MISSIONSATLAS

MED TILHØRENDE FORKLARING

AF

J. VAHL,

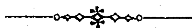
SOGNEPRÆST I N. VEDBY — N. ALSLEV, PROVST,

MEDLEM AF DET FINSKE LITERÆRE SELSKAB I HELSINGFORS.

UDGIVET AF DET DANSKE MISSIONSSELSKAB

MED MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENETS UNDERSTØTTELSE.

KJØBENHAVN.

I COMMISSION HOS CHR. CHRISTIANSEN.

GRÆBES BOGTRYKKERI.

1886.

FORKLARING

TIL

1STE HEFTE

AF

MISSIONSATLAS.

(ASIEN.)

UDARBEIDET AF

J. VAHL,

SOGNEPRÆST I KAREBÆK, PROVST,

MEDLEM AF DET FINSKE LITERÆRE SELSKAB I HELSINGFORS.

UDGIVET AF DET DANSKE MISSIONSSELSKAB.

KJØBENHAVN.

I COMMISSION HOS CHR. CHRISTIANSEN.

GRÆBES BOGTRYKKERI.

1883.

Forord.

Idet jeg herved udgiver det første Hefte af Missionsatlas med Beskrivelse, tillader jeg mig at forudskikke nogle Bemærkninger om dette Skrift.

Hensigten med det har først og fremmest været at give et Hjælpemiddel til Læsning af og Granskning i Missionsskrifter. Da det danske Missionsselskab trods dets ringe Pengemidler besluttede sig til dette Foretagende, der rimeligvis vil koste for hele Værket mindst 10,000 Kroner til Litograf og Bogtrykker, maatte ved Udarbeidelsen Hensyn tages til ikke at fordyre Udgivelsen. Derfor er dels Kortenes Antal blevet indskrænket til det mindst mulige, dels enkelte Landstrækninger, der trængte til en fyldigere Behandling, blevne givne i Særkort og disse anbragte, som sket er, dels ere kun Hovedstationer og Stationer med indfødte Præster medtagne. Skulde Udposterne medtages, hvilket for nogles Vedkommende kunde have været ønskeligt, vilde Kortets Tydelighed og Overskuelighed let være kommet til at lide derunder, eller Antallet af Kortene maatte forøges. Paa Grund af manglende Oplysninger have ikke alle Steder med indfødte Præster kunnet anføres, ei heller alle romerskkatholske Stationer, hvor dels den dertil tilhørende Litteratur har været vanskelig tilgængelig, dels i denne ikke som i de evangeliske Missionsselskabers Beretninger Stationernes Navne ere omhyggelig anførte. Stedfortegnelsen angiver, hvor paa Kortene de anførte Navne findes; et Par, der ere glemte, eller andre, der ikke have kunnet anføres, ere betegnede med ( ). Istedetfor at angive hvert Selskabs Stationer med en egen Farve — hvilket vilde have fordyret Værket meget — eller med særlige Tal, hvilket for enkeltes Vedkommende f. Ex. Madras

og Kalkutta vilde have foranlediget Overfyldning paa Anskuelighedens Bekostning, er kun Kirkesamfundet betegnet, idet Beskrivelsen giver fornøden Oplysning i saa Henseende.

Hensigten med Beskrivelsen har fornemmelig været at give en Veiledning til Forstaaelse af Kortet. Men tillige har det været Formaalet at angive, dels hvorledes Missionens Tilstand for Øieblikket er, dels hvorledes den har udviklet sig dertil. Den bliver altsaa en Mellemting mellem egenlig Missionshistorie og Missionsstatistik, idet jeg tillige af ovenanførte Hensyn har maattet gjøre mig Umage for at begrænse Stoffet. Man vil altsaa faa heraf at se, hvor der arbeides for Tiden, med hvilken Kraft og med hvilket Resultat, og hvor der Intet gjøres. Jeg har ikke villet indskrænke mig til de evangeliske Missioner alene, men har villet medtage ogsaa de andre Kirkesamfunds Missionsgjerning. Men skjøndt en betydelig Mlssionsbogsamling stod til min Raadighed, skjøndt største Delen af de Selskaber, til hvilke jeg har henvendt mig, med stor Redebonhed har sendt mig deres seneste Beretninger, saa har jeg dog selv bedst Følelsen af, hvad der mangler i Fuldstændighed, thi dels er Missionslitteraturen allerede nu bleven saa overvældende, at den ikke er til at overkomme og ikke kan være tilgængelig her i Landet i det Omfang, der vilde kunne udkræves til at naa Fuldstændighed, dels ligger det i Sagens Natur, at da Missionshistorien bevæger sig i saa høi Grad i Nutiden, er den idelig Forandring undergiven. Mange Smaaoplysninger, f. Ex. Aarstal, maa ofte med stor Besværlighed opledes, og ofte kan f. Ex. en Stations Anlæggelse angives i et Selskabs forskjellige officielle Meddelelser til forskjelligt Aar. Men jeg har bestræbt mig for at være saa nøiagtig som mulig, og de nedenfor anførte Kilder, der saa vidt mulig ere de bedste Autoriteter, ville baade give Kritikerne Leilighed til at dømme om Angivelsernes Paalidelighed og give dem, der ønsker nærmere Underretning om det kortelig Antydede, Leilighed til at granske videre i det foreliggende Æmne.

Maatte den kjære Herre og Gud nu bruge dettc Arbeide til om end i ringe Grad at udbrede Kjærlighed til og Iver for hans Riges Udbredelse, da vilde Hensigten dermed opnaaes.

I. Asien[1].

1. Asiatisk Tyrki[2].

Befolkningen i det asiatiske Tyrki (16 Mill.) er dels Tyrker og Tatarer (7 Mill.), dels Araber og Syrer ($5^2/_5$ Mill.), Kurder ($1^3/_5$ Mill.), Grækere (1 Mill.), Armeniere (760,000), Grusier og Laser (300,000), Jøder (100,000), Zigeunere (67,000) og Cirkasser osv. (28,000). Deri er ikke medregnet Cypern, som nu hører til England. Denne Ø beboes hovedsagelig af *Grækere* (70,000, desuden 30,000 Tyrker), der ogsaa bebo de andre Øer og bo spredt i Forasien og Syrien; *Armenierne* bo hovedsagelig i Armenien, *Kurderne* i Kurdistan, *Araberne* i Syrien og Landene Syd og Øst derfor. Tyrker, Araber og Kurder ere Muhamedanere ($12^3/_{10}$ Mill.), Grækere og Armeniere Christne (græsk K. $1^1/_2$ Mill., armenisk K. 735,000), desuden findes der 400,000 romerskkatholske Christne, 70,000 syriske Christne (især omkring Mosul), henved 50,000 Nestorianere og nogle enkelte Hedningestammer (Yezider, Øst for Mosul, Nusairieieh eller Ansayrii (200,000 Nord for Tripoli), Druser (100,000 i Libanon) o. fl. Jøderne bo navnlig i Palæstina[3]. Hvorledes Christendommen herskede i hele det tyrkiske

---

[1] Kortet tegnet efter Andrees Allg. Handatlas 1881.

[2] Specialkortene A. B. efter Grundemann Allg. Missionsatlas 1867 og Jessup, Map of the Syrian mission of the am. presb. miss. etc. 1873.

[3] Behm u. Wagner, Die Bevölkerung d. Erde. Gotha 1878, 27. Grundem. Atl. As. 3. Bas. M. M. 1849, 64. Laurie, Hist. sketch of the Syrian mission. N. York 1862, 4. Journal of a dep. to the east. London 1854, 533. Whitehead, A. Bishallany. N. York p. 12. C. M. atlas 1859, 17 (der angives her 200,000 koptiske Christne, hvilket vist er en Feiltagelse), 1879, 51. Col. ch. chr. 1869, 340.

Asien, hvorledes den for en stor Del fortrængtes ved muhamedanske Folkeslags Indtrængen i Landet og deres Omvendelsesforsøg, Alt dette forbigaa vi her.

I den evangeliske Christenhed glemte man ikke Christendommens Moderland, og navnlig indtog *den anglikanske Kirke* en fremragende Plads i denne Henseende. Det levantiske Handelsselskab havde allerede før 1629 en Præst i Aleppo, hvilken Plads ofte var besat af fremragende Mænd. 1636 oprettedes et arabisk Professorat i Cambridge, og Stykker af Liturgien oversattes paa Arabisk [1]. Men dels manglede man al Støtte i Landet selv, idet de derværende Christne intet kirkeligt Samfund vilde have med Protestanterne, og de Forsøg, der i den Retning gjordes, blandt andet af Erkebiskop Cyrillus Lukaris af Constantinopel († 1638), mislykkedes, dels var der sat Dødsstraf paa Overtrædelse til Christendommen, og man kunde paa Grund af Tyrkernes Fanatisme og deres store Vælde ligeoverfor de christne Magter være vis paa, at den vilde blive udført. Med den aandelige Slaphed, der efter det 17de Aarhundredes Midte indtraadte i den protestantiske Christenhed tabte ogsaa Interessen sig, og først da Missionssansen ved dette Aarhundredes Begyndelse vaagnede, begyndte man for Alvor at rette sin Opmærksomhed paa Østerland, men da som sagt Arbeidet blandt Muhamedanerne næsten var umuligt, og da de Christnes Billeddyrkelse og udvortes Christendom var disse i høi Grad forargelig, hvortil kom, at Missionsvennernes ensidig reformerte Retning endnu mindre gjorde dem tilbøielige til at finde noget Godt hos de østerlandske Christne, saa rettede man sin Virksomhed paa disse for enten at bringe de østerlandske Kirkesamfund til at reformere sig selv, eller hvis dette ikke kunde naaes, hvorom nu alle Missionsvenner, undtagen Anglikanerne af den høikirkelige Retning have opgivet Haabet, da at faa dannet evangeliske Kirkesamfund ud af disse og saa dernæst med Tiden under gunstigere Forhold at tage fat paa Muhamedanernes Omvendelse. Men dette Hovedformaal er kun altfor ofte blevet glemt, og Biformaalet gjort til et jævnsides eller næsten eneraadende Hovedformaal [2].

---

[1] Anderson, Hist. of the ch. of England in the col. London 1848. 2, 284. 287. 298. 303 f.

[2] Boissard, l'église de Russie. Paris 1867. 2, 68 ff. Bas. Miss. mag. 1833, 546 f.

Det første Udgangspunkt for denne Virksomhed var Øen Malta, der 1800 var kommen i Englændernes Magt. Man troede, at der gik en Længsel igjennem de østerlandske og romerske Kirkesamfund efter bedre Tider, at den romerske Propaganda ved de politiske Omvæltninger havde mistet al Magt og at det nu gjaldt om at bruge Tiden til at oprette en lignende evangelisk Propaganda. Det *londonske Missionsselskab* var det første, som begyndte her 1808, dog først 1816 fik Arbeidet fast Varighed, men det blev saagodtsom udelukkende rettet paa Grækenland og paa britiske Christne og ophørte 1835[1].

1815 begyndte *det kirkelige M. S.* sin Gjerning paa Malta, hvorfra det udvidede sin Virksomhed til tyrkisk Asien, med hvilket vi alene her ville beskjæftige os. Det begyndte en Mission paa den græske Ø Syra (1828—1875[2]) og i Smyrna (1830—1877), hvilken kun var beregnet paa Christne; denne er bleven opgivet, da Døren syntes at være lukket til Muhamedanerne, og Selskabet har nu indskrænket sin Virksomhed til Palæstina. Her er der anlagt Stationer i Jerusalem (1851), Nazaret (1852), Nablus (1852—1856, 1876), Jaffa (1853 og 1876), Kaiffa (1856 opg.), Akka (1856 opg.), Salt (Ramoth Gilead), (1873) og Gaza (1877), Ramleh (1879)[3] med 10 Missionærer, 4 indfødte Præster, 214 Nadvergjæster og 1885 Christne (ved Udg. af 1881). Missionen udtaler det som sit bestemte Formaal at vinde Muhamedanerne, og muhamedanske Børn søge dens Skoler. I Salt arbeides saaledes baade blandt Beduinerne og blandt de derboende Tsjerkesser, og ligeledes arbeides fra Bethlehem blandt Beduinerne. I 1882 er det besluttet at oprette en Station i Bagdad i Forbindelse med Selskabets persiske Mission. Iøvrigt virke de evangeliske Missioner ogsaa indirekte ved hos den græske Kirke at fremkalde Stræben efter at give sine Medlemmer mere christelig Oplysning, og en lignende Virkning have de øvet paa Romerkirken, men begge, navnlig den sidste, gjøre Alt, hvad de kunne, for at hindre Missionens Fremgang[4]. I Spidsen for den *anglikanske Mission* i Syrien

---

[1] Miss. register. London 1833, 234 f. 1835, 432.

[2] Findes sidste Gang i Rep. 1874—75.

[3] Jaffa, Kaiffa, Akka opgaves før 1860.

[4] Rep. 1876—77, 49. 1877—78, 57. 1879—80, 28 ff. C. M. atlas 1859, 18. 1879, 49. Naar C. M. atlas anføres uden Aarsangivelse, er det Udgaven fra 1879. C. M. Intell. 1881, 547. 572. C. M. rec. 1871, 145. C. M. gleaner

staaer den anglikanske Biskop af Jerusalem, hvilken Post oprettedes 1841 ved en Dotation af den preussiske Konge og det londonske Jødemissionsselskab. Den britiske og preussiske Regering besætte skiftevis Pladsen [1]. Den nylig (1879) afdøde Biskop Gobat underholdt ved Hjælp af Venner i Europa en egen Mission. Først begyndte han med at anlægge Skoler (den første i Jerusalem 1847) for Børn af alle Troesbekjendelser, og var end Hovedmassen af dem christne Børn, var der dog ogsaa ikke faa jødiske, drusiske og muhamedanske Børn. Ikke alene i Palæstina, men lige hen til Diarbekir anlagdes saadanne, og dels fremkaldtes derved græske og romersk-katholske Modskoler, dels udviklede flere af dem sig saaledes, at de kunde underholde sig selv. Dels ved denne Virksomhed, dels ved hans Arbeide blandt de Pilgrimme, der strømmede til Jerusalem, opstod der evangeliske Menigheder, navnlig af Grækere og Armeniere med indfødte Præster, af hvilke den første opstod 1860 i Diarbekir (Gjerningen her er navnlig blandt Jøder og Muhamedanere), senere kom dertil Menigheder i Aintab, Marasj, Adiaman o. fl. St., og nu er der i Palæstina alene 12 saadanne Menigheder af Indfødte[2].

I nær Forbindelse med Biskop Gobats Mission og *Pilgrimsmissionen i St. Crischona* staaer det (uafhængige) *syriske Vaisenhus* i Jerusalem, der understøttes af Venner rundt om i Verden, hvor baade christne og muhamedanske, samt jødiske Børn undervises i Christendom og Haandværk [3]. De fra hin Mission udgaaede Sendebud arbeide dels som Missionærer (4), dels som Lærere, Husfædre og Kjøbmænd (9) i andre Foreningers Tjeneste og ere anførte derunder, undtagen Missionærerne i Ramleh og Brumana, der rimeligvis arbeide i Biskoppens Tjeneste [4].

Til Støtte for Biskop Gobats Mission stiftedes *Jerusalemsforeningen* i Berlin, der støtter de af den tyske Regering ansatte

---

1882, 24. Bas. Miss. mag. 1848, II, 9 ff. Jahresb. d. Jerusalemsver. 1880, 4. Stat. of the am. miss. in Syria for 1881.

[1] Wiggers Gesch. d. ev. Miss. Hamb. 1845. 2, 243 f.

[2] Ber. d. Jerusalemsverein 1880, 4. Alm. Kirket. 1873, 209 ff. Ermelo Zendingsbl. 1877, 29 ff. Bas. M. M. 1881, 500.

[3] Statuten des syr. Waisenh. in Jerusalem 1869. Jahresber. v. 1880, 17 ff.

[4] Ber. von 1880, 41 ff.

Præster i Jerusalem og Beirut (1856)[1] i deres Missionsgjerning. Den har særegne Stationer i Bethlehem og Bethsjala. Fra Bethlehem af arbeides der blandt Egnens Beduiner. Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 6 Missionærer, og her var 135 Nadvergjæster, 282 Christne.[2]

1819 udsendte det *amerikanske M. S.* sine første Missionærer til Østerland. Efter kort Tid at have opholdt sig forskjellige Steder, toge de fast Ophold i Beirut 1823. Missionærerne arbeidede navnlig blandt Grækere, Armeniere og Maroniter, og Stationer oprettedes i Abeih (1843), Tripoli (1848), Sidon (1851), Homs (1855), Deir el Komr (1855), Suk el Gurb (1858)[3]. Ved Adskillelsen af ovennævnte Selskab og den *presbyterianske Kirkes ydre*[4] *M. S.* (fra Nytaar 1871) overdroges de syriske Stationer til dette; de nuværende Stationer ere Beirut, Abeih, Tripoli, Sidon, Zahleh (1872) foruden endel Udposter, hvortil hine ovenfor nævnte tidligere Stationer høre, med 12 Missionærer, 4 indfødte Præster og 877 Nadvergjæster, 5779 Christne (Udg. af 1881). Det syrisk protestantiske Collegium i Beirut (1863), der staaer i nøie Forbindelse med Selskabet, er medregnet i ovenfor anførte Opgivelser[5].

Den presbyterianske Kirkes ydre Kvinde M. S. (Amerika) har Stationer i Beirut, Sidon, Shemlan, Zahleh med 9 kvindelige Arbeidere[6].

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. (Amerika) har Stationer i Tripoli og Beirut med 4 kvindelige Arbeidere[7].

Det presbyterianske Kvinde M. S. for Nordvest (Amerika) har Stationer i Beirut, Tripoli, Shuveifat med 3 kvindelige Arbeidere[8].

Synoden paa Longislands indre og ydre Kvinde M. S. støtter

---

[1] Menigheden i Beirut bestaaer af europæiske Christne (25 Jahresb. d. ev. Gem. zu Beirut 1880—81. Medd. af Consul Løytved i Beirut.

[2] Ber. 1880, 4 ff. 27. Stat. of the am. miss. in Syria for 1881.

[3] Laurie, Syrian miss. 20 f.

[4] Vi oversætte „foreign“ med „ydre“, da det er anvendeligt paa alle Missioner (ogsaa blandt Christne) udenfor Hjemlandet.

[5] Rep. 1873, 37. 1879, 33 ff. 83. 1881, 34 ff. Stat. of the amer. miss. in Syria for 1881.

[6] Rep. 1881, 41.

[7] Rep. 1881, 50.

[8] Rep. 1881, 73.

den presbyterianske Mission i Beirut og Tripoli, men har ingen amerikanske Arbeidere der [1].

Det presbyterianske kvindelige M. S. for Synoden i Albany støtter Skolegjerningen i Deir el Komr, Abeih og Beirut, men har kun i Abeih en amerikansk Arbeider [2].

Det amerikanske M. S. havde imidlertid ogsaa optaget Gjerningen andetsteds. Det anlagde 1831 en Station i Konstantinopel, der nærmest var beregnet paa Armenierne og ikke er medregnet i de nedenfor anførte Angivelser, og dertil kom Stationer i Asien. I Forasien findes Stationer i Smyrna (1833—1870, 1880), Marsovan (1851—1856, 1860), Tokat (1853—1861), Cæsarea (1854), Sivas (1855), Nikomedia (1856), Yozgat (1858—1861), Brusa (1862), Manissa (1870) med 18 Missionærer og 16 indfødte Præster. Hvor disse sidste arbeide, findes ikke anført i de sidste Aarsberetninger, 1873 fandtes de i Smyrna, Adabazar, Kapu Kaia, Gurun, Yozgat, Munjasun, Bandurma, Muradchai og Yenije [3]. I det østlige Tyrki findes Stationerne Erzerum (1839), Mosul (1841—44, 1849—1860), Diarbekir (1851—1866), Arabkir (1853 opg.), Harput (1855), Urfa (1856 opg.), Bitlis (1858—1873), Mardin (1858), Van (1872), med 13 Missionærer, 2 Læger, hvoraf 2 ere ordinerede, 23 indfødte Præster og 1897 Nadvergjæster. 1873 var der indfødte Præster i Trebizond (1834—59), Chevermeh, Chunkush, Divrik, Gaben Maden, Geghi, Habusa, Haini, Hueli, Malatia, Palu, Diarbekir, Sert, Mosul, Bitlis [4]. I det nordlige Syrien fandtes ved Udg. af 1880 Stationerne Aintab (1849), Marash (1855), Kessab (1879) med 10 Missionærer, hvoraf 1 er Læge, 12 indfødte Præster og 2880 Nadvergjæster. De indfødte Præster vare 1878 ansatte foruden paa ovenfor anførte Stationer i Cis, Adana (Station 1863—1872), Adiaman, Aleppo (1855—1872), Antiokia (1856—1872), Beilan, Biridjik, Germesh, Killis, Urfa (1856—1871), Tarsus [5]. Ialt maa der antages at være 7 a 8000 Nadvergjæster i denne Mission. Den har navnlig arbeidet blandt Armenierne, af hvilke en kraftig evangelisk Me-

---

[1] Woman's evang. 1881, N. 21, 36 ff. 60.
[2] Rep. 1882, 34 ff. 106.
[3] Rep. 1861, 34 f. 1862, 70. 1863, 60. 1871, 18. 20. 1874, 12. 1880, 36 f.
[4] Rep. 1860, 56. 79. 1867, 76. 1872, 31. 1874, 24. 28.
[5] Rep. 1863, 68. 1871, 30. 1872, 23. 1878, 43. 1881, 42 ff.

nighed er stiftet, men Muhamedanerne ere ikke blevne forsømte, og i Omegnen af Sivas ere endel muhamedanske Kurder blevne Christne. Omvendelsen af en Armenier, der var bleven Muhamedaner, og hans derpaa følgende Henrettelse foranledigede 1843, at Sultanen skriftlig maatte forpligte sig til, at Sligt ikke mere skulde ske. 1856 maatte han endvidere udstede en Lov, der ganske afskaffede Dødsstraf for Overgang fra Muhamedanismen til Christendommen, skjønt Tilladelse til at træde over ikke er formel givet; men et vigtigt Skridt i denne Retning er der sket ved For. af 23 Decbr. 1876, der beskytter alle Undersaatternes frie Religionsøvelse og befaler, at alle Sultanens Undersaatter uden Hensyn til Tro skulle kaldes Ottomaner, hvorved altsaa den Tyrk, der bliver Christen, ikke dermed hører op med at være Tyrk og denationaliseres [1]. I Forening med dette Selskab arbeider to Kvindeforeninger, nemlig *Kvindemissionsselskabet*, der har Stationer i Sivas, Cæsarea, Manisa, Nikomedia, Marsovan, Kessab, Marasj, Aintab, Harput, Mardin, Bitlis, Van (26 kvindelige Arbeidere) [2], og *Kvindemissionsselskabet for det Indre*, der har Stationer i Aintab, Erzerum, Bardesag, Hadjin, Manisa, Marasj (10 kvindelige Arbeidere) [3].

Det londonske Selskab til Fremme af Christendom blandt Jøderne (anglikansk) har Stationer i Jerusalem (1834), Smyrna (1843) og Damaskus med 4 Missionærer, 1 Læge og flere uordinerede Arbeidere. Dets Stationer i Beirut (1842—1851), Aleppo (1845—1847), Safet (1842), Bagdad (1844), Hebron (forsøgt 1845) ere atter ophævede. Antallet af Omvendte angives ikke i Beretningerne [4].

1829 drog en from engelsk Læge Dr. Groves med sin Familie til Bagdad og oprettede der i Forbindelse med en af de baselske Missionærer fra Kaukasus (1829—1831) en uafhængig Mission,

---

[1] Hist. sketch of the missions of A. B. C. F. in Eur. Turkey etc. N. York 1862, 19. 33. 38 ff. Laurie, Sketch of the Assyrian miss. N. York 1862, 27 ff. Christlieb, der geg. st. d. ev. Heidenmiss. 4 Ausg. Gütersloh 1880. 87. For. ch. chr. 1878, 80.

[2] Rep. 1881, 145 f.

[3] Rep. 1881, 37.

[4] Rep. 1880, 104 ff. Graul, die chr. Missionsplätze, 40 f. Hoole, yearbooks of missions. London 1847, 61. Miss. reg. 1844, 116. 1845, 90. 1846, 94. 1847, 88. 1848, 83. 1852, 84. Stat. of the am. miss. (Antallet af Arbeidere i Jerusalem angives til 5, af Christne 189, af Nadvergjæster 80).

men Pest og andre Omstændigheder bragte ham til at opgive den 1832 [1].

Den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S. havde ved sin Missionær i Konstantinopel siden 1839 underholdt venskabelige Forbindelser med den syriske Kirke, af hvis 70,000 Medlemmer $^2/_3$ bo i Omegnen af Mardin og Mosul, hvilket ledede til Oprettelse af Skoler, men paa Grund af Mangel paa Understøttelse fra Hjemmet maatte denne Virksomhed opgives 1849 [2].

Omtrent 1840 tog det nylig stiftede *den engelske Kirkes Selskab til at fremme christelig Undervisning i Syrien* en troende græsk Christen i sin Tjeneste, der et Par Aar havde en Skole ved Beirut. Dette Selskabs Hensigt var ikke at være et Missionsselskab, ei heller at oprette Skoler, men ved kjærlig Forstaaelse at paavirke den græske Kirke gjennem Indfødte. Navnlig vilde det virke ved i England at uddanne troende syriske Ynglinger til Præster, Lærere eller Læger. Det synes at være ophørt 1847. I Forbindelse med dette Selskab arbeidede *det Syriske Læge-Hjælpe-M. S.*, der ogsaa samtidig synes at være ophørt. Det havde Stationer i Beirut (1842—44) og Damaskus (1844) [3].

1842 udsendte *det danske M. S.* [4] en Missionær til Smyrna, hvor han arbeidede navnlig blandt Jøderne. Missionen bar intet Resultat og blev opgiven 1847 [5].

Den irske presbyterianske Kirke har i Damaskus (1843) en Jødemission; der virkes navnlig ved Skoler i Byen og Omegnen. Her er 2 Missionærer og 4 kvindelige Arbeidere, 150 Christne, 109 Nadvergjæster (Udg. af 1881) [6]. Fra 1845 arbeidede den *forenede presbyterianske Kirke i Amerika* med i denne Gjerning, men den har siden trukket sig tilbage [7].

Det *østerlandske Kvinde-Uddannelses-Selskab* (Eastern female edu-

---

[1] Journal of A. N. Groves. London 1831. Groves, Journal of a residence at Bagdad. London 1832. Miss. reg. 1832, 26.

[2] Miss. register 1841, 93. 1842, 125. 1843, 126. 1844, 113. 1850, 79.

[3] Hoole 35. Miss. reg. 1842, 136. 1845, 192.

[4] „Han udsendtes ikke af M. S., var ikke i dets Tjeneste, gik ud paa eget Ansvar, men understøttedes af det.“ (D. Mblad. 1842, 43.)

[5] D. Mbl. 1842, 76 f. 1843, 24. 1847, 59.

[6] Miss. herald of P. C. J. 1881, 524 ff., 571. Jessup, map. State of am. miss.

[7] Rep. 1880. Allg. Missz. 1874, 394.

cation soc.; uconfessionelt), oprettede 1847 en Skole i Jerusalem, hvor det arbeidede i Forening med Biskop Gobat. Nu har det Stationer i Jerusalem, Shemlan, Nazaret og Bethlehem med 9 Arbeidere [1].

1851 anlagde *Diakonissestiftelsen i Kaiserswerth* en Opdragelsesanstalt i Jerusalem, hvortil siden er kommet et Hospital. 1860 begyndte Virksomheden i Beirut, hvor der anlagdes et Børnehjem og et Hospital. Der arbeides her og i Skolerne baade blandt Christne og Jøder. Et i Sidon anlagt Hospital ophævedes allerede 1862 [2]. Senere er der anlagt et Pensionat og Børnehjem i Smyrna (1865) og en Døtreskole i Beirut. Der virkes blandt alle Troesbekjendelser, og navnlig paa Hospitalet i Jerusalem ere Muhamedanerne stærkt repræsenterede. 41 Diakonisser arbeide paa disse Steder. En af Eleverne i Beirut var selv bleven Diakonisse og døde 1880 [3].

Den skotske Frikirke har en Skolemission paa Libanon. En Skotte, der nogle faa Aar før 1852 havde opholdt sig i Howarah i Libanon, havde her lært en ung Indfødt at kjende sin Frelser, og da de Pengemidler, han havde skaffet tilveie, slap op, drog denne selv til Skotland, vakte Interesse for sin Gjerning, og et Udvalg dannede sig for at støtte ham, og siden 1870 er denne Mission formelig knyttet til den skotske Frikirke. Skolernes Antal er 19, af hvilke de vigtigste findes i Schveir, Muheite, Biskinta og Ras el Metu (fra 1872 af findes deres Navne ei i Beretningerne); i Schveir er der en lille protestantisk Menighed. Hovedmassen af Børnene ere Grækere og Druser. Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 1 eur. Missionær, de Christnes Antal var 91, Nadvergjæsternes 35 [4].

Den *reformert presbyterianske Kirke i Amerika* har en Station i Latakia (1862, privat 1855) med 5 mandlige og 11 kvindelige Arbeidere, 100 Christne og 112 Nadvergjæster [5].

---

[1] Miss. reg. 1848, 419. Dobbins, man. of foreign miss. Philadelphia (1881) 50. State of am. miss. og Medd. af Cons. Løytved.

[2] Jahresber. 1881, 2. 12 ff. Der Armen- und Krankenfreund 1881, 53, 74 f.

[3] Frohe Botschaft v. d. syr. Waisenh. 1861. Ber. 1863, 5. 13 f. Medd. af Cons. Løytved.

[4] Rep. of the Lebanon schools. 1861, 3 ff. Rep. for 1870, 13. 1881, 7 ff. State of am. miss.

[5] Jessup. Stat. of am. miss. (Nadvergjæsternes Antal er angivet høiere end de Christnes). Medd. af Cons. Løytved.

Det store Blodbad paa de Christne i Libanon 1860 foranledigede en forøget Missionsvirksomhed paa disse Egne. En engelsk Enke, Fru Bowen Thompson, begyndte 1860 en Skolegjerning i Beirut, understøttet af en Kreds af Venner, der stiftede en *Forening for britisk-syriske Skole- og Bibelmissioner.* Hun døde 1869, men Gjerningen er bleven fortsat og udvidet, og Skoler findes i Beirut, Hasbeia (1862), Zahleh (1864), Ashrafia (1866) (Forstad til Beirut), Damaskus (1867), Ain-Zehalte (1867), Mokhtara (1867), Tyrus (1869), Baalbek (1874) og Bekfaiah (1877), ialt er der mellem 1770 og 2866 Børn i Skolerne, og den har 4 europæiske Mænd, 13 Kvinder, samt 97 indfødte Lærere i sit Arbeide. Børnene høre til alle Troessamfund (1366 Grækere, 450 Papister, 321 Muhamedanere, 286 Druser, 185 Jøder og Proselyter, 136 Protestanter, 122 Maroniter og andre Sekter), og denne Missions Betydning maa sættes høit. Den er vel uconfessionel, men maa dog nærmest ansees for at være anglikansk, og gaaer ikke ud paa at føre de indfødte Christne bort fra deres Kirkesamfund [1].

1861 oprettede det nylig stiftede *Moslem M. S.* en Station i Tadif med en forhenværende syrisk romersk-katholsk Præst som Missionær blandt en Beduinstamme, der havde taget faste Boliger. Hovedstationen forlagdes 1862 til Aleppo. Men da Missionæren døde 1869, sank Missionen sammen af Mangel paa Understøttelse fra England, og dette hindrede ogsaa Selskabet i at paabegynde en Gjerning i Beirut (1868) og Kaifa (1872) [2].

1863 oprettedes *Frk. Arnott's Tabitha Skole* i Jaffa. Den er uconfessionel og har 3 kvindelige Arbeidere [3].

1865 oprettede en preussisk Adelsmand et *Hospital for Spedalske* i Jerusalem; det er siden 1881 gaaet over til Hernnhutermenigheden i England. 1 Missionær arbeider her [4].

Det *Edinburgske Læge M. S.* har en Station i Nazaret (1866) med 1 Lægemissionær [5].

---

[1] Rep. for 1880, V, 8 ff. Tristram, the daughters of Syria, London 1872, 71. 157. 346. British syr. schools and bible miss. quart. pap. Jan. 1882. (and stat. review).

[2] Rep. 1862, 6. 1863, 10 ff. 1865, 11 ff. Statement of the Moslem M. S. London 1861, 7 ff. Col. ch. chr. 1868, 488. 1870, 404. 1872, 183.

[3] State of am. miss. Medd. af Cons. Løytved.

[4] Ber. f. 1879—80. 10 rep. of the Leper house at Jerus. 1881.

[5] Rep. 1880, 19. Chr. work. London 1866, 545.

1866 anlagde *den skotske Statskirke* en Station i Beirut for Jødemissionen. Her arbeide 2 Missionærer[1].

Frøken Taylor's St. George's muhamedanske Pigeseminarium i Beirut er anlagt 1868, har en kvindelig Arbeider og er uconfessionelt[2].

Drengeskolen i Jaffa til Erindring om Mary Baldwin (1869) er uconfessionel og har 2 kvindel. Arbeidere[3].

1873 stiftede et *indfødt protestantisk Udvalg i Beirut* en Skole for Indfødte i denne Bys østre Staddel. Samme eller et andet lignende Udvalg stiftede 1879 en Skole i Ras Beirut, en Forstad til Beirut. Disse Skoler ere presbyterianske[4].

Det engelsk-amerikanske *Vennernes M. S.* (Kvæker) har en Missionær, der tillige er Læge i Brumána (1873) og en indfødt Missionær i Rammalla (1874). Ved Udg. af 1881 havde det 2 mandlige, 2 kvindelige Missionærer og 50 Christne[5].

Fru Watson's Drengeskole i Ain Zehaltch (1876) er uconfessionel og har 1 kvindelig Arbeider[6].

En *uafhængig Mission* er 1878 paabegyndt i Damaskus med det Formaal at arbeide blandt Beduinerne[7].

Evangelieudbredelsesselskabets Station i Nikosia paa Cypern (1878) er kun beregnet paa Englændere og venlig Hjælp mod den græske Kirke og kan næppe være at anføre her[8].

En Mission til Druserne med en Station i Aitat (1879) og en indfødt Missionær underholdes fra England og er uconfessionel[9].

Det britiske Selskab til Udbredelse af Evangeliet blandt Jøderne har en Station i Smyrna (1880) med 1 Missionær. Joppe og Safed ere opgivne[10].

Den *reformert presbyterianske Kirke i Skotland og Irland* har

---

[1] State of am. miss. Medd. af Cons. Løytved.

[2] State of am. miss. Medd. af Cons. Løytved.

[3] State of am. miss. Medd. af Cons. Løytved.

[4] State of am. miss. Medd. af Cons. Løytved.

[5] Rep. Edinb. med. m. s. 18. Stat. of am. miss. Medd. af Cons. Løytved.

[6] State of am. miss. Medd. af Consul Løytved.

[7] Regions beyond. London 1/11 1878, 52.

[8] Rep. 1879, 103.

[9] State of miss. Medd. af Cons. Løytved.

[10] Rep. 1880, 22. Hoole 54.

en Lægemissionær og 1 kvindelig Arbeider i Antiokia, samt en Menighed paa 20 Christne[1].

Kvindeforeningen (i Berlin) til Fremme af Kvindekjønnets christelige Uddannelse i Østerland lønner en Diakonisse i Jerusalem og understøtter en Pigeskole i Brusa[2].

Palæstina Missionen blandt Araberne drives ved en baptistisk Missionær i Nablus. Af Beretningen kan ikke sees, hvormange der ere døbte. Der arbeides ogsaa blandt Tsjerkesserne, for hvem Regeringen har bygget en lille By paa Sarons Slette[3].

Dameforeningen for Jødekvinders christelige Uddannelse (i Forbindelse med den skotske Statskirke) har Stationer i Smyrna og Beirut, og formodenlig har den skotske Statskirke Stationer begge Steder. Den havde ved Udgangen af 1881 2 mandlige og 2 kvindelige Arbeidere[4].

Frøken Mangan's Lægemission i Jaffa har 4 kvindelige Arbeidere[5].

Det *amerikanske kvindelige Forenings M. S.* har en Station i Larnaka paa Cypern med 3 kvindelige Arbeidere. Det virker ved Pigeskoler med det Formaal at uddanne kvindelige Lærere for Hedningerne[6].

I Ramleh findes en *Plymouthbrødremission*[7].

Som Missionsvirksomhed kan *det tyske Tempels* Virksomhed egenlig ikke betragtes, og det angiver heller ikke som sin Hensigt at ville drive Mission, men at ophjælpe hele Østerland ved at hidføre bedre aandelige Tilstande. Menigheder findes i Jerusalem, Jaffa, Kaifa, Sarona[8].

Ialt er der 58 evangeliske Missionærer, 66 indfødte Præster og 53 kvindelige Arbeidere i det asiatiske Tyrki foruden en stor Del navnlig indfødte Lærere og Arbeidere, hvilke her ikke maa forbigaaes, da en væsenlig Del af flere Foreningers Missionsgjer-

---

[1] Rep. Edinb. med. m. s. 19. Stat. of am. miss.

[2] Missionsblatt d. Frauenv. 1881, 22.

[3] Rep. 1881.

[4] News of female miss. in conn. with the ch. of Scotl. 1881. Nr. 22, 1 ff. Stat. of am. miss.

[5] State of am. miss.

[6] Rep. 1881, 11 f., 31.

[7] Miss.-life 1881, 435.

[8] Bass. Miss. Mag. 1876, 50 ff.

ning er Skolevirksomhed (i Syrien og Palæstina 14,624 Børn). Antallet af evangeliske Christne er omtrent 10,000. I Syrien og Palæstina arbeidede ved Udg. af 1881 81 Missionærer, 110 Kvinder, 7 indfødte Præster, og der var 6,311 prot. Christne, hvoraf 1693 vare Nadvergjæster. Antallet af Muhamedanere er 1 Mill., Nusairieieh'er 250,000, Maroniter 250,000, Grækere 235,000, Druser 100,000, papistiske Sekter 80,000, Beduiner 60,000, Ismailieieh'er, Zigueunere osv. 30,000, Armeniere 20,000, Jakobiter 15,000. De Christnes Antal er altsaa henved 1/3 af Befolkningen [1].

Missionen i Tyrkisk Asien er bleven understøttet af de forskjellige Bogselskaber. Allerede 1720 udgav *Selskabet til Christendomskundskabs Fremme* arabiske Nye Testamenter og nogle andre Bøger i et stort Antal Exemplarer. Dermed er Selskabet vedblevet og har udgivet Bibler og Dele deraf paa Arabisk, Tyrkisk, Syrisk, Armenisk og Skrifter paa Arabisk, Tyrkisk og Armenisk, ligesom det ogsaa af og til har støttet anglikansk Missionsvirksomhed i hine Lande [2].

Det britiske B. S. støtter ligeledes Missionen baade ved Udgaver af hellige Skrifter i de forskjellige Sprog og ved Udbredelse af dem, baade ved Missionærerne og ved særlige Agenter og Kolportører [3].

Det amerikanske B. S. støtter paa samme Maade de amerikanske Missionærer, men dets Bibeludgaver ere ikke nær saa talrige [4].

Det religiøse Traktatselskab (England) understøtter de stedlige Arbeidere i deres Virksomhed for gudelige Skrifters Udbredelse og Udgivelse og har selv udgivet baade tyrkiske, arabiske og græske Skrifter [5].

Det samme er i endnu høiere Grad Tilfældet med *det amerikanske Traktatselskab* [6].

Vi skulle til Slutning omtale *den romerske Kirkes* Missions-

---

[1] State of amer. miss.

[2] Account of the origin etc. of S. P. C. K. London 1839, 39. Rep. 18 241, 414 ff.

[3] Rep. 1880, 140 ff.

[4] Rep. 1873, 104 ff.

[5] Rep. 1881, 96 ff.

[6] Rep. 1880, 97, 104 ff.

virksomhed, der kun høist uegenlig kan kaldes saa, da den ikke gaaer ud paa at omvende Hedninger, men paa at drage Christne over til sig og forstyrre den evangeliske Missions Gjerning. Til forskjellige Tider har Paven havt ikke ringe Indflydelse i Konstantinopel og i den nyeste Tid udvexlet Venskabsbeviser med Sultanen, men han har udelukkende benyttet denne Indflydelse i ovennævnte Øiemed, aldrig til Fremme af Guds Rige blandt Hedningerne i Landet.

Da Romerkirken ved Korstogene fik Indpas i Forasien og Syrien, benyttede den Leiligheden dels til at lokke de gamle Kirkesamfund over til sig, dels til med Vold at undertvinge dem, og vel tabte denne Magt sig ganske ved Tyrkernes Fremtrængen, men Indflydelsen er dog bleven bevaret, romerske Afdelinger af de gamle Kirkesamfund ere vedblevne, og Romerkirken følger endnu bestandig samme Politik. 1143 lykkedes det den at drage endel af den armeniske Kirke over til sig, 1182 at vinde Maroniterne, 1439 paa Kirkemødet i Florens at bringe den græske Kirke til Underkastelse, hvilket dog ei bragte blivende Frugt, men fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede lykkedes det den at stifte en græsk uneret Kirke (40,000). 1445 bevægede den de faa Nestorianere paa Cypern til Frafald, i det 17de Aarhundrede vandt den de nestorianske Metropoliter i Mosul og Diarbekir. I Begyndelsen af det 18de Aarhundrede vandt den endel af den syriske Kirkes Medlemmer (30,000). Men da egenlig Missionsvirksomhed saagodtsom aldeles ikke øves af Romerkirken, forbigaa vi den her [1]. Det samme er Tilfældet med de andre gamle Christensamfund. For Oversigtens Skyld have vi dog efter Grundemans Missionsatlas betegnet de Missionsstationer, hvor Papisterne ogsaa arbeide.

2. Arabien.

I Arabien findes ingen evangeliske Missioner, end ikke i den engelske By Aden, hvor det dog ikke har manglet paa Opfordringer til at begynde en Mission, ogsaa fordi der er Depot for befriede

[1] Alzog, histoire de l'église. Paris 1849, I, 439. 2, 543. Smith and Dwight, miss. researches in Armenia. London 1834. 66. 433. C. M. atlas 1859, 19. Wiggers 2, 250 f. Journal of a Deput. 532. Bass. Miss. mag. 1849, I, 13 ff. 89.

Negerslaver. Den af Regeringen ansatte anglikanske Præst søger at arbeide blandt de Indfødte. Den *romersk-katholske* Mission (1841) her, arbeider ikke blandt de muhamedanske Arabere (15,000) eller Somalier (3 a 4000), ei heller blandt Jøderne (2 a 3000) og de ligesaa talrige Parsere og Hinduer, men saa godt som udelukkende blandt de Christne. Befolkningen i det uafhængige Arabien er 3,700,000 [1], hvilke alle ere Muhamedanere, men Beduinerne ere kun overfladisk Muhamedanere. Spor af tidligere Tiders Christendom ere endnu tilbage, baade som Erindring om bedre Tider, og hos enkelte Beduinerstammer som ligefremt Had til Muhamedanismen [2].

3. Persien.

Persien er kun tyndt befolket og dets Folketal aftager stadig. Dette anslaaes til mellem 3 og 5 Mill. Paa Grænserne er Befolkningen blandet med de omboende Folk (Arabere, Tyrker, Afghaner, Belusjer). 1/3 af Befolkningen er Nomadestammer (Kurder mod Øst, Turkomanner mod Nordvest, Bakhtiarier paa Ispahansletten). Befolkningen er i Regelen Muhamedanere, dog er der ogsaa andre Troesformer, deriblandt Babiterne, Nusairieieh'erne og de gamle Parsere (7000). Af Jøder er der 16,000. Af den gamle christne Befolkning er der endnu temmelig betydelige Levninger tilbage, dels Nestorianerne, der bo mod Nordvest i Persien og indover den tyrkiske Grænse (25,000), dels Armeniere (26,000). Disse sidste bo spredte i Byerne, navnlig have de deres Hovedsæde i Julfa, en Forstad af Ispahan, hvorhen Shah Abbas efter Erobringen af Erivan 1604 flyttede alle Armenierne fra Erivan, Nachivan, Julfa og Storarmenien. Religionsfrihed hersker ikke i Persien; bliver en Muhamedaner Christen, er han udsat for at blive dræbt, og kun Frygt for de europæiske Magter kan afholde Regeringen derfra [3].

Det første evangeliske Missionsforsøg i Persien gjordes af

---

[1] Behm u. Wagner V.

[2] Palgrave, narrative of a year's journey through centr. and east. Arabia. London 1865, 1. 9. 61. 88. 119. 150 ff. Col. ch. chr. 1866, 363. Die kath. Missionen. Freiburg 1876, 121 ff. Mission field 1870, 237.

[3] C. M. Atlas 53 f. Behm u. Wagner 38. Samling af Reisebeskr. Kbhvn. 1790. 4, 366. Alm. Kirketid. 1872, 81 ff. Eppler, das Leben H. Natscharoff. Basel 1851, 7. Rep. brit. B. S. 1880, 122.

Brødremenigheden. Allerede 1738 og 1743 vare saadanne tilsigtede, men først 1747 blev det udført og var rettet paa Parserne. Men da Missionærerne ved deres Ankomst til Ispahan erfarede, at disse næsten alle vare blevne udryddede, droge de Aaret efter hjem igjen[1].

1811 bosatte den anglikanske Præst H. Martyn sig i Sjiras, nærmest for at fuldføre sin persiske Bibeloversættelse. Aaret efter drog han videre hjemad, men han havde benyttet Tiden til at udsaa Evangeliets Sæd[2].

Det *baselske M. S.*, der 1822 havde paabegyndt en Mission i Kaukasus, rettede derfra Blikket paa Persien og oprettede 1832 en Station i Tabris for at arbeide dels blandt Armeniere og Nestorianere, dels blandt Persere og Kurder, men da den russiske Regering forbød Missionen i Kaukasus, og denne maatte opgives, blev ogsaa den derfra udgaaede Station i Persien opgivet (1837)[3]. 1873 blev der atter for en kort Tid begyndt paa en Mission i Persien. Et Udvalg, der var dannet i Stuttgart for at hjælpe dem, der lede Nød under den persiske Hungersnød, opfordrede det baselske M. S. til at grundlægge et Børnehjem i Persien for Restbeløbet af Indsamlingen. Med to indfødte Armeniere begyndtes da denne Missionsgjerning, men 1875 traadte den tilbageblevne Missionær med M. S. Samtykke i det kirkelige M. S. Tjeneste[4].

1833 afsendte *det amerikanske M. S.* paa Forestilling af dets Missionærer Smith og Dwight, der 1830—1831 havde bereist Armenien og det nordlige Persien, Missionærer til Nestorianerne. 1834 ankom de til Tabris og anlagde 1835 den første Station i Urumia. Det er gaaet her som i Tyrkiet, at man fra at reformere det gamle Kirkesamfund er gaaet over til at stifte et nyt, et nestoriansk-protestantisk. Missionen er fra Nytaar 1871 gaaet over til *den presbyterianske Kirkes ydre M. S.*; der er Stationer i Urumia, Seir (1849), Teheran (1872) og Tabris (1873) med 10 Missionærer, hvoraf en er Læge, 25 indfødte Præster (i Supergan, Tkhoma[5], Ardeshai, Takia, Ada, Soatlu, Hamadan), 1510 Nadvergjæster.

---

[1] Uebers. d. Missionsg. d. ev. Brüderkirche. Gnadau 1832, 1, 84.

[2] Wiggers 2, 248.

[3] Bas. Miss. Mag. 1833, 468. 1838, 370 ff. 1847, 13 ff.

[4] Jahresb. 1873, 17 f. Bas. Miss. mag. 1875, 247.

[5] Ikhoma ligger i Tyrkiet. Et Par Medd. skyldes den nestorianske Diakon G. David Melck fra Supergan.

Paa de to sidste Stationer og deres Udposter arbeides der baade blandt armeniske Christne og blandt Jøder og Muhamedanere [1].

Den presbyterianske Kirkes ydre Kvinde M. S. (Amerika) har Stationer i Urumia og Teheran med 5 kvindelige Arbeidere [2].

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. (Amerika) har Stationer i Seir og Urumia med 2 kvindelige Arbeidere [3].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. for Nordvest (Amerika) har Stationer i Teheran, Tabris og Urumia med 6 kvindelige Arbeidere [4].

Det presbyterianske kvindelige M. S. for Synoden i Albany har en Station med 1 kvindelig Arbeider i Teheran [5].

Den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S. udsendte 1836 en Missionær til Persien, men efterat han havde udset Teheran til Station, vendte han tilbage til Amerika, valgte derpaa Konstantinopel til Missionsplads, og Missionen i Persien blev opgivet [6].

Kort Tid efter traadte den engelske Kirke i Forbindelse med Nestorianerne eller, som den foretrækker at kalde dem, den assyriske Kirke, foranlediget ved den prot. bisk. Kirke i Amerikas begyndte Forbindelser med den syriske Kirke. *Evangelieudbredelsesselskabet* formaaede 1840 to Englændere, der arbeidede i det geografiske Selskabs Tjeneste, til at besøge Nestorianerne, og foranledigede af disses Meddelelser, udsendte den engelske Kirkes øverste Styrere 1842 en Præst til at knytte Forbindelse med den nestorianske Kirke. Han modtoges paa den venligste Maade, boede et Aarstid i Mosul, men Kurdernes Anfald hindrede den paatænkte Anlæggelse af Skoler. Skjøndt Missionæren kort efter forlod Landet (1867), vedbleve dog Biskopper m. fl. af den assyriske Kirke gjentagne Gange at anmode den engelske Kirke om velvillig Bistand, og dette har foranlediget, at denne ved sine to Erkebiskopper 1880 udsendte en Præst til

---

[1] Perkins, Hist. sketch of the missions to the Nestorians. N. York 1862, 5 ff. Rep. 1873, 55. 1874, 37. 1879, 42 ff. Rep. W. M. S. Northw. 1881, 84. Woman's evangel. 1881. N. 21, 46. Rep. A. B. C. F. 1850, 215.

[2] Rep. 1881, 40 f.

[3] Rep. 1881, 50.

[4] Rep. 1881, 23 ff., 73.

[5] Rep. 1882, 30 ff. jfr. 105 f.

[6] Miss. register 1837, 82. 1838, 101. 1839, 36. 1841, 93.

dem, der navnlig hjælper dem ved at anlægge og forestaa Skoler. Hans Station flyttedes 1881 fra Cochanes (1880) til Duzza [1].

Det kirkelige M. S. oprettede 1875 en Station i Julfa, efterat den af dets Missionærer, der ansattes der, allerede siden 1869 havde bosat sig der og taget sig noget af de Hungerlidende. Der er 2 Missionærer, hvoraf den ene tillige er Læge, og 55 Nadvergjæster, hvilke navnlig synes at være Armeniere [2].

Ialt er der altsaa 5 evangeliske Missionsselskaber, der arbeide i Persien, med 13 mandlige, 13 kvindelige Missionærer og 1276 Nadvergjæster.

Det londonske Selskab til Fremme af Christendom blandt Jøderne har 1881 anlagt en Station i Hamadan [3].

Om *Romerkirken* gjælder ganske det samme, som ovenfor er anført om Tyrkiet. De første Missionærer, der sendtes hertil, vare portugisiske Augustinermunke fra Indien, der bosatte sig i Isfahan, hvor kort efter (1605) italienske Karmeliter og omtr. 1620 franske Kapucinere ligeledes nedsatte sig. Men hverken de eller Karmeliterne i Sjiras og paa Ormus Øen eller de ikke længe efter til Julfa sendte Jesuiter udrettede synderligt, skjøndt dog nogle faa Persere bleve døbte, af hvilke nogle bleve Martyrer. Paa Ormus Øen døbtes ikke faa, men da Portugiserne fordreves 1622, faldt de atter fra. Under Anarkiet 1747 maatte Missionen i Isfahan opgives, og først i dette Aarhundredes andet Halvdel er Missionen bleven gjenoptaget, og der er Stationer i Khosrova, Salmas, Urumia, Teheran, Sina, paa hvilke der udelukkende arbeides blandt Christne [4].

4. Afghanistan.

Befolkningen er ialt 4 Mill., dens Hovedmasse er Afghaner, desuden boer der Perser, Mongoler (Aimak og Hasare), tyrkiske

---

[1] Col. ch. chr. 1849—1850, 287 ff., 413. 1869, 453 f. Missionfield 1880, 206 ff., 306 ff. 1881, 80.

[2] C. M. atlas 56. Rep. 1875—76, 52. 1879—80, XII. C. M. intell. 1882, 107 ff.

[3] Rep. 1880, 16. Maanedsbl. f. Israel. Chra. 1882, 31.

[4] Saml. af Reisebeskr. (Chardin) 4, 351 f. Smith 355. Mandelslo Morgenl. Reysebeschr. Schleswig 1658. 17, 35. Jahrb. 1876, VI, 53 ff. Oriental. Reisebeschr. Frankf. 1671. 115, 501 ff. Hahn, Gesch. d. kath. Miss. Köln 1858, 2, 206 f.

Kisilbasjer og mod Øst Brahui, hvilket sidstnævnte Folk snart ansees for Arier, snart for Dravider, men næppe er nogen af Delene. Befolkningen er muhamedansk, endnu er der ingen Mission begyndt her, men en saadan er oftere tilsigtet af det kirkelige M. S. (se Indien)[1].

5. Kafiristan.

Befolkningen her (1 Mill.), Siahposj'erne, synes at stamme ned fra en Koloni af de gamle Grækere. Den hader Muhamedanerne og har flere Gange siden 1864, da Missionærerne (af det kirkelige M. S.) først lærte dem at kjende, begjært Undervisning i Christendom. Man har forsøgt derpaa, men det synes, som om den britiske Regering systematisk hindrer det[2].

6. Beludsjistan.

Beludsjerne ere ½—1 Mill. i Tallet og Muhamedanere; en Mission er endnu ikke begyndt her[3].

7. Malediverne og Lakediverne.

Malediverne har 150,000, Lakediverne 6800 Indvaanere. Beboerne ere Muhamedanere, og ingen Mission synes at være dreven her. Omtr. Aaret 1600 blev Kongen af Malediverne under et Ophold i Goa Christen, men Undersaaterne tvang ham til at forlade Øerne[4].

8. Nikobarerne.

Denne Øgruppe har 5,500 Indvaanere. I det Indre af Stor Nikobar lever en Urbefolkning, Resten af Befolkningen hører til en anden Stamme. De ere Hedninger (Sjamanisme). De Danske anlagde en Koloni paa Nikobarerne 1755, og en Missionær fulgte med fra Trankebar, hvilken dog snart efter døde. Kolonien blev

---

[1] Andree 78. Finzi, il Brahui. Firenze 1870.

[2] C. M. int. 1865, 69 ff., 197. 1880, 436. C. M. gleaner 1874, 69. Andree 78.

[3] Andree 78. Behm u. Wagner 39.

[4] Andree 79. Orient. Reisebeskr. 134.

opgivet 1760, men gjentagne Forsøg gjordes paa dens Gjenoptagelse, og de Danske have gjort Fordring paa Øerne indtil den allernyeste Tid, da Englænderne have bemægtiget sig dem. 1768 anlagde *Brødremenigheden* en Station paa Nankovri, der blev opgivet 1788 uden at have bragt noget Resultat. Siden har intet evangelisk Missionsforsøg der været gjort, thi det Ophold, en dansk Missionær foretog der 1830—1834, havde hovedsagelig Handelsformaal for Øie. Derimod nedsatte to franske *romersk katholske* Missionærer, udsendte af Biskoppen af Malakka, sig 1836 paa Øerne, men maatte 1837 forlade dem af Frygt for at sulte ihjel. 1842 nedsatte to andre sig paa Teressa, men forlode atter denne Ø 1845, og Missionen synes dermed at være opgivet[1].

Siden Englænderne have bemægtiget sig Nikobarøerne, har ogsaa den *anglikanske Kirke* rettet sit Blik paa dem, og 1876 opfordrede Regeringspræsten i Port Blair kraftig til at begynde en Mission der, men det er endnu ikke sket[2].

9. Andamanøerne.

Befolkningen (9630) høres til Negritofolkene. Øerne tilhøre England. Efter det store Oprør i Indien er der anlagt en Forbryderkoloni for Indien paa Ross Øen, og i Staden her, Port Blair, er der ansat en *anglikansk Præst* for Straffefangerne, der høre til de forskjelligste indiske Folk. Endnu er der ingen Missionær ansat for Andamaneserne, men Pengemidler dertil ere tilstede, og forhaabenlig vil det lykkes Biskoppen af Rangun, til hvis Stift de høre, at faa en anglikansk Mission igang iblandt dem[3].

---

[1] Andree 79. Uddrag af de paa Nikobarøerne i Foraaret 1846 anstil. Unders. Kbhvn. 1846, 41 f. 49. Rink, die nikobarischen Inseln. Copenh. 1847. 164, 168 ff. 181 ff. Møller, Bidrag til de Nikob. Øers Beskr. Kbhvn. 1799, 46 f. Rosen, Erindr. om Oph. p. Nikob. Kbhvn. 1839. 111. 183 ff. Wiggers 2, 46. Bush, journal of a cruise am. the Nik. islands. Calcutta 1845. 14. 51. Jahrb. d. Verbr. d. Glaub. 1844, II, 28 ff. Saml. af Reisebeskr. Kbhvn. 1797, 477 ff.

[2] Missionfield 1876, 41.

[3] Behm u. Wagner 44. Titcomb, Pers. rec. of British Burma. London 1880. 35 ff. Milman, Mem. of Bishop Milman. London 1879. 116 ff.

10. Siam.

Siam falder i to Hoveddele, Siam og Laos, hver med sit særegne, med hinanden beslægtede Folk, desuden lever her endel af Nabofolkene, navnlig Kinesere. Befolkningen ($5^7/_{10}$ Million) er Buddhaister [1].

Romerkirken sendte sine første Missionærer fra Goa til Siam 1606, senere kom 1621 Dominikanerne og Franciskanerne fra Goa, 1624 Jesuiter, der vare fordrevne fra Japan, 1634 Jesuiter fra Tunkin. Men det blev dog først ret Alvor med Missionsgjerningen, da en fransk apostolisk Vikar (Jesuit) ankom 1662 til Siam, hvor dog Missionærernes Indblanding i Politik voldte dem mange Bryderier og Missionen megen Afbræk. Arbeidet gjaldt fornemmelig Kochinkineserne og andre Udlændinge; da Forbin besøgte Landet (1685—88), var der ingen siamesiske Christne. Hovedstationen var Yuthia, hvilken Stad ødelagdes af Birmanerne 1797, og Antallet af Christne i den angives da til 12,000. Da Bangkok blev Hovedstaden, forlagdes Missionen derhen, men dreves med liden Kraft, 1822 var de Christnes Antal kun 3000, hvoraf 1000 i Bangkok, og Biskoppen synes da at have været den eneste Missionær, og de Christne for en stor Del at have været af europæisk Herkomst. 1837 var Antallet kun 1400 foruden nogle nylig derhen flygtede Kochinkinesere. Siden 1840 er Missionen bleven drevet med mere Kraft, Antallet af Papister er nu 11,420 med 23 Missionærer og 6 indfødte Præster. Stationerne ere Bangkok, Paklat, Yuthia, Nakhonxaisi, Bannokkuak, Vat Pleng, Donkabuang, Chantabum, Petriu, Bonplasoi, Thakien, Hatsake. Fra Midttunkin af er der siden 1878 begyndt en Mission blandt Laosfolket, og Stationer ere anlagte i Luccagne og Naham, hvor der allerede i 1880 (Aug.) var 500 døbte [2].

---

[1] Burkhardt 3. II, 175 ff. Andree 79. Kæmpfer, Hist. de Japan. Amsterd. 1732, 1, 30 ff. Kalkar 1, 424. Dobbins 33 (Folkemængden angives her til 4 Mill. Siameser, 3 Mill. Kineser, 2 Mill. Laos, 2 Mill. Malaier, 700,000 Kambodjer, 100,000 Peguanere ialt $11^4/_5$ Mill.)

[2] Guerreiro, Indianische newe relation. Augsb. 1614, 107. Forbin, Voyage à Siam (1685—88). Paris 1853. 146. Crawfurd, Gesandtschaft an die Höfe v. Siam u. Cochinchina. Weimar 1831, 247. Wiggers 2, 134 ff. Madras cath. dir. 177 f. Gutzlaff, Verslag v. verblijf in Siam. Rotterdam 1833, 11. 29. Jahrb. 1877, I, 47, 1881, VI. 26 ff.

Fra 1828—31 opholdt en Missionær af det *nederlandske M. S.* og en af det *londonske M. S.* sig i Bangkok. De arbeidede navnlig men dog ikke udelukkende blandt Kineserne, men deres Arbeide var rent foreløbigt [1].

Deres Gjerning gik over til den *amerikanske Baptistmissionsforening.* Den anlagde en Station i Bangkok. Denne er endnu den eneste, og her arbeides saagodtsom udelukkende blandt Kineserne. I Bangkok og 5 Menigheder i Omegnen er der 423 Nadvergjæster («Medlemmer»), med 1 Missionær og 2 indfødte Præster [2].

1834 anlagde det *amerikanske M. S.* en Station i Bangkok (1831 var gjort et Forsøg). Der arbeidedes ikke uden Held, men dogmatiske Særanskuelser hos Missionærerne foranledigede Selskabet til at opgive denne Mission ved Udgangen af 1849 [3].

Et Par af Missionærerne vare traadte i en temmelig løs Forbindelse med den *amerikanske Missionsforening,* til hvem Stationen i Bangkok gik over, men 1873 blev denne Mission opgivet [4].

Størst Virksomhed i Siam har den *presbyterianske Kirkes ydre M. S.* (Amerika) udfoldet. 1840 anlagdes en Station i Bangkok (opg. 1844, fornyet 1847), 1861 i Petsjaburi, 1872 i Ayuthia (siden 1876 Udpost) og 1847 i Chiengmai, inde i Landet blandt Laos- eller Shanfolket. I den første Mission er der 5 Missionærer, 168 Nadvergjæster, i den anden 3 Missionærer, 127 Nadvergjæster [5].

Den presbyterianske Kirkes ydre Kvinde M. S. (Amerika) har Stationer i Bangkok, Petsjaburi og Chiengmai med 4 kvindelige Arbeidere [6].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. for Nordvest (Amerika) har Stationer sammesteds med 3 kvindelige Arbeidere [7].

---

[1] Maandb. v. het nederl. zend. gen. 1830, 85. Gutzlaff, dreijähr. aufenth. in Siam. Basel 1835. I, 89. London M. S., rep. 1833, 22.

[2] Rep. 1879, 56 f. Burkh. 3, II, 190 f.

[3] Burkh. 3, II, 191. Rep. 1848, 205 ff. 1849, 160. 1850, 155 f.

[4] Rep. A. B. C. F. 1849, 161. Grundemann 3, II, 199.

[5] Rep. 1873, 71. 1877, 57. 1879, 56. 83. 1882, 69 ff. Grundemann 3, II, 199 ff.

[6] Rep. 1881, 36.

[7] Rep. 1881, 73.

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. (Amerika) har en Station i Petsjaburi med 2 kvindelige Arbeidere[1].

Altsaa er der i Siam 8 evangeliske Missionærer, 9 kvindelige Arbeidere, 1 indfødt Præst og 587 Nadvergjæster.

Det *amerikanske B. S.* har udgivet Dele af den hellige Skrift paa Siamesisk[2].

11. Kambodja.

Dette Land, der siden 1862 staaer under fransk Protektorat, har 1 Mill. Indvaanere. Befolkningen er buddhaistisk. Allerede 1770 (og maaske endnu tidligere) trængte *romersk-katholske* Missionærer ind i Landet, men der synes ikke at være udrettet noget. Christne Flygtninge fra Siam og Anam fandt af og til Ly her, og der fandtes Christne her, da 1838 Missionærer bosatte sig i Battambang. Men allerede 1840 tilintetgjordes denne Mission ganske ved politiske Omvæltninger, og disse samt Forfølgelser have ogsaa senere voldt Missionen Afbræk. Denne er dog gaaet betydelig fremad, de Christnes Antal er steget fra 600 til 10,000, skjøndt Bevæggrundene til, at de Indfødte ere blevne Christne, langtfra altid have været de rette. Missionærernes Antal er 14.[3]

Evangeliske Missionsforsøg have ikke været gjorte.

12. Anam.

Dette Rige bestaaer af Tunkin mod Nord og Kochinkina mod Syd (forenede 1802) og har 21 Mill. Indvaanere; Syd derfor ligge de franske Besiddelser, bestaaende af 3 1862 afstaaede og 3 1867 indlemmede Provinser af Kochinkina og Øen Pulo Kondor med 1³/₅ Mill. Indvaanere. Befolkningen er Anamiter, men i det Indre bo endel halvvilde Bjergstammer. Folket er for en stor Del kinesisk dannet, og de der herskende Religionsformer, Konfutsia-

---

[1] Rep. 1881, 50.

[2] Rep. 1873, 110.

[3] Andree 80. Madras cath. dir. 181. Jahrb. 1851, II, 59. Annales 1863, 408. 1867, 333. Die kath. Miss. 1874, 193 ff., 1876, 109.

nismen (blandt de Dannede), Buddhaismen (indkom i Landet 1540), Taoismen ere her fremherskende[1].

1583 landede den første *romersk-katholske* Missionær i Kochinkina, men han udrettede intet. 1615 ankom nye Missionærer (Jesuiter) hertil og 1627 til Tunkin, og de arbeidede med saa stor Fremgang, at allerede 1641 var der døbt 108,000 i Tunkin, men gjentagne Forfølgelser baade i Tunkin og Kochinkina have hersket (1640. 1663—65. 1698. 1712. 1724—25. 1736. 1765. 1774 —1802) og de Christne lede med stort Troesmod store Trængsler. Allerede 1660 udnævntes apostoliske Vikarer for Tunkin og Kochinkina, og den faste Ordning, der støttede sig til indfødte Kateketer, bidrog sit til at holde det Hele sammen, og saasnart Forfølgelserne hørte op, tog de Christnes Antal atter til, især i Tider, naar Kongen selv stod Christendommen nær. Efter Forfølgelsen 1737 talte saaledes Romerkirken i Tunkin mindst 250,000 Tilhængere. Missionærerne kunde dog ikke altid lade politisk Indblanding og Bestræbelser for at bringe Landet under fransk Indflydelse fare. Efter 1831 udbrøde atter blodige Forfølgelser, og dette foranledigede tilsidst, at Frankrig paaførte Anam Krig, tvang det 1862 til at afstaa tre Provinser og at tilstaa fri Religionsøvelse og Frihed for Anamiter til at blive Christne, og da dette desuagtet ikke hjalp navnlig paa Grund af Folkets og Embedsmændenes Had til de Christne, blev det 1874 atter tvunget til at tilstaa de Christne fri Religionsøvelse[2].

Romerkirken er her delt i 7 apostoliske Vikariater. Vest Kochinkina (Nedre K.), der indbefatter de franske Besiddelser, havde 1876 40 franske Missionærer, 18 indfødte Præster og 38,500 Christne samt Skoler, Klostre og Hospitaler i Saigon[3].

Øst Kochinkina, der indbefatter 6 Provinser af Midt Kochin-

---

[1] Craufurd 769 f. Andree 79 f. Pachtler, das Christenth. in Tonkin. Paderborn 1861. 100 ff. Vivien de S. Martin, l'année geogr. Paris 1865. 3, 201. Col. ch. chr. 1863, 270.

[2] Pachtler 27. 30 f. 45 o. fl. St. Brown, Cochinchina. London 1861. 268 f. Kalkar, den christelige Mission. Kbhvn. 1879. I, 409. Vivien de S. Martin 3, 193, 195. 6, 254. Col. ch. chr. 1863, 270. Annales de la prop. de la foi. Lyon 1863, 320. 1865, 325 ff. 1866, 254 ff. Jahrb. d. Verbr. d. Glaub. Køln 1875, 3 ff. 1878, IV. 62 ff. Liungstedt, Hist. sketch of the prot. settl. in China. Boston 1836, 188.

[3] Madras cath. dir. 1876, 181.

kina og de uafhængige Stammer mod Vest, havde 1876 12 franske Missionærer, 20 indfødte Præster, 31,459 Christne [1].

Nord Kochinkina indbefattede 1876 de 3 nordlige Provinser med 8 franske Missionærer, 37 indfødte Præster, 25,187 Christne [2].

Sydtunkin indbefattede 1876 2 Provindser med 9 franske Missionærer, 54 indfødte Præster og 71,000 Christne. Denne Mission har lidt saare meget ved Forfølgelserne [3].

Vesttunkin indbefattede 1876 7 Provinser med 25 franske Missionærer, 83 indfødte Præster og 140,000 Christne. Ogsaa denne Mission har lidt meget under de senere Forfølgelser. Dens Hovedsæde er Ninhfa. Der drives ogsaa Mission blandt Bjergstammerne mod Vest, blandt hvilke omtr. 6,000 ere Christne. 1878 anlagdes en Station i Luccanh blandt Laosfolket [4].

Midttunkin indbefattede 1876 halvanden Provins med 6 spanske Missionærer (Dominikanere), 23 indfødte Præster og 155,435 Christne. Den har lidt allermest ved Forfølgelserne [5].

Østtunkin indbefattede 1876 5½ Provinser med 5 spanske Missionærer (Dominikanere), 29 indfødte Præster og 50,000 Christne. Blandt de i 1864 døbte, anføres 13,370 Børn af vantro Forældre, døbte i Dødsfare [6].

Hvor Missionærerne og de indfødte Præster bo, er det os ikke muligt at angive.

Evangeliske Missioner findes ikke i Anam.

13. Boninøerne.

Disse Øer — de ville blive anførte paa Kortet over Sydhavsøerne — have været ubeboede — en Tid vare de en japanesisk Forbryderkoloni — indtil 1830 endel navnlig amerikanske Nybyggere have bosat sig der [7].

---

[1] Madras cath. dir. 1876, 181.
[2] Madras dir. 182.
[3] Madras dir. 184. Annales 1866, 340. Jahrb. 1878, IV. 65.
[4] Madras dir. 184. Jahrb. 1876, VI, 6 ff. 1880, III. 34 ff.
[5] Madras dir. 183 f.
[6] Madras 182 f. Annales 1866, 354.
[7] Steger, die Nipponfahrer. Lpz. 1861. 103 ff.

14. Liukiuøerne.

Disse Øer, der høre til Japan, have 234,000 Indvaanere, der ere Buddhaister. De hedde Samurer og ere nær beslægtede med Japaneserne. *Romersk-katholske* Missionærer have allerede besøgt Øerne i det 16de Aarhundrede og have rimeligvis ogsaa udrettet noget. 1844 begyndte de atter deres Gjerning der, dog opgaves den atter 1848 uden at have baaret Frugt; 1855 gjenoptoges den (i Napa), og der vandtes da nogle for Christendommen. Siden synes alle Missionærerne at have begivet sig til Japan. 1845 dannede sig i London af troende Søofficerer et *Sømands Lutsju M. S.* (anglikansk), hvis første Missionær 1846 ankom dertil og tog Bolig i Napa paa Stor Liukiu. Men paa Grund af Regeringens Modstand turde Ingen slutte sig til ham, Interessen for denne Mission tabte sig i Hjemmet, og 1856 blev den opgivet [1].

15. Japan[2].

Japan har med Liukiuøerne 34$^3/_{10}$ Mill. Indvaanere. Befolkningen er Japanesere, undtagen paa den nordlige Halvdel af Yezo, hvor der findes ikke ubetydelige Rester af Urbefolkningen (25,000), (Aïno's) hvilket ogsaa er Tilfældet paa de sydlige Kuriler, hvor den er Hovedbefolkningen. Den oprindelige Religion, Sintoismen, er tildels fortrængt af Buddhaismen, (siden 552 e. Chr.) hvorpaa man i den senere Tid har søgt at raade Bod, og desuden har Konfutsianismen vundet meget Indpas i Japan [3].

1542 kom Portugiserne første Gang i Berørelse med Japan, og 1549 ankom den første *romersk-katholske Missionær,* deriblandt den berømte Xaver, til Kagosima paa Kiusiu, og de bleve vel modtagne baade af Fyrster og Folket, og deres og de hurtig paa hinanden følgende Missionærers og de af dem omvendte og uddannede japanesiske Præsters Arbeide bar i høi Grad rigelig Frugt, navnlig paa Kiusiu. 1585 ankom den første Biskop til Japan.

---

[1] Behm u. Wagner 42. Ev. Miss. mag. 1860, 195 ff. Steger, 86. 115 ff. Jahrb. 1849, IV. 22 ff. 1857, IV. 31 ff.

[2] Kortet efter C. M. atl., Miss. herald 1880, Map. of S. Japan. Boston 1881.

[3] Steger 10 f. Ev. Miss. Mag. 4, 20. 20, 26 ff. Stock, Japan and the Japan mission. London 1879, 1. 9.

Men Christendommens hurtige Fremgang forskrækkede Keiseren, han frygtede for, at denne vilde blive en Bro for Kongen af Spanien til at bemægtige sig Landet, derfor begyndte han 1586 at forfølge de Christne, og saare mange lede Martyrdøden, men da han kort efter døde, hørte Forfølgelsen op de fleste Steder, og Christendommen vedblev stærkt at udbrede sig, saa at man 1605 talte næsten 2 Mill. Christne paa Japan. 1609 ankom Hollænderne første Gang til Japan, og enten det nu skyldes deres Handelsnid, eller fordi Keiseren frygtede for Spaniens skjulte Hensigter, saa begyndte han 1613 en blodig Forfølgelse mod de Christne, der saagodtsom uden Afbrydelse varede til 1649, og da den endte, vare alle Missionærer paa nogle faa nær, der holdt sig skjulte, dræbte eller fordrevne, de indfødte Christne for største Delen faldne som Martyrer, og Japans Havne bleve paa en enkelt Undtagelse nær lukkede for alle Fremmede 1637[1].

Japan var nu i over 200 Aar lukket for Christendommen, og man troede, at der var ingen Christne tilbage, men ikke saasnart indtraadte de forandrede Forhold for en 20 Aar siden, førend det viste sig, at der endnu i dybeste Hemmelighed fandtes Christne, hvilket iøvrigt ved et Par Leiligheder tidligere havde vist sig, og ikke faa af dem sluttede sig da offenlig til Christendommen[2].

Evangeliske Missionsforsøg gjordes ikke, kun Hollænderne havde Adgang til Japan, men ligesom de paa en skændig Maade havde hjulpet Regeringen til at forfølge de Christne, saaledes fandt de sig i paa en nedværdigende Maade, naar de kom til Landet, at lægge deres Christendom tilside, og da den hollandsk reformerte Kirke i Amerika, efter at Japan var aabnet, tilbød Hollænderne i Nagasaki at lønne en Præst for dem, blev dette Tilbud rent ud afslaaet[3].

1854 lykkedes det Amerikanerne at faa Havne paa Japan aabnede for deres Skibe, og nu gik man hurtig fremad i denne Retning. Ved Traktaterne med Amerika (1858), England (1858), Rusland og Frankrig (1858) tillodes det disse Magter at faa fri

---

[1] Charlevoix, Hist. du Christianisme au Japon. Paris 1836. 1, 53 o. fl. St. Kæmpfer 1, 163 ff. Hendschel, Relation von der Bekehrung d. königr. Voxu in Japan. Ingolstadt 1617, 66 ff. Ev. Miss. mag. 1876, 34 ff. Grundem. 3, III, 309 ff. Col. ch. chr. 1862, 295. 377.

[2] Col. ch. chr. 1862, 329 f. Rep. A. B. C. F. 1871, 78.

[3] Kreyherr, die preuss. Expd. nach Ostasien. Hamburg 1863. 174 ff.

Religionsøvelse i Japan, men dermed var det ikke tilladt Japanesere at blive Christne, og 1867—1873 bleve romersk-katholske, 1872 græsk-katholske Christne Gjenstand for Forfølgelse, og egenlig er Japaneseres Overgang til Christendommen ikke tilladt, idet de gamle Love derimod ikke ere ophævede, men de staa nu kun paa Papiret og udøves vel navnlig siden 1873 ikke mere, men kunne iøvrigt bringes i Udøvelse, naar det skal være. Det bedre Kjendskab til Europa og Amerika, Regeringens Bestræbelser for at indføre disse Landes Folkedannelse og den Opdagelse, at Missionærerne kunne hjælpe dertil, have bidraget meget dertil, ligesom ogsaa de mange Japanesere, der have studeret i Amerika og Europa (i 1878 over 1000) have derigjennem lært Christendommen, og flere af dem ogsaa Christus at kjende [1].

De første Missionsselskaber, der benyttede sig af de forandrede Forhold i Japan, vare tre amerikanske Kirkers Missionsselskaber, den reformerte Kirke (tidl. den hollandsk ref. Kirke), den presbyterianske Kirke og den protestantisk biskoppelige Kirke, som omtrent samtidig 1859 begyndte Missioner i Japan [2].

Den reformerte Kirke i Amerikas ydre M. S. har Stationer i Yokahama (Menigheden organiseret 1872), Nagasaki (M. o. 1876), Tokio eller Yedo (4 Menigh. 1876. 1877. 1879), Wadomura (M. o. 1878) med 7 Missionærer, 6 indfødte Præster (i Kagosjima, Uyeda) og 452 Christne [3].

Den presbyterianske Kirkes ydre M. S. (Amerika) har Stationer i Yokahama (1859), Tokio (1869), Kanazava (1879), Osaka (1881) med 10 Missionærer (hvoraf 1 er Læge), 6 indfødte Præster og 968 Christne, (609 Nadvergjæster) [4].

Den presbyterianske Kirkes ydre Kvinde M. S. (Amerika) har paa hine to Stationer to ugifte kvindelige Missionærer (foruden Missionærernes Hustruer [5].

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. (Amerika) har i Tokio 4 kvindelige Arbeidere [6].

---

[1] Ev. Miss. mag. 4, 321. 12, 174. 16, 405. Grundemann 3, III, 324. Jahrb. 1873, IV. 57. Rep. presb. ch. 1879, 74. Proceedings af the gen. conf. on for. miss. held in Mildmay Park. London 1879, 242.

[2] Grundemann 3, III, 325.

[3] Rep. 1880, 34 ff. Rep. of the ev. all. in Japan. Tokiyo 1882, tab. 2.

[4] Rep. 1882, 85 ff. Rep. ev. all. tab. 2.

[5] Rep. 1881, 39.

[6] Rep. 1881, 50.

Det presbyterianske Kvinde M. S. for Nordvest (Amerika) har en kvindelig Missionær i Kanazava[1].

I nær Forbindelse med hine to amerikanske M. S. (ref. og presb.) arbeider den *forenede presbyterianske Kirke* (Skotland), som i Tokio (1874) har 5 Missionærer, hvoraf en er Læge, 1 indfødt Præst og 98 Christne[2].

De Christne af disse 3 Missionsselskaber have 1877 forenet sig til et Presbyterium (Chinkuwai), til hvilket hører 21 Menigheder med 12 indfødte Præster og 1441 indfødte Christne, hvoraf 287 ere Nadvergjæster. Det underholder baade et indre M. S. med det Formaal at udbrede Evangeliet paa Japan og et ydre M. S. med det Formaal at udbrede Evangeliet i Korea[3].

Den protestantiske biskoppelige Kirkes M. S. i Amerika oprettede allerede 1859 en Station i Nagasaki, og endnu samme Aar blev det bragt under Forslag at ansætte en Biskop for Missionen i Japan, hvilket desværre ikke gik igjennem, og Følgen blev, at da Missionæren i Nagasaki blev Missionsbiskop for Kina (1867), blev Stationen ubesat. Men han kunde ikke glemme sin Gjerning, og 1873 flyttede han igjen til Japan og bosatte sig i Osaka. Senere er der anlagt en Station i Tokio (1875), og paa disse Stationer er der 1 Biskop, 9 Missionærer, hvoraf 1 er Læge, 1 er Lærer og 119 Christne og 79 indfødte Nadvergjæster[4].

Det kirkelige M. S. (England) begyndte 1869 sin Virksomhed i Nagasaki, hvortil siden er kommet Stationer i Tokio (1874), Osaka (1874), Hakodadi (1874, som særlig er anlagt med Ainosfolket for Øie) og Niigata (1876). Der er her 9 Missionærer og 197 indfødte Christne, hvoraf 86 ere Nadvergjæster[5].

Det amerikanske M. S. anlagde 1869 sin første Station i Japan i Tokio, som 1870 forlagdes til Kobe, dertil er senere kommet Osaka (1872), Kioto (1876), Okayama (1879) med 14 Missionærer, af hvilke 2 ere Læger, samt 11 indfødte Præster, 735 Christne og

---

[1] Rep. 1881, 73. Hun er gift med en af Missionærerne, som altsaa maa bo der.

[2] Rep. 1880, 280 ff.

[3] Miss. rec of U. P. Ch. 1880, 284 f. 1881, 272. Grundemann 3, III, 128.

[4] Col. ch. chr. 1859, 137. 1860, 3 ff. Spirit of Mission 1874, 763. 1875, 780. 783. 1881, 520 ff. Rep. ev. all. tab. 2.

[5] Rep. 1879—80, XIII. 132. Stock. 138.

514 Nadvergjæster. Indfødte Præster findes i Imabari (1879), Akasji (1882), Tamon (1882) o. fl. St.[1].

I Forbindelse med dette Selskab arbeide de to følgende.

Kvindemissionsselskabet har 10 kvindelige Missionærer i Osaka og Kobe[2].

Kvindemissionsselskabet for det Indre har 3 kvindelige Missionærer i Kobe og Kioto[3].

Det amerikanske Forenings kvindelige M. S. (ikke konfessionelt) (1871) har en Station i Yokahama med 4 kvindelige Arbeidere. Det arbeider ved Pigeskoler[4].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. (Amerika) begyndte sin Virksomhed paa Japan 1873. Den har Stationer i Yokahama (1873), Tokio (1874), Nagasaki (1874), Hakodadi (1874) med 12 Missionærer, 447 Nadvergjæster og 595 Christne og 7 indfødte Præster (i Yokahama, Tokio, Nagaya, Nisjivo, Matsusjiro, Hirosaki, Kagosjima)[5].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes Kvinde Hedninge M. S. har 6 kvindelige Missionærer i Tokio, Yokahama og Hakodadi[6].

Evangelieudbredelsesselskabet (England) har Stationer i Tokio (1873) og Kobe (1873) med 3 Missionærer og 40 Nadvergjæster[7].

Dameforeningen til Fremme af Kvindeundervisning blandt Hedningerne i Forbindelse med Evangelieudbredelsesselskabets Missioner har en Mission i Tokio med 3 kvindelige Arbeidere[8].

Det amerikanske Frivillige Baptist M. S. havde oprettet en Missionsstation i Yokahama, den havde intet Resultat baaret og var ophørt, da Selskabets Missionærer 1873 traadte over i den *amerikanske Baptist Missionsforenings* Tjeneste, der saaledes oprettede 1873 en Station i Yokahama, hvortil 1874 kom Tokio. Der er

---

[1] Rep. 1870, 80. 1872, 70. 1879, 75. 1880, 80 ff. Dobbins 25. Miss. her. 1882, 3. 149. 188 (Tamondori (1882) er rimeligvis samme By som Tamon.) Rep. ev. all. tab. 2.

[2] Rep. 1881, 148.

[3] Rep. 1880, 70.

[4] Rep. 1881, 9. 31.

[5] Rep. 1873, 136. 1874, 132. 1879, 153 ff. 1881, 213. Rep. ev. all. tab. 2.

[6] Rep. 1878—79, 20.

[7] Rep. 1879, 19.

[8] Rep. 1880, 19. 24.

5 Missionærer med 182 Christne, 76 Nadvergjæster og 1 indfødt Præst. Ogsaa her arbeide de paa at drage andre Christne over til sig[1].

Kvinde Baptist M. S. (Amerika) har i Yokahama og Tokio 2 kvindelige Arbeidere[2].

Den wesleyanske Methodistkirke i Kanadas M. S. har Stationer i Yokahama (1873), Tokio, Sjidzuoka, Numadzu og Kofu med 3 Missionærer, 4 indfødte Præster, 350 Christne[3].

Det edingborgske Læge M. S. har en Station i Niigata (1873) med en Arbeider, der er Baptist, 90 Christne og 31 Nadvergjæster[4].

Den evangeliske Forening i Amerika (1876) har Stationer i Osaka og Tokio med 3 Arbeidere, 53 Christne og 15 Nadvergjæster[5].

Den Cumberlandsk presbyterianske Kirke (Amerika) har en Station i Osaka med 2 Missionærer og 8 Christne[6].

Baptist M. S. (England) har en Station i Tokio (1879) med 1 Missionær og 18 Christne[7].

Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østerland har en Station med 1 Arbeider i Osaka[8].

Den methodistisk protestantiske Kirke (Amerika) har 1880 aabnet en Mission i Yokahama med to kvindelige Arbeidere[9].

I Hirosjima arbeider en uafhængig Bapist[10].

Et skotsk M. S. har en Missionær i Tokio[11].

Desuden findes 3 uafhængige indfødte Menigheder med 159 Christne og 1 indfødt Præst[12].

---

[1] Rep. 1873, 89. 1875, 53 f. 1879, 64. Ermel. Zendingsbl. 1881, 43. Rep. ev. all. tab. 2.

[2] Rep. 1879, 77.

[3] Rep. 1880, XXX ff. CXXIII. Grundem. 3, III., 338. N. ligger vist ikke langt fra Tokio. Rep. ev. all. tab. 2.

[4] Rep. 1880, 19. Det er den i Grundem. 3, III, 337 omtalte Læge. Dobbins 25. Young, modern missions. London 1881, 149. Rep. ev. all. tab. 2.

[5] Dobbins 23 ff. Rep. ev. all. tab. 2.

[6] Minutes of the gen. ass. 1880, 77 ff. Rep. ev. all. tab. 2.

[7] Rep. 1880, 134. 340. Rep. ev. all. tab. 2.

[8] Dobbins 24.

[9] Proceedings of the annual council 1880, 24 ff. Rep. ev. all, tab. 2.

[10] Grundem. 3, III. 337. Bas. Miss. mag. 1876, 248 ff.

[11] Berigt d. Utr. zendingsveren. 1880, 20.

[12] Rep. ev. all. tab. 2.

Det hermansborgske M. S. paatænkte 1878 at paabegynde en Mission i Japan, men det er endnu ikke sket [1].

Ialt arbeide altsaa 24 evangeliske Missionsselskaber (Kvindemissionsselsk. iberegnede) paa Japan med 88 Missionærer (Kvinderne ikke medregnede), 38 indfødte Præster og 4,412 Christne [2].

Russerne toge strax efter de forandrede Forhold fat paa Missionsgjerningen i Japan, og allerede 1859 byggedes den første russiske Kirke i Japan nemlig i Hakodadi. Senere anlagdes Stationer i Tokio (1869) Sendai, Tokusjima o. fl. St. og fornylig (1879) er den dygtigste af Missionærerne bleven beskikket til Biskop af Tokio. Han støttes af *det russiske M. S.*, hvis første Missionær ankom 1861, og som med stor Iver har taget fat paa Missionsgjerningen. Det tæller 7000 Christne og har mange indfødte Præster og Kateketer og paa Præsteseminariet i Tokio ere allerede over 100 indfødte Præster blevne uddannede [3].

Den *romerske Kirke* indfandt sig ogsaa snart efter, at Japan var aabnet, og allerede 1860 opholdt en fransk Provikar sig ved det franske Gesandtskab i Yedo, og en af Missionærerne fra Lutsjuøerne var bleven flyttet til Hakodadi, og Stationer bleve anlagte i Yokahama (Kirken indviet 1862) og Nagasaki (1863). Paa sidstnævnte Sted og i dens Omegn sluttede strax flere tusinde sig til Missionærerne, og Følgen deraf var en Forfølgelse fra Regeringens Side, der først endte 1873. 1866 var en apostolisk Vikar for Japan bleven udnævnt, 1876 blev Nordjapan et særligt Vikariat. I dette Vikariat var der ved Udgangen af 1878 2,165 Christne og Stationer i Yokahama, Tokio, Niigata, Hakodadi, Sado (1878), Sendai (1878), Morioka (1878). I Sydjapan er der Stationer i Nagasaki og Okayama. I hele Japan var 1876 28 franske Missionærer og 15,000 papistiske Christne [4].

---

[1] Hermansb. Mbl. 1878, 8 ff.

[2] Rep. ev. all. tab. 2.

[3] Sapiski Miss. Obsjestva. St. Petb. 1868. Vol 1, 4. p. 99 ff. (der angives her, at den første russ. Missionær ankom 1861). Missionfield 1881, 281. Foreign ch. chr. 1881, 108. Bas Miss. mag. 1875, 478. 1878, 210 ff. 1880, 230. Allg. Missz. 1881, 572. Ch. miss. intell. 1881, 679. Lansdell 359.

[4] Annales 1863, 301. 1864, 209. 1866, 396. 1867, 333. Jahrb. 1877, II, 66. 1878, III, 30 ff. 1879, III, 37. Die kath. Miss. 1876, 236. Madras cath dir. 190. Missionfield 1860, 218. Alm. Kirket. 1869, 65 ff. Spirit of miss. 1870, 297. Miss. herald 1880, 393.

Selskabet for Christendomskundskabens Fremme har udgivet nogle faa japanesiske Smaaskrifter[1], *det britiske B. S.*[2], det *skotske nationale B. S.*[3], og det *amerikanske B. S.*[4] arbeide ved Udgivelsen af hellige Skrifter paa Japanesisk og ved Udbredelsen deraf baade ved Missionærer og ved særlige Agenter og Kolportører (i Yokahama have de to hver 1, det skotske B. S. to Arbeidere), og de to sidste udfolde betydeligst Virksomhed heri. Baade det *religiøse Traktatselskab*[5] og det *amerikanske Traktatselskab*[6] (navnlig det første) med Agent i Tokio arbeide paa samme Maade for gudelige Skrifters Udbredelse.

16. De kuriliske Øer.

Disse Øer høre siden 1875 til Japan. Paa Øen Simusir er Befolkningen Russere og christnede Aleuter; de Indfødte, der ere Aïnos, synes kun at leve paa Øen Sjuma. Der maa være bleven øvet Missionsgjerning blandt dem, medens de stode under Rusland, og den berømte Missionær Venjaminoff (død som Patriark af Moskva under Navnet Innocens) oversatte Mathæus Ev. paa Kurilsk, hvilket blev trykt i Moskva 1840[7].

17 Russisk Asien[8].

Det russiske Asien har paa sit uhyre Landomraade en Mængde forskjellige Folkeslag, navnlig i Kaukasus, der lige fra Oldtiden har været en Samlingsplads for Rester af mange Folkeslag. Foruden de til Sibirien indvandrede eller deporterede Medlemmer af de forskjellige (navnlig slaviske) Folk i det europæiske Rusland, hvilke navnlig bebo Floddalene, boer der en hel Del Folkeslag af den ural-tatariske Gren af den mongolske Folkestamme. Disse deles i Tatarer (Jakuter, Kirgiser, Tatarer og i det europæiske Rusland Tsjuvasser,

---

[1] Rep. 1879.
[2] Rep. 1881, 161.
[3] Rep. 1877, 30.
[4] Rep, 1873, 111.
[5] Rep. 1881, 166 ff.
[6] Rep. 1880, 116.
[7] Venjaminoff, Wegweiser zum Himmelreich. Odessa 1848, 12. Lansdell through Siberia. London 1882, 650.
[8] Kortet efter Andree, Atkinson og Karta sabaikalskoi oblasti.

Basjkirer og i Kaukasus Kymyk'er og Nogaier), Mongoler (Kalmuker og Burjæter), Tunguser (Tunguser og Mansjurer), Samojeder, (Samojeder, Ostjaker og Sojoter), Finner (Voguler og i det europæiske Rusland Syrjæner, Permjaker, Votjæker, Tsjeremisser, Mordviner), samt endel Folk, hvis etnografiske Stilling er noget ubestemt, nemlig Jukagirer, Tsjuktsjer, Korjæker, Kamtsjadaler, Aïnos, Giljaker og Namollo'er. I Kaukasus boer der foruden de ovenfor omtalte Folk ariske (Tater, Kurder, Perser, Armenier og Osseter) og kaukasiske Folkestammer (Georgier, Lesgier, Abchaser, Adyge, Kabardiner, Tsjetsjenser, Avarer, Hyrkelinger og Laker). Af Befolkningen i Kaukasus er 2½ Mill. Christne og omtrent ligesaa mange Muhamedanere [1].

De sibiriske Folk, der høre til Tatarerne, ere Muhamedanere, de andre ere sjamanske eller buddhaistiske, forsaavidt de ikke ere blevne Christne.

Den russiske Regering og de russiske Biskopper have altid med Iver taget sig af Hedningernes Omvendelse indenfor dens Landomraade og paa dens Grænser, til samme Tid som den, navnlig dog i den nyere Tid, har ydet disse fuld Frihed for deres Tro. For Sammenhængens Skyld maa vi her medtage de forskjellige tilgrænsende Hedningefolk i det europæiske Rusland. Efterat *Syrjænerne* i det 14de Aarhundrede vare omvendte til Christendommen, arbeidedes fra Ust Vim, hvor Bispesædet dengang var, paa *Permjakernes* og *Vogulernes* Omvendelse, og 1575 nedsatte en Missionær sig blandt Ostjakerne [2]. Efter Kasans Erobring 1550 toges der fat paa de derboende muhamedanske *Tatarers* Omvendelse og ligesaa efter Erobringen af Zardømmet Astrakan 1557 [3]. Med *Tsjerkesserne* og andre kaukasiske Folk knyttedes der fra 1557 Forbindelser, der benyttedes til Evangeliets Fremme [4].

Da Jermak Timofejev havde erobret Sibirien 1580 og 1581 og havde lagt de erobrede Landstrækninger under Rusland, sendte Czaren kort efter Præster til Sibirien, Kirker byggedes i Tjumen 1586, Tobolsk 1587 og mange flere Steder, Klostre anlagdes

---

[1] Andree 72 f. Rittich, die Ethnographie Duslands. Gotha 1878, 1 ff. Raden, vier Vorträge über Kaukasus. Gotha 1874. 62.

[2] Filaret, Historijæ russkoi zerkvi, 4. Udg. Tsjernigov 1862. 3, 58 ff.

[3] Filaret 3, 43 ff.

[4] Filaret 3, 48.

i Turinsk, Alapajev, Tara, Tomsk, Tagil, Tobolsk, Konda, Jakutsk (1660), Kirensk (1663), Albasin (1671), Irkutsk (1672) o. fl., hvilke bleve Planteskoler for Missionen. 1620 blev Sibirien, hvor Omvendelsesværket hidtil var drevet fra Vologda, til hvilket Stift det hørte, oprettet til et eget Stift (Tobolsk), der 1721 deltes i Tobolsk og Irkutsk Stifter. Christendommen trængte frem baade mod Nord blandt Ostjaker, og fra Midten af det 17de Aarhundrede hinsides Baikal, omtrent 1700 til Kalmuker og Mongoler, ja 1711 nedlagde Biskop Filotheus i Tobolsk sit Embede (atter Biskop 1715) og blev Munk (Feodor) for desto friere at kunne virke som Missionær og drog som saadan om i en stor Del af Sibirien, hvor han anlagde 37 Kirker og omvendte 40,000 Hedninger. Alt efter som det russiske Rige udvidedes, droges flere og flere Folk ind under Christendommens Paavirkning, og Regeringen støttede stadig Missionen [1].

I den senere Tid har det i 1865 stiftede russiske Missionsselskab («det orthodoxe M. S.»), der har sit Hovedsæde i Moskva, taget sig af Missionen i det russiske Rige, og det støttes dels ved Hjælpeforeninger, dels ved Broderselskaber, f. Ex. den hellige Gurii Broderselskab, der arbeider i Guv. Kasan og Vjatka, den hell. Andreas' Broderselskab, der arbeider i Kaukasus, hvor der ogsaa findes et eget «Selskab til Gjenoprettelsen af Christendommen i Kaukasus». Vi ville nærmere nedenfor omtale Missionsgjerningen blandt de enkelte Folk [2].

1. *Aïnos* bo paa den sydlige Del af Sachalin (3000), de ere sjamanske Hedninger og ere først 1875 komne under Rusland. Nogen Mission er ikke endnu begyndt blandt dem. Før Sachalin ganske afstodes til Rusland, boede omtrent 2500 Japanesere der, og de bo der vel endnu. Ei heller blandt dem er der drevet Mission [4].

2. *Giljakerne* bo i den nordlige Del af Sachalin og ved det nedre Løb af Amurfloden (6000). Den russiske Kirke har allerede i omtrent 25 Aar drevet Mission iblandt dem, men Jord-

---

[1] Materialui dljæ istorii christianskago prosvæsjenijæ Sibiri 16 ff. i sjurnal ministerstva narodnago prosvæsjenijæ; St. Petersb. 1854. Filaret 4, 53 ff., 5, 29. Boissard 1, 90 ff. Strahl, Gesch. d. Gründung und Ausbr. d. chr. Lehre unter d. Völk. d. ganz. russ. Reiches. Halle 1827, 74 ff.

[2] Bas. Miss. Mag. 1875, 478. Rep. brit. Bible S. 1880, 118.

[3] Rittich 19.

[4] Behm. u. Wagner 42. Lansdell 650.

bunden er meget haard. Mange ere dog døbte paa de to Stationer Mikhailovsk og Tyr samt navnlig paa Stationen Khabarovka, ialt er der døbt over 2000 af dem og Goldierne (en Tungusstamme). 1846 dræbte rovbegjærlige Hedninger to franske romersk-katholske Missionærer, der langs Ussuri og Amur vare dragne missionerende frem, til de naaede hertil [1].

3. *Tunguserne* (samt *Mansjurer*), ialt 68,500, bebo hele den sydostlige Del af Landet tæt op til Kamtsjatka, samt omsluttende Jakuterne paa Taimyrhalvøen ud til Ishavet. De ere delte i forskjellige Underafdelinger. Af disse bebo Orochi'erne Midten af Sachalin, Goldi'erne bo langs Amur Syd for Giliakerne og mellem Sungarifloden og Havet og ere 6000 i Tallet. Ved Midtamur bo Manyarg'erne (Hestetunguser). Syd og Øst for dem Mansjuerne, ved Øvreamur Oronchon'erne (Rensdyrtunguserne) og paa dens Sydbred Daurierne. Paa Nordvestsiden af det ochotske Hav bo Lamut'erne. Tunguserne hørte ogsaa til de Folk, som i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede vare Gjenstand for Ærkebiskop Filotheus af Tobolsks Missionsiver, og han omvendte ikke faa af dem. Ogsaa blandt de med Tunguserne nær beslægtede Mansjurer søgte man at arbeide ved Anlæggelsen af et Kloster i Albasin (1671), hvor allerede noget tidligere en Kirke var bygget, men da Kineserne 1689 tvang Russerne til at afstaa Mansjuriet, maatte disse Missionsbestræbelser ophøre. I forrige Aarhundredes sidste Fjerdedel arbeidede Præsten Suchanov med stor Iver blandt Tunguserne i Transbaikalien og omvendte mange. I en Stamme, den urulginske, hvis Fyrste forlængst er bleven Christen, vare 9500 af Stammens 15,300 Mennesker Christne 1864. I dette Aarhundredes Begyndelse var dog endnu den allerstørste Del af Tunguserne Hedninger, og endnu ere mange det i Navn og endnu flere af Hjertet. Lamaerne arbeidede allerede i forrige Aarhundredes sidste Halvdel paa at udbrede Buddhaismen, dog med mindre Held end iblandt Burjæterne, i dette Aarhundrede have de været heldigere. De Tunguser, der blive Buddhaister, denationaliseres og blive Burjæter, ligesom de, der blive Christne, kun altfor ofte blive Russere. Saaledes er af den armakalske Stamme (ved Floden Armak) (1000)

---

[1] Atkinson, The upper and lower Amoor. London 1860, 487 ff. Rittich 19. Allg. Missionszeitung 1875, 396. Sunday at home 1881, 137. Lansdell 612 f., 649, 665, 674.

$^2/_3$ blevne Buddhaister, $^1/_3$ blevne Christne, men de ere alle blevne denationaliserede, og ligesaa er det gaaet en anden endnu mindre Stamme. I de senere Aar efter Oprettelsen af Bispestolen i Transbaikalien (1861) og Stiftelsen af det russiske M. S. er der blevet taget med mere Iver fat paa Missionen. Blandt Tunguserne i Mansjuriet er der saaledes anlagt 3 Stationer, nemlig Øvreamur (Blagovestsjensk), Middelamur (blandt Goldierne) og nedre Ussuri (rimeligvis den samme som den i Khabarovka, hvor der er døbt 1000 Goldi'er, 400 Oronchon'er). Tunguserne langs Nordkysten af det ochotske Hav besøges af en Reisemissionær i Stiftet Kamtsjatka, til hvilket de høre [1].

4. *Korjækerne* bo Nord for Tunguserne fra det ochotske Hav over til Beringsstrædet samt i den nordlige Del af Kamtsjatka (4500). De derboende Sognepræster arbeide iblandt dem, og de af de fastboende Stammer, der bo nærmest Kamtsjatka (Pallaner, Uliner og den sydligste Del af disses Naboer, Olutorer) ere Christne, og Kirker findes blandt de første to Stammer i Pallan og Dranka. De andre Stammer ere Hedninger [2].

5. *Kamtsjadalerne* bebo den sydligere ($^2/_3$) Del af Kamtsjatka. Naar Halvøen opdagedes, vides ikke bestemt, men det er formodenlig sket i det 17de Aarhundredes anden Halvdel. Men først ved Aaret 1700 kom det under russisk Herredømme. Missionærer sendtes hertil 1728. De arbeidede med Held, saa at der ikke længe efter fandtes 5000 Christne. Atter 1742 sendtes Missionærer hertil, der i faa Aar døbte Resten, saa at 1750 vare alle Indfødte døbte, Skoler anlagte, Lærere og Præster ansatte og lønnede af Staten. 1763 befalede Regeringen at opdrage Børnene til Lærere eller til Kosaktjeneste, Følgen blev en Denationalisering, og da Sygdomme hærjede Folket paa det Forfærdeligste, var Folketallet 1773 sunket ned til 706, nu er det 2000, men de gaa stadig mere og mere op i den russiske Befolkning. Christendom-

---

[1] Filaret 4, 55 ff., 5, 30 f. Atkinson 485. Pallas, Reise durch versch. Prov. d. russ. Reiches, Frankf. 1776, 3, 202. Saml. af Reisebeskrivelser 4, 78. Sauer, Reise nach den Gegenden von russ. Asien u. America, Weimar 1803, 57. Dansk Maanedsskrift, Kbhvn. 1869, 326 ff. Allg. Missz. 1875, 392. 394 ff. Rittich 22 ff. Sunday at home 1881, 809. Lansdell 506 f., 597. 603 f, 649. 670 ff. Medd. af Past. Fechner i Moskva.

[2] Kennan, Tent life in Siberia. London 1871, 159. Allg. Mz. 1875, 394. Rittich 16.

men synes at have taget fast Hold i Folket. I Spidsen for Missionen stod i Aarhundredets Begyndelse en Prototop i Nisjne Kamtsjatka, nu er Kamtsjatka blevet et Bispedømme [1].

Namollo'erne eller Onkilon bo ved Beringsstrædet, tidligere fra Cap Shelagskoi til Anadyrfloden, nu fra Østkap til Anadyr og ere nærmest beslægtede med Kodjak'erne i Aljaska og Eskimoerne. De ere paavirkede af Tsjuktsjerne, have set sig nødt til at lære deres Sprog og forvexles derfor ofte med dem. I Forening med dem ere de 7000 i Tallet [2].

6. *Tsjuktsjerne* bebo den nordligste Del af Asien ud til Ishavet. Deres Antal angives til mellem 5000 og 10,000, rimeligvis have de tidligere været talrigere. I Midten af forrige Aarhundrede bleve de bragte under Russernes Herredømme, og snart efter begyndte Missionen iblandt dem. 1799—1815 arbeidede Gregorii Slæpzov med stor Nidkjærhed og under store Farer blandt dem lige op til Tsjaun og døbte mange. I Gouv. Jakutsk indrettedes 1844 to transportable Kapeller, og Missionærerne droge om med Nomaderne, og deres Arbeide faldt vist ogsaa blandt Tsjuktsjerne. Omtrent 1842 tilsigtedes Anlæggelsen af en Station i Anadyrsk for Tsjuktsjerne, hvilket dog ikke lykkedes. 1848 byggedes en Kirke ved Tsjaun, der besøgtes baade af Tsjuktsjer og Jukagirer og andre Folk, og hvor en af Regeringen lønnet Præst blev ansat, der holdt ud her fra 1850—62. Maaske denne Plads siden er opgivet som fast Station, thi 1870 fik et Missionsudvalg, der havde dannet sig i Jakutsk, en fastboende Missionær ansat, der boer i Elambala, hvor der dog i 4 Maaneder af Aaret i vid Omkreds ingen Mennesker boer. En anden Missionsstation findes mere sydlig i Anadyrsk. 1875 vare 900 Tsjuktsjer døbte, men forresten er de Døbtes Christendom vist meget overfladisk [3].

7. *Jukagirerne* (600 à 1000) bo Vest for Tsjuktsjerne langs Ishavet. Krige og Sygdomme have hærjet dem i forfærdelig Grad. De ere for største Delen Christne [4].

---

[1] Filaret 5, 27 ff. Strahl 88. Kraschennikov, Beschr. Kamschatka. Lemgo 1766, 247. 290. Steller, Beschr. v. Kamtschatka. Frankf. 1774, 221. 283. Sauer 277. Kennan 44. 145. Rittich 16.

[2] Rittich 15. Hovgaard, Nordenskölds Reise. Kbhvn. 1881, 125. 256.

[3] Filaret 5, 30. Cottrel, Sibirien. Dresden 1846. 1, 158. Kennan 195. Allg. Missz. 1875, 393 f. Rittich 14. Geograf. Tidskr., Kbhvn. 1881. 33 ff. Hovgaard 133. Calw. Mbl. 1855, 66 f. Venjaminoff 19.

[4] Sauer 72. Rittich 17.

8. *Jakuterne* bo Syd for Jukagirerne, men have tidligere boet længere mod Vest, thi 1772 omtaler Pallas christne Jakuter ved Mangasea. De ere et talrigt Folk, 1820 boede der i Guvernementet Jakutsk 130,000 af dem og nogle længere vesterpaa, nu angives deres Antal til 80,000. Deres Sprog er livskraftigt, og der prædikes i det af Præsterne. Russerne bleve bekjendte med dem 1620, den første Skat hævedes 1630. Det er uvist, hvem der først prædikede for dem, maaske russiske Forviste, som boede blandt dem og antoge deres Sprog, siden sendtes Præster til dem. Ved 1724 begyndte de at antage den christne Tro, 1820 vare de fleste Christne, og 1855 hedder det: «Næsten alle Jakuter ere døbte, men deres Begreber om Christendommen ere endnu svage og ubestemte, og hos mange af dem hersker endnu samme Overtro som før Russernes Ankomst.» Dog synes det, som om Christendommen paa visse Egne har slaaet dybere Rødder. I Sjigansk er der en Kirke med 2 Præster [1].

9. *Burjæterne* (208,000) bo Syd for Tunguserne paa begge Sider af Baikalsøen og ned til Kina. De deles i Selenginske (1864: 25,000 Lamaiter), Chorinske (1864: 38,000 Lamaiter, 2000 Christne), Aginske (25,000 Lamaiter, 400 Christne), Bargusinske (9000 Lamaiter, 60 Christne), Kudarinske (4500 Sjamanske), Sakamenskiske (5000 Lamaiter og Sjamanske, 20 Christne). Kort efter denne Del af Sibiriens Erobring anlagdes KlosteretTroizka i Selenginsk 1681 og Aaret efter ikke langt derfra Klosteret Posolskoy, hvorfra Christendommen i den første Tid med Held udbredtes, men snart standsede Lamaerne og Høvdingerne denne Fremgang. 1819 anlagde det londonske M. S. en Station i Selenginsk og senere ved Khodon (1828) og Ona (1828), og skjøndt det gik meget langsomt fremad under Lamaernes Modstand, arbeidede Missionærene dog ikke uden Frugt, ihvorvel ingen blev døbt, thi Missionærerne havde udtrykkelig maattet forpligte sig til at henvise Daabskandidaterne til de russiske Præster. Men netop da Udsigt til bedre Tider begyndte at vise sig, blev Missionen ved keiserlig Anordning 1840 forbudt paa den russiske Geistligheds Klage. Blandt Burjæterne i Transbaikalien (Øst for Baikal) oprettedes 1821 en russisk Mission, der dog ikke

---

[1] Filaret 5, 29. Cochrane, journey through Russia and Sib. Philad. 328. 330. Magaz. f. d. geistl. u. sittl. Leben in Russland. St. Petb. 1855, 414. Pallas 3, 251. Rittich 25 ff. Petermann 1857, 120. Lansdell 305.

udrettede meget, men da 1861 et Bispesæde Transbaikalien (Posolskoy) oprettedes, og Missionen organiseredes, kom der nyt Liv i Missionen, der støttes af M. S. i St. Petersborg. Missionens Fremgang hæmmes dog dels af Lamaernes Ivren derimod, dels af Regeringens forkerte Foranstaltninger og dens Bestræbelser for at gjøre de Christne til Fastboende. Imidlertid bidrager Bevidstheden om Nødvendigheden af at lære Russisk for at komme frem, baade til at lære dette Sprog og til at lære Christendommen at kjende og gaa over til den. Siden 1880 boer Biskoppen i Tsjita, og 1876 var her 17 Stationer i 3 Grupper: 1) Selenginsk, Kudara, Bargusin, Zakir, Zagan Ussun, Ustj Keran, Galoustnaja, 2) Onin, Tugnuisk, Tarbagatai, Novo Kurbinskaja, Ukir, Irgen, 3) Aginsk, Onon, Mangut, Zaganolujev. 1876 var her 17 Missionærer og 1 indfødt Missionshjælper, 122,500 Hedninger og 18,000 Døbte. De Døbte henregnes iøvrigt under Russerne, deres Antal er siden tiltaget. 1878 alene døbtes 1300 Burjæter [1].

10. *Sojoterne* bo Vest for Burjæterne (13,000). De ere fuldstændig tatariserede, og ere dels Buddhaister, dels Sjamanister [2].

11. *Kalmukerne* bo Vest for Sojoterne (19,000)[3]. De ere Sjamanister. 1830 har den russiske Kirke begyndt en Mission (Altaimissionen) blandt dem i Kredsene Biisk og Kuznetzk. Af Beboerne i Biisk var der 1867 3000 Christne, i Kuznetsk var Halvdelen af Befolkningen tidligere bleven døbt, men paa Grund af Vanrøgt falden tilbage i Hedenskabet. 1867 fandtes i disse Kredse Stationer i Ulala, Myuta, Tsjemal (1849), Anui, Makarieff, men der var vist flere, thi 1868 nævnes 10 Stationer, 22 Nybygder af Christne og 12 Misssionærer. Staten understøtter Missionen, forresten underholdes den af Missionsselskabet i St. Petersborg. De Døbtes Antal var 1865 5000, og er rimeligvis siden tiltaget. 1876 blev paa en Dag døbt 4000 Hedninger i Askys i den Minusinske

---

[1] London miss. soc. rep. 1837, 88 f. Miss. reg. 1836, 93. Cottrell, 2, 98. Filaret 4, 55 f. Atkinson 387 f. Dansk Maanedskr. 1869, 322 ff. Dorpater Zeitschr. f. Theol. 1868, 145 ff. Allg. Missz. 1875, 392 f. Bas. Miss. Mag. 1882, 335. Rittich 25. 43. Chron. Lond. m. s. 1874, 260. Sunday at home. 1881, 749. Lansdell 320 f., 357 f., 375 f. Meddelelser af Past. Fechner i Moskva.

[2] Rittich 35.

[3] Rittich 43. Boissard (1,100) angive dem til 17,500 i Biisk, 15,000 i Kuznetzk.

Kreds, men om det var Kalmuker eller Tatarer eller af andre Folk, er ikke angivet[1]. Syd for de sibiriske Kalmuker boer der i Centralasien i Semaretsjensk og Kuldsja (Syd for Balkasj) 34,000 Kalmuker, hvilke ere Buddhaister[2].

En anden kalmukisk Horde lever i Europa, Vest for Astrakan (107,531). Allerede i Slutningen af det 17de Aarhundrede boede der en christelig Nybygd af Kalmuker ved Floden Teresj, men de bleve forstyrrede af den kalmukiske Khan, dog bleve de ved at holde fast ved Christendommen og flygtede til Kosakerne, i hvilket Folk de vist ere gaaede op, og ved et Forlig 1697 forpligtede Peter den store sig til at betale Khanen en Afgift for hver Undersaat, han saaledes mistede. 1724 sendte den hellige Synode en dygtig Missionær til Kalmukerne, Khanen blev Christen, mange Kalmuker fulgte hans Exempel, og paa hans Begjæring anvistes der de christnede Kalmuker Boliger omkring den i denne Anledning anlagte By Stauropol, hvor et kalmukisk Seminarium blev anlagt. Antallet af de Døbte steg hurtigt (1737 3000, 1772 14,000, 1807 20,000), og fjernere Kalmuker droge hid og døbtes. Men et stort Oprør foranledigede, at en stor Mængde Kalmuker forlodé Riget og bleve Hedninger (Buddhaister), og i Aarhundredets Begyndelse var der kun 6000 christne Kalmuker tilbage. Endnu ere en stor Del af de europæiske Kalmuker Hedninger. Bliver der end nu adskillige Kalmuker Christne, bliver der dog endnu flere dragne over til Muhamedanismen[3].

Ogsaa evangeliske Missionærer have arbeidet paa Kalmukernes Omvendelse. 1765 anlagde Hernhuterne Sarepta netop med Blikket rettet paa Kalmukerne, og forat vinde dem droge Missionærer om med dem paa deres Vandringer. Først i dette Aarhundrede kom dog denne Mission til at bære nogen Frugt, hvortil to Burjæters Omvendelse i St. Petersborg bidrog, hvilke vare komne derhen at arbeide paa en Bibeloversættelse, men netop da Udsigterne begyndte at blive lyse, forbød Regeringen 1822 al Missionsvirksomhed, og

---

[1] Boissard 1,100 ff. Dorpater Zeitschr. 1868, 145. Dansk Maanedskr. 1869, 321. Allg. Missz. 1875, 390 f., 1877, 162. Rittich 24. 43.

[2] Rittich 24 (hvor deres Antal angives til 120,000). 43.

[3] Filaret 5, 20 ff. Pallas 1, 81. Humboldt, Reise i Rusland. Kbhvn. 1856. 257 f. Petermann, Geogr. Mittheil. Gotha 1877, 149. Bas. Miss. Mag. 1876, 478. 1—5 Rep. british B. S. London 1810. 188.

de omvendte, endnu ikke døbte Kalmuker bleve ved Daaben optagne i den russiske Kirke[1].

Det *londonske M. S.* udsendte omtr. 1819 en svenskfødt Missionær, der tidligere havde arbeidet i Sibirien, for at arbeide blandt Kalmukerne i Europa. Han forsøgte først at nedsætte sig ved Astrakan, men Helbredshensyn bragte ham til at opgive det og bosætte sig i Sarepta omtr. 1820. Men 1824 vendte han tilbage til Europa[2].

12. *Tatarerne* bo i det asiatiske Rusland, spredte paa forskjellige Steder, og ere Muhamedanere, hvor de ikke ere blevne Christne. De ere dels sibiriske Tatarer (61,992 i Sibirien, 10,900 i Centralasien), Usbeker (594,200 i Centralasien), Bukharer 309,010 (deraf 8510 i Sibirien). Blandt Tatarerne ved Floden Tjumen prædikede først Filotheus af Tobolsk, og mange døbtes. Men destoværre gik man ikke altid frem paa rette Maade, og Tvang anvendtes, af hvilken Grund de Døbte vare sløve i deres Christendom, og man sørgede kun daarlig for de Døbtes Undervisning. Blandt andre Tatarstammer (ved Krasnojarsk) havde endnu ved forrige Aarhundredes Slutning alle Missionsforsøg været forgjæves. Altaimissionen virker nu blandt de Tatarer, der ere Kalmukernes Naboer, og de fleste af dem ere Christne. Efter Erobringerne i Mellemasien har den russiske Kirke strax taget fat paa Missionen blandt de derboende Folk, og 1871 blev Bispedømmet i Turkestan-Tasjkend oprettet[3].

I Europa, hvor Tatarerne have havt mægtige Riger, boer der endnu spredte Levninger af dem (1,212,600). De falde i 3 Hovedgrupper: de kasanske, de krimske, de lithauiske Tatarer. 1460 døbtes en krimsk Fyrste, og ofte senere, snart en, snart en anden Tatarfyrste. Efter Kasans Erobring 1552, hvor en Kirke strax blev bygget, bleve saadanne Omvendelser hyppigere, et Erkebispesæde oprettedes i Kasan 1555 og udstyredes med Pengemidler; Præster ansattes, Kirker og Klostre anlagdes, det paalagdes Erkebispen med Mildhed at bringe Tatarerne til Troen, og det lykkedes Erkebiskop Gurii

---

[1] Uebers. d. Miss. d. ev. Brüderg. 2, 124 ff., 3, 127 ff. Berättelse om Gud den Helige Andes Nådearbete på to Kalmuker. Stokh. 1818.

[2] Bas. Miss. Mag. 1823, 173, 301. Miss. reg. 1826, 455. Henderson 260.

[3] Filaret 4, 29. 57. Pallas 2, 260. 308. 450. Saml. af Reisebeskr. 4, 53. 65. 95. Alm. Kirketid. 1868, 242 f. Allg. Missz. 1875, 391. Rittich 35 ff. 43. Foreign. ch. chr. 1880, 193. Lansdell 205.

(† 1564) ved sine nidkjære Bestræbelser at bringe mange Tatarer til Troen, og ved Martyrdød beviste flere Sandheden af deres Tro. 1557 lagdes Khanatet Astrakan ind under det russiske Rige, og atter her droges Omsorg for Christendommens Fremme. Senere slappedes Iveren, de muhamedanske Fyrster bragte deres Undersaatter til Frafald, og ved verdslige Foranstaltninger søgte man at raade Bod derpaa, til samme Tid som dog Ordets Prædiken ikke forsømtes. Paa denne Maade bleve mange Tatarer christnede, dog ikke saamange som af andre Nabofolk. Efter al Sandsynlighed ere disse christnede Tatarer blevne russificerede, thi naar det i Humboldts Reise (1829) hedder, at alle kasanske Tatarer ere Muhamedanere, maa det forstaaes om de Tatarer alene, der ere blevne ved den gamle Tro og bo temmelig spredte Syd for Kasan. I Kasan findes et Seminarium til Uddannelse af indfødte Tatarer til Præster og Lærere for deres Landsmænd [1].

Efterat Krim var erobret af Rusland, tilstedtes der Muhamedanerne fuldstændig Religionsfrihed, men man beskyttede paa den anden Side de christne Tatarer mod deres Landsmænds Fanatisme. Erkebiskop Ambrosius af Kerzon tog sig af denne Mission, og paa delvise, periodiske Omvendelser af krimske Tatarer er der ikke Mangel, men muligvis denationaliseres de, og derfor kunne Reisende sige, at alle Tatarer paa Krim ere Muhamedanere [2].

I Kaukasus boer der en temmelig betydelig Tatarstamme ved den sydvestlige Side af det kaspiske Hav med nogle smaa Aflæggere mod Vest og Nord deriblandt (17) *Kymyker* (71,968) og Blandingsfolket (18) *Nogaier,* (95,041) ialt 868,929 samt 15,585 Nogaier paa Krim. De ere Muhamedanere [3]. 1802 anlagde det *skotske M. S.* her en Station i Karass for at arbeide blandt Muhamedanerne, og denne Gjerning var ikke uden Frugt, men politiske Forhold hæmmede den, og senere nødte den russiske Regering det til at opgive den (1833), hvorpaa den tilbageblevne Missionær blev der et Aars Tid i det britiske B. S.s Tjeneste. De havde især arbeidet blandt Tatarstammerne i Nærheden, blandt Nogaierne ved Kumaflodens nedre Løb og langt ud over den nærmeste Egn. 1821

---

[1] Filaret 3, 43 ff., 4, 59 ff., 5, 14 ff. Humboldt 74. Boissard 1, 79 ff., 95 f. Petermann 1877, 146 f. Sunday at home 1881, 137.

[2] Filaret 5, 26 f. Strahl 71. Reuilly, Voyage en Crimée. Paris 1806, 158.

[3] Petermann 1877, 147. Rittich 11. Ledderhose, Leben u. Wirken des F. Zaremba. Basel 1882, 43.

anlagde de en Station i Baktsjeserai paa Krim, og selv efter at denne 1824 var opgiven, vedblev en omvendt tatarisk Sultan Arbeidet en Tidlang. I Astrakan havde det skotske M. S. anlagt en Station 1815, og samme Aar i Orenburg, og det arbeidede der med stor Iver, men den russiske Regerings Foranstaltninger nødte det 1826 til at ophøre med denne Mission, om end den i Astrakan vedblev til 1833 nærmest i Retning af Bibeloversættelse [1].

Det *baselske M. S.*, der siden 1822 havde arbeidet sammen med det skotske M. S. i Astrakan, maatte ogsaa 1835 forlade denne Plads. 1824 havde det anlagt en Station i Sjusja og 1826 i Karass for at arbeide blandt Muhamedanerne, men den ophævedes ogsaa efter Regeringens Befaling 1835, endnu inden det tilsigtede Øimed var naaet [2].

Paa lignende Maade gik det en Mission, som det *hermansborgske M. S.* 1869 begyndte i Katharinenfeld. Næppe var denne begyndt, før Missionæren af Regeringen blev udvist af Landet [3].

De lithauiske Tatarer tale næsten alle polsk, men ere Muhamedanere [4].

13. *Samojederne* (15,370) bo ved Ishavets Kyst Vest for Taimyrhalvøen og ind i Europa (1/3 af dem). De vare i forrige Aarhundrede grumme Christendomsforfølgere. Et Missionsforsøg af *Hernhuterne* 1736 forbødes af Regeringen. 1740 udsendtes *russiske Missionærer* til dem fra Archangelsk, men udrettede Intet. 1825 sendtes atter Missionærer til dem, og Kirker anlagdes ved Kolva (1831), i Nes (1831), ved Pjosjta (1833) og Chabarova, og vel ere siden de fleste døbte, men deres Christendom har næppe meget at betyde. Hvad Samojederne i Asien angaaer, da ere Samojederne ved Tsjulym forlængst døbte, men meget Hedenskab er dog tilbage, og længst mod Nord er der endnu hedenske Stammer (f. Ex. Stammen Uraki). Kun altfor meget denationaliseres de ved at blive Christne. 1865 befalede den hellige Synode Erkebiskoppen af Tobolsk at drage Omsorg for Samojedernes og Ostjakernes Omvendelse. Som Følge

---

[1] Bas. Miss. Mag. 1847, III, 6 ff. Smith 180 f., 185. Henderson, life of E. Henderson. London 2. ed 261. Missionary reg. 1827, 55. 1834, 51. 1836, 77.

[2] Bas. Miss. Mag. 1847, III, 26 f. Eppler, Natscharoff. 19. 54. Miss. reg. 1828, 65. 1836, 90. 1837, 84. Ledderhose 45 flg.

[3] Schlotheim, Vier Monate in Grusien. Hermansb. 1869.

[4] Petermann 1877, 148.

deraf er der anlagt Stationer i Surgut og Obdorsk med 5 Missionærer, og det er paalagt Munkene i Klosteret Kondinskoi saavidt muligt at drive Mission. Staten afholder Udgifterne[1].

14. *Ostjakerne* bo Syd for Samojederne. De egenlige Ostjaker ere 19,500 i Tallet, Jenisei Ostjakerne mellem Jenisei og Turukansk, der egenlig ikke ere Ostjaker, ere 1000 i Tallet. Ostjakerne hørte til de første Folk i Sibirien, der lagdes under Rusland. Allerede 1575 havde Præsten Tryfon sat sig ned iblandt dem (ved Floden Muka), omhugget de hellige Træer og prædiket for dem. 1600 byggede en ostjakisk Fyrste, der var bleven døbt i Moskva, en Kirke i Obdorsk. 1602 byggede en anden Fyrste en Kirke i Koda. Den første Erkebiskop af Tobolsk, Cyprian, (1620) tog med Iver fat paa Missionsgjerningen blandt Ostjakerne, men det maa være gaaet tilbage, thi paa Ostjakernes Anmodning til Czaren befalede denne 1653 at sende dem Præster, hvorpaa et Kloster anlagdes i Konda, der blev en Planteskole for Missionen. Mest Fremgang fik den, da Erkebiskop Filotheus af Tobolsk efterat have nedlagt sit Embede blev Munk og drog om iblandt dem og prædikede Ordet; en Mængde døbtes[2]. Hans og hans Efterfølgeres Arbeide blandt Ostjakerne ved Irtisj var ikke forgjæves, thi ere de end ikke meget oplyste, have de nu ganske glemt deres Hedenskab. Derimod vare Ostjakerne ved Surgut for 35 Aar siden — og ere det vel endnu — vel døbte, men af meget hedensk Sind, det samme gjaldt Ostjakerne ved Konda, de ved Obdorsk vare alle udøbte, saa at det maa være gaaet tilbage med Missionen, og Regeringens ovenfor omtalte Befaling af 1865 er vel begrundet. Frygt for at denationaliseres ved at blive Russere bidrager til at holde Ostjakerne tilbage fra Christendommen[3].

---

[1] Uebers. d. Brüderg. 1, 15. Filaret 4, 31. Castrén Reiseerinn. 1838—41. St. Petersb. 1853. 198 ff. 208. do. 1845—49. St. Petersb. 1858. 81. 168. Allg. Missz. 1875, 389 f. Petermann 1877, 146. Rittich 43. Lansdell 103, Sunday at home 1881, 807. Hovgaard 46.

[2] Naar Strahl 78 angiver Antallet af de fra 1715—1720 døbte Ostjaker til 40,000, er det ikke rigtigt, i dette Antal er indbefattet Voguler, Tatarer, Tunguser m. fl. Filaret 4, 57. Bock, kurzgef. Missges. Kønigsberg 1723 241 ff. Boissard 1, 91.

[3] Filaret 3, 40. 4, 54. 5, 29. Strahl 75—78. Material. 17. Castrén, Reiseber. 1838—44, 288, do. 1845—49, St. Petb. 1856, 81. 118. 122 ff. Pallas 3, 58 ff. Rittich 20. 40 ff.

Det maa heller ikke her lades uomtalt, at de svenske Krigsfanger, som efter Slaget ved Pultava (1709) førtes til Sibirien, og af hvilke endel i deres Trængselstid fandt Herren, anlagde Skoler for russiske Børn, i hvilke ogsaa hedenske Børn (Mongoler, Tunguser) optoges, og navnlig traadte de i personligt Forhold til Ostjakerne, men om der derved udrettedes noget, er tvivlsomt. En Oberstleutnant blev i Sibirien, da de andre vendte hjem, for der at vedblive sin Missionsgjerning [1].

15. *Vogulerne* bo Vest for Ostjakerne ind i Europa (6558). Allerede i det 15de Aarhundrede prædikede den første Biskop af Perm, Gerasim, Evangeliet for dem, men han led Martyrdøden 1442, thi baade før og efter vare Vogulerne ivrige Fjender af Troen. Erkebiskopperne i Tobolsk sendte Missionærer til dem, men det var først i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, at Omvendelsesværket dreves med Kraft, og alle Voguler antoge Christendommen, først de ved Pjelim, saa de ved Konda og endelig alle de andre. Men deres Christendom er, navnlig i de nordlige Egne, endel overfladisk [2].

16. *Kirgiserne* og *Turkmenerne* (mod Syd) bo i Centralasien og (de første) indover de store kirgisiske Stepper. Først i dette Aarhundredes anden Halvdel og lige til den sidste Tid ere de komne under russisk Herredømme. Kirgiskaisakerne ere de talrigste (3,155,828, deraf 156,462 i det eur. Rusland. 61,266 i Sibirien), derefter Karakirgiser (længst mod Sydost, 158,460), Karapalkaker (Øst for Khiva 100,000 samt 2162 i Europa), Kuramer (ved Sir Darja 159,500), mod Sydvest bo Turkmenerne (376,000 samt 1781 i Europa). 1815 begyndtes en lovende Mission blandt Kirgiserne af det skotske M. S. i Orenburg, men 1824 maatte den paa Regeringens Befaling opgives. 1822 blev det befalet af Regeringen at sende en Mission til Kirgiserne, at anlægge Skoler, og hvis et tilstrækkeligt Antal omvendte sig, at bygge Kirker og ansætte Præster. Hvilket Resultat det har baaret, er os ubekjendt. Ved Irtisj er nylig en Station anlagt i Ust Kamenogorsk for derfra at arbeide blandt Kirgiserne, og et Missionskloster er eller vil blive anlagt i

---

[1] Wrech, Hist. v. d. schwed. Gefangenen in Rusland u. Sibirien. Sorau 1725. 181 ff. 545. 769. Bock 278.

[2] Abramov, propovædi evangelijæ sibirskim Vogulam i Sjurnal min. narod. prosv. Vol. 83, St. Petersb. 1854, 42 ff. Filaret 3, 39. 4, 29. 53. Strahl 75. Boissard 1, 91. Petermann 1877, 145. Rittich 39.

Kurmekti for derfra at arbeide blandt Kirgiserne i Turkestan. Kirgiserne ere Muhamedanere ligesaavelsom Turkmenerne, blandt hvilke Præsterne i det tidligere omtalte Bispedømme Tasjkend-Turkestan arbeide [1].

Armenierne (555,872) bebo den sydligste Del af Kaukasus (russisk Armenien), ligesom der ogsaa findes endel af dem (5000) i Astrakan og adspredtboende. En stor Del af dem ere indvandrede fra Persien, siden Rusland fik Magten her (1813. 1828). 1824 bosatte *det baselske M. S.s* Udsendinge sig i Sjusja for, tildels støttende sig til de 7 tydske Nybygder, der vare anlagte 1817—1819, at arbeide blandt Muhamedanerne, men paa Armeniernes egen Begjæring toge de Arbeidet op blandt dem; dog paa den armeniske Geistligheds Andragende forbødes denne Missionsvirksomhed 1835, og Missionærerne maatte forlade Landet 1838. Men deres Virksomhed har ikke været uden Følge, og en evangelisk Menighed dannede sig i Sjemaka, der 1866 anerkjendtes af Staten [2].

Georgierne eller *Grusierne*, der allerede i det 4de Aarhundrede bleve Christne, gave sig under Rusland 1586 (1783) for at beskyttes mod Muhamedanerne. Til Georgierne høre de egenlige Georgiere (374,642), Imereterne (283,283), Gurierne (60,345) og nogle meget smaa Stammer (Psjaver, Chewsurer, Tusjiner og Ingeloer), ialt ere de 741,941 i Tallet. Meget nær beslægtede med dem ere Mingrelierne (214,832 hvoraf 9111 ere Suaneter). De ere alle Christne, men Smaastammerne have lidet mere af Christendommen end Navnet. Blandt dem har *Romerkirken* søgt at vinde Indgang. Allerede i det 14de Aarhundrede havde den bragt en stor Del af Armenierne i Nachivan til Frafald (ved Dominikanere), men endel faldt siden fra den, Resten udvandrede. 1606 bleve Jesuiter sendte fra Konstantinopel til Mingrelien, men de døde, hvorpaa 1627 Theatinermunke sendtes dertil for at arbeide blandt Georgierne, men da Chardin 1671 besøgte Kaukasus, var det gaaet meget tilbage, og hverken Theatinerne eller Kapuzinerne i Gori udrettede

---

[1] Bas. Miss. mag. 1847, III, 20 f. 1882, 334. Filaret 5, 23. Gråberg de Hemsø, Cenni geogr. su l'Asia australe. Milano 1840, 29. Vambery, resa i Centralasien. Stokh. 1866, 192. Muraview, Reise nach Chiva. Berlin 1824. 2, 24. Petermann 1877, 149. Rittich 32 f. Foreign. ch. chr. 1880, 193.

[2] Smith 180 f., 197. 324. Humboldt 225. Eppler, Gesch. v. Schemacha. Basel 1873. 165. Rittich 11. Eppler, Natscharoff 20 f., 52 ff. Ledderhose 45 flg., 126 flg.

noget uden ved i Smug at liste sig til at døbe Syge. Theatinermissionen hørte siden op med deres Gjerning, derimod holdt Kapuzinerne sig i Kutaiso. fl. St. og i dette Aarhundredes første Halvdel bragte de mange Mingreliere til Frafald til Papismen, ligesom de ogsaa arbeidede blandt Jøderne. 1845 bleve de imidlertid paa den armeniske Geistligheds Begjæring forviste fra Kaukasus [1].

Lesgierne (460,475), hvortil hører Uderne, ere alle Muhamedanere. Tidligere vare Uderne Christne, men i forrige Aarhundrede bleve de tvungne til at blive Muhamedanere, endel af dem ere dog blevne ved at være Christne og regnes med blandt Armenierne [2].

Abchaserne (71,974) omtales 1700 som Christne, men nu ere de fanatiske Muhamedanere. Da deres Land blev undertvunget af Rusland, udvandrede en stor Del af dem til Tyrkiet (efter 1864). Maaske er det blandt dem («Bjergstammerne i Afkazet paa Nordkysten af det sorte Hav»), at Biskop Gabriel af Imerete har drevet Mission; 1872 omtales, at der er døbt 17,000 af disse, og at Landet er delt i Sogne med Præster [3].

Tsjerkesserne eller Cirkasserne deles i to Hovedstammer Adyghe (55,231) og Kabardiner (53,294), hvilke sidste 1773 gave sig ind under Rusland. Endnu 1500 vare de Christne, men Tyrkernes Tryk bragte endel til at blive Muhamedanere. Da Russerne efter Erobringen af Astrakan 1557 vare trængte saalangt ned mod Syd, bleve enkelte Høvdinger Christne, og Missionærer sendtes derned. Men Muhamedanerne (Tyrker og Perser) plagede dem, og faldt end nogle som Martyrer, faldt endnu flere fra Troen, og da de 1774 ved Freden i Kudsjuk Kainardsji bleve lagte under Tyrkiet, bleve de fanatiske Musselmænd, saa at, da Landet 1829 blev lagt under Rusland, bleve de dette Lands ivrige Fjender og aldeles utilgængelige for Christendommen [4].

Tsjetsjenserne (138,817) [5] ere Muhamedanere. Til dem høre

---

[1] Filaret 4, 61 ff. Smith 144. 147. 160 f. 257 f. Parrot, Reise zum Ararat. Berlin 1834. 1, 31. 249. Rittich 1 ff. 11. Chardin, Persian. Reisebeschr. Lpz. 1687, I, 132, 168, 322 ff. 426. Jahrb. 1845, IV. 36 ff.

[2] Rittich 9 ff. Filaret 5, 25.

[3] Filaret 5, 26. Rittich 8 ff. Col. ch. chr. 1872, 382.

[4] Filaret 3, 48 ff. 4, 60, 5, 25. Strahl 6 f. Rittich 6 ff.

[5] Paa Europas Kort findes et Specialkort over Kaukasus, hvor endel flere Folk ere anførte end paa Asiens Kort.

Avarer, Hyrkelinger, Laker og Ingusjer. Disse sidste ere dels Muhamedanere, dels uden nogen Religion. De traadte i Forbindelse med de skotske Missionærer, der 1821 anlagde Stationen Nazran blandt dem, men allerede Aaret efter ophævedes denne paa Regeringens Befaling [1].

Osseterne (75,909) have tidligere været Christne, men vare under Muhamedanernes Aag blevne bragte til Frafald fra Troen. Paa den grusiske Erkebiskops Forlangende sendte den hellige Synode 1746 Missionærer til dem, men skjøndt Missionen 1789—99 havde en egen Biskop i Mozdok, dreves den dog uden synderlig Kraft. Folket i sin Helhed var Hedninger, men dog gunstigt stemt for Christendommen, Høvdingerne vare Muselmænd. 1820 vilde en Jesuit nedsætte sig her, men det formentes ham, saavelsom Aaret efter de skotske Missionærer.

Naar Filaret beretter, at Missionen dreves med saadan Kraft, at alle Osseter vare Christne, og Missionen kunde 1824 betragtes som afsluttet, er det vist en Overdrivelse, skjøndt Antallet af de Døbte i en keiserlig Anordning af 1835 angives til 70,000 [2].

Taterne (64,807) [3] ere hovedsagelig Muhamedanere, endel af dem ere Ildtilbedere, og naar Naftakilderne ved Baku antændes, tilbede de der Ilden [4]. Ingen Missionsforsøg ere gjorte blandt dem eller blandt *Kurderne* (23,232) [5].

17. *Syrjænerne* (85,000) bleve allerede i det 14de Aarhundrede christnede [6].

18. *Permjakerne* (67,315) ere nu for en stor Del russificerede. Blandt dem begyndte Missionen allerede i Begyndelsen af det 15de Aarh. efter Syrjænernes Omvendelse, og der arbeidedes med megen Fremgang blandt dem, dog var endnu ved det 16de Aarhundredes Udgang Hedenskabet ikke udryddet. Dette er dog siden sket [7].

---

[1] Smith 158 f. Rittich 9 ff og Atlas Bas. Miss. mag. 1847, III, 21.

[2] Filaret 5, 24 f. Strahl 69. Smith 159. Bas. Mag. 1847, III, 14, jfr. Bell Dagbog under et Ophold i Cirkasien, Kbhv. 1844. 2, 208. Miss. reg. 1836, 91.

[3] Rittich 11.

[4] I en os velvillig tilstillet Meddelelse fra Kaukasus siges dette om „Tatarerne ved Baku", men det er letforstaaeligt, at „Tatarerne" forvexles med „Taterne".

[5] Rittich 11.

[6] Boissard, 1, 71 ff.

[7] Filaret 3, 38 f. Boissard 1, 73. Petermann 1877, 145.

19. *Mordvinerne* (791,954) bo i mange forskjellige Smaaafdelinger Syd for Nisjnej Novgorod og Kasan. Paa deres Omvendelse arbeidede i det 16de Aarh. Biskop Fotius af Rjæsan, til hvis Stift de hørte, og senere i næste Aarhundrede Biskop Misael efter Tilskyndelse af Patriarken Nikon. Endnu vare dog mange Hedninger, da Regeringen fra 1740 med Kraft kom Missionen til Hjælp, desværre under Keiserinde Elisabet med meget verdslige Midler, og paa denne Maade bragtes snart alle Mordviner til at antage Christendommen [1].

20. *Votjækerne* (240,490), af hvilke 1770 de østlige endnu vare Hedninger [2].

21. Blandt *Tsjeremisserne* (259,745), arbeidedes der paa samme Maade. Endnu 1770 vare mange af dem Hedninger, nu ere de for største Delen døbte, men den gamle Tro er ikke udryddet af Hjerterne, ja Afguderi drives endnu. Biskoppen af Kasan har en Skole, hvor unge Indfødte af de forskjellige Stammer uddannes til Præster for deres Landsmænd [3].

22. Om *Tjuvasserne* (569,894) gjælder det Samme [4], ligeledes om

23. *Basjkirerne* (755,768), blandt hvilke bo et Par finske Blandingsfolk Mesjtsjerjak'er (136,463) og Teptjærer og Bobyl'er (126,023). De ere Muhamedanere [5].

Det *britiske B. S.* tog sig allerede i sine første Aar af den hellige Skrifts Udbredelse blandt Ruslands forskjellige Folkeslag. 1807 besluttede det Udgivelsen af N. T. paa Tyrkisk til Brug for Beboerne i Kaukasus og 1808 af et kalmukisk Matthæusevangelium. Blev der end paa Grund af det russiske B. S. Oprettelse ikke Anledning for det til at foranstalte saadanne Oversættelser (det har paa sin Liste kalmukiske og mongolske Oversættelser), saa har det dog meget kraftigt understøttet Bibeludbredelsen ogsaa blandt Hedningefolkene i det russiske Rige. I de sidste Aar ere Dele af

---

[1] Filaret 3, 49. 4, 60. 5, 15 ff. Castrén, Reiseber. 1846—49, 12. Petermann 1877, 145.

[2] Filaret 4, 29. 5, 15. 18. Strahl 63 f. Castrén 1845—49, 13. Petermann 1877, 145. Bas. Miss. Mag. 1875, 478.

[3] Filaret 5, 16. Strahl 61 ff. Pallas 3, 342. Castrén 1845—49, 12. Petermann 1877, 145. Bas. Miss. Mag. 1875, 478. Lansdell 14.

[4] Filaret 5, 16. 18. Strahl 61 ff. Castrén 1845—1849, 12. Petermann 1877, 147. Bas. Miss. Mag. 1875, 478. Pallas 1, 58. Lansdell 14.

[5] Petermann 1877, 147.

det N. T. blevne trykte eller ville blive det paa Teko Turkmansk og Ostjakisk, og for desto kraftigere at drive Bibeludbredelsen har Selskabet siden 1878 faaet sin egen Hovedagent i Tiflis for Transkaukasien[1].

Det russiske B. S. (før 1814 kaldet St. Petersborgs B. S.) besluttede strax i sit første Aar Trykningen af et armenisk N. T. og inden faa Aar havde det udgivet N. T. eller Dele deraf paa Kalmukisk, Tatarisk, Grusinsk, Tyrko-Armenisk, Orenburg-Tatarisk, Mongolsk, og denne Virksomhed blev fortsat, N. T. eller Dele deraf bleve trykte paa Tsjeremissisk (1820), Mordvinsk, Syrjænsk, Votjækisk og Mongolsk. Men en betydelig Indskrænkning gjordes i denne velsignelsesrige Virksomhed, da det blev forbudt baade det russiske B. S. og det britiske B. S. at arbeide uden blandt Protestanterne; alt andet Arbeide forbeholdtes den russiske Kirke. Den var vel ikke aldeles uvirksom, men Arbeidet gik dog istaa. I de sidste 15 Aar er der kommet større Frihed i disse Forhold, og det britiske B. S. har med sædvanlig christelig Iver tænkt paa at foranstalte Bibeludgaver i hine Sprog[2].

Det religiøse Traktatselskab støttede de skotske og baselske Missionærer ved Udgivelsen af Traktater paa Kalmukisk (1814), Mongolsk, Armenisk og Persisk[3].

Turkestan.

Befolkningen i de to Khanater Bokhara (2,130,000 Indv.) og Khiva (340,000) ere dels Øsbeger, et tyrkisk Folk, dels Saiter eller Tadsjiker (Nypersere), Arabere (60,000), Merver (40,000), Kirgiser, Turkmener. De ere alle Muhamedanere, og der er endnu Intet gjort for at bringe dem til Christus. I Bokhara er der 10,000 Jøder, som ifølge nogle Efterretninger hyppig gaa over til Islam, hvilket dog vist ikke er paalideligt[4].

---

[1] Rep. 1—5. British Bible soc. London 1810, 135. 142. Rep. 1880, VIII. 116. 247 f.

[2] Ber. 1815, III. 39. 1820, 145. Rep. brit. B. S. 1873, 145 ff. 1876 79. 87 ff.

[3] Jubilee mem. R. T. S. London 1850, 396. 401. 407. 410.

[4] Vambery 214. 227 ff. Muraview2, 24 ff. 126. Gråbergh de Hemsø 12. Wolf, narration of a mission to Bokhara. London 1846. 260 f. Behm u. Wagner 40.

Chinesiske Bilande.

A. Øst Turkestan.

Befolkningen (580,000) bestaaer af muhamedanske Kirgiser (Karakirgiser eller Buruter). Der er ikke dreven nogen Mission iblandt dem[1].

B. Dsungariet.

Befolkningen (500,000) er Dunganer, en tatarisk Stamme, muhamedansk. Ingen Missionsforsøg ere gjorte[2].

C. Mongoliet.

Befolkningen er 2 Mill. I det nordvestlige Hjørne er den Sojoter (Buddhaister og Sjamanister). Resten er Mongoler (Buddhaister)[3].

De første Missionsforsøg blandt Mongolerne — Middelalderens fraregnede — skete omtrent 1690 ved *russiske* Missionærer, som Erkebiskop Filotheus af Tobolsk sendte til dem, men det bar enten ingen eller kun en ganske forbigaaende Frugt[4].

Det londonske Missionsselskab, der, som ovenfor anført, tidligere havde arbeidet blandt de tilgrænsende Burjæter, paabegyndte en Mission blandt Mongolerne 1870. Missionæren boer om Vinteren i Peking, hvorhen der paa den Tid kommer en stor Mængde Mongoler, og hvor Hospitalet drager Mange hid, om Sommeren drager han om for at samles med dem. Lægevirksomhed er ham en god Adgang til dem. Direkte Resultater har Missionen endnu ikke baaret[5].

Da de romersk-katholske Christne begyndte at forfølges i Kina, begyndte de at udvandre til Mongoliet og nedsatte sig der, og 1796 udsendtes fra Peking Præster (Lazarister) for at tage sig af dem, og da 1827 Missionen i Peking ganske gik til Grunde, flygtede

---

[1] Andree 76. Rittich 31 f. Petermann 1877, Atlas 1.
[2] Andree 77. Behm u. Wagner 40. Rittich 35.
[3] Rittich 35.
[4] Filaret 4, 56.
[5] Chronicle of London M. S. 1872, 197. 205. 1880, 267 ff. 1881, 267 ff.

Præsterne til Mongoliet, og Sjivantse blev Hovedsædet for Missionsvirksomheden; andre Missionspladse ere Vughan, Kotjiintse, Simaeulkeo eller Sjaumjaueulkhere, Gesjvi, Kuintong. 1842 fik Mongoliet sin egen apostoliske Vikar. Der er nu i Mongoliet 7 belgiske Missionærer, 10 indfødte Præster og 5000 Christne, af hvilke dog Størstedelen turde være Kinesere [1].

Thibet.

Befolkningen af Thibet er 6 Mill., hvilke ere Thibetanere. De ere siden 400 e. Chr. Buddhaister, saaledes som den i det 13de Aarhundrede blev efter romersk-katholsk Mønster reformeret (Lamaismen); men Muhamedanismen tager i de senere Aar til i Landet. I det 13de og 14de Aarhundrede naaede to *romersk-katholske* Missionærer til Thibet, og deres Prædiken skal have baaret nogen Frugt. 1624 trængte en portugisisk Jesuit fra Indien ind i Thibet, vandt Fyrsten for sig og fik flere Missionærer ind i Landet, men det hedenske Parti indkaldte en fremmed Fyrste, og Landets Fyrste faldt i Slaget. 1715 trængte en fransk Jesuit ligeledes fra Kasjmir ind i Thibet, som ogsaa blev vel modtaget der, saavelsom en italiensk Kapuciner, der 1707 var trængt derind og døde i Patan, 33 Aar efter, og bevirkede temmelig betydelige Omvendelser. Men Lamaernes Had forstyrrede denne Missionsgjerning. 1844 udsendte den apostoliske Vikar i Mongoliet to franske Lazarister (Huc og Gabet) for at undersøge det Indre. De trængte frem til Hlassa, som de naaede 1845, og bleve vel modtagne, men den kinesiske Resident fik dem fordrevne 1846. Nu forsøgte Missionærer at trænge ind i Landet baade fra Assam og fra Kina, under hvilke Forsøg to Missionærer mistede Livet 1854, men samme Aar lykkedes det at anlægge en Station i Bonga. Det gik godt fremad, men Christendommen vakte hæftig Modstand hos Lamaerne, de Christne forfulgtes, Missionærerne fordreves. Imidlertid bleve mange Christne standhaftige i Troen, de fordrevne samlede sig i nye Menigheder, og 1877 fandtes der følgende Menigheder: Tseku, (1866), Atentse (1876), Yerkalo (1870), Bomme (1871), Bathang Ta-

---

[1] Jahrb. 1843, V. 71. 1847, IV. 1 ff. Madras cath. dir. 189 (Jahrb. 1873, VI. 35 angiver 17 belgiske Miss., 6 indfødte Præster, 12000 Christne). Huc og Gabet Wanderungen d. Mongolei u. Thibet. Lpz. 1855. 1 f.

tsienlu, Chapa (1869) med 8 franske Missionærer, 5 kinesiske Præster og 9000 Christne. 1881 angives de Christnes Antal til 786, og Missionens Hovedplads var forlagt til Tatsienlu (i Kveichau)[1].

Evangeliske Missionærer findes ikke her. Hernhutternes Bestræbelser for fra britisk Thibet at trænge ind i Landet have hidtil været frugtesløse.

Mansjuriet.

Mansjuriets Befolkning (12 Mill.) er, foruden Mansju'er, dels indvandrede Kinesere, dels Tatarstammer. Religionen er som i Kina, dog synes Tatarerne at være Sjamanister, ligesom der ogsaa findes Muhamedanere her.

Den *romersk-katholske* Mission her, der tidligere var bleven dreven fra Peking, lagdes 1838 under en egen apostolisk Vikar. Blandt andre Steder findes der en Missionsstation i Icheng og Paiensusu. Missionærerne ere franske (Selskabet for fremmede Missioner), ialt 12, med 3 indfødte Præster og (1881) 10512 Christne. Siden 1838 styres den af en apostolisk Vikar[2]. Evangeliske Missionærer findes ikke her, men Kina Indlands M. S. har dog 1880 forsøgt at udstrække sin Virksomhed hertil, ligesom det skotske Bibelselskabs Udsendinge have besøgt Landet[3].

Missionen i Provinsen Sjingking, der egenlig hører til Mansjuriet, ville vi nærmere omtale under Kina.

---

[1] Voyages au Thibet. Paris l'an 4. VI ff. Jahrb. 1847, IV. 6, 1848, III, 48 ff. 1849, VI. 3 ff. 1852, IV. 26 ff. 1853 VI. 40 ff. 1854 II, 3 ff. 1855, III. 65. 1856, III. 65 ff. 1877, III, 31 ff. 1878, I. 35. 1882, IV, 5, 63. Annales 1865, 420 ff. 1866, 262 ff. Andree 76. Madras cath. dir. 189. Hoskjær 353. Carné, travels in India and China. London 1872, 293.

[2] Jahrb. 1844, II. 43. 1878, IV, 21 ff. 1879, II. 55. 1882, IV, 63. Williamson, Journeys in N. China. London 1870, 2, 59. 222. 234. Madras cath dir. 189.

[3] Chinas Millions. London 1880, III ff. Williamson.

II og III. Indien[1].

1. Landet.

Hvad man kalder Indien er egenlig ikke et Land, men et geografisk Begreb, en Samling af Lande, paa to Sider med en temmelig ubestemmelig Grændse, men forresten beboet af en Mængde tildels høist forskjellige Folk, af forskjellig Religion og ikke lydende samme Overherre. Indien har aldrig udgjort et Rige, men i den seneste Tid er det nærmere derved end nogensinde før, idet det dels umiddelbart er underlagt den engelske Krone, dels regeres af en hel Del større eller mindre mægtige Vasalfyrster, dels af nogle enkelte uafhængige Fyrster, hvis Uafhængighed af England dog kun er blot et Navn. De Folk, der før vor Tidsregning ere vandrede ind i Indien, have vel mere eller mindre udbredt sig over det hele Land, men have ikke, saavidt vi vide, samlet det til et Rige. Det største Rige stiftede Mongolerne, der 1526 stiftede Stormogulens Rige i Nordindien, men end ikke, da det stod paa sit Høidepunkt under Akbar (1556—1605), omfattede det hele Indien. 1498 kom Portugiserne til Indien og underlagde sig i det næste Aarhundrede endel af Sydindien, men de fortrængtes af Hollænderne, der 1597 fandt Søveien til Ostindien, og 1616 anlagde et Faktori i Surate. 1636 indkaldtes de af Keiseren paa Ceylon mod Portugiserne, og fra nu af fratoge de Portugiserne den ene Besiddelse efter den anden, saa at disse kun beholdt meget lidet tilbage. Dog varede deres Overmagt kun lidt over 100 Aar. 1609 anlagde

[1] Kortene efter Grundemanns Missionsatlas, og C. M. atlas. En Skizze af Miss. Ihle i Trikalur. Et Kort over Santalistan. China's millions 1877.

Englænderne det første Faktori i Indien (Surate), men først i forrige Aarhundredes sidste Halvdel blev deres Magt af nogen Betydning. Slaget ved Plassey 1757 gav dem fuldstændig Overmagt i Bengalen, og i det sydlige Indien lykkedes det dem baade at tilintetgjøre Frankrigs Magt (siden 1672) og at knuse deres værste Modstander, Tippu Saib, ved Indtagelsen af Seringapatam 1792 og 1799. 1775 erobredes Provindsen Benares, 1803 udvidedes de britiske Besiddelser til Saharanpur mod N. V. og Kuttak mod S. V. 1814 erobredes Sikkim, 1816 lagdes Landene mod N. V. op til Himalaia under England, 1819 store Landstrækninger Syd for Benares og Agra, 1826 Assam, 1833 Landet mellem Assam og Sylhet, 1849 Pundsjab, 1856 Oudh.

I Sydindien udvidede Englænderne fra Madras af (1639) deres Besiddelser, lagde dertil 1792 Størstedelen af det sydlige Indien, 1799 Størstedelen af Riget Maisur (1833 Resten) og erhvervede siden snart et, snart et andet af, hvad der endnu stod under indfødte Fyrster. 1609 anlagdes det første Faktori paa Østkysten, 1681 erhvervedes Bombay. Her vandtes en afgjørende Seir over Maratterne og de Franske 1803, og endel af Guzerat erhvervedes, og 1818 erhvervedes Nord- og Sydkonkan, Puna, Kandesj, Dharvar m. m.

Indenfor eller paa Grænserne af de britiske Besiddelser findes der endnu endel (i Navnet) uafhængige samt skatskyldige Stater. Til de første hører Subadaren eller Nizam af Dekan (Heiderabad 10 Mill.), Geikvaren af Baroda (6 Mill.), Scindia m. fl. i Gvalior (4 Mill.), Holkar m. fl. i Indore ($3^1/_2$ Mill.), Radsjaen af Nagpur (3 Mill.), Radsjaen af Maisur (3 Mill.), Radsjaerne af Travankur og Kochin (10 Mill.), til den anden Klasse hører der en stor Mængde mindre Stater rundt om i Indien, hvis Fyrster føre i endnu høiere Grad et Skyggeherredømme. Ialt udgjorde Befolkningen i disse Stater 1871 50 Mill., d. e. $^1/_5$ af Indiens Befolkning, men den boer for en Del i de mere tyndt befolkede Egne, paa noget over $^1/_3$ af hele Indiens Fladerum.

Det britiske Indien er delt i Præsidentskaberne Bengalen, Madras og Bombay; det første deles atter i Bengalen, Assam, Nordvestprovindserne, Pundsjab og Central Indien [1].

---

[1] Martin, hist. of the poss. of the East Ind. Comp. Lond. 1837. 1, 1 ff. Müller, Ostindien. Stuttg. 1841, 182 ff. The native princes of India.

2. Befolkningen.

Indiens Befolkning hører til flere forskjellige Folkestammer, der vidne om forskjellige Indvandringer. For en Del bo de blandede mellem hverandre, og endel af dem ere ogsaa blevne blandede ved Giftermaal. En Følge deraf er en Mangfoldighed af Sprog; der tales i Indien ialt 98 med en stor Del Mundarter. Allertidligst synes Indien at være bebygget fra Nordost ad Bramaputradalen eller over Himalaia. Det er dels den kolariske (khervariske), dels den tibeto-birmanske Befolkning. De ere af mindre Væxt, mørk Ansigtsfarve og ere hovedsagelig Jægerfolk. Dels bo de endnu samlede, dels have de nedsat sig i hinduiske Landsbyer og taget Tjeneste som Jægere og Vægtere, men leve for sig selv. Til denne Folkestamme hører Santalerne (1 Mill.), Mundarierne (190,000), Ho eller Larka Kolerne (342,000), Bhumij'erne (200,000), Khorva'erne (18,000) (disse 4 Stammer leve i Chota Nagpur), Kharria'erne i Singbhum (53,000), Juang'erne (i Orissa N. V. for Kuttak) (9,000), Kur'erne og Kurku'erne (60,000) (flere Grupper Ø. for Jubbulpur), Savara'erne eller Saura'erne (1800) (i Circars N. for Chikakol) Mehto'erne (i Belaspur N. V. Prov.), Bhil'erne (omtr. 2 Mill.). Ialt er der omtrent 2 Mill. af disse Urstammer; kun blandt de 4 første og blandt Kurku'erne er der drevet Mission. De synes at være meget tilgængelige for Christendommen.

Efter de kolariske Stammer indvandrede de dravidiske, der høre til den skythiske Stamme, og trængte ind i Indien gjennem Sindh. Ved den senere Indvandring af den ariske Stamme ere de dels blevne blandede med Erobrerne og have antaget deres Religion og Sæder, men have paa Grund af deres langt overveiende Flertal i den sydlige Del af Indien beholdt deres Sprog, dels ere de trængte tilbage i Bjergene og have beholdt baade Sprog og Skikke. Til denne Folkestamme hører følgende Sprog: Tamul (14½ Mill., Nordceylon medregnet, hvor der findes 700,000 Tamuler), Telugu (15½ Mill.) Kanaresisk (9⅕ Mill.), Malayalim (3⅘ Mill.), Tulu (300,000 i Syd Kanara), Kurg (150,000) Toda, (750 i Nilagiri) Kota (1,112 sammesteds), Khond (138,000, i det indre Orissa),

---

Edinb. 1833. C. M. int. 1863, 216 f. Baldæus, Beschr. d. ostin. Kusten Malabar u. Coromandel als auch des Kaiserreichs Zeylon. Amsterdam 1672, 13. 243.

Gond og Koi (1,700,000 i det Indre Nord for Nagpur og i Bjergene i det nordlige Cirkars), Uraon (omtr. 263,000 i Chota Nagpur), Rajmahali eller Maler (omtr. 70,000 i Bjergene ved Rajmahal i Bengalen). Medens de 5 første have en Litteratur, have de andre ligesaalidt som de kolariske Folk udviklet nogen. 1000—2000 Aar før Christus indvandrede Arierne af den indo-europæiske Folkestamme eller Hinduerne, (saaledes kaldte, da de havde overskredet Hind eller Indus), de underlagde sig hele Landet, men kom dog kun til at udgjøre Hovedmassen af Befolkningen i den nordlige Del. Til denne Folkestamme hører Sprogene: Pusjtu (300,000 samt Afghanistans Befolkning), Beludsji (325,000 og Beludsjistans Befolkning), Kasjmiri (500,000), Dogri (nogle tusinde) Punjabi (16 Mill.), Sindhi (2 Mill.), Hindi (100 Mill.), Nepali eller Gurka (omtr. 1 Mill.), Bengali (36 Mill.), Assamesisk (2 Mill.), Urieia (2 Mill.), Guzerati (7 Mill.), Marathi (15 Mill.), Brahui, Badaga (10,000 i Nilagiri), samt Singalesisk paa Ceylon.

Nord for denne Folkestamme bo Folk af den thibet-birmanske Stamme, til dem maa henregnes Sprogene Bunun og Kanawari (160,000), Newar m. fl. i Nepaul (500,000), Lepcha (4,000), Dhimal og Kachari m. fl. i Bhutan (500,000), Mikir, Naga, Kuki m. fl. i Assam (300,000), Garo (3,500), Tipura eller Mrung (20,000), Munipuri.

Til dem grænser Khasiproget (95,000) og Khamti (10,000), hvilket sidste hører til den siamesiske Sprogstamme[1].

Det er altsaa en meget forskjelligartet Befolkning, der boer i Indien, dog ere Hovedsprogene ikke mange (Hindi, Bengali, Punjabi, Telugu, Marathi, Tamul, Kanaresisk, Guzerati, Malayalim) og tales af den aldeles overveiende Del af Indiens Befolkning (ialt af 217 Mill.).

3. Missionen.

I den indiske Missions Historie skjælnes 3 bestemte Perioder. Den første af disse gaaer fra 1498, da Vasco de Gama landede i Kalikut, til 1705. I dette Tidsrum dreves Missionsgjerningen aldeles overveiende af den romerske Kirke.

---

[1] C. M. S. atlas 63 f. Ev. Miss. mag. 1861, 86. Gundert, die ev. Mission. Calw. 1881, 200.

Den anden Periode begynder 1705, da den *danske Regering* udsendte Missionærerne Ziegenbalg og Plütschau til Trankebar. Dermed begynder den evangeliske Mission i Indien, thi hvad der før var foretaget i den Retning i den hollandske Koloni Negapatam (efter 1660)[1] og maaske (?) i den danske Koloni Trankebar (efter 1681)[2] har ikke meget at sige. Missionen styredes af *det kongelige Missionscollegium i Kjøbenhavn* (1714—1859), men støttedes tillige fra Tydskland, hvorfra næsten alle Missionærer vare, samt af det anglikanske *Selskab for Christenkundskabs Fremme*[3]. Missionen dreves med stor Kraft i Tamullandet og udvidedes 1758 til Bengalen. 1810 paabegyndte det londonske M. S. en Mission fra Tamullandet i det tilgrændsende Travankur. Medens den danske Regering kraftig støttede Missionen, hvilken den hollandske var bleven ganske ligegyldig derfor, saa det engelsk ostindiske Handelsselskab med stor Ugunst paa Missionen. 1784 fik Regeringen Ret til at sende Feltpræster til Indien[4], og flere fromme Præster sendtes derover (navnlig til Bengalen), hvilke med stor Iver toge sig af Missionen eller rettere lagde Grunden dertil. Men da Baptistmissionsselskabet 1792 udsendte Missionærer til Bengalen, tillodes det dem ikke at arbeide der, og de maatte flytte til det danske Serampur (solgt til England 1845)[5]. 1812 landede 5 af det amerikanske M. S. udsendte Missionærer i Serampur for at drive Mission i Bengalen, men det formentes dem, og da 1813 andre af dets Missionærer landede i Bombay, kom der Befaling fra Kalkutta til at fordrive dem fra Landet[6].

Denne Handelsselskabets uchristelige Adfærd hævnede sig imidlertid selv. Christendommens Venner satte igjennem i det britiske Parlament 1813, at en Biskop skulde ansattes i Kalkutta med Archidiakoner (Stiftsprovster) i de tre Hovedstæder (Kalkutta, Bombay og Madras) og at det skulde være britiske Undersaater (men kun disse) tilladt at drive Mission allevegne paa britisk Omraade. Nu styrkedes de gamle Missioner, og nye paabegyndtes i

---

[1] Baldæus 149.

[2] Fenger Den trankebarske Missions Historie. Kbhvn. 1843, 12.

[3] Vahl, Er det Guds Villie, at Christendommen i vore Dage skal udbredes blandt Hedningerne. Kbhvn. 1859. 44 flg. 57 ff.

[4] Burkhardt 3, I, 137.

[5] Vahl 68.

[6] Burkh. 3, I, 164.

følgende Sprogomraader: Guzerati (1815), Hindi (1813), Marathi (1813), Uriya (1822).

1833 sattes atter et Fremskridt igjennem i Parlamentet, idet det tillodes Enhver at drive Mission paa britisk Omraade. Nu kom Missioner i følgende Sprogomraader til: Punjabi (1834), Tulu (1834), Assamesisk (1636), Khond (omtr. 1840), Khasi (1841), Lepcha (1841), Kol (1845), Toda og Kota (1846), Sindhi (1850), Pahari (1850), Santal (1850), Pusjtu (1855), Thibetansk (1856).

1857 udbrød den store Militæropstand i Bengalen, mange Christne og Missionærer faldt som Martyrer, men Følgen blev blot en desto kraftigere Missionsgjerning, ligesom det ogsaa blev til Gavn for Missionen, at Landet gik over i den britiske Regerings umiddelbare Besiddelse, skjøndt denne desto værre endnu altfor meget viser sin Neutralitet til Bedste for Hedenskab og Vantro. Regeringen gjør overmaade meget for Skolevæsenet, og skjøndt dets Skoler ere aldeles religionsløse og nedbryde Troen paa Hedenskabet uden at sætte noget Andet istedetfor, gjøre de dog Gavn i Retning af at fremme Oplysning, og den støtter de Skoler, Missionærerne anlægge, og som kunne bestaa ved dens Prøvelser, med Penge. Siden den Tid ere Missioner paabegyndte blandt Koi (1861), Garo (1863), Kasjmiri (1865), Gond (1866), Kurku (1874), Beludsjer (1879). Vi vende os nu til Betragtningen af de enkelte Sprogomraader.

A. Den dravidiske Sprogstamme.

---

1. Tamuler.

Den første protestantiske Magt, der satte sig fast i Tamullandet, var Danmark, der 1620 erhvervede Trankebar. Danske Præster ansattes vel i Kolonien, men det lader ikke til, at de have taget sig af Hedningernes Omvendelse, og i Moderlandet var Sansen derfor endnu ikke vaagnet. Først efter 1700 blev det anderledes [1].

Englænderne fik 1640 Tilladelse til at sætte sig ned i Tamul-

---

[1] Fenger 6 ff.

landet og anlagde Fortet St. Georg, siden kaldet Madras, men mange Aar gik hen, inden der gjordes det Allermindste for Hedningernes Omvendelse. En papistisk Missionær indkaldtes af dem for at tage sig af sine Troesfæller og beskyttedes mod Jesuiterne, og det manglede ikke paa Paamindelser om at tænke paa Hedningerne (Terry 1649, Reynolds 1657), men først 1680 lagdes Grundsten til en Kirke i Madras, den første engelske Kirke i Indien, hvortil Handelsselskabet dog Intet bidrog. Ved Slutningen af Aarhundredet henvendtes atter Opmærksomheden i Moderlandet paa Indien (Prideaux 1694), og i Handelsselskabets Privilegier af 1698 befaledes det, at Præsterne, der sendtes til Indien (saadanne vare sendte til Madras siden 1667), skulde lære de Indfødtes Sprog for undervise Selskabets Tjenere og Slaver i Christendommen, og samme Aar oprettedes Selskabet til Christenkundskabs Fremme og 1701 Evangelieudbredelsesselskabet. Men først ved hint Selskab begyndte som vi nedenfor skulle se Englændernes Missionsvirksomhed [1].

Hollænderne bemægtigede sig 1658 Negapatam, og allerede 1660 drog den hollandske Præst Baldæus over fra Ceylon dertil for at reformere Kirkerne, og en Præst ansattes, der med Iver tog fat paa Missionsgjerningen, men Iveren kølnedes snart, og Missionsvirksomheden dreves paa en meget udvortes Maade [2].

Missionen begyndtes i Tamullandet af den *danske Regering* 1705, og Stationer anlagdes i Trankebar (1706), Madras (1726), Kuddalur (1737) Tritsjinipoli (1762), Tansjur (1778), Palamkotta (1778), Negapatam (1785), Dindigul (1787), og fra flere af disse Stationer, af hvilke nogle navnlig bestyredes af indfødte Præster, arbeidedes der ud i Omegnen i en temmelig vid Omkreds [3]. Ved Aarhundredets Slutning gik det imidlertid tilbage, og *Selskabet for Christenkundskabs Fremme*, der hidtil kraftig fra 1710 af havde hjulpet til og saagodtsom ganske havde afholdt Omkostningerne ved nogle af Stationerne, af hvilken Grund man i anglikanske Skrifter seer den derværende

---

[1] Hough, Hist. of christianity in India. London 1839. 2, 417 ff. 470 ff. Anderson, hist. of the ch. of Engl. in the colonies. London 1848. 702 ff. 730. 751. Vahl 39.

[2] Baldæus 148 f.

[3] Fenger 150 ff. o. fl. St. Burkh. 3, I, 105. Graul, die chr. Missionsplätze. Lpz. 1847, 14.

Mission fremstillet som engelsk, ikke dansk, overtog efterhaanden den ene Station efter den anden, saa at de Danske fra 1820 kun havde Trankebar tilbage, hvor Missionen som saadan egenlig ophørte 1825, og fra den Tid af kun dreves som en ren Bisag, skjøndt en dansk Præst vedblev at være ansat der til 1843[1].

Som et Hjælpeselskab til ovenanførte anglikanske Selskab dannedes der i Tinnevelly *et indfødt filantropisk Selskab,* hvis Formaal var at kjøbe Jord, hvorpaa christne Landsbyer kunde anlægges, for at de Omvendte kunde leve der, frie for Forfølgelser af Hedningerne, og blive bragte under mere regelmæssig Undervisning. Allerede 1847 var der anlagt 40 saadanne Landsbyer, deriblandt Nazareth[2].

1824 overdrog Selskabet for Christenkundskabs Fremme sine Stationer til *Evangelieudbredelsesselskabet,* og indskrænkede sig til at fremhjælpe Missionen ved Gaver af Skrifter og ved Penge til Skolers og Kirkers Opførelse eller til Missionærers Lønning, og dermed vedbliver det endnu bestandig[3]. Stationerne vare imidlertid blevne indskrænkede i Antal, og 1832 nævnes kun Vepery (en Del af Madras, 1826), Tansjur (1829), Tritsjinipoli (1829). Deres Antal vedblev dog at forøges, navnlig efter at Madras Stift havde faaet sin egen Biskop (1836), og nye Stationer anlagdes i Kuddalur (1832), Negapatam (1835 nu Udpost), Kombakonum (1836 nu Udpost). Senere er dertil kommet Budalur (1836, 1846), Vellur (1838 ell. 1839)[4], Pulikat (1839)[5], Erungalur (1843), Kanandagudy (1843), Punumalli (1843)[6] med Vullaveram (1841 Udpost 1845)[6], Vedeiarpuram (1846), Aneikadu (1849), Trankebar (1863), Vellum[6], Nangur og Aniappen, Salem (1878). Men den stærkeste Udvidelse have Selskabets Missioner i Tinnevelly faaet. Man var gaaet ind i den danske Missions Arv ved Anlæggelse af Stationerne i Dindigul (1838), Madura (1838) samt Nazareth (1835), Mudalur (1835), Palamkotta (1837), Ramnad (1837. 1842. 1873). Fra de to førstnævnte strakte man sig til Pulneybjergene, men denne (P.) op-

---

[1] Burkh. 3, I, 148 f. Acc. of the origin of S. P. C. K. London 1839 43 ff. Hough, 5, 50.

[2] Hoole, yearbook of missions. London 1847, 143.

[3] Rep. 1879, 421.

[4] Ophævet efter 1852. Miss. reg. London 1852, 131.

[5] Rimeligvis ophævet 1843. Miss. Reg. 1844, 177.

[6] Synes nu at være ophævet.

gaves senere som Hovedstation[1], derimod udvidedes Missionen i Tinnevelly meget stærkt, og nye Sationer anlagdes i Sawyerpuram (1845), Edeiengudi (1845), Christianagram (1845), Puthiamputur (o. 1855), Puthukotei (1858), Radhapuram (1867), Paumben, Kudenkulam, Yakobpuram, Pothur, Kadaianodi, Mukupuri, Udeiarkulam (1881), af hvilke de sidste 7 og endnu flere ere forsynede med indfødte Præster, der lønnes af Menighederne. 1879 ordineredes en af Selskabets Missionærer til Biskop for dets Tinnevellymission under Stiftets Biskop, og i de sidste Aar har der været en meget stærk Overgang til Christendommen i denne Mission. Blandt Tamulerne i Bombay (Kamatiapura) har Selskabet en egen Mission. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 15 Missionærer og 33 indfødte Præster, og der fandtes 31,805 Christne, hvoraf 19,486 vare Nadvergjæster[2].

I nær Forbindelse med dette Selskab staaer det 1858 oprettede *Edeiengudi Evangelieudbredelsesselskab*, der bestaaer af Indfødte og arbeider i Egnen Vest for Edeiengudi[3], samt det 1866 oprettede *Radhapuram selvhjælpende indfødte Evangelieudbredelsesselskab*, der tager sig af Hedningemissionen i sin Kreds. Muligvis er der endnu flere saadanne Smaaselskaber i Tinnevelly[4].

Dameforeningen til Fremme af Kvindeuddannelse blandt Hedninger i Forbindelse med Evangelieudbr. S. Missioner har Stationer i Madras og Tansjur[5].

Allerede 1760 begyndte *Brødremenigheden* en Mission i Trankebar, den vedvarede til 1795, men bar ingen Frugt[6].

Det andet anglikanske M. S., *det kirkelige M. S.* (London), udsendte 1814 Missionærer til Tamulerlandet, anlagde Stationer i

---

[1] Madura før 1861 (Missionfield. London 1861, 91.)

[2] Rep. 1832, 122. 1878, 15. 1879, 16 ff. M. Rec. S. P. G. London 1854. 3, 147 ff. 178 ff. Account 59. 63 ff. Miss. Register. 1836, 129. 1837, 131. 1838, 149 f. 1840, 155. 1843, 188 f. 1845, 141. 1846, 138. 1847, 136. 1849, 132. 1850, 132. 1852, 131. Missionfield. 1857, 37. 1859, 121. 1867, 333. 1875, 293. 1876, 14. 199. 1877, 205—215. 577. 1878, 272. 1881, 390. Hoole, 123. 129 ff. 132 f. Rep. of the miss. conf. at Bangalore. Madras 1880. 2, 121, ff.

[3] Missionfield 1858, 242. 1862, 153.

[4] Missionfield 1869, 307.

[5] Rep. 1880, 24.

[6] Uebers d. Brüderg. Gnadau 1833, 2, 11. 21.

Madras (1814) og Majaveram (1825—1844), og 1868 overdroges det den af et stedligt Udvalg hidtil ledede Station Utakamund. Dets Hovedvirkeplads har imidlertid været i Tinnevelly. Her anlagdes 1820 Stationen Palamkotta, hvor man gik ind i den danske Missions Arv, og hvor Missionær Rhenius fremkaldte en stor Bevægelse. Nye Stationer anlagdes i Dohnavur (1826), Sattankulam (1832)[1], men der opstod Uenighed mellem ham og hans Selskab, saa at han traadte ud af dets Tjeneste (1835) og stiftede en egen Mission. Følgen blev flere Stationers Anlæggelse, men ved hans Død (1841) gik Alt tilbage i den gamle Orden. Saaledes anlagdes Stationerne Savisesjapuram (Rhen. 1835), Megnanapuram (1839), Nullur (1844), Panneivelei (1845), Surandei (1847), Panikulam (1848), Sivagasi (1856), Nallammalpuram (1874). I disse 10 Kredse er Missionen, der ogsaa siden 1879 styres af en egen Hjælpebiskop, delt. Nogle af Stationerne styres at indfødte Peæster, desuden er der talrige Menigheder, af hvilke nogle have været Hovedstationer, betjente af indfødte Præster, (deribl. Arumuganeri, Sivalasamuttram, Santhapuram, Vageikulam) og betydelig Overgang til Christendommen har ogsaa i denne Mission fundet Sted i de senere Aar. De to anglikanske Selskaber have saa temmelig hver sin Missionsmark, Evangelieudbredelsesselskabet mod Nordost, det kirkelige M. S. mod Vest; mod Syd ligge deres Stationer blandede mellem hverandre. I Tamullandet har Selskabet 11 Missionærer, 62 indfødte Præster, 55,016 Christne, hvoraf 9,684 ere Nadvergjæster[2].

Den *engelske Kirkes Zenana M. S.* har Stationer i Madras og Palamkotta med 9 kvindelige Missionærer, af hvilke de 2 ere indfødte[3].

Det *londonske M. S.* begyndte lidt tidligere end det kirkelige M. S., idet det 1805 anlagde en Station i Madras, hvortil senere kom Kombakonum (1825—1856), Salem (1827), Chittur (1828—1843), Koimbatur (1830), Tripatur (1861), Pollachy (1865).

---

[1] I Rep. 1871—72 (maaske ogsaa i 1870—71) og senere Aarsberetninger udeladt som Hovedstation.

[2] Rep. 1874—1875, 130. 1877—78, 137. 1878—79, XII. XVII. 112. C. M. atlas. Lond. 1859, 34. C. M. rec. 1871, 261. Missionfield 1878, 272. Miss. reg. 1846, 319. Bangalore rep. 2, 481 ff. Burkh. 3, I, 157 ff. 198 ff. Zweigbergh, den nyare ev-luth. Tamulermiss. Stokh. 1873, 51. C. M. int. 1882, 282 ff.

[3] Rep. 1880, 21.

Sidstnævnte Station er siden atter ophævet. Flere af Stationerne have talrige Udposter. Ialt er der paa de 4 Stationer 9 Missionærer, 3 indfødte Præster og over 1,144 Tilhængere med over 373 Nadvergjæster[1].

Mindre betydelige ere det *Wesleyanske M. S.*'s Stationer i Madras (1818), Negapatam (1820), Manargudi (1821), Tritsjinipoli (1848), Trivalur (1859), Karur (1862), Melnattam. Arbeidet paa Stationerne er hos Methodister og Baptister ikke indskrænket til Hedningemission alene, men der arbeides ogsaa for en Del paa at drage Christne af andre Kirkesamfund over til sig. Ved Udgangen af 1877 arbeidede her 16 Missionærer og 5 indfødte Præster, og der fandtes 447 Medlemmer (Nadvergjæster) og 51 paa Prøve[2].

Det *nederlandske M. S.* anlagde 1820 en Station i Pulikat (Palikotte), der dengang tilhørte Holland, og føiede dertil en anden i Sadras 1823, men da de hollandske Besiddelser afstodes til England 1825, blev Sadras opgivet 1827 og Pulikat 1828[3].

1834 begyndte det *amerikanske M. S.* sin Virksomhed i Sydindien, hvor der anlagdes Stationer i Madura (1834), Dindigul (1836), Sjivagunga (1837—70), Tirupuvanam (1837), Tirumangalam (1837), Pasumali (1845 ell. 1846), Periakulam (1847), Mandapasalei (1850), Battalagundu (1855), Melur (1857), Patianur (1858, flyttet 1860 til) Mana Madura, Pulney (1858) og Kambam (1861—1870). Talrige Udposter (206) staa i Forbindelse med Hovedstationerne, og med stor Kraft bearbeides denne Missionsmark. 1836 anlagdes en Station i Madras, der blev opgivet 1865. Ved Udgangen af 1880 arbeidede her 12 Missionærer, hvoraf 1 er Læge og 18 indfødte Præster (1855 i Mallankinaru, 1871 og 1872 paa 4 af ovennævnte Stationer) og der var 3,871 Medlemmer (Nadvergjæster)[4].

---

[1] Rep. 1880, 59 f. Miss. reg. 1844, 224. 1852, 175. Bangal. rep. 2, 60 ff. Burkh. 3, I, 135. 180.

[2] Rep. 1879, 59, f. 81. Burkh. 3, I, 165. 209. Miss. reg. 1849, 130. Bangalore rep. 2, 36 f. Hoole 132.

[3] Gützlaff, Gesch. d. uitbr. van Christus koningrijk op aarde. Rotterd. 1826, I, 262 ff. Maandber. van het nederl. z. g. 1827, 151. 1829, 143.

[4] Rep. 1838, 87. 1847, 144. 1848, 191. 1852, 104. 1856, 148. 1858, 85. 1861, 89. 1862, 129. 1866, 111 ff. 1871, 51. 1880. 64 f. 1881, 57 ff. Burkh. 3, I, 218 ff. Miss. herald. 1880, 4. Anderson, hist. of the missions af A. B. C. F. Boston 1881, 194 ff. 261. 369.

En af Selskabets Skoler (i Madura) underholdes hovedsagelig af det confessionsløse *kanadiske Kvinde M. S. for Hedningemissionen*[1].

Kvindemissionsselskabet (i Forbindelse med det amerikanske M. S.) har Stationer i Madura, Pulney, Battalagundu med 5 kvindelige Arbeidere[2].

Kvindemissionsselskabet for det Indre (i Forbindelse med det amerikanske M. S.) har Stationer i Mandapasalei, Dindigul, Battalagundu, Pasumali og Tirupuvanam; paa den første Station arbeider en kvindelig Missionær, paa de andre kun Indfødte[3].

Et *«indfødt Skoleselskab»* (native education society) omtales i Madras 1835, men synes ikke at have udfoldet videre Virksomhed[4].

Den skotske Statskirke anlagde 1837 en Station i Madras og 1840 en i Nellur, hvilke begge 1843 gik over til den skotske Frikirke, men 1845 anlagdes atter en Station i Madras, og senere (1861) er der anlagt en Station i Vellur. I Arkonum er der en indfødt Præst (1869). Ved Udgangen af 1880 var her 2 Missionærer, 3 andre eur. Arbeidere, 2 indfødte Præster. Menighedsmedlemmernes Antal er 233[5].

Det med den skotske Statskirke forenede *skotske Kvindeselskab til Fremme af kvindelig Undervisning i Indien* arbeider i Madras i Skole- og Zenanagjerning[6].

Den skotske Frikirke overtog 1843 Stationerne i Madras og Nellur, hvilken sidste nu ikke har nogen europæisk Missionær. I Chingleput (1864) er der en indfødt Præst. Ialt var her ved Udgangen af 1881 7 Missionærer, 1 indfødt Præst, 508 Christne, hvoraf 235 vare Nadvergjæster. Begge de skotske Missionsselskaber hellige sig især til Skolevirksomhed[7].

I nær Forbindelse med Frikirkens Mission staaer *Frikirkens Dame M. S. til Fremme af christelig Undervisning blandt Kvinderne*

---

[1] Rep. 1880, 7.
[2] Rep. 1881, 147.
[3] Rep. 1880, 69.
[4] Miss. reg. 1836, 111.
[5] Rep. 1880, 11 f. 1881, 14. ff. Burkh. 3, I, 216. Indian miss. directory. Lucknov 1876, 110 ff. Bangalore rep. 2, 11 f. Gundert 176.
[6] Rep. of the com. for S. P. G. to the establ. ch. of Scotl. Edinb. 1880, 35 f.
[7] Rep. 1865, 45. 1881, 30 ff. 56 f. 1882, 73 f. Burkh. 3, I, 216.

i Indien og Sydafrika, der arbeider i Madras og dets Udposter ved Skole- og Zenanagjerning[1], og

Det *Edinburgske Lægemissionsselskab,* der anlagde 1836 en Station i Madras, der senere er bleven opgivet[2].

1840 begyndte *det lutherske M. S. i Leipzig* sin betydelige Virksomhed i Sydindien ved Anlæggelsen af en Station i Trankebar, og da den danske Regering 1845 solgte denne Besiddelse til England, overdrog den 1847 alle Missionens Eiendele til Tydskerne med fuldstændig Forbigaaelse af det danske M. S. Derved vandtes et fast Støttepunkt, og til de allerede anlagte Stationer (Trankebar, Majaveram (1845), Poreiar (1846), Tirumenjanam (1847, siden 1872 Udpost) kom nu flere andre, nemlig Madras (1848), Tansjur (1851), Tritsjinipoli (1854), Sadras (1854, siden 1857 Udpost), Kombakonum (1856), Kuddalur (1857), Manikranam (1859), Pudukotta (1863), Koimbatur (1863), Negapatam (1864), Sidambaram (1866) Sjiali (1868), Aneikadu (1878), Møtupatti (1863), Madura (1874), Vylupuram (1875). Ogsaa Stationen Bangalur (1872) er tamulisk. Flere Menigheders Grundstamme er dannet af Christne, der ere vundne over fra andre Troessamfund. Ved Udgangen af 1880 arbeidede her 19 Missionærer og 9 indfødte Præster, og der var 11,981 Christne. 13,049 havde i Aarets Løb været Nadvergjæster[3].

1857 løste *den (hollandsk) reformerte Kirke i Amerika* sin Forbindelse med det amerikanske M. S., med hvilket det hidtil havde arbeidet paa Missionsmarken, og overtog Stationerne Arkot (1851), Chittur (1853), Vellur (1853) med Katupadi, Arni (1853), Kunur (1856, nu Udpost), hvortil siden er kommet Palmanair (1858, nu Udpost), Ranipet (1866), Tindivanam (1875), Gnanodiam (1865—75) og en stor Mængde Udposter. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 3 Missionærer og 4 indfødte Præster, og der var 1,700 Christne, hvoraf 1,261 vare Nadvergjæster[4].

1860 anlagde *det strikte Baptist M. S.* en Station i Madras[5].

1862 anlagde *det christelige Modersmaals Skoleselskab* (Christian

---

[1] Rep. 1881, 21 ff.

[2] Rep. 1880. Bangalore rep. 2, 34 f.

[3] Ber. 1881, 44. 54. Zweigbergh. Meddelelse af Dr. Hardeland i Leipzig.

[4] Rep. 1880. Rep. Arcot miss. 1878. Bangalore Rep. 2, 71 ff. Burkh. 3, I, 221. Miss. dir. 194 ff.

[5] Indian miss. dir. 232.

vernacular education society) et Seminarium i Madura (flyttet til Dindigul 1876) for at give unge Mænd og Kvinder en christelig Skoleuddannelse. Det arbeider med Missionen direkte for Øie, underholder endel Skoler paa forskjellige Steder i Sydindien og stræber at udbrede Skolebøger i christelig Aand samt gudelige Skrifter ved Kolportører. Det er ikke confessionelt[1]. I Madras har det et virksomt Hjælpeselskab[2].

1863 tog *det danske M. S.* Missionær Ochs, der havde en uafhængig Station i Pattambaukam (1861) i sin Tjeneste. Senere anlagdes Stationer i Trikalur (1869) og Madras (1878), og en kort Tid havde det en Station i Ranipet (1877). En ny Station agtes anlagt i Tirunammalei. Ved Udgangen af 1881 havde Selskabet 5 Missionærer, hvoraf 1 uordineret er indfødt, 266 Christne, hvoraf 55 vare Nadvergjæster[3].

Et andet dansk M. S. udsendte 1871 en Missionær til Indien, der arbeider i Vellur (1872).

Det kvindelig Normalskole og Undervisnings Selskab eller den *indiske Zenana- og Bibelmission* (ikke confessionelt, engelsk) har en Station i Madras (opg. 1880)[4].

1872 begyndte *den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S.* en Mission i Madras. Det havde her ved Udgangen af 1880 4 Missionærer og 152 (1879 321) Medlemmer, af hvilke vist en stor Del ere Europæere. Desuden arbeider her en kvindelig uafhængig Missionær[5].

1874 begyndte *det baptistiske M. S.* en Tamul- og Telugumission i Madras, og samme Aar anlagde det en Station i Utakamund. Her arbeidede ved Udgangen af 1879 2 Missionærer og 1 indfødt Præst og Medlemmernes Antal var 80[6].

1881 anlagde *den engelske Kvindeforening til Støtte for Zenanagjerning og Bibelkvinder i Indien og Kina i Forbindelse med det baptistiske M. S.* en Station i Madras med en Dame Besøgerinde og 2 Bibelkvinder[7].

---

[1] Rep. 1880, 53 ff. 64. Bangalore rep. 2, 375.
[2] Rep. 1871. 1872.
[3] Dansk Missbl. 1874, 33 ff. Alm. Kirketid. 1880, 190 ff.
[4] Rep. 1880, 7. 11.
[5] Rep. 1879, 142. 1880, 161. 256 ff. Bangalore Rep. 2, 66 ff.
[6] Rep. 1880, 90 ff. 134. Bangalore Rep. 2, 423.
[7] Privat Medd. af Foren. Sekr.

1876 anlagde *den kanadisk presbyterianske Kirke* en Station i Madras[1].

1876 blev en lille Mission, der ikke staaer i Forbindelse med noget Missionsselskab, men nærmest er baptistisk, begyndt i Punruti af en fornem engelsk Kvinde, Frk. Reade, og en anden ligestillet Kvinde[2].

1880 udsendte *Kvinde Baptist M. S. for Vesten* (Amerika) en kvindelig Missionær til Madras, hvor det synes, som om en Missionær fra den amerikanske (Baptist) Missionsforening i de allersidste Aar har nedsat sig, nærmest som Telugumissionær[3].

Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østerland eller som det tidligere hed *det chinesiske og indiske Kvindeuddannelsesselskab* har en Station i Madras (1836) og har havt Stationer i Palamkotta (1837), Utakamund 1843—44[4].

Det britiske Bibelselskab har udgivet hele Biblen paa Tamulsk og arbeider, støttet af det virksomme *Hjælpebibelselskab i Madras*[5], paa dens Udbredelse og anvender dertil endel Kolportører[6]. Dette sidste Selskab har ogsaa udgivet hellige Skrifter paa Tamulsk, Telugu, Malayalim, Kanaresisk, Hindustani[7].

Madras religiøse Traktat- og Bogselskab (1819), støttet af *det religiøse Traktatselskab*[8], har udgivet og udbredt mange gudelige Skrifter paa Tamulsk, Telugu, Malayalim, Hindustani og Persisk. Det optog i sig 1864 *Palamkotta Traktatselskab* (1822) eller, som det siden 1844 kaldtes, Tinevelly Traktatselskab[9].

Blandt Tamulerne prædikedes Christendommen tidligt af *Romerkirken*. Allerede i Middelalderen besøgtes de Christne i Madras (Thomaschristne) af Romerkirkens Udsendinge (omtr. 1290, 1350), men denne Virksomhed var uden Betydning. Efterat Søveien til Indien var funden, prædikede Mikael Vaz og ikke længe efter, 1542,

---

[1] Indian evang. review. 1877, 378.

[2] Ill. miss. news. London 1877, 54. Bangalore Rep. 2, 421 ff.

[3] Rep. 1881, 75 f. Indian miss. dir. 161. jf. Dobbins, foreign miss. man. Philad. (1881) 42.

[4] Dobbins 42. M. Reg. 1838, 143. 1839, 136. 1842, 182. 1846, 428.

[5] Rep. 1881, 76 tab. Bangal. rep. 2, 341 ff.

[6] Rep. brit. B. S. 1880, 162. 164. 256.

[7] Rep. 1871, 77.

[8] Rep. 1869, 146 f.

[9] Rep. 1872, 42 ff. 368 ff. Bangal. rep. 2, 373.

Frans Xaver fra Malabarkysten af paa Tinnevellys Kyster, hvor en stor Mængde af Paraverne, der boede i det sydlige Travankur og op ad Koromandelkysten indtil Tutikorin, og af hvilke endel tidligere havde sluttet sig til Christendommen, bleve Christne. Allerede 1545 drog Xaver til Malakka, men Missionen fortsattes. Omtr. 1542 havde en Franciskaner nedsat sig i Meliapur (nu Madras), hvilken Mission 1576 fornyedes af Jesuiterne, der ogsaa mod Slutningen af Aarhundredet satte sig fast paa flere Steder ned ad Kysten (Negapatam 1616). Men Missionen, om man saa tør kalde den, dreves først med Kraft, da Jesuiterne under Rob. de Nobili begyndte deres Virksomhed i Madura 1606. Nogle Aar forinden havde Franciskanerne begyndt at arbeide der med noget Held, men de fordunkledes ganske af Jesuiterne, der forat vinde desto Flere, optraadte som Braminer og sammenblandede Christendom og Hedenskab. De vandt saare Mange, men deres Færd var saa grov, at Paven endelig 1742 maatte forbyde den, og saa faldt hele den kunstige Bygning sammen. Omtrent 1680 var der i Tamullandet og i Maisur omtr. 250,000 Christne, men 1823 var kun $1/3$ deraf tilbage efter Jesuiten Dubois' Opgivelse, og efter hans Mening, der mange Aar havde været Missionær, var det umuligt at omvende Hinduerne. Saaledes vedblev det at gaa tilbage langt ind i dette Aarhundrede. 1802 var der under Biskoppen i Pondicherry 15 Missionærer og 4 indfødte Præster, 1832 kun 8 og 6. Men henimod Aarhundredets Midte er det atter gaaet fremad. Dels er Iveren for Missionen og Pavemagten tiltaget, dels kom der Strid mellem Paven og Portugal, og for at volde den af Portugal afhængige Erkebiskop af Goa Afbræk, under hvem Missionen hidtil havde staaet, sendte Paven jesuitiske Præster, og da de forrettede kirkelige Handlinger for det Halve, trængte de næsten allevegne Goapræsterne ud[1].

Nu for Tiden er Romerkirken i Tamullandet delt i flere apostoliske Vikariater. I Vikariatet Madura ligge Stationerne: Sattankulam, Adeikalaburam, Obari, Manipad, Virapandiapatam, Punnekoil, Tutikorin, Vadakenkulam, Kamanayakerpatti, Palamkotta, Ramnad, Kutelur, Suranam, Kalladitidel, Polial, Sarugani, Idei-

---

[1] Hahn, Gesch. d. kath. Missionen. Køln. 1838, 2, 315 ff. 327. 354. Henrion, Hist. gen. des missions cath. Paris 1846, 1, 450. Dubois, Briefe über den Zustand des Christenth. in Indien. Neust. 1824. Hough, 2, 216 ff.

katur, Susiperpatnam, Kombei, Panchamputti, Virdupatti, Dindigul, Madura, Negapatam, Manargudi, Maleiadiputti, Oniur, Avur, Pudukotta, Vellum, Tansjur, Tritsjinipoli[1].

I Vikariatet Pondicherry ligge Stationerne: Pondicherry, Karikal, Kurunbangarum, Kuddalur, Munjakupam, Tiruviar, Kombakonum, Perumaniur, Trankebar, Majaveram, Kandamangalam, Mulatur, Viragalur, Vaduguerpatti, Pratakudi, Utamanur, Kottapaleam, Periavalatcherry, Paleam, Konguvalli, Velluntanguel, Salem, Akkravaram, Tolurpatti, Yerkaud, Darampuri, Tripatur, Vellur, Karuvapundi, Markanam, Kolanur, Vireiur, Attipakum, Nangatur, Mogur, Tennur, Kunankuritsji, Panikankupum[2].

I det apostoliske Præfectur Pondicherry findes nogle Præster, der forbigaaes, da de kun betjene Europæere og dem, der bære Hat[3].

I Vikariatet Koimbatur ligge Stationerne: Koimbatur, Kurmuttumpatti, Pullapalium, Kodivelli, Muthur, Sjinapallum, Dharapuram, Palghat, Chittur, Attikodu, Eritsjambadi, Utakamund, Kunur[4].

I Vikariatet Madras ligger Madras, St. Thomas Bjerg, Palaveram, Punumalli, Kitcherri, Pannur, Arkot[5]. Desuden er der endel Præster, der staa under Erkebiskoppen af Goa, nemlig i Madras, Punumalli, Trivellur, Kovelong, Trankebar, Konnakupam, Aiempattay, Tansjur, Negapatam, Valagany, Tritsjinipoli, Avur, Maleiadiputti, Oriur, Mutupetta, Veipar, Tutikorin, Punnekoil, Manipad, Dindigul[6].

Romerkirkens Præster drive ikke alene Mission blandt Hedninger, men ogsaa blandt Christne, og blandt de i Aarets Løb Døbte figurere ikke alene Hedninger, men ogsaa Protestanter.

Antallet af evangeliske Nadvergjæster i Tamullandet udgjorde 1879 efter de ovenfor anførte særlige Angivelser: 34,849 (1857:

Pettitt, Tinnevelly miss. London 1851, 3. De cath. and prot. zending. Utrecht 1832, 22. Le Bas, life of Bp. Middleton. London 1851, 1, 92 f. Allg. Missz. Gütersloh 1874, 353 f.

[1] Madras cath. dir. 133 ff.

[2] Madras dir. 122 ff.

[3] Madras dir. 126.

[4] Madras dir. 131 f. Sproget er allevegne tamulsk.

[5] Madras dir. 107 ff.

[6] Madras dir. 114 ff.

8797), af Døbte (Nadvergjæster medregnede) 89,589 (1857: 47,328), af Udøbte, der havde sluttet sig til Missionen 66,723 (1857: 27,476). Af Missionærer var der 107 Mænd (1857 100), af indfødte Præster 111 (1857 17)[1]. I de romerske Missioner udgjør Antallet af de Døbte omtr. 310,000[2]. Altsaa er 1/33 af Befolkningen Christne.

Som den tamulske Mission er den ældste, saaledes er det ogsaa den, der er mest udviklet, navnlig har den i Tinnevelly ret slaaet an, og Menighederne have naaet en temmelig Selvstændighed. Det er især paa de gamle danske Missionsmarker, at Arbeidet er videst fremme. Men er her end mange Missionærer og mange Stationer, saa er der dog endnu store Strækninger af Landet, der ere ganske uberørte af evangelisk Christendom.

2. Malayalim.

Det varede hundrede Aar, inden evangeliske Missionærer naaede til det næste dravidiske Folk, Tamulernes Naboer med Sydvest og Vest, Malabarerne[3]. 1804 udsendte det *londonske M. S.* den tydske Missionær Ringeltaube til Sydindien, og da det var ham umuligt at faa Tilladelse til at opholde sig i det uafhængige Travankur, tog han Bolig i Palamkotta, indtil det 1810 lykkedes ham at drage ind i Travankur, hvor han først tog Bolig i Udiagerry, siden (1812) i Meiladi. 1818 flyttedes Stationen til Nagerkoil, og nye Stationer anlagdes i Quilon (1821), Neiur (1827), Trivandrum (1838), Pareichaley (1845), Tittuviley (1866), desuden er der 16 indfødte Præster (i Attur (1867), i Devikodu (1879), Kadamaleikunnu (1879) o. fl. St.) samt en stor Mængde (259) Udposter. Ialt er der (Udg. af 1879) 6 Missionærer, 16 indfødte Præster, 37,841 Tilhængere hvoraf 3351 ere Nadvergjæster[4].

---

[1] Bangalore rep. 2, 488 (de indfødte Christnes Antal angives til 106,024, hvilket nok kan være rimeligt, da Antallet i Beretningen, som ovenfor er fulgt, stundom kun angives for Nadvergjæsterne).

[2] Madras dir. 104 f.

[3] Tamulsk tales endnu et Stykke op ad Malabarkysten. Grænsen er Neijattumkarafloden (Vest for Pareichaley), i Trivandrum forstaa Alle begge Sprog. (Matteer, the land of charity. London 1871, 128).

[4] Rep. 1880, 60. Matteer 258 flg. Burkhardt 3, I, 136 f. 179 f. 211 f. Bangalore Rep. 2, 147 ff.

Lidt længere mod Nord i Travankur tog *det kirkelige M. S.* fat og anlagde Stationerne Allepi (1816, nu indfødt Præst), Kottaiam (1816, nærmest med den syriske Kirke for Øie), Kochin (1817, flyttet 1842 til) Trisjur (nu indfødt Præst), Mavelikara (1838), Tiruvella (1847, fra 1870—78 snart Hovedpost snart Udpost til Mavelikara), Kunnakulam (1850), Alwaye (1863), desuden er der indfødte Præster i Pallam (1855, indfødt Præst 1856), Thalavady (1856), Changanacherri (1856), Kochin (1860), Erikarte (1863), Mallapalli (1868), Putupalli (1868), Olesja (1868), Kodayalanieia (1868), Ellantur (1872), Kannit (1872)[1] og en af de ovenfor anførte Stationer. Desuden er der en stor Mængde Udposter. Siden 1879 forestaaes Missionen af en egen Biskop. Den havde ved Udgangen af 1879 6 Missionærer, 16 indfødte Præster, 18,636 Christne, hvoraf 4730 vare Nadvergjæster[2].

Til denne Mission hører en interessant Mission blandt et kolarisk Folk, Arrian'erne, som bo i Bjergene, 8 Mil Øst for Pallam og Kottaiam, og som, efter hvad vi kunne forstaa af Meddelelserne, tale Malayalim. Fra 1848 har det kirkelige M. S. staaet i Forbindelse med det, og Missionen har været drevet paa ovenanførte Stationer og deres Udposter, navnlig fra Mundakaiam. 1879 angaves Antallet af de christne Arrian'er til 2000[3].

Nord for dette Missionsselskab har *det baselske M. S.* sin Arbeidsmark, idet det fra Kanaralandet er trængt ned i Malayalimlandet. 1839 anlagdes en Station i Talatsjeri, 1840 i Kananur, 1842 (1862) i Kodakal, 1849 i Tsjombala og 1858 i Palghat, hvilken sidste dog ligesaa godt kunde regnes for en Tamulmission. Paa disse Stationer arbeidede ved Udgangen af 1879 21 Missionærer, de Christnes Antal er 2448, Nadvergjæsternes 1263[4].

---

[1] Aarstallene gjælde de nu ansatte Præster, nogle af Menighederne have allerede tidligere havt indfødte Præster. Ogsaa har der paa enkelte Steder været selvstændige Menigheder, som nu ikke ere det, rimeligvis paa Grund af Omannektering.

[2] Rep. 1861—62 XIV, 1871—72, XIV. 1878—79 XVIII. 1879—80 XII, XVIII, Burkh. 3, I. 159 ff. 198. Miss. reg. 1844, 191. Bangalore rep. 2 163 ff. Madras Bible rep. 1881, 111

[3] C. M. intell. 1853, 87 ff. 1862, 234 ff. 1879, 485 ff.

[4] Bericht 1880, XII. XV. 1861, 33 Burkh. 3, I, 225 ff. Bangalore rep. 2, 182 ff.

Evangelieudbredelsesselskabet havde en kort Tid (1843—44) en Station i Kochin[1].

Den skotske Statskirke begyndte 1844 en Mission blandt den talrige Jødebefolkning i Kochin, men den synes strax efter at være bleven opgivet[2].

Det kinesiske og indiske Kvindeundervisnings-Selskab havde 1850 en Station i Kottaiam, som snart opløstes[3].

Det koloniale og kontinentale Kirkeselskab har en Station i Kochin, der vel nærmest er beregnet paa Europæere og Eurasianere, men hvis Missionærer dog ogsaa arbeide blandt Malabarerne[4].

Den *engelske Kirkes Zenana M. S.* har en Station i Trivandrum med 2 kvindelige Arbeidere[5].

Det britiske B. S. har udgivet hele Biblen paa Malayalim, og anvender, støttet af *Hjælpebibelselskabet i Madras*[6] Kolportører til dens Udbredelse[7].

Det christelige Modersmaals Skoleselskab udbreder gudelige Skrifter ved Kolportører og underholder nogle Skoler[8].

Syd Travankur Traktat- og Bog-Selskab, stiftet 1855 ved Sammensmeltning af Nagerkoil (1822) og Neiur (1830) Traktatselskabet, udbreder gudelige Skrifter paa Malayalim[9]. Det hjælpes af det *religiøse Traktatselskab*[10].

Malayalim Traktatforening, stiftet 1830, delte sig i 1842 i *Nord Travankur og Kochin Traktatforening* og *Quilon og Trevandrum Traktatforening*, hvilke 1864 og 1869 gik op i *Madras' gudelige Traktat- og Bog-Selskab*, der siden den Tid ligesom hine Foreninger har udgivet gudelige Skrifter paa Malayalim[11].

Blandt Mayalimfolket findes de ældste Christne i Indien, «de syriske Christne» eller «Thomaschristne», saaledes kaldte efter

---

[1] Miss. reg. 1844, 147. 1845, 140.
[2] Hoole 153. Miss. reg. 1845, 170.
[3] Miss. reg. 1851, 128.
[4] Rep. 1880, 116 ff.
[5] Rep. 1880, 21.
[6] Rep. 1881, 76 tab.
[7] Rep. 1880, 162 ff., 257.
[8] Rep. 1880, 57. 64.
[9] Bangal rep. 2, 373.
[10] Rep. 1882, 161.
[11] Bangal rep. 2, 370. 374.

Apostlen St. Thomas, der maaske ikke ganske uden Grund kaldes for Indiens første Missionær. Sikkert er det, at Pantænus i det 2det Aarhundrede prædikede Evangeliet i Indien. Fra 745 af har Kirkesamfundet staaet i levende Forbindelse med den syriske Kirke i Edessa (Mardin), hvorfra den modtager sine Biskopper, og hvis monofysitiske Anskuelser den deler. I Slutningen af det 8de Aarhundrede naaede Christendommen sin største Magt her, men siden stansede dens Fremgang. Romerkirkens Udsendinge mod Slutningen af Middelalderen knyttede Forbindelser med dem, ja arbeidede maaske engogsaa i en længere Aarrække der (Quilon), men denne Mission holdtes ikke vedlige. Da Portugiserne vare komne til Indien og havde faaet fast Fod der, tænkte Paven for Alvor paa at underkue den syriske Kirke, hvis Medlemmer med Venlighed havde sluttet sig til deres Medchristne, Portugiserne. Ved skjændig List og ved Vold lykkedes det at tvinge den syriske Kirke til Underkastelse (Synoden i Diamper 1599), men da Hollænderne fra 1661 af begyndte at fortrænge Portugiserne, afkastede en Del af den syriske Kirke Aaget og har siden bevaret sin Uafhængighed. I dette Aarhundrede har det kirkelige M. S. øvet en ikke ringe Indflydelse paa den syriske Kirke, men søger ikke at gjøre Proselyter, om end omtrent Halvparten af de Christne, der høre til dette M. S., stamme fra Syrerne. Selv synes den syriske Kirke ikke at være besjælet af Missionsaand. I Travankur, hvor 1/5 af Befolkningen er Christne, og i Kochin har den syriske Kirke 300,000 Medlemmer, navnlig er det i Travankur lykkedes den at afryste Papismens Aag[1].

Den romerske Kirkes Missionsbestræbelser begyndte samtidig med Portugisernes Komme til Indien. Vasco di Gama havde en Missionær, en Trinitarier, med til Indien 1498, der endnu samme Aar led Martyrdøden. Med næste Flaade ankom flere Missionærer (1500), af hvilke nogle dræbtes under Kampen mod Portugiserne i Kalikut, andre drog til Kochin (1500). 1502 drog Gama atter til Indien og havde Missionærer med, og senere sendtes stadig flere og flere. De syriske Christne, der i Portugiserne saa deres Befriere fra Muhamedanerne, hyldede Gama, og de romerske Missionærer arbeidede

[1] Collins, Miss. enterprise in the East. London 1873, 62 ff. Hough 1, 30 ff. Church work. London 1881, 504 ff. 521 ff. Allg. Miss. z. 1874, 153 ff. Bangalore Rep. 2, 176 ff.

nu ligesaa ivrigt blandt dem som blandt Hedningerne. Men Missionen blev dog ikke dreven med megen Kraft, hvilket navnlig hidrørte fra, at Arbeidet blandt de mange indvandrede Portugisere lagde Beslag paa den største Del af Missionærernes Tid[1]. 1542 ankom Xaver til Indien. Efter i nogle Maaneder at have opholdt sig i Goa, drog han til en fattig Stamme, der nogle Aar tidligere havde sluttet sig til Christendommen og boede i det sydlige Travankur omkring Kap Komorin op til Tutikorin, og her begyndte Xaver sin Missionsvirksomhed 1542, hvilken han dog ikke vedblev længe med, thi 1545 seilede han til Malakka og videre østerpaa. Missionen fortsattes af Andre efter hans Anvisninger (1548), og som ovenfor bemærket lykkedes det 1599 for en Tid at tvinge hele den syriske Kirke under Paven. Med vexlende Iver er Missionsgjerningen siden den Tid bleven fortsat. I Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede gik den meget tilbage, senere er der kommen mere Liv i den. Den er lagt under de to apostoliske Vikariater i Quilon og Verapoly. I det første ligge Stationerne: Kap Komorin, Putentorrey, Pulletop, Kolachel, Eneiam, Kottar, Karangotto, Mulaguemudu, Vengotto, Puducruchy, Anjengo, Mampulli, Ereburam, Toap, Tangacherri, Quilon, Kalladay, Kollitote, Aibikka, Mavelikare og Trivandrum. I Stiftet er der 33 Præster og Missionærer (Munke), 6 af Præsterne ere indfødte. Verapoly er delt i Sogne med Sognepræster (ialt 366), den egenlige Missionsgjerning synes at være ubetydelig, de (10) europæiske Missionærer bo i Verapoly, Puthempalli, Kunemaw, Magnumey, Kochin og Varakollam. I Vikariatet Mangalur findes Stationerne Kannanur, Kalikut, Talatsjeri og Mahe med 6 Præster. Desuden findes en Del Præster i begge Vikariater, der staa under Erkebiskoppen af Goa[2].

Den evangeliske Mission i Malayalimlandet talte ved Udgangen af 1879 9344 Nadvergjæster (1858 2016), 58,925 Christne, (1858 8178 samt 2559 Tilhængere), den romerske Kirke havde 1878 327,275 Medlemmer (1858 279,306), den syriske Kirke har omtrent 300,000, ialt altsaa 686,200 Christne, hvilket er forholdsvis en betydelig Del (1/5) af Befolkningen (3 4/5 Mill.). Omtrent 300,000 ere Muhamedanere[3].

---

[1] Hahn 2, 304 ff. Henrion 3, 448 ff. Hough 1, 158 f.
[2] Baldæus 139. Hough 1, 176 ff. Le Bas 1, 93 f. Madras dir. 136 ff.
[3] Bangal. rep. 2, 490 f. Madras dir. 145. Gundert 185.

3. Tulufolket.

Den eneste evangeliske Mission blandt dette Folk er *det baselske M. S.'s*, der begyndte sin Virksomhed i Indien 1834 ved Anlæggelsen af Stationen Mangalur, hvortil senere er kommet Mulki (1843), Udapi (1854) og Karkala (1872). Med sine Udposter naaer Missionen ud over hele Sprogomraadet. Antallet af Nadvergjæster var ved Udgangen af 1879 1560 (1858 ingen), af Døbte 2972 (1858 ingen), af udøbte Tilhængere 186 (1858 ingen), af Missionærer 22 (1858 16)[1].

Det britiske B. S. har udgivet det N. T. paa Tulu[2].

Det religiøse Traktatselskab har fremhjulpet Udgivelsen af gudelige Skrifter paa Tulu[3].

Romerkirken har (i det apostoliske Vikariat Mangalur) Stationerne Mangalur, Ullala, Umzur, Urva, Bentval, Putur, Pezar, Bidoen, Mulki, Kaliampur, Sirvam og Karkala med 28,304 Christne og 24 Præster[4].

Altsaa er der 30,329 Christne i en Befolkning af 300,000 Mennesker ($^1/_{10}$).

4. Toda- og Kotafolket.

I Nilagiri boer Todafolket (1000)[5] og Kotafolket[6]. Her anlagde *det baselske M. S.* 1846 Stationen Kotagerri, der 1850 flyttedes til Kæti, men gjenoptoges 1867 tillige. Missionen drives her navnlig blandt Badagaerne (et arisk Folk), men de andre Folk forsømmes derfor ikke. Antallet af Nadvergjæster ved Udgangen af 1879 var 82 (1858 ingen), af Døbte 195 (1858 ingen), af udøbte Tilhængere 50 (1858 ingen), af Missionærer 5. (1858 3)[7].

---

[1] Jahresb. 1858, 12. 1880, XII. XV. Ev. Miss. mag. 1878, 69 ff. 158 ff. Bangalore rep. 2, 493.

[2] Rep. 1880, 257.

[3] Rep. 1869. 145.

[4] Madras cath. dir. 144 f.

[5] Ev Miss. Mag. 1861, 74. Ifølge C. M. atl. ad 64 kun 750.

[6] If. Ev. Miss. Mag. 1861, 99 1000, ifølge C. M. atl. 1112. Endvidere boer der en fjerde lille Stamme Kurumba, der synes at være kolarisk. (Ev. Miss. mag. 1861, 102).

[7] Jahresb. 1858, 12. 1872, XXI. 1880 XII. XV. Ev. Miss. mag. 1861, 116 ff. 190 ff.

5. Kurgfolket.

Opsaa her er det *det baselske M. S.*, som driver Missionsgjerningen. Det har to Missionsstationer: Almanda (1853 flyttet 1855 til Merkara) og Anandapur (1856) og havde ved Udgangen af 1879 4 Missionærer, 89 Nadvergjæster, 205 Døbte og 18 udøbte Tilhængere[1].

Romerkirken har en Station i Merkara med to Missionærer og 2576 Christne[2].

Af Befolkningen (150000) er altsaa $1/_{50}$ Christne[3].

6. Kanarafolket.

Blandt dette Folk begyndtes den evangeliske Mission af det *londonske M. S.*, der allerede 1810 anlagte en Station i Bellari, hvortil 1820 kom Bangalur og Belgaum, 1839 Maisur (opg. 1850). Paa disse tre Stationer har det 8 Missionærer, 3 indfødte Præster, 248 Nadvergjæster og desuden 1123 Tilhængere[4].

Det *wesleyanske M. S.* anlagde 1826 Stationen Bangalur, 1838 Gubbi, 1839 Maisur, 1847 Kunghul (senere Udpost), 1857 Tumkur, 1863 Sjemoga, 1876 Hassan, til hvilke endel Udposter knytte sig. Stationen Utakamund (1862) maa ogsaa henregnes hertil. Paa disse Stationer arbeidede (ved Udgangen af 1877) 13 Missionærer, og der er 523 Medlemmer samt 64 Medlemskandidater. Endel af Medlemmerne ere Europæere[5].

Det baselske M. S. har Stationerne Dharvar (1837), Hubli (1839), Bettigerri (1841), Malasamudra (1841), Honor (1845), Guledgudd (1851), Kondapur (1876). Det havde ved Udgangen af 1879 17 Missionærer, 607 Nadvergjæster, 1125 Christne[6].

I Kolar har en engelsk Kvinde et stort christeligt Børnehjem

---

[1] Jahresb. 1872„ XX. 1880 XII. XV. Møgling, das Kurgland. Basel 1866. 251 ff. Bangalore rep. 2, 493.

[2] Madras dir. 129.

[3] C. M. Atl. ad 64.

[4] Rep. 1880, 59. Burkh. 3, I, 136. 179. 211. Bangal. rep. 2, 210.

[5] Rep. 1878, 67. 82. Burkh. 3, I. 165, 209. Bangal. rep. 2, 200 ff. Indian miss. dir. 102 ff.

[6] Ber. 1872 XX f. 1880, XII. XV. Bangalore rep. 2, 490—92. Gundert 191.

med 350 Børn. Hun er 1881 traadt i Forbindelse med *den methodistiske biskoppelige Kirkes M. S.*[1].

Den methodistike biskoppelige Kirkes M. S. har Stationer i Bangalur (1875), Bellari (1876) med 5 Missionærer, 108 Medlemmer og 49 paa Prøve. De ere vist nærmest beregnede paa Europæere[2].

Det *britiske B. S.* har udgivet Bibelen paa Kanaresisk og støttet af *Hjælpebibelselskaberne i Bangalore* og *Madras* (1820)[3] anvender det Kolportører til dens Udbredelse[4].

Bangalur Traktat- og Bog-Selskab (1825) udgiver gudelige Skrifter paa Kanaresisk og uddeler dem ved Hjælp af Kolportører[5]. *Traktatselskabet* i *Bellari* (1817), der ogsaa udgav gudelige Skrifter paa Kanaresisk, ophævedes 1854[6]. De hjælpes af det *religiøse Traktatselskab*[7].

Romerkirken begyndte sin Gjerning blandt Kanarafolket i Maisur ved Jesuiterne i sidste Halvdel af det 17de Aarhundrede. Den har i Vikariatet Mangalur Stationerne Kondapur, Sunkeri, Karvar, i Vikariatet Maisur Stationerne Maisur, Bangalur, Balapuram, Kommanapalli, Sjimoga, Ganjam, Satthali, Madagundapalli, Gudalur, Manantoddi, i Vikariatet Madras Bellari. Paa disse Stationer arbeide 28 Missionærer og indfødte Præster foruden nogle Regeringspræster, og her er lidt over 31768 Christne, af hvilke dog nogle ere Europæere[8].

Ialt fandtes i de evangeliske Missioner ved Udgangen af 1878: 1126 Nadvergjæster (1857 268), 3911 Døbte (1857 571), og 502 udøbte Tilhængere (1857 33), 43 Missionærer (1857 23), 3 indfødte Præster (1857 1), i de romerske 31,768 Christne (1858 lidt over 18,000). Den indfødte Befolkning er $9\frac{1}{5}$ Mill., de Christnes Antal altsaa kun $\frac{1}{243}$[9].

---

[1] Ev. Miss. mag. 1881, 247 f., 1882, 90.
[2] Rep. for 1875, 140. 1876, 124. 1880, 160. 256 ff.
[3] Rep. 1881, 76 tab.
[4] Rep. 1880, 162 ff. 256. Bangal. rep. 2, 361.
[5] Bangal. rep. 2, 372 f.
[6] Bangal. rep. 2, 373 f.
[7] Rep. 1882, 157.
[8] Madras cath. dir. 112. 128. 145. Hahn 2, 354.
[9] Bangalore Rep. 2, 335. 491 ff.

7. Telugufolket.

Telugumissionen begynder temmelig tidlig. Allerede 1805 anlagde *det londonske M. S.* en Station i Vizagapatam, hvortil 1813 kom Ganjam (opg. omtr. 1823), 1824 Kuddapa, 1838 Chicacole (opg. omtr. 1873), 1852 Vizianagram, 1855 Nundial. Paa disse 4 Stationer var der ved Udgangen af 1879 6 Missionærer, 3 indfødte Præster og i Kuddapa og Nundial 204 Nadvergjæster og 8342 Tilhængere[1].

1837 anlagde *den amerikanske Baptist Missionsforening* en Telugustation i Madras, som 1840 flyttedes til Nellur, der siden er bleven forstærket med Ongole (1866), Ramapatam (1870), Sekunderabad (1875), Allur (1875), Kurnul (1876), Madras (1878), Hanamakonda (1879), og den har navnlig i Ongole baaret ganske mærkværdige Frugter i de sidste Aar. I Missionen arbeidede ved Udgangen af 1877 11 Missionærer, 9 indfødte Præster (den 16de April 1881 ordineredes desuden 24), og der var 10601 Døbte (indtil April 1881 ialt 14401), 15054 Nadvergjæster (altsaa flere Nadvergjæster end Døbte)[2].

Som Hjælpeselskab for dette Selskab virker *Kvinde Baptist M. S.* (i Nordamerikas østlige Afdeling), der holder Pigeskoler og Bibelkvinder i Nellur, Ongole, Sekunderabad, Ramapatam, Hanamakonda og Madras, ialt 5 kvindelige Missionærer[3], samt *Kvinde Baptist M. S. for Vesten* (Amerika), der har en Pigeskole med 1 kvindelig Missionær og 1 indfødt Bibelkvinde i Kurnul[4].

1837 anlagde to engelske Missionærer (Baptister), der ikke stode i Forbindelse med noget Selskab, men støttedes af Venner i Indien og England (G. Müller) Stationen Narsapur (*Godavery Delta Missionen)*, hvortil kort efter kom Palkole. Her arbeide 6 (uordinerede) Missionærer; Medlemmernes Antal er over 300[5].

---

[1] Rep. 1880, 59. Miss. reg. 1817, 15. Burkh. 3, I. 136. 180. 211. Bangalore rep. 2, 221 ff., 285 ff.

[2] Rep. 1876, 44. 1878, 45 ff. 1879, 43. 82. Bapt. Miss. Mag. 1874, 238. Bangalore rep. 2, 233 ff. Gunderts Meddelelser (S. 174), at Ongole blev Station 1842, skulde opgives 1852 o. s. v. maa være urigtig. Christian week 1881, 59.

[3] Rep. 1879, 67.

[4] Rep. 1881, 74 ff.

[5] Bangalore rep. 2, 273 ff. Medd. af Miss. Schmidt i Radjamundry. Gundert 171.

Evangelieudbredelsesselskabet anlagde 1838 en Station i Bangalur, der ogsaa er en Tamulstation, 1841 Vullaveram, der ligger tæt ved Madras, men var en Telugustation (oph. 1845), 1842 Sekunderabad, 1855 Mutialpad, foranlediget ved Missionsbestræbelser af en af Additional curates society ansat Præst i Kuddapa, hvorfor den ofte kaldes Kuddapamissionen, 1861 Kalsapad. Paa disse Stationer var der i Juni 1879 6 Missionærer, 1412 Nadvergjæster og 3683 Christne[1].

1839 anlagde *det kinesiske og indiske Kvindeundervisningsselskab* en Station i Vizagapatam, 1840 i Bangalur, 1842 i Nellur, 1850 i Mudnapilly, men de ere forlængst ophørte[2].

1840 overtog *den skotske Statskirkes Mission* en Skole i Nellur. Ved Adskillelsen i denne Kirke ophørte Missionen, men 1852 gjenoptog *den skotske Frikirke* den under en indfødt Missionær; for Tiden er der kun en indfødt Overlærer[3].

Det kirkelige M. S. anlagde 1841 en Station i Masulipatam, 1854 i Ellur, 1858 i Bezvara, 1861 i Dumagudim (beregnet ogsaa paa Koifolket), 1871 i Raghapuram. Paa disse Stationer arbeide 5 Missionærer og 3 indfødte Præster, Nadvergjæsternes Antal er 696, de Christnes 3998 (Udg. af 1879.)[4].

Den *engelske Kirkes Zenanamissionsselskab* har en Station i Masulipatam med 2 kvindelige Missionærer[5].

1842 anlagde den lutherske Pennsylvaniasynode Stationen Guntur, hvor *den evangelisk-lutherske Kirke i Amerikas Hedningemission's* Udsending arbeidede med fra 1844 af, og det synes, som om Missionen gik over til dette Selskab. 1849 anlagdes Palnad (Bapatla), 1851 Radjamundry, 1859 Samulkotta. Paa Grund af Pengemangel tænkte Selskabet 1869 paa at opgive Missionen, og Anstalter vare trufne til at overdrage den til det kirkelige M. S., da Pennsylvaniasynoden (af den lutherske Generalsynode) traadte til og overtog

---

[1] Rep. 1862, 161. 1879, 16. 18. Miss. Reg. 1843, 188. 1847, 136. Monthly rec. S. P. G. 3, 186 flg. Missionsfield 1859, 186 ff. 1862, 181 ff.

[2] Miss. reg. 1840, 154. 1842, 182. 1844, 171. 1847, 132. 1852, 129.

[3] Rep. 1881, 30. Hunter 154. 196 ff. Braidwood, true yoke fellows in the mission field. London 1862, 129 f. 184. 451.

[4] Rep. 1879—80, XII. C. M. Atlas 104, (her nævnes Amalapuram som en 1875 oprettet Station, men den er kun en Udpost). (Rep. 1875—76, 161) Burkh. 3, I. 200. Bangalore rep. 2, 258 ff.

[5] Rep. 1880, 21.

Radjamundry og Samulkotta, hvorimod *Generalsynodens Hedningemissionsselskab* overtog Palnad og Guntur, hvortil 1875 kom Dachepalli og 1876 Veldarti. Paa disse 4 Stationer var der ved Udgangen af 1880 3 Missionærer, 2 indfødte Præster, 2246 Nadvergjæster, 5423 Christne[1].

Generalsynodens indre og ydre Kvinde M. S. har 1881 oprettet sin første Station i Guntur med en kvindelig Arbeider[2].

I god Forstaaelse med dette Selskab arbeidede det *nordtydske M. S.*, som 1845 anlagde en Station i Radjamundry og kort efter Guntur. Men 1851 blev Missionen hævet, og Missionærerne traadte i ovenanførte Selskabs Tjeneste[3].

1865 begyndte det *hermansborgske M. S.* sin Virksomhed i Indien og anlagde Stationerne Sulurpet (1866), Naidupet (1866), Gudur (1867), Sriharikotta (1868), Venkatagiri (1868), Vakadu (1870), Rapur (1872), Kalastri (1873), Tirupatti (1876). Paa disse Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 9 Missionærer, og der var 755 Døbte[4].

Den *(hollandsk) reformerte Kirke i Amerika* har fra Arkot af skudt en Aflægger i Telugulandet Mudnapilly (1868), hvor der var 1 Missionær, 25 Nadvergjæster og 82 Døbte ved Udgangen af 1879[5].

1870 overtog det *amerikansk-evangelisk-lutherske M. S.* (General council) Missionen i Radjamundry og Samulkotta, hvortil 1878 er kommen Jegerupad og Velepur, besatte af indfødte Præster. Indtil Januar 1879 vare begge Selskabets Missionærer danske, siden ere 2 andre samt 2 indfødte Præster komne til. Ved Udgangen af 1880 var der i denne Mission 536 Døbte og 216 Nadvergjæster[6].

Den Methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. (Amerika) har Stationer i Sekunderabad (1874) og Chadarghat (1874), og havde her

---

[1] Rep. 1879, 8 f. 1881, 7 ff. Burkh. 3, I, 224 f. Bangalore rep. 2, 244 ff.. Histor. sketch of the amer. luth. miss. in India. Madras 1879.

[2] Rep. for miss. Gen. syn. ev. luth. ch. 1881, 8.

[3] Burkh. 3, I, 240 f. Bangalore rep. 2, 278. Grønning, om Miss. i Ostindien. Kbhvn. 1860.

[4] Hermansb. Mbl. 1868, 20 f. 1871, 13. 1880, 19 f. 1881, 193. 1882, 21. Gundert 174. Indian miss. dir. 226 f.

[5] Rep. 1880, 16. 21. Hermansb. Mbl. 1868, 21.

[6] Bangalore rep. 2, 278 ff. Missionsbote 1882, 7.

ved Udgangen af 1879 1 Missionær (i Sec.), 124 Medlemmer (d. e. Nadvergjæster) og 36 paa Prøve[1].

Det kanadiske Baptistmissionsselskab har Stationer i Kokanada (1874), Kalingapatam (1875, siden opgivet), Bimlipatam (1875), Chicacole, Tuni, Bobbilly. Paa disse Stationer arbeidede 1878 14 Missionærer, og der var 459 Medlemmer. Af disse Stationer anføres Bimlipatam, Chicacole og Bobbily i *det kanadiske Baptist M. S. for Søprovindsernes* Aarbog som tilhørende dette, og der arbeidede her ved Udgangen af 1879 3 Missionærer[2]. De Christnes Antal angives ikke. *De baptistiske Kvindemissionsselskaber i Kanada* have en kvindelig Arbeider i Chicacole og støtte Missionærernes Hustruer[3].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har dels udgivet gudelige Skrifter paa Telugu, dels ofte støttet den anglikanske Mission med Pengetilskud[4].

Det britiske B. S. har udgivet Bibelen paa Telugu, og støttet af *Hjælpebibelselskaberne i Madras*[5] *og Bangalur* anvender det Kolportører til dens Udbredelse[6].

Det amerikanske Traktatselskab har hyppigt hjulpet Missionærerne til Udgivelse af gudelige Skrifter paa Telugu[7].

Traktatselskabet i Vizagapatam (1840), der udgav gudelige Smaaskrifter paa Telugu, ophævedes 1860[8].

Det christelige Modersmaals Skoleselskab udgiver gudelige Skrifter paa Telugu og udbreder dem ved Kolportører[9].

Madras religiøse Traktat- og Bog-Selskab (1818) har udgivet mange gudelige Skrifter paa Telugu og udbreder dem ved Hjælp af Kolportører[10].

---

[1] Rep. for 1880, 160. 256 ff. Bangalore rep. 2, 69 f.

[2] Baptist yearbook of the maritime prov. of Canada 1880. St. John 1881, 41 ff.

[3] Indian miss. dir. 293. Bangal. rep. 2, 282 ff. Gundert 171 (Anlæggelsen af Kokanada angives til 1872, hvilket næppe er rigtigt.).

[4] Rep. 1879, 38. 429.

[5] Rep. 1881, 76 tab.

[6] Rep. 1880, 162 ff. 256.

[7] Rep. 1880, 109 f.

[8] Bangal. rep. 2, 373.

[9] Rep. 1880, 62.

[10] Bangal. rep. 2, 368 ff.

I den evangeliske Telugumission var der 1878 19186 Nadvergjæster (1857 309), 29547 Døbte (1857 2293), 53822 udøbte Tilhængere (1857 1505)[1]. Det er altsaa et meget betydeligt Fremskridt, her er sket, og endnu høiere vilde Tallene være, naar de kunde opgives, som de nu ere. Halvdelen af de Døbte falder paa Baptistmissionen i Ongole og Omegn.

Romerkirken, der 1702 begyndte en Mission i Riget Golkonda efter de Nobilis Grundsætninger, har i Vikariatet Madras Stationerne Nellur, Peringhipuram, Polur, i Vikariatet Heiderabad Stationerne Heiderabad, Sekunderabad, Gnanpuram, Trimulgherri, i Vikariatet Vizagapatam Stationerne Vizagapatam, Vizianagram, Palkonda, Kokanada med 22 Præster og 26000 Christne (1858 13000)[2]. I Telugulandet findes altsaa 66000 Christne, hvilket af en Folkemængde paa $15\frac{1}{2}$ Mill. kun udgjør $\frac{1}{277}$. Af Befolkningen er lidt over 60000 Muhamedanere[3].

8. Khondfolket[4].

Blandt dette Folk (138000 Mennesker) er der ikke Missionsstationer, men ved Campbells Bestræbelser, der 1857 blev politisk Agent blandt hine Stammer, have Baptistmissionerne i Orissa taget sig af dem. Englænderne befriede en stor Del af de Børn og unge Mennesker, der underholdtes af Khonderne for at ofres (de hørt ikke til deres Folkestamme), og de anbragtes paa de *amerikanske Generalbaptisters* og *Frivilligbaptisters* Stationer Berhampur, Kuttack, Balasur, og endel af dem ere, efter at de ere blevne Christne, blevne sendte til Khonderne som Missionsarbeidere. Nogen Station synes ikke at være anlagt der, skjøndt det om Vinteren godt lader sig gjøre at bo der.[5]

Romerkirken har siden 1853 arbeidet blandt Khonderne. Dens Hovedstation er Surada, der har flere Udposter. Her arbeidede ved Udgangen af 1875 2 Missionærer, de Christnes Antal var 900, altsaa $\frac{1}{153}$ af Folket[6].

---

[1] Bangal. rep. 2, 496.
[2] Hahn 2, 370. Madras cath. dir. 110 ff. Bangalore rep. 2, 335.
[3] C. M. int. 1859, 15.
[4] Om dette Folk se Campbell, hill tribes of Khondistan. London 1864.
[5] C. M. atl. 64 tab.
[6] Jahrb. d. Verb. 1855, V, 22 ff. Madras cath. dir. 119.

9. Gond- og Koifolket.

Den første Mission blandt Gonderne, der med flere Afbrydelser bo i det Indre, navnlig i Gondvana og derfra mod Sydost[1], anlagdes af *det gosznerske M. S.'s* Udsendinge, der 1842 nedsatte sig i Umerkuntuk, men nogle faa Maaneder efter døde de næsten alle, og de andre forlode Stedet[2].

For at naa Gonderne anlagde *det kirkelige M. S.* 1854 Stationen Jabulpur, men kun leilighedsvis kunde man tage sig af dem, og siden 1879 er den i dette Aar anlagte Station Mandla at anse for Gondstation, skjøndt der i Byen selv ingen Gonder findes. 1 Missionær arbeider her. Omvendte er der ikke[3].

1866 anlagde *den skotske Frikirke* Missionsstationen Chindvara, i hvis Omegn der boer 130000 Gonder. Her arbeidede ved Udgangen af 1880 1 Missionær; her er 16 Christne, hvoraf de 8 ere Nadvergjæster[4].

En *anglikansk* Privatmission er begyndt 1868 i Chikalda, hvortil siden er kommen en anden Station i Ellichpur[5].

Kvækernes Hedningemissionsforening anlagde 1874 en Station i Sohagpur (fornyet 1881), hvor der dels arbeides blandt Gonder, dels blandt Hindi[6].

Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (Stokholm) sendte 1877 Missionærer til Gondvana, der i 1879 anlagde Stationer i Narsingpur og Sagar, 1881 i Baitul. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 6 Missionærer. Endnu er kun en Indfødt døbt[7].

Blandt *Koifolket,* den sydlige Del af Gonderne, har det *kirkelige M. S.* arbeidet siden 1861, da Stationen Dumagudim anlagdes, navnlig ved en indfødt Hindu (1863), der ordineredes 1872. Men Missionen har ikke været drevet udelukkende blandt Koifolket. De

---

[1] Allevegne, hvor der er Høiland, er der Gonder, siger Miss. Champion i Mandla. C. M. int. 1877, 215.

[2] Hunter 293. Newman, days of grake in India. Leominster 1882, 55.

[3] Rep. 1879—80, XVI, 48. C. M. int. 1876, 231. 1877, 213 ff. 1879, 186.

[4] Rep. 1880, 21. 56 f. Hunter 332 ff. Plea for the hill tribes 26 ff.

[5] Missionfield 1877, 374. Milman, life of Bishop Milman. London 1879, 262 f.

[6] Newman 66.

[7] Aarsb. f. 1880, 139 flg. Missionstidning 1880, 11. 1881, 103.

Christnes Antal (Daabskandidater iberegnede) var ved Udgangen af 1879 362. En Missionær og en indfødt Præst arbeide her[1].

Ogsaa *det amerikanske ev. lutherske M. S.'s* Udsendinge have fra Radjamundry af begyndt leilighedsvis at arbeide blandt Koifolket[2].

Ialt er der 1 7/8 Mill. Gonder og Koi'er. De Christnes Antal overstiger næppe 500, altsaa kun 1/4000 af Folket.

10. Uraonfolket.

Dette Folk boer i Chota Nagpurs nordlige Del. Det *gosznerske M. S.'s* Udsendinge arbeide blandt dem i Forbindelse med deres øvrige Gjerning, der nærmere vil blive omtalt nedenfor, især fra Stationerne Lohardugga og Ransji. Ialt er omtrent 2000 af dem Christne[3].

Ogsaa i *Evangelieudbredelsesselskabets Kol-Mission* arbeides der blandt Uraonfolket; de Omvendte af disse findes anførte iblandt de Kolchristne[4].

Folkets Tal er 263000, omtr. 1/70 ere Christne. Folket er Dæmondyrkere[5].

11. Maler eller Pahari.

Meget nær beslægtet med Uraonfolket er Høifolkene (-Pahari, tamulsk Maler) i Rajmahal, der 1832 indrømmedes dem til Bolig. For at naa dem anlagde *Evangelieudbredelsesselskabet* paa Biskop Heber af Kalkuttas Opfordring 1825 en Station i Bhagulpur, der atter blev opgivet 1827, men gjenoptoges af *det kirkelige M. S.* 1850. Stammens Folketal angives fra 3000 til 70000; paa Stationen med Udposter er der 370 Christne, hvilke ikke alle ere Pahari'er, af hvilke færre og færre omvendes. 1 Missionær arbeider her[6].

Det britiske B. S. har udgivet Lukas Evangelium paa Paharisproget[7].

---

[1] Rep. 1879—80, 102 f. C. M. alt. 104. C. M. int. 1878, 581 ff. Plea for the hill tribes 30 ff.

[2] Alm. Kirket. 1872, 198. 1873, 321.

[3] Plath, Goszners Miss. unter Hindus und Kohls. Berlin 1879, 98. 127. 150. 286.

[4] Milman 327.

[5] C. M. atl. 65.

[6] Rep. 1879—80, XV. 40 ff. C. M. atl. 64 [tab.] 76. Long, handbook of Bengal mission. London 1848, 270 ff. Plea for the hill tribes 9 ff. Milman 198.

[7] Rep. 1880, 255.

B. De ariske Sprog.

1. Bengalfolket.

Den første evangeliske Mission blandt dette Folk udgik fra *den danske Mission* i Trankebar, idet Svenskeren Kiernander drog til Bengalen 1758 og grundlagde Missionen i Kalkutta, hvor det havde varet meget længe, inden det var gaaet op for Englænderne, at de havde religiøse Fornødenheder. 1698 havde de sat sig fast der, men først omtrent 1715 var der bygget en Kirke, hvortil Præster stadig bleve sendte, men der synes ikke at være blevet gjort Nogetsomhelst for Hedningernes Omvendelse. Kiernanders Mission gik godt fremad endel Aar, støttet af *Selskabet for Christenkundskabs Fremme,* men senere gik det tilbage, og da Kiernander døde 1799, var det Hele gaaet istaa[1]. Men ved samme Tid vare Andre traadte til for at optage Gjerningen. Fromme Mænd, der middelbart eller umiddelbart vare blevne paavirkede af de danske Missionærer, alvorlige *anglikanske Præster,* af hvilke flere vare dragne ud i Regeringens Tjeneste med bestemte Missionstanker, toge sig med Varme af Missionen og forberedede den store Forandring, der gjennemførtes 1813, og som navnlig kom Bengalen til Gode. Hine Præster vedbleve ogsaa at holde Gudstjenesten vedlige i Kiernanders Missionskirke, da ovenfor anførte Selskab, der eiede den, under den store aandelige Død i England forgjæves stræbte at faa en Missionær udsendt[2]. Saasnart den første indiske Biskop, Dr. Middleton, til hvis Stift alle britiske Besiddelser i Afrika, Asien og Australien hørte, ankom til Kalkutta 1814, fik han oprettet et Stiftsudvalg for Selskabet til Christenkundskabs Fremme 1815, der i Forbindelse med Moderselskabet især virkede ved Skoler. 1826 overdrog dette Missionsgjerningen til *Evangelieudbredelsesselskabet,* men vedblev dog at hjælpe Missionen ved Pengeunderstøttelse og Skrifter[3]. 1820 oprettede Biskop Middleton ved Hjælp af Selskabet til Christen-

---

[1] Fenger 257 flg. S. P. G. Monthly rec. 3, 76 f. Wilkinson, christianity in N. India. Lond. 1844, 5 f. Sketches of Bengal. Calcutta 1828, 128 ff. Hough 2, 407.

[2] Wilkinson 38 ff. (hvor adskillige lidet kjendte Omstændigheder anføres) 97. Long. 16.

[3] Le Bas, life of Bp. Middleton, London 1831. 1, 149. Long 21 ff.

kundskabs Fremme, det kirkelige M. S. og det britiske Bibelselskab det store Biskops Collegium i Kalkutta, hvortil Evangelieudbredelsesselskabet desuden indsamlede 900000 Kr. i England. Dets Formaal skulde være at undervise indfødte og andre christne unge Mennesker, saa de kunde blive Præster eller Lærere i Kirkens Tjeneste, at meddele Muhamedanere og Hinduer nyttige Kundskaber, at oversætte Bibelen og gudelige Skrifter m. m. Formaalet er dog aldrig blevet naaet, og Collegiet er ikke blevet af den Betydning for Missionen, som Biskop Middleton havde ventet. 1823 udsendte Evangelieudbredelsesselskabet sine første Missionærer til Bengalen, og Stationer anlagdes foruden den ovenfor anførte i Kalkutta, hvor der ogsaa toges fat paa virkelig Missionsgjerning, i Chinsura (1826—27, 1833—37), Howrah (1827), Tollygunge (1829), Barripur (1833), Mirpur eller Tamluk (1838), Mogra Hat (1838), Ihanjra (1871). Paa disse Stationer og ved Biskopcollegiet arbeidede ved Udgangen af 1879 4 Missionærer og 6 indfødte Præster, og der var 2883 Døbte, hvoraf 1175 vare Nadvergjæster. Udposternes Antal var meget stort[1].

De nidkjære anglikanske Regeringspræster vare allerede tidlig traadte i Forbindelse med *det kirkelige M. S.*, og dette anlagde Stationer i Kalkutta (1816), Burdvan (1817), Kulna (1825—44), Krisjnagur (1831), Agurpara (1840), Bhagulpur (1850, hvilken Station egenlig ikke er bengalsk). Indfødte Præster findes i Thakurpukur, Kistapur og Kidderpur. Ved Udgangen af 1879 var her 11 Missionærer, 5 indfødte Præster, 7068 Christne, 897 Nadvergjæster. Mange Udposter ere knyttede til Stationerne, og det synes, som om Missionærer stundom have boet paa nogle af dem. Som saadanne nævnes 1846 Chupra, Kabardanja og Rotonpur[2].

Nærmest at betragte som Hjælpeselskab til det kirkelige M. S. er *Kalkutta Dameselskab til indfødte Kvinders Undervisning* (C. Ladies' society for native female education), der stiftedes 1824 og virkede ved Skoleundervisning. Dets Virksomhed aftog noget med

---

[1] Rep. 1879, 14 ff. Rep. Calc. dioec. comm. S. P. G. 1845 S. P. G. Monthly rec 3, 80 ff. 123. Wilkinson 279 ff. Long 249 ff. 452 ff. Miss. reg. 1828, 89. 1829, 71. 1835, 123.

[2] Rep. 1879—80, XV. M. Reg. 1830, 27. 1842, 215. C. M. atl. 66, 74 ff. Burkh. 3, I, 215. Rep. of Calc. corr. com. to C. M. S. 1846, 21 ff.

Aarene; det bestod endnu 1848; om det bestaaer endnu, er os ubekjendt[1].

I denne Sammenhæng ville vi nævne de to anglikanske Kvindemissionsselskaber. *Evangelieudbredelsesselskabets Kvinde M. S.* (dets fuldstændige Titel se S. 30) har en Station i Kalkutta med 4 kvindelige europæiske Arbeidere[2].

Den engelske Kirkes Zenanamission har Stationer i Kalkutta, Agurpara, Barrackpur, Chinsura, Krisjnagur, Burdvan med 28 kvindelige eur. Missionærer[3].

Her vil det maaske ogsaa være rettest at nævne det 1841 stiftede *Kalkutta Præste-Forøgelses-Selskab* (C. clergy additional society), hvis Gjerning egenlig er at hjælpe de i Indien boende Englændere til flere Præster, men som ogsaa antager sig Missionen. 1863 havde det Stationer i Kalkutta, Muzaffarpur, Chittagong, Patna og Ranigunge, af hvilke der i det Mindste paa den første Station arbeidedes blandt de Indfødte. Den første Station var Bhagulpur (1843). Maaske den 1867 ordinerede anglikanske Missionær i Barisal hører hertil[4].

Ikke meget længe efter den danske Mission paabegyndte *Brødremenigheden* en Mission i den danske Koloni Serampur 1777, men den opgaves 1791 uden at have baaret nogen Frugt[5].

Et andet Missionsselskab traadte med stor Kraft ind i den bengalske Missionsgjerning ved Slutningen af det 18de Aarhundrede og burde maaske været omtalt før de to anglikanske Selskaber, der gik ind i den danske Missions Gjerning. En from Læge, der 1783 kom til Kalkutta, opfordrede allerede samme Aar til Stiftelsen af et religiøst Selskab til Christendommens Fremme i og om Bengalen[6]. Han var Baptist, begyndte at prædike for Bengalerne, vendte tilbage til England for der at faa Understøttelse til sin Missionsgjerning, og kom der netop, som der var stiftet det *baptistiske M. S.* 1792, og dette havde besluttet at sende Carey til Indien.

---

[1] Miss. reg. 1826, 346. 1839, 136. 1849, 127. Sherring, hist. of prot. miss. in India. London 1875, 97.

[2] Rep. 1880, 24.

[3] Rep. 1880, 20.

[4] M. reg. 1843, 364. 1846, 135. Life of Bp. Milm. 219. Chr. Intell. Calc. 1864, 366.

[5] Uebers d. Brüderg. 2, 18. 21.

[6] Wilkinson 44.

Med et dansk Skib kom de ud (1793), og da den britiske Regering forbød dem at arbeide i Kalkutta, bosatte de sig efter at have begyndt et Par andre Steder i det danske Serampur (1799), hvor fuld Frihed tilstedtes dem, og hvorfra de udfoldede en rig Virksomhed. Stationer anlagdes i Kalkutta (1801), Cutva (1804—24), Dinasjpur eller Digah (1804), Sadamal (1805—10, selvst. 1832—37), Jessur (1807), Goamalty eller Malda (1808—12), Miniari (1808—10), Berhampur (1809, oph. 1816), Patna (1812), Chittagong (1812—26), Gaia (1815, snart efter ophævet), Mursjedabad (1816—23), Dakka (1816), Monghyr (1817), Howrah (1818), Suri i Birbhum (derfor stundom kaldet B.) (1818), Narsingdarchoke (1824, f. T. Udpost), Barisal (1828), Luckeiantipur (1830, f. T. Udpost), Khari 1830, (f. T. Udpost), Rungpur (1834—37), Maleiapur (1844), Bistapur (1844), Baraset (1856), Komilla (1858, f. T. Udpost), Meimensing (1867, f. T. Udpost), Khulnea, Kusjtea, Darjiling (1872). Flere af Stationerne have talrige Udposter. Selskabet støttes af Kalkutta Baptist M. S. (stiftet 1818). Ialt arbeidede her ved Udgangen af 1879 11 Missionærer og 9 indfødte Præster, der var 2503 indfødte Medlemmer og desuden 6801 Navnchristne (d. e. ikke Nadvergjæster, maaske ikke døbte). En Strid mellem Missionærerne og Selskabet bevirkede, at hine fra 1827—37 dannede en uafhængig *Serampur Mission,* men 1838 bilagdes den. Iøvrigt maa det ikke glemmes, at Baptisterne ikke udelukkende arbeide blandt Hedningerne[1].

I sin Gjerning blandt Kvinder støttes Selskabet af *den engelske Kvindeforening til Støtte af Zenanagjerning og Bibelkvinder i Indien og Kina i Forbindelse med Baptist M. S.* Den underholder i Kalkutta, Monghyr, Patna, Dakka, Serampur, Suri og Barisal samt Omegn 11 eur. Kvinder, der besøge Zenanaer, 49 indfødte Bibelkvinder og 7 Pigeskoler[2].

---

[1] Rep. 1880, 35 ff. 131 ff. 139 (det er ikke muligt klart at skjælne mellem indfødte Præster og Missionærer, ligesom Aarstallene heller ikke altid passe i de forskjellige Aarsberetninger). Cox, hist. of the Baptist miss. soc. London 1842. 1, 19. 181. 185. 244 o. fl. St. 2, 401. Carey. Mem. of W. Carey. London 1837, 100 ff. Per. Acc. of Serampore Miss. 1834, 46. 1838, 144 ff. Burkh. 3, I, 130 ff. 174 ff. 206. Indian Miss. dir. 10 ff. Miss. Reg. 1828, 77. 1833, 305. 1837, 16. Rep. of Calc. Bapt. M. S. Calc. 1846, 14. 27. 29.

[2] Rep. 1880 og occas. paper.

Det *londonske M. S.* begyndte tidlig sin Virksomhed i Bengalen. Brødrene Haldane havde i Sinde at reise ud til Indien og der oprette en Missionsskole, men da det nægtedes dem af Handelsselskabets Bestyrelse, udsendtes 1798 en Missionær til Kalkutta, men Tilladelsen til at bo der blev ham forment, og kun fra det hollandske Chinsura, (opgivet 1849), hvis Regering ansatte ham som Præst der, kunde det lykkes ham at arbeide for Hedningernes Omvendelse. Først 1816 kunde Selskabet anlægge en Station i Kalkutta, hvortil siden kom Berhampur (1819). Det støttes i sin Gjerning af det 1817 i Kalkutta oprettede Hjælpemissionsselskab. Ved Udgangen af 1879 havde Selskabet paa de to Stationer 7 Missionærer, 309 Kirkemedlemmer og 1189 Tilhængere[1].

1821 anlagde det *nederlandske M. S.* en Station i den hollandske Stad Chinsurah, men da denne 1825 solgtes til England, forenedes Missionen 1827 med den der bestaaende londonske Mission[2].

Det *wesleyanske M. S.* havde 1829—32 en Station i Kalkutta, der vist nærmest var beregnet paa Europæere, 1862 fornyedes den. I Forbindelse med den Anglo-indiske-christelige Forening (Anglo Indian christian union) anlagdes 1874 den paa Europæere beregnede Station Goalinda, flyttet 1876 til Barrackpur, hvor der tidligere har været en paa Soldater beregnet Station, og i Bissenpur eller Ranygunge anlagdes en Station 1877. Ved Udgangen af 1877 var her 4 Missionærer, 146 Medlemmer og 14 paa Prøve[3].

1824 besluttede den *skotske Statskirke* at drive Mission og anlagde 1830 en Station i Kalkutta, der er Kirkens eneste Station i Bengalen. Der arbeides navnlig ved høiere Skoleundervisning. 1865—70 havde den en Station i Gaia. Ved Udgangen af 1880 arbeidede her 3 Missionærer og 2 indfødte Præster. Antallet af indfødte Christne angives ikke i Beretningen[4].

I nær Forbindelse hermed arbeider *det skotske Kvindeselskab til Fremme af kvindelig Undervisning i Indien i Forbindelse med den skotske Statskirke*, der arbeider i Kalkutta med 1 eur. kvindelig Ar-

---

[1] Rep. 1880, 58. Burkh. 3, I, 181. 212. 215. Rep. Bengal. A. M. S. Calc. 1846. Gogerley, Pioneers in the Bengal. miss. London 1871, 59 ff.

[2] Maandb. v. het. nederl. zendelingsgenootschap. Rotterdam 1822, 47. 1827, 150.

[3] Rep. 1875, 61. 1876, 64. 1877, 61. 1878, 75 ff. Indian miss. dir. 104.

[4] Rep. 1881, 9. Ind. miss. dir. 113.

beider ved Skoler og Besøg af Zenanaer [1], samt *Dameforeningen til christelig Opdragelse af Jødekvinder,* der har en Station med 1 Arbeider i Kalkutta [2].

Det kinesiske og indiske Kvindeundervisningsselskab (i Almindelighed kaldet Østerlandsk K. M. S., eastern female education society) begyndte 1835 sin Virksomhed i Kalkutta. Dets Stationer her og i Burdvan (1837) vare dog ikke af lang Varighed, 1840 vare Stationerne Solo (opg. 1841) og Berhampur, 1847 Chinsurado. Rimeligvis er dette Selskab det samme som *Selskabet til Fremme af kvindelig Skoleuddannelse i Østerland,* der har en Station i Kalkutta med 1 kvindelig eur. Arbeider [3].

Da den skotske Statskirkes Missionærer 1843 traadte over til *den skotske Frikirke,* anlagde denne 1843 en Station i Kalkutta, og overtog 1844 Kulna (det kirkelige M. S.), 1849 Chinsura (det londonske M. S.). Stationer ere senere anlagte i Mahanad (1855) og Bansberia (1880). Ved Udgangen af 1880 arbeidede her 5 Missionærer og 5 indfødte Præster, og her var 122 Nadvergjæster og desuden 354 Døbte. Der arbeides fortrinsvis ved høiere Skolegjerning [4].

Uafhængige indfødte Præster, der høre til den skotske Frikirke, arbeide i Kalkutta (Tamul- og Telugumenigheder), i Kalkutta (Bengalmenighed) [5], og i Gopalgunge (1874). Paa det sidste Sted arbeides blandt Chandal'er eller Namosudra'er, kasteløse Bengaler. Der er der 31 Nadvergjæster [6].

Frikirkens Kvinde M. S. (fuldstændig Titel se S. 66) har Stationer i Kalkutta, Kulna, Bansberia, Chinsura, Mahanad [7].

Det *gosznerske M. S.* anlagde 1849 en Station i Patna, hvor-

---

[1] Rep. of S. P. G. to the church of Scotl. 1880, 33.

[2] News of female missions in conn. with the church of Scotl. 1881 Nr. 22, 35.

[3] M. reg. 1839, 136. 150. 1840, 154. 1842, 182. 1843, 181. 1844, 171. 1845, 136. 1846, 428. 1847, 132. 1849, 126. Dobbins 37.

[4] Rep. 1879, 22. f. 1881, 17. 57. Smith 50 years of foreign mission. Edinb. 1879, 34 ff. Burkh. 3, I, 215.

[5] Rep. 1881, 17.

[6] Rep. 1881, 17. Bose, a spir. autobiography, Edinb. 1881, 19 ff. Alm. Kirket. 1882, 113 flg.

[7] Rep. 1881, 3 ff.

til kom 1863 Durbungah (oph. omtr. 1875). Paa denne Station arbeider 1 Missionær, og der er her og i Chupra 900 Christne[1].

Det *baselske M. S.* begyndte 1847 en Mission i Dakka, Daiapur (1847), Komilla (1848) og Tezpur (1848), men den opgaves allerede 1850, og Missionærerne traadte i andre Selskabers Tjeneste[2].

I den østlige Del af Bengalen, Sylhet, anlagde *det walisisk-kalvinistiske Methodist M. S.* 1850 en Station, som dog atter blev opgivet 1870[3].

1857 anlagde en *uafhængig tysk baptistisk Missionær* en Station i Gaia. Det engelske Baptist M. S. støtter ham. Nogle faa ere blevne Christne[4].

1862 begyndte *den engelsk-presbyterianske Kirke* en Missionsgjerning med indfødte Arbeidere i Rampur Bauleah, hvor i de sidste Aar en Lægemissionær er bleven ansat. De Døbtes Antal angives ikke i Beretningen[5].

I Forbindelse med ovennævnte arbeider *den engelsk-presbyterianske Kirkes Kvindeforening*, der har en Zenanamission i Rampur Bauleah[6].

1870 anlagde de *australske Baptister* en Station i Faridpur[7].

Det christelige Modersmaals Skoleselskab for Indien arbeider i Bengalen ved indfødte christne Skoleinspektører, der undervise i de hedenske Regeringsskoler i Christendom. Det anvender saaledes 24 indfødte Lærere og underholder desuden 18 Kolportører[8].

Det amerikanske kvindelige Forenings M. S. for Hedningelandene har arbeidet i Bengalen i det Mindste siden 1863 og havde 1880 14 kvindelige Arbeidere i Kalkutta, der arbeide i Skole- og Zenanagjerning[9].

Det indiske kvindelige Normalskole- og Undervisnings Selskab har arbeidet i Bengalen i det Mindste siden 1870. Det har havt Sta-

---

[1] Burkh. 3, I, 236. Gundert 157. Biene a. d. Missionsfelde. Berlin 1881 3. Indian miss. dir. 170.

[2] Burkh. 3, I, 235. Miss. reg. 1849, 187. 1851, 189.

[3] Indian miss. dir. 191.

[4] Indian miss. dir. 15. Bapt. M. S. rep. 1880, 74 f.

[5] Rep. for 1879, 22.

[6] Womans M. U. 9. Our sisters in other lands 1881, 109.

[7] Gundert 165.

[8] Rep. 1880, 12, 25 ff. Light for India 1881, 19 ff.

[9] Rep. 1880, 4. 31. Dobbins 37 (angiver 17 Missionærer). Indian miss. dir. 255.

tioner i Kalkutta, Barrakpur og Agurpara, men har siden 1880 nu ikke flere Arbeidere her[1].

Den *methodistisk-biskoppelige Kirkes M. S.* begyndte 1872 en Gjerning i Kalkutta, der dog vist nærmest er beregnet paa Europæere. Her arbeidede ved Udgangen af 1881 5 Missionærer, og der var 389 Medlemmer, 404 paa Prøve[2].

Den *methodistisk-biskoppelige Kirkes Kvinde Hedninge M. S.* (Amerika) har en kvindelig Missionær i Kalkutta (1877), der iøvrigt nærmest arbeider blandt Europæernes Afkom[3], ligesom der ogsaa der arbeider en anden methodistisk kvindelig Missionær, der dog ikke staaer i dette Selskabs Tjeneste[4].

Kvindeforeningen i Berlin for Kvindekjønnets christelige Uddannelse i Østerland underholder 2 Børn paa en anglikansk Missionsskole i Bhagulpur[5].

Det britiske B. S. har udgivet Bibelen paa Bengali og støttes af *Hjælpebibelselskabet i Kalkutta* (1811) i dens Udbredelse[6]. Dette sidste Selskab har ogsaa udgivet den hellige Skrift paa Bengali, Hindi, Persisk og flere andre Sprog[7].

Det *amerikanske Traktatselskab* har hjulpet Missionærerne i Orissa til Udgivelse af gudelige Skrifter paa Bengali[8].

Kalkutta christelige Traktat- og Bogselskab arbeider paa Udbredelsen af gudelige Skrifter. Det er blevet støttet af *det (engelske) religiøse Traktatselskab*[9].

Antallet af evangeliske Christne blandt Bengalfolket var 1871 20516 (1861 16277), Nadvergjæsterne 5396 (1861 3616), indfødte Præster 21 (1861 16)[10]. Ifølge de ovenfor angivne særlige Opgivelser, maa Antallet nu sættes til mindst 22000 Christne, 5200 Nadvergjæster, 27 indfødte Præster.

Romerkirken har tidligt havt Indpas i Bengalen. 1599 byggede

---

[1] Rep. for 1881, 7. 11. Indian miss. dir. 253. Dobbins 37.
[2] Rep. 1873, 123. 1881, 191. Newman 230.
[3] Rep. 1879, 5. 10.
[4] Rep. Meth. ep. M. S. 1881, 259.
[5] Missionsbl. des Fr. V. 1881, 19.
[6] Rep. 1880, 155. 255. 261.
[7] Rep. 1836, 4 ff.
[8] Rep. 1880, 111.
[9] Rep. Rel. Tr. S. Lond. 1869, 134 ff.
[10] Rep. of the gen. miss. conf. at Allahabad. London 1873, 519.

Portugiserne et Fort ved Hugly ved Gholeghat, og samme Aar anlagde Missionærer af Augustinerordenen et Kloster i Bandel, og før den Tid havde de grundet Kirker i Chittagong, Tezgong og Balasur, hvilke styredes fra det 1607 af Paven oprettede Bispesæde i Meliapur (Madras). Da Kalkutta anlagdes af Englænderne 1689, fulgte de med derhen. Omtrent 1621 anlagde Jesuiterne, kommende fra Vest, et Collegium i Patna. Talrige Menigheder anlagdes af Augustinerne i Bengalen. Nu er Missionen fordelt i de apostoliske Vikariater: Vest Bengalen, Øst Bengalen, Central Bengalen og Patna. Til Vest Bengalen hører Stationerne Kalkutta, Howrah, Serampur, Midnapur, Balasur, Koyhkalli, Bachanti, Jasuripur, Mirpur (1873). Til Central Bengalen hører Berhampur, Krisjnagur, Fulbary, Jessur, Kulna; til Øst Bengalen: Dakka, Bandora, Salipur, Tumilia, (maaske = Komilla), Noakhalli, Chittagong; til Patna: Patna, Kursji, Bettia, Chourie, Bhopal, Darjiling. Desuden henhører under Erkebiskoppen af Goa Stationerne Kalkutta, Chittagong, Dakka, Tezgong, Hussenabad, Nagori, Shipur. Den romersk-katholske Befolkning angives til omtr. 28000, af hvilken endel er Europæere (Soldater). Præsternes Antal er 73, hvoraf mulig nogle ere indfødte; Regeringspræsterne ere ikke medregnede [1].

Baade *den armeniske* og *den græske Kirke* have Kirker i Bengalen, den første i Chinsura (1695), Kalkutta (1772) og Dakka, den sidste i Kalkutta (1772), men ingen af dem har udfoldet nogen Missionsvirksomhed, og Grækerne have i Grunden været stemte derimod [2].

Af de 36 Mill. Bengaler ere omtrent 50000 Christne, altsaa $^1/_{720}$.

2. Hindifolket.

Blandt dette Folk aabnede den anglikanske Kirke den første evangeliske Mission. Nidkjære *Regeringspræster* havde ogsaa arbeidet for Hedningernes Omvendelse i Chunar (1807), Kahnpur (1809) og Agra [3]. Deres Forbindelse med *det kirkelige M. S.* ledte til, at dette 1813 tog en omvendt Hindu i Agra i sin Tjeneste og be-

---

[1] Madras cath. dir. 153 ff. Sketches of Bengal 215 ff. Hahn 2, 355. Jahrb. d. Verb. 1876, V. 33.

[2] Sketches of Bengal 210 ff. Milman 219.

[3] Wilkinson 129. Burkh. 3, I, 141. Long 45.

gyndte dermed sin Virksomhed i Indien (først 1838 ansatte det en europæisk Missionær i Agra). Dertil kom snart flere Stationer: Mirat (1815), Benares (1817), (Chunar blev besat 1815 af en Eurasianer), Gorakhpur (1823), Jaunpur (1831), Sekundra (1841—57, 1862), Azimgurh (1847), Jabulpur (1854). Efter Oprørets Undertrykkelse anlagdes endnu flere Stationer: Annfield (1857, en christelig Koloni i Dehra Dun), Lakhnau (1858), Allahabad (1859), Faizabad (1862), Aligurh (1863), Mandla (1878), og de med indfødte Præster besatte Stationer Muttra, Ikle og Muirabad. Ogsaa Missionen i Himalaia er en Hindumission. Troende anglikanske Christne havde forgjæves anmodet det kirkelige M. S. om at aabne en Mission blandt Bjergstammerne i Himalaia, saa stiftede de selv 1842 et *Himalaia M. S.*, og anlagde Stationen Kotgur (1843), der Aaret efter overdroges til det kirkelige M. S., hvorpaa Simla (1845) og Kangra (1854) anlagdes. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 16 ordinerede og 6 uordinerede Missionærer samt 7 indfødte Præster. Antallet af Nadvergjæster var 1419, af indfødte Christne 4396[1].

Den engelske Kirkes Zenanamission har Stationer i Mirat og Jabulpur med 6 kvindelige Arbeidere[2].

Det andet anglikanske M. S., *Evangelieudbredelsesselskabet*, betraadte først 1833 denne Arbeidsmark ved Anlæggelse af en Station i Kahnpur, hvortil 1853 kom en i Delhi. Efter Oprørets Undertrykkelse forstærkedes Stationerne, og nye anlagdes i Rurki (1871) og Banda (1872). Her arbeidede ved Udgangen af 1879 3 Missionærer, 2 indfødte Præster, og her er 271 Nadvergjæster, 1428 indfødte Christne[3].

I nær Forbindelse med dette Selskab arbeider *Cambridgemissionen* i Delhi (1877), der foruden egenlig Missionsgjerning driver hele den lærde Side af denne. Missionærernes Antal er 6, de Christnes Antal er medindbefattet i ovenanførte Opgivelser[4].

Evangelieudbredelsesselskabets Kvinde M. S. har Stationer i Delhi,

---

[1] Rep. 1879—80, XIII, XVI. C. M. atlas 66. 68. C. M. rec. 1871, 382. C. M. gleaner 1881, 75. C. M. intell. 1852, 251. Miss. reg. 1817, 13. Himalaia mission of C. M. S. Calcutta (1848). Long 160 ff.

[2] Rep. 1880, 20.

[3] Rep. of 1879, 14 f. Missionfield 1878, 509.

Rep. S. P. G. 1879, 14. Missionfield 1877, 65 ff.

Kanhpur, Rurki, Kurnaul, Rewari, Simla med 12 kvindelige Arbeidere[1].

Det baptistiske Missionsselskabs Udsendinge havde allerede 1811 anlagt en Station i Agra, hvorfra de dog trak sig tilbage 1816 (gjenoptaget 1834), hvorpaa nye Stationer anlagdes i Allahabad (1814), Benares (1816), Delhi (1818), Muttra (1826), Tsjitura ved Agra (1845), Simla (1865), samt en kort Tid i Sirdhana (1813—15) og paa en hidtil ubetraadt Missionsmark Rajputana, hvor en Station anlagdes i Ajmir (1819 opg. omtr. 1825). I lang Tid har Selskabet ikke udvidet sin Mission blandt Hindifolket. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 13 Missionærer og 1 indfødt Præst, og her var 568 Medlemmer og 912 Navnchristne[2].

Den tidligere omtalte baptistiske *Kvindeforening til Støtte af Zenanagjerning og Bibelkvinder* o. s. v. har Stationer i Delhi, Benares, Allahabad og Agra med Omegn og har 12 Damebesøgere, 6 Bibelkvinder og 9 Skoler[3].

Det *londonske M. S.* anlagde 1820 en Station i Benares og 1838 i Mirzapur. Efter Oprørets Undertrykkelse er Missionen udvidet dels mod Syd, i Dudhi i Provinsen Singrowli (1863), dels mod N. V. i Provinsen Kumaon i Almora (1850) og Rani Khet (1869). Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 9 Missionærer og 3 indfødte Præster; der var mindst 128 Medlemmer og 422 Tilhængere[4].

Hidtil var det kun engelske Missionsselskaber, der havde arbeidet paa dette Omraade, men 1833 gaves, som tidligere omtalt, almindelig Frihed og et Par daadskraftige Selskaber rykkede i Marken. *Den presbyterianske Kirkes Hedninge-M. S.* havde 1834 begyndt blandt Sikherne, og anlagde 1836 blandt Hindifolket Stationen Saharanpur (1836) og derefter Allahabad (1836), Futtegurh (1838), Futtehpur (1838), Meinpuri (1843), Agra (1846—62), Ambala (1848), Dehra (1854), Rurki (1855—79), Kapurthala (1859—65), Etava (1863), Muzaffarnaggar (1867), Gvalior (1873), Woodstock (1878—79). Her arbeidede ved Udgangen af 1881 10 Missionærer og 8 indfødte Præster. Siden den indfødte Præst i Futtehpur døde

---

[1] Rep. 1880, 24.

[2] Rep. 1880, 75 ff. 133. 139. Cox 1, 206. Burkh. 3, I. 177. 206. Rep. Calc. Bapt. M. S. 1846, 42. Sherring 184. 192. Miss. reg. 1827, 102.

[3] Rep. 1880 og Occas. rep.

[4] Rep. 1880, 58. Burkh. 3, I. 181. 212. Indian miss. dir. 32.

1867, har Stationen kun været besat med Kateketer. Paa Selskabets Stationer var der samtidig 507 Nadvergjæster[1].

I Forbindelse med dette Selskab arbeider *den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S.* (Amerika), der har Stationer i Saharanpur, Dehra, Woodstock, Futtegurh, Allahabad, Meinpuri, Etava med 21 kvindelige amer. Arbeidere, hvoraf en er Læge[2].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. for Nordvesten (Amerika) har 7 kvindelige amer. Missionærer i Futtegurh, Ambala, Gvalior, Kasuli, Saharanpur, Dehra[3].

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. (Amerika) har en Station med en kvindelig amer. Arbeider i Meinpuri[4].

Det presbyterianske Kvinde Hedninge M. S. for Synoden i Albany har en kvindelig amer. Arbeider i Futtegurh[5].

Det kinesiske og indiske Kvindeundervisningsselskab (Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østerland), har havt Stationer i Gorakhpur (1836—37, 1850), Mirzapur (1838—41), Agra (1850), Sigra (1850) og har nu Station i Delhi og Agra med 7 Arbeidere[6].

Det gosznerske M. S., der kort iforveien havde begyndt blandt Bengalerne, anlagde 1852 en Station i Buxar (oph. efter Oprøret 1857), Ghazipur (1854). Paa disse Stationer arbeider der 3 Missionærer, og der er i Ghazipur 820 Christne[7].

Det *berlinske M. S.* anlagde 1843 en Station i Ghazipur, der blev opgivet 1851[8].

Et andet Selskab, som ogsaa tog kraftigt fat paa Gjerningen, var *den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. i Amerika,* der har anlagt en stor Mængde Stationer i Rohilkund, Oudh, Kumaon og Gurwhal, nemlig Bareilly (1856), Neini Tal (1858), Lakhnau (1858), Bijnor (1860), Shahjehanpur (1860), Budaon (1860), Sitapur (1861), Roy Bareilly (1864), Gonda (1865), Paori eller

---

[1] Rep. 1863, 32. 1868, 21. 1878, 53. 1879, 48 f. 52. 83. 1882, 59 ff.
[2] Rep. 1881, 31.
[3] Rep. 1881, 73.
[4] Rep. 1881, 50.
[5] Rep. 1882, 36.
[6] Miss. Reg. 1838, 152. 1839, 136. 1840, 154. 1843, 181. 1852, 129. Dobbins 34. 36.
[7] Biene auf dem Missf. Berlin 1881, 3. Indian miss. dir. 170 f. Gundert 154. Bas. Miss. Mag. 1858, 111.
[8] Burkh. 3, I, 240.

Gurwhal (1866), Bahraich (1867), Kanhpur (1871), Pitoragurh (1873), Khera Bajhera (1874), Amroha (1874), Hurdui (1874), Barabanki (1874), Jabulpur (1876), Sambhal (1877), Panahpur (1878), Mhov (1879), Bhabar (1880), Futhegunge (1881), Kakrala (1881), Bilsi (1881), Chandausi (1881), Dvarahat (1881). Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 19 Missionærer og 18 indfødte Præster, og her var 1583 Medlemmer, 1232 paa Prøve. Desuden er der Stationer i Allahabad (1873), Agra (1875), Rurki (1876), Mhov (1878), Musuri (1881), der vist nærmest ere beregnede paa Europæere. Her var der ved Udgangen af 1881 6 Missionærer, 212 Medlemmer og 60 paa Prøve[1].

Den methodistisk biskoppelige Kirke i Amerikas Kvinde Hedninge M. S. har Stationer i Lakhnau, Bareilly og Kanhpur med 6 kvindelige amer. Missionærer, hvoraf en er Læge[2].

Kalkutta Præsteforøgelsesselskab havde 1863 Præster i Meinpuri, Indore og Mirzapur[3].

Kort efter Oprørets Undertrykkelse sendte *den forenede presbyterianske Kirke i Skotland* Missionærer til Rajputana, hvilke have anlagt Stationer i Biaur (1860), Nussirabad (1861), Ajmir (1862), Todgurh (1863), Jaipur (1866), Ashapura (1870), Deoli (1871), Udeipur (1877), Ulwar (1880), paa hvilke ved Udgangen af 1881 arbeidede 13 Missionærer, hvoraf en er Læge, 3 Læger, og der var 666 Medlemmer af Kirken og 382 Nadvergjæster[4].

I Jaipur arbeider en Lægemissionær, som ikke er støttet af noget Selskab, men vist nærmest staaer i Forbindelse med ovenanførte Mission[5].

1863 stiftede en presbyteriansk Præst en Station i Chamba, som 1873 blev overdragen til *den skotske Statskirke.* Ved Udgangen af 1880 arbeidede her en Lægemissionær og en indfødt Præst. Antallet af indfødte Christne var ved Udgangen af 1879 35, hvoraf 20 vare Nadvergjæster[6].

---

[1] Rep. for 1873, 119. 1874, 106. 117. 1875, 122. 1876, 124. 1877, 109. 121. 137. 1880, 160. 256 ff. 1881, 135 ff. Indian miss. dir. 202 ff.

[2] Rep. 1879, 5.

[3] Chr. intell. Calcutta 1864, 366.

[4] U. P. Record. Edinb. 1881, 251 ff. 1882, 202 ff. Glardon, le Rajpootana, Genève 1864, 112.

[5] Rep. Edinb. m. s. 1880, 19.

[6] Rep. 1880, 20. 1881, 29. Indian miss. dir. 111.

Den skotske Statskirkes Kvindeforening (dens udførlige Navn se S. 66) støtter Missionen i Chamba, men har ei europæiske Arbeidere der[1].

1867 erklærede Punjab Læge M. S., om hvis Virksomhed iøvrigt intet er os bekjendt, men som synes at have været et Hjælpeselskab til det kirkelige M. S., sig villigt til at ansætte en Læge i Chamba, hvilken Rajahen vilde lønne og tilstede fuldstændig Frihed til at virke som christelig Missionær, men ingen synes at være bleven ansat. Muligt staaer det i Forbindelse med den nedenfor anførte Mission for Spedalske i Chamba. Sproget er Hindi[2].

Det wesleyanske M. S. har Stationer i Lakhnau (1864) og Faisabad (1876); sidstnævnte er nærmest beregnet paa Europæere. Ved Udgangen af 1877 arbeidede her 4 Missionærer, og her var 58 Medlemmer[3].

Kvækernes Hedningemissions Forening har en Mission i Hosjungabad (omtr. 1866). Ogsaa i Sohagpur (1874 fornyet 1881) arbeides blandt Hindifolket. Paa disse Stationer er der 2 mandlige, 2 kvindelige Missionærer og 12 Medlemmer[4].

Siden 1868 bestaaer i Agra en uafhængig Mission[5].

1868 paabegyndte det *tydsk evangeliske M. S.* (Amerika) en Mission i Raipur, hvor det anlagde en Station i Bisrampur og havde 1874 en kort Tid en Station i Hovedstaden Raipur. Der arbeides blandt en særegen Sekt Satnami, der bestaaer af de kasteløse Chamarer og forkaster alt Afguderi. Allerede 1878 var der 300 Døbte[6].

1870 begyndte en indfødt anglikansk Præst en Mission i Indore og Mhov, som han 1872 flyttede til Chanda[7].

Det indiske kvindelige Normalskole- og Undervisningsselskab eller Zenana- og Bibelmission har Stationer i Benares, Lakhnau, Faisa-

---

[1] News of fem. miss. 1881 Nr. 22, 50. Rep. of the comm. f. P. G. to the ch. of Sc. 1880, 38 f.

[2] Chr. Work 1866, 446. 1867, 65. 202 f. 256. Evang. christendom, London 1864, 556 f.

[3] Rep. 1877, 66. 1878, 75 f. 82.

[4] Rep. 1882, 15 ff. Dobbins 38. Newman, 47. 66.

[5] Newman 278.

[6] Indian miss. dir. 230 f. Ill. miss. news 1873, 29. Allg. Miss. Z. 1870, 560. Sherring 240.

[7] Sherring 237. 242.

bad, Allahabad (foreløbig opgivet), og Gorakhpur med 12 kvindelige eur. Arbeidere (i Benares og Lakhnau)[1].

Det christelige Modersmaals Skoleselskab for Indien underholder en Kolportør i Benares og udgiver gudelige Skrifter paa Hindi[2].

Kvindeforeningen i Berlin for Kvindekjønnets christelige Uddannelse i Østerland underholder 21 Børn paa en Skole for forældreløse Børn i Sekundra. Forstanderinden lønnes maaske af Foreningen[3].

Det amerikanske kvindelige Forenings M. S. for Hedningelandene havde ved Udgangen af 1880 Stationer i Allahabad og Kanhpur med 17 kvindelige amer. Arbeidere[4].

I Chamba drives siden 1876 *Mission blandt de Spedalske* ved et Asyl for 48 Spedalske. Det synes nærmest at staa i Forbindelse med den skotske Kirke og støttes ved Gaver fra Indien og England. Det hjælper lignende Asyler i Sabathu, Almora (lond. M. S.), Ambala og Dehra. De Spedalske ere en taknemmelig Arbeidsmark[5].

Den presbyterianske Kirke i Vest Kanada har Stationer i Indore (1877) og Mhov (omtr. 1878) med 3 Missionærer. Antallet af Christne er ikke angivet[6].

Evangeliska Fosterlandsstiftelsen arbeider ogsaa blandt Hindifolket paa sine S. 85 nævnte Stationer Narsingpur (1878), Sagar (1878) og Baitul (1880)[7].

Den presbyterianske Kirke i Vest Kanadas Kvinde M. S. har en Station i Indore med 2 kvindelige kanad. Arbeidere[8].

Halifax Kvinde Hedninge M. S. af den presbyterianske Kirke i Kanada udsendte 1877 en kvindelig Arbeider til Indore, men denne Gjerning synes at være opgiven et Aars Tid efter[9].

---

[1] Rep. 1880, 7.

[2] Rep. 1880, 39. 73.

[3] Missbl. d. F. v. 1881, 18 f.

[4] Rep. 1881, 31.

[5] Mission to Lepers in India. London 1880. More about Lepers in India. London p. 5. Rep. of the Almora mission. Mirzapore 1881. Ill. miss. news 1882, 39.

[6] Rep. 1880, 1 ff. Gundert 155.

[7] Missionstidning 1878, 60. 1882, 103.

[8] Rep. 1881, 18.

[9] Rep. 1878, 4. 1880.

Det britiske B. S. har udgivet Biblen paa Hindi, og arbeider, støttet af *Hjælpebibelselskabet i Allahabad* (1845), paa dens Udbredelse. Med Understøttelse af den skotske Statskirke har det udgivet (1881) 2 af Evangelierne paa Chambadialekten[1].

Hjælpebibelselskabet i Bombay har udgivet Lukas Evangelium paa Marvari, en Mundart, der tales i den sydlige Del af Rajputana[2]. Til Udgivelsen heraf og Udbredelsen af hellige Skrifter har ogsaa det *skotske B. S.* bidraget[3].

Det amerikanske B. S. udbreder hellige Skrifter i Hindisproget, dog ikke i stort Omfang[4].

Det amerikanske Traktatselskab har hjulpet Missionærerne til Udgivelse af gudelige Skrifter paa Hindi[5].

Det nordindiske Selskab i Allahabad arbeider paa Udbredelsen af gudelige Skrifter. Det støttes af det *engelske Traktatselskab*[6].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har dels udgivet Skrifter paa Hindi, dels ofte hjulpet den anglikanske Mission med Pengetilskud[7].

Antallet af evangeliske Christne i Hindifolket var 1871 10153 (1861 5288), Nadvergjæster 8614 (1861 1424), indfødte Præster 20 (1861 6), nu er der i det Mindste 11500 Christne, 4900 Nadvergjæster, 34 indfødte Præster[8].

Paa dette Sprogomraade begyndte *Romerkirkens* første Mission i Nordindien, idet jesuitiske Missionærer paa Begjæring af Stormogulen Akbar, der dengang boede i Lahore, ankom dertil 1582. Akbar var overbevist om Christendommens Sandhed, men antog den aldrig, og den Frugt, Missionen bar, synes at have været ringe. Hazart fører kun Historien ned til 1670 og ved kun at sige, at de Christnes Antal Aar for Aar tager til. Da Jesuiterordenen blev ophævet 1773, gik Missionen over til Karmeliterne, men da disse ikke kunde skaffe Missionærer, gik den 1784 over til Kapucinerne,

---

[1] Rep. 1880, 257. 255. 261. 1881, 253.
[2] Rep. brit. B. S. 1867, 201.
[3] Rep. 1876, 31.
[4] Rep. 1880, 113.
[5] Rep. 1880, 112.
[6] Rep. rel. T. S. London 1869, 140.
[7] Rep. 1879, 419.
[8] Allah. conf. 519.

der, fordrevne fra Thibet 1707, havde sat sig ned i Agra. Men efter den apostoliske Vikars Beretning omtr. 1830 stod det endnu ringe til med de Christne i disse Missioner. Nu for Tiden ere de romerske Missioner blandt Hindifolket delte imellem de apostoliske Vikarer i Agra og Patna. Til den første hører Stationerne Agra, Musuri, Dalhousie, Rani Keth, Morar, Jaipur, Chakrata, til den sidste Bhopal, Allahabad og Lakhnau, ialt 15 Præster. Paa mange flere Steder ere Feltpræster ansatte (lønnede af Regeringen). Naar den romersk-katholske Befolkning i de to Vikariater udgjør 23800, og man betænker, at et ikke lidet Antal af dem ere Europæere, og nogle allerede ere medregnede blandt Bengalfolket, ere de indfødte Christnes Antal næppe mere end 6 à 7000[1].

Anslaaes de Christnes Antal til 18000, bliver det af hele Hindifolket (100 Mill.) mellem $^1/_{5000}$ og $^1/_{6000}$ af hele Folket.

3. Sikhfolket (Punjabi).

Da Sikherne først 1847 bleve lagte under det britiske Scepter, er Missionen paa dette Sprogomraade først sent begyndt, men den er greben an med stor Kraft. Vi omtale her alle Stationerne, der ligge indenfor dette Omraade, skjøndt Sproget, hvori Missionen drives, stundom er Hindi, stundom Hindustani eller Urdu[2].

Allerede 1834 anlagde *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. i Nordamerika* en Station i Lodiana, hvortil derpaa kom Stationer i Sabathu (1836), Dsjalandar (1846), Lahore (1849), Kapurthala (1859—65), Hosjeiarpur (1867), Firozepur (1870), Jagravan eller Jagraon (1876), Ropar (1876), Morinda (1881). Paa disse Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 7 Missionærer og 8 indfødte Præster; Antallet af Nadvergjæster var 277[3].

I Forbindelse med ovenanførte Mission arbeider *den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S.* (Amerika), der har Stationer i Lodiana,

---

[1] Hazart 1, 227. Hahn 2, 355. Hough 2, 260 ff. Madras cath. dir. 150 ff. Allah. conf. 532 ff. Müller 442. Jahrb. d. Verb. 1857, VI. 46.

[2] Hindustani eller Urdu er et Blandingssprog af Hindi og Persisk; det tales af alle Muhamedanere i Indien og er Hovedomgangssproget i Hindi- og Punjabisprogenes Omraade. Punjabi tales af den sikhiske Religions Bekjendere og vil vel tildels forsvinde med denne. (Merk, 8 Vortrage über das Pandschab. Bern 1869, 140 ff. C. M. atl. 64 tab. C. M. intell. 1859, 15.)

[3] Rep. 1860, 51. 1866, 21. 1871, 54. 1877, 54. 1879, 48. 52. 1882, 51 ff.

Lahore og Sabathu med 9 kvindelige amer. Arbeidere[1], og *den presbyterianske Kirkes Dame M. S.* med en Station i Lodiana med en kvindelig amer. Arbeider[2].

Det kirkelige M. S. anlagde 1851 en Station i Amritsir, hvortil senere er kommet Multan (1856), Lahore (1867), Dera Ismail Khan (1861), Pind Dadun Khan (1876), Naroval (1876), Tarantaran (1878), Batala (1878). Paa disse Stationer var der ved Udgangen af 1879 7 Missionærer, 2 uordinerede Miss. og 6 indfødte Præster. Antallet af Christne i hele Punjab var 1404, hvoraf 396 vare Nadvergjæster[3]. Efter mange Aars forgjæves Anstrengelser er det endelig 1877 lykkedes at faa den nordvestlige Del af Indien oprettet til et eget Stift Lahore (Punjab fraskiltes Kalkuttastift, Sindh Bombaystift); Biskoppens Løn er skaffet tilveie ved frivillige Gaver fra Indien og England, og *Selskabet til Christenkundskabs Fremme* bidrog betydeligt dertil (180000 Kr. til Lahore og Rangun Stifter)[4].

Den engelske Kirkes Zenanamissionsselskab har Stationer i Amritsir, Batala, Ihandiala med 11 kvindelige eur. Missionærer[5].

Den forenede presbyterianske Kirke i Amerika har Stationer i Sealkote (1855), Gujranvala (1863), Zafferval (1866), Gurdaspur (1872), Ihelum (1874), Pasrur (1877) samt endel Udposter. Ved Udgangen af 1881 var der 4 Missionærer, 2 indfødte Præster, 5 ugifte kvindelige Miss., 397 Nadvergjæster[6].

En Forening eller Samarbeide er paatænkt mellem ovennævnte Kirkes Mission og den *skotske Statskirkes,* der har Stationer i Sealate (1858), Guzrat (1865) og Wasirabad (1879), hvor der ved Udgangen af 1880 var 3 Missionærer (den ene uord.), de Christnes Antal 110[7].

Det skotske Kvindeselskab til Fremme af kvindelig Uddannelse i Indien har en Station i Sealkote[8].

---

[1] Rep. 1881, 31.
[2] Rep. 1881, 50.
[3] Rep. 1878—79, 16. 65. 1879—80, XII. XVI. C. M. int. 1876, 363. C. M. atl. 66. 79.
[4] Rep. 1879, 38. 55. Missionfield 1878, 54.
[5] Rep. 1880, 21.
[6] Rep. 1880, 12 ff. 82. 1882.
[7] Rep. 1880, 15 ff. 1881, 21 ff. Indian miss. dir. 111.
[8] Rep. of S. P. G. to the church of Sc. 1880, 38.

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S.'s Station Moradabad (1858) er en Sikhstation. Her arbeidede ved Udgangen af 1881 2 Missionærer, 1 indfødt Præst, og her var 333 Nadvergjæster og 75 paa Prøve. I Lahore har det en Station (1881), nærmest beregnet paa Europæere, hvor der ved Udgangen af 1881 var 1 Missionær og 34 paa Prøve[1].

Samme Kirkes *Kvinde M. S.* har en Station i Moradabad med 1 kvindelig (amer.) Arbeider[2].

Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østerland har Stationer i Lodiana og Amritsir med 4 Arbeidere[3].

Det indiske kvindelige Normalskole- og Undervisningsselskab har en Station i Lahore med 4 eur. Arbeidere[4].

Kalkutta Præsteforøgelsesselskab havde 1863 en Station i Ihelum[5].

Det christelige Modersmaals-Skoleselskab for Indien har et Skolelærerseminarium i Amritsir (1864), udgiver Skrifter paa Urdu og Punjabi, og anvender desuden endel Kolportører[6].

Det britiske B. S. har udgivet Biblen paa Punjabi og Urdu, og støttet af *Hjælpebibelselskabet i Lahore* arbeider det paa dens Udbredelse[7].

Det amerikanske B. S. udbreder hellige Skrifter paa Punjabi og Urdu, dog ikke i stort Omfang[8].

Det nordindiske Selskab i Allahabad udbreder gudelige Skrifter paa Urdu. Det er blevet støttet af *det religiøse Traktatselskab*[9].

Antallet af indfødte evangeliske Christne var 1871 1288 (1861 432), Nadvergjæster 746 (1861 149), af indfødte Præster 16 (3)[10].

Romerkirken har en Station i Lahore (ap. Vik. Agra) med en Missionær[11].

---

[1] Rep. for 1881, 187. 191. Sherring 209.
[2] Rep. 1879, 5.
[3] Dobbins 34. Newman 295.
[4] Rep. 1880, 7.
[5] Chr. int. Calc. 1864, 366.
[6] Rep. 1880, 41 ff.
[7] Rep. 1880, 158. 256.
[8] Rep. 1880, 113.
[9] Rep. rel. T. S. London 1869, 140.
[10] Allah. conf. 519.
[11] Madras cath. dir. 152.

Da Punjabisproget tales af 12 Mill. Mennesker (Halvdelen Muhamedanere), er kun lidt over $^1/_{1000}$ af disse Christne. 1175000 ere Sikher[1].

4. Afghaner (Pusjtu).

Allerede 1855 begyndte Afghanmissionen, idet *det kirkelige Missionsselskab* anlagde en Station i Pisjaur paa derboende fromme Officerers Begjæring. Denne ligger helt indenfor Pusjtusprogets Omraade, og baade derfra og fra Bunnu (1865) speider man stadig efter Leilighed til at trænge ind i det egenlige Afghanistan. Paa disse Stationer arbeidede ved Udgangen af 1870 3 Missionærer og en indfødt Præst, der dog ikke er Afghan. Derimod har Selskabet 1882 taget en i Edinburgh uddannet afghanisk Læge i sin Tjeneste. De Christnes Antal var ved Udgangen af 1878 133, Nadvergjæsternes 34[2].

Den engelske Kirkes Zenanamissionsselskab har en Station i Pisjaur med 2 kvindelige eur. Arbeidere[3].

1855 anlagde *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. i Nordamerika* en Station blandt Afghanerne i Raval Pindi. Her arbeidede ved Udgangen af 1881 en Missionær og her var 44 Nadvergjæster[4].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. (Amerika) har en Station i Pisjaur med 2 kvindelige Missionærer[5].

Det britiske B. S. har udgivet det N. T., Davids Psalmer og det G. T.'s historiske Bøger paa Pusjtu og udbreder dem, støttet af *Hjælpebibelselskabet i Lahore*[6].

De Christnes Antal er altsaa omtrent 200 (1861 2); da Antallet af de i Indien boende Afghaner er 300000 (Muhamedanere), er det $^1/_{1500}$ af Befolkningen[7].

---

[1] C. M. Intell. 1859, 15. C. M. atl. 58.

[2] Rep. 1865—66, 121. 1878—79, 76 f. 1879—80, XVII. C. M. gleaner 1876, 22. 1878, 57. 1879, 6 ff. Missionsfreund 1880, 49 ff. C. M. int. 1882, 124.

[3] Rep. 1880, 21.

[4] Rep. 1882, 59. 63.

[5] Rep. 1880, 21.

[6] Rep. 1880, 158. 255.

[7] C. M. atl. 64 tab. Allah. conf. 519.

5. Kasjmirifolket.

1865 anlagdes en Lægestation i Serinagur af *det kirkelige M. S.* Missionæren var Læge, men han havde med sig en Hindukateket, der prædikede for de Indfødte. Men kun om Sommeren tillod den indfødte (uafhængige) Fyrste ham at opholde sig i Landet, hvert Efteraar maatte han forlade det. Men ikke alene blev dog saaledes nogle Indfødte omvendte, men 1875 lod Fyrsten bygge et Hospital, som han skjænkede til Missionen, og endelig tillodes det 1878 Missionæren at overvintre. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 2 Missionærer; endnu synes ingen at være døbt[1].

En kort Tid havde *Evangelieudbredelsesselskabet* en Station i Kasjmir, idet en Officer, der var bleven ordineret, gik som dets ulønnede Missionær til Serinagur 1875, men han maa vist snart have forladt Stedet, thi 1867 forekommer han ikke mere i dets Beretning[2].

Kasjmirisproget tales af 500000 Mennesker, hvoraf Størstedelen ere Muhamedanere, Resten af den braminske Tro[3].

6. Doghri.

I dette Tungemaal, der tales af de herskende Klasser i Jumuprovinsen, er Evangeliet endnu ikke forkyndt[4].

7. Baludsjifolket.

Blandt Baludsjerne (i britisk Indien 325,000) er der af *det kirkelige M. S.* 1879 anlagt en Station i Dera Ghazi Khan, hvor ved Aarets Udgang 2 Missionærer (den ene Læge) arbeidede. Christne var der endnu ikke[5].

8. Sindhfolket.

Den første evangeliske Mission begyndte her 1850 af *det kirkelige M. S.* i Karradsji, hvortil 1856 kom Heiderabad. Stationernes

---

[1] Rep. 1878—79, 79. 1879—80, XVI. 70.
[2] Rep. 1865, 118. Missionfield 1867, 278.
[3] Missionfield 1867, 280. C. M. atl. 64 tab.
[4] C. M. atl. 1880, 222.
[5] Rep. 1879—80, XVI. 66. C. M. int. 1880, 222.

Antal er ikke forøget, men fra Midten af 1856 stræber man at naa ind Staten Bhavulpur, der hører til dette Sprogomraade. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 3 Missionærer; de Indfødtes Tal 86, (1871: 85), Nadvergjæsternes 36 (1871: 20)[1].

1872 anlagde *den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S.* en Station i Karradsji, hvor der ved Udgangen af 1881 var 1 Missionær og 32 Medl., der rimeligvis vare Europæere[2].

Den engelske Kirkes Zenanamissionsselskab har en Station i Karradsji (1880) med 2 kvindelige (eur.) Arbeidere[3].

Romerkirken har Stationer i Karradsji, Kotri og Bhooj (ap. Vik. Bombay) med 4 Præster og 1,800 Christne[4].

Det britiske B. S. har udgivet det N. T. paa Sindhsproget[5].

Befolkningen paa dette Sprogomraade er 2 Mill. (3/4 ere Muham.); de indfødte Christnes Antal altsaa omtr. 1/1000 af Befolkningen[6].

9. Guzeratifolket.

Englænderne, der 1613 satte sig fast her, og som 1638 havde tre Præster her, ligesom ogsaa Hollænderne, der ved samme Tid bosatte sig i Surat, havde deres egne Præster, men det synes ikke, som om disse have taget sig af Hedningernes Omvendelse[7].

Den første Mission her begyndtes 1812 af en indfødt Armenier, der fra Serampur sendtes til Surat af *det baptistiske M. S.*, men omtr. 1818 opgaves denne Virksomhed[8].

Det londonske M. S. havde allerede 1805 sendt Missionærer til Surat, men først 1815 oprettedes en Station her. Den afstodes 1846 til den irsk presbyterianske Kirke, saavelsom 1859 den 1844 anlagte Station Baroda, der var flyttet til Borsud omtr. 1850[9].

---

[1] Rep. 1879—80, XII. Allah. conf. 519. jfr. C. M. int. 1882, 687 flg.
[2] Rep. for 1879, 142. 1881, 191.
[3] Rep. 1880, 121.
[4] Madras dir. 149.
[5] Rep. 1880, 256.
[6] C. M. atl. 84.
[7] Mandelslo, Morgenl. Reysebeschr. Schleswig 1658. 47, 104. Hough 2, 400. Baldæus 3.
[8] Cox 1, 231. Burkh. 3. I, 178.
[9] Burkh. 3. 7. 178 f. 211. Indian miss. dir. 28 f. 186. 189. Hoole 80.

Bombay indfødte Skoleselskab anlagde omtr. 1830 nogle Skoler i Guzerat, der dog næppe bestode mange Aar[1].

Den irsk presbyterianske Kirke anlagde 1841 en Station i Radsjkot, hvortil kom Gogo (1842), Surat (1846), Baroda (1846) (flyttet til Borsud (1850), Anand (1878), Ahmedabad (1881). Ved Udgangen af 1880 arbeidede her 8 Missionærer, 2 uordinerede Missionærer og 3 Kvinder, og der var 808 Christne, 211 Nadvergjæster. 1861 var her 385 Christne, 77 Nadvergjæster[2].

Evangelieudbredelsesselskabet anlagde 1842 en Station i Ahmedabad, der afstodes 1861 til den irsk presbyterianske Kirke[3].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. anlagde 1881 en vist nærmest paa Europæere bestemt Station i Ahmedabad. Her var ved Udgangen af 1881 en Missionær, 2 Medlemmer, 5 paa Prøve[4].

Det britiske B. S. har udgivet Bibelen paa Guzerati og arbeider, støttet af *Hjælpebibelselskabet i Bombay* (1813), paa dens Udbredelse ved Kolportører[5].

Traktatselskabet i Bombay, støttet af *det religiøse Traktatselskab*[6], udbreder gudelige Skrifter paa Guzerati.

Det christelige Modersmaals Skoleselskab har udgivet nogle gudelige Skrifter paa Guzerati[7].

Romerkirkens første Missionærer i Indien arbeidede en kort Tid i Baroach og Gogo (1321), men dens Mission blev aldrig af nogen Betydning. Nu har den et Par Regeringspræststationer. I Alt er der 1760 Papister, hvoraf en stor Del vist ere Europæere[8].

Guzerati tales af 7 Millioner Mennesker, altsaa er høist kun $^1/_{3500}$ af Folket Christne[9].

Det tales ogsaa af de 50,000 Parsere, der bo i Bombay, Puna og flere af Kystens Byer. Navnlig i Bombay drive de forskjellige

---

[1] Miss. reg. 1836, 111.

[2] Miss. herald of presb. ch. in Ireland 1881, 513. Allah. conf. 496 ff. 419. Indian miss. dir. 186. 189. Burkh. 3, I. 224.

[3] Hoole 81.

[4] Rep. for 1881, 191.

[5] Rep. 1880, 159 f. 257. 261.

[6] Rep. 1869, 143.

[7] Rep. 1880, 49.

[8] Madras cath. dir. 149. Allg. Missz. 1874, 355 f.

[9] C. M. atl. 64 tab.

Missionsselskaber Missionsgjerning blandt dem, og forholdsvis mange ere omvendte af dem. De ere medregnede under det Sted, hvor Missionsstationen er beliggende.

10. Mahratterfolket.

1671 udnævntes den første Præst af den engelske Kirke til den engelske Handelsplads i Bombay (erhvervet 1640), hvor nogle af de første Statholdere forgjæves havde kæmpet for, ogsaa med Hedningerne for Øie, at bevæge Handelsselskabet til at bygge en Kirke; til henimod Aarhundredets Slutning vedbleve saadanne at udnævnes, men de synes Intet at have gjort for Hedningernes Omvendelse[1].

Først 1812 begyndtes en Missionsgjerning i Bombay af *det baptistiske M. S.*, der sendte en Armenier dertil, men Aaret efter drog han bort, og heller ikke lang Varighed havde Stationen i Nagpur, der, forberedet af en troende Officer, anlagdes 1814, men ophævedes 1816. Langt senere anlagdes en Station i Puna (1853), hvor ved Udgangen af 1879 arbeidede to Missionærer (den ene en Parser), Medlemmernes Antal var 8, Daabskandidaterne 10. I Bombay arbeider 1 Missionær (1880), der ikke lønnes af Selskabet og rimeligvis kun arbeider blandt Europæere[2].

Den første egenlige Missionsgjerning begyndtes af *det amerikanske M. S.*, som 1813 sendte Missionærer til Bombay. Fra Kalkutta kom der Befaling til at uddrive dem, men man tøvede med at udføre Befalingen, og da noget mildere Anskuelser, som ovenfor anført, bleve Handelsselskabet paatvungne, fik de Lov til at blive. Stationer anlagdes i Mahim (1818 opg. 1827) og Tanna (1818 opg. 1826), begge nærved Bombay, Ahmednuggur (1832), Malcolm Peth (1837)[3], Sirur (1841), Satara (1849), Kolapur (1852—57), Khokar (1855, Udpost 1872), Wadale (1857), Rahuri (1859), Sholapur (1861), Panchgani (1877). Navnlig omkring Ahmed-

---

[1] Anderson 2, 751. Hough 2, 403. Bible. soc. M. R. 1882, 21.

[2] Rep. 1880, 90. 133. 139. Cox. 1, 252. Burkh. 3, I. 178. Bas. Miss. Mag. 1821, II. 19. 1842, I. 17 ff. Per. acc. B. M. S. 1875, 464.

[3] Nævnes sidste Gang i Rep. 1864, men omtales i Miss. her. 1865, 6 og vedblev vist at bestaa, til Missionærens Enke døde 1866 (Miss. her. 1866, 196 f.)

nuggur findes en stor Mængde Udposter. 15 indfødte Præster arbeidede her ved Udgangen af 1880, deriblandt i Kolgaw (1867), Loni, Parner, Shingave, Newase, hvortil 1880 kom Watwad og Jambgaw, maaske de andre vare ansatte i Kendal (1867), Khokar (1863), Chande (1867), Dedgaon (1867), Sonar (1868), hvor der 1870 var indfødte Præster. Ved Udgangen af 1880 var Missionærernes Antal 13, hvoraf 1 Læge, Medlemmernes 1340[1].

Kvindemissionsselskabet (i Forb. med anførte Selskab) har Stationer i Ahmednuggur, Bombay og Sirur med 4 kvindelige (amer.) Arbeidere, hvoraf den ene er Læge[2].

Kvindemissionsselskabet for det Indre (i Forb. med samme Selskab) har en Station i Ahmednuggur med 10 indfødte Bibelkvinder[3].

1814 oprettedes Stiftet Kalkutta og et Erkediakonat i Bombay. Biskop Middletons Visitats i Bombay 1836 foranledigede Oprettelsen af et Hjælpendvalg for *Selskabet for Christenkundskabs Fremme* og opflammede Iveren hos anglikanske Christne for Missionen. Den ytrede sig mest i Retning af Skoleundervisning. Senere har Moderselskabet gjentagne Gange paa vanlig Vis støttet Missionen, især efterat Bombay Stift 1837 fik sin egen Biskop. 1870 ydede det saaledes 90,000 Kr. til dette Stift[4].

Det kirkelige M. S. anlagde 1820 en Station i Bombay, der dog var svagt besat, og først 1832 kom en ny til i Nasik, 1846 i Junir, 1848 i Malligam, 1860 i Aurungabad, 1868 i Buldana (Udpost 1876). Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 8 Missionærer, 5 indfødte Præster, og her var 424 Nadvergjæster, 998 Christne. Endel af de Christne og de indfødte Præster have været Parsere, hvilket ogsaa gjælder de øvrige Missioner, navnlig i Bombay[5].

---

[1] Rep. 1881, 51 ff. Rep. of the amer. miss. am. the Mahrattas. Bombay 1871, 6. Miss. herald 1878, 159. 1880, 16. 219. 1881, 187 f. Miss. Reg. 1828, 102. 1829, 89. Hist. sketch. of Miss. to Mahrattas N. York. 1862, 18 f. Anderson 293 flg. Burkh. 3, I. 164. 218 f. C. M. atl. 87. Indian miss. dir. 44 flg. Williams 331. 422.

[2] Rep. 1881, 147.

[3] Rep. 1880, 11.

[4] Rep. 1870, 22. Hough 5, 23 flg. 107. 117.

[5] Rep. 1876—77, 66. 1879—80, XVII. 79. C. M. atl. 82 ff. Burkh. 3, I. 163.

Evangelieudbredelsesselskabets Mission var i mange Aar meget svag; først 1859 anlagdes en Station i Bombay, og den var i mange Aar Selskabets eneste Station. Men da Biskop Douglas blev Biskop af Bombay (1868—1875), opflammede han anglikanske Christnes Iver, og nu anlagdes Stationer i Kolapur (1870), Dapoli (1878) samt 1872 i Ahmednuggur, hvor man greb ind i det amerikanske M. S.'s Virksomhed, og har arbeidet med stor Fremgang. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 8 Missionærer og 1 indfødt Præst (for Tamuler); de indfødte Christnes Antal var 909, Nadvergjæsternes 433. I Puna har en uafhængig anglikansk Præst (Cowleyfædrene) bosat sig (1882)[1].

Evangelieudbredelsesselskabets kvindelige M. S. (S. 30) har Stationer i Bombay, Ahmednuggur og Dapoli med 4 kvindelige (eur.) Arbeidere[2].

1824 anlagde *det skotske M. S.* Stationer i Bankot og Hurni eller Severndrug, hvortil siden kom Bombay (1828) og Puna (1830). De to første opgaves 1832 og 1835, og de to sidste overgaves 1835 til *den skotske Statskirke* og gik 1843 over til den skotske Frikirke, hvorpaa Statskirken 1845 fornyede Missionen i Bombay. Puna er kun en Udpost. Ved Udgangen af 1880 havde det her i sin Tjeneste 1 Missionær og en Skoleforstander. De Christnes Antal angives ikke[3].

Statskirkens Kvinde M. S. (se S. 66) har 2 kvindelige (eur.) Arbeidere i Puna[4].

Den skotske Frikirke har Stationer i Bombay (1843, navnlig Parser og Jøder), Puna (1843), Nagpur (1844), Kampti (omtr. 1846), Indapur (1861), Jalna (1864), Umravati (1871), Bhundara (1881), Saswad (1881) og Chindvara (1866), der egenlig er en Gondstation, samt indfødte Missionærer i Tana (1880) og Alibag (1880). Fra en Udpost til Bombay, Golwad (1860), stræber man at naa en Stamme, der boer i Bjergene indenfor Kysten og hedder

---

[1] Rep. for 1879, 18. Miss. reg. 1841, 159. Missionfield 1876, 28 f. 1879, 360. S. P. C. K. rep. 1870, 20. Bp. Douglas, Indian missions. London 1872. Miss. life 1882, 419. At Hoole (73) anfører Stationen Bombay som anlagt 1825, maa være en Misforstaaelse; den nævnes ikke i Rep. 1832, 122, og først i Miss. Reg. for 1841.

[2] Rep. 1880, 24.

[3] Rep. 1881, 17. Miss. reg. 1826, 160. 1834, 95. 1837, 151. 1845, 183. Indian miss. dir. 111. Hunter 205 ff. Burkh. 3, I. 168 f. 216 f.

[4] Rep. of S. P. G. to Ch. of Sc. 1880, 36.

Waralierne (10,000 Mennesker). De høre efter al Sandsynlighed til de kolariske Folk, men om de tale deres eget Sprog, er os ikke bekjendt. Ved Udgangen af 1880 arbeidede her 14 Missionærer, 3 indfødte Præster, og her var 1,580 Christne, 815 Nadvergjæster[1].

Den skotske Frikirkes Kvinde M. S. (se S. 66) har Stationer i Bombay, Puna, Nagpur, Chindvara og arbeider i Skole- og Zenanagjerning[2].

Omtrent 1827 stiftedes *et indfødt Skoleselskab i Bombay* (native education society[3]), hvilket iøvrigt ikke synes at have udfoldet nogen betydelig Virksomhed og maaske nu er ophørt[4].

Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østerland anlagde 1839 en Station i Nasik, der ophørte samme Aar, 1839 i Puna, hvilken ogsaa synes strax at være opgivet, 1841 i Bombay, (opg. 1843)[5].

1843 anlagde *gosznerske Missionærer*, efterat have maattet opgive Gondmissionen, en Station i Kampti, der kort efter overdroges til den skotske Frikirke[6].

Det christelige Modersmaals Skoleselskab for Indien oprettede 1863 et Seminarium i Ahmednuggur. Tillige har det et Par Skoler, udbreder gudelige Skrifter paa Mahratti og arbeider ved Kolportører[7].

1866 oprettede *Edinburg Lægemissionsselskab* en Station i Bombay, hvilken senere er opgivet[8].

1870 begyndtes *Chanda- og Centralindiamissionen* med det Formaal at uddanne en indfødt Præstestand til at drive Missionsgjerning paa hele den Egn. Den er stiftet af en anglikansk indfødt Præst, staaer under Tilsyn af Biskoppen af Kalkutta og støttes af den

---

[1] Rep. 1875, 21 ff. 1881, 23 ff. 33 ff. 56 f. 1882, 29 ff. 73 f. Hunter, 221. 257. 284 ff. 293. 337. Smith 44. Allg. Missz. 1878, 486.

[2] Rep. 1881, 25 ff.

[3] Det maa være forskjelligt fra det af Erkediakon Barnes 1815 stiftede education society, hvis Formaal var at antage sig Europæeres Børn (Miss. reg. 1840, 154.)

[4] Miss. reg. 1836, 111.

[5] Miss. reg. 1840, 154. 1841, 153. 1842, 182. 1845, 136.

[6] Ev. Miss. mag. 1846, I. 39. Hunter 293. M. rec. F. C. S. 1881, 246.

[7] Rep. 1880, 47 ff. Indian miss. dir. 219.

[8] Rep. 1880. Chr. work. 1866, 545.

skotsk biskoppelige Kirke. Den har Stationer i Chanda og Sironka, hvor Sproget er Telugu, og en Katechetskole i Indore[1].

1871 grundede en Missionær fra *den originale Secessionssynode i Skotland* en Station i Seoni; det er endnu den eneste[2].

1871 begyndte *den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S.* (Amerika) en Missionsgjerning i Bombay, der hovedsagelig var beregnet paa Christne. Der er desuden Stationer i Puna (1872), Egutpura (187), Nagpur (1875) med 9 Missionærer, 1 angloindisk Præst, 353 Medlemmer, hvoraf i det Mindste de 200 ere Englændere (Udg. af 1881)[3].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. (Amerika) har Stationer i Kolapur, Ratnagiri og Panalla med 4 kvindelige (amer.) Arbeidere[4].

1872 anlagde en amerikansk Kvinde en Station i Bassein, hvor der er 2 kvindelige Arbeidere[5].

Det indiske kvindelige Normalskole- og Undervisningsselskab har Stationer i Bombay, Nasik, Bhundara, Ahmednuggur, Aurungabad, Jalna med 7 kvindelige (eur.) Arbeidere (Udg. af 1880)[6].

I *Bombay* virker et stedligt *Lægemissionsselskab* med en Læge[7].

Antallet af indfødte evangeliske Christne i dette Tungemaal var 1871 3,773 (1861 1979), af Nadvergjæster 1515 (929), indfødte Præster 19 (11)[8].

Det britiske Bibelselskab har udgivet Bibelen paa Mahratti og arbeider, støttet af *Hjælpebibelselskabet i Bombay* (1873) paa dens Udbredelse ved Kolportører[9]. Dette sidstnævnte Selskab har ogsaa bekostet Udgivelse af den hellige Skrift paa Mahratti og Guzerati[10].

Det amerikanske Traktatselskab har af og til hjulpet til Udgivelse af christelige Skrifter paa Mahratti[11].

---

[1] Col. ch. chr. 1874, 99. Ill. miss. news 1877, 86. Millman 274. Guardian 1881, 1567. Miss. life 1878, 135. 468. 1879, 32. 1880, 514.

[2] Indian miss. dir. 234. If. Newman 80 synes den at være ophørt.

[3] Rep. 1872, 115 f. 1873, 123. 1879, 142. 201. 1881, 191. Indian miss. dir. 205. Gundert 195.

[4] Rep. 1881, 31.

[5] Gundert 197.

[6] Rep. 1880, 8. 16.

[7] Rep. Edinb. med. m. s. 1880, 18.

[8] Allah. conf. 519.

[9] Rep. 1880, 159. 257. 261.

[10] Rep. Bombay aux. B. S. 1837, 10. 1845, 12.

[11] Rep. 1880, 108 f.

Traktatselskabet i Bombay (1822), der er blevet støttet af *det religiøse Traktatselskab*[1], arbeider for Udbredelse af gudelige Skrifter paa Mahratti.

Romerkirken havde allerede i Middelalderen Martyrer i Bombay, men dens Mission var af kort Varighed. Hovedsædet for den romerske Mission blandt Mahratterne er Goa, der siden 1510 har været i Portugisernes Magt og været Sædet for denne. Her paabegyndtes strax Missionen, der dog atter sygnede hen, og først 1557 ret tog Opsving, men ogsaa dreves med Troestvang mod Hedningerne. I Goa havde de fleste af de forskjellige Ordener, der dreve Missionen i Indien, deres Hovedsæde, hvorfra de virkede. Udenfor Goa dreves siden Midten af det 16de Aarhundrede Missionen navnlig af Jesuiterne, saaledes i Diu, Daman og Bassein. Competencestridigheder mellem Paven og Kongen af Portugal i forrige Aarhundrede og mellem Paven og Erkebiskoppen af Goa i dette Aarhundrede have bidraget til at svække Missionsgjerningen. I de portugisiske Besiddelser fandtes 1870 245,388 Christne med 552 Sognepræster og Medhjælpere. Da Folketallet i de portugisiske Besiddelser i Indien er 444,617, er altsaa over Halvdelen Christne[2].

Hvad den øvrige Mission blandt Mahratterfolket angaaer, da har den i det apostoliske Vikariat Bombay Stationerne Bombay, Puna, Lanowli, Ahmednuggur, Satara, Malligam og i Vikariatet Vizagapatam Stationerne Nagpur og Kampti med 50 Præster og 22,000 Christne, af hvilke ikke faa ere Europæere[3].

Antages de indfødte Christnes Antal for at være 25,000, bliver det af en Folkemængde paa 15 Mill. $^1/_{600}$[4].

11. Urieiafolket.

Til Orissa sendte *det baptistiske M. S.* allerede 1809 en indfødt Hindu som Missionær, han nedsatte sig i Balasur, men 1817 blev Missionen opgivet[5].

1821 ankom *Generalbaptist M. S.'s* (England) første Missionærer til Serampur for at se sig om efter en Missionsplads, og paa de

---

[1] Rep. 1869, 141.

[2] Hazart, Kirchengesch. Wien 1727, 1. 69. Hahn 1, 322. 325. 354 ff. Behm. u. Wagener, die Bevölkerung d. Erde, Gotha 1878, 43. Madras Cath. dir. 179. Allg. Missz. 1874, 355.

[3] Madras cath. dir. 119. 146.

[4] C. M. atl. 64 tab.

[5] Cox 1, 182. 202. Miss. reg. 1816, 3 jf. Rep. Orissa miss. Cuttack 1841, 22.

derboende Missionærers Raad droge de til Orissa, anlagde 1822 en Station i Kuttack, hvortil snart kom flere: Puri, Hinduismens Jerusalem (1823—1833), Balasur (1825—1838), Berhampur (1825) med Padri Polli (1849) og Russellkonda (1849), Midnapur (1836—41), Khunditur (1839), Pipli (1840), Choga (1841), Ganjam (1841—45), Khurda (1868, Station for det indfødte Hjælpe m. s.), Minchinpatna (1871), Sambalpur (1879), Bilepadda med endel vigtige Udposter. Ved Udgangen af 1879 arbeidede paa disse Stationer 8 Missionærer og 22 indfødte Præster, og der var der 995 Medlemmer, 2688 Christne[1].

I hjertelig Forstaaelse med dette M. S. arbeider det *amerikanske Frivilliebaptist M. S.*, hvis Udsendinge 1836 kom til Orissa og anlagde en Station i Balasur (1838), efter en kort Tid (1836—37) at have arbeidet i Sambalpur. 1840 anlagdes Jellasur, 1844 Midnapur, 1852 Santipur tæt ved Jellasur (nærmest beregnet paa Santalerne). Ved Udgangen af 1875 arbeidede her 4 Missionærer og 4 indfødte Præster, Nadvergjæsternes Antal var 405[2].

Frivillie Baptist Kvinde M. S. har Stationer i Midnapur og Balasur med 3 kvindelige (amer.) Arbeidere og støtter Missionsgjerningen i Jellasur og Bhimpur (se S. 120)[3].

Breklum M. S. har 1882 anlagt en Station i Koraput efter forgjæves at have forsøgt at anlægge en Station i Bastar, hvor Sproget er Halbi, som endnu ikke er Skriftsprog[4].

Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østerland anlagde 1844 en Station i Kuttack. Den bestod endnu 1847, men ophørte snart efter. Senere er den bleven fornyet og har nu to kvindelige Arbeidere[5].

Det britiske B. S. har udgivet Bibelen paa Urieia[6].

Det amerikanske Traktatselskab har hjulpet Missionærerne ved Udgivelse af gudelige Skrifter paa Urieia[7].

Det Samme er Tilfældet med *det religiøse Traktatselskab*[8].

---

[1] Rep. 1880, 7. 8. 26. 61; Sutton, mission to Orissa, Boston 1833, 24; Burkh. 3, I. 167. 207; Indian miss. dir. 107; India: The Orissa mission. Leicester; Rep. Orissa bapt. miss. Cuttack 1841. M. reg. 1847, 182.

[2] Indian miss. dir. 167. Rep. Orissa miss. 22 ff. Miss. reg. 1839, 157.

[3] Rep. 1880, 33.

[4] Missionsbote 1882, 66. 75.

[5] Miss. reg. 1846, 428. 1849, 126. Dobbins 38.

[6] Rep. 1880, 255.

[7] Rep. 1880, 111.

[8] Rep. Rel. Tr. soc. Lond. 1869, 137.

Romerkirken stiftede i det 17de Aarhundredes første Halvdel Menigheder i Pipli, Balasur, Angily o. fl. St. Men Missionen er det gaaet tilbage med, og nu er der kun Stationer i Berhampur, Surada og Kuttack (ap. Vik. Vizagapatam) samt Balasur (ap. Vik. V. Bengalen) med 8 Præster og 176 Christne[1].

Naar de Christnes Antal altsaa anslaaes til 5500, bliver det af en Befolkning paa 2 Mill. $^1/_{364}$[2].

12. Assameser.

Ligesom flere andre Steder var *det baptistiske M. S.* ogsaa her det første, som begyndte Missionsvirksomheden (1829). Iøvrigt maa det bemærkes, at i Assam bo de forskjellige Stammer saaledes mellem hverandre, at det ikke altid er let at opgive, til hvilket Sprog Missionen egenlig skal regnes. Renest tales Assamesisk ved Sibsagur. En Station anlagdes i Gowhatti (1829), der 1838 blev overdraget til den amerikanske Baptistmissionsforening[3].

Den amerikanske Baptistmissionsforening, som allerede i mange Aar havde arbeidet i Birma, anlagde 1836 en Station i Sodieia (opg. 1839) og derefter i Jaipur (1839, flyttet 1840 til Nagahøilandet), Sibsagur 1841, Nowgong (1841), Dibrughurh (1877—78), og overtog 1838 Gowhatti (først besat 1844). Paa disse 4 sidste Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 3 Missionærer og 1 indfødt Præst, og der var 126 Døbte, 766 Medlemmer (Assameser)[4].

Den amerikanske *Kvindebaptistmissionsforening for Vesten* har 2 kvindelige (amer.) Missionærer i Gowhatti og Nowgong[5].

Det baselske M. S. anlagde 1848 en Station i Tezpur, men efterat den ene Missionær var bleven Baptist, traadte den anden 1850 i *Evangelieudbredelsesselskabets* Tjeneste, der siden har anlagt Stationer i Durrung eller Mungledeie (1866—1873). Ved Udgangen af 1879 var her 180 Christne, 30 Nadvergjæster[6].

Antallet af indfødte evangeliske Christne er saaledes mindst

---

[1] Madras cath. dir. 119. Hahn 2, 357.

[2] C. M. atl. 64 tab.

[3] M. Reg. 1839, 139. 1840, 179. Per. acc. of Serampore miss. 1833, 31. Ill. miss. news 1871, 44. Burkh. 3, II. 88.

[4] Rep. 1879, 39 ff. 1881, 69. 1882, 75 ff. 114. Miss. reg. 1840, 129. 141. 1842, 150. 1846, 125. Burkh. 3. II. 88 ff. Indian miss. dir. 156 f.

[5] Rep. 1881, 71 ff.

[6] Rep. 1870, 75. 1879, 14 f. Bas. Miss. m. 1850, II. 258. Missionfield 1865, 85 f. 1875, 122. 1878, 252.

331, af Nadvergjæster 161. 1871 og 1861 angives det til 320 og 190 samt 190 og 84. De indfødte Præsters Antal er 2[1].

Romerkirken har en Station i Assam (ap. Vik. Midtbengalen) med 50 Christne[2].

Antallet af Assameser angives til 2 Mill.[3], altsaa er 1/5000 af Folket Christne.

13. Nepaleser.

Nepaleser eller Ghurka'er ere det herskende Folk i Nepal (omtr. 1 Mill.). De erobrede Landet 1716. Nogen Mission er endnu ikke begyndt iblandt dem, men de ere Æmne for *den skotske Statskirkes* Missionsgjerning i Kalimpong (1880) og Darsjiling (1870), og *Hjælpebibelselskabet i Kalkutta* har støttet Udgivelsen af et af Evangelierne paa Nepalesisk[4]. Folket er muhamedansk.

C. De kolariske (kherväriske) Folk.

1. Kolfolket.

(Mundari og Larka).

Det første af de kolariske Folk, hvor Missionsgjerningen er paabegyndt med Iver, og hvor den ogsaa har baaret de skjønneste Frugter, er Kolfolket i Chota Nagpur.

1845 begyndte *det gosznerske M. S.* en Mission blandt dette Folk og anlagde Stationer i Ransji (1846), Lohardugga (1847—54, 1871), Govindpur (1850—57, 1869), Hazaribagh (1861—69), Purulia (1864), Kaiabassa (1865), Burju eller Patrasburtsj (1869), Takarma eller St. Mathæuspur (1872), samt de med indfødte Præster forsynede Menigheder Nunya, Piring, Tapkara og Marka. Paa Kaiabassa arbeider man ganske, paa Lohardugga fortrinsvis blandt Larka'erne, paa Ransji tillige blandt Uraon, paa Purulia tillige blandt Santalerne. Antallet af Døbte (næsten alle Mundari) var ved Udgangen af 1878 24,313, af Missionærer 16, af indfødte Præster 6[5].

---

[1] Allah. conf. 519.

[2] Madras cath. dir. 158.

[3] Church. m. atl. 64. tab.

[4] Rep. 1880, 85. C. M. atl. 64 tab. Oliphant, a journey to Katmandu. London 1852, 151.

[5] Biene auf. d. Mf. 1881, 2 f. Plath, Gosznes Mission unter Hindus u. Kohls. Berlin 1879, 285 f. o. fl. St. Burkh. 3, I. 236 flg. Allg. Missz. 1874, 170. 203. 209. 265. 348. Gundert 160 (de Døbtes Antal 50,000).

I Forbindelse med det gosznerske M. S. anlagde *det finske M. S.* en Station i Suomi 1862, men da den var bleven en Udpost til hint Selskabs andre Stationer, ophørte Forbindelsen 1866[1].

1868 opstod en Strid mellem endel af det gosznerske M. S.'s Missionærer og Selskabet, og Følgen blev, at de med en stor Del af Menigheden traadte ud og sluttede sig til den anglikanske Kirke. De støttes af *Evangelieudbredelsesselskabet*, men en stor Del af de indfødte Præster lønnes ganske af Menighederne. Der er Stationer i Ransji (1869), Kaiabassa (1869), Hazaribagh (1869). Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 2 Missionærer, samt 5 Missionærer, der fik Hjælp af M. S. og 9 indfødte Præster (i Dorma (1878), Tapkara, Maranghadda o. fl. St.) De Christnes Antal var 10,679, Nadvergjæsternes 4,670. Endel christne Koler ere udvandrede til Assam som Arbeidere og betjenes saavidt muligt af de anglikanske Missionærer i Tezpur og Dibrughurh. Paa sidstnævnte Sted, hvor en Kirke allerede 1845 var bleven bygget efter Ansættelsen af en Regeringspræst for Assam, var Missionæren 1873 i *Assam-Cachar-Missionens* Tjeneste, senere (1878) i *Kalkutta Præsteforøgelsesselskabs*[2].

Den amerikanske Baptistmissionsforening arbeider fra Sibsagur blandt Kolerne i Assam. Der fandtes her 153 kolske Medlemmer ved Udgangen af 1880[3].

Det britiske B. S. har udgivet de tre første Evangelier paa Mundari[4].

Romerkirken har en ubetydelig Mission i Kaiabassa (1869) med 2 Missionærer (ap. Vik. Vestbengalen) og 356 Christne, hvoraf endel i Hazaribagh (Station for en Regeringspræst) vist ere Europæere. 1876 anlagdes en Station i Burudi; og de Christnes Antal er i Tiltagende[5].

Kolernes Antal er 532,077. De ere Dæmondyrkere. De Christnes Antal er 35,500 (1861 2400), altsaa er $^1/_{15}$ af Folket Christne[6].

---

[1] Årsb. 1862, 7. 1867, 5.

[2] Rep. 1870, 75. 1879, 14 f. Missionfield 1878, 252. 1882, 287. 350 ff. Net 1881, 88. 90. Milman 95 ff. Col. ch. chr. 1853—54, 423. 1873, 21. 1878, 252.

[3] Rep. 1881, 69.

[4] Rep. 1880, 255.

[5] Madras cath. dir. 157. Jahrb. d. Verbr. 1876, V. 45 ff. 1877, 1. 39 ff. V. 33.

[6] Ch. miss. atl. 64 tab. Allah. conf. 519. Allg. Missz. 1878, 252.

2. Santaler.

Det første Missionsselskab, der betraadte denne Missionsmark, var *det kirkelige M. S.*, som efter at have anlagt Stationen Bhagulpur (1850) begyndte en Skolevirksomhed blandt Santalerne. Men saa udbrød det store Santaloprør 1855. Saasnart dette var dæmpet, traf Selskabet Aftale med Regeringen om at oprette christelige Skoler for Santalerne, der skulde bestyres af Selskabet, men understøttes af Regeringen. Men i en Depeche af 1857 fra Handelsselskabets Bestyrelse blev det forbudt, «da man maatte vogte sig for alt Samarbeide med Missionærer». Efter at der saa var arbeidet en kort Tid fra Bhagulpur af, anlagdes 1860 den første egenlige Santalmissionsstation i Hirampur (1860). Senere er der anlagt Stationer i Taljhari (1871), Godda (1871), Baghaia (1877), Chuchi (1878), Dharmpur ell. Bahava (1878), Luckipur (1878). Paa disse Stationer arbeidede ved Udgangen af 1879 4 Missionærer, 5 indfødte Præster (de 4 Santaler), og der var 1819 Christne, 685 Nadvergjæster[1].

Omtrent samtidig med det kirkelige M. S. begyndtes en Mission blandt den Del af Santalfolket, der, fjern fra Hovedmassen af det, boer i det nordlige Orissa. *Det amerikanske Frivilliebaptist M. S.* anlagde her Stationerne Santipur (1852) og Bhimpur (1873), hvis Hovedgjerning falder blandt Santalerne. Her arbeider mindst en Missionær[2].

1865 havde en af *Baptistmissionsselskabets* Missionærer fra Stationen Suri af begyndt at arbeide blandt Santalerne, og til hans Eftermand sluttede de hidtilværende gosznerske Missionærer Danskeren Børresen og Nordmanden Skrefsrud sig og stiftede til Støtte for denne Mission et M. S. i Indien, kaldet *Indisk indre Mission til Santalerne,* der senere har faaet Hjælpendvalg i England, Skotland, Danmark og Norge. (Indt. 1881—1882 60,000 Kr. Udg. 42,000 Kr.) Det har Stationer i Ebenezer (1867), Nia Dumka (1879), Asanboni (1878), Aludoha (1878), Moholpahri (1880), og har 1881 dannet en Menighed i Thakurpura i Assam af de der samme Aar indvandrede christne Santaler. I April 1882 var her

---

[1] Rep. 1871—72, XIII f. 1877—78, XV. 87. 1878—79, XV. 192 f. 1879—80, XII. f. 15 f. C. M. atl. 76 Prim. charge of the bishop of Calc. London 1859, V. C. M. intell. 1860, 156 ff. Calw. M. Bl. 1856, 37 ff.

[2] Indian miss. dir. 166 ff.

2 Missionærer, 3 eur. Medhjælpere, en indfødt Læge, 2 indfødte Præster samt 3041 Christne[1].

Den skotske Frikirke anlagde 1871 Stationen Pachumba, hvortil senere er kommen Tundi (1879) og Chukeie (1879). Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 3 Missionærer, hvoraf kun en er ordineret, en anden er Læge. De Christnes Antal var 212, Nadvergjæsternes 92[2].

Frikirkens Damemissionsselskab (se S. 66) har en Station i Pachumba[3].

1875 anlagde *Miss. Hægert*, der hidtil havde arbeidet i det indiske indre M. S. til Santalernes Tjeneste en Station i Jamtara (Bethel). Han arbeider uafhængigt af noget Selskab og er Baptist. Ved Udgangen af 1880 arbeidede her 2 Missionærer, og her var 63 Nadvergjæster og 107 Christne[4].

I Forbindelse med *det baptistiske M. S.* arbeider en uafhængig Missionær i Jamtara[5].

Det gosznerske M. S. har fra Purulia, Kaiabassa og Nunya leilighedsvis arbeidet blandt Santalerne[6], hvilket ogsaa var Tilfældet paa *det finske M. S.'s* Station Suomi (1862—66)[7].

Det britiske B. S. har udgivet Davids Psalmer, Mathæus og Apg. paa Santali[8].

Romerkirken, der allevegne søger at trænge sig ind, hvor den seer evangeliske Missionærer arbeide med Held, har ogsaa søgt at trænge sig ind i Santalistan (1879), men det er ikke lykkedes. Derimod arbeider den fra Midnapur af blandt Santaler, der bo i Nærheden af Jhurgaon (1875)[9].

Antallet af christne Santaler var 1871 900 (Nadvergjæster 313), nu er det noget over 5,000, og der er 7 indfødte Præster.

---

[1] Rep. 1877—78, 46. 1878—79, 25. 43. 1879—80, 23. 1880—81, 14. 42 f. 1881—82, 13. 31. 36 f. Grundemann 3, I, 136. Hertel, Indisk Hjemmemission til Santalerne. Kolding 1877. Alm. Kirket. 1879, 55.

[2] Rep. 1880, 15. 1881, 21. 1882, 26. 74. Smith 39 f. Hunter 332.

[3] Rep. 1881, 5.

[4] Hægert, the Santhals. London (1881) 38.

[5] Rep. 1880, 65.

[6] Allg. Missz. 1877, 135.

[7] Årsb. 1865, 9. 1866, 8.

[8] Rep. 1880, 255.

[9] Alm. Kirket. 1880, 20. Jahrb. d. Verbr. 1877, I. 28 f.

Da Folketallet er 1 Million (1790 var det kun 3000), er de Christnes Antal 1/200, et stort Resultat i saa kort Tid[1].

3. Kur- og Kurkufolket.

Blandt denne lille Folkestamme (60,000) arbeider en forhenværende methodistisk, nu uafhængig Missionær i Ellichpur (1874). I 1875 døbte han 11 af dette Folk. I Nærheden af *evangeliska Fosterlandsstiftelsens* Stationer (S. 85) bo ogsaa Kurkuer[2].

4. Bhilfolket.

Dette Folk er rimeligvis et kolarisk Folk. De tale deres eget Sprog, om de end alle forstaa Hindi, men Arier ere de ikke. De ere mellem 1 og 3 Mill., bebo Høilandet i det sydlige Rajputana og det nordlige og nordvestlige Mahrattaland. Paa indstændig Begjæring af derboende Officerer og ved deres Understøttelse har *det kirkelige M. S* 1880 oprettet sin første Station blandt dette Folk i Khairvara[3].

5. Bhumij og 6. Khorva.

Disse to Folk (201,147 Mennesker og 17,564 Mennesker bo i Chota Nagpur. En særegen Mission findes ikke iblandt dem, men maaske de ere Æmne for Missionsarbeide fra de derværende Stationer[4].

7. Kharriafolket.

Dette Folk boer Syd for Chota Nagpur, er 53,025 i Tallet. Ingen Mission er begyndt iblandt dem[5].

8. Juangfolket.

Dette Folk (9,398) boer i Orissa, ei heller det har været Æmne for Missionsarbeide, hvilket samme ogsaa er Tilfældet med to følgende Folk[6].

---

[1] Allah. conf 519. Ch. miss. atl. 64 tab. Jahr. d. Verbr. 1877, I. 30.
[2] Ind. miss. dir. 234. Indian ev. review 1877, 84. Missionstidning 1877, 13. 1.
[3] C. M. intell. 1880, 537 ff. 1881, 693. 1882, 585 ff.
[4] C. M. atl. 64 tab.
[5] C. M. atl. 64 tab.
[6] C. M. atl. 64 tab.

9. Savaro- eller Saurafolket

(1800) i det nordlige Cirkars[1], og

10. Mehtofolket

Nord for Rajpur[2].

D. Den Thibet-Birmanske Sprogstamme.

1. Dhimal, Kachari o. fl.

Blandt disse Stammer (omtr. 500,000), der bo i Butan, begyndte *det baptistiske M. S.* 1808 en Mission, men Missionærerne maatte samme Aar paa Grund af Sygdom vende hjem; 1810 anlagdes dog en Station i Barbari, men den maatte samme Aar opgives[3]. Kacharierne i Assam omtales nedenfor.

2. Dofla, Mikir, Miri, Naga, Kuki o. fl.

Disse Folk (omtr. 300,000) bo paa Nordostgrænsen af Assam. Blandt Kachari'er, Mikir'er, Garo'er, Naga'er arbeider *den amerikanske Baptistforening* paa Stationerne Nowgong (1841), Gowhatti (1844), Goalpara (1867—1878), Tura (1876), Haimoung eller Malung (1876), Dibrugurh (1877—1878), Resu (1877), Samguting (1879, oph. s. A.), Kohima (1881). Paa disse Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 6 Missionærer, 9 indfødte Præster (1 Missionær og 1 indf. Præst ere ogsaa tidligere anførte under Assameserne), og der var 113 Døbte og 846 Medlemmer, af hvilke de fleste ere Garo'er[4] (de blandt Assameserne anførte ere her forbigaaede). 1881 ordineredes en Assameser til Missionær i Merangkong (Naga'er)[5].

Kvinde Baptist M. S. (i N. Amerika, østlige Afdeling) har en Pigeskole i Tura for Garo'erne med 1 (amer.) kvindelig Arbeider[6].

---

[1] C. M. atl. 64 tab.

[2] C. M. atl. 64 tab.

[3] Cox 1, 181 f. 191 f. 203.

[4] I Rep. 1880, 40 anføres Missionæren boende i Amguri.

[5] Rep. 1858, 59 flg. 1866, 76. 1869, 59. 1877, 35 flg. 1878, 40. 1879, 41. 1881, 64. 1882, 74 ff. 114. Bas. Miss. m. 1881, 213.

[6] Rep. 1882, 74.

Kvinde Baptist M. S. for Vesten har Stationer i Nowgong og Gowhatti med 2 kvindelige (amer.) Arbeidere[1].

Kalkutta Præste-Forøgelsesselskabet havde 1863 en Station i Chittagong, hvorfra der arbeidedes blandt Kuki'erne[2].

Blandt disse Stammer arbeider ogsaa *Assam- og Cachar-Missionen*, der dels antager sig Europæere, dels Bjergstammerne. Oprindelig stiftedes det 1865 paa Foranledning af en engelsk Regeringspræst i Gowhatti, der fra 1863 af havde taget sig af Garo'erne, og dets Hensigt var at arbeide blandt disse. 1866 udsendtes de første Missionærer, men da Baptisterne, der arbeidede blandt Garo'erne, forsikrede dem, at disse ei vilde tillade Europæere at drage ind i Landet, bleve de 1867 og 1868 sendte til Kuki'erne (omtr. 100,000 i det sydostlige Sylhet), og Selskabet fik 1868 sit nye Navn og Bestemmelse. Paa Stationen Silchar var der 1871 61 indfødte Christne, desuden er der en Station i Lukipur[3].

Blandt Kachari'erne arbeides ogsaa fra *Evangelieudbredelsesselskabets* tidligere omtalte Station Tezpur (1850)[4].

Baptistmissionsselskabet har 1876 anlagt en Station i Kalinuggur. Arbeidet er særlig lagt an paa Munipuri'erne og Kuki'erne, hvilket sidste Folk er nær beslægtet med Mugh'erne i Arakan. Ved Udgangen af 1880 var her 1 Missionær og 20 Medlemmer[5].

Blandt Kuki'erne, Mikir'erne og Mir'erne arbeider ogsaa *det walisisk-kalvinistiske Methodist. M. S.* fra sine Stationer blandt Khasi'erne[6].

De Christnes Antal blandt disse og det følgende Folk er omtr. 1100, altsaa omtr. 1/500[7].

3. Garofolket.

Blandt dette Folk (omtr. 16,000) arbeider *den amerikanske Baptistforening*. 1871 var der 212 Medlemmer, nu er der mange flere; de ere medregnede blandt Opgivelserne under sidstnævnte Folk (S. 123)[8].

---

[1] Rep. 1881, 71 ff.
[2] Chr. Int. Calc. 1864, 366.
[3] Ill. miss. news 1866, 26. 1867, 104. 1868, 102. Col. ch. chr. 1873, 23. Missionfield 1878, 115. Indian miss. dir. 232.
[4] Missionfield 1880, 42.
[5] Rep. 1880, 64 f. Chr. work 1876, 481 ff.
[6] Rep. Baptist M. S. 1880, 65.
[7] Ch. m. atl. 64 tab.
[8] Ch. m. atl. 64 tab. Allah. conf. 519.

4. Tipura eller Mrung.

Blandt dette Folk (20,000), der boer Øst for Komilla i Østbengalen, er ingen Mission paabegyndt endnu[1].

5. Lepchafolket.

Dette lille Folk boer i Sikkim (4000 Mennesker). 1841 anlagde *det gossnerske M. S.* en Station i Darsjiling, hvor en Lepchamenighed samledes, der 1872 (omtr. 50 Mennesker) gik over[2] til *det baptistiske M. S.*; for Tiden er denne Station ikke besat[3].

Den skotske Statskirke anlagde 1870 en Station i Darsjiling og 1880 en i Kalimpong. Her arbeides blandt Lepcha'er, Nepales'er, Limbu'er. Ved Udgangen af 1880 var her 3 Missionærer, 34 Nadvergjæster, 184 Christne[4].

Det britiske B. S. har udgivet 1 Moseb., Dele af 2 Moseb., Matth. og Joh. paa Lepcha[5].

6. Newar, Magar o. fl.

I disse og 13 andre forskjellige Tungemaal, der tales i Nepal (½ Mill.), er endnu ingen særlig evangelisk Mission begyndt, uden den under Lepchafolket nævnede[6].

Romerkirken havde ved jesuitiske Missionærer omvendt nogle faa af Nepals Beboere, før Gurka'erne erobrede Landet 1716. De bleve tvungne til at flygte, nogle til Thibet, andre til Bettia, hvor der endnu er en christen Menighed, hvor der er 1 Missionær og et Kloster[7].

7. Bunun- og Kanavarifolkene.

Disse to Folk bo i Thibet (160,000 Mennesker). Her anlagde *Brødremenighedens M. S.* efter forgjæves at have søgt at trænge ind i Thibet 1856 Stationen Kyelang, hvortil 1865 kom Pu. De forsøge derfra at virke paa Befolkningen i det kinesiske Thibet. Deres Gjerning har været besværlig, men ikke forgjæves. Ved Udgangen

---

[1] Ch. M. atl. 64 tab.
[2] Gundert 164.
[3] Rep. 1880, 57.
[4] Rep. 1880, 56 ff. 1881, 25 ff.
[5] Rep. 1880, 355.
[6] C. M. atl. 64 tab.
[7] Oliphant 151. Madras cath. dir. 153.

af 1880 havde de her 3 Missionærer og 32 Christne. Folket er buddhaistisk. De Christnes Antal er altsaa $^{1}/_{5000}$ af Folket[1].

E. Khasifolket.

Dette Folk boer Syd for Assam og tæller 95,000 eller efter andre Angivelser 120,000 eller 300,000 Mennesker.

Det baptistiske M. S. anlagde 1813 en Station i Pandua (besat af Indfødte), men den opgaves 1814. 1833 anlagdes en Station i Cherrapunji, men den blev opgivet omtr. 1838[2].

1840 optog det *walisisk kalvinistiske Methodist M. S.* Missionen i Cherrapunji eller Nongsawlia og anlagde 1870 en Station i Jiwaipunji eller Jaintia (Hovedsæde far Jaintia'erne, en Stamme paa 40,000 Mennesker) og senere Shellapunji, Shillong og Mowplang. Desuden er der indfødte Præster i Sohbar, Khadsawfra, Nurtiang. I Alt var der ved Udgangen af 1880 6 Missionærer, 8 indfødte Præster (1870: 14), 1659 Medlemmer (1870: 544) og over 2600 Christne. Altsaa er omtrent $^{1}/_{50}$ af Folket Christne[3].

Det britiske B. S. har udgivet det N. T. paa Khasiaproget[4].

F. Khamtifolket.

Blandt dette Folk paa Nordostgrænsen af Assam (omtr. 10,000 Mennesker) er der ingen Mission. Det er beslægtet med Sjanfolkene i Siam. Den af den amerikanske Baptistmissionsforening 1836 i Sodieia (se S. 116) anlagte Station var ogsaa beregnet paa Khamtierne[5].

Sammenfatte vi nu det ovenfor Anførte, da se vi, at Missionsgjerningen drives med saare ulige Omfang paa de forskjellige Egne

---

[1] Jahresber. 1880, 31. Schneider, En Missionsbild från Vester Himalaia. Stokh. 1879. Morov. Alm. 1881, 79.

[2] M. reg. 1817, 19. 1836, 123. Cox 1, 236. 245. Ill. Miss. news 1866, 111. Gundert 169. C. M. atl. 64 tab. Per. acc. of Serampore Missions 1834, 52. Per. acc. rel. to B. M. S. 1815, 440.

[3] Adrodiad Cymdeithas genhadol dramor (Beretning paa Kymrisk) 1880, 7. 15. 19. 26. 48. Occas. pap. miss. N. 10. Ill. miss. news 1866, 111.

[4] Rep. 1871, 406.

[5] C. M. atl. 65 tab. Miss. reg. 1840, 141.

af Indien. Medens der i de Egne, der tidligt ere komne under christelig Paavirkning, eller hvor de store Færselsveie gaa, findes mange Stationer, og Landet paa nogle af dem er oversaaet af dem, er der andre Egne, navnlig i det Indre eller i de Landsdele, der styres af indfødte Fyrster, der næsten ganske ere uberørte af Missionen. Meget har det naturligvis bidraget, naar en Landsdels Befolkning har vist sig modtagelig for Christendommen, og destoværre have da ofte andre Selskaber ogsaa taget fat der, istedetfor at vende sig derhen, «hvor Christus ikke var nævnet» (Rom. 15, 20), og af saadanne Egne er der endnu nok i Indien. Tættest besat med Stationer er det sydligste Indien, Papismens ældste Missionsmark og Aflægger fra Trankebarmissionen, dernæst Trankebaregnen og Gangesdalen. Derimod er der andre Egne, der ere meget tyndt besatte med Missionærer, eller næsten slet ikke, saaledes mod Nord Nepal, mod Øst det sydlige Pundjab og Landene mod Syd, Bhovulpur, Malva, Berar, Nizams Lande, og først i den sydlige Del af Landet naa Missionærerne ogsaa nogenlunde, skjøndt dog høist ufuldkomment, ind i det Indre. At slaa sig ned paa en aldeles ikke forhen berørt Egn uden Forbindelse med andre Missionærer, holde kun de færreste af, men der er maaske ogsaa noget berettiget deri.

Hvad den forholdsvise Styrke af de evangeliske og de papistiske Missionærer angaaer, da have hine Overvægten i det nordlige og østlige Indien, i det sydlige have derimod Papisterne, der arbeidede her halvandet hundrede Aar før Protestanterne og desuden styrkede sig ved deres Erobringer fra den syriske Kirke, Overvægten; men vi maa dog bemærke det, at Overvægten ikke er saa stor, som det synes, dels fordi mange evangeliske Stationer ere forbigaaede, da de maa ansees for Udposter, dels fordi de romerske Missioner ikke ere i synderlig Fremgang, denne er aldeles overveiende paa den evangeliske Side, dels fordi man i Romerkirken døber Hedninger og navnlig Børn med langt mindre Betænkelighed end i de evangeliske Missioner. Heller ikke arbeider Romerkirken i den Grad som flere af de evangeliske Missioner paa Uddannelse af indfødte Præster, og navnlig ikke paa at hjælpe de indfødte Menigheder til Selvstændighed. Skal Værdien af de Christne veies, da bliver Forholdet end ugunstigere for Romerkirken, thi mange af dens Christne have blot givet Slip paa et Afguderi for at gribe et andet.

	Missionærer.			
	1850.	1861.	1871.	1878.
1. Evangelieudbredelsesselskabet.	35	43	41	45[1]
2. Kirkelige M. S.	64	103	102	102[2]
3. Engelsk Presb. Kirke	„	„	„	„
4. Irsk Presb. Kirke	5	6	8	8
5. Skotske Frikirke	16	16	19	26
6. Forenede presb. Kirke	„	4	9	10
7. Skotske Statskirke	5	7	4	17
8. Walisisk Calcinist. Meth. . . .	2	4	5	6
9. Westleyansk M. S.	13	31	22	28[3]
10. Londonske M. S.	49	46	44	45[4]
11. Baptist. M. S.	30	39	26	35[7]
12. General baptist. M. S.	8	8	6	16[5]
13. Engelsk presb. Kirke	„	„	„	1[1]
14. Kvækernes M. S.	„	„	„	3
15. Danske M. S.	„	„	3	5
16. Et dansk M. S.	„	„	„	1
17. Leipziger M. S.	6	12	19	22
18. Basel. M. S.	23	43	42	60
19. Gosznerske M. S.	9	15	12	21
20. Hermansburger M. S.	„	„	8	„
21. Brødremenighedens M. S. . . .	„	3	2	3[1]
22. Ev. Fosterlandsstiftelsen . . .	„	„	„	7
23. Amerikansk ev. luth. M. S. . .	„	„	„	4
24. Evang. luthersk Kirke i Amerika (nu Generalsyn.)	4	4	3	3[8]
25. Presbyterianske Kirkes M. S. .	24	23	32	30
26. Holl. Reform. Kirke i Amerika.	„	9	6	5[1]
27. Forenet presb. Kirke i Amerika.	„	4	3	5[1]
28. Tydsk evangelisk	„	„	2	3[6]
29. Methodist. Biskoppelige K. M.S.	„	17	21	48
30. Amerikansk M. S.	22	22	19	25
31. Baptistisk Missionsforening . .	8	7	11	24
32. Frivillie Baptistisk M. S. . . .	3	4	5	„
33. Indisk Indre M. S.	„	„	2	2
34. Kanadisk Baptist M. S.	„	„	„	7
35. Godavery Delta Missionen . .	„	„	„	7
	326	470	476	624
	1852.	1862.	1872.	
36. Romerkirken[14]	695	733	774	
37. under Goa[14]				

Nr. 1—14 engelske.
Nr. 17—21 tydske.
Nr. 24—31 amerikanske.

De kvindelige Missionærer ere ikke medregnede, helle

Angivelserne ere:

[1] Slutn. af 1879.

[2] Mai 1880.

[3] April 1878. Til Missionærerne ere regnede „Hjælpere“; blandt Nadvergjæsterne ere maaske ogsaa Europæere regnede.

[4] 30. April 1880. De to sidste Tal skulde paa Grund af manglende Opgivelser være større.

[5] 31. Decbr. 1879. 16 Mænd og Kvinder.

[6] 31. Decbr. 1878.

[7] 31. Decbr. 1879 (rimeligvis) Antallet 35 gjælder baade Mission. og indf. Præster. Ant. af Nadvergj. og Christne gjælder vist baade Europ. og Indf.

[8] 31. Decbr. 1880. Rep. 1881, 9 ff. Missionsbote 1881, 36.

[9] I 1880 bleve 891 døbte. Herm. Mbl. 1881, 193.

[10] Mai 1882. Rep. 1882, 101 (Pr.) Rep. 1882, 74 ff. 114 (Bapt.) U. P. rec. 1882, 222.

[11] Udg. af 1881. Rep. F. C. 7 3 f. Ep. M. 1881, 187. 691.

[12] Udg. af 1881.

[13] Ved Udg. af 1880. Af Miss. ere de 2 Lægm. Nadvergjæsternes Antal angives til 13,049, d. e. Antallet af dem, der i Aarets Løb have været til Alters. Ber. 1881, 54. a. Ev. luth. Mbl. 1881, 194.

[14] Allahabad conf. 533. Ved en løselig Optælling i Madras Cath. dir. 1876 faaer man 1073 Præster, hvoraf saavidt skjønnes 482 ere indf., men deraf høre 334 til den syriske Ritus. I Rep. of Bangal. conf. 2,335 angives Ant. af Romerks. Præster i Præs. Madras 1868 til 649 (1878 810) og Christne til 781,556 (1878 til 987,313).

Indfødte Præster.				Nadvergjæster.				Indfødte Christne.				
1850.	1861.	1871.	1878.	1850.	1861.	1871.	1878.	1850.	1861.	1871.	1878.	
4	16	37	54[1]	4335	5321	10604	15305[1]	22621	29549	45083	51391[1]	1.
7	28	67	109[2]	4897	8213	13106	18967	35162	50923	69114	93421[2]	2.
„	„	1	„	„	„	20	?	„	„	50	?	3.
„	1	„	„	24	74	131	211	105	385	532	1019[8]	4.
5	12	9	9	111	406	750	1286	281	772	1650	2740[11]	5.
„	„	„	„	„	„	66	382[10]	„	„	494	601[8]	6.
„	2	4	4[8]	58	162	326	?	234	307	681	?	7.
„	„	„	8	28	61	?	?	105	210	?	2600[11]	8.
„	4	6	12[3]	367	302	494	1174[3]	440	531	1011	?	9.
2	7	27	30[4]	1328	2405	3900	4639[4]	20077	27218	39879	50898[4]	10.
„	4	3	„	1047	1573	1902	3170	3486	6472	6509	7718	11.
„	„	10	22	259	361	646	994	776	943	2439	2704	12.
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	1	13.
„	„	„	„	„	„	„	12	„	„	„	„[11]	14.
〃	„	„	„	„	„	71	55	„	„	246	266[12]	15.
„	„	„	1	„	„	„	„	„	„	„	„	16.
„	2	4	9	1157	1730	4837	?	2957	5192	9265	11981[13]	17.
„	2	6	1	493	1420	2272	3572	1060	2997	4612	7051[8]	18.
„	„	1	6	42	468	4636	?	123	2631	14804	24313	19.
„	„	„	„	„	„	?	?	„	„	199	?	20.
„	„	„	„	„	„	8	15	„	„	17	32	21.
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	6[12]	22.
„	„	„	2	„	„	„	216	„	„	„	536[8]	23.
„	„	„	2	„	174	731	2246	164	367	2470	5423	24.
2	2	8	15[2]	147	296	563	1019[2]	399	777	1334	?	25.
„	1	3	2	„	232	712	1286	„	796	2478	1763	26.
„	„	2	„	„	9	63	304	„	12	120	?	27.
„	„	„	2	„	„	„	„	„	„	74	500	28.
„	„	6	26	„	92	1074	3169	„	305	1835	5202[12]	29.
„	11	19	33	392	1800	2112	3931	2852	7493	8161	„	30.
„	1	2	55[8]	36	77	2478	2402	122	143	6810	20757[8]	31.
„	1	2	„	25	70	276	?	160	180	599	?	32.
„	„	„	2	„	„	?	?	„	„	?	3041	33.
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	459	34.
„	„	„	„	„	„	〃	„	„	„	„	300	35.
20	94	217	404	14756	25246	51778	64355	91124	138205	220466	294723	
			hertil maa lægges mindst				13000				15000	
							77355				309723	
								1852.	1862.	1872.		
								695656	725746	808034		
									89573	106657		
									815319	914691		

kke de uafhængige Missionærer, om hvilke ikke vides meget.

Ceylon[1].

Urbefolkningen paa Ceylon synes Yakka'erne eller Vedda'erne og Naga'erne at have været. Af de første findes endnu Levninger, boende Vest og Nord for Battikaloa, de første som vilde, de sidste i Landsbyer. De ere Dæmondyrkere. I det 6te Aarhundrede før Christus trængte ariske Hinduer ind paa Ceylon, og af dem og Urfolket opstod et Blandingsfolk, Singaleserne (1,670,000), der ere Buddhaister. Temmelig tidlig kom Tamulerne ind i den nordlige Del, først som Leietropper, senere i større og større Mængde, til de i det 10de og 11te Aarhundrede under deres Fyrster satte over til Ceylon og bemægtigede sig den nordlige Halvdel af Øen; de ere af den braminske Tro, og ere omtr. 700,000, af hvilke 115,000 arbeide paa Kaffeplantagerne i Syden. Desuden findes der endel Malaiere, Kinesere, Muhamedanere af persisk Oprindelse, Efterkommere (tildels blandede) af Portugisere og Hollændere[2].

Portugiserne kom til Ceylon 1505 og satte sig fast paa Vestkysten, men formaaede ikke at trænge ind i det Indre. 1636 kaldte Kongen af Kandy Hollænderne til Hjælp, og Portugiserne bleve fordrevne; men Hollænderne beholdt, hvad de fratoge dem, og udvidede deres Magt mere og mere. 1796 fordrev Englænderne dem (afstaaet 1796. 1802), og efterat de 1815 have undertvunget Kongen af Kandy, ere de Herrer over Øen[3].

Før Europæernes Komme til Ceylon vare vel Christne komne til Øen, men, som det synes, kun som Gjæster, og da Handelen med Arabien og Persien hørte op, kom de der ikke mere. De havde ikke arbeidet for Christendommens Udbredelse[4].

Saasnart Portugiserne havde sat sig fast paa Ceylon, begyndte *Romerkirken* sin Gjerning der. Det var i den singalesiske Del af Øen, at de først begyndte. 1505 fik de Kolombo i deres Magt, og kort efter blev en Biskop ansat der. 1540 forlangte Kongen af Ceylon Missionærer ved Gesandter til Portugal, og franciskanske Missionærer sendtes dertil. 1544 blev Frans Xaver, der paa den

[1] Kortet efter Grundemann, C. M. Atlas og Bangalore Rep.

[2] Grundemann Miss. atl. 16. C. M. atl. 65. Burkh. 3, II, 4 f. Tennent, Christianity in Ceylon 35. Bangalore Rep. 2, 411.

[3] Grundemann Atl. 16. Burkh. 3, II, 35 ff.

[4] Tennent, 2 f.

ligeoverfor liggende Kyst havde prædiket for Fiskerne (Parava'erne), indbuden af disses Standsfæller paa Manaar at komme over og prædike for dem, hvilket han gjorde, og Mange bleve Christne, men, som han i sine Breve til Loyola selv skriver, var deres Christendom meget udvortes. I den nordlige Del af Ceylon fik Portugiserne langt fastere Fod end sydligere, og Christendommen, eller rettere sagt en jesuitisk Sammenblanding af Christendom og Hedenskab, vandt saadan Magt, at hele Befolkningen paa Halvøen Jaffna blev christen, og Halvøen deltes i Sogne med (14) Kirker, Præstegaarde og Skoler. Det var Jesuiterne, der arbeidede i den nordlige Del af Ceylon, men skjøndt Biskoppen af Kochin 1602 delte Øen mellem dem og Franciskanerne, hvilke sidste fik den sydlige Del af Øen, anlagde de dog ogsaa her en Station, Kolombo, hvor de arbeidede blandt Singaleserne. Dog i den sydligere Del af Øen gik det ikke saa hurtigt fremad, mægtige indfødte Fyrster boede i Nærheden, der med Skinsyge vaagede over Buddhaismen. Kirker fandtes i Galle, Kalturo, Malvana og Kolombo, men Missionsvirksomheden strakte sig næppe videre, og da Portugiserne forsøgte at bringe Christendommen længere ind i Landet, idet de 1614 i et Udkast til en Traktat med Kongen af Kandy forlangte fri Religionsøvelse i hans Rige og Frihed til at anlægge et Kloster i Kandy paa 2—300 Personer, afslog denne det paa Hollændernes Raad, hvilke ogsaa i den Traktat, de 1638 afsluttede med ham, betingede sig, at han ikke i sit Rige maatte taale romerske Præster[1].

Da Hollænderne havde erobret Ceylon, uddreve de, ihukommende, hvad de i deres Hjem havde lidt af Papisterne, og allevegne mødende Modstand af dem, alle papistiske Præster og forbøde 1658 under Dødsstraf at huse en saadan, men en slig Befaling var for ubillig til at kunne gjennemføres, og atter og atter maatte slige Befalinger gjentages. 1715 bleve alle offenlige eller private romerske Gudstjenester forbudne, 1748 forbødes det at opdrage nogen til romersk Præst. Men alt dette hjalp ikke. Medens en stor Del, navnlig af Tamulerne, skiftede Religion med stor Lethed og uden videre gik over til den reformerte Kirke, var der Andre, der holdt fast ved Romerkirken, navnlig Portugisernes Ætlinge, og Romerkirken udbredte sig nu ind i Landet, idet Kongen af Kandy, forbitret over,

[1] Tennent 8 ff. Baldæus 235. 259. 377. Dubois 3. Hahn 2, 308. 327. 353.

at Hollænderne beholdt for sig, hvad de fratoge Portugiserne, aabnede sit Land for de betrængte Papister, og endnu boer en Koloni af dem ved Matelle eller Matale. Fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, da de hollandske Præster selv saa, hvor lidet værd deres Christne vare, begyndte Papismen at gjenvinde sin Indflydelse, og alle Tvangsforholdsregler hjalp ikke, da de havde sikkert Tilhold i Riget Kandy. Papisternes Antal tog stadig til, og efter mange forgjæves Forsøg paa ved Tvang at holde dem nede, blev den hollandske Regering endelig i de sidste 30 Aar, den havde Øen, nødt til stiltiende at lade Alt gaa sin egen Gang. Da Englænderne havde erobret Ceylon, gave de 1806 fuldstændig Religionsfrihed[1].

I dette Aarhundrede har Romerkirken med Iver taget fat paa Missionen, og den drives af de to franske Congregationer du Saint Esprit og du Saint cæur de Marie. Antallet af Papister var ved Folketællingen 1871 184,399, (1877 if. romerske Missionsberetninger 174,414), hvilket er $^1/_{13}$ af Øens Befolkning. Antallet af Missionærer var ved Udgangen af 1874 65 og 4 Præster, der stode under Goa. Øen er delt i to ap. Vikariater Kolombo (1838) og Jaffna (1849), i det første findes Stationerne Kolombo, Wattale (ved Kolombo), Alutkurkul, Negombo, Cinnakorle, Moratuva, Kalutara eller Kaltura, Wadduve, Hevagamkorle, Kandy, Matale, Gampole, Galle, i det andet Jaffna, Vallikanam, Point Pedro, Mirassivilla, Kaits, Mulaitivu, Mantotte, Manaar, Kurunegala, Galgama, Putlam, Kalpentyn, Akkereipattu, Chilaw, Vennapurai, Maravilla, Bollawatte, Caimel, Battikaloa, Trinkomali[2].

Den hollandske Statskirke indførtes paa Ceylon, da Hollænderne havde erobret de portugisiske Besiddelser; allerede 1642 holdtes den første reformerte Gudstjeneste, og da Portugiserne vare uddrevne, toges deres Kirker i Besiddelse, Papismen forbødes, et Seminarium anlagdes i Jaffna, og snart traadte en Mængde romerske Christne og Hedninger over til den hollandske Kirke, saa at der i Riget Jaffnapatam 1684 regnedes 180,000 Christne af en Befolkning paa 279,000. Men til alle disse Christne havde man kun 4 Præster. Det var navnlig gjennem Skolerne, at man her (som paa de andre hollandske Øer) søgte at virke, og Skoletvang indførtes. Da det

---

[1] Tennent 37 ff.

[2] Madras Cath. dir. 162 ff. jfr. Allg. Missz. 1881, 399. Hahn 2, 362 f.

gik langsommere fremad blandt Singaleserne end blandt Tamulerne, lokkede man dem til at blive Christne ved borgerlige Forrettigheder, ja Tvang anvendtes, hvilket dog misbilligedes fra Hjemmet af. Paa den Maade var Antallet af de Christne paa Ceylon 1722 steget til 424,000, og den hollandske Del af Øen delt i 240 Sogne, hver med en Skole, men Præsterne vare faa, og kun et ringe Mindretal kunde de Indfødtes Sprog, og det Utilfredsstillende i det Hele blev ofte nok følt, skjøndt det var langtfra Skin Altsammen. Ved Aarhundredets Slutning begyndte de Christnes Antal at aftage, og da Englænderne havde erobret Øen, og saagodtsom alle hollandske Præster enten forvistes eller tilbagekaldtes, og der herskede fuldstændig Religionsfrihed, tog de hollandske Christnes Antal stærkt af, (1801: 342,000, 1811: 150,000); i Norden bleve de Papister, i Syden Hedninger; 1810 var allerede det halve Antal faldet fra, og nu findes der ikke et eneste Spor tilbage af den hollandske Mission, uden forsaavidt dens Medlemmer ere gaaede over til andre Kirkesamfund[1].

1740 begyndte *Brødremenigheden* en Missionsvirksomhed i Kolombo, men de hollandske Præster bevirkede en Befaling fra Regeringen til dem om at forlade Landet[2]. *Den danske Missionær* Schwartz besøgte Ceylon 1760, men det blev ved dette Besøg alene, og Hollænderne vare ikke tilbøielige til at taale en luthersk Mission der. Da Amerikanerne 1816 kom til Øen, var den eneste (?) Præst blandt Tamulerne en fra den danske Mission udsendt Tamuler[3]. Den engelske Regering gjorde i Begyndelsen aldeles Intet for Christendommens Fremme, al Tvang ophørte, men da Frafaldet blev saa stort, blev man dog betænkelig, og da Missionsselskaber begyndte at virke, modtog man dem med al Velvillie[4]. De to første opgave det dog snart igjen. 1805 sendte *det nederlandske Missionsselskab* to Missionærer til Ceylon, hvor de ansattes i Galle og Matura, men inden længe blev Missionen opgivet, og Missionærerne

---

[1] Tennent 37 ff. 82 ff. 100 ff. Burkh. 3, II, 36 ff. Fabricius, lux salutaris 591. Baldæus 386 ff. Leben v. M. C. Vos, Basel 1829. 141 ff. 161. Maandb. v. h. nederl. zg. 1800, 2. M. R. S. P. G. 1874, 252 f.

[2] Burkh. 3. II, 38. Uebers der Brüderg. 1, 40.

[3] Germann, Schwartz 110 ff. Anderson, Hist. of the mission of the A. M. C. F. in India. Boston 1881, 130.

[4] Tennent 80 ff.

gik over i derværende Menigheders Tjeneste. Endnu 1828 arbeidede saaledes en hollandsk Missionær i Kolombo[1].

Heller ikke det *londonske M. S.* arbeidede længe paa Ceylon. Det havde en Station i Amlamgodde (1805) med en engelsk Missionær; paa dets Stationer i Kolombo (1805), Matura (1805—15), Galle og Jaffna (1805) arbeidede hollandske Missionærer. Missionærerne gik snart over i præstelig Gjerning, og da man snart fandt Marken for ufrugtbar, opgaves den (omtr. 1820)[2].

1812 anlagde *det baptistiske M. S.* Stationer i Kolombo og i Kandy. Denne sidste ophørte snart igjen; ligeledes var Stationen i Galle af kort Varighed (1818—19). 1841 anlagdes Stationer i Kandy og Matura (senere oph.) Siden er Ratnapura (Sabaragamana) anlagt (1833). Stationerne have talrige Udposter. I Gonewala er der en indfødt Præst. Ved Udgangen af 1879 var her 4 Missionærer, 2 indfødte Præster, 544 Medlemmer[3].

1814 kom *det wesleyanske M. S.'s* Udsendinge til Ceylon. Efter Gouvernørens Forslag toge de fat paa Arbeidet baade blandt Singaleser og Tamuler[4]. Blandt Singaleserne ere Stationer anlagte i Kolombo (1814), Galle (1814), Matura (1814), Negombo (1815), Kaltura (1817), Kornegalle eller Kurunegala (1821—1834), Berlapanater (1832, Udpost til Dondra 1838), Dondra (1838), Godapitieia (1839—42. 1864), Amlamgodde (1842—1843), Pantura (1842), Sidua (1842), Bentotte (1843—1844), Hickhoddy (1843—44), Morotto (1843), Galkisse (1845), Kandy (1850), Minuangodde, Wellewatte, Angulana, Watalpola (disse fire mellem 1850 og 1860), Sapugoda (1870—71), Belligam (1871), Morovakorle (1871), Katana (1871), Madampitieia ved Kolombo (1874), Laggala (1874—76), Pololpitieia (1874—75), Hambantote (1874), Magona (1876), Kurava (1877). Blandt Tamulerne arbeides der foruden i Kolombo paa Stationerne Jaffna (1814), Battikaloa (1814), Trinkomali (1816), Point Pedro (1818),

---

[1] Gützlaff 1, 307. Leben von Vos 126. 146 ff. Maandb. 1826, 99. 1828, 137.

[2] Burkh. 3, II, 41 f. Miss. reg. 1877, 12. Leben von Vos. 146. 157. Williams, the missionary gazetteer. London 1828, 19. 346.

[3] Rep. 1880, 92 ff. 140. Hoole 166. Miss. Reg. 1848, 195. 1852, 211. Passingham, miss. tours in India and Ceylon. London 1881, 99. Williams 188.

[4] Tennent 86. Hans Meddelelse efter meth. Kilder, at der ingen protestantiske Christne var tilbage blandt Tamulerne, er næppe rigtig.

Wannarponne (1850), Puttur (1871), Kutavelly (1872), Ploly (1872), Porativu (1872—1874), Kalmunai (1872), Eraur (1873), Atchulu ved Jaffna (?) (1874—75), Amithagali (1874—75), Kallaar (1874—76), Manaar (1875). De ophævede Stationer ere Udposter, og endel af Stationerne styres af indfødte Præster. Methodisterne have udfoldet en betydelig Virksomhed paa Ceylon, og det overveiende Flertal af indfødte Christne høre til dette Kirkesamfund. Ved Udgangen af 1877 var her 17 Missionærer, 45 indfødte Præster, 5,659 Medlemmer, 669 paa Prøve[1].

En af *det amerikanske M. S.'s* Udsendinge, hvem det ikke tillodes at arbeide i Kalkutta, ankom 1813 til Ceylon, og paa Gouvernørens Begjæring anbefalede han sit Selskab at oprette en Station blandt Tamulerne; dette skete ved de 1816 ankomne Missionærer, og Stationer anlagdes i Tillipalli (1816), Battikotta (1816), Panditeripo (1820), Uduville (1820), Manepi (1831), Chavachagerri (1833), Varany (1834—44) og Valvetti eller Udupitti (1843—44, 1853). Som det vil bemærkes, arbeides kun paa Øens Nordspids. Ved Udgangen af 1880 arbeidede her 6 Missionærer, 9 indfødte Præster (i Mulai o. fl. St.). Medlemmernes Antal var 972[2].

I Forbindelse med dette Selskab arbeider *Kvindemissionsselskabet* (6 kvindelige Arbeidere i Uduville, Manepi, Udupitti)[3] og *Kvindemissionsselskabet for det Indre* (1 kvindelig Missionær og nogle Bibelkvinder i Panditeripo og Tillipalli)[4].

Den anglikanske Kirke havde forsaavidt begyndt sin Gjerning tidligere, som allerede 1797 den første anglikanske Regeringspræst blev ansat. Men kun langsomt forøgedes Antallet, 1808 var der kun 2 paa Øen, om end siden nogle flere kom til; men disse Præster

---

[1] Rep. 1861, 15. 1865, 18. 1871, 23. 1872, 23 f. 29. 1873, 34. 41. 1874, 35. 1875, 36, 44 f. 1876, 40 f. 44 f. 1877, 37 ff. 1878, 41 ff. Miss. reg. 1817, 12. 1826, 135 ff. 1834, 100. 1835, 144. 1836, 151. 1840, 213. 1841, 228. 1843, 235. 1844, 191. 225. 1845, 191. 1846, 190. 1847, 212 f. 1848, 211 f. 1849, 213. 1850, 213. 1852, 215. Burkh., 3, II 44 ff. Hoole 168. Bangalore rep. 2, 307 ff. 497 f. (hvor Talangivelserne vist ere for høie).

[2] Rep. 1835, 62. 1843, 168. 1845, 145. 1854, 133. 1881, 62. Wiggers 2, 129. Burkh. 3, II, 47. Memoir of H. Winslow. N. York. 190 ff. 207 Anderson 131 ff.

[3] Rep. 1881, 147.

[4] Rep. 1880, 169.

vare først og fremmest ansatte for Europæernes Skyld og kunde kun ved Siden deraf drive Missionsvirksomhed. Ogsaa henhøre Resterne af de hollandske indfødte Christne til deres Virksomhedskreds[1]. Ceylon henlagdes 1813 under Stiftet Kalkutta. 1816 besøgte Biskoppen Øen, der var dengang 5 à 6 anglikanske Præster paa Øen, men skjøndt Guvernørerne levende interesserede sig for Christendommens Fremgang, skjøndt Biskopperne ivrig fremhævede Nødvendigheden og Betimeligheden af at tage fat paa Gjerningen og at lade Øen blive et særeget Stift, skete dette dog først 1845. Biskopperne af Kolombo have med megen Iver taget sig af Missionsgjerningen, men det har, navnlig i den senere Tid, været vanskeligt at finde den rette Grænse for Biskoppens og (det kirkelige) Missionsselskabs Myndighed[2].

Imidlertid havde begge de anglikanske Missionsselskaber begyndte deres Gjerning paa Øen.

1818 udsendte *det kirkelige M. S.* sine første Missionærer hertil, og der blev anlagt Stationer baade blandt Singaleserne og blandt Tamulerne. Til de første høre Kandy (1818), Kalpentyn (1818—19), Baddagama (1819), Kotta (1823), Kolombo (1850) og Kurunegala (1880), til de sidste Nellur (1818), Chundikulli (1842), Kopay (1847). I Kolombo arbeides ogsaa blandt Tamulerne. Blandt Singaleserne er der indfødte Præster i Nugegoda, Pita Kotta, Dodanduva (1881), Balipiti Modera (1881), Kaigalla (1881) samt paa nogle af de ovenfor anførte Stationer; blandt Tamulerne ere alle Arbeiderne paa 1 nær indfødte, og en indfødt Præst er ansat i Dikoya (1881). Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 14 Missionærer, 10 indfødte Præster, og her var 6,597 indfødte Christne, hvoraf 1,543 vare Nadvergjæster[3].

Evangelieudbredelsesselskabet begyndte sin Virksomhed paa Ceylon 1838, da der anlagdes en Station i Nuvera Ellie, hvortil senere kom Stationer i Matura (1840), Kalpentyn (1842—47), Kandy (1845—1846. 1848), Mahara (1846—1848), Kaltura (1846, oph. før 1860), Miligraia ved Galkisse (før 1860), Pantura (1853),

---

[1] „De regne sig for at høre til den hollandske Kirke“, siger Tennent (p. 103) 1850, men dette er næppe mere Tilfældet.

[2] Tennent 79. 103. M. R. S. P. G. 1854, 253 ff.

[3] Rep. 1879—80, XIII. XVIII. C. M. int. 1881, 308. C. M. gleaner 1881, 72. C. M. atlas 108. Williams 140. Selkirk. recollections of Ceylon. London 1844, 196 ff.

Kaimansgate ved Kolombo (1856), Mutval (1856), Badulla (1859), Cottonchina ved Kolombo (før 1860), Buenavista (1860), Galkisse (1861), Tangalle (1864), Chilaw (1866), Matale (1868). Endel af disse Stationer have været besatte af indfødte Præster og ere ikke i de senere Aar anførte blandt Selskabets Stationer; som saadanne anføres i Beretningen for 1879 Buenavista, og med indfødte Præster: Kurena, Pantura, Matura, Tangalle, Badulla, Galkisse, Kaimansgate; desuden er der anglikanske Præster i Kalutara eller Kaltura (?), Negombo, Matale, Koralavella. Tamulstationer ere Putlam (1847), Manaar (1852), Battikaloa (1855), Kallupitieia (1876), af hvilke de to første have europæiske Missionærer. De anglikanske Præster i Kotahena, Jaffna, Trinkomali arbeide ogsaa blandt Tamulerne. Ved Udgangen af 1879 havde Evangelieudbredelsesselskabet 6 Missionærer, 12 indfødte Præster og paa 5 af de 13 Stationer 2,779 Christne, hvoraf 357 vare Nadvergjæster[1].

Den skotske Dameforening for kvindelig Skoledannelse havde en Station i Kolombo (1847—1850) og maaske i længere Tid[2].

Den irske presbyterianske Kirke havde 1847 en Station i Galle, nærmest beregnet paa Europæere. Den havde næppe lang Varighed[3].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har gjentagne Gange støttet den anglikanske Mission med stor Gavmildhed[4], ligeledes fremhjælpes Missionen af *det britiske B. S.* (hjulpet af Bibelselskaberne i Kolombo (stiftet 1812) og Jaffna (1814)[5], af *det religiøse Traktatselskab* (støttet af *Ceylon religiøse Traktatselskab*)[6], af *det christelige Modersmaals Skoleselskab*[7].

---

[1] Rep. 1860, 22. 151 f. 1861, 20. 1864, 135. 1879, 19. Miss. Reg. 1843, 234. 1844, 223. 1847, 212. 1848, 211. 1849, 213. 1850, 213. 1852, 215. M. R. S. P. G. 1854, 253 ff. Missionfield 1877, 10 ff. 1878, 131. 1879, 80 ff.

[2] Miss. Reg. 1849, 215. 1852, 217.

[3] Hoole 169.

[4] Rep. 1873, 48. M. R. S. P. G. 1854, 272.

[5] Rep. 1881, 147. Bangalore rep. 2, 262 ff.

[6] Rep. 1882, 163.

[7] Rep. 1880, 76.

	Missionærer.			Indfødte Præster.			Christne.			Nadvergjæster.		
	1857.	1878.		1857.	1878.		1857.	1878.		1857.	1878.	
1. Baptistmissionsselskabet	2	4	4	8	16 [1]	2	441	2908	„	441	651	544
2. Methodistiske M. S.	9	17	„	14	40	45	981	8708	„	1905	3522	5659
3. Amerikanske M. S.	4	4	6	2	8	9	897	1546	„	411	886	972
4. Kirkelige M. S.	10	11	14	2	10	10	?	6370	6597	440	1512	1543 [4]
5. Evangelieudbredelsesselskabet	?	2	6	„	18	12	„	15531 [3]	„	„	688	700
	25	38	30	26	92	78	2319	35063		3197	7259	9418
6. Romerkirken (1877) [5]		63						174414			50000	

[1] Saal. i Bangal. rep. De ere dog næppe ordinerede.

[2] Bangalore Rep. 2, 497 ff.

[3] Endel af disse ere rimeligvis Ætlinger af de hollandske Christne. Ialt angives Antallet af singalesiske Christne til 150,000 (Bangalore Rep. 2, 411).

[4] Mai 1880 (Rep. 1879—80, XIII).

[5] Allg. Missz. 1877, 399 f.

Kortet Nr. 4[1].

1. Birma.

Af dette Rige har England 1826 erobret Arrakan, Tavoy og Tenasserim, 1852 Pegu (ialt 3 Mill. Indv.). I Arrakan boer der foruden forskjellige mindre Stammer af turansk Æt Birmaner og de med dem nærbeslægtede Arrakan'er eller Mugh'er (312,000) foruden endel Hinduer (27,000). Til de turanske Stammer høre Areng'er (30,000) i Grænsebjergene til Birma, Mro'er, hvis Hovedmasse boer i Indien, men af hvilke en mindre Afdeling (5000) boer i Akeiabkredsen, Kemmi'er (Kami'er), der ere deres Naboer, samt Kaieng'er (2,000), der bo noget sydligere og ind i Bjergene. I Pegu bo Peguan'er eller Talain'er eller Mun'er (70,000), hvis Sprog er blevet mere og mere fortrængt af det beslægtede birmanske. I Birma og Pegu bo Birman'erne (3 Mill.). I den nordvestlige Del af Birma og ind i Siam og Kina boer Laos eller Shanfolket (de kalde sig selv Tai) (omtr. 3 Mill.). Blandt dem bo Lawo'erne. Mod Nordvest bo Kaieng'erne (omtr. 30,000), og i den nordligste Del af Landet Paloung'er, Kakhaian'er, Singfu'er (300,000), Fvun'er, Khamti'er og et Par mindre talrige Folk. Lidt sydligere, men dog Nord for Ava bo En-geii'er, Yo'er, Kadu'er, Dhanu'er, Bong'er, Kulah'er eller Kachar'ier (endel af dem bo i Assam). De røde Karener eller Karenne'er ere beslægtede med Sjan'erne, men ikke med Karenerne; de bo paa Grænsen mellem Birma og Siam. Tungtu'erne bo Nord for Moulmein. Ka'erne boede før i Tenasserim, men forlode Landet, da Englænderne bemægtigede sig det og

[1] Grundeman; Moor, notices of the Indian archipelage. Singapore 1837. Rheinisches Missionsatlas. Barmen 1878. China's millions 1875—76. London.

droge over til Siam. Tsova'er bo Nordost for Moulmain, Wah'er (12,000) i Provindsen Mergui, Selong'er paa Merguiøerne. Alle disse Folk høre til den mongolske eller turanske Folkestamme; til den kaukasiske høre derimod Karen'erne, der bo i alle de sydlige og østlige Provinser helt hen til Siam og ned til Havet. De ere 2 Millioner i Tallet. De tale navnlig tre Mundarter, Sgau (i Tenasserim, Sgau-Karener'ne kaldes af Birmanerne Meietho), Bghai (ved Tungu) og Pvo (Meietkeian, i Pegu). Hvad Religionen angaaer, da ere Birmaner, Arakaner, Peguaner, Siameser og de røde Karener Buddhaister, de andre Stammer Dæmondyrkere; desuden boer der 21,000 Muhamedanere i Arakan, 27,000 i Pegu, samt 27,000 og 65,000 Hinduer[1].

Det er saaledes et meget broget Folkebillede, der opruller for os i Birma; dog er det navnlig i den nordlige Del, at det er Tilfældet, og her leve, som vi tidligere have set i Indien, et lignende Folkeslags Mangfoldighed, rimeligvis Levninger af tidligere dengang talrigere Folk langs Himalaiabjergene hen til Persien. Blandt de fleste af Folkene er der endnu ingen Missionsgjerning begyndt, og her ligger en vid og som det synes lovende Missionsmark aaben blandt de forskjellige Urfolk.

A. Arrakan.

Det baptistiske Missionsselskab anlagde 1826[2] en Station i Akeiab, hvor Arbeidet blandt Mugh'erne var ledsaget af megen Velsignelse. 1838 blev Stationen Udpost til Chittagong, og Gjerningen overtoges 1840 af[3] *den amerikanske Baptistforening*, der allerede 1834 havde anlagt en Station i Keiukfeiu paa Øen Ramri, paa hvis anden Ende ogsaa en Missionær boede. 1841 anlagdes en Station i Sandovay. Man arbeidede her baade blandt Mugher, Birmaner og Karener, og blandt Kemmi'er og Kaieng'er. Stationerne paa

---

[1] Malcom travels in Hindustan and China. London 1844. (Folketalangivelserne ere tagne herfra, undtagen hvor det gjælder de britiske Besiddelser, hvilke ere tagne fra) Missionfield 1866, 281. 290. Titcomb, pers. recoll. of Br. Burma. London 1880, VII. 94. Burkh. III, 2. 96 ff. Mason, der Karenenapostel. Berlin 1855, 120 ff. China's millions 1875—76. London. p. 83 (Kort). Jahrb. d. Verbr. 1881, III, 32 ff.

[2] 1820 og 1821 er urigtigt, jf. Miss. Reg. 1828, 76.

[3] Miss. reg. 1831, 31. 1833, 38. 1840, 147.

Ramri vare blevne indskrænkede til en; den bestod endnu 1850, men er formodenlig ophævet samtidig med de andre Stationer 1854[1].

Kalkutta Præsteforøgelsesselskab havde 1863 en Præst i Akeiab, der dog næppe var Missionær[2]; derimod har den anglikanske Kirke i den allersidste Tid faaet en Præst der, som egenlig hører til *Evangelieudbredelsesselskabet*[3].

Romerkirken har i den sidste Tid begyndt Missionsgjerning her, navnlig blandt Mro'erne, idet Biskoppen af Østbengalen 1880 anlagde Stationen Kulladan ved Floden af samme Navn, der har sit Udløb ved Akeiab. Den agtes dog flyttet til Pulakvah[4].

B. Birmaner.

Det baptistiske Missionsselskab anlagde 1807 en Station i Rangun, som dog blev opgivet 1824[5].

Det londonske M. S. anlagde 1809 en Station i Rangun, der dog opgaves kort efter[6].

1813 kom Missionær Judson til Rangun. Han var udsendt af det amerikanske M. S. til Indien, men da Regeringen ei tillod ham at arbeide der, drog han til Rangun, og da han underveis var bleven Baptist, stiftedes *den amerikanske Baptistforening*, der tog sig af denne Mission. Den havde meget tunge Tider at gjennemgaa, men efter Krigen mellem Birma og England fik man i de engelske Besiddelser en uhindret Virksomhed. Rangun var opgivet 1824, den 1822 i Ava anlagte Station opgaves 1826, og Stationer anlagdes nu i Amherst (1826—27, gjenopt. omtr. 1840—1848), Moulmein (1827), Tavoy (1828), Rangun (1829), Mergui 1829—omtr. 1854), Ava (1833—1837), Tungu (1853), Shvaigaiin (1853), Henthada (1854), Bassein (omtr. 1854), Prome (omtr. 1856), Zigong (omtr. 1877). Paa disse Stationer arbeidede ved Udgangen

---

[1] Miss. reg. 1841, 148. 1842, 149. 1843, 150. 1844, 140. 1845, 125. 1846, 124. 1852, 115. Malcom 442.

[2] Chr. intell. Calc. 1864, 366.

[3] Guardian 1882, 194.

[4] Jahrbr. d. Verbr. 1881, IV. 24 ff.

[5] Burkh. 3, II, 127.

[6] Burkh. 3, II, 127.

af 1878 7 Missionærer, og der fandtes mindst 6 indfødte Præster, deriblandt i Letpadan, Amherst. Medlemsantallet var ved Udgangen af 1881 1525, Missionærernes 13, de indfødte Præsters 10. I Amherst arbeides hovedsagelig blandt Peguaner og ogsaa i Maulmein arbeides der blandt dette Folk[1].

Det kvindelige Baptist M. S. (Boston) har 13 amer. kvindelige Arbeidere i Moulmein, Rangun, Thongzai, Prome, Zigong, Bassein[2], og *Kvinde Baptist M. S. for Vesten* (Chicago) 1 i Zigong[3].

Evangelieudbredelsesselskabet begyndte sin Virksomhed i Birma, tilskyndet af en Spaltning mellem Baptistmissionærerne, der truede med at drive endel af de Omvendte (navnlig Karenere) over i Papismen eller Vantro og paa gjentagen indstændig Opfordring af de Udtraadte. Stationer ere anlagte i Moulmein (1857), Rangun (1863), Mandalay (1869 paa Grund af politiske Forhold foreløbig ophørt 1879), Tungu (1875), Thaietmeio (1879). 1877 fik det britiske Birma (samt Andaman- og Nikobarøerne) sin egen Biskop i Rangun. Til Stiftets Dotation bidrog Stiftet Winchester i England alene Halvdelen med 90,000 Kr., og *Selskabet til Christenkundskabs Fremme* hjalp ogsaa med hertil. Der arbeides baade blandt Birmaner og Karener og blandt Kinesere og Tamuler i Rangun, for hvilke sidste 1878 ordineredes en Tamul. I August 1879 var her 12 Missionærer og indfødte Præster, i Begyndelsen af 1882 angives det (for hele Stiftet) til 9 europæiske og 5 indfødte Præster foruden 5 Regeringspræster. Nadvergjæsternes Antal er ikke angivet[4].

Dameforeningen til Fremme af Kvindeundervisning o. s. v. (i Forbindelse med ovenanførte Selskab) har en Station i Prome[5].

Romerkirken drev i Portugisernes Velmagtsdage Mission i Birma eller, som det dengang hed, Pegu. En Koloni af portu-

---

[1] Rep. 1858, 55 ff. 1875, 17. 1876, 11 ff. 1878, 12. 1879, 29. 1882, 47 ff. Miss. reg. 1828, 394. 1842, 147 f. 1843, 148. 1844, 138. 1848, 117. 1850, 114. Burkh. 3, II, 128 ff. Bainbridge, around the world tour of chr. miss. Boston 1882, 292.

[2] Rep. 1882, 41 f.

[3] Rep. 1878, 46.

[4] Rep. for 1878, 15. 27 ff. Titcomb V. 63. 70. 80. 91. Missionfield 1866, 282 ff. 1879, 207. 1880, 44 ff. 1882, 70. Guardian 1882, 194.

[5] Titcomb 49.

gisiske Christne er af Birmanerne 1756 bleven slæbt ind i Landet og boer ved Meiado. Det var i Tidens Løb gaaet tilbage med Missionen, men 1830 gjenoptoges den paany. 1870 deltes det apostoliske Vikariat Birma (1722) i to apostoliske Vikariater Nord Birma og Syd Birma, og det apostoliske Præfektur Øst Birma. Til det første (1,930 Christne, 5 Missionærer) høre Stationerne Mandalay, Keiangu, Nabek, Monhla, Khiantarona, til det andet (10,400 Christne, Europæere medregnede, 17 Missionærer) Rangun, Kheiaongvine, Moulmein, Mayokha, Tavoy, Bassein, Kanotzogen, Meiaungmeia, Thenganein, Houfo, Thongzai, Paybengon; til det tredie (2250 Christne med Europæerne, 4 Missionærer) hører Tungu, Mahlubensey, Tobun, Layto eller Lutazza (1868). Der arbeides blandt Birmaner og Karener og paa Keiangu blandt Keiang'erne[1].

Det britiske B. S. har udgivet de to første Mosebøger paa Birmansk og fremhjulpet Udgivelsen af det N. T. paa Peguansk, *det amerikanske B. S.* har udgivet hele Biblen paa Birmansk; intet af dem udfolder dog nogen særegen Virksomhed for dens Udbredelse, for hvilket *Birma Bibel- og Traktatselskab* virker[2]. Dette støttes af *det religiøse Traktatselskab* fra 1829 af[3] og *det amerikanske Traktatselskab*[4] og er meget virksomt, baade hvad Udgivelse og Udbredelse af Skrifter angaaer.

C. Karener.

Først 1828 kom *den amerikanske Baptistmissionsforenings* Udsendinge i Tavoi i Forbindelse med Karenerne, idet de døbte en af dem løskjøbt Karenerslave. Han bragte sine Landsmænd Bud om den hvide Lærer, og mange af dem kom til Tavoy at høre ham. Reiser bleve gjorte ind blandt Karenerne, og mange bleve døbte paa de forskjellige Stationer, helt ned til Mergui. Stationerne

---

[1] Malcom 293. Guerrero, Indianische newe relation Augsb. 1714, 86. Madras cath. dir. 1876, 172 ff. Annales 1866, 31. Burkh. 3, II, 142. Die kath. miss. 1873, 111. 1875, 64. Scurati, vita di Seb. Carbone. Milano 1873, 102 ff. 127.

[2] Rep. Brit. B. S. 1876, 138. 1881, 265.

[3] Rep. 1861, 104. 1881, 136. Jubilee mem. Rel. Tr. S. London 1850, 462.

[4] Rep. 1875, 125.

ere de ovennævnte Tavoy, Moulmein, Rangun, Shvaigeiin, Tungu, Henthada, Bassein, samt Ma-u-ben (omtr. 1880), men desuden findes der en stor Del Menigheder, betjente af indfødte Præster, af hvilke der i det Mindste er 61 (Udg. af 1881). Ved Udgangen af 1881 var Medlemsantallet 13,090; 16 Missionærer arbeidede blandt Karenerne. Et Karenisk Indre M. S., hvis Aarsberetning vi destoværre ikke have kunnet erholde, arbeider med til Missionens Fremme[1].

Kvinde Baptist M. S. har 9 kvindelige amerikanske Arbeidere i Bassein, Shvaigaiin, Henthada, Moulmein, Tavoy[2], og *det kvindelige Baptist M. S. for Vesten* har 9 i Bassein, Henthada, Moulmein, Tungu, nogle af dem har det dog fælles med førstnævnte Selskab[3].

Evangelieudbredelsesselskabet arbeider paa alle sine Stationer ogsaa blandt Karenerne. I 1878 ordineredes 4 Karener til Præster; en indfødt Præst arbeider i Lerko blandt Paku Karenerne[4].

Om *Romerkirken* have vi talt under Birmanerne.

Dele af det gamle og det nye Testamente ere oversatte paa Bghai Karenisk, de 5 Mosebøger paa Sgau Karenisk, Dele af det gamle Testamente paa Pvo Karenisk ved Hjælp af *det britiske B. S.*[5]. Forresten gjælder, hvad vi ovenfor have sagt om dette og lignende Selskaber, ogsaa her.

D. Tamulerne.

Foruden *Evangelieudbredelsesselskabet*, der har en særegen Præst for Tamulerne i Rangun (1878)[6], har *det lutherske M. S. i Leipzig* en Station i Rangun (1879) med 1 Missionær og 82 Nadvergjæster[7].

E. De røde Karener.

Blandt dem og de rimeligvis med dem beslægtede Gaiko'er har der navnlig siden 1874 været arbeidet fra *den amerikanske Baptist*

---

[1] Rep. 1875, 25. 1879 11 ff. 82. 1880, 47 ff. W. E. B. General dir. of miss. soc. Chicago 1881 (prep. ed.) 32. Burkh. 3, II, 135 ff. Sørensen, den ev. Miss. i Bagindien. Kbhvn. 1875. Proceedings of the gen. conf. on for. miss. at Mildmay. London 1879, 189 ff.

[2] Rep. 1882, 60.

[3] Rep. for 1878, 30. Miss. life 1882, 268.

[4] Rep. 1878, 51 f.

[5] Rep. 1864, app. 84.

[6] Rep. 1879, 16.

[7] Jahresb. f. 1880, 54. Svenska k. misst. 1881, 109.

Missionsforenings Station Tungu[1]. Den *romerske Kirke* havde 1875 i Sinde at anlægge en Station blandt dette Folk[2].

F. Shan'er.

Blandt dette Folk har *den amerikanske Baptist Missionsforening* anlagt en Station i Bhamo (1877), hvor der ogsaa arbeides blandt Birmaner og Kakhaian'er. Blandt Shan'erne arbeider en, blandt Kakhaianerne 2 Missionærer. 9 Shan'er og 10 Kakhaian'er ere døbte[3].

Det kvindelige Baptist M. S. underholder 1 amer. kvindelig Missionær i Bhamo[4].

Romerkirken synes at ville udfolde stor Virksomhed i Bhamoegnen. I Slutningen af 1877 meddeler en Baptistmissionær, at den har 6 Præster her, som ville oprette Stationer[5].

G. Kineserne.

Vi have omtalt, at *Evangelieudbredelsesselskabet* paa sin Station Rangun (1863) ogsaa arbeider blandt Kineserne. Mere særlig Station for disse er *Kina Indlands M. S.'s* Station Bhamo (1875), hvor der ogsaa arbeides blandt Birmaner, Loass og Kakhaian'er. Der er 2 Missionærer, men endnu ingen Christne[6].

2. De engelske Besiddelser.

A. Malakka.

Befolkningen her bestaaer dels af Malaier (indvandrede fra Sumatra fra Midten af det tolvte Aarhundrede), der ere ivrige Muhamedanere, dels af Afkom af de europæiske Folkeslag, der her have hersket, dels af Kinesere og andre Folkefærd. Byen Malakka erobredes af Portugiserne 1512, af Hollænderne 1641, af Englænderne 1815, og afstodes til dem 1825[7].

---

[1] Rep. 1875, 29.
[2] Die kath. Miss. 1876, 158.
[3] Rep. 1877, 23. 1879, 35 ff. 1882, 73 f. Calw. Mbl. 1882, 72.
[4] Rep. 1882, 57.
[5] Rep. B. M. U. 1878, 23.
[6] China's millions 1879, 41 ff. 1881 6.
[7] Burkh. 3, II, 163 ff. Martin col. libr. 10, 141.

Allerede tidlig rettede *Romerkirken* sine Øine paa Malakka, og 1557 oprettede Paven et Bispedømme, men, hedder det i Madras cath. dir., «saa forsømmelig eller vanmægtig var den portugisiske Regering til at fuldbyrde sit Tillidshverv, at indtil 1838, da Bispedømmet ophævedes, saa Malakka aldrig en der bosat Biskop.» Nu styres det af den apostoliske Vikar i Singapur. I Malakka og Maria Pinda (blandt de vilde Mantra'er) er der 3 Missionærer, 2 Goapræster og 900 Christne[1].

1815 anlagde *det londonske M. S.* en Station i Malakka, navnlig beregnet paa Kineserne, og af den Grund ophævedes den 1843, da Adgangen til Kina aabnedes[2].

1834 stiftedes i Malakka en *Velgjørenhedsstiftelse* (benevolent institution), der oprettede en christelig Skole for Indoportugisere, Kinesere og Tamuler, og hvis Udsending ogsaa foretog Missionsreiser i Omegnen. Den bestod endnu 1840[3].

I Malakka er en anglikansk *Regeringspræst* ansat[4].

Udenfor den engelske Koloni findes muhamedanske Malaistater.

B. Wellesley.

I denne Provins, en Kyststrækning paa 9 Mil og 1 Mil ind i Landet, der tilligemed Øen Pulopinang (1785) tilhører England (siden 1800), bestaaer Befolkningen hovedsagelig af Malaier (62,000) og Kinesere (14,000), hvortil Repræsentanter fra endel andre Folk komme[5].

I Pulopinang anlagde *det londonske M. S.* 1819 en Station, beregnet paa Kineserne, der opgaves 1843[6].

De i Pulopinang boende Englændere underholdt 1843 nogle ogsaa paa de Indfødte beregnede Friskoler; om de bestaa endnu, er os ikke bekjendt[7].

Evangelieudbredelsesselskabet har paa Fastlandet anlagt en

---

[1] Madras cath. dir. 161 ff. Martin 10, 141. (Antallet af Christne angives 1828 til 1883), jfr. Yvan, de France en Chine. Paris 1855, 229.

[2] Burkh. 3, II, 167 ff. Ellis, Hist. of the London M. S. London 1844, I, 507 ff.

[3] Rep. of the benev. inst. at Malacca. Madras 1840.

[4] Miss. field 1882, 150.

[5] Martin 10, 127. Burkh. 3, II, 164 f.

[6] Burkh. 3, II, 169. Ellis. 1, 557 ff.

[7] Rep. of Prince of Wales isl. free shools 1843. Penang 1844.

Station (1878) med en Missionær, og desuden har det i Penang en tamulsk Præst. Den anglikanske Regeringspræst i Wellesley arbeider ogsaa blandt Tamulerne[1].

I Pinang arbeider ogsaa en *baptistisk* Missionær blandt Kineserne, som skal have stor Fremgang. Han findes ikke anført i nogen af de baptistiske Missionsselskabers Beretning, saa at han vist er uafhængig[2].

Romerkirken begyndte 1808 en Mission i Pulopinang navnlig blandt Kinesere og Siameser; nu har den der en stor Missionsskole for de omliggende Lande, samt Stationer i Wellesley, i Batu Kavan og i Larut (i Perak) med 8 Missionærer og 2080 Christne[3].

C. Singapur.

Paa denne Ø anlagde Englænderne 1819 en Koloni. Hovedmassen af Befolkningen (308,097) er Kinesere, men der findes ogsaa Medlemmer af en Mængde andre Folkeslag. Hvad Religionen angaaer, høre 749 til den anglikanske Kirke, 6683 ere Papister, 30—50 Armeniere, henved 320 ere Christne af andre Kirkesamfund[4].

Det londonske M. S. anlagde en Station her 1819, beregnet paa Kinesere, hvilken blev opgivet 1849[5].

1823 oprettede Englænderne i Singapur «*Singapore institution*», hvor Børn af de forskjellige derboende Folkeslag fik Undervisning, og hvor man ogsaa søgte christelig at paavirke dem. Christendommens Udbredelse i Østasien var Hovedformaalet med Anstalten; det er imidlertid ikke naaet, og da Kina og senere Japan er bleven aabnet for Fremmede, kan Missionsgjerningen for disse Landes Vedkommende bedre trives der. Forskjellige evangeliske Missionærer have hjertelig samvirket ved denne Stiftelse. Om den bestaaer endnu, er os ikke bekjendt, men maaske den er den samme Katechistskole med 60 Disciple af alle Sundaøernes Folk, som Kreyher omtaler 1860, der forestodes af en skotsk presbyteriansk

---

[1] Rep. for 1878, 18. Missionfield 1880, 423. 1882, 148 f.
[2] Missionfield 1880, 423.
[3] Burkh. 3, II, 169. Madras cath. dir. 161 f. Missionfield 1881, 230.
[4] Martin 10, 158. Rep. S. P. G. for 1878, 18. Guardian 1882, 695.
[5] Miss. Reg. 1840, 134. 1851, 95. Ellis I, 566 ff.

Missionær, dengang den eneste derboende Missionær. Han døde 1875[1].

Ogsaa den skotske Menighed i Singapur, knyttet til *den skotske Frikirke,* tager sig af Missionen[2].

Beregnet paa Kineserne og som en Bro til Kina anlagdes Stationer i Singapur af *det amerikanske M. S.* (1835—42)[3], af *det kirkelige M. S.*, (1837—39)[4], af *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S.* (1838—42)[5], men de vare alle af kort Varighed.

Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østerland har havt en Station i Singapur (1840—41, 1842 — efter 51)[6].

Evangelieudbredelsesselskabet oprettede en Station her 1861, hvor der er en Missionær; han arbeider blandt Kinesere, Malaier og Tamuler. Ved Udgangen af 1878 var her 50 Nadvergjæster, 200 Christne. Mulig vil Missionen her tage noget Opsving, da Singapur siden 1881 er Hovedsædet for det hidtilværende Stift Labuan og Saravak[7].

Blandt Kineserne, der ere vandrede ind i Singapur, er der ogsaa adskillige Christne, og en lille Christenmenighed i Buket Timah, 1½ Mil fra Byen Singapur, vedligeholder Forbindelsen med *den engelsk presbyterianske Kirke i Kina*, hvorfra den er udgaaet, og støttes iøvrigt af den presbyterianske Menighed i Singapur[8].

Romerkirken har paa Singapur, samt i Serangun, Buket Timah og Johor 6 Missionærer, 1980 Christne, foruden 2 Goapræster. Under Goapræsterne høre her og paa Malakka 2000 Christne[9].

Ogsaa en *armenisk Menighed* findes i Singapur[10].

Det britiske Bibelselskab har taget levende Del i Missionsbestræbelserne paa disse engelske Besiddelser, og navnlig har det staaet i levende Forbindelse med Singapur, hvor det støttedes af

---

[1] Singapore inst. free shool. Singapore 1858. Kreyher, die preus. Exp. nach Ostasien. Hamburg 1863, 77. Rep. brit. bibl. soc. 1876, 137.

[2] Rep. col-cont. dep. 1862, 27.

[3] Rep. 1836, 74. 1843, 138.

[4] M. Reg. 1841, 149.

[5] M. Reg. 1840, 146. 1844, 162.

[6] M. Reg. 1842, 141. 1844, 129. 1852, 503.

[7] Rep. for 1879, 19. Missionfield 1880, 425. 1881, 79.

[8] Rep. eng. presb. miss. 1880, 19 f.

[9] Madras cath. dir. 160 f.

[10] Moor, notices of the indian archipel. Singapore 1837 (map. 1).

et Hjælpeselskab, der havde Underafdelinger i Pinang og Malakka. Da Adgangen til Kina blev aabnet, svækkedes Forbindelsen med Singapur endel, men blomstrede dog atter op paany, og baade det N. T. og Dele af det G. T. har det ladet trykke i Singapur, og 1882 er der i Singapur blevet ansat en særegen Agent for de indiske Øer. Et *Dame Bibel- og Traktatselskab i Singapur* (stiftet 1857), udbredte hellige Skrifter ved Kolportører, og da det var sygnet hen, gjenoprettedes det 1871, men dets Virksomhed blev dog ikke af Betydning[1].

Ogsaa *det religiøse Traktatselskab* har støttet Missionsgjerningen, navnlig ved at hjælpe hint ovenanførte Dame Bibel- og Traktatselskab, hvis Virksomhed synes at have været størst omtr. 1860 og da strakt sig ud over alle de indiske Øer. Dog har det religiøse Traktatselskab her kun været lidet virksomt, de vexlende Personligheder paa Stedet selv have havt meget at betyde for Bibel- og Traktatvirksomhed[2].

Det amerikanske Traktatselskab støttede de amerikanske Missionærer i Singapur, navnlig med kinesiske Skrifter[3].

3. De hollandske Besiddelser.

A. Sumatra.

Sumatras Befolkning (omtr. 6 Mill.) bestaaer af flere forskjellige Folkestammer. Nordligst bo Atsjines'erne, en Blanding af Hinduer og Malaiier; de ere Muhamedanere. Syd for dem, i det Indre, bo Batta'erne eller Battak'erne (henved ½ Mill.), mod Nord meget blandede med Atsjines'erne, mod Syd med Malaierne, rimeligvis ere de Øens ældste Befolkning. De ere af malaiisk Æt. De have deres gamle Hedningetro, men Muhamedanismen udbreder sig meget stærkt iblandt dem. Overhovedet udbreder Muhamedanismen sig stærkt i de hollandske Besiddelser; Regeringen giver sig Udseende af at være neutral, og derfor staaer det for de Indfødte, som den er ganske ligegyldig for, ja fjendlig mod Christendom, en Antagelse, vantro Embedsmænds Adfærd gjør sandsynligere. Dertil kommer, at Malaiisk er dens officielle Sprog, og de Indfødte,

---

[1] Rep. 1842, LXXI. 1865, 190. 1869, 232. 1872, 225. 1874, 180. 1882, 68. Miss. reg. 1840, 133.

[2] Rep. 1858, 27. 1861, 115. 1864, 139.

[3] Rep. 1842, 95.

der ville i Regeringens Tjeneste, maa lære Malaiisk, og da Malaierne ere ivrige Muhamedanere, benytte de Leiligheden til at fremstille Sagen, som om Regeringen foretrækker ikke alene deres Sprog, men deres Religion. Malaiierne bo Syd for Battaerne og ere ivrige Muhamedanere. De have herfra udbredt sig til Fastlandet og over de øvrige Øer mod Øst. Mod Sydost boer et Nomadefolk Lubu'erne, og blandt Battaerne findes et Par Landsbyer af dem og Ulu'erne. Mod Syd boer i det Indre Resjang'erne, der for Størstedelen endnu ere Dæmondyrkere, og Lampung'erne, der ere Muhamedanere. Alle Folkeslagene høre til den malaiiske Folkestamme. Muhamedanismen fik Indpas paa Øen i det 14de Aarhundrede, og har nu, som alt bemærket, grebet omtrent hele Øens Befolkning[1].

Hollænderne vare de første Europæere, der satte sig fast paa Sumatra, hvortil de ankom 1599. Først 1666 fik de Besiddelser her, idet de erobrede Padang og siden erhvervede Palembang, medens Englænderne satte sig fast i Benkulen (1686), Tapanuli og Natal og under Revolutionskrigene erobrede de hollandske Besiddelser, der dog 1815 bleve givne tilbage, og 1824 tilbyttede Holland sig de engelske Besiddelser. Først 1837 optraadte de med nogen Kraft og underlagde sig nu et Stykke Land efter det andet, til de i de allersidste Aar have underlagt sig Atsjin dog først efter hæftig Modstand, og 1878 det Meste af Battalandet, dog spores deres Indflydelse ikke meget i det Indre[2].

De hollandske Regeringspræster besøgte allerede i det 17de Aarhundrede Sumatra og døbte endel; men det var vist kun udvortes Missionsgjerning, og da *det nederlandske M. S.* 1819 anlagde en Station i Padang, forefandt Missionæren Menigheden i stor Vankundighed. Stationen ophævedes 1823[3].

---

[1] Marsden, Histoire de Sumatra, Paris 1788. 1, 67 ff. 2, 123. 131. Burkh. 4, I, 52 ff. Grundemann Miss. atl. N. 20. Mededel. van het nederl. zg. 1878, 317. Almind. Kirket. 1873, 65 ff. Grundem. 4, I, 84. Conf. on for. miss. at Mildmay 138 f.

[2] Burkh. 4, I, 69 f. Grundem. 4, 1, 84. 100. Eschels Kroon Beschr. d. Insel. Sumatra Hamb. 1781, 20 ff. Friedemann, die ostasiat. Inselwelt Lp. 1868. 2, 10.

[3] Gützlaff, Gesch. d. uitbr. v. Christus koningrijk. Rotterd. 1826. I, 343 f. 383. Maandb. 1821, 151. 1824, 189. Marsden 2, 119 f. (hvis Meddelelse er urigtig).

1819 sendte *det baptistiske Missionsselskab* en Missionær hertil, der nedsatte sig i Benkulen, og samtidig udsendtes fra London to Missionærer, der ankom 1820 og nedsatte sig i Padang (1821) og Siboga (1822—25), hvorfra Battaerne havde sendt Bud til den engelske Guvernør for at spørge om, hvilken Gud man skulde dyrke. Men da de britiske Besiddelser gik over til Holland, maatte Missionen i Benkulen, hvor der var gjort en god Begyndelse, opgives; i Padang gik det ligesaa, ogsaa der maatte Missionen opgives 1825, men en af Missionærerne blev der indtil sin Død 1850 uden at staa i Forbindelse med noget Selskab, skjøndt han i de senere Aar anførtes som Baptistmissionsselskabets Missionær[1].

1834 ankom to Missionærer fra *det amerikanske M. S.* i Tapanuli for derfra at trænge ind til Batta'erne, men af en Feiltagelse dræbtes de af disse, der holdt dem for Speidere, og da Sammenhængen opdagedes, tog Folket blodig Hævn over Morderne. Flere Gange forsøgte andre af Selskabets Missionærer at trænge ind til Battaerne, men den hollandske Regering hindrede det[2].

1856 sendte *Ermelo Missionsforening* en Missionær til Sumatra, der 1857 nedsatte sig i Sipirok, men kun ved at træde i Regeringens Tjeneste som Opsynsmand kunde han faa Lov til at opholde sig i Landet. Aaret efter nedsatte en anden Missionær sig i Siboga. 1861 traadte de i det rhinske M. S.'s Tjeneste[3].

Det rhinske M. S. lod 1860 foretage en Undersøgelsesreise til Battalandet, efter at Blodbadet paa Borneo havde gjort en Ende paa dets derværende Mission, og 1861 udsendte det Missionærer hertil og tog ovennævnte Selskabs Missionærer i sin Tjeneste. Det har med stor Velsignelse arbeidet blandt Battaerne og har anlagt Stationer i Sipirok (1861), Bungabondar (1861), Aek Sarula eller Pangalsan (1862), Baros (1862, opg. samme Aar), Sigompulan (1863), Prausorat (1863—1863, 1867), Sait ni huta eller Hutadame i Silindong (1864), flyttet 1872 til Pe Radja, Pansur

---

[1] Burkh. 4, I. 74. 76. Alm. Kirket. 1869, 265 ff. Warneck, Nacht und Morgen auf Sumatra III. Gützlaff, 1, 343 f. Maandb. v. h. nederl. zg. 1830, 143. Geïllustr. zendingsblad. Amsterd. 1880, 90. M. Reg. 1826, 152 f. 1827, 116. 1839, 194. Ind. miss. dir. 25.

[2] Burkh. 4, I, 76. f.

[3] Ermel. zendingsbl. 1882, 6. Rohden, Gesch. d. rhein. Mg. Barmen 1871, 318 ff.

na pitu eller Zoar (1867), Sipoholon (1870), Siboga (1870), Aek pasir eller Panobasang (1870—71), Simoranghir (1875), Bahalbatu (1875). Missionærernes Antal ved Udgangen af 1879 var 15; i Juni 1877 var der 2173 Menighedsmedlemmer, 334 Nadvergjæster, men Antallet er taget betydeligt til siden; 1879 døbtes 1326[1].

Javacommitteen tog 1861 en af de ermeloske Missionærer og en anden hollandsk Missionær, maaske ogsaa udsendt fra Ermelo, i sin Tjeneste, dog først 1864 traadte de formelig ind i denne. Den har Stationer i Si Mapilapil (1861) og Huta Rimbaru (1864), begge Battastationer i Landskabet Angkola. Her arbeide 2 Missionærer. Den første Station har endel Udposter, og paa dem begge er der omtr. 200 Christne[2].

Det mennonitiske M. S. i Amsterdam har en Batta-Station i Huta Bargot i Landskabet Pakanten (1870)[3].

Den hollandske Regering har Præster i Benkulen og Palembang[4].

Romerkirken har først i dette Aarhundrede begyndt sin Mission paa Sumatra. Først omtrent 1840 kom romerskkatholske Missionærer hertil; nu have de Stationer i Padang, Benkulen og Deli (1878) med 3 af Staten lønnede Præster og i det Mindste 705 Christne[5].

Det britiske B. S. har hjulpet Battamissionen ved 1876 at udgive Matthæus Evangelium paa Battasproget (Toba Mundarten), hvilket agtes paafulgt af de øvrige Skrifter af det N. T. Ligeledes har det 1879 udgivet det N. T. i Mandaheling, den sydlige (Sipirok-Angkolaske) Battamundart[6].

Det religiøse Traktatselskab, der fra 1822 af har støttet Sumatramissionen, hjælper ligeledes Battamissionen ved Udgivelse af Skrifter paa Battasproget[7].

---

[1] Jahresb. 1879, 59. Ber. d. rh. Mg. 1873, 14. 243 ff. 1876, 33. 153. 323. 1877, 369. Rohden 318 ff.

[2] Geïllustr. zbl. 1880, 151 ff. Mededel. v. het. Java com. Amsterd. 1865, 4. 55.

[3] Grundem. 4, I, 105.

[4] Maandb. v. h. nederl. zg. 1880, 25. Mededel. v. h. nederl. zg. 1879, 292 f.

[5] Marsden 2, 119. Burkh. 4, I, 77. Grundem. Miss. atl. 20. Mededel. v. h. nederl. zg. 1879, 299. 302. Ermel. zbl. 1879, 71.

[6] Rep. 1877, 192. 1878, 149. Handl. d. alg. verg. van het nederl. bijbelgen. 1880, 40.

[7] Rep. 1881, 142. Jubilee mem. 507.

Det nederlandske Bibelselskab har 1880 udgivet Markus Evangelium paa Sipirok-Angkolamundarten, og har oprettet et Depot paa en af de hollandske Battastationer[1].

B. Nias.

Denne Øs Befolkning (3—800,000) er beslægtet med Battaerne og har deres gamle Hedningetro; men Muhamedanismen har ogsaa i de sidste Aar begyndt at trænge sig ind. *Det amerikanske M. S.'s* Udsendinge forsøgte 1834 at nedsætte sig her, men det fraraadedes dem paa Grund af de Indfødtes Vildhed[2], to *romerskkatholske Missionærer* bleve forgivne her et Par Aar senere[3], endelig lykkedes det det *rhinske M. S.* 1865 at anlægge en Station Gunung Sitoli, hvortil siden er kommet Fagulø (1867—1869), Ombolata (1874), Dahana (1878) med 4 Missionærer og 178 Christne[4].

Det britiske B. S. har udgivet Lukas Evangelium paa Niassproget[5].

C. Engano.

Til denne Ø, hvis Befolkning (6400) ere Hedninger, enten er der sendt eller vil blive sendt 2 Missionærer i det hollandsk-lutherske M. S.'s Tjeneste[6].

D. Riouw.

Paa denne Ø, der ogsaa kaldes Bintang (1865 30,683 Indv., hvoraf 19,972 Kinesere, Resten for Størstedelen muhamedanske Malaier og Buginesere), havde *det nederlandske M. S.* en Station fra 1827 (i Loz) blandt Malaier og Kinesere, hvorfra Gjerningen

---

[1] Handel. 1880, 40.
[2] Munson und Lymann, Barmen 1872, 22.
[3] Burkh. 4, I, 77.
[4] Jahresbr. 1880, 59. Rhein. Miss. atl. Barmen 1878, 14. Grundem. Miss. atl. 20. Rhein. Miss. ber. 1868, 274. 1870, 193 ff. 1878, 79. Gundert 217.
[5] Rep. 1875, 174.
[6] Missionsfreund. 1881, 155. Tijdschr. voor ind. taal. en letterk. Batavia 1869. XIX, 201.

strakte sig til Muntok, Linga og Banka o. fl., men 1842 opgaves Stationen[1].

Det britiske B. S. støttede 1841 Missionen med Pengeunderstøttelse[2].

E. Banka.

Af Befolkningen paa denne Ø (1865: 54,339) er ⅓ Kinesere[3]. Her har *Romerkirken* en Mission i Sungislan med en af Regeringen lønnet Præst og 430 Christne. Under ham høre Smaamenigheder i Palembang, Riouw og Vest Borneo med 208 Christne[4].

Paa de andre mange Øer er der ingen Missionsgjerning begyndt. Af og til ere de dog blevne besøgte i tidligere Tider, navnlig af Missionærerne paa Riouw.

F. Billiton.

Paa denne Ø (1865: 15,824 Indv.) anlagde en *gosznersk* Missionær 1853 en Station, der dog meget kort efter blev opgivet[5].

G. Java[6].

Til denne Ø kom Portugiserne 1511, men satte sig ikke fast her, de efterfulgtes af Hollænderne 1595, som satte sig fast paa Java, og efterat Englænderne en kort Tid under Revolutionskrigene havde bemægtiget sig deres Besiddelser, lykkedes det dem endelig 1834 at bringe hele Øen under deres Herredømme[7].

Befolkningen er 18 Mill.; 1/60 deraf er Europæere, Arabere og navnlig Kinesere, Resten er Malaiere, dels egenlige Malaiere (forholdsvis faa, der bo i Grupper paa Nordkysten), dels Maduresere (paa Madura og den ligeoverfor liggende Kyst), Sundanere mod Vest, Javanere i Midten og mod Øst. Muhamedanismen kom til

---

[1] Burkh. 4, I, 75. Wiggers 2, 173. Bickmore, travels in the east isl. archip. London 1868, 543. Röttger, Briefe über Hinterindien. Berlin 1844, 181 ff.

[2] Rep. 1842, LXXI.

[3] Bickmore, 543.

[4] Mededel. v. h. nederl. zg. 1879, 299. 302.

[5] Bickmore 543. Grundem. 4, I, 64.

[6] jfr. Alm. Kirket. 1870, 257 ff.

[7] Crawfurd, de indische Archipel. Harlem 1823. 3, 342. Schuh, die Mission auf Java 20.

Java i det 15de Aarhundrede, og nu er hele den malaiiske og arabiske Befolkning muhamedansk, men hos den oprindelige Befolkning er Muhamedanismen temmelig overfladisk, og endnu i Midten af forrige Aarhundrede var kun Kystbefolkningen muhamedansk, i det Indre havde Befolkningen den gamle Hedningetro[1].

Da Hollænderne havde sat sig fast paa Java, begyndte de snart at arbeide for Hedningernes Omvendelse. 1614 udsendtes den første Præst til Batavia, og Evangeliet forkyndtes paa Malaiisk (første Gang 1631) og senere paa Javansk, og en Missionsskole oprettedes i Leiden til Uddannelse af Missionærer. Men Iveren varede ikke længe, og skjøndt Kirkeordningen for Batavia af 1643 indeholdt et særligt Afsnit om Hedningernes Omvendelse, gjordes der dog ikke synderligt derfor. I Holland ytrede sig dog Iver for Sagen, 1733 tryktes Bibelen paa Malaiisk og 1745 anlagdes i Batavia et Præsteseminarium (for alle hollandske Besiddelser, oph. 1756), men Regeringen (Handelsselskabet) frygtede egenlig for Missionen, ja den forpligtede sig, da de indfødte Overhøvdinger underkastede sig, til ikke at taale Missionærer udenfor Batavia, Samarang og Surabaia. Den overholder den strængeste Neutralitet, hvilket praktisk er til stor Fordel for Muhamedanismen[2].

Under det engelske Herredømme (1811—1815) udsendte *det nederlandske M. S.* (i Formen var det det londonske M. S.) Missionærer til Java 1813, hvor Præsternes Antal var svundet ind til næsten intet, men den ene drog til Amboina, den anden døde, og den tredie blev Baptist 1816. En god Begyndelse var dog gjort, og Hjælpeselskaber bleve oprettede i Batavia (1816) og Surabaia, og af og til havde Selskabet Missionærer i Batavia (1823. 1825), Tugu (1826—28) og Depok (1825—29. 1834—1853) lønnede af Regeringen, ligesom de ogsaa støttedes af mange af dennes Præster. 1848 begyndte det atter med mere Kraft at drive Missionen paa Java, hvor det kun havde Stationen Depok. Ved troende Lægmænds Bestræbelser i og omkring Surabaia vare smaa christne Menigheder begyndte at dannes, og her i Noja tæt ved Surabaia anlagdes 1848 en Station (Udpost 1851), atter Hovedstation 1853—54.

---

[1] Wallbaum, Hist. v. Groszjava Lpz. 1756, 212. Burkh. 4, I, 17. Maandb. v. h. nederl. zg. 1880, 137. Mededel. v. h. nederl. zg. 1878, 317.

[2] Ebert, Beschr. v. Batavia. Lpz. 1786. 3, 95. Gützlaff 1, 382 ff. Wallbaum 212 f. Missionfield 1864, 115.

Missionen paa Java har havt mange Vanskeligheder at bekæmpe, men har dog stadig udviklet sig. Stationer ere anlagte i Samarang (1849), Modjo Varno (1851), Kediri (1855), Malang (1856—62, 1873; flyttet 1877 til Svaru. Missionærernes Antal er 5. I Kediri og Modjovarno var der ved Udgangen af 1879 3025 Christne, i Samarang var der 1878 120 Christne[1].

1813 sendte *det baptistiske Missionsselskab* en Missionær fra Serampur til Batavia, der hovedsagelig arbeidede blandt Christne; 1821 maatte han ifølge Regeringens Befaling forlade Øen; men Selskabet vedblev at arbeide i Samarang (1816) og Salatiga (1822) ved hin ovenfor omtalte til det overtraadte Missionær, indtil hans Død 1857. Da han bestemt var imod at døbe Hedninger og oprette Menigheder af dem, bar hans Mission ingen Frugt i den Retning[2].

Det londonske M. S. havde en Station i Batavia (1814, fornyet 1819), som særlig var rettet paa Kineserne. 1837 forbød Regeringen Udlændinge at drive Mission i hollandsk Indien, undtagen paa Borneo, og det ovenikjøbet kun efter særlig Tilladelse. Dog vedblev den londonske Mission i Batavia til den efter Kinas Opladelse forlagdes derhen 1844[3].

Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østen havde en Station i Batavia fra 1835—1844[4].

Det amerikanske M. S.'s Station i Batavia var ganske foreløbig[5].

Den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S. anlagde 1837 en Station i Batavia, beregnet paa Kina, hvortil Stationen forlagdes 1840[6].

1851 dannede sig i Batavia *en Forening for den indre og ydre Mission,* hvortil som hollandsk Hjælpeforening sluttede sig 1855 *Javacommitteen i Amsterdam,* der 1859 optraadte som handlende, og

---

[1] Verslag 1848, 14. 1849, 16. 1850, 21. 1851, 20 ff. 1853, 19 ff. 1854, 39. 1855, 24 ff. 1856, 26. 1863, 67. Maandb. v. h. ned. zg. 1818, 53. 66. 1826, 35. 1828, 143. 1830, 146. 1847, 5 ff. 1850, 51. 1874, 140. 1877, 142. 1879, 130. 1880, 25. 129. Mededel. v. h. nederl. zg. 1878, 343. 1880, 165 f. Crandijk, het nederl. zend. gen. 154 ff. Schuh 48 ff. M. Reg. 1827, 118.

[2] Rep. 1834, 77. M. Reg. 1826, 155.

[3] Burkh. 4, I, 43 ff. Rep. Am. board 1838, 107. Miss. Reg. 1826, 154. 1846, 192.

[4] M. Reg. 1838, 184. 1846, 192.

[5] Rep. 1838, 106 f.

[6] M. Reg. 1838, 130. 1842 157.

1867 blev Hovedforeningen. I Begyndelsen virkede den ved gosznerske Missionærer i Batavia (1851) og Tjikoja (omtr. 1854). Nu har den to Stationer paa Java, Batavia (1861) og Bondovosso eller Bezuki (1879) blandt Madureserne, med 2 Missionærer[1].

Ligeledes støtter Committeen og deltager i Bestyrelsen af *Centralcommitteen for Opretholdelsen og Vedligeholdelsen af et Seminarium i Nærheden af Batavia*, der har et Seminarium i Depok, hvor 26 unge Mennesker fra de forskjellige hollandske Kolonier oplæres[2].

Det mennonitiske M. S. i Amsterdam har en Station i Djapara (1854) med 2 Missionærer og 94 Christne. Stationen i Tjiandjur blev opgivet omtr. 1863[3].

Det nederlandske reformerte M. S. (nederlandsch gereformeerde z. v.) har 2 Stationer Tagal (1862) og Purvoredjo (omtr. 1867) med 2 Missionærer og 400 Christne. Desuden har der været en Station i Unarang (opg. omtr. 1865)[4].

Den nederlandske Missionsforening (nederl. zendingsvereening) har alle sine Stationer paa Vestenden af Java, nemlig Bandong (1862, fornyet 1870, senere opg.), Tjiandjur (omtr. 1863), Indramaju (1864), Buitenzorg (1869), Sukabumi (1872), Sumedang (1872), Madjalengka (1877), hvorfra Cheribon (1862), der for Tiden ingen Missionær har, besørges. Her er 6 Missionærer[5].

Ermelo Missionsforening udsendte 1868 en Missionær til Java, der anlagde en Station i Njemo eller Wonoredjo (1868)[6].

Statistiske Opgivelser mangle saagodtsom ganske i de hollandske Missionsberetninger, de Christnes Antal er omtr. 36,000 (af 18 Mill.)[7].

Regeringen har ansat Præster i Batavia, Surabaia, Samarang, Depok og maaske flere Steder[8].

1867 blev Formanden for (det anglikanske) *Moslem M. S.*

---

[1] Geïllustr. zendingsbl. 1880, 150 ff. Mededel. v. h. Java com. 1865, 1 ff. 50. Grundem. 4, I, 64.
[2] Geïllustr. zendingsbl. 1880, 78.
[3] Grundem. 4, I, 63. 67.
[4] De Heidenbode. 1880, 1. Gundert 218. Grundem. 4, I, 73 ff.
[5] Organ der nederl. zv. 1879—80, 113 ff. Burkh. 4, I, 67 ff.
[6] Ermel. zbl. 1869, 192. 1882, 7. 171 ff.
[7] Maandb. v. h. nederl. zg. 1880, 137.
[8] Mededel. v. h. ned. zg. 1879, 292 f.

britisk Consulatspræst i Batavia, og han tog sig med megen Iver af Missionen, og et Par Aar efter angives Antallet for Omvendte til 1500, men 1871 forlod han Stedet, og skjøndt Menigheden siden har været uden Præst, bestaaer den dog endnu[1].

Den skotske Frikirke havde endel Aar en lille Missionsvirksomhed i Batavia, idet en Præst, der hørte til den og 1861 blev Præst for Europæerne, tog sig med megen Iver af Missionen, først i Forbindelse med hint ovenfor nævnte Selskab i Batavia, siden uafhængigt, men stadig i Forbindelse med Frikirken. Det synes nu at være ophørt, rimeligvis da Præsten forlod Øen 1876[2].

Romerkirken sendte ingen Missionærer til Japan i Portugisernes Tid. 1872 oprettedes et apostolisk Vikariat i Batavia for hollandsk Indien. Der er Stationer i Batavia, Cheribon, Samarang, Ambarava, Djodjokarta og Surabaia med 1 Biskop, 11 Præster, alle lønnede af Staten og 8240 Christne[3].

Det britiske B. S. har udgivet den hellige Skrift paa Malaiisk og fremhjulpet Udgivelse af Dele af den paa Javansk, Surabaiamundarten og Sundanesisk. Iøvrigt har det ikke udfoldet synderlig Virksomhed her[4].

Det nederlandske B. S. har udgivet hele Bibelen og Dele af den paa Javansk og Malaiisk, det N. T. paa Lavmalaiisk (Surabaia) og N. T. paa Sundanesisk[5].

Det religiøse Traktatselskab har i en lang Aarrække (1830) gjentagne Gange støttet de engelske Missionærer, som arbeidede paa Java[6].

H. Madura.

Romerkirken har en Station i Sumanap[7], hvor en hollandsk Missionær eller Regeringspræst var ansat omtrent 1832.

---

[1] Miss. life. 1882, 133. Missionfield 1882, 151. 334. jfr. Missionfield 1864, 114 ff.

[2] Rep. Cont. dep. 1861, 45. 1863, 20. M. rec. F. C. S. 1868, 207. Rep. brit. B. S. 1877, 192.

[3] Ebert 3, 81. Mededel. v. h. n. zg. 1879, 249. 302. Die kath. Miss. 1875, 242.

[4] Rep. 1881, 266.

[5] Hand. d. allg. verg. 1880, 95.

[6] M. reg. 1842, 239. Jubilee vol. 501 ff.

[7] Mededel. 1879, 292 f. Röttger 69.

I. De smaa Sundaøer.

a. Bali.

Befolkningen her (omtr. 700,000) har hovedsagelig endnu den braminske Tro, iblandet med buddhaistiske Elementer, ligesom der ogsaa findes nogle Muhamedanere. Den har været besøgt af *londonske Missionærer* fra Java, men uden Resultat. 1838 opholdt en Missionær fra *det amerikanske M. S.* sig en kort Tid der og besøgte ogsaa Lombok (170,000 muhamedanske Sasal'er, 8000 Balineser, der beherske Landet)[1], men samme Aar forlod han Øen. Senere har den *Utrechtske Missionsforening* 1865 udsendt en Missionær hertil, der anlagde en Station paa denne Ø i Singa Radja ved Boleleng[2].

b. Sumbava.

Befolkningen er muhamedansk. Her arbeidede en kort Tid en *gosznersk Missionær* i Bima, men 1854 drog han til Floris[3].

c. Floris.

Denne Ø, hvis ikke christne Befolkning er muhamedansk, var tidligere portugisisk, men 1859 afstodes den portugisiske nordostlige Del til Holland. *Den romerske Kirke* havde allerede for 200 Aar siden havt Missioner her, men det var gaaet fuldstændig tilbage, og der fandtes her endnu kun 7000 Christne med en Præst[4]. Ved Afstaaelsen betingedes det, at den hollandske Regering skulde sørge for de Christnes gudstjenstlige Fornødenheder, og medens den næsten intet gjør for sine evangeliske Undersaatter, lønner den her 4 romerske Præster. Antallet af romerske Christne er nu steget til 15,000. Præsterne bo i Larantuka, Maumerie o. fl. St.[5].

Det gosznerske M. S. havde en Station her fra 1854—56[6].

---

[1] 1865 havde Bali og Lombok 863, 725 Indv. Birkmore 543. I Tijdschr. v. h. t. k. 22, 325 (1872) angives Befolkningen til 400,000, hvoraf $^1/_9$ Balineser.

[2] Moor 90 f. Wiggers 2, 169 f. Miss. Reg. 1840, 216. Berigten van d. Utr. zv. 1880, 118. Onze tijd. I, 164 ff. Grundem. 4, I, 81 f.

[3] Mededel. 1878, 317. Burkh. 4, 1, 51.

[4] If. die kath. Miss. 1874, 266 kom han kun af og til hid fra Deli paa Timor.

[5] Grundem. Miss. atl. 17. Mededel. 1871, 377 ff. 1879, 302 (de Christnes Antal angives til 7045). Maandb. v. h. nederl. zg. 1879, 87 ff. Kath. Miss. 1874, 266. Mededel. 1878, 317.

[6] Burkh. 4, I, 51.

d. Solor.

Til denne Ø sendte *Romerkirken* paa Kongens Begjæring Missionærer omtr. 1558, og Christendommen vandt megen Indgang, men Hedningepræster fremkaldte Forfølgelser. Siden synes Christendommen at være uddød der[1].

e. Savuøerne.

Til disse Øer kom Christendommen i det ostindiske Handelsselskabs Tid, navnlig fra Kupang paa Timor, men det synes, som den ganske var død ud ved dette Aarhundredes Begyndelse. Befolkningen, der bestaaer af en Blanding af Folk fra Java og Naboøerne, og hvis Antal er 13,000, efter at en Koppefarsot i 1869 havde bortrevet Halvdelen af den, er kun for en ringe Del muhamedansk. *Det nederlandske M. S.*, som allerede fra Timor af havde begyndt at arbeide her, anlagde en Station her 1872, og Christendommen har herfra udbredt sig til Randjiva (2000 Indv.) og synes ogsaa at skulle naa til Sumba[2].

f. Rotti.

Beboerne af denne Ø (45,000) have deres oprindelige Religion, forsaavidt de ikke ere Christne, blevne det i de forrige Aarhundreder. En af *det nederlandske M. S.'s* Missionærer virkede fra Timor (1819) af herover og døbte 1821 en Fyrste paa Rotti. Vel opholdt Missionærerne sig 1828 i længere Tid paa Rotti, men den vedblev at være Udpost til Timor. 1860—1864 boede her en *gossnersk Missionær*. Nu er en Regeringspræst ansat i Boa. De Christnes Antal var 1870 6845[3].

g. Timor.

Befolkningen paa denne Ø var 1865 104,410, i hvilket Tal maaske de under Residentskabet Timor hørende Øer ere medregnede; paa 650 Kinesere og 200 Europæere nær alle Indfødte. Muhame-

---

[1] Hazart 1, 153. Hahn 2, 437 ff.

[2] Maandb. v. h. nederl. zg. 1872, 154 ff. 1874, 33 ff. 1877, 99 ff. Mededel. 1871, 106 ff. 1872, 201 ff.

[3] Maandb. v. h. n. zg. 1829, 109 ff. Mededel. 1864, 32 f. 1871, 382. 1872 338. 1880, 194. Crandijk 111. Burkh. 4, I, 166.

danernes Antal er ikke stort, den allerstørste Del af Befolkningen har beholdt det gamle Hedenskab. Den nordlige Halvdel tilhører Portugal.

Romerkirken har en Station i Deli.

I det *hollandsk ostindiske Handelsselskabs* Tid arbeidedes ogsaa her for Christendommens Udbredelse, og Kupang fik sin egen Præst 1670, men kort efter dette Aarhundredes Begyndelse hørte det op, og Alt var i Forfald, da *det nederlandske M. S.* 1819 anlagde en Station i Kupang. Men under de ugunstige Forhold, hvorunder Selskabet og dets Missionærer arbeidede, opgaves Stationen 1854, og Missionærerne traadte i Regeringens Tjeneste. De Christne, hvis Antal ved Udgangen af 1870 var 2065 (378 Nadvergjæster), ere dog ikke uden præstelig Betjening, idet en *gosznersk* Missionær, lønnet af *Regeringen*, og en *Missionsforening i Kupang* siden 1864 arbeider i Babauw, men de Christnes Standpunkt er temmelig lavt[1].

K. Sydvestøerne.

Paa disse Øer blev Christendommen indført, Indfødte døbte, Skoler anlagte og Kirker byggede, da *det hollandske ostindiske Handelsselskab* i det 17de Aarhundredes første Halvdel havde bemægtiget sig Øerne. Det var navnlig Tilfældet paa Moa (Kirken bygget 1717), Letti, Wetter, Roma og Damma. Af og til kom Præster dertil for at forrette ministerielle Handlinger, men i Slutningen af forrige Aarhundrede holdt det ganske op. En stor Del af de Christne ere atter blevne Hedninger; en hollandsk Embedsmand, der 1861 besøgte Øerne, fandt paa 4 af dem 16,993 Mennesker, hvoraf 2540 vare Christne. Saasnart *det nederlandske M. S.* havde faaet Missionærer paa de hollandske Øer, besøgte de ogsaa Øerne (Miss. Kam 1825), og mange Indfødte døbtes[2].

a. **Kisser (eller Makisser).**

Paa denne lille Ø, hvor af 4000 Indvaanere 2000 ere Christne, havde *det nederlandske M. S.* en Station fra 1825—39, hvorfra

---

[1] Maandb. v. h. nederl. zg. 1878, 378 ff. 1880, 25. Mededel. 1864, 46 ff. 1881, 366 ff. 378. 382. 1878, 378 ff. 1880, 194. Ber. v. h. Utrechtsche zg. 1880, 65 ff. Crandijk 110 ff. Burkh. 4, I, 148. 165. Bickmore 543.

[2] Maandb. v. h. nederl. zg. 1877, 19 f. Mededel. 1860, 138 ff.

Missionærerne, arbeidede paa de nærliggende Øer. Nu besøges Øen af *Regeringspræster* fra Amboina; at Menighedens Tilstand langtfra er god, er en Selvfølge[1].

b. Damma.

Paa denne Ø havde *det nederlandske M. S.* en Station fra 1830—1833. Befolkningen er stærkt aftaget ved Sygdom, og der er nu næsten ikke Spor af Christendom tilbage[2].

c. Letti.

Paa denne Ø, hvor der 1877 fandtes 350 Christne af 8000 Indvaanere, men hvor de Navnchristnes Antal tidligere har været langt større, og hvor allerede 1717 en Kirke var bygget, havde det nederlandske M. S. en Station fra 1828—1841. Siden den Tid har der ingen Missionær været ansat her, men ogsaa her er en forhenværende Missionær ansat som *Regeringspræst,* og rimeligvis meddele de paa Amboina uddannede Lærere ogsaa de Christne og deres Børn nogen Undervisning i Christendom. Saadanne Lærere findes ogsaa paa Roma (200 Christne af 1000 Indv.), Kisser og Moa. Paa Luang (200 Christne af 400 Indv.) findes ikke engang nogen Lærer. Muhamedanismen stræber ivrigt i den senere Tid at vinde Indgang paa disse forsømte Øer[3].

d. Moa.

Paa denne Ø (1855 300 Christne af 7300 Indvaanere) havde *det nederlandske M. S.* en Station fra 1829 til 1841, hvorfra Virksomheden udstraktes til Naboøen Lakor (2000 Indv.)[4].

L. Molukkerne.

a. Bandaøerne.

Paa Banda, der ved Udgangen af 1854 havde 6333 Indvaanere, af hvilke 800 var Christne, 841 Muhamedanere, 145

[1] Mededel. 1860, 144. 1878, 11 ff. Burkh. 4, I, 166 f.
[2] Maandb. v. h. ned. zg. 1831, 150. 1837, 154. Mededel. 1878, 25.
[3] Mededel. 1878, 16. Berigten v. d. Utr. zv. 1880, 1 ff. Burkh. 4, I, 147. 160. Bleeken, Reis doer de Minahasse. Batavia 1856, 2, 302. 304.
[4] Maandb. 1830, 79. Burkh. 4, I, 169. Mededel. 1860, 145. Bleeken 2, 302 f.

Kinesere, havde *det nederlandske M. S.* en Station fra 1819—40. Siden har en *Regeringspræst* en Tid arbeidet her[1].

b. Keiøerne.

Paa disse Øer, hvis Befolkning endnu for ganske nylig havde deres gamle Hedningetro, og hvor Høvdingen 1833 til en hollandsk Embedsmand udtalte Ønsket om at blive Christen, har Muhamedanismen i de sidste Aar gjort store Fremskridt. Slet Intet er blevet gjort for at bringe dem til Christus[2].

c. Aruøerne.

Befolkningen paa disse Øer var 1850 omtr. 14,000 Mennesker. Af disse vare 180 Muhamedanere, 300 Christne, Resten holdt fast ved deres gamle Hedningetro. De ere blevne besøgte af Missionærerne paa Banda, men Christendommen er i Forfald[3].

d. Amboinaøerne.

1511 kom Portugiserne til Molukkerne, og 1521 toge de Øerne i Besiddelse. Ternate blev deres Hovedsæde; først 1564 besatte de Amboina. *Romerkirken* arbeidede her tidligt, og 1549[4] besøgtes Amboina af Frans Xaver. Han sendte gjentagne Gange Præster hertil, og 1556 taltes 50,000 Christne paa Molukkerne. Men deres Christendom var overfladisk, og da Hollænderne erobrede Amboina 1605 og underlagde sig Øerne, gik Befolkningen med Redebonhed over til deres Tro, og det i den Grad, at 1878 var Papisternes Antal paa Amboina kun 12. *Regeringen* (Handelsselskabet) ansatte Præster (den første omtr. 1610), men altfor faa, hvortil kom, at endel af dem kun vare Leiesvende, saa at det ikke er underligt, at de indfødte Christne for en stor Del kun vare af ringe Værd. Med Aarhundredets Slutning bleve Præsterne færre og færre; 1794 døde den sidste Præst paa Amboina. Under Englændernes Herredømme 1810—15 sendte *det baptistiske Missionsselskab* 1814 en Missionær hertil fra Serampur, men 1817 forlod han Øen. *Det londonske M. S.*

---

[1] Burkh. 4, I, 169. Bleeken 2, 244.

[2] Mededel. 1878, 1 ff. Tijdschr. v. i. t. 15, 359.

[3] Mededel. 1878, 7. Wiggers 2, 181. Bleeken 2, 296 ff. Tijdschr. v. i. t. 15, 330 ff. (1864).

[4] Crawfurd 3, 485. (If. Hazart 1, 153. ff.)

havde ligeledes 1814 udsendt en af *det nederlandske M. S.* uddannet Missionær til Amboina, hvorhen dette Selskab 1818 udsendte Missionærer, af hvilke en tilligemed ham skulde besøge de 88 Menigheder paa Amboinaøerne. Sidstnævnte Selskab er siden stadig vedbleven at arbeide paa Amboina, hvor det ved Udgangen af 1876 havde en Missionær i Rumatiga (1855) med 7 Menigheder og 2452 Nadvergjæster. Undervisningsanstalten paa Batumeiru (1835) ophørte med Udgangen af 1864. Ifølge Aftale med Regeringen 1853 lønnede denne 6 Missionærer, som Selskabet udsendte, paa Amboina og omliggende Øer, men 1865 trak Selskabet sig tilbage og beholdt kun ovennævnte Station. *Regeringen* har nu Præster paa de tidligere Stationer Haruku (1842), Allang (1854), Saparua (1854), Hutumirie (1855) Nusalaut (1856), Waai (1858). Befolkningen paa Amboina angives 1855 til 28,455, af hvilke 11,157 vare Muhamedanere, 246 Kinesere[1]. Paa de tre Vesten for den liggende Smaaøer (Haruku, Saparua, Nusalaut) var af 22,332 Mennesker 4698 Muhamedanere[2].

Til Amboinaøerne hører ogsaa Ceram og Buru. Paa Ceram er Befolkningen (1855: 66,585) for Størstedelen hedensk (52,604) og muhamedansk (8111) og kun en lille Del (5870) er af Navn christelig. Befolkningen i den østlige Del (21,000) er vist ganske hedensk. Størstedelen af Befolkningen, navnlig i det Indre, er Alifurer. Her anlagde *det nederlandske M. S.* 1820 to Stationer i Kaibobo og Elpaputei, men da Missionærerne paa sidstnævnte Sted 1825 flyttedes til Java, ophørte Missionsgjerningen der[3]. I Kaibobo fortsattes den indtil 1836, da Missionæren maatte afskediges. Atter anlagdes 1844 en Station, denne Gang i Wahaai, hvor man allerede 1830 forgjæves havde søgt at vinde Indgang, men ogsaa denne ophørte 1846, da Missionæren forflyttedes. Atter anlagdes ifølge Aftale med *Regeringen* Stationer i Kamarian (1858—65) og Amahai

---

[1] Derefter maa Meddelelsen i Geïll. zendingsbl. 1880, 141, at paa Amboina findes ingen Hedninger, kun Christne, rettes.

[2] Verslag 1858, 60. 1859, 67. 1860, 9. 1862, 31. 1866, 50. 1867, 7. Argensola, Hist. de la conquête des Moluques. Amsterd. 1706. 3, 376. Maandb. 1877, 144. 1880, 25. Mededel. 1879, 302. 1880, 194. Gützlaff I, 397 ff. Burkh. 4, I, 161. 171. Alm. Kirket. 1870, 241, ff. Grundemann 4, I, 233 f.

[3] Mededel. 1859, 196 ff. Bleeken 2, 12. 18.

(1861), paa hvilket sidste Sted siden 1865 en Regeringspræst er ansat[1].

Paa *Buru*, hvor Befolkningen bestaaer af Alifurer, angives denne 1855 at være 10,216 (2496 Muhamedanere, 7523 Hedninger). *Det nederlandske M. S.* havde her en Station fra 1821—25. Siden har her ingen Mission været, undtagen 1859—60 i Kajeli, men Missionærerne paa Amboina have taget sig af Gjerningen her[2].

Paa Smaaøerne mellem Buru og Ceram er Befolkningen hovedsagelig muhamedansk. Dog er der Christne paa Manipa, Bonoa og Amblan, der dele Skjæbne med dem paa Buru[3].

e. Giloloøerne.

Vi have ovenfor omtalt, naar Øerne kom under Portugal og Holland. Tre indfødte Sultaner herske dog endnu over endel af dem. Under Fyrsten af Tidore hører Tidore, den midterste Del af Gilolo, Øerne mellem denne og Ny Guinea, samt en stor Del af denne Ø. Under Fyrsten af Ternate hører den største Del af Ternate, den nordlige og den sydlige Del af Gilolo og Øerne deromkring, Øerne mellem Gilolo og Celebes samt endel af Østkysten af Celebes (ialt 100,000 Mennesker). Fyrsten af Batjan hersker over Batjan. Deres Magt er dog kun et Skin, og de ere ganske afhængige af Hollænderne[4].

Paa *Ternate*, hvor Portugiserne byggede den første Kirke 1521, udbredte de Christendommen, og derfra bleve *Romerkirkens* Prædikanter sendte til de omliggende Øer[5]. Men da Portugisernes Magt under Foreningen med Spanien svækkedes, reiste de Indfødte sig 1581, de Christne bleve forfulgte, og man regner, at Sultanen af Ternate dræbte 60,000 Christne i sine Lande. Forfølgelserne strakte sig til Sijauw, Sangir, Batjan, Gilolo, Celebes og Amboina. Var deres Christendom end overfladisk, tyder det Troesmod, hvormed de gik i Døden, paa, at den dog var mere end et Navn. Nu er

---

[1] Verslag 1858, 60. 1866, 50. 1867 7. Kruijt, Levensber. v. Jellesma. Leeuwarden 1872, 21 ff. Maandb. 1823, 54. 1826, 35. 1832, 177. 1838, 133. 1868, 88 ff. Grützlaff 1, 412 ff. 424. Bleeken 2, 12. 18. Burkh. 4, I, 169.

[2] Verslag 1863, 103. Mededel. 1859, 195. Bleeken 2, 12. 18. Gützlaff 1.

[3] Mededel. 1859, 195. Bleeken 2, 48 ff.

[4] Bleeken 2, 182 ff.

[5] Mededel. 1879, 302.

der kun 32 Papister tilbage paa Ternate. 1819 anlagde *det nederlandske M. S.* en Station paa Ternate. Regeringen søgte at hindre al Mission blandt Muhamedanerne, og 1839 opgaves Stationen. Nu er en *Regeringspræst* ansat her. Befolkningen var 1855 8584, hvoraf 2056 var Muhamedanere, 454 Christne[1].

Paa *Batjan* (1800 Indv.) findes en lille Menighed paa omtr. 190 Christne fra gammel Tid af; den betjenes af en *Regeringspræst*[2].

Paa *Gilolo* eller Almaheira (omtr. 28,000 Indv.), hvor Kystbefolkningen er muhamedansk, og Alifurerne i det Indre have deres gamle Tro, anlagde *den Utrechtske M. F.* Stationerne Galela (1866—71), Dockolamo eller Duma (1866), Soakonora (omtr. 1870) og Tabello (omtr. 1870). Der har været god Fremgang her; de Christnes Antal angives ikke i Selskabets Beretning[3].

M. Sangirøerne.

Da Portugiserne underlagde sig disse Øer, var Befolkningen nylig bleven muhamedansk, men ved *Romerkirkens* spanske og portugisiske Missionærer bleve de christnede. Da Øerne kom under *Hollænderne* (1677) blev der indrettet christne Skoler, og de besøgtes af og til af Præster, og Befolkningen gik over til den reformerte Tro, men først ved Slutningen af det 17de Aarhundrede opgave de romerske Præster den. I Begyndelsen af det 18de Aarhundrede blev en stor Del af Befolkningen christnet. Paa en 600 Muhamedanere nær er hele Befolkningen (omtr. 30,000) christen, men dens Christendom stod temmelig lavt, da de kun af og til besøgtes af en Regeringspræst, og senere af *det nederlandske M. S.'s* Missionærer, hvilket dog ei havde Kræfter til at anlægge en Station her. Ved Past. Heldrings Medvirkning, der følte Medlidenhed med dem, fik *det gosznerske M. S.'s* Udsendinge Tilladelse til at nedsætte sig her og anlagde Stationer paa Sangirbesar 1857, (Tamaka og Manganitu), Sijauw (Ulu) 1857 og 1858 paa Tagulandang, hvor de endnu arbeide, understøttede af *Regeringen*. Allerede 1865

---

[1] Burkh. 4, I, 170. Bleeken 1, 193. Argensola 1, 98. 200 ff. Brumund, reis door de Molukkos. Batavia 1856, 46 f. Maandb. 1839, 33. Hazart 1, 153 ff.

[2] Bleeken 1, 237 f. Mededel. 1879, 292.

[3] Ber. 1880, 194. Alm. Kt. 1873, 177 ff. Bleeken 1, 257. Grundem. 4, I, 274 f.

tænkte Menigheden i Manganitu paa at udsende Sendebud af sin Midte til Karkelang paa Talautøerne. Om det skete, er os ubekjendt[1].

Det britiske B. S. har i de seneste Aar ladet to af Evangelierne trykke paa Sangirsproget[2].

N. Talautøerne.

1857 begyndte *Ermelo Missionsforening* en Mission paa disse Øer og anlagde Stationer i Menarang (paa Kabruangøen, 4000 Indv.) Salibabu (paa Lirong) og Karkelang. Paa Grund af Mangel paa Understøttelse fra Hjemmet opgave Missionærerne den sidstnævnte Station omtr. 1863, derimod ere de andre vedblevne, og paa den første Station blev der 1876 døbt 60, hvorved de Christnes Antal steg til 70[3].

O. Celebes.

Kystbefolkningen paa denne Ø (3 à 5 Mill.) og paa dens sydlige Del ere dels Buggines'ere, dels Makassar'ere; i det Indre bo Dajak'er eller Alifur'er. Paa den sydlige Del af Øen er Befolkningen siden Begyndelsen af det 18de Aarhundrede muhamedansk, og Muhamedanismen griber stadig om sig. 1525 besøgte Portugiserne Celebes, siden kom Hollænderne, og 1669 maatte Kongen af Makassar med hans Medforbundne, Øens andre Konger, underkaste sig Hollænderne, og siden have disse været mere eller mindre umiddelbare Herrer over Øen[4].

Til Celebes kom Christendommen tidlig ved *Romerkirkens* Udsendinge. To unge Mennesker fra Makassar kom 1531 til Ternate, bleve der døbte og vendte derpaa tilbage til deres Hjem, hvorfra Gesandter bleve sendte til Ternate for at bede om Missionærer,

---

[1] Mededel. 1857, 56 ff. 1858, 372 ff. Maandb. 1879, 91. Burkh. 4, I, 170—172. De Vereniging 1871, 675 f. 1867, 675 ff. Röttger 199. Gundert 223.

[2] Rep. 1880, 169 (Befolkningen angives her til 80,000, de Christnes Antal til 10,000, hvilket næppe er rigtigt.)

[3] Grundemann 4, I, 231 f. Ermelosch zbl. 1867, 163. 1877, 102. 122. 1882, 7.

[4] Burkh. 4, I, 128 ff. Grundem. Miss. atl. II, 23. Mededel. 1878, 317. Argensola 2, 349.

hvilke dog paa Grund af Uveir ei kom derhen. Faa Aar efter lykkedes det en portugisisk Kjøbmand at omvende Kongen i Supa og en anden Konge, og da Gesandter 1545 kom til Malakka for at bede om Missionærer, besluttede Xaver at drage derhen, men han naaede ikke længere end til Molukkerne. 1563 ankom den første Missionær til Celebes, en Jesuit, der med stort Held arbeidede i Menado og flere Egne af Celebes. Men Japan optog ganske Opmærksomheden, Muhamedanismen greb om sig, og da Hollænderne bemægtigede sig Øen, formentes Portugiserne Adgang til den[1]. Den *hollandske Regering* tog sig nu af Missionen, men ikke med synderlig Kraft, endel romerskkatholske Menigheder gik over til den reformerte Kirke, reisende Præster kom af og til, stundom var en bosat i Menado; men i Almindelighed arbeidedes kun ved indfødte Lærere. Endel Menigheder opstode i det Nordlige, men i Almindelighed holdt Folket fast ved sin gamle Tro baade ligeoverfor Christendom og Muhamedanisme. Under Revolutionskrigene hørte ogsaa denne ringe Missionsgjerning op. Men da Folket selv ytrede Længsel efter Præster, sendte *det nederlandske M. S.* Missionærer til Minahasse van Menado (ɔ: Menados Forbundskab, Samlingen af de om Menado boende Stammer), hvilke paa sædvanlig Vis lønnedes af Regeringen som Hjælpepræster og ansattes i Kema (1822—24) og Menado (1822). Andre Missionærer kom til, og det varede ikke længe, inden en stor Bevægelse henimod Christendommen ytrede sig, thi den gamle Tro har overlevet sig selv, og i Mængde træder Folk over til Christendommen og destoværre ogsaa til Muhamedanismen. Stationer bleve anlagte i Tondano (1831—1875), Kakas (1833 flyttet til) Langovang (1834—75), Amurang (1836—79), Tomohon (1838—79), Tanangvako (1842—43. 1849—79), Menado (1846—1868), Kema (1848—54. 1861—62 flyttet til Ajermadidi (1862—75), Kumelembuai (1849), Sonder (1851—54. 1861—79), Ratahan (1862—74), Talavaan (1864—65). Selskabet har nu 3 Stationer med 4 Missionærer (Kumelembuai, Tanangvako, Ratahan). De andre ere overdragne til *Bestyrelsen for de protestantiske Kirker i nederlandsk Indien,* idet Missionen i de fleste Distrikter er betragtet som afsluttet (de Christnes Antal er 80,000, Hedningernes 16,000). Denne har ansat 8 Præster (hulpzendelingen), lønnede af Regeringen, i Menado

---

[1] Hazart 1, 149 ff. 905 ff. Hahn 1, 407 ff. 434.

(1868), Tondano (1875), Langgovang (1875), Ajermadidi (1875), Sonder (1879), Amurang (1879), Tomohon (1879), Tanangvako (1879); desuden er der 31 indfødte Overhjælpere. Antallet af Døbte er 80,000, men det tager stadig til; alene i 1879 døbtes 1044 Voxne[1].

Paa den sydlige Del af Øen anlagde *det nederlandske M. S.* 1852 Stationen Bonthain, 1854 Bulekomba. Men Regeringen lagde Missionen Hindringer i Veien af Frygt for Befolkningen, medens Muhamedanismen havde uhindret Frihed, og Stationerne ophævedes 1864 og 1860. Siden er en *Regeringspræst* ansat i Bonthain[2].

Ligesaa gik det *de gosznerske Missionærer*, som 1854 havde nedsat sig i Makassar, ogsaa de maatte 1858 opgive deres Gjerning[3].

Den romerske Kirke har efter 2 Aarhundreders Forløb igjen begyndt at drive Mission paa Celebes, denne Gang ved at trænge sig ind i den evangeliske Gjerning i Minahasse. Efter i nogle Aar (siden 1868) at have besøgt papistiske Soldater og i al Hemmelighed at have gjort Proselyter, tog 1875 en papistisk Præst fast Plads i Tomohon. Antallet af Papister er 2063 og voxer stærkt, hvilket ikke er underligt, da de evangeliske Menigheder ere i saa høi Grad tarvelig forsynede med Præster[4].

Det nederlandske Bibelselskab har med Iver taget sig af Biblens Oversættelse paa Øens Tungemaal. Det sendte 1847 en Præst til Makassar for der at studere Makassarisk og Bugginesisk, og det har udgivet de 4 Evangelier, Apg. og 1 Mosebog paa Bugginesisk, og samme Bøger paa Makassarisk, samt Mathæus Evangelium paa Alifurisk. De talrige Menigheder i Minahasse ere endnu mest henviste til det malaiiske Sprog, hvilket er en stor Feil[5].

---

[1] Verslag 1852, 18. 1855, 19. 1856, 14. 1857, 44. Maandb. 1833, 89 ff. 1835, 137. 1838, 35 f. 1843, 96. 1844, 4. 1850, 84. 180. 1869, 137. 1874, 172. 1877, 13. 1878, 125. 1880, 25 f. 121 f. Mededel. 1866, 1. 1868, 87 ff. 1870, 26. 1880, 133 ff. 194. 395. Crandijk 190 ff. Burkh. 4, I, 135 ff. Bleeken 2, 109 (Befolkningen i Minahasse angives 1852 til 87,958 Muhamedanere, 62,299 Hedninger, 25,659 Christne.) Mildmay conf. 157.

[2] Maandb. 1880, 25. Crandijk 133 ff.

[3] Burkh. 4, I, 141 f. Gruudem. Miss. atl. II. 23.

[4] Maandb. 1869, 42. 1877, 113 ff. Mededel. 1879, 302. Crandijk 199.

[5] Handel. etc. 1880, 95. Crandijk. 134. Ev. Miss. Mag. 1873, 458.

P. Saleijer.

Befolkningen paa denne Ø (50 à 60,000) er ganske muhamedansk, og i den Grad bliver den lille hollandske og blandede Befolkning forsømt, at ogsaa blandt den gjør Muhamedanismen Proselyter[1].

Q. Borneo.

Befolkningen paa Borneo anslaaes til 2—3 Millioner; dog er denne Angivelse unøiagtig, da det Indre af Øen ikke er tilstrækkelig bekjendt. Den oprindelige Befolkning synes Papu'erne eller Negrillo'erne, et fuldstændig vildt Folk i det nordøstlige Indre, at være; de ere ikke talrige. Deres Religion er Dæmondyrkelse. Hovedbefolkningen er Dajak'erne, et malaiisk Folk, der taler 20—30 forskjellige Mundarter; deres Religion er Dæmondyrkelse. Mod Øst bo malaiiske Buggines'ere, indvandrede fra Celebes, de ere Muhamedanere. Trindt om paa Kyststrækningen mod Nord, Vest og Sydvest have muhamedanske Malaiere sat sig fast; deres Antal udgjør ¼ af de omkring dem boende og af dem beherskede Dajakker, og deres Indflydelse naaer langt ind i det Indre. Fra 1760 af ere Kinesere vandrede ind, navnlig i Rigerne Sambas, Pontianak og Banjermassing. Deres Antal er fra 1—300,000. En stor Del af dem leve her kun en Tid for saa atter at drage hjem til Kina. Paa denne Maade ere de udbredte paa de fleste større Øer i dette Øhav. Muhamedanismen fik Indpas paa Borneo i det 17de Aarhundredes Begyndelse og har siden udbredt sig her[2].

Hollænderne kom til Borneo 1600, men først 1778 satte de sig fast her og anlagde et Fort i Pontianak. I dette Aarhundrede have de grebet mere og mere om sig, men først i dets anden Halvdel have de udvidet deres Magt og gjort dels de indfødte Fyrster mod Øst, Syd og Sydvest skatskyldige, dels 1859 indlemmet Riget Banjermassing i de hollandske umiddelbare Besiddelser. Paa hele Nordsiden af Øen nær er Borneo hollandsk Besiddelse. Folketallet angives til ⅔ Mill. i de umiddelbare, 1 Mill. i de middelbare Besiddelser. Portugiserne, der kom til Borneo 1511, og Spanierne have et Par Gange forgjæves søgt at faa fast Fod der. Mulig

---

[1] Mededel. 1857, 282 ff.

[2] Burkh. 4, I, 81 ff. Mededel. 1878, 317.

ville Spanierne, der for nylig have underlagt sig Suluøerne, faa Magt over den nordostlige Del af Øen, hvor Sultanen over disse Øer havde Indflydelse. Den nordlige Side af Øen staaer under Sultanen af Bruni, der 1845 afstod Øen Labuan til Englænderne, efter at han 1841 havde gjort Englænderen James Brooke til Rajah af Saravak, hvor han snart gjorde sig uafhængig og udvidede sine Besiddelser til 113° Ø. L. 1867 har et engelsk Handelsselskab bemægtiget sig Nordspidsen af Borneo[1].

Nogle korte Besøg af *det londonske M. S.'s* Udsendinge fraregnet (1819 Pontianak, 1828, 1829: Pontianak, Sambas, nærmest beregnet paa Kineserne[2]), var *det rhinske M. S.* det første, som begyndte en Mission paa Borneo. 1835 ankom dets Udsendinge hertil, og 1836 anlagdes Stationen Banjermassing (Malaier og Dajaker), hvortil snart kom Dajakstationer ved Floderne Kahajan (1841—44), Gohong (1841), Tumbang bungin (1844—1844), Pulopetak (Palangkei eller Bethabara (1838), Apui (1838—40), Palingkau (1840), Bintang (1843—57) og Kapuas Murung (Pulotelo eller Bersaba 1844—45, 1851 og Tangohan 1855). Alt begyndte at gaa godt, Gjerningen ved Kahajan blev atter optaget (1855 Ponda Alai), og man var trængt ind til et lille Folk i det Indre (Aria), der syntes at være af Hinduæt, og havde her anlagt Stationerne Maratovo (1857) og Tameanlajang (Patei) (1857), da der 1859 udbrød et stort Oprør, hvis Formaal var at dræbe alle Missionærer og Europæere og tilintetgjøre den hollandske Magt. Muhamedanerne vare Hovedmændene, men ogsaa ikke-muhamedanske Dajakker toge Del deri. 4 Missionærer, 5 Hustruer og Børn dræbtes, kun 5 Missionærer bleve i Live, og Missionsgjerningen maatte for en Tid opgives, kun i Banjermassing kunde den vedblive, og det kun med store Indskrænkninger. Først 1866, da en Statholder, der ikke var Missionsgjerningen fjendsk, blev ansat, ændredes Forholdene, Stationer anlagdes i Kvala Kapuas (1866), Pangko (1868), Mendomai (1869), Telang (1875) og Tameanlajang (1877). Nu arbeide her 7 Missionærer, og her er over 400 Christne[3].

---

[1] Burkh. 4, I, 104 ff. Friedemann, Die ostasiatische Inselwelt. Lpz. 1868, 2, 94. 116 ff. Monthly rec. S. P. G. 2, 139. 147. Gundert 221. Missionfield 1875, 40.

[2] Miss. reg. 1830, 41. 1831, 86. Ber. d. rhein. Mg. 1855, 354.

[3] Jahresb. 1880, 59. Missionsblatt, Barmen 1841, 19. 22. Rohden 279 ff. Burkh. 4, I, 108 ff. Grundem. 4, I, 166 ff. Gundert 220.

Sammen med de rhinske Missionærer arbeidede *det halliske Missionsselskab* paa Stationen Bethabara ved Pulopetak (1836). 1845 gik hele Gjerningen over til det rhinske M. S.[1].

Det amerikanske M. S.'s Udsendinge ankom til Borneo 1836, og efter flere Undersøgelsesreiser anlagde de Stationer i Pontianak (1839), Sintang (1840—44), Karangan (1842 Dajakstation), men man tabte Modet og opgav det Hele 1850[2].

Da Brooke var bleven Rajah over Saravak og saa, at Christendommen var det eneste Middel til at hæve Befolkningen, henvendte han sig til England om at faa Missionærer. En Missionsgjerning, en af *det halliske M. S.* Udsendinge begyndte i Saravak (1845. 1846—47) havde været ganske foreløbig[3]. Da de to store anglikanske Missionsselskaber ikke turde paatage sig mere, blev der 1846 stiftet et anglikansk *Borneomissionsselskab*, og 1848 landede dets første Missionærer i Saravak. Sagen vandt saa-mange Venner, at de nødvendige Pengemidler bragtes tilveie til at oprette et Bispedømme for Borneo, hvilket fra først af var tilsigtet, og 1855 ordineredes en af Missionærerne til Biskop af Labuan. Missionærerne arbeide navnlig blandt Dajaker, men ogsaa blandt Kinesere. Stationer ere anlagte i Saravak eller Kuching (1848), Banting eller Sakarran eller Linga (1851—1878), Lundu (1852), Peninjaub ved Øvre Saravak eller Quop (1858), Undop (1862—1875), Murdang (1862—67), Sedumak (1864—67), Krian (1870). *Evangelieudbredelsesselskabet*, der 1853 overtog denne Mission, har her 3 Missionærer, 2 indfødte Præster (Kinesere) og paa tre af Stationerne 1038 Christne, paa dem alle 300 Nadvergjæster[4].

En Agent for *det britiske B. S.* opholdt sig 1837 i nogle Maaneder i Bruni paa en Undersøgelsesreise for B. S., hvilket dog ikke medførte noget Resultat. Senere har det støttet de rhinske

---

[1] Burkh. 4, I, 110 ff. Neuere Gesch. d. ev. Miss. anst. Halle 1846, 770.

[2] Burkh. 4, I, 106 ff.

[3] Rhein. Miss. Ber. 1855, 360 f.

[4] Rep. 1860, 22. 159 ff. 1861, 180. 1863, 105. 1863—64, 123. 1865, 138. 1871, 120 (Kort) 1875, 38. 1876, 39. 1878, 18. 1879, 19. 1881, 27. 1882, 152. Monthly rec. S. P. G. 2, 153 ff. Col. ch. chr. 1848, 270 ff. Rhein. Miss. ber. 1855, 358 ff. Occ. pap. of St. Aug. Canterbury 1858 N. 35, $_2$; 37 $_7$. Miss. field 1871, 145. 1878, 138. (Den i Beretningen anførte Missionær i Quop anføres her som boende i Bukar ved Samarahanfloden ikke langt derfra). Work in the colonies. London 1865, 232 ff.

Missionærer ved 1850 at udgive det N. T. paa Dajakisk i Pulopetakmundarten, der tales paa næsten hele Sydsiden af Borneo[1].

Det hollandske B. S. har udgivet hele Bibelen paa Dajakisk[2].

Det religiøse Traktatselskab støtter de rhinske Missionærer i deres literære Virksomhed[3].

Selskabet til Christenkundskabs Fremme bidrog betydeligt til Bispesædets Dotation og har gjentagne Gange hjulpet den anglikanske Mission[4].

Romerkirken gjorde mod Slutningen af det 17de Aarhundrede et kortvarigt Missionsforsøg i Banjermassing, men da Englænderne havde bemægtiget sig Labuan, udsendte den Missionærer hertil og til den ligeoverforliggende Kyst af Fastlandet. Ogsaa i Redjang er der en Station (1881)[5].

4. De spanske Besiddelser.

A. Filippinerne.

De filippinske Øers (41 foruden utallige Smaaøer) Befolkning er 7½ Mill. Foruden endel Kinesere og kinesiske Blandinger (1862: 80,000) og Spaniere og spanske Blandinger (9 til 10,000) bestaaer den af 2 Folkeslag, af hvilke det ene, Negritoerne, lever i det Indre og staaer paa et lavt Kulturtrin, hvorimod de med dem beslægtede Igorotto'er staa lidt høiere. De sidste synes iøvrigt ogsaa at være nær beslægtede med de nedenfor nævnte Folk, men forvildede. Begge ere Hedninger af en meget lav Art. Den øvrige Befolkning bestaaer af de to nærbeslægtede Folk Tagalerne (Luçon og de nordlige Øer) og Bissayerne (de sydlige Øer).

1521 kom Spanierne til Filippinerne, og af Beundring for de Fremmede antog Størstedelen af Befolkningen paa Cebu Christendommen. Fra 1565 af fik Spanierne fast Fod paa Øerne, og det lykkedes dem (Augustinere og Dominikanere) med forunderlig Lethed at christne Befolkningen overmaade hurtigt, men at Arbeidet blev gjort høist overfladisk, sees blandt andet deraf, at hele Befolkningen

---

[1] Rep. 1851, XCI f. Rhein. Miss. ber. 1855, 358.
[2] Handel. 1880, 95.
[3] Rep. 1881, 142.
[4] Work in the col. 236.
[5] Burkh. 4, I, 119. Grundemann Atl. II, N. 22.

paa Cebu døbtes i Løbet af 8 Dage. Missionen støttedes kraftig af Regeringen; thi Paven havde efter Filippinernes Opdagelse foræret den spanske Konge alle de Lande Vest for Amerika, som han maatte opdage, paa den Betingelse, at han skulde plante og vedligeholde «den katholske Religion» der paa sin Bekostning, og Skarer af Munke bleve ved at sendes derhen paa Regeringens Bekostning. Senere ere andre Munkeordener komne til, og 1859 angives Antallet af Sjæle i Augustinernes Mission til 1½ Mill., Franciscanernes 750,000, de barfodede Augustineres 580,000, Dominikanernes 428,000[1]. Jesuiterne, der i forrige Aarhundrede havde blomstrende Missioner her, synes nu ikke mere at have disse. Muligvis ere de ophørte, da Ordenen ophævedes. Negritoerne og Igorottoerne ere som ovenfor anført Hedninger (paa Luçon 200,000), paa Samas, Negros, Panay og Cebu leve 53,000 Hedninger, og paa Mindanao, der senest er lagt under Spanien, er de Christnes Antal kun 192,000 (især i Provinsen Misamis), Muhamedanernes 236,000, Hedningernes 305,000. Blandt Kineserne dreves allerede i forrige Aarhundrede Missionen med Held, og indfødte Præster fandtes. Fra Filippinerne af drives der en Mission i Provinsen Fukien i Kina.

Den romerske Kirke paa Filippinerne staaer under en Erkebiskop i Manila og 3 Biskopper (Nueva Segovia eller Bigan, Nueva Caçeres, og Visayes eller Cebu). Præsternes Antal er 350, Munkenes 500. De indfødte Præsters Antal var i forrige Aarhundrede stort, men synes nu at være ringe. De Christne ere altid blevne holdte i meget stor Afhængighed af den spanske Geistlighed. Folkets Oplysning synes at være bedre end i de fleste andre papistiske Missioner[2].

B. Suluøerne.

Suluøerne, under hvis Sultan ogsaa stod Basilan, som Franskmændene have søgt at bemægtige sig, og Samalesøerne, ere nylig

---

[1] Bowring angiver Folketallet til 4³/₁₀ Mill.; er det, som Petermann angiver, 7½ Mill., er de Christnes Antal vel større.

[2] Alm. Kirk. 1871, 213 ff. Canto, España en la Oceania. Madrid 1862, 167. 192 f. Petermann 1874, 18 f. Samling af Reisebeskr. 15. 75 f. 114. 182 ff. (le Gentils Reise). Bowring, Een bezoek van de philip. eil. Gravenhage 1861, 84 ff. 127 ff. 130. 153 ff. 274. Bickmore 308. Hazart 1, 149.

tagne i Besiddelse af Spanierne, der fra 1568—1664 stadig gjorde Forsøg paa at bemægtige sig Øerne. Befolkningen er i det Indre af Hovedøen og formodenlig ogsaa paa flere af de andre Øer er Negrito'er, men Hovedmassen er Malaier. Omtrent i det 14de Aarhundrede bleve de Muhamedanere og vare særdeles fanatiske, men Hunt (1837) siger, at Muhamedanismen er meget udvortes, og at dette skyldes den store Mængde christne Slaver, der ere bortførte fra Filippinerne, af hvilke mange ere flygtede og leve i det Indre som Christne, men uden Præster. Sulu ansees af Muhamedanerne for en Slags hellig By. Mulig ville Forholdene nu blive anderledes. Negritoerne ere ogsaa Muhamedanere, de indvandrede Kinesere rimeligvis Hedninger[1].

C. Palavang.

Ogsaa denne Ø har Spanierne nylig bemægtiget sig. Den nordlige Ende tilhørte dem allerede, men Hovedmassen af Øen stod under Kongen paa Sulu. I det Indre bo Negritoer, Hovedbefolkningen er malaiisk og synes at være muhamedansk. Mission er næppe drevet her[2].

---

[1] Canto 35. Andree 80. Notices of the ind. archipelago. Singapore 1837, 30 a ff. Yvan 369.

[2] Notices 59 a. f.

Kina[1].

A. Det egenlige Kina.

Af den oprindelige Befolkning i Kina findes endnu endel tilbage. De kaldes af Kineserne Miautse og deles i Sjang-Miautse (de grønne, røde M.) og Sjuk Miautse (de modne, dannede M.). De første bo i de utilgængelige Bjergegne i Kvangsi, Kveitsjeu, Sechuen, Yunnan, de sidste, der enten ganske staa under kinesiske Embedsmænd eller under Høvdinger, som ere afhængige af den kinesiske Regering, have næsten ganske antaget kinesisk Sprog og Sæder. Iøvrigt ere de delte i en Mængde forskjellige Stammer (Yau i Kveitsjeu, Lolo i Yunnan og Sechuen, Paiy i Yunnan, Minka og Yjen i Yunnan, Choang Kolan i Kvangsi m. fl.) De synes at være nærmest beslægtede med Laos og andre tilgrænsende Stammer[2].

1644 bemægtigede Mantsju'erne sig Kina. Til dette Folk hører Keiseren og hans Hof, alle Mandariner, Officerer og de fleste Soldater; de bo over hele Landet, men have alle antaget kinesisk Sprog og Sæder[3]. Resten af Befolkningen ere Kinesere. Ialt beboes Kina af 405 Mill.[4].

Medens Miautse'rne have deres egne Religionsformer[5], har Kinesernes Hedenskab tre Hovedformer: Konfutsianismen, Buddhaismen

---

[1] Kortet tegnet navnlig efter Grundemann Missionsatlas II, 25—29. Records of the general conference of the prot. miss. of China. Shanghai 1878.

[2] Grundemann 3, III, 7. China's millions, London 1875—76, 50. 1879, 62. 1880, 36. Carné 235. Jahrb. d. Verbr. 1878, IV, 15.

[3] Grundem. 3, II, 7.

[4] Grundem. 3, III, 7.

[5] China's mill. 1875—76, 50.

og Taoismen, og snart holder man sig til den ene, snart til den anden. Men desuden findes der mange Muhamedanere i Kina (20 Mill.). Hovedmassen findes i Kansu og Sjensi (15 Mill.), samt Yunan (4 Mill.). Allerede meget tidlig (8de Aarh.) stode Kineserne i levende politisk Forbindelse med Kaliferne af Bagdad, og i det 12te Aarhundrede vare Muhamedanerne meget mægtige i Yunan. Hovedstaden i deres Rige Tali (forhen Yachi) blev atter 1857 Hovedstaden i et muhamedansk oprørsk Rige, hvilket nu i de seneste Aar dog saagodtsom ganske er blevet bragt til Lydighed igjen. I det 13de Aarhundrede gjorde de muhamedanske Mongoler sig endog til Kinas Herrer[1].

Ifølge en Marmorplade, der 1625 blev funden i Byen Singanfu i Sjansi, kom Christendommen 636 til Kina. Det var en *nestoriansk* Biskop fra Syrien, der i dette Aar kom til Kina; han blev vel modtagen, og 638 tillod Keiseren de Christne fri Religionsøvelse og byggede en Kirke. Buddhaistiske Munke fremkaldte en blodig Forfølgelse 698, men 742 var denne ophørt, og Keiseren selv Christen. Indskriften er fra 781. Det synes, som om Mongolerne, der erobrede Kina 1280, have udryddet Christendommen, men endnu langt ned i Tiden mærkedes Spor af den; 1274 bleve endnu Kirker byggede i Nærheden af Nanking, og paa Marko Polos Tid (1295) fandtes endnu Christne i Yunan. Sandsynligvis ere disse siden blevne Muhamedanere[2].

Efterat *Paven* 1246 og 1253 havde sendt Gesandter til Kina, sendtes 1288 Munken Johan af Corvino dertil. Trods Nestorianernes Iversyge fik han Frihed til at bygge en Kirke i Peking, omvendte mange og udnævntes 1307 til Erkebiskop af Kambalu (Peking). En Mængde Præster sendtes til Kina for at hjælpe ham, men det synes, som om det Hele faldt sammen efter hans Død (1338) og ved det mongolske Riges Fald (1368). Forbindelsen med Kina var dengang ogsaa overordenlig vanskelig[3].

Anden Gang Paven sendte Missionærer til Kina, var i det

---

[1] Grundem. 3, III, 27. Lechler, 8 Vorträge über China. Basel 1861, 22 ff. Downing, Fankvei. Aachen 1841. 2, 235. Hoskjær, Reise i China. Kbhn. 192. Carné, travels in Indo Chinese and the Chinese empire. London 1872, 295 ff.

[2] Carné 297. Kist, blik op de lotgevallen van het christendom in China. s. l. e. a. 11 ff. Muirhead, China and the gospel. London 1870, 128.

[3] Lechler 179 f. Kist 57 ff. Annales 1867, 84.

16de Aarhundrede. Frans Xaver naaede lige Kina, nemlig Øen Sansjan, hvor han strax efter døde 1562. En spansk Dominikanermunk begyndte 1556 at prædike i Kina, men blev fordreven, spanske Augustinermunke kom fra Manila til Fukien, men udvistes 1575, fire Kapucinere forsøgte ligeledes forgjæves at faa Adgang til Kina 1579 og bosatte sig saa i Maçao, der var bleven besat af Portugiserne 1537, og samme Aar blev der sendt en Jesuit til samme By paa Begjæring af en italiensk Jesuit, som Aaret forud havde opholdt sig der flere Maaneder paa Reisen til Japan. 1582 tillodes det to Jesuiter at bosætte sig i Shankingfu, idet de forsikrede, at de ønskede alene at lære Landets Sprog og Skikke at kjende, og de antoge kinesisk Præstedragt. Trods megen Modstand lykkedes det dem dog gradevis at vinde Indgang. 1601 tillodes det dem at besøge Peking og 1605 at bygge et Hus der. Mange Kinesere omvendtes til Christendommen, og Jesuiterne, til hvem Paven 1585 udelukkende havde overdraget Missionen i Kina, toge Bolig der. 1640 var der i Kina 30 Missionærer paa 17 Missionspladser samt 120,000 Christne, og fra Jesuiternes Missionsskole i Maçao udgik Missionærer til alle Østens Lande. Da Mansju'erne erobrede Kina 1644, vandt Jesuiten Schall strax Keiserens Yndest ved sine astronomiske Kundskaber, og han tilstedte en stor Del Jesuiter Adgang til Landet og tillod dem at udbrede sig der. Alt vilde rimeligvis være vedblevet at gaa saaledes, hvis ikke allerede Clemens den 8de (1592—1605) og senere flere Paver havde givet andre Munkeordener Lov til at missionere i Kina, hvis de kunde slippe derind (deriblandt Franciscanerne fra Begynd. af det 17de Aarh.). Deraf fulgte Trætte og Kiv mellem de forskjellige Ordener, og det blev tydeligt, at Jesuiterne langtfra prædikede ren Christendom i romersk-katholsk Forstand, men at de ligesom i Indien tillode adskilligt Hedenskab ved Siden deraf. Disse Stridigheder og den politiske Magt, Missionærerne stræbte at opnaa over Alle, der sluttede sig til dem, bevirkede, at Regeringen 1665 forbød dem Opholdet i Kina, et Forbud, som dog ikke blev strængt gjennemført. Da den mindreaarige Keiser 1667 overtog Regeringen, forandrede Sagen sig. 1671 tillodes det de til Kanton forviste Missionærer at vende tilbage, men ingen Kineser maatte blive Christen. 1685 aabnedes alle Havne i Kina for alle Folkeslag, og 1692 tilstedtes der Romerkirken fri Religionsøvelse i Kina. Dog — den indre Splid i Romerkirken og Skinsygen mellem de forskjellige Ordener bragte snart Forstyrrelse

tilveie. Allerede tidligere havde Jesuiter og Dominikanere kivedes om det rette kinesiske Ord for «Gud»; 1645 gav Paven Dominikanerne Ret, men 1656 og atter 1669 lavedes dette om af de «ufeilbare» Paver, og Jesuiterne fik Ret, indtil den apostoliske Vikar for Fukien 1693 udstedte et Dekret mod Jesuiternes Brug, hvilket Paven stadfæstede 1704. Men den kinesiske Keiser vilde ikke finde sig heri, og Hedning, som han var, gav han 1706 Jesuiterne Ret og forbød alle Missionærer, der ikke vilde erklære sig enige med dem, Ophold i Riget. Men en pavelig Legat, der landede i Kina 1705, forbød under Bans Straf alle Missionærer at svare Keiserens Embedsmænd paa Spørgsmaal i den Retning, hvilket stadfæstedes af Paven 1715, og da en følgende Legat for at fri Papisterne for Forvisning tilstedte nogle Lempelser, afskaffede Paven disse 1742. Sligt vilde Keiseren ikke taale, ei heller den politiske Magt, Paven og hans Udsendinge tilstræbte, og 1723 bleve alle Missionærer paa nogle faa nær, der fik Lov til at blive i Peking, forviste til Kanton og 1732 til Maçao, og de Christne bleve forfulgte, navnlig lede de mest i Provinserne Sjansi og Sjensi. Missionærer vedbleve dog at liste sig ind i Landet, navnlig fra Maçao af, men bleve ofte opdagede og mishandlede, indtil 1785 en Smule Lempelse indtraadte, og ved Bestikkelse og ved at afholde sig fra al Politik lykkedes det Jesuiterne i Peking at faa Myndighederne til at se igjennem Fingre med den religiøse Undervisning, de meddelte. Men Regeringens Mistænksomhed vaagnede igjen, og 1811 blev det forbudt Missionærerne at blive i Peking uden paa den Betingelse, at de ikke prædikede deres Tro. De italienske Missionærer (4) forlode nu Peking, og deres Kirke blev solgt; kun de portugisiske og franske bleve, men da endnu flere Indskrænkninger bleve paalagte, forlode de franske Missionærer Peking 1820, og de portugisiske 1830. Disse sidste havde været der som keiserlige Astronomer, og deres Biskop havde under Urolighederne i Portugal været udnævnt af Keiseren af Brasilien. Kun i Maçao bleve europæiske Præster ved uhindrede at bo, men 1830 fandtes dog ingen Missionærer der, de indfødte Christne vare helt overladte til indfødte Præster. Antallet af de Christne, der allerede 1696 var 200,000 og senere var steget betydeligt, var 1810 315,000. De deltes dengang i 3 Bispedømmer, Maçao (Kvantung, Kvangsi, Hainan med 5 Præster, 7000 Christne), Peking (Petsjeli, Sjantung, østlige Tatari, 18 Præster, 40,000 Christne), Nanking (Kiangsu, Honan,

6 Præster, 53,000 Christne) og 3 apostoliske Vikariater i Fukien (Fukien, Chekiang, Kiangsi, Formosa, 8 Præster, 30,000 Christne), Sechuen (Sechuen, Kveichau, Yunan, 25 Præster, 70,000 Christne) og Sjansi (Sjansi, Sjensi, Kansu, Vest Tatari, 18 Præster, 35,000 Christne)[1].

Kina vedblev nu i mange Aar at være lukket for Fremmede, indtil England havde paaført det Krigen 1839, der endte med Freden i Nanking 1842. Ved den franske Gesandts Bestræbelser blev der 1844 tilladt de kinesiske Papister fri Religionsøvelse, og det blev tilladt franske og andre Papister at bygge Kirker og holde Gudstjeneste i de for Handelen aabnede 5 Havne, en Frihed, der 1845 udvidedes til Protestanterne. Romerskkatholske Missionærer kom nu i stedse tiltagende Antal til Kina, men de bleve dog af og til Gjenstand for Undertrykkelse, saa at flere af dem lede Martyrdøden (i Wuchang 1840, i Prov. Kvangsi 1855), og dette var en medbestemmende Grund til, at Frankrig deltog i den anden kinesiske Krig (1856—1858 og 1860). Ved Freden med England tilstedtes der Protestanter og Papister fri Religionsøvelse, og det Samme gjentoges i Freden med Frankrig, hvorved desuden alle tidligere Forordninger mod Christendommen tilbagekaldtes. Ifølge denne sidste Bestemmelse har Romerkirken forlangt al konfiskeret kirkelig Eiendom tilbage, en meget pinlig Fordring, da den gaaer ud paa at rokke ved Eiendomsforhold, der nu have gjældt i over 150 Aar, ligesom den ogsaa forlanger, at de indfødte Christne skulle være den borgerlige Øvrighed unddragne, en Fordring, ingen Regering kan gaa ind paa. Alt dette maa bidrage til at gjøre Papismen utaalelig i Regeringens Øine[2].

Antallet af papistiske Kinesere er steget betydeligt; 1870 angaves det til 404,530. Men man maa ikke glemme, at til at bringe dette Tal til at stige saa høit, bidrager ogsaa den papistiske Uskik at liste sig til at døbe Børn og at finde det fortjenstligt at døbe

---

[1] Ljungstedt, Hist. sketch. of the port. settlements in China, Boston 1836, 161 ff. Annales 1867, 85. Boje, Journal paa den anden Reise til Kina. Kbhn. 1745, 83 ff. Lechler 181, ff. Lavollée, la Chine contemporaine. Paris 1860, 112. 115. Gützlaff, dreijähr. Aufaenth. in Siam. Basel 1863, 283. Kist 72 ff. Timkovski 2, 54.

[2] Milne, life in China. London 1857, 475 ff. Lechler 189. Kist 96 ff. Grundem. 3, III, 195. Medhurst, the foreigner in Far Cathay. London, 1872, 34 f.

«Børn i Livsfare». Af saadanne døbtes alene 1844 243,696! Nærmere Opgivelser findes nedenfor under de forskjellige Provinser[1].

Medens den evangeliske Missionsgjerning blandt Kineserne, saalænge Kina var lukket for Fremmede, dels hovedsagelig dreves udenfor Kina og der er omtalt (Malakka, Singapur, Batavia o. s. v.), dels ganske enkeltvis i Kina, hvilket vil blive omtalt nedenfor, saa indtraadte en betydelig Forandring, da ved Freden i Nanking 1842 Hongkong afstodes til England, og Havnene Kanton, Amoy, Futsju, Ningpo og Shanghai aabnedes for Europæernes Handel. Allerede samme Aar rykkede det londonske M. S. i Marken, og siden det ene efter det andet, og da ved Freden i Tjentsin (1858, stadfæstet i Peking 1860) fri Religionsøvelse var bleven tilstaaet de Christne, kom endnu flere Selskaber til, og Missionsomraadet blev betydelig udvidet.

1. Kvangtung (med Hongkong).

(20 Mill. Indv.)[2].

Det første evangeliske M. S., der gjorde Skridt til Missionsgjerning blandt Kineserne, var *det baptistiske M. S.,* hvis Udsendinge i Serampur ved en i Kina født armenisk Christen lærte Kinesisk, og 1808 udgav Mathæus Evang. paa Kinesisk. Derved blev det, og først 1843 toges fat paa direkte Missionsgjerning[3].

Det londonske M. S. var det første, som sendte Missionærer til Kina, idet det 1807 sendte en Missionær til Kanton, som dog Aaret efter maatte trække sig tilbage til Maçao. 1814 gjenoptoges Gjerningen i Kanton, men det var kun Forarbeider, som dreves der og i Maçao, paa hvilke to Steder Missionsgjerningen afvexlende dreves. Efter Freden i Nanking anlagdes en Station i Hongkong (1843) og senere i Kanton (1859) og Poklo (1861). Ved Udgangen af 1879 var Antallet af Kirkemedlemmer 450, af Missionærer 4, af indfødte Præster 1[4].

Treaarsconventionen anlagde 1836 en Station i Maçao, (oph. 1844) og 1842 en i Hongkong, og samtidig anlagdes en Station i

---

[1] Records of the gen. conf. of the prot. miss. of China. Shanghai 1878. Jahrb. 1848, III, 30.

[2] Folketallet efter Map of China. Boston 1881.

[3] Kist 91 f.

[4] Rep. 1880, 57. Gützlaff 93 ff. Burkh. 3, III, 111 flg.

Chekchu, der dog strax efter opgaves. 1844 anlagdes en Station i Kanton, der overdroges 1845 til *den amerikanske Baptistmissionsforening* og 1847 til den sydlige Baptistconventions M. S. Stationen i Hongkong opgaves efter 1850. *Den amerikanske Baptistmissionsforening* anlagde før 1862 en Station i Svatov, der har mange Udposter, 4 Missionærer, 194 Døbte og 781 Medlemmer[1].

Det amerikanske M. S. begyndte allerede 1830 en Mission i Kanton og 1835 i Maçao. 1843 flyttedes denne Station til Hongkong, men 1847 flyttede Missionærerne til Kanton, og 1866 opgaves hele denne Mission[2].

Til Erindring om den londonske Missionær, Dr. Morrison, der døde 1834, stiftedes 1835 i Kanton et *Morrison's Opdragelsesselskab* med det Formaal at holde en Skole, hvor kinesiske Drenge skulde ogsaa lære Engelsk. En saadan Skole havde de 1847 i Hongkong, men den er siden ophørt[3].

Et *Lægemissionsselskab,* der stiftedes af Europæere i Kanton og Maçao 1838 for at yde Kineserne gratis Lægehjælp, uddanne indfødte Læger og tillige bane Veien for Christendommens Udbredelse, anlagde 1839 et Hospital i Maçao, der flyttedes til Hongkong 1843. Da imidlertid flere Missionsselskaber arbeidede ved Læger, holdt dette Selskab efterhaanden op at arbeide og synes allerede 1850 at være ophørt[4].

Den protestantiske biskoppelige Kirke i Amerikas M. S. forlagde 1840 sin kinesiske Station fra Batavia til Maçao, hvorfra den flyttedes 1842 til Amoy[5].

Efterat Kina var blevet aabnet, stiftede Gützlaff af Venner i

---

[1] Rep. 1863, 79. 1879, 57. 82. 1882, 90 ff. Miss. reg. 1843, 145. 1844, 134. 1845, 120. 1846, 122. 1848, 117. 1852, 113. Hoole 187 (hvor der feilagtig siges, at Stat. Hongkong var forladt). Tupper, foreign missions of the S. B. C. Philad. (1880) 79 f. 467.

[2] Rep. 1834, 96. 1838, 101. 1843, 135. 1844, 183. 1867, 113. Miss. reg. 1848, 120. I China's mill. 1880, 28 nævnes en Lægemissionær i Sjikkok, der i Rep. Edinb. M. S. 1880, 18 omtales som boende i Sainam, og som det amerikanske M. S.'s Missionær, men hverken han eller hans Station nævnes i dette Selskabs Beretning eller Blad, derimod nævnes en Lægemissionær i Kanton af dette Navn blandt den Sydlige Bapt. Conv. Missionærer (foreign miss. j. N. 134) jf. China's M. 1877, 186.

[3] Miss. reg. 1847, 116 f. Bas. M. M. 1848, III, 155.

[4] Rep. 1838. 1844. Miss. reg. 1840, 134. 1841, 149. 1850, 124.

[5] Miss. reg. 1842, 157. 1844, 162.

Kina og navnlig af christnede Kinesere *den christelige Forening til Evangeliets Udbredelse* i Hongkong, hvilken satte sig til Formaal at virke til Evangeliets Udbredelse i hele Kina, men den var i sig selv usund og faldt sammen kort efter hans Død (1851)[1].

1845 eller maaske i Slutningen af 1844, stiftede den amerikanske Baptist M. F. Udsending i Kanton, der saa udtraadte af dets Tjeneste, et *Kanton Baptist M. S.* af omvendte Kinesere. Hvor længe det bestod, er os ubekjendt. Dets Stifter var bleven bekjendt som Lærer for Hung Sju Tseuen, Taipingbevægelsens Hoved, til hvem han siden drog (1860) til Nanking[2].

Den (amerikanske) presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. anlagde 1845 Stationen Kanton, hvor det har 6 Missionærer, hvoraf 2 ere Læger, 498 Nadvergjæster[3].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. (Amerika) har paa Stationen Kanton 6 kvindelige (amer.) Arbeidere[4].

Det presbyterianske kvindelige Hedninge M. S. for Synoden i Albany støtter Missionen i Kanton[5].

1847 anlagde *det rhinske M. S.* en Station i Taiping (opg. 1849) og senere andre i Siheong (1849), Fukving (1851), Sankiu (1851), Hoau (1855). Men ved Krigsurolighederne, der udbrøde i Slutningen af 1856, fordreves Missionærerne og opholdt sig dels i Kanton, dels i Hongkong, til Freden var sluttet. Nu gjenoptoges Hoau (1859—64), Fukving (1861) og Stationer anlagdes i Sjiklung (1863—71), Fumun (tæt N. V. for Taiping) (1866—76), Tungkun (1869—1871), Nanhiung (1875), og Selskabet overtog 1873 den berlinske Hovedforenings Stationer Kanton og Longhæu. Selskabet har hele sin Virksomhed i Kina paa denne Egn og har her 8 Missionærer, 1 indfødt Præst[6].

Det baselske M. S. anlagde 1847 en Station i Hongkong, hvortil 1849 kom Jamtsao. 1853 forlagdes hele Virksomheden til

---

[1] Gützlaff, Ber. seiner Reise. Cassel 1851. Burkh. 3, III, 140 ff. 148 f. 161 f.

[2] Miss. reg. 1847, 120. Hoole 191. Alm. Kirket. 1862, 113 flg. Tupper 87 (derefter skulde man tro, det skete 1855).

[3] Rep. 1882, 75 ff. 101.

[4] Rep. 1881, 36.

[5] Rep. 1881—82, 37.

[6] Ber. 1880, 60. Rohden 336 ff. Burkh. 3, III, 145 ff. Grundem. 3, III, 183 ff. 225 ff. Rhein. Miss. Ber. 1856, 241 ff. 1877, 163.

Pukak, men paa Grund af Krigsuroligheder maatte Missionærerne 1856 trække sig tilbage til Hongkong. 1859 droge Missionærerne igjen over til Fastlandet og gjenoptoge Lilong, hidtil Udpost til Pukak, som Station, og 1861 gjenoptoges Gjerningen i Hongkong. Siden er der anlagt Stationer i Tsjongtsjun (1864), Njenhaugli (1864), Khitsjung (1880), Fuksjukfai (1880) og ved Slutningen af 1879 var her 11 Missionærer, 3 indfødte Præster, 1245 Nadvergjæster, 2001 Døbte og 217 Tilhængere[1].

Den sydlige Baptistconventions M. S. (Amerika) overtog 1847 den amerikanske Baptist Missionsforenings Station i Kanton. Mulig blev den senere opgivet for en Tid; nu har den 2 Missionærer, 1 indfødt Præst og 230 Medlemmer[2].

Den berlinske Hovedforening for Kina, der stiftedes 1850 ved Gützlaffs Ophold i Tyskland, udsendte samme Aar sin første Missionær til Kina, der bosatte sig i Hongkong. Senere anlagdes en Station i Fuluvei (1860—64), der flyttedes til Longhæu, ligesom Virksomheden i Hongkong 1866 forlagdes til Kanton. 1873 opgav Foreningen sin særegne Missionsgjerning og overdrog den til det rhinske M. S.[3].

I Hongkong arbeide siden 1851 en engelsk og en amerikansk Kvinde, der ikke staa i Forbindelse med noget Selskab[4].

Den berlinske Kvinde Missionsforening for Kina har et Hittebarns- og Redningshjem i Hongkong (1851), hvor der er 73 Pigebørn[5].

Det wesleyanske M. S. har Stationer i Kanton (anl. mellem 1850 og 1860), Fatsjan (1863) og Sjauchau (1878) med 7 Missionærer, 153 Medlemmer[6].

Efter at den ene af *Lunds M. S.'s* Udsendinge var dræbt i Futsjau, bosatte den anden sig i Hongkong 1851, men 1852 hjemkaldtes han[7].

---

[1] Ber. 1854, 32. 1856, 82. 1857, 117. 1860, 139. 1862, 149. 1872, XXVIII f. 1880, XI. XIII. XVII. 25 f. Lechler 194.

[2] Miss. reg. 1848, 117. 1851, 523. 1852, 20 (her nævnes den ikke). Foreign miss. journ. (S. B. C.) 1881 may. (N. 134). Grundem. 3, III, 232.

[3] Ber. 1854, 1 ff. 1865—66, 9. Ev. Reichsbote 1861, 15. Rhein. Miss. ber. 1873, 161 ff. 302 ff. 328 ff. Grundem. 3, III, 227.

[4] C. Mill. 1877, 67. 83. Mulig ere de en Person, thi de have samme Navn.

[5] Ber. 1880, 94. 120. Burkh. 3, III, 162.

[6] Rep. 1863, 53. 1878, 84. 97. Wesl. miss. not. 1879, 243.

[7] Lunds Miss. tidn. 1851, 156. 1853, 47. 91.

Den engelske presbyterianske Kirke har en Station i Svatov (1857) med mange Udposter, 9 Missionærer, af hvilke 2 ere Lærere, og 593 Nadvergjæster. 6 af Missionærerne ere udsendte af og lønnes af Hjælpeforeningen i Skotland[1].

Den engelsk presbyterianske Kirkes Kvinde M. F. har en Station i Svatov med 1 kvindelig Arbeider[2].

Den forenede presbyterianske Kirke i Amerika anlagde 1860 en Station i Kanton, der endnu bestod 1877, men 1880 var den ophørt, idet den Missionær, der hidtil havde arbeidet her, nu arbeidede blandt Kineserne i Kalifornien[3].

Det kirkelige M. S. har kun en Station, nemlig i Hongkong (1862) med 2 Missionærer, 1 indfødt Præst, 64 Nadvergjæster, 157 indfødte Christne. 1882 anlagdes en Station i Hochau paa Hainan[4]. I Viktoria boer den anglikanske Biskop (1849), fra hvis Stift Nordkina 1872 fraskiltes. 1880 deltes dette sidste Stift i Nordkina og Midtkina[5].

Kvindebaptist M. S. (Amerika) har 2 kvindelige Arbeidere i Svatov[6], og *Kvindebaptist M. S.* for Nordvest ligeledes 2 sammesteds (den ene fælles for dem begge)[7].

Ved Udgangen af 1878 var der i denne Provins 62 Missionærer (Mænd) og 3190 Nadvergjæster[8].

Romerkirkens Missioner forestaaes af en apostolisk Præfect af Hongkong. 1874 omdannedes det til et apostolisk Vikariat, og Missionen betroedes til italienske Franciskanere. Her fandtes (1876) 5 Missionærer, 4 indfødte Præster, 4000 Christne. Mellem 1806 og 1848 oprettedes et apostolisk Præfectur for Kvangtung og Kvangsi, hvilket sidste fraskiltes 1874. I Kvangtung fandtes 1876 22 Miss. (af det franske M. S. for Hedningemissioner), 2 indfødte Præster samt (i Kvangtung og Kvangsi) 15,784 Christne.

---

[1] Rep. 1880, 2. 6. Gauld & Gibson, The Chinese highlanders and the gospel. Edinb. 1882, 32.

[2] Woman's M. S. of P. C. E.

[3] Rep. 1880, 4, jfr. Chinas M. 1877, 83. Burkh. 3, III, 136. Grundem. 3, III, 233. Grundem. Miss. atl. II, 26.

[4] Rep. 1879—80, XIII. C. M. gleaner 1882, 112.

[5] Rep. S. P. G. 1879 pref.

[6] Rep. 1879, 74. 1882, 75.

[7] Rep. 1878, 64.

[8] Grundem. 3, III, 235.

Stationer fandtes i Kanton, Hongkong, Maçao, Tamkao, Chauchung, Sjuking, Taipu, Taivo, Hvaichau, Kiaying, Sjauchau o. fl. Paa Hainan, hvor der tidligere var mange Christne, var Alt gaaet tilbage i det store Skibbrud, Missionen havde lidt. 1850 blev Missionen her fornyet[1].

De Christnes Antal i denne Provins er altsaa høist $^1/_{1000}$ af Befolkningen.

2. Fukien.

(22 Mill.).

Ved Freden i Nanking (1842) aabnedes Havnene Amoy og Futsju for Fremmede, men endnu under Krigen (1842) ankom 1 Missionær fra *den amerikansk biskoppelige Kirkes M. S.* og 1 fra det amerikanske M. S. til Amoy. Den første anlagde en Station paa den lille Ø Kolongsu ud for Amoy. Men endnu samme Aar vendte Missionæren tilbage til Amerika, og da han atter drog ud, valgte han sin Arbeidsmark andetsteds[2].

Det amerikanske M. S. anlagde 1842 en Station i Amoy (overgivet 1858 til den hollandsk ref. Kirke) og 1847 i Futsju, hvortil 1876 kom Sjauva. Ved Udgangen af 1880 var her 6 Missionærer, hvoraf 1 Læge, 2 indfødte Præster og 215 Medlemmer[3].

Kvindemissionsselskabet (i Forbindelse med ovenanførte Selskab) har en Station i Futsju med 1 kvindelig Missionær[4].

Kvindemissionsselskabet for det Indre (i Forbindelse med det am. M. S.) har ligeledes en Station i Futsju med 1 kvindelig Missionær[5].

Den (hollandsk) reformerte Kirke (Amerika) overtog 1858 ved Fraskillelsen fra det amerikanske M. S. Stationen Amoy, hvortil siden er kommet Chiohbe, Chiangchiu, Tongan. Af Beretningerne er det ikke klart, om de to sidste Stationer have fastboende Missionærer. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 4 Missionærer, 3 indfødte Præster, og der var 657 Medlemmer[6].

---

[1] Annales 1867, 107. Jahrb. 1849, I, 51. 1852, I, 37. Grundem. 3, III, 157. Grundem. Miss. atl. II N. 26. Madras cath. dir. 188 ff.

[2] Miss. reg. 1844, 162. Rep. A. B. C. F. 1847, 165. 169. 1858, 101. Det synes, som om det 1850 har havt en Missionær i Futsju (Lunds Misst. 1851, 56).

[3] Rep. 1845, 163. 1847, 165 f. 1877, 55. 1881, 66, ff.

[4] Rep. 1881, 148.

[5] Rep. 1880, 70.

[6] Rep. 1880, 7 f.

1843 anlagde *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S.* (Amerika) en Station, som opgaves 1849[1].

1844 anlagde *det londonske M. S.* en Station i Amoy. Her fandtes ved Udgangen af 1879 2 Missionærer, 2 indfødte Præster, 645 Medlemmer[2].

1847 anlagde *den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S.* en Station i Futsju. Her bo alle Missionærerne, men der er talrige Udposter, af hvilke vi anføre Hinghva, Ingchung, Hokchiang, Kucheng, Yongping, der have «præsiderende Ældste». Ialt var her ved Udgangen af 1880 5 Missionærer, 11 indfødte Præster (i Chinsingtong (d. e. Futsju), Yekyong, Mingchiang, Hinghva, Hokchiang, Ngucheng, Taikhva (eller Ingchung), Kucheng, Yongpeng, Sakaing), 1468 Medlemmer og 1373 paa Prøve og døbte Børn[3].

Kirkens *Kvinde Hedninge Missionsselskab* har 4 kvindelige Arbeidere, af hvilke 2 ere Læger[4].

1850 anlagde *Lunds M. S.* en Station i Futsju, men endnu samme Aar dræbtes den ene Missionær, og den anden forlod Stedet[5].

Det kirkelige M. S. har en Station i Futsju (1850), hvortil 1882 kom Hokningfu. Missionen har havt en stærk Udvikling, og her er mange Udposter. I Mai 1880 arbeidede her 3 Missionærer, 3 indfødte Præster (Kucheng 1876, Longuong 1876), og her var 3000 Christne, af hvilke 1000 vare Nadvergjæster[6].

Den engelsk presbyterianske Kirke anlagde 1851 en Station i Amoy, der har 7 Missionærer, af hvilke 1 er Læge. Der er talrige Udposter, af hvilke 8 ere organiserede som Menigheder, nemlig Pechuia, Emungkang, Baypay, Khiboey eller Khibe, Ljongbunsi, Anhai, Kiolai og Chintsju. Den første af disse har en indfødt Præst, om de andre have det, er ikke klart af Aarsberetningen. Ved Udgangen af 1879 var her 650 Nadvergjæster. Med den reformerte Kirke er der hjerteligt Samarbeide. En af Missio-

---

[1] Miss. reg. 1851, 118.

[2] Rep. 1880, 57.

[3] Rep. for 1881, 59 ff.

[4] Rep. 1879, 11.

[5] Lunds Missionstidn. 1850, 117. 1851, 50 ff. 156.

[6] Rep. 1880—81, XIII. XIX. C. M. int. 1880, 371. 1882, 749. Missionen er skildret i Stock, the story of the Fuhkien mission. London 1877.

nærerne i Amoy er udsendt af og lønnes af det i 1854 oprettede Hjælpeselskab i Skotland[1].

Det østerlandske Kvindeuddannelsesselskab har en kvindelig Arbeider i Futsju (1875)[2].

Det britiske Bibelselskab har 9 kinesiske Kolportører, der udgaa fra Futsju, og 9 fra Amoy[3].

Kysten af Fukien er i det Hele forholdsvis godt besat med Missionsstationer og disses meget talrige Udposter, ialt er der 27 Missionærer, mindst 22 indfødte Præster, samt 4,635 Nadvergjæster eller vel ialt 8000 evangeliske Christne.

Romerkirkens Mission har fra først af været drevet af spanske Dominikanere fra Manila. 1665 var der i Fukien, Chekiang og Kvantung 11 Stationer med 10,000 Christne, og 1688 fik Missionen sin egen apostoliske Vikar. Da hele Missionen kom i Forfald, vedblev dog dette Embede, og ved Aarhundredets Begyndelse boede Vikaren i Nanking. Senere bleve de andre Provinser fraskilte, og nu omfatter Vikariatet kun Fukien og Formosa. Missionærernes Antal var 1876 16, de indfødte Præsters 10, de Christnes 40,000. Der er Stationer i Changchau, Amoy, Kangboei, Hinghva, Fuhngan o. fl. St.[4].

Til Fukien hører **Formosa** (3 Mill.). Her havde Hollænderne en blomstrende Mission i det 17de Aarhundrede. 1627 sendte Kirkeraadet i Batavia en Præst dertil, og Gjerningen fremmedes med Iver af de Christne i Batavia. Flere Præster sendtes derover, Mathæus og Johannes Evang. oversattes paa Formosansk (udg. Amsterdam 1661). Man talte allerede 50,000 Christne, og 20 Menigheder med Præster vare dannede, da en kinesisk Sørøver erobrede Øen 1661 og tilintetgjorde Hollændernes Magt, og dermed gik Missionen ganske tilgrunde[5].

---

[1] Rep. for 1879, 1. 6 ff. Rep. ref. ch. Amer. 1880, 8. Gauld & Gibson 32. China Mission at Amoy occ. pap. N. 7; 6. & 12. ann. rep. Edinb. 1860. 1867.

[2] C. M. 1877, 82.

[3] Rep. 1881, 152.

[4] Jahrb. 1848, V. 10; VI. 17. 1849, I, 31. Grundem. Miss. atl. II, N. 27. Madras cath. dir. 185.

[5] Mandelslo, Morgenl. Reisebeschr. Schlesw. 1651, 234. Fabricius, Salutaris lux ev. Hamb. 1731, 295. Gützlaff, gesch. d. uitbr. Rotterd. 1826, 2, 419 ff. Gützlaff dreijähr. aufenth. in Siam. Basel 1863, 188.

I vor Tid er Missionen igjen optagen af *den engelske presbyterianske Kirke* (1865), der har arbeidet med megen Fremgang, idet Missionærernes Lægekyndighed overvandt Befolkningens Uvillie. 4 Missionærer arbeidere her, alle i Hovedstaden Taivanfu, men der er en stor Mængde indfødte Hjælpere og Udposter baade blandt Kineserne og den ikke talrige malaiiske Urbefolkning. Ved Udgangen af 1879 var her 985 Nadvergjæster, og 1882 5 Missionærer, hvoraf 1 er Læge[1].

Samme Kirkes *Kvindeforening* har to kvindelige Missionærer paa Formosa[2].

Den kanadisk presbyterianske Kirke (vestlige Afdeling) har ogsaa en lovende Mission her med en Station i Tamsjui (1872) med 2 Missionærer, nogle ordinerede Ældste og 300 Nadvergjæster. Ogsaa har den Hospitaler i Tamsjui og Kelang, hvor der tillige arbeides for Evangeliets Udbredelse[3].

Romerkirken begyndte Missionen paa Formosa 1626, og 1629 byggedes en Kirke i Tanchui paa Fiskerøerne, men Missionen gik til Grunde under de senere Uroligheder. 1860 fornyedes den, og der er Stationer i Chienkin, Pitau o. fl. St. Antallet af Missionærer m. m. er medindbefattet i Opgivelserne for Fukien[4].

De Christnes Antal i Fukien med Formosa udgjør saaledes $^1/_{400}$ af Befolkningen.

3. Chekiang.

(28 Mill.)[5].

Her aabnedes ved Freden i Nanking Havnen Ningpo for Fremmede. Allerede under Krigen havde *Lægemissionsselskabet i Kanton* havt et Hospital paa Chusan 1840—1841, og atter 1843—44, i hvilket Aar det flyttedes til Shanghai[6].

I Ningpo anlagde Frk. Aldersey, der hidtil havde arbeidet i

---

[1] Rep. 1880, 1. 6. Grundem. 3, III, 237 f. Gauld & Gibson 32.
[2] Women's miss. ass. of P. C. E. 9.
[3] Rep. 1879—80, 3. 1880—81, 1 ff. Grundem. 3, III, 239.
[4] Annales 1862, 113 ff. Grundem. Miss. atl. II N. 25.
[5] Map of China har 8 Mill., men da C. M. atl. 1876, 63 har 28 Mill., maa det vist være en Trykfeil.
[6] Rep. 1838. 1844.

Forbindelse med det østerlandske Kvinde Opdragelsesselskab, en Skole 1843 (ell. 1844), der har virket meget til Velsignelse[1].

1844 anlagde *den amerikanske Baptistmissionsforening* en Station i Ningpo, hvortil 1867 kom Hangchan (opg. 1871) og senere Shaohing (1869—70. 1875). Der arbeidede her ved Udgangen af 1881 5 Missionærer og 3 indfødte Præster, og der var 301 Medlemmer[2].

Kvindebaptist M. S. (Amerika) har Skoler og 1 Bibelkvinde i Ningpo[3].

1845 anlagde *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S.* en Station i Ningpo, hvortil 1859 kom en i Hangchau. Her arbeidede ved Udgangen af 1880 2 Missionærer, 8 indfødte Præster, og her og paa Stationerne i Kiansu og Nganvhei findes 759 Nadvergjæster, af hvilke dog det overveiende Flertal findes i denne Mission[4].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. (Amerika) har 2 Stationer (Ningpo, Hangchau) med 2 kvindelige Arbeidere[5].

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. (Amerika) har en Station i Ningpo med 1 kvindelig Arbeider[6].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. for Nordvest (Amerika) har en Station i Ningpo med 1 kvindelig Arbeider[7].

Generalbaptist M. S. anlagde 1845 en Station i Ningpo. Denne blev opgivet 1855, men privat fortsat til 1876[8].

Det kirkelige M. S. anlagde 1848 en Station i Ningpo, hvortil siden kom Hangchau (1864) og Shaohing (1870), og det har indfødte Præster i Kvuhhæve og Zkyi. I alt havde det her i Mai 1880 8 Missionærer, 4 indfødte Præster, 348 Nadvergjæster, 849 indfødte Christne[9].

Kina Indlands M. S. (ikke confessionelt) begyndte sin om-

---

[1] Miss. reg. 1845, 430. 1846, 436. Grundem. 3, III, 178. I Dobbins (S. 28) anføres ikke denne Kvinde, men 2 Arbeidere for hint Selskab.

[2] Rep. 1868, 89. 1869, 77. 1871, 68. 1875, 53. 1879, 60 ff. 82. 1882, 93 ff. Baptist miss. mag. 1872, 277.

[3] Rep. 1882, 75 ff.

[4] Rep. 1882, 75 ff. Miss. reg. 1845, 129. 1846, 129. Grundem. 3, III, 246.

[5] Rep. 1881, 36.

[6] Rep. 1881, 50.

[7] Rep. 1881, 73.

[8] Hoole 194. Miss. reg. 1852, 123. Gundert 237.

[9] Rep. 1878—79, 195. 1879—80, XIII.

fattende Virksomhed i Kina 1866 i Hangchau, efterat dets Stifter i nogle Aar havde arbeidet i Ningpo (Menigheden stiftet 1857), hvor han havde virket som Udsending af *det kinesiske Evangelisations-selskab,* et af Gützlaff 1850 stiftet Selskab i England, der dog ikke havde lang Varighed. Foruden i disse to Byer har det Stationer i Shaohing (1867), Funghva (1866), Taichau (1867), Wunchau (1867), Kiuchau (1872), Kinhva (1875) med talrige Udposter. Paa disse Stationer var der ved Udgangen af 1880 12 Missionærer, 3 ugifte kvindelige Missionærer, 9 indfødte Præster, 627 Nadvergjæster og omtr. 800 Døbte[1].

Den forenede presbyterianske Kirke i Skotland anlagde 1865 en Station i Ningpo, der dog allerede 1869 var opgivet[2].

Den presbyterianske Kirke i Amerika (Sydstaterne) har en Station i Hangchau (anl. før 1869) med 2 Missionærer og 34 Nadvergjæster[3].

Den forenede methodistiske Frikirke (England) har en Station i Ningpo (1868) med 2 Missionærer og 143 Medlemmer[4].

Et *amerikansk baptistisk M. S.* har en Station i Ningpo (3 Miss.), og 2 *uafhængige Missionærer* arbeide i Ningpo og Hangchau[5].

Det britiske B. S. har en kinesisk Kolportør, der udgaaer fra Ningpo, 2 fra Hangchau, 2 fra Kiuchau og 1 fra Shaohing[6].

Ialt arbeide i Chekiang 37 Missionærer (Mænd) og 25 indfødte Præster med omtr. 1800 Nadvergjæster.

Romerkirkens Mission i Chekiang hørte allerede i det 17de Aarhundrede under den apostoliske Vikar i Fukien. 1846 (eller 1838) fik den sin egen apostoliske Vikar. Missionen drives af franske Lazarister. 1870 var her 7 Missionærer, 16 indfødte Præster, 4000 Christne. Stationer findes paa Chusan, Ningpo, Hangchau o. fl. St.[7])

De Christnes Antal i denne Provins er altsaa $1/_{4600}$ af Befolkningen.

---

[1] C. M. 1877, 162. 1880, 82 ff. 1881, 4. 100. Grundem. 3, III, 199. 247. jfr. Taylor 1865, 68 ff.

[2] U. P. Miss. rec. 1866, 126. 1869, 386. Grundem. M. A. II, 28.

[3] Rep. 1880, 12 f. Grundem. M. A. II N. 28.

[4] C. M. 1877, 67 jfr. Grundem. M. A. II, 28 (som har 1864). Grundem. 3, III, 247.

[5] C. M. 1876, 63.

[6] Rep. 1881, 152.

[7] Jahrb. 1848, V, 10. 1849, I, 5 f. 1876, I, 35. Grundem. M. A. II, 28. Shanghai miss. conf. 488. Madras cath. dir. 187 (Talangivelserne ere her lavere).

4. Kiangsu.

(39 Mill.).

Allerede under Krigen med Kina aabnede *Læge M. S. i Kina* et Hospital paa Chusan (1840—41, 1843—44), der 1844 flyttedes til Shanghai[1].

Treaarsconventionen anlagde 1841 en Station i Shanghai, der snart efter maa være opgivet[2].

Ved Freden i Nanking aabnedes Havnen Shanghai for Fremmede, og allerede 1843 anlagde *det londonske M. S.* en Station her. Det har 2 Missionærer, 2 indfødte Præster, 213 Medlemmer[3].

Det kirkelige M. S. anlagde 1845 en Station i Shanghai. Det har her 1 Missionær, 14 Nadvergjæster, 64 Christne[4].

Den protestantiske biskoppelige Kirke i Amerikas M. S., der 1836 sendte Missionærer til Kina, hvilke dog først 1840 tog Bolig i Kina (Maçao, 1842 Kolongsu) anlagde 1845 en Station i Shanghai, der under en Biskop blev Hovedsædet for dets kinesiske Mission. Her er der 1 Biskop, 4 Missionærer, 2 Læger og 8 indfødte Præster (i Nansiang (1880), Dazang (1881), Kongvan, Santingkur) og 217 Nadvergjæster[5].

Den sydlige Baptist Conventions M. S. (Amerika) har en Station i Shanghai (1847) med 1 Missionær, 2 indfødte Præster (i Shanghai og Kviusan) og 103 Medlemmer[6].

Syvende Dags Baptist M. S. har en Station i Shanghai (1847). Menigheden har en indfødt Præst, men kun 19 Medlemmer. Ogsaa arbeider der her i det Mindste 1 Missionær og 1 Kvinde[7].

Den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. (Amerika) har Stationer i Shanghai (1850), Suchov (1871) og Nanking (1876) med 3 Missionærer og 1 indfødt Præst. Nadvergjæsternes Antal er anført under Chekiang[8].

Samme Kirkes *Kvinde Hedninge M. S.*[9], *Kvinde Hedninge M. S.*

---

[1] Rep. 1838, 44.

[2] Tupper 167.

[3] Rep. 1880, 57. Milne 496.

[4] Rep. 1879—80, XIII.

[5] Miss. reg. 1837, 96. 1842, 157. 1846, 131. 1847, 128. Spirit of miss. 1880, 359. 455 ff. 1881, 379 ff.

[6] Foreign miss. journ. 1880, N. 122. Grundemann 3, III, 176.

[7] Rep. 1880, 17. Minutes of the 66 ch. gen. conf. 1880. Grundem. 3, III, 178.

[8] Rep. 1882, 75 ff.

[9] Rep. 1881, 36.

for Nordvest[1] og *Dame M. S.*[2] have Stationer, det første i Nanking og Suchov (2 kvindelige Arb.), det andet i Shanghai (2 kv. Arb.), det tredie i Nanking (1 kv. Arb.). Ogsaa støttes Missionen i Shanghai af *Synoden i Albanys Kvinde M. S.*[3].

Den methodistisk biskoppelige Kirke i Sydstaterne (Amerika) har Stationer i Nansiang (oprettet før 1869) og Shanghai med 4 Missionærer. Kirkens *Kvinde M. S.* har Stationer i Nansiang og Suchov med 1 Missionær og 2 kvindelige Arbeidere. I hele Missionen er der 97 Medlemmer. Det synes, som om nogle af de (12) indfødte Prædikanter ere ordinerede[4].

Det franske evangeliske M. S. oprettede 1860 en Station i Shanghai, som Aaret efter flyttedes til Chefu[5].

Kina Indlands M. S. har Stationer i Nanking (1867), Yangchau (1868), Chinkiang (1869), Shanghai (1873) med 7 Missionærer, 4 ugifte Kvinder, 1 indfødt Præst, 45 Nadvergjæster, 102 Døbte[6].

Den presbyterianske Kirke i Sydstaterne (Amerika) har en Station i Suchov (anl. efter 1867) med 2 Missionærer, 1 ugift Kvinde og 3 Christne[7].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. har 1881 oprettet en Station i Chinkiang med 1 Missionær, 2 Medl. og 4 paa Prøve[8].

I Chinkiang arbeider en uafhængig engelsk Missionær[9].

I denne Provins arbeide altsaa 30 Missionærer og 15 indfødte Præster. Her findes henved 800 Nadvergjæster.

I Shanghai har *det kinesiske religiøse Traktatselskab* sit Sæde. Det støttes af *det religiøse Traktatselskab,* hvis Forbindelser med kinesiske Missionærer gaa tilbage til 1813[10].

Det amerikanske Bibelselskab har en Agent (Præst) i Shanghai (1863) og understøtter de kinesiske Missionærer med Boggaver[11].

---

[1] Rep. 1881, 73.
[2] Rep. 1881, 50.
[3] Rep. 1881÷82, 38.
[4] Rep. 1880, 31 ff. Grundemann M. A. I, 28.
[5] Journal d. m. ev. 1860, 320. 1861, 170.
[6] C. M. 1880, 85. 1881, 100.
[7] Rep. 1880, 12 f. Grundem. M. A. 2, 28.
[8] Rep. 1881, 76 ff.
[9] C. M. 1877, 67. Rep. Meth. ep. M. S. for 1881, 76.
[10] Rep. 1881, 152.
[11] Rep. 1873, 109. Muirhead, China and the gospel. London 1870, 143.

Det britiske Bibelselskab har en Agent i Shanghai samt 1 europæisk og 2 kinesiske Kolportører, der udgaa fra Shanghai, 2 fra Nanking og 1 fra Chingkiang[1].

Romerkirken havde tidligere blomstrende Missioner i Kiangsu og Nganwhei (Stiftet Nanking) (oprettet 1688), saa at der her i det 16de Aarh. taltes 300,000 Christne. Men fra forrige Aarhundrede af gik det tilbage; Jesuitermissionærerne vare fordrevne, men franske Lazarister droge saavidt muligt Omsorg for de Christne. 1840, da Paven overdrog Jesuiterne denne Mission, ankom de første af dem, og det gik hurtig fremad. Nu (1870) er der i det apostoliske Vikariat Kiangnan (der omfatter Kiangsu og Nganwhei), 42 Missionærer, 10 indfødtePræster og 81,000 Christne. Der er Stationer i Shanghai, Sikavai, Sungkiang, Tsungming, Haimun, Chingkiang, Nanking, Yongtsjeu, Ngankin, Sutsjeu, Navei o. fl.[2].

De Christnes Antal udgjør altsaa i denne Provins omtr. $^1/_{1000}$ af Befolkningen.

5. Sjantung.

(29 Mill.).

Denne Provins aabnedes for Fremmede ved Freden i Peking 1860, og *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S.* anlagde 1861 en Station i Tungchou og 1862 i Chefu, hvortil 1872 kom Chenangfu. Her arbeider 7 Missionærer, 2 indfødte Præster, og der er her og i Peking (1 Mai 1882) 1149 Nadvergjæster[3].

Samme Kirkes *Kvinde Hedninge M. S.* har Stationer i Tungchou og Chefu med 6 kvindelige Arbeidere[4] og dets *Dame M. S.* i Tungchau med 1 kvindelig Arbeider[5].

Det baptistiske M. S. har en Station i Tsingchaufu[6] (1861) med 2 Missionærer, 345 Medlemmer[7].

---

[1] Rep. 1881, VIII, 152. Jubilee mem. 471.

[2] Jahrb. 1848, VI, 17. 1855, IV, 55. 1875, VI, 39 ff. 1876, I, 4. Grundemann M. A. II, 28. Shanghai miss. conf. 488. Lavollée, 128 ff. Madras cath. dir. 186. (Talangivelserne lavere).

[3] Rep. 1882, 75 ff.

[4] Rep. 1881, 36.

[5] Rep. 1881, 50.

[6] Saaledes hedder Amtet, maaske Hovedstationen er i Chefu. (Rep. 1880, 106. Grundem. 3, III, 256).

[7] Rep. 1880, 106. 134.

Den sydlige Baptist Conventions M. S. har en Station i Tungchou (1860) med 2 Missionærer, 1 ugift Kvinde, 1 indfødt Præst og 83 Medlemmer. Stationen i Chefu (1861—62. 1873) er rimeligvis ophævet[1].

Det franske evangeliske M. S. forlagde 1861 sin Station fra Shanghai til Chefu, men allerede 1862 droge Missionærerne til Europa, og Missionen blev ikke gjenoptaget[2].

Det amerikanske M. S. anlagde 1867 en Station i Tungchou og 1879 i Sjantung. Paa disse arbeidede ved Udgangen af 1880 5 Missionærer, hvoraf 1 Læge, og der var 362 Medlemmer[3].

I Forbindelse med dette Selskab har *Kvinde M. S.*[4] og *Kvinde M. S. for det Indre*[5] hver en Station i Tungchou med en kvindelig Arbeider.

Den forenede presbyterianske Kirke i Skotland har en Station i Chefu med 2 Missionærer, 1 Læge og 38 Medlemmer[6].

Evangelieudbredelsesselskabet har en Station i Chefu (1874) med 2 Missionærer. De Christnes Antal er ikke angivet i Beretningen[7].

Det methodistiske nye Connexions M. S. har en Station i Lauling med 2 (?) Missionærer og 820 Medlemmer[8].

Kina Indlands M. S. har en Station i Chefu (1879) med 4 Missionærer, 8 Nadvergjæster[9].

Nadvergjæsternes Antal i denne Provins ere altsaa omtr. 1840.

Romerkirkens Mission stod under den apostoliske Vikar i Sjansi til 1839, da den fik en egen apostolisk Vikar. Missionærerne, der ere italienske Franciskanere (patres minores), vare 1876 11; de indfødte Præster 9, de Christne 10,000. Missionens Hovedsæde er Tsinanfu, der er Stationer i Chefu o. fl. St.[10].

---

[1] Foreign miss. journ. 1880. N. 122. Grundem. M. A. II, 29. Tupper 223. 239 ff.

[2] Journal de m. ev. 1861, 170. 1862, 401.

[3] Rep. 1868, 91. 1881, 69 ff.

[4] Rep. 1881, 148.

[5] Rep. 1880, 9.

[6] U. P. Miss. rec. 1882, 214.

[7] Rep. 1879, 19. 1881, 27.

[8] Rep. 1880, LI, jfr. LII.

[9] C. M. 1881, 100.

[10] Annales 1867, 89 ff. Madras cath. dir. 183. Grundemann M. A. 2, II. 29.

De Christnes Antal i denne Provins udgjør altsaa $^{1}/_{1500}$ af Befolkningen.

6. Petsjeli.

(36 Mill.).

Ved Freden i Peking aabnedes denne Provins 1860, og strax vare Missionsselskaber rede til at tage fat paa Gjerningen.

Allerede 1860 anlagde *det amerikanske M. S.* en Station i Tjentsin, hvortil senere kom Peking (1863), Kalgan (1865), Yuchov (1870—1873) og Paotingfu (1873). Ved Udgangen af 1880 arbeidede her 9 Missionærer, hvoraf 1 er Læge, og her var 305 Medlemmer[1].

I Forbindelse med dette Selskab arbeide *Kvinde M. S.*, der har Stationer i Kalgan og Paotingfu med 2 kvindelige Arbeidere[2], og *Kvinde M. S. for det Indre*, der har Stationer i Peking og Kalgan med 4 kvindelige Arbeidere[3].

Det londonske M. S. anlagde 1861 Stationer i Peking og Tjentsin, hvor det har 8 Missionærer, 3 indfødte Præster og i Peking 840 Medlemmer[4].

Den methodistiske Ny Connexions M. S. anlagde 1861 en Station i Tjentsin, hvor det har 3 (?) Missionærer og 82 Medlemmer[5].

Den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S. anlagde 1862 en Station i Peking, som blev opgivet 1875. Missionærens Virksomhed havde hovedsagelig været af litterær Art; de Døbte overdroges til det kirkelige M. S. En Station, der blev begyndt i Chefu 1862, synes snart efter at være ophørt[6].

Den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. (Amerika) anlagde 1863 en Station i Peking, hvor det har 3 Missionærer, af hvilke den ene er Læge. Medlemmernes Antal er medindbefattet i Opgivelserne for Prov. Sjantung[7].

Samme Kirkes *Dame M. S.* har en Station i Peking med 2

---

[1] Rep. 1861, 111. 1874, 51. 53. 1881, 69 ff. Miss. her. 1871, 113.

[2] Rep. 1881, 148.

[3] Rep. 1880, 9. 69.

[4] Rep. 1880, 57.

[5] Rep. 1880, LI, jfr. LII. Grundem. M. A. II, N. 29.

[6] Proceed. of the board of miss. of P. E. Ch. N. York 1862, 72. Spirit of miss. 1876, 100. Col. ch. chr. 1863, 300.

[7] Rep. 1882, 75 ff.

[8] Rep. 1881, 50.

kvindelige Arbeidere[8], og dets *Kvinde M. S. for Nordvest* en Station i Chefu med 2 kvindelige Arbeidere[1].

Det kirkelige M. S. anlagde 1863 en Station i Peking, hvor det har 2 Missionærer, 75 Christne (25 Nadvergjæster)[2].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. anlagde en Station i Peking 1869, hvortil siden er kommet Tjentsin (1873) og Tsangchou (1879). Her arbeidede ved Udgangen af 1881 5 Missionærer og 2 indfødte Præster (Peking og Tsunhua) og her er 216 Medlemmer og 157 paa Prøve[3]. Kirkens *Kvinde M. S.* har 3 ugifte kvindelige Arbeidere i Peking, af hvilke den ene er Læge[4].

Evangelieudbredelsesselskabet har 1880 anlagt en Station i Peking med 1 Missionær[5].

Den amerikanske kvindelige Forenings M. S. (ikke confessionel) har en Station i Peking med 3 kvindelige Arbeidere[6].

Det skotske nationale Bibelselskab har flere Arbeidere i Kina (1863), der navnlig (?) arbeide fra Peking[7].

Det britiske B. S. har 2 indfødte Kolportører, der udgaa fra Peking[8].

Ialt er der i denne Provins henved 1500 Nadvergjæster.

Romerkirkens Mission i Petsjeli forestodes fra 1688 af Biskoppen af Peking og deltes i 1856 i de tre apostoliske Vikariater, Nord, Vest og Øst Petsjeli. I de to første ere Missionærerne franske Lazarister (1870: 20), i det tredie Jesuiter (4); i dem alle er der 28 indfødte Præster og 62,000 Christne. Stationer findes i Peking, Kvangping, Taming, Hienhui, Hokien, Chingtingfu, Pinsjan, Paotingfu, Tjentsin, Siuenhva, Kalgan (Chaukiakau) o. fl. St.[9].

I Peking har der siden 1715 bestaaet en *russisk* Mission. Under en Krig mellem Kina og Rusland lykkedes det nemlig Kineserne 1684 at ødelægge Fortet Albasin ved Amurfloden, og de

---

[1] Rep. 1881, 73.

[2] Rep. 1878—79, XIII, XVII.

[3] Rep. 1869, 51. 1873, 64. 1879, 61. 68. 1881, 82 ff.

[4] Rep. 1879, 15.

[5] Rep. 1881, 27.

[6] Rep. 1881, 31.

[7] Rep. 1876, 28 f. Muirhead 143.

[8] Rep. 1881, 152.

[9] Jahrb. 1848, VI, 17. 1856, II, 3. 15. Williamson, journey in North China. London 1870, 1. 276. Madras cath. dir. 186 f. Grundemann M. A. II, N. 29.

bortførte derfra nogle Krigsfanger med deres Præst, hvem de førte til Peking, hvor der blev dem overladt en Pagode, hvilken forandredes til en Kirke. Erkebiskop Ignatius af Tobolsk glemte dem ikke, skrev 1695 til dem og formanede dem at holde fast ved Troen og at lade deres Lys skinne for de hedenske Kinesere, og da Frafald begyndte at ske, skrev Erkebiskop Filotei Formaningsbreve til dem 1711, og 1713 lykkedes det Kjøbmanden Oskolkov at faa Tilladelse til, at der maatte sendes dem russiske Præster, hvilket hidtil var nægtet den russiske Regering. 1715 ankom de første Præster dertil og bleve modtagne med stor Opmærksomhed af den kinesiske Regering, og 1721 udnævntes en Biskop til at forestaa Missionen, men Jesuiterne bevirkede, at det blev ham forbudt at komme til Peking. 1728 sluttedes en formelig Traktat, hvorved det tillodes den russiske Regering at holde 6 Præster og 4 Lægmænd i Peking, dels for at holde Gudstjenesten vedlige, dels for at studere Kinesisk og kinesiske Forhold, dels for diplomatisk at repræsentere Rusland ved Hoffet i Peking. I disse Henseender har denne «russiske Mission» ikke været uden Betydning, derimod har der saagodtsom slet intet været udrettet af ligefrem Missionsgjerning. Denne har dog ikke ganske været glemt; allerede før Oprettelsen af Missionen i Peking var der fra Sibirien af arbeidet paa Kinesernes Omvendelse, og christnede Kinesere havde nedsat sig i Sibirien. I Irkutsk oprettedes omtr. 1725 en Undervisningsanstalt med det Formaal at fremme Christendommen blandt Kinesere og Mongoler. Efter at Religionsfrihed er indført i Kina ved Freden i Tjentsin, er den russiske Missions diplomatiske Forretninger ophørt, og de russiske Missionærer have begyndt direkte Missionsgjerning i Peking og Omegn [1].

I denne Provins er altsaa henved $^1/_{500}$ af Befolkningen Christne.

7. Sjinking.

(2 Mill.)[2].

I denne Provins, der egenlig ligger i Mansjuriet, har *det irske M. S.* anlagt en Station i Njuchvang (anl. før 1859), hvor den

---

[1] Filaret 4, 57 ff. 5, 28. Tinkovski, Reise nach China. Lpz. 1825, 1. 3 ff. Williamson 2, 370. Atkinson, travels in the regions of the upper and lower Amoor. London 1860, 424.

[2] Dobbins 25.

engelsk presbyterianske Missionær, Burns, der arbeidede paa egen Haand, havde nedsat sig 1867, men døde samme Aar[1]. Her arbeide 2 Missionærer, med hvilket Resultat kan ikke sees af Selskabets Beretning[2].

Den forenede presbyterianske Kirke i Skotland har en Station i Njuchvang (anl. efter 1869) og en i Mukden (1882) med 2 Missionærer, 1 kvindelig Missionær og 121 Medlemmer[3].

Kina Indlands M. S. har udstrakt sine Reiser til denne Provins, men endnu ikke anlagt nogen Station her[4].

Ifølge Dobbins S. 25 har *den kanadisk presbyterianske Kirke* en Mission i denne Provins. Er det rigtigt, maa den være ganske ny; thi den er ikke anført i Beretn. for 1880—81.

Om *Romerkirkens* Mission henvise vi til, hvad tidligere er sagt om Mansjuriet.

8. Sjansi.

(17 Mill.).

Kina Indlands M. S. har Stationer i Taiyuen (1877) og Pingyang (1879) med 5 Missionærer, 2 ugifte kvindelige Arbeidere og 4 Nadvergjæster[5].

Det baptistiske M. S. har en Station i Taiyuen (1877) med 1 Missionær og 144 Christne[6].

Under Hungersnøden sendte det *Wesleyanske M. S.* en Missionær til Taiyuen, der opholdt sig der fra 1878—1880[7].

Romerkirkens Mission, der drives af italienske Franciskanere (patres minores), stod i Begyndelsen af Aarhundredet under en apostolisk Vikar, der boede i Peking, og der var 60,000 Christne i 4 Provinser. 1840 udskiltes de andre Provinser, og Vikariatet omfatter Sjansi alene. Vikaren boer i Taiyuen; der er (1876) 6

---

[1] Ev. Miss. mag. 1871, 181 ff.

[2] Miss. her. of Presb. ch. of Irel. 1881, 626. Grundem. M. A. II N. 29.

[3] U. P. Miss. rec. 1882, 215.

[4] C. M. 1880, 133 ff.

[5] C. M. 1880, 88. 1881, 100.

[6] Rep. 1880, 101. 140. S. 134 angives, at den er anlagt 1861, hvilket er urigtigt; thi den findes ikke i Rec. of Shanghai conf. 488, jfr. Wesl. miss. not. 1878, 282.

[7] Wesl. miss. not. 1878, 280 ff. 1880, 192. 218 f.

Missionærer, 17 indfødte Præster, 18,000 Christne. Der er Stationer i Pingyang o. fl. St.[1].

De Christnes Antal i denne Provins udgjør altsaa lidt over $^1/_{1000}$ af Befolkningen.

9. Honan.

(29 Mill.).

Kina Indlands M. S.'s Missionærer have siden 1875 foretaget Reiser i denne Provins, og en kort Tid (1876) havt en Station i Chehsjanhien, men endnu er der ingen Station her[2].

Romerkirkens Mission fik 1845 sin apostoliske Vikar. Det var gaaet meget tilbage, saa at der kun var 2000 Christne tilbage. Missionen dreves før af franske Lazarister, nu af italienske Missionærer fra Seminariet i Mailand (minores observantes). Her var 1876 6 Missionærer, 4 indfødte Præster, 3000 Christne. Stationer findes i Nanyang o. fl. S.[3]

I Honan opdagedes 1704 en jødisk Menighed, der siden er kommen meget i Forfald[4].

De Christnes Antal i denne Provins udgjør altsaa lidt over $^1/_{1000}$ af Befolkningen.

10. Sjensi eller Hense.

(10 Mill.).

Kina Indlands M. S. har en Station i Hauchung (1876) med 2 Missionærer og 40 Nadvergjæster[5].

Romerkirkens Mission udskiltes 1843 fra Vikariatet Sjansi og kom under en egen apostolisk Vikar i Senganfu. Missionærerne ere italienske Franciskanere (patres minores) i alt 6 (1876), endvidere er der 15 indfødte Præster og 22,000 Christne[6].

De Christne udgjøre altsaa lidt over $^1/_{500}$ af Befolkningen.

---

[1] Jahrb. 1849, I, 31. Annales, 1867, 85 ff. Madras cath. dir. 188.
[2] C. M. 1880, VI. 92. 1881, 100.
[3] Jahrb. 1851, I, 23 f. Madras cath. dir. 187.
[4] Lechler, 6 föredrag over China. Stokh. 1862, 145 ff.
[5] C. M. 1881, 100.
[6] Annales 1867, 87. Madras cath. dir. 188.

11. Kansu.

(19 Mill.).

Kina Indlands M. S. har en Station i Tsinchau (1878) med 3 Missionærer og 2 Nadvergjæster[1].

Romerkirken har en Missionær i Lauchau, men dens Mission synes at være i sin Barndom[2].

De Christnes Antal udgjør altsaa $1/5$ Mill. af Befolkningen!

12. Sechuen.

(35 Mill.).

Kina Indlands M. S. har en Station i Chunking (1877) med 4 Missionærer og 4 Nadvergjæster. Blandt Loloerne er der foretaget Reiser[3].

Det britiske B. S. har en indfødt Kolportør, der arbeider fra Chunking[4].

Romerkirkens Mission i denne Provins drives af franske Missionærer af Selskabet for udenlandsk Mission. Allerede omtr. 1688 oprettedes her et apostolisk Vikariat, og det holdt sig ned i Tiden; i dette Aarhundredes Begyndelse var Sechuen et af de tre apostoliske Vikariater for Romerkirkens Mission i Kina (Hovedsæde Maçao), og der var dengang i dette Vikariat (Sechuen, Kansu, Kveichau, Yunan, Kvangsi, Kvantung) 60,000 Christne. Siden ere flere Provinser skilte derfra, og 1856 deltes Sechuen i Øst og Vest (Nord) Sechuen samt Syd Sechuen. I disse tre Vikariater fandtes 1876 35 Missionærer, 75 indfødte Præster og (1882) 79,936 Christne. Der er Stationer i Chunking (Bispesæde) o. fl. St.[5].

De Christnes Antal udgjør altsaa $1/440$ af Befolkningen.

13. Hupe.

(28 Mill.).

Det londonske M. S. har Stationer i Hankov (1861) og Wuchang 1867 med 5 Missionærer og 629 Medlemmer[6].

---

[1] C. M. 1881, 100.

[2] C. M. 1880, 60.

[3] C. M. 1880, 88. 138. 1881, 100.

[4] Rep. 1881, 152.

[5] Jahrb. 1848, VI, 17. 1849, I, 31. 1882, IV. 63. Madras cath. dir. 185 f. Wesl. miss. not. 1880, 240.

[6] Rep. 1880, 57. jfr. Hill, Mission work in Central China. London 1882.

Det wesleyanske M. S. har Stationer i Hankov (1862), Wuchang (1867), Kvangchi (1873), Wusueh (1877). April 1878 var her 7 Missionærer, 1 indfødt Præst og 161 Medlemmer[1].

Den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S. har Stationer i Wuchang (1868—69. 1870) og Hankov (1870) med 1 Missionær, 1 indfødt Præst og 81 Nadvergjæster[2].

Kina Indlands M. S. har Stationer i Wuchang (1874), Ichang (1876—79) og Fancheng (1878) med 4 Missionærer og 26 Nadvergjæster[3].

Den skotske Statskirke har en Station i Ichang (1878) med 2 Missionærer. Der er ialt 14 Christne[4].

I Hankov arbeider en *uafhængig* Lægemissionær[5].

Det britiske B. S. har 3 indfødte Kolportører, der udgaa fra Hankov[6].

Antallet af evangeliske Nadvergjæster i denne Provins er altsaa 897.

Romerkirkens Mission i Hupe fik 1856 sin egen apostoliske Vikar i Wuchang (tidligere forenet med Hunan), 1870 fraskiltes Nord Hupe (Hovedsæde Kutu) og Vest Hupe under apostoliske Vikarer. Missionen drives af italienske Franciskanere og havde 1876 19 Missionærer, 13 indfødte Præster og 18,000 Christne[7].

De Christne i denne Provins udgjøre altsaa $^1/_{1500}$ af Befolkningen.

14. Nganwhei.

(36 Mill.).

Kina Indlands M. S. har Stationer i Nganking (1869) og Houychau (1875) med 5 Missionærer, 40 Nadvergjæster. I Tating (1873) var der 1877 en indfødt Præst[8].

---

[1] Rep. 1863, 51 ff. 1868, 38. 1874, 77. 1878, 92. 97. Wesl. Miss. notices 1876, 111. 1878, 190. 1879, 264. Grundem. 3, III, 253.

[2] Spir. of miss. 1868, 698. 906. 1870, 355. 1873, 191. 1880, 160. 457.

[3] C. M. 1881, 4. 10. 100.

[4] Rep. 1880, 27 ff. 1881, 35. C. M. 1881, 141. Young, modern miss. London 1881, 133.

[5] Rep. Edinb. M. S. 1880, 19.

[6] Rep. 1881, 152.

[7] Ann. 1867, 93. Jahrb. 1873, VI, 3. Madras cath. dir. 187 f. (Angivelserne findes under Øst Hupe, men gjælde vist hele Hupe, jfr. Rec. Shanghai Miss. conf. 488).

[8] C. M. 1877, 116. 1880, 86. 1881, 4. 100,

Det britiske B. S. har 2 indfødte Kolportører, der udgaa fra Nganking[1].

Romerkirkens Mission i denne Provins hører under den apostoliske Vikar for Kiangsu. Stationer findes i Kvangtchau o. fl. St. De statistiske Opgivelser for denne Provins gjælde tillige for Nganwhei[2].

De Christnes Antal udgjøre næppe $^{1}/_{1000}$ af Befolkningen.

15. Kiangsi.

(26 Mill.).

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. har Stationer i Kiukiang (1868) og Nanchang eller Wucheng (1879) med 4 Missionærer, 44 Medl. og 40 paa Prøve (Udg. af 1881)[3].

Kirkens *Kvinde Hedninge M. S.* har 2 kvindelige Arbeidere i Kiukiang[4].

Kina Indlands M. S. har en Station i Takutang (1873) med 1 Missionær og 5 Nadvergjæster. Stationen i Kiukiang (1869) ophævedes 1879, da Missionæren flyttede til Takutang[5].

De evangeliske Christnes Antal er altsaa omtr. 90.

Romerkirkens Mission i Kiangsi begyndte allerede inden det 16de Aarh. Slutning, og 1696—1709 havde den sin egen apostoliske Vikar. Det var Jesuiterne, som drev Missionen der, men under Stridighederne forfaldt den, den overdroges dels til Dominikanerne, der 1776 afstod den til Franciskanerne, dels til Franciskanerne og portugisiske Jesuiter. Disse sidstes Mission ophørte 1790, Franciskanernes 1786. Først 1832 gjenoptog franske Lazarister Arbeidet. Der var dengang endnu 6000 Christne tilbage. 1838 skiltes Kiangsi og Chekiang fra Fukien og fik sin egen apostoliske Vikar, og Arbeidet overdroges til Lazaristerne. 1870 fik Provinsen sin egen ap. Vikar. Her findes (1876) 4 franske Missionærer (Lazarister), 10 indfødte Præster og 16,000 Christne[6].

De Christnes Antal udgjør altsaa $^{8}/_{13000}$ af Befolkningen.

---

1 Rep. 1881, 152.
2 Madras cath. dir. 187. C. M. 1880, 122.
3 Rep. 1879, 58 ff. 1880, 78 ff.
4 Rep. 1879, 17.
5 C. M. 1879, 38. 1881, 4. 100.
6 Madras cath. dir. 187. Jahrb. 1880, I, 3 ff. II, 3. ff.

16. Hunan.

(20 Mill.).

Kina Indlands M. S. begyndte 1881 en Mission i denne Provins. Ved Aarets Udgang havde Missionæren endnu ikke fastsat sin Bolig[1].

Romerkirkens Mission hørte tidligere under den apostoliske Vikar i Sjansi, men fik 1856 sin egen apostoliske Vikar, der boer i Hengchovfu, Missionen drives af italienske Franciskanere (patres minores) ialt 3, desuden er der 5 indfødte Præster og 2000 Christne[2].

De Christnes Antal udgjør $^1/_{10000}$ af Befolkningen.

17. Kvangsi.

(8 Mill.).

Kina Indlands M. S.'s Missionærer have bereist denne Provins siden 1877, men her er endnu ingen Station anlagt[3].

Romerkirkens Mission hører under Vikariatet Kvangtung og er mediberegnet derunder. Den begyndte 1853. 1882 var her 564 Christne, altsaa $^1/_{14000}$ af Befolkningen[4].

18. Kveichau.

(5 Mill.).

I denne Provins har *Kina Indlands M. S.* en Station Kveiyang (1877) med 6 Missionærer og 3 Nadvergjæster, og man har ogsaa udstrakt sin Virksomhed til Miautse'rne[5].

Romerkirkens Mission fik allerede 1688 en apostolisk Vikar, senere lagdes den under den apostoliske Vikar i Sechuen, men fik atter 1849 sin egen (i Kveiyang). Missionen drives af Missionærer fra den franske Forening for udenlandske Missioner, ialt (1876) 21, desuden er der 2 indfødte Præster og (1882) 16,057 Christne. Stationer findes i Kveiyang, Nganshun, Taunih o. fl. St.[6].

De Christnes Antal er altsaa henved $^1/_{300}$ af Befolkningen.

---

[1] C. M. 1881, 106 ff. 142.

[2] Annales 1867, 97 ff. Madras cath. dir. 188.

[3] C. M. 1881, 100.

[4] Ann. 1871, 171 ff. Jahrb. 1882, IV. 63.

[5] C. M. 1881, 4. 21 ff. 100.

[6] Jahrb. 1853, 36. 1873, IV, 7. 1878, II, 45. 52. 1882, IV, 63. Annales 1862, 106 ff. 1865, 249 ff. 1866, 79 ff. 203 ff. 1871, 172 ff. Madras cath. dir. 185. C. M. 1879, 63.

19. Yunan.

(5 Mill.).

I Yunan er der ingen protestantiske Missionærer, men *Kina Indlands M. S.* har ladet foretage Reiser der siden 1877 og har paatænkt at anlægge en Station der[1].

Romerkirken havde allerede tidlig en Mission i Yunan, og omtr. 1688 fik den sin apostoliske Vikar. 1755 forenedes den med Sechuen, men gjenoprettedes 1840. Missionen drives af franske Missionærer (Selskabet for udenlandske Missionærer), ialt er der (1876) 10 Missionærer, 8 indfødte Præster, (1882) 13,427 Christne. Der er Stationer i Kutsing, Tali, Yunan, Kokuai (ell. Longki ?) o. fl. St.[2].

De Christne udgjøre altsaa $^1/_{380}$ af Befolkningen.

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har udgivet Dele af N. T. og nogle Skrifter paa Kinesisk, hvormed det hjælper de anglikanske Missionærer[3].

Det religiøse Traktatselskab understøtter ogsaa meget rundelig de forskjellige Missionærer i deres literære Virksomhed og ved Gaver af Skrifter[4].

De Christne ere talrigst i Kveichau ($^1/_{300}$), Fukien og Yunan ($^1/_{400}$), Sechuen ($^1/_{450}$), Sjensi og Petsjeli ($^1/_{500}$), mindst talrige i Honan og Hunan ($^1/_{10000}$), Kvangsi ($^1/_{14000}$), Kansu ($^1/_{20000}$) og Sjinking.

Korea.

Korea er beboet af 10 Mill. Mennesker af en med Kineserne beslægtet Folkestamme, der taler sit eget Sprog. Landet er uafhængigt, men betaler aarlig Skat til Kina. Det har hidtil været

---

[1] C. M. 1881, 100. 106 ff.

[2] Jahrb. 1848, VI, 17. 1878, IV, 6 ff. 1882, IV, 63. Carné, travels in Indo. Chino. London 1872, 277. 282 ff. Madras cath. dir. 185.

[3] Rep. 1879, 416.

[4] Rep. 1882, 173 ff.

lukket for Fremmede, og vel er det ved en Handelstraktat 1876 blevet aabnet for Japan og siden for et Par andre Lande, og skjøndt den Konge, der har sluttet Traktaterne, er blevet myrdet 1882 af det fremmedfjendlige Parti, synes det dog, at ogsaa den nye Regering vil tillade Forbindelsen med Udlandet. Religionen er buddhaistisk, Taoismen er ukjendt, derimod har Konfutse's Moralsystem ogsaa mange Tilhængere her[1].

Christendommen kom først til Korea ved Udgangen af det 16de Aarhundrede. Romerkirken havde vundet saa mange Tilhængere i Japan, at Keiseren sendte en stor Hær til Korea for at erobre dette Land; lykkedes det, skulde de blive der; faldt de, var han fri for dem. Denne Krig varede fra 1592 til 1598. Japaneserne erobrede Korea, men nødtes atter af Koreanerne til at forlade Landet. Under denne Forbindelse med Japan bleve ikke faa Koreanere Christne; endel af dem droge til Japan og bleve der døbte, men Forbindelsen med Korea blev afbrudt. Den senere Forbindelse med Christendommen kom over Kina, men det er ikke ganske klart, hvorledes. Efter Nogles Beretninger søgte nogle koreanske Lærde i det 17de Aarhundredes sidste Halvdel gjennem Gesandter, der sendtes til Kina, at faa Oplysninger om en Tro, bedre end deres egen, og de Bøger, de fik, bragte dem og flere Andre til at indse Christendommens Sandhed, men Resultatet deraf var, maaske ved Forfølgelser, forsvundet, da de atter 1720 paa en lignende Maade traadte i Forbindelse med Christendommen. Atter da sluttede endel sig til Christendommen, og 1784 gjentog det Samme sig, og en fra Kina hjemvendt christen Koreaner prædikede offenlig Christendommen. De Omvendtes Antal ansloges til 4000. 1794 sendtes den første kinesiske Præst derhen, 1834 en anden, men hver Gang truede Forfølgelse med at udrydde de Christne. Disses Antal ansloges 1834 til 4000, og da det 1800 angives til 10,000, maa der være sket Tilbagegang. 1834 ankom den første europæiske Missionær dertil, 1837 den apostoliske Vikar. Han faldt som Martyr 1839, hvorpaa der en kort Tid blev Ro. 1845 sendtes den første til Præst ordinerede Koreaner tilbage, og samme Aar ankom Biskoppen af Korea. De Christnes Antal angives ved den Tid til 20,000, og det hed sig, at der ikke var en By i Midt- og Øst-Korea uden Christne fra høieste til laveste Stand. For-

---

[1] Ross, History of Corea. Paisley 1880, 355. Rep. Rel. Tr. s. 1882, 180.

følgelse udbrød atter og atter og har varet ved til den nyeste Tid, og ifølge de sidste Beretninger (1880) er der kun 8000 Christne, Resten er adspredt eller dræbt. Koreanerne holde af at leve isolerede, og de ere maaske særlig bange for Christendommen, fordi de se, hvilke Uroligheder Berørelsen med de christne Folk har fremkaldt i Kina og Japan; at de Forsøg, som Frankrig 1866 og Amerika 1871 have gjort paa at tiltvinge sig Adgang til Landet, ere mislykkede, har betaget dem Frygt for de Hvides Magt. De romerske Præsters Antal var 1868 5 under en apostolisk Vikar[1].

Af de koreanske Flygtninge ere endel tyede til Sibirien; 1873 angives Antallet af dem ved Stillehavet til 3500, og det hedder sig, at Halvdelen vare døbte af *den russiske Kirkes* Præster, en Angivelse, hvis Paalidelighed Lansdell betvivler[2].

Den forenede presbyterianske Kirke i Skotlands Missionærer i Njuchvang og Mukden ere komne i Berørelse med Korea og ere for Tiden blandt andet beskjæftigede med ved Hjælp af *det nationale B. S. i Skotland* og *det religiøse Traktatselskab* at trykke den hellige Skrift og Traktater paa Koreansk.

Allerede prædiker en christen presbyteriansk Koreaner, omvendt i hin Mission, for sine Landsmænd[3].

Tillæg.

S. 5. Lin. 16 og 17 «12, 4, 877», rettes til «13, 3, 1044» (Rep. 1882, 47).

S. 6. Lin. 18 Arabkir opg. 1865 (Medd. af det amer. M. S. Sekretær).

— Lin. 3 f. n. Efter Tarsus tilføies Kulleth (1881), Kutterbul (1881) (Miss. herald. 1881. 51).

---

[1] Ross 271 ff. 292 ff. Jahrb. 1834, I, 36 ff. II, 49 ff. 68 ff. III, 82. 1846, III, 86. 1847, I, 71. III, 35. VI, 4. 1879, II, 17. 1880, II. 16. Annales 1865, 411 ff. 1867, 5 ff. Madras cath. dir. 189.

[2] Lansdell 714.

[3] U. P. Miss. rec. 1882, 215. Rep. rel. Tr. soc. 1882, 180 f.

S. 11. Lin. 13 tilf. «og understøtter Børn i andre Missionsselskabers Skoler» (Rep. 1882, 7 ff. 13).

S. 15. Not. 2 tilf. C. M. int. 1882, 719.

S. 16. Lin. 3 f. n. efter 1873 tilf. Hamadan (1881). 10 rettes til 12, en til 3, 25 til 24, 1510 til 1597. Efter Hamadan tilf. Khoi (Rep. 1882, 54 ff.)

S. 17. mellem Lin. 11 og 12 indskydes. *Det hermansborgske M. S.* anlagde 1881 en Station Wasyrabad ved en luthersk Nestorianer (Herm. Mbl. 1882, 32). En *baptistisk* Præst omtales i Senkoran (Rep. Presb. ch. 1882, 56).

S. 21. Lin. 6 f. n. 11,420 rettes til 12,978 (Jahrb. 1882, IV. 63).

S. 22. Lin. 8, 423 og 1 rettes til 500, 2.

S. 23. Lin. 12 f. n. 10,000 rettes til 13,792 (Jahrb. 1882. IV. 63).

S. 24. Lin. 3 f. n. 38,500 rettes til 51,450 (ss).

S. 25. Lin. 2 31,459 rettes til 37,076 (ss).

— Lin. 4 25,187 rettes til 27,147 (ss).

— Lin. 6 71,000 rettes til 73,000 (ss).

— Lin. 9 140,000 rettes til 155,000 (ss). For Midttunkin og Østtunkin findes ingen Angivelse.

— Lin. 7 tilf. «I Sydtunkin er der Station i Maigne Son (Revue de geogr. Paris 1880. 7, 262 og Kortet).

— Lin. 11. efter «Ninfa» tilf. «ogsaa er der Stationer i Keso (Bispesæde), Dongchiem og Fatdien», efter «mod Vest» tilføjes, «der høre til Muong (Xuong) eller Moïfolket, og bo fra tæt ved Kysten (mellem 19° og 19°50′ mod N. V. ind i Laos.» «Luccanh» læs Luccagne. (ss. og Kortet).

— Lin. 16 tilf. Stiftet, der omfatter den nordostlige Del af Tongking, synes i Følge Revue geogr. 7, 262 at være bestyret af franske Missionærer. Ved den kinesiske Grænse og paa Øerne langs Kysten ere de Christne talrige.

— Lin. 20 tilf. «Biskoppen boer nærved Haïdzong, maaske i Kemot. Der er Stationer i denne By og i Keme. (ss. 262 og Kortet).

S. 28. Lin. 8, efter 1881 tilf. «Sjemonoseki» (Medd. af Miss. Dobbins i Tokio).

S. 29. Mellem Lin. 10 og 9 f. n. indskydes: *Den sydlige Baptistconvention* sendte 1860 Missionærer til Japan, men de druknede underveis, og Missionen opgaves (Tupper 248).

S. 30. Lin. 9 f. n. 3 og 40 rettes til 4 og 105 og tilf. «116 Christne».

— Lin. 2 f. n. (Anm.) tilf. 1881, 27.

— Lin. 1 f. n. efter Tokio tilf. 1881 Kobe og Sendai. Miss. Dobbins anfører tillige Chogo og Morioka, der ikke findes i Selskabets Beretning for 1882 (maaske Udposter).

S. 31. Lin. 4. 2 rettes til 3.

— Lin. 16 f. n. (Anm.) efter 64 tilf. 1882, 96. 114.

— Lin. 15 f. n. efter 2 tilf. Medd. af Miss. Dobbins.

— Lin. 14 f. n. efter 77 tilf. 1882, 81.

S. 32. Lin. 13. «1000 Præster» rettes til «6099 Christne, 1 Biskop og 13 Præster, hvoraf de 8 ere indfødte» (Bas. M. M. 1882, 335. Church bells 1883, 127). Derefter maa de følgende Angivelser rettes. Trods alle Bestræbelser har jeg ikke kunnet faa paalidelige Efterretninger om denne Mission.

S. 36. Lin. 13 og 14. I Pastor Fechners Meddelelser kaldes Manyargerne og Oronchonerne Murtsjener og Orotsjener.

— Lin. 10 f. n. Stammen kaldes ogsaa Fyrst Gautimurovs Stamme (Pastor Fechner).

S. 39. Lin. 16. Til denne Mission findes et Særkort paa Kortet Nr. 5.

— Lin. 18. Blandt de Selenginske Burjæter var der 1864 600 Christne (Pastor Fechner).

S. 40. Lin. 10 følg. Ifølge nærmere Meddelelser af Pastor Fechner ere Stationerne i Transbaikalien anlagte saaledes: 1862 Selenginsk, Kudara, Aginsk, 1863 Onin, 1865 Zakir, 1866 Irgin, 1867 Tugnuisk, 1871 Mangut, 1873 Tarbagatai, Zaganolujev, Novo Kurbinskaja, 1875 Goloustnaja; de øvriges Anlæggelsesaar vides ikke. Stationen Bauntovskaja blev opgivet 1875. I Posolskoi er der en Missionsskole. Vest for Baikal (Guv. Irkutsk) ligge Stationerne: Nukut (1862), Chogot (1867), Bochon (1867), Koiinary eller Parfenjev (1868), Ustj Ordinsk (1871), Elanz (1871), Molka (1873), Nelchai (1874), Saloga (1874), Sjimygyt (1874), Alar (1876), Balachta (1877), Biltsjir (1878), Charbatovo, Basjejev, Gusjiry, Sjimki, Oka. Antallet af Burjæterne i Guv. Irkutsk er 112,000, af hvilke 16,000 ere Lamaïter, 79,000 Sjamanske, Resten ere Christne, navnlig er det

Tilfældet i Kredsen Alar. I Guv. Irkutsk arbeidede i 1881 19 Missionærer og 3 Diakoner blandt Burjæterne. I Nærheden af Balachta nomadisere Sojoter, blandt hvilke der vist ogsaa arbeides. (Past. Fechner).

S. 40. Lin. 9 f. n. I Kredsene Bijsk og Kuznetsk bo 39,515 Mennesker (1858) af forskjellige tatariske, mongolske og finske Stammer. Hovedstammerne ere Altai Kisji eller Oirot, Kumandinz'er, Teleuter, Tsjernovije Tatarer eller Tuba Kisji eller Tim Kisji. De ere alle Sjamanske. Stationerne ere anlagte: 1830 Ulala, 1845 Myjuta, 1852 Tsjemal, 1853 Makarievsky, 1856 Anuisk, 1858 Kusedejensk, 1861 Urssul og Kebesen, 1864 Tsjulikman, 1867 Uachtinsk (Past. Fechner).

S. 43. Lin. 15 tilf. 1881 faldt mere end 300 Familier af Tatarer i Kredsene Belebei og Sterlitamak i Guv. Ufa, hvis Forfædre i over 100 Aar havde været Christne, fra Christendommen og bleve Muhamedanere, og 1882 skete det samme med 185 Tatarer i Kredsen Menselinsk i samme Guvernement (Past. Fechner).

S. 45. Lin. 1 fra n. tilf. Der er Stationer i Obdorsk, Surgut og Kondinsk med 4 Præster (Past. Fechner).

— Lin. 3 f. n. tilf. 1843 blev det Erkebiskoppen af Tobolsk forbudt at drive Mission blandt Kirgiserne (Altaimissionen), og dette Forbud varede i nogle Aar (Past. Fechner).

S. 48. Anm. Særkortet findes paa Kortet Nr. 5.

S. 59. Lin. 5 f. n. efter «Kalkutta» tilf. «hvilket allerede foresloges af Pearson 1808 (diss. on the prop. of christianity in India. London 1808, 159).»

S. 62. Lin. 10 f. n. efter 1846 tilf. senere oph.

— Lin. 7 f. n. efter 1846 tilf. —1880.

— Lin. 6 f. n. Aniappen, læs «Amiappen oph. 1846». Dindigul, Madura, Palamkotta, Puthukotei vare ophævede 1860. Mulig boer der indfødte Præster der, som ikke lønnes af Selskabet.

— Lin. 2 f. n. efter 1873 tilf. Alambaukam (1880).

S. 63. Lin. 12 og 13. 1879, 15, 33, 31805, 19486 læs 1881, 18, 32, 31714, 8223.

— Lin. 11 f. n. (Anm.) efter 122 tilf. 1860, 25; efter 16 ff. tilf. 1881, 23.

S. 73. Lin. 10. foran «og» tilf. «Melkavu (blandt Arrianerne) 1882».
— Lin. 4 f. n. (Anm.) tilf. «C. M. gleaner 1883, 12.»
S. 80. Lin. 1 f. n. De Christnes Antal angives til 1000, men mange af dem ere udøbte (Medd. af Miss. Schmidt i Radjamundry).
— Lin. 11 efter «Allur (1875» tilf. «—1876».
— Lin. 13 og flg. 1877, 11, 9, 15054 rettes til 1881, 16, 46, 18992. Af Missionærerne er 1 Læge.
— Lin. 8 f. n. efter 74 tilf. 1877, 41, efter 82 tilf. 1882, 81 ff. 114.
— Lin. 10 f. n. Ongole udgaaer; Lin. 9 f. n. 5 rettes til 6.
— Lin. 4 f. n. (Anm.) «1879, 67» rettes til «1882, 69».
S. 81. Lin. 7 og 8. 1879, 1, 1146, 3683, læs 1881, 1 Missionær og 2 indfødte Præster, 1146, 3592.
— Lin. 9 f. n. (Anm.) efter 18 tilf. 1881, 23 ff.
S. 82. Lin. 11. «ovenanførte Selskab» rettes til «andre Selskaber» (Miss. Schmidt).
— Lin. 14. efter Sriharikotta (1868) tilf. «uden Missionær siden 1878».
— Lin. 15 efter (1876) tilf. Kodur 1882.
— Lin. 17 tilf.: Ialt er der døbt og optaget til Udgangen af 1881 982.
— Lin. 7 f. n. Samulkotta oph. 1866, gjenoptaget 1881 (Miss. Schmidt).
— Lin. 3 f. n. 1880, 536, 216 rettes til 1882, 840, lidt over 300 (ligel.)
— Lin. 4 f. n. (Anm.) efter 13 tilf. 1879, 10.
— Lin. 2 f. n. (Anm.) efter 21 tilf. 126.
S. 83. Lin. 5. Chicacole anl. 1877, Bobbily 1877, Tuni 1878, desuden Akidu 1880 (Miss. Schmidt).
S. 88. Lin. 16 og 17. 1879, 6, 2883, 1175, læs 1881, 8, 4221, 1313.
— Lin. 5 f. n. (Anm.) efter 14 ff. tilf. 1880, 17. 1881, 20. 22.
S. 96. Lin 7 og 6 f. n. 3, 2, 271, 1428, læs 4, 4, 118, 539.
— Lin. 4 f. n. efter (1877) tilf. Rohtuck (1880).
— Lin. 3 f. n. 6 rettes til 5.

S. 96. Lin. 2 f. n. «er —Opgivelser», rettes til «var 1880 1000, Nadvergjæsternes 160».

— Lin. 2 f. n. (Anm.) efter 14 f. tilf. 1881, 21 f.

— Lin. 1 f. n. (Anm.) efter 14 tilf. 1880, 18. 1881, 21.

S. 112. Lin. 8 og 9. 8, 1, 909, 439 rettes til 11, 2, 3728, 808. «for Tamuler» udg.

— Lin. 9 f. n. (Anm.) efter 18 tilf. 1882, 25 f.

S. 114. Lin. 7. Ogsaa Gjerningen i Puna er især blandt Christne (Newman 184).

— Lin. 13 f. n. efter Col. ch. chr. tilf. 1871, 235.

S. 117. Lin. 2 f. n. «1879 —Christne» rettes til «1881 var her 2 Missionærer, 200 Christne.

— Lin. 2 f. n. (Anm.) efter 14 f. tilf. 1881, 21 f.

S. 119. Lin. 10. 5, 9, 10079, 4670, læs 3 og 16, 11720, 5519.

— Lin. 7 f. n. (Anm.) efter 14 f. tilf. 1881, 21 f.

S. 120. Lin. 9. efter «Missionærer» tilf. «en Grundsætning, den dog snart atter opgav».

— Lin. 4 f. n. (Anm.) efter Rep. tilf. 1865—66, 98.

S. 126. efter Lin. 17 tilf. *Det religiøse Traktatselskab* har udgivet et Skrift paa Khasiasproget (Rep. 1882, 166).

S. 137. Lin. 6. 1879 læs 1881.

— Lin. 7 og 8. Tangalle, Badulla, læs Kotahena, Dandegama, Matale, Battikaloa, Manaar, Chilaw, Kollupitiea.

— Lin. 13. 1879, 6, 12, 5, 2779, 357, læs 1881, 2 eller 3, 13 eller 12, 7, 2468, 335.

— Lin. 10. efter 1855 tilf. Deltotte (o. 1864) (Missionary gleaner. Kandy 1864, 43).

— Lin. 10 f. n. (Anm.) efter 19 tilf. 1881, 24.

S. 142. Lin. 15. Thaietmeio er besat af en Regeringspræst.

— Lin. 7 f. n. «angives — 5», læs «var det 8 europæiske, hvoraf egenlig kun 4 vare Missionærer, 6 indfødte Præster».

— Lin. 6 f. n. «Antal angivet», læs «er 1400, de Christnes 3500».

— Lin. 3 f. n. (Anm.) efter 27 ff. tilf. 1881, 22 f. 40.

S. 143. Lin. 6. 1930 læs 1835 (Jahrb. 1882, IV, 63).

— Lin. 8. 10,400, læs 13,200 (ss).

S. 146. Lin. 8. tilf. I Vikariatet Malakka (700,000 Indv.) er der 8648 Papister (ss).

S. 147. Lin. 2. efter «Wellesley» tilf. «som boer i Buket Tengah» (Missionfield 1882, 148).

— Lin. 3 tilf. i Penang er der 127 Christne, 70 Nadvergjæster.

— Lin. 5 f. n. (Anm.) efter 18 tilf. 1881, 27.

S. 148. Lin. 13. 1878, 50, 200, læs 1881, 101, 250.

— Lin. 4 f. n. (Anm.) efter 19 tilf. 1881, 27.

Navnefortegnelse.

[1] Ikke Boa.

[1] Ikke Blagovertsjensk.

[1] Saaledes skal det skrives.

[1] Tæt Syd for Kochin.

[1] 2 Mil Øst for Radjamundry.

[1] Mangle paa Andrees Kort, men bo, hvor Avarer (5 - A - Bd) ere anførte.

[1] mgl. S. 187 under det kirkel. M. S.

[1] Paa Kortet feilagtigt Talyenfu.

I alle Boglader faaes:

Vahl, J., **Lapperne og den lapske Mission.** 1—2. Kbhvn. 1866. (Gad). 4 Kr.

— **Alaska. Folket og Missionen.** Kbhvn. 1872. (Gad). 2 Kr.

— **Missionsverdenskort med Beskrivelse.** 6te Udgave. Kbhvn. 1882. (Christiansen). 35 Øre.

— **Almindelig Kirketidende.** Udgaaer hver fjortende Dag og indeholder blandt andet stadig Breve fra Missionær Børresen. (1 Kr. Fjerdingaaret).

FORKLARING

TIL

2DET HEFTE

AF

MISSIONSATLAS.

(AFRIKA.)

UDARBEIDET AF

J. VAHL,

SOGNEPRÆST I KAREBÆK, PROVST,

MEDLEM AF DET FINSKE LITERÆRE SELSKAB I HELSINGFORS.

UDGIVET AF DET DANSKE MISSIONSSELSKAB.

KJØBENHAVN.

I COMMISSION HOS CHR. CHRISTIANSEN.

GRÆBES BOGTRYKKERI.

1884.

Kortet Nr. 6.

Afrika.

Hartmann deler Afrikas oprindelige Befolkning i 3 Hovedklasser, Berber eller Imosjagh (Enkeltal Amosjagh) eller lyse Afrikaner, Beja'er og Nigritier (Negre). Vi følge denne Inddeling i det Følgende[1].

---

1. Marokko.

Befolkningen i Marokko anslaaes til imellem 6 og 12 Millioner. Den ældste Befolkning er Berberne, der ere blandede med de Folkestammer, der før den arabiske Tid beherskede Landet, navnlig Vandalerne. De deles i de egenlige Berbere (Amosjagh, Amayigh, Amazirgh) og Sjeluh'er, hvilke sidste, rimeligvis uden Grund, ansees for at være Afkom af Kananiter, der flygtede for Josva. Berberne anslaaes til $2^7/_{10}$ Million og bo i Bjergene, dog hører Befolkningen i Tuat ogsaa til dem. Araberne (i det Høieste 740,000), som allerede 647 naaede Tripolis, erobrede Tanger 681; de bo navnlig i Slettelandet, men ere ikke af meget rent Blod. Den talrigste Del af Befolkningen er Morerne ($3^1/_2$ Mill.), der bo i Byerne; de ere et Blandingsfolk af Berber, Araber, christne Slaver og ere blevne stærkt rekruterede af de fra Spanien fordrevne Maurer (Blanding af Araber og Berber). Selv kalde de sig ikke Morer. De tale en fordærvet arabisk Mundart. Af Nigritiere (fra Sudan, Mandigoer, Fulah'er) er der lidt over 1 Mill. Alle disse forskjellige Folk ere Muhamedanere. Jødernes Antal er 340,000; de have

---

[1] Hartmann, Die Nigritier. Berlin 1876, 1, 3. Hartmann, Die Völker Africas. Lpz. 1879, 22.

faaet en stærk Tilvæxt af de fra Spanien og Portugal i Slutningen af det 15de Aarhundrede fordrevne Jøder (ialt 1,800,000). Jøderne inde i Bjergegnene synes at have boet der før Exilet; de tale Sjeluhsproget. Europæernes Antal er høist ubetydeligt, næppe tusinde. Portugiserne erobrede Tanger 1471, den afstodes til England 1662, men blev opgivet af denne Magt 1688. Ceuta erobredes af Portugal 1415 og afstodes til Spanien 1668; den er med Omegn endnu i denne Magts Besiddelse[1].

Det synes, som om Christendommen blev grundigst udryddet i Marokko, og det var ogsaa det af Landene i det nordvestlige Afrika, hvor *Romerkirken* senere mindst arbeidede. 1219 droge 4 Franciskanere til Marokko, men lede Aaret efter Martyrdøden, 1530 blev en anden Franciskaner-Missionær Martyr i Fez, 1532 en tredie, 1533 endnu en og kort efter 2 Augustinermunke. Dermed synes Missionen at være ganske ophørt; en Kongesøn fra Fez, der var paa en Pilgrimsreise til Mekka, blev fangen af de Christne, omvendt paa Malta og derpaa blev en berømt Jesuitprædikant, blev i Europa, hvor han døde 1667. Siden 1630 er der i Tanger et Franciskanerkloster med 1 Præfekt og 30 Munke, der har sine Forgreninger om i Landet. I forrige Aarhundredes sidste Halvdel var der saaledes Stationer i Marokko og Mekines, men kun for Europæerne; alt Missionsarbeide var da ophørt. Om der drives nogen Mission fra Ceuta og de andre spanske, høist ubetydelige Besiddelser (ialt 12,000 Indv.), er os ubekjendt[2].

Det londonske Selskab til Fremme af Christendom blandt Jøderne anlagde 1844 en Station i Mogador, der paa Grund af Byens Bombardement af de Franske samme Aar flyttedes til Tanger, og Missionæren synes derefter at have boet i Marokko og Oran indtil 1847, da han traadte i et andet Selskabs Tjeneste, og Missions-

---

[1] Andrée 95. Drummond Hay, le Maroc. Bruxelles 1844, 1, 14 (pref.). Borheck, Neue Erdbeschr. v. Afrika. Frankf. 1789, 1, 361 ff. 2, I, 195. Richardson, travels in Marocco. London 1860, 1, 37. 2, 8 f. 81 ff. Hazart 2, 215. Herbert, a search after sunshine or Algeria in 1871. London 1872, 149. L'année géogr. 1863, 118, jfr. Daumas, le grand désert. Paris 1856, 30. Hartmann 318 ff. Hartmann V. A. 27.

[2] Hazart 2, 215 ff. 228 ff. Hahn 2, 224. 237 f. Richardson 2, 39. Andrée 59. 195. Miss. life 1880, 162. Høst, Efterretn. om Marokko. Kbhvn. 1779, 152.

gjerningen ophørte. Senere er den bleven optagen igjen i Mogador, hvor der ved Udgangen af 1879 arbeidede en Missionær[1].

Moslem M. S. begyndte 1870 en Mission fra Gibraltar af i Marokko, der synes snart efter at være ophørt[2].

Det religiøse Traktatselskab har ogsaa udbredt Skrifter i Marokko, som det synes dog mest med de Christne for Øie[3].

2. Algerien.

Om Befolkningen her (1877 2 Mill. 870,000) gjælder det Samme, som om Befolkningen i Marokko, dog ere Araberne forholdsvis talrigere. Berbernes anden store Hovedstamme, Kebaïl'erne, der her kaldes Kabyler, bo i det Indre, og Øst for Algier mellem Dellis og Bougie naa de Havet (Stor Kabylien). En Stamme, Mozabiter, skal efter Sagnet stamme ned fra Moabiter og Ammoniter. Foruden Araber og Morer ere siden Landets Erobring af de Franske 1830 talrige Europæere indvandrede, og fra tidligere Tid endel Tyrker samt mange Jøder[4].

Efter Landets Erobring af Araberne, der tvang Befolkningen til at blive Muhamedanere, blev dog baade i Algerien og Tunis endel af de Frafaldne ved i Hjertet at være Christne; nogle Christne bleve tilbage i Landet, og andre fik Lov til at vende tilbage, saa at der endnu en Række af Aar vedblev at bestaa christelige Menigheder. Spor deraf findes i det 11te Aarhundrede; 1053 nævnes 5 Biskopper i Nordafrika, 1073 2, hvoraf den ene i Hippo[5], senere nævnes ingen, og efter det 13de Aarhundrede nævnes Christendommen ikke mere, skjøndt den dog maaske enkeltvis har holdt sig ned til vor Tid[6].

I de Aarhundreder, hvor Sørøveriet dreves (indtil 1830) slæbtes saare mange Christne ind i Landet som Slaver; de havde Religionsfrihed, om de end stadig vare udsatte for Fristelser til at blive

[1] Rep. 1880, 118 ff. Miss. reg. 1846, 90 f. 1847, 85. 1848, 70. 79. 1879, 81. Hoole 376, jfr. Rep. brit. B. S. 1852, CXXXVI.

[2] Col. ch. chr. 1870, 242. 404.

[3] Rep. 1850, 81.

[4] Andrée 95. Herbert 150 ff. L'année géogr. 1863, 102. 118. Hartmann. 312. 317.

[5] Maaske den samme som i Ann. 1867, 269 kaldes Erkebiskop af Karthago (1073).

[6] Jahrb. d. Verbr. 1854, V, 5 f. Ann. 1867, 269. Hartmann 1, 519.

Muhamedanere, hvilke mange gave efter for; men hvo der traadte over til Christendommen, blev dræbt. *Romerkirkens* Mission indskrænkede sig ogsaa hovedsagelig til at bevare dem for Christendommen, skjøndt leilighedsvis enkelte Muhamedanere eller Renegater omvendtes. Til Oran sendtes omtr. 1536 spanske Munke, men denne Mission synes snart efter at være ophørt, derimod blev den 1632 i Algier af Lazarister og spanske Trinitariere (se nedenfor under Tunis) begyndte Mission ved at bestaa til Nutiden[1].

Da Frankrig havde erobret Algier 1830, bleve Forholdene helt anderledes. Først 1838 oprettedes et Bispedømme i Algier, der 1867 blev Erkebispedømme, og Bispedømmer oprettedes i Constantine og Oran, og Landet er blevet rigelig forsynet med Præster (1855 48 Sognepræster, 414 Capellaner (succursales), 58 Vikarer, lønnede af Staten), men de maa nærmest betragtes som ansatte for de Christnes Skyld, ligesom ogsaa Præsteseminariet i Kuba (1848) vist nærmest er beregnet paa disse. Missionen er dog ingenlunde tabt af Sigte, skjøndt den i lang Tid synes hovedsagelig at være bleven drevet ved at døbe dødssyge Børn, og det synes, som om Præsterne i Landet ikke forstaa Arabisk. Men dels er der 1868 stiftet et Selskab af Missionærer i Algier, der dog hovedsagelig synes at rette sit Blik paa det indre Afrika, dels er ogsaa særlig Missionsgjerning paabegyndt. Forskjellige Broder- og Søsterskaber arbeide her, af hvilke navnlig de trinitariske Damer særlig rette deres Blik paa de mauriske og arabiske Børn. De arbeide i Nemours, Oran, Tlemcen, Mostaganem, La Calle, Tenes, Orleansville, Blida, Medeah, Lodi, Aumale, Bu Saada, Batna, Guelma, Ben Aknoun o. fl. St.; men ogsaa andre Ordener drive Missionsgjerning i Forbindelse med deres Arbeide blandt de Franske; vi maa saaledes nævne Søstrene af den christelige Læres Børnehjem i Bona (det gamle Hippo), deres Skoler i Dellis, Philippeville, Teniet, Miliana, hvor der findes en Koloni af arabiske Christne, de tre Kabylstationer, Fort Napoleon (nu Fort National), (Stammen Beni Iraten), Aït el Arba (Stammen Beni Yenni) og Djema Sahridj (1873) (Stammen Beni Fraoucen), Vincens af St. Pauls Søstres Hospital i Marengo o. fl. 1868 hjemsøgtes Algerien af en forfærdelig Hungersnød, og Erkebiskoppen, der indsamlede store Pengesummer i den Anledning, grundede endel christelige Kolonier for de

---

[1] Jahrb. 1844, I, 21. 1854, V, 6 f.

forældreløse arabiske Børn i St. Cyprian de Tighzel (1873), i St. Charles ved Bimandrais (1½ Mil fra Algier), i Algier og ved Maison Carrée, ligesom han ogsaa har oprettet et Præsteseminarium for arabiske Drenge. Et lignende Børnehjem har Biskopen af Oran oprettet i Misserghin. Trappistklostret i Staueli (1843) kan vist næppe betragtes som en Missionsanstalt. Medens hele den romerske Kirkes Mission tidligere fandt nogen om end ikke kraftig Støtte hos den franske Regering, der ønskede at være neutral i Religionsspørgsmaal, har den siden Statsomvæltningen 1870 ganske maattet savne denne, og 1881 maatte 6 Skoler, som Jesuiterne havde blandt Kabylerne, lukkes, da de bleve fordrevne af Regeringen. 1880 havde Jesuiterne 42 Missionærer, 12 Skolebrødre og 33 Brødre i Algerien[1].

Brødremenigheden sendte 1739 en Missionær til Algier for at arbeide blandt de christne Slaver. Han ankom dertil 1740, men allerede samme Aar døde han af Pest, og ingen flere sendtes dertil[2].

Det londonske Selskab til Fremme af Christendom blandt Jøderne, der en kort Tid 1845 havde havt en Missionær i Oran, oprettede en Station der 1850. Denne Station ophævedes siden, og en Station anlagdes i Constantine, der før 1864 flyttedes til Algier, hvor allerede 1851 en af Selskabets Udsendinge havde opholdt sig to Maaneder. Ved Udgangen af 1879 var den uden Missionær[3].

Det skotske Selskab til Jødernes Omvendelse oprettede 1851 en Station i Algier, der blev opgivet 1853[4].

Den forenede presbyterianske Kirke i Skotland havde 1861 en Missionær i Algier, som var stillet under *Foreningen af evangeliske Menigheder i Frankrig*, og omtr. 1869 overtoges den af dette Kirkesamfund[5].

---

[1] Jahrb. 1844, I, 15. 21. 1881, II, 30 ff. Herbert 6 f. 9. 29 f. 38 ff. 44. 97 ff. 111 ff. 124. 140 f. 155. 159. 224. Bull. du monde chrétien. Fontainebleau 1858, 21. Kath. Miss. 1873, 47. 1874, 122 ff. Miss. life 1880, 160. La France eccl. 1855. Paris p. 94. Grundem. N. 1. Rep. Rel. Tr. Soc. 1881, 176. Les Missions cath. 1880, 119. 322. 358 f. 408. 1881, 116. 239.

[2] Uebers. d. Miss. gesch. d. ev. Brüderkirche. Gnadau 1833, I, 41 f.

[3] Rep. 1880, 17. Miss. reg. 1832, 27. 1852, 85. Bull. de m. c. 1864, 332.

[4] Rep. Rel. Tr. Soc. 1851, 67. Rep. brit. B. S. 1856, CXVI.

[5] Ev. christend 1861, 456. Missionsnachr. d. Missionsanstalt zu Halle 1869, 99. 1871, 122.

Det britiske Selskab til Udbredelse af Evangeliet iblandt Jøderne har en Station i Algier (før 1864) med en Missionær, der ogsaa har rettet sit Blik paa Araberne. 1860 anlagde en af Selskabets Udsendinge en Station i Oran, der atter opgaves, men 1875 nedsatte han sig der igjen. Er han der endnu, er han i hvert Fald ikke i Selskabets Tjeneste[1].

1880 begyndte en Englænder en uafhængig Mission blandt Kabylerne, først fra Setif, siden fra Algier. 1881 anlagdes en Station i Djema Sahridj, og skjøndt den franske Regering hverken har tilladt Missionsarbeiderne at prædike, undervise eller besøge de Syge, ere de dog vedblevne med Gjerningen baade der og i Algier. To Missionærer arbeide her[2].

Den fransk reformerte Statskirke, der har ikke faa Menigheder i Algerien (1864 12 foruden Annexer med 15 Præster), synes ikke at have udfoldet nogensomhelst Missionsvirksomhed blandt Jøder eller Hedninger[3].

Baade *det britiske B. S.*[4] og *det religiøse Traktatselskab*[5] have gjentagne Gange støttet den evangeliske Mission her.

3. Tunis.

Hovedmassen af Befolkningen i Tunis (2,100,000) er Berber (Kabyler), desuden findes her Araber, Tyrker, Jøder (45,000) og Europæere. Kabylerne kaldes her Djebelia'er (Bjergfolk) og ere delte i 9 Stammer, af hvilke Krumir'erne (15,000) ere blevne bekjendte i den sidste Tid. Europæernes Antal er naturligvis langt mindre end i Algerien. Landet blev 1881 bragt under Frankrigs Protektorat[6].

Om de Christne efter Landets Erobring af Araberne gjælder det Samme, som ovenfor er sagt om Algerien. 1073 nævnes en Erkebiskop af Karthago. Missionen har været drevet her af *Romer-*

---

[1] Rep. 1880, V. Bull. du m. chr. 1864, 331. Ev. chrdm. 1861, 26. 453. 1876, 241.

[2] Pearse, Missions to the Kabyles. London. Ill. miss. news 1881, 126. Africa. London 1882, 156. 1883, 74 f. Rep. Rel. Tr. Soc., 1881, 175.

[3] L'annuaire prot. 1862—64. Paris p. 276 ff.

[4] Rep. 1833, LXXIII. 1851, 67 CI.

[5] Rep. 1851, 67. 1852, 79. 1855, 94. 1860, 126. 1868, 185. 1881, 175.

[6] Andrée 95. Borheck 70 ff. L'année géogr. 1867, 153. Hartmann 1, 312. Miss. cath. 1881, 199. 227. 343.

kirken med mere Kraft end i noget af de andre Lande i Nordafrika, men Behandlingen af de Christne har ogsaa altid her været mildest. To Munkeordener arbeidede her paa at løskjøbe christne Slaver og at styrke dem i Troen, nemlig Trinitarierne (fra 1198) og Vor Frue af Barmhjertigheden (stiftet i Barcellona 1218), den første løskjøbte indtil 1787 900,000 Slaver, den anden til samme Tid 300,000. 1219 sendte Frans af Assissi nogle af sine Munke til Tunis for at trøste de Christne; de anlagde dog ikke nogen Station der. 1256 befalede Pave Alexander den 4de Dominikanernes Provincial i Spanien at sende Missionærer til Tunis, hvilket skete, og mange omvendtes, dog er vel de dominikanske Krønikers Angivelse af 10,000 døbte Muhamedanere i Nordafrika overdreven. Da Kongen af Tunis antydede det som sit Ønske ved en bekvem Leilighed at blive Christen, foretog Kong Ludvig den 9de af Frankrig sit Korstog til Tunis, hvor han blev modtagen som Fjende og døde 1270. I Fredslutningen samme Aar tillodes det dog Muhamedanere at blive Christne. En Menighed dannedes i Rabat ved Tunis, der bestod til Carl den femtes Tog. 1420 blev Kongen af Tunis Christen, men hverken dette eller en fordreven Konges Indsættelse af Carl den 5te, hvilket skaffede fri Religionsøvelse i Tunis, medførte varige Følger. 1624 overdrog Paven Missionen i Tunis til Kapucinerne, og de anlagde en Station i Tunis, der 1636 flyttedes til Øen Tabarka, der tilhørte Genua, hvor den bestod til 1652. 1645 begyndte Vincens af Paula, der 1605 selv havde været Slave i Tunis, sin Missionsgjerning i Tunis, hvis Formaal var at bestyrke Slaverne i Troen. Med Slutningen af Aarhundredet gik den over til Kapucinerne, der ogsaa anlagde Stationer ved Kap Negro (1685), Biserta, Porto Farina, Kap Rocca (for det kongelige afrikanske Selskabs Betjente). 1720 anlagde de spanske Trinitariere et Hospital i Tunis for Christenslaver, der bestod til 1852. I det 18de Aarhundrede lede de Christne meget, i dette Aarhundrede er Forholdet blevet bedre, navnlig efter at Slaveriet og Sørøveriet er afskaffet 1830. Fra den Tid af have mange Christne, navnlig Sicilianere og Maltesere, nedsat sig i Tunis (ialt 25,500, 1833 var her kun 2000), og blandt disse falder fornemmelig Romerkirkens Gjerning. 1843 fik Tunis sin egen apostoliske Præfekt. Nu er der Stationer i Tunis (her var 1867 11,500 Christne med 12 Præster), Goletta (1769— o. 1790, 1836, 1867 1300 Christne med 3 Præster), Souza (1836, 1867 700 Christne med 1 Præst), Sfax

(1841; 680 Christne), Gerbi eller Djerba (1847; 250 Christne, 1 Præst), Medhia (1848; 215 Christne), Biserta (1851, omtr. 100 Christne), Porto Farina (1853, omtr. 80 Christne), Monastir (1862, omtr. 220 Christne), men de ere, som ovenfor bemærket, næppe at anse for Missionsstationer. I Byrsa (Karthago) er der et Seminarium for unge Negre, der iøvrigt agtes forlagt til Malta, om det ikke allerede er sket[1].

1824—25 besøgte en Udsending fra *det britiske B. S.*[2], 1829 en Udsending fra *det amerikanske M. S.* Tunis for en kort Tid[3]; 1831 besøgte en Udsending fra *det londonske Selskab til Fremme af Christendom blandt Jøderne* Tunis, og 1833 anlagde dette Selskab en Station her, der bestod til 1841. Atter arbeidede en Missionær her 1841 og 1853—1855. Siden er Gjerningen atter optaget her, og ved Udgangen af 1879 arbeidede her 1 Missionær[4].

Den skotske Statskirke havde 1847 en Jødemissionær i Tunis; men allerede 1848 blev denne Gjerning opgivet[5].

En uafhængig Mission i Forbindelse med Missionsskolen i Øst London er begyndt 1880 af en Rumæner blandt Jøderne i Nordafrika, maaske i Tunis[6].

Baade *det britiske B. S.*[7] og *det religiøse Traktatselskab*[8] have gjentagne Gange støttet den evangeliske Missionsgjerning her. Det første udgav 1833 Lukas Evangelium paa Kabylisk (Berber), og for at drive Gjerningen med mere Kraft, efter at Landet er kommet under Frankrig, har det 1882 ansat en Kolportør her[7].

4. Tripoli.

Befolkningen i Tripoli med Barka og Fezzan (1 Mill.) er Araber (den overveiende Del af Befolkningen, og her renest),

---

[1] Annales 1867, 269 ff. Hahn 2, 238. Herbert 250 f. Miss. reg. 1834, 227. Miss. cath. 1880, 560. 1881, 343.

[2] Bas. M. M. 1849, IV, 120 ff.

[3] Miss. Reg. 1826, 292. 1831, 351.

[4] Rep. 1880, 17. 122 ff. Miss. reg. 1832, 27. 1835, 81. 1843, 137. Rep. brit. B. S. 1841, LXXXIX. 1854, CXXIV. 1856, CXVI. Statistics of prot. miss. soc. London 1874, 37.

[5] Hoole 377. Miss. reg. 1849, 73. Rep. brit. Bible soc. 1852, CXXXVI.

[6] Reg. beyond 1880, 73.

[7] Rep. 1833, LXXIV. 1834, XC. 1838, XCI. 1839, LXXVIII. 1841, LXXXIX. 1852, CXXXVI. 1854, CXXIV. B. S. monthly rep. 1882, 186.

[8] Rep. 1836, 60. 1853, 80.

Tyrker, Berber og Jøder, paa de sidste nær alle Muhamedanere. Navnlig i Barka ere Araberne stærke og have her absorberet Berberne. Mod Syd ere Berberne stærkest repræsenterede[1].

Romerkirken har en apostolisk Præfekt, der forestaaer Missionen i Tripoli, hvor der er 2000 Papister. I Byen Tripoli findes fra tidligere Tid en Franciskanermission. En anden Station findes i Bengazi[2]. I Rhadames og Rhat ere Stationer anlagte i de seneste Aar fra Algier af[1].

Evangelisk Mission har ikke været drevet i Tripoli; af og til have evangeliske Missionærer opholdt sig her en kort Tid, saaledes 1829 en af *det amerikanske M. S.'s* Udsendinge i 2 Maaneder[3], 1830 to og 1835 en Udsending fra *det londonske Selskab til Fremme af Christendom blandt Jøderne*[4].

5. Sahara.

Sahara er mod Øst beboet af Tebu- (Tibba-) eller Tedaerne. Det er ikke ganske klart, om de ere Berbere eller Beja'er; de ere ogsaa blandede med Nigritiere. Mod Vest bo Tuarek'erne (Enkelt. Targi) eller Tuareng'erne, eller, som de selv kalde sig, Imosjagh'erne, der ere en af de 3 Hovedstammer af Berbere. De ere Muhamedanere, men have dog bevaret Træk af deres tidligere Christendom. Ved Arabernes Erobring af Nordafrika trængtes de tilbage fra Kystlandet, hvor der boer mauriske Stammer og et Blandingsfolk af Arabere, Negre og Berber[5].

Romerkirken har siden 1868 en apostolisk Præfekt for Missionen i Sahara og Sudan, der arbeider fra Algier af. Til denne Mission hører et Tilflugtshjem for arabiske Kvinder i El Biar, et Søsterhus i Laghuat, en Landsby paa Bredden af Chelif (1872) for indfødte Christne, og et Præsteseminarium (1870) ved Algier, hvor

---

[1] Andrée 95. Richardson 2, 83. Borheck 2, 148. Hartmann 1, 310. Miss. cath. 1880, 275. 298. 1881, 412.

[2] Hahn 2, 252. Borheck 2, 148. Miss. cath. 1881, 413. 1882, 25. 113.

[3] Miss. Reg. 1831, 351.

[4] Miss. Reg. 1832, 27. Rep. brit. B. S. 1836, LXX.

[5] Escayrac de Lauture, die afrik. Wüste. Lpzg. 1855, 111. Richardson 2, 83. Morand, la vie arab. Paris 1859, 90 ff. Daumas, le grand désert. Paris 1856, 138. Hornemann, Tagebuch seiner Reise von Cairo nach Murzuck. Weimar 1802. 124 ff. L'année géogr. 1863, 116 ff. Hartmann 1, 3. 437 ff. Hartmann V. A. 20. 28.

unge Arabere og Kabyler opdrages i Missionens Tjeneste. Begyndelsen til en Mission i Sahara er sket. 1879 udsendtes Missionærer fra Stationen Rhadames for at undersøge Forholdene blandt Tuarekerne af Stammen Azgher, og som Følge deraf udsendtes 1881 Missionærer for at aabne en Station iblandt dem i Rhat, men allerede Dagen efter deres Afreise bleve de dræbte[1].

1879 udsendtes en paa Guinnes's Missionsskole i London uddannet Araber for at aabne en Mission ved Kap Juby, nærmest først som Tolk for et engelsk Handelsselskab, men der skulde ogsaa anlægges Skoler. Rimeligvis ville *engelske Kvækere* underholde Missionen[2].

6. Sudan.

Dette Land bestaaer af forskjellige Riger. Endel af Befolkningen angives at være Arabere, der ere satte over den sydlige Del af det røde Hav, (Welad Soliman'er, Suah'er o. fl.); men de ere uden al Tvivl Bejah'er, om endel af dem end tale Arabisk. Hovedmassen af Befolkningen bestaaer af Negere af forskjellige Stammer, mod Vest og Sydvest Mandingoer, der 1315 stiftede Riget Timbuktu, og Fulah'er. Bejaherne og Størstedelen af Negrene ere Muhamedanere[3].

Mission er endnu ikke begyndt her; 1875 sendte *Romerkirken* fra Algier 3 Missionærer til Timbuktu, men de bleve dræbte paa Sydgrænsen af Sahara, og Forsøget er ikke siden gjentaget[4].

Alle de sydligere Lande i det Indre ere endnu uberørte af Missionen og forbigaaes derfor.

7. Loango.

Under Navnet Loango indbefatter man Landet fra Majumba til Kongofloden (Zairefl., Livingstonefl.). Det er beboet af flere forskjellige Folk og delt i flere Riger. Portugiserne, der opdagede Landet, havde allerede tidlig bosat sig her, og toge dernæst Landet

---

[1] Jahrb. 1872, IV. 14. 1881, V, 35 ff. Miss. cath. 1881, 149. 546. 1882, 25.

[2] Regions beyond 1879 (N. 8) 172. 1880 (N. 11) 100.

[3] Escayrac 112 ff. Daumas 176. Kath. Miss. 1876, 150. L'année géogr. 1866, 381 ff. Hartmann 1, 348. Hartmann V. A. 349.

[4] Kath. Miss. 1876, 150 f.

i Besiddelse, hvorpaa de anlagde et Fort i Loango (?), der blev ødelagt af de Franske. Siden har Landet været uafhængigt. Paa Grund af Underhandlinger med Batekernes Konge i Maskoko ved de Brazza, have de Franske 1882 taget Landstrøget Meuma eller Ntamo mellem Floderne Djue og Impila i Besiddelse[1].

Fra Kongo af fandt *Romerkirkens* Missionærer Indgang i Loango, og 1663 ankom den første Missionær, en ungarsk Kapuciner dertil, der døbte Kongen og mange flere. Hans Efterfølger udryddede Christendommen, men inden Aarhundredets Slutning var denne atter kommen til Magt, og en Neger blev Biskop af Loango, men atter gik det tilbage, og hvert Spor af Christendommen forsvandt. 1766 oprettede Paven det apostoliske Præfektur Loango og overlod dette til franske Missionærer, hvilke ankom hertil 1770, men de forlode det atter 1776 paa Grund af den afbrudte Forbindelse med Europa uden at have udrettet noget. Først i den allernyeste Tid er Missionen bleven gjenoptaget. 1866 blev en Vicepræfekt for Kongo udnævnt, og Stationer ere anlagte i Landana (1873), Loango (ell. rettere Malembe) (1876) og paa Kongoflodens Nordbred i Nemlao (1876), St. Anton, Mboma 1880 (Embomma, Boma) og Skridt er foretaget 1881 til Anlæggelse af en Station ved Stanley Pool[2].

8. Kongo.

Kongo strækker sig fra Kongofloden til Dandofloden og omtr. 80 Mil ind i Landet. Ved Nedre-Kongo til op forbi Stanley Pool tales Fieiote Sproget. Landet var, da Portugiserne opdagede Floden 1485, et Rige med San Salvador til Hovedstad, men fra 1636 af deltes det i flere Riger. Portugiserne havde megen Indflydelse her, men bemægtigede sig det aldrig, rimeligvis fordi Paven havde anerkjendt Kongen af Kongo. Her feirede *Romerkirken* sine skjønneste Seire, men har ogsaa vist, hvor lidt den er istand til at danne en Folkekirke, der kan staa paa sine egne Ben. Portugiserne

---

[1] Wilson 225, Africa 1881, 94. Miss. cath. 1882, 128.

[2] Cavazzi, Hist. Beschr. der drei Königreichen Congo, Matamba und Angola und derjen. ap. Missionen. München 1694, 628 ff. Ann. 1866, 231. Jahrb. 1877, v., 61 ff., 1879, II, 42 ff. Die kath. Miss. 1874, 161. 163, 1876, 216. Wilson 226 f. Regions beyond 1881, 319. Alm. Hist. over Reiser til Lands og Vands. Kbhv. 1751. 7, 45 ff. Mission cath. 1881, 1 f. 1882, 100 (Kort), 134 f. 140. 500.

modtoges med aabne Arme, ligesaa Missionærerne, først Dominikanere, siden Franciskanere, Kapuciner, Jesuiter og mange flere Ordner. Allerede 1491 blev Kongen døbt, og siden udviklede Forholdene sig saaledes, at Landet var at betragte som et fuldstændigt christeligt Land, saa at alle Indvaanerne vare døbte, Hedenskabet forbudt, Indfødte bleve Præster, ja to af dem Biskopper. Alt dette er ganske gaaet til Grunde, og næsten intet Spor af Christendommen, om end Erindringen derom og paa mange Steder Længsel derefter ere blevne tilbage. Mange forskjellige Grunde have bidraget dertil, og ikke mindst Romerkirkens slette Politik at holde Landskirkerne i Afhængighed af Rom og at forsømme at udvikle dem til kraftig Selvstændighed og Levedygtighed. Da den portugisiske Regering under de politiske Stridigheder, der hjemsøgte Portugal, brød med Munkeordnerne 1832, døde endelig de sidste svage Rester af Missionen ud. Kongo er nu atter sunket tilbage i Hedenskab.[1].

Efter Gjenoptagelsen af *Romerkirkens* Mission i disse Egne er der anlagt en Station i St. Anton (Pinda) (1876) i det tidligere Fyrstendømme Sogno, hvor Missionen først begyndte og varede ved til dette Aarhundredes Begyndelse. 1881 have Jesuiterne, støttede kraftig af den portugisiske Regering, anlagt en Station i San Salvador, og en Station tilsigtes anlagt ved Stanley Pool, som ovenfor bemærket[2].

Det baptistiske M. S. har 1879 begyndt en Mission i San Salvador, hvortil senere ere komne Manjanga, Musuka, (flyttet til Wanga Wanga eller Underhill), Isandsjila (flyttet til Baynesville) og Stanley Pool eller Liverpool (1882). Paa det sidste Sted arbeides blandt Batekefolket. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 4 Missionærer[3].

Livingstone (Kongo) Indland Missionen har anlagt Stationerne Opobo (1878—78), Palaballa (1878), Banza Manteka (1879), Mataddi Minkanda ved Yellala (1880 opg. 1881), Bemba Manjanga (1880 opg.), Banana (1881), Makimbungu (1882), Lukungu (1882) og Stanley Pool. Her er døbt 2. Ved Banza Manteka arbeides

---

[1] Hazart 2, 129 ff. Cavazzi 306 ff. Annales 1866, 224 ff. Die kath. Miss. 1874, 163. Wilson 231 ff. D. Carli v. Placenz, der nach Venedig überbr. Mohr. Augsb. 1692, 36 ff. Alm. Hist. 7, 27 ff. Africa 1881, 94.

[2] Jahrb. 1877, V, 65 ff. 1882, I, 10. 89th Rep. Bapt. M. S. 34.

[3] Rep. 1880, 119. Bas. M. M. 1883, 34 ff. Africa 1882, 81 ff.

blandt Basundi'erne, ved Manjanga blandt Bavende'erne, ved Stanley Pool blandt Bateke'rne[1].

9. Angola.

Angola strækker sig fra Dandofloden til Koanzafloden, men i udvidet Forstand regnes det til Kap Negro. Den sydligste Del af det kaldes ogsaa Benguela. Befolkningen anslaaes til 600,000 (1500 Hvide, 32,000 Mulatter). Portugiserne have bemægtiget sig Landet og beholdt det; dog er den største Del af det kun i Navnet portugisisk. Efter at nogle Benediktinere en meget kort Tid havde arbeidet uden Frugt i Angola, sendtes 1558 paa Kongens Begjæring to Jesuiter dertil, men Kongen døde, og i mange Aar mødte Missionen og Portugiserne megen Modstand, indtil disse underlagde sig Landet, hvorpaa Christendommen havde Fremgang (1584—1599) ved de forskjellige Ordners Arbeide. Navnlig vandt Kapucinerne Indgang i den bekjendte Dronning (Anna) Zingha's († 1663) Rige, Matamba, med Hovedstaden Cabazzo. Men det er gaaet her som i Kongo, og om der end endnu er en romersk katholsk (portugisisk) Biskop i San Paolo de Loando og Præster (30 Sogne) der og i San Felipe de Benguela og Mossamedes, maa dog al Missionsgjerning ansees for at være ophørt. Den portugisiske Regering har indtil for ganske nylig ingen andre Missionærer taalt end Portugisere, og den apostoliske Vicepræfekt, der 1866 nedsatte sig i Mossamedes for der at grunde en Centralanstalt for Missionen, fordrev den derfra. Om Christendommens nuværende Vilkaar i Angola gjælder iøvrigt det samme som om Kongo[2].

10. Bihe og Bailunda.

Disse to Riger ere uafhængige af Portugiserne og ligge indenfor Benguela, Bailunda vestligst (det strækker sig op til Koanza), Bihe østligst, og ere beboede af et Folk, der taler samme

---

[1] Guinness, the first chr. mission on the Congo. London (1880) 4ed. 31 ff. Regions beyond 1878 (N. 6) 12. 1880 (N. 11) 121. 1881 (N. 12) 179 ff. og Kort, (N. 14), 228. Africa 1883, 55 ff. Ill. miss. news 1881, 19. 91. Bas. M. M. 1883, 42.

[2] Hazart 2, 149 ff. Hahn 2, 261 ff. 271 ff. Cavazzi 674 ff. Ann. 1866, 233. Jahrb. 1879, II, 46. Die kath. Miss. 1874, 161 ff. Wilson 260. Livingstone, Narr of an exped. to the Zambese. London 1865, 382. 390. 410. 422. 426. L'année géogr. 1867, 110. D. Carli v. Placenz 32 ff. 69 ff.

Sprog, Ambunda. *Det amerikanske M. S.* udsendte 1880 Missionærer til Bihe. De ere endnu ikke ankomne dertil, men have 1881 anlagt en Station i Bailunda. 3 Missionærer arbeidede der ved Udgangen af 1880[1].

11. Portugisisk Østafrika.

Vasco de Gama opdagede 1497 Østkysten af Afrika, og Portugiserne grundede her deres Besiddelser. 1500 underkastede de sig Quiloa, 1503 Zanzibar, 1505 Mombas. Men allerede fra det 17de Aarhundredes Begyndelse begyndte deres Magt at tabe sig. 1698 mistede de Mombas, Zanzibar og Quiloa, og toge de det end tilbage 1728, fordreves de snart atter derfra. 1764 udvidede de deres Herredømme til Inhambane, hvorfra de underlagde sig 21 Kafferstammer i det Indre. Nu deles de portugisiske Besiddelser (300,000 Indv.) i Distrikterne Øen Mozambik, Øerne ved Kap Delgado og Bazaruto, Kilimane, Lorenzo Marquez, Sofala, Tete og Inhambane[2].

1559 begav den ene af Kongen af Inhambanes Sønner sig til Mozambik for at lære Christendommen at kjende; han vendte tilbage som Christen, og da hans Fader nu begjærede Missionærer, og til samme Tid Keiseren af Monomotapa ønskede at knytte Handelsforbindelser, sendte Jesuiterprovinsialen paa Vicekongens Begjæring 1560 Missionærer dertil. Kongen i Inhambane (rim. en Amatonga) blev døbt, og vel blev den til Monomotapa (mellem 23⁰ og 38⁰ Ø. L., 14⁰ og 25⁰ S. B.) sendte Missionær Martyr 1561, men et Omslag skete, og andre Missionærer bleve vel modtagne. Men Missionen blev dog kun dreven med mange Afbrydelser. Dominikanerne dreve i det 16de Aarhundrede Missionen fra Mozambik af ved Kap Delgado, i Landskabet Kuama (Udløbet af Zambese) i Senna, Tete, Melinde (i Cio paa Øen Pate) og Sofala, i hvilket sidste Land 1593 fandtes 20,000 Christne, og de trængte temmelig langt ind i Landet, saaledes mod Syd til Zumbo. Men allerede inden Midten af det 17de Aarhundrede synes disse Missioner at være gaaede ganske tilbage. Romerkirken her stod til de allersidste Aar under

---

[1] Rep. 1881, 25 ff. The Mission of the amer. board. W. Central Africa. Pioneer work. Boston 1882.

[2] Berl. Miss. nachr. 1863, 11. L'année géogr. 1867, 100. Ricklin, la mission cath. du Zanzibar. Paris 1880, 28 ff.

Erkebiskoppen af Goa, og i Kraft af den ham af Paven indrømmede Patronatsret udelukkedes enhver romersk katholsk Missionær herfra, der ikke var afhængig af ham, og det synes, som om saadanne ikke vilde give sig under ham for at faa Lov til at virke her, hvilket ikke er let at forstaa, hvis den romerske Kirkes lovpriste Enhed ellers var en Sandhed. Fra Inhambane har man i den senere Tid søgt om at faa denne Patronatsret ophævet, men det er ikke sket. I alt er der kun en Biskop i Mozambik og 19 Præster her paa Kysten (i Tete o. fl. St.). Franske Missionærer forsøgte i 1864 at begynde en Mission i Lorenzo Marquez, men det blev dem forbudt af Regeringen, og 1865 opgave de det. Senere er Forsøget gjentaget længere Nord paa, og efterat de portugisiske Besiddelser ved Udløbet af Zambese vare lagte under den franske Jesuitermission ved Zambese, anlagdes 1881 Stationer i Mopea og Tete. Andre Stationer tilsigtes i Kilimane, Senna og Zumbo[1].

Det londonske M. S. paatænkte i Begyndelsen af Aarhundredet en Missionsgjerning til Østkysten, og anmodede 1800 det sydafrikanske M. S. om at kjøbe to Slaver fra Mozambik og lade dem oplære i Christendom til Missionsgjerning der. 1806 omtales, at en saadan er under Oplæring, men dermed døde det hen[2].

12. Sokotra.

Portugiserne bemægtigede sig denne af Negre og Thomaschristne beboede Ø 1505, og en Franciskaner blev der fra 1505—1510 for at belære de Christne. 1542 besøgte Frans Xaver Øen. 1705 sendtes 4 Munke derhen af Paven, men de fandt, at hele Befolkningen var hedensk, og bleve der næppe længe. Siden synes den at have været uberørt af al Missionsvirksomhed[3].

13. Amiranterne.

Disse Øer tilhøre Englænderne. Om dem er os iøvrigt Intet bekjendt.

---

[1] Hazart 2, 186 ff. Hahn 2, 263 ff. Lobo, Voyag. hist. d'Abissinie. Amsterd. 1728. 1. 23. Die kath. Miss. 1874, 157 ff. Salt, Neue Reise nach Abessin. Weimar 1815, 44. Ann. 1867, 464 f. L'année géogr. 1867, 101. Livingstone, narrative of an expd. to the Zambese. London 1865, 144. 202. Alm. Hist. 7, 250. Miss. cath. 1882, 38 f. 273.

[2] Maandb. v. h. ned. zg. 1801, 17. 1806, 140.

[3] Hazart 2, 185. Hahn 2, 306. 313. Lobo, 2. 209. Geogr. Tidskr. 1877, 66 ff.

14. Komoriske Øer.

Denne Øgruppe har 64,900 muhamedanske Indvaanere, dels Arabere (den herskende Stamme), dels Suaheli'er, Sakalaver og Negere (Slaver)[1].

Til Komorerne hører Mayotta (9,310 Indv.) hvilken de Franske have bemægtiget sig[2].

Romerkirken har Missionsstationer paa Mayotta og Mohilla (anlagt før 1861)[3].

15. Rodriguez og Agaleyo.

Disse Øer besiddes af England og beboes hver af nogle hundrede papistiske Kolonister, der 1840 aldrig havde været besøgte af nogen Præst. Senere har Regeringen ansat 2 papistiske Præster paa Rodriguez (1450 Indv.); 1880 besøgte den anglikanske Biskop af Mauritius Øen og ansatte der en Katechet[4].

16. St. Helena.

Denne Ø, der tilhører England siden 1651, har 6141 Indv., dels Hvide, dels Negre, som enten ere forhenværende Negerslaver eller befriede Negere fra opbragte Slaveskibe[5].

Den anglikanske Kirke havde allerede tidligere havt en eller maaske flere Præster her paa Øen, men nogen synderlig Missionsgjerning var ikke bleven dreven. Et velgjørende Selskab lod holde Skoler for den lavere Del af Befolkningen, og dette kom saaledes Negrene til Gode, saa at det 1835 hedder, at de alle kunde læse. Da Stiftet Capetown blev oprettet 1847, blev St. Helena lagt derunder, og den første Visitats, der holdtes her 1849, opildnede de anglikanske Christnes Missionsiver, idet Biskoppen med Iver tog sig af de befriede Negre, hvoraf omtrent 3000 landsattes hvert Aar. Paa hans Tilskyndelse søgte man om at faa en særegen Biskop for St. Helena, hvilket skete 1859. Missionsgjerningen

---

[1] Andrée 96. Dahle, Madagaskar. Chra 1876 1, 78. Rowley, the story of the univ. miss. to Central Africa. London 1866, 10.

[2] Andrée 96.

[3] Jahrb. 1876, II, 49. Rowley 44.

[4] Jahrb. 1841, V, 51 f. Rep. S. P. 9. 1881, 76. 81 f.

[5] Rep. S. P. G. 1881, 57. Missionfield 1860, 21. 1867, 424. Tucker, Under his banner. London p. 161.

støttes af *Evangelieudbredelsesselskabet*, som 1859 oprettede to Stationer, St. James (Jamestown) og St. Paul, hvor Præsten tog sig af de befriede Negerslaver i Rupertvalley. Dertil kom senere Longwood (1860) og St. Johns (Jamestown) (1860), 1871 ordineredes en Præst for særlig at varetage Missionen blandt de befriede Negre. Da St. Helena navnlig ved Suezkanalens Aabning tabte sin Betydning, aftog Stationernes Antal, 1874 var der kun to (Longwood og St. Paul), og jo mere Slavehandelen paa Afrikas Vestkyst aftog, tabte ogsaa Missionens Betydning paa St. Helena sig, 1881 var her 3 Præster (Longwood, Jamestown og St. Paul), 5368 Christne, 278 Nadvergjæster[1].

En baptistisk Missionær begyndte at arbeide paa St. Helena 1845, om han var udsendt af *det baptistiske M. S.* vide vi ikke, han findes i hvert Fald ikke nu i dets Beretninger. Ogsaa arbeidede han vist udelukkende blandt Christne[2].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har gjentagne Gange støttet Missionen paa St. Helena[3], ligesaa *det britiske B. S.*[4] og *det religiøse Traktatselskab*[5].

Romerkirken sendte 1857 en Missionær til St. Helena[6].

17. Ascension.

Denne Ø tilhører England. Andrée angiver Befolkningens Antal til 27[7], men til sine Tider maa den være meget større. Den *anglikanske* Regeringspræst arbeider ogsaa blandt de hedenske Negre, der som Søfolk eller befriede fra Slaveskibe komme hertil[8].

---

[1] Rep. 1860, 110 f. 1861, 18. 1867, 90. 1872, 50. 1874, 68. 1881, 57. Missionfield 1858, 83. 1871, 243. 1878, 51. Gray, life of Rob. Gray, Bp. of Capetown. London 1876. 1, 219 ff. Tucker 161 ff. Rep. brit. bible soc. 1835, LXXXIV.

[2] Missionfield 1858, 82. Gundert 41.

[3] Rep. 1865, 38. 1866, 36. 1872, 38.

[4] Rep. 1835, LXXXIV.

[5] Rep. 1834, 51.

[6] Missionfield 1858, 82. Rep. Rel. Tr. 1849, 46 (da ventedes de første papistiske Præster dertil).

[7] Andrée 96.

[8] Missionfield 1866, 163 f. 1882, 301.

18. Tristan d'Acunha.

Denne Ø er kun beboet af Hvide og vedkommer os altsaa ikke. Befolkningen hører til den anglikanske Kirke[1].

19. Capoverdiske Øer.

Disse Øer tilhøre Portugal. Det grønne Forbjerg opdagedes 1446, Øerne mellem 1449 og 1462 og atter 1467. Den nuværende Befolkning (90,700) bestaaer hovedsagelig af Blandinger og er romersk katholsk[2].

1880 begyndte to uafhængige evangeliske Missionærer, uddannede paa Guinness' Missionsskole i London en Missionsgjerning paa St. Vincent, men Aaret efter bleve de fordrevne[3].

20. De kanariske Øer.

Disse Øer, der allerede vare kjendte af de Gamle, gjenopdagedes i det 14de Aarhundrede og kaldtes de lykkelige Øer. Pave Clemens den sjette forærede dem 1344 til en spansk Prins, naturligvis mod en god aarlig Afgift; han fik dem dog aldrig i Besiddelse. Derimod underlagde en normannisk Adelsmand, Bethencourt, sig fra 1402 af endel af Øerne og kaldte sig Konge af de kanariske Øer, siden bemægtigede Spanierne sig dem efterhaanden. Øerne vare beboede af Guancherne, der dels slæbtes bort af christne Slavefangere, dels udryddedes af Spanierne, hvortil Inkvisitionen ærlig bidrog sit[4].

Allerede Bethencourt fik af Pave Innocens den 7de (1404—06) en Biskop sendt til Kanarierne for at omvende Hedningerne; men de spanske Geistlige optraadte her med samme Haardhjertethed og Rovbegjærlighed som i Amerika, og der kan egenlig ikke tales her om nogen Mission. Tilsidst valgte man ved Inkvisitionen at udrydde Resten af den oprindelige Befolkning (1504). Befolkningen (280,388) bestaaer nu af Spaniere og vedkommer os saaledes ikke[5].

---

[1] Missionfield 1881, 1 ff.

[2] Andrée 96. Miss. life 1866, 230.

[3] Regions beyond 1880 (N. 11) 8. 1881 (N. 13) 221.

[4] Bory de St. Vincent, Gesch. u. Beschr. d. Kanarien-Inseln. Weimar 1804. XIII f. 52 ff. 131 ff. 218. Pegot Ogier, the fortunate islands. London 1871, 1, 212 ff. 258 ff.

[5] Bory 160. 217. Ogier 1, 212 ff. 2, 69 ff. Andrée 96.

21. Madeira.

Porto Santo opdagedes 1418 og Madeira kort efter af Portugiserne. Der var Indfødte paa Øerne, dog ikke mange, og de befolkedes fra Portugal, saa at Befolkningen fra første Færd af har været romersk katholsk[1].

22. Açorerne.

Disse Øer, der allerede vare besøgte af Genueserne i Midten af det 14de Aarhundrede, bleve atter opdagede af Portugiserne fra 1431 af. De vare ubeboede og bleve befolkede fra Portugal af; Befolkningen (350,000) har fra første Færd af været romersk katholsk[2].

---

[1] Andrée 96. Borheck 1, 32 ff.

[2] Borheck 1, 22 ff. Baudet, beschr. van de azorische eilanden. Antwerpen 1880, 37. 61. 159.

Kortet Nr. 7.

1. Senegambien.

a. Jaloffer.

Jalofferne (Wolof, Yolof) bo ved Udløbet af Senegal og Gambia og ind i Landet; de ere delte i fem Riger med en nominel Overherre. Ialt ere de omtr. 1 Mill. De ere dels Muhamedanere, dels Fetisjdyrkere. Allerede 1364 landede Franske fra Normandiet i Rufisque, hvor i de senere Aarhundreder mange Europæere samledes. Først havde Portugiserne, der 1447 naaede Senegal, Magten her, men de fordreves af Hollænderne, der 1545 anlagde Fort Nassau paa Øen Gorée, hvilken Ø afstodes dem af Negerkongen 1617. 1677 fordreve de Franske dem. 1678 erhvervede denne Magt en Landstrækning paa begge Sider af det grønne Forbjerg (Kap Verde), og den er bleven i fransk Besiddelse, om den end af og til i Krigene med England har skiftet Herre. Allerede 1686 (1553?) havde Englænderne anlagt en Koloni (St. James) ved Gambia, hvilken Flod 1390 var opdaget af Franskmændene; 1816 forlagdes den til Bathurst (St. Mary)[1].

Det kirkelige M. S. anlagde 1815 en Station i Gorée, der maatte opgives 1817, da de Franske 1816 havde faaet denne Besiddelse tilbage. 1821 anlagdes en Station i Bathurst; Missionæren

---

[1] Wilson, West Afrika. Lpz. 1865, 48 f. Golberry, fragmens d'un voyage en Afrique. Paris 1802, 1, 37 f. 108. 2, 154 f. Isert, Reise nach Guinea. Kopenh. 1788, 249. Caswall, progress of the Pongas mission. London 1865, 25. Hartmann 1, 465. Grundemann N. 2. Jahrb. 1847, II, 19. 1876, II, 19 ff. Mission life 1866, 230.

lønnedes af *Regeringen*. Dette maa imidlertid være ophørt; thi 1840 anbefalede *Evangelieudbredelsesselskabet* Regeringen at ansætte en saadan. Nu arbeider en af *Regeringen* lønnet indfødt Præst i Bathurst; han staaer i Forbindelse med det kirkelige M. S., i hvis Beretninger han anføres. De Christnes Antal er ikke angivet. Han arbeider ogsaa blandt Serer'er, Walenka'er og Yolah'er[1].

1818 oprettede (det evangeliske) *Skoleselskab i Paris* Stationer i Gorée og St. Louis, der bestode nogle Aar[2].

1821 anlagde *det wesleyanske M. S.* en Station i Mandanari, og samme Aar i Bathurst, hvorhen 1822 hele Missionen blev forlagt. 1877 anlagdes en Station i Kap St. Mary. Paa disse Stationer arbeides navnlig blandt Jaloffer, men ogsaa blandt Serer'er, Mandingo'er og andre Folk. 1832 anlagdes længere inde i Landet en Station paa Maccarthy Øen, ogsaa en engelsk Besiddelse, der dog paa Grund af idelige Dødsfald ofte var Udpost. Stationen Nyabantang var kun kort Tid (1842—47) selvstændig. Fra 1878 af var der en Missionær paa Udposten Britisk Combo, rimeligvis i Sabbiji. Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 4 Missionærer, hvoraf 1 indfødt, og her var 672 Medlemmer (Nadvergjæster), 62 paa Prøve[3].

1823 oprettede en engelsk *Kvækerinde* en Station i Bathurst med flere Udposter (Skoler), der endnu bestode 1832[4].

1860 udvidede Frankrig betydeligt sine Besiddelser ved Senegal, og 1863 oprettede *det franske evangeliske M. S.* en Station i Sedhiu, hvor der arbeidedes blandt Jaloffer, Mandingo'er og Sarahel'er (portugisiske, muhamedanske Kreoler). Af klimatiske Hensyn flyttedes Stationen 1870 til St. Louis. Ved Begyndelsen af 1880 arbeidede her 1 Missionær (Neger), og her var 19 Nadvergjæster; i August 1882 var her 32 Døbte[5].

---

[1] Rep. 1881—82, XVI. Williams, missionary gazetteer. London 1828, 57. Burkh. 2, I, 68. 74. Mission leaves 1871, 58. 1874, 224. Miss. reg. 1841, 519. Bas. Miss. Mag. 1851, III, 153.

[2] Williams 253. 435. Bas. Miss. Mag. 1822, IV, 578.

[3] Rep. 1879, 139. 1881, 162. 1882, 217. Fox, brief hist. of the Wesl. mission on the western coast of Africa. London 1851, 265 ff. Grundemann 2, I, 105 ff. 158 ff. Miss. reg. 1844, 19 f. 1849, 11. Walker, missions in W. Africa. Dublin 1845, 176. Wesl. miss. not. 1871, 169. Hecquard 115 f.

[4] Grundemann 2, I, 105.

[5] Rep. 1880, 10. 26. Journal d. m. ev. 1864, 126. 1865, 454. 1868, 206. 1870, 42. 1882, 377. Grundem. 2, I, 156 ff.

Det britiske B. S.[1], *Selskabet for Christenkundskabs Fremme*[2], *det religiøse Traktatselskab*[3], *Liturgi-* (prayer book) og *Homilieselskabet*[4] have gjentagne Gange hjulpet Missionen.

Romerkirken har havt Missioner her i flere Aarhundreder. 1488 kom en Jaloffyrste til Portugal for at søge Hjælp; han døbtes og sendtes tilbage med Missionærer i sit Følge, men paa Hjemveien dræbte den portugisiske Anfører ham. Portugisere nedsatte sig langs Kysten, blandede sig med de Indfødte, men henfaldt i Hedenskab. Den stærke Dødelighed hindrede ogsaa de portugisiske Missioner i at være af Varighed. 1635 anlagde franske Missionærer, sendte af Propagandaen, en Station i Rufisque, men bleve fordrevne af Hollænderne; Dominikanerne toge senere Gjerningen op, men baade dette og senere Missionsforsøg andetsteds mislykkedes, dog iagttoges det i St. Louis som i de andre europæiske Kolonier, at Europæernes Børn med Negre døbtes. 1816 ankom en romersk Præst til Gorée, der strax tog fat paa at nedbryde de evangeliske Missionærers Gjerning. Men det var dog først 1845, at en livskraftig Mission begyndtes. Missionen paa Kap Palmas havde maattet opgives, og nu anlagdes 1845 en Station i Dakar, 1848 i Joal (Jaloffer, Serer'er), der tidligere havde været en blomstrende portugisisk Koloni, og hvor de Indfødte endnu kaldte sig Christne, skjøndt de vare udøbte Hedninger. 1849 anlagdes Stationer i Ndiangol og Mbour (begge opgivne 1850), 1849 i St. Marie de Gambia (Bathurst), 1850 i Albreda (opg. 1850), 1851 i Galam eller Bakel (opg. 1851), 1850 i St. Josef de Ngazobil (oph. 1851, fornyet 1862), hvor Missionens Hovedsæde nu er, 1871 i Rufisque, 1880 paa Øen Fadiut (Serere). I Spidsen for Missionen staaer siden 1863 en egen apostolisk Vikar, og i hele Senegambien var der, naar St. Louis og Gorée medregnes, der har deres egen apostoliske Præfekt, 1873 5000 Christne og 1876 6 indfødte Præster foruden Missionærerne[5].

---

[1] Miss. Reg. 1835, 13. 1838, 12.

[2] Rep. 1856, CLXXXVIII. 1857, CCXXI. 1881, 185. Miss. Reg. 1834, 13. 1846, 8.

[3] Miss. Reg. 1835, 13.

[4] Miss. Reg. 1836, 14. 1837, 12.

[5] Annales 1864, 103 ff. Jahrb. 1847, II, 19. 1851, 1, 6. 1852, V, 54. 1854, VI, 31. 1872, 1, 61. II, 22 ff. 1874, II, 27. 1876, II, 19 ff. 30 ff. Bas. M. M. 1851, III, 153. Golberry I, 156. Valdez, 6 years in W. Africa. London 1861, 1, 185 ff. Miss. cath. 1880, 602 ff. 1881, 186. 1882, 361.

b. Fulah'erne.

Fulah'erne ere den mægtigste af de tre Hovedstammer i Senegambien. De kalde sig selv Pulo, Fulbe eller Pulbe og bo under forskjellige Navne (Peulh'er, Fulah'er, Fellatah'er, Fellan'er) over en stor Del af det vestlige Afrika fra Senegambien til Bornu og fra Sahara til Nigerens Sammenløb med Tsjadda, hvor deres Hovedstad er Sokoto. Paa sine Steder f. Ex. ved Port Lokkoh bo de helt ned til Kysten. De ere rimeligvis et Bejafolk (de sige selv, at de ere komne fra Østen), men stærkt blandede med Nigriti'erne. De ere ivrige Muhamedanere[1].

Nogen særegen Mission har ikke været drevet blandt Fulah'erne, men de have enkeltvis været Æmne for Missionsarbeide, hvor de have boet ved Stationerne. Nogle *Methodister* droge 1796 ud fra England for at begynde en Mission blandt Fulah'erne, men naaede dem aldrig, og *det wesleyanske M. S.'s* Haab fra dets Station paa Maccarthy Øen (1832) at naa Fulah'erne opfyldtes ikke. Til Støtte for Fulahmissionen og ved den for hele Vest Afrika stiftedes 1835 en Anstalt (institution) i Southampton, der senere er ophørt[2].

Det britiske B. S. har søgt at støtte Fulahmissionen, blandt andet ved 1843 at udbrede arabiske Bibler blandt Fulah'erne[3].

c. Mandingo'erne.

Mandingo'erne (egenlig Mandenga), ogsaa kaldede Mellinka'erne, Saussæ'erne, Sonninkvæ'erne, ere et nigritisk Folk, der har sit Hovedsæde ved Nigerens Kilder, men har udbredt sig derfra over hele Landet ned til Søkysten; de findes i Nærheden af alle europæiske Kolonier ligefra Gambia til Kap Mesurado, ja ved øvre Senegal. I Liberia bo de N. O. for Monrovia ved 8⁰ N. Br., 9⁰ Ø. L. Bambarafolket er et Mandingofolk. De ere næsten alle Muhamedanere, men have dog beholdt meget af deres oprindelige

---

[1] Wilson 54 f. Hutchinson, Narrative of the Niger, Tschadda, and Binue expd. London 1855, 66 ff. Journals of Rev. I. F. Schøn and Mr. S. Crowther. London 1842, 356. Hartmann 1, 466. 471. Tucker, Abbeokuta 1853, 8 ff. Hecquard 120. 224.

[2] Fox 337 ff. 348 ff. Burkh. 2, I, 62. Grundem. 2, I, 106. Miss. Reg. 1835, 15. 1836, 20. Bas. M. M. 1839, II. 321. Raffenel, Reise in Senegambien. Stuttg. 1846, 372.

[3] Rep. 1844, CXXV.

Fetisjdyrkelse. Portugiserne, der 1447 opdagede Rio Grande, have her siden 1641 Besiddelsen Farim[1].

Om Missionen blandt Mandingo'erne gjælder det Samme som om Missionen blandt Fulah'erne.

Det wesleyanske M. S.'s Station Mandanari (1821—22) laa blandt Mandingo'erne, og i Bathurst arbeides ogsaa blandt dette Folk. Fra Maccarthy Øen tænkte man at vinde mere Indgang blandt dem, men det er ikke lykkedes; enkeltvis arbeides der dog paa dem herfra[2].

I Liberia have Mandingo'erne været besøgte af *den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S.'s* Udsendinge, men nogen særlig Missionsgjerning har ikke været begyndt iblandt dem[3].

Det britiske B. S. lod 1837 trykke Mathæus Evangelium paa Mandingosproget[4].

Romerkirken har fra gammel Tid af en Station i Farim, hvor der findes 800 Navnchristne (Grumeter)[5].

d. Serere.

Dette Folk boer mellem Senegal og Gambia. De ere Fetisjdyrkere. Som ovenfor antydet ere de Æmne for Missionsgjerning fra nogle af de anførte Stationer[6].

e. Yolah.

Yolah eller Flupfolket (Felupe) boer ved Casamancefloden og taler samme Sprog som nogle andre herboende Smaastammer (Bagnun eller Bahim, Cassanga). Portugiserne have her Besiddelsen Zighinchor (1645), og de Franske, der 1828 begyndte at udvide sig hertil, have 1838 bemægtiget sig Udløbet af Casamance og 1837 Sedhiu. Folket er hovedsagelig Fetisjdyrkere[7].

---

[1] Winterbottom, Nachr. d. Sierra Leone Küste. Weimar 1805, XXI (dengang boede Mandingoer ved Kysten, Nord for Scarciesfloden). Hartmann 1, 463. Wilson 50 ff. Grundemann N. 2. Hecquard 121 ff. Valdez 1, 225. Golberry 1, 394. Walker 206. Spirit of miss. 1868, 841. 1871, 181. C. M. int. 1864, 75. 79. Mission life 1866, 230.

[2] Grundem. 2, I, 105 f. Miss. reg. 1830, 6. 1838, 14.

[3] Spirit of miss. 1871, 173 ff.

[4] Rep. 1838, XCI.

[5] Valdez 1, 226.

[6] Revue géographique. Paris 1880, VI, 409 ff.

[7] Hecquard 75 ff. 120. Valdez 1, 195. 228.

Romerkirken har fra gammel Tid af havt Missionærer her, thi hvorsomhelst Portugiserne kom, bragte de Præster med for at omvende de Indfødte. Der har saaledes været Præster i Zighinchor, men nu synes det ikke at være Tilfældet, og kalde end mange af de Indfødte sig Christne, er det kun et Navn, som endog Ikke-døbte tillægge sig[1].

f. Papei.

Papei- eller Buramofolket boer ved Udløbet af St. Domingofloden, hvor Portugiserne have Besiddelserne Cacheo (1588) og Bissao (1696)[2].

Navnlig i Bissao har Romerkirken havt Fremgang. Allerede 1584 og 1603 besøgtes det af spanske og portugisiske Missionærer, men først efter 1696 dreves Missionen med Kraft[3].

Nogle andre mindre Smaastammer i hine Egne forbigaa vi.

g. Bagu.

Dette Folk har tidligere været langt mægtigere og boet fra Rio Nunez til Dembia; nu boer det ved Rio Nunez og 5 Mil ind i Landet. De ere Fetisjdyrkere. Her anlagde *det kirkelige M. S.* 1814 en Station, kaldet Gambier, først i Bramia, siden i Kapparu (1815), som 1818 flyttedes til Los Øerne, der samme Aar vare tagne i Besiddelse af England, og hvor den havde været ½ Aar, inden den flyttedes til Kapparu. Men ikke længe efter blev den opgivet[4].

Fra den nedenfor nævnte Station ved Rio Nunez (1873) arbeides ogsaa blandt dette Folk[5].

h. Nollu.

Dette Folk boer opad Rio Nunez, en Mil længere oppe end Bogu'erne. De ere Muhamedanere[6].

---

[1] Valdez 1, 215. Hecquard 75.

[2] Valdez 1, 205 f. 219. 235.

[3] Valdez 1, 215. 235 f. Jahrb. 1854, VI, 31.

[4] Walker 254. 331 ff. 374. 531. Burkh. 2, I, 66 ff. 74. Williams 244. C. M. atl. 25 f. Mission field 1875, 196 f. Winterbottom XIX.

[5] Mission field 1875, 196 f.

[6] Mission field 1875, 196 f. Walker 264. Winterbottom XVII.

Her anlagde *den vestindiske Kirkeforening til Fremme af Evangeliet i Vestafrika* en Station i Kanfarandey 1869, som siden 1876 er Udpost[1].

i. Llanduma.

Dette Folk (Lantamer, Sanduma) boer 16 Mil længere opad Rio Nunez. De ere Fetisjdyrkere. Blandt dem have de Franske Faktoriet Boke. Blandt dem arbeides fra Stationen Kanfarandey[2].

k. Susu.

Susu'erne ere et talrigt Folk; de bo fra lidt Nord for Rio Pongas ned til Store Scarciesflod og henved 100 Mil ind i Landet. De ere temmelig overfladiske Muhamedanere. 1868 har Frankrig bemægtiget sig Landet ved Rio Pongas[3].

1796 sendte *det edinburgske M. S.* Missionærer til Afrika, der 1798 anlagde Stationen Freeport, der samme Aar flyttedes til Kondaia, men paa Grund af Klimaet maatte de paa en nær forlade Landet, og 1800 dræbtes han af Fulah'erne. Dermed ophørte Missionen[4].

1805 udsendte *det kirkelige M. S.* Missionærer til Rio Pongas, men først 1807 anlagdes Stationer i Bashia, Kanoffi eller Fantimania. 1818 ophævedes Missionen, navnlig paa Grund af de Hindringer, Slavehandlerne forvoldte den[5].

Efter at man i den anglikanske Kirke i Vestindien havde begyndt at tænke paa den Gjæld, hvori man stod til Negrene paa Grund af den Uret, man ved Slavehandelen havde forvoldt dem, stiftedes 1851 *den vestindiske Kirkeforening til Fremme af Evangeliet i Vestafrika*, i hvilken Barbados Stift, hvorfra Tanken udgik, har en fremragende Plads. 1855 udsendtes den første Missionær, og 1856 anlagdes en Station i Fallangia. Senere ere Stationer anlagte i Domingia (1860—60. 1862), paa Øen Fotuba, en af Los Øerne,

---

[1] Missionfield 1875, 196 f. 1877, 296. Mission life 1870, 468 ff.

[2] Mission life 1870, 468 ff. Walker 254.

[3] Wilson 64. Winterbottom 9 f. Walker 202 ff. 209. C. M. atl. 3 og 4. Mission field 64.

[4] Burkh. 2, I, 64 f. Walker 171 f. Neville, journ. of a residence in Fallangia. London 1859, 52.

[5] Walker 138 ff. Burkh. 2, I, 66 ff. 74. Bas. M. M. 1839, 217 f.

Rio Nunez (1873 Udpost o. 1876), Farringia (1879). Missionen er saagodtsom udelukkende bleven drevet af Negerpræster (under Tilsyn af Biskoppen af Sierra Leone), men hyppige Dødsfald have hæmmet dens Fremgang[1]. Den har fra først af været støttet af *Evangelieudbredelsesselskabet,* navnlig ved et aarligt Tilskud, og anføres i dets Beretninger. Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 2 Missionærer, og her var 34 Nadvergjæster. Paa Losøerne ere Halvdelen af Befolkningen, paa Fotuba Flertallet Christne, de sidste have en indfødt Præst[2].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har gjentagne Gange støttet denne Mission med Pengetilskud og har udgivet sproglige Hjælpemidler[3].

Det britiske B. S. hjalp allerede i Begyndelsen af Aarhundredet denne Mission[4].

Romerkirken drev allerede tidlig Missien her. En portugisisk Jesuit døbte Kongen 1607 og mange andre, og endnu langt ned i Aarhundredet var Kongen døbt, men Christendommen var dog kun en udvortes Form. Forbindelsen vedligeholdtes dog af og til, og portugisiske Præster fra Bissao besøgte endnu i Slutningen af forrige Aarhundrede en eller to Gange aarlig Rio Pongas, døbte, skriftede o. s. v., men dertil indskrænkede det Hele sig, og siden synes ogsaa dette at være ophørt. Efter at de Franske have nedsat sig her, har Romerkirken atter begyndt, og omtrent 1876 anlagdes en Station i Boffoh (St. Josef de B.)[5].

2. Sierra Leone.

Det opdagedes 1447 af Portugiserne. Her er den evangeliske Mission i Vestafrika begyndt. Da det 1772 ved en engelsk Overdommers Kjendelse var fastsat, at enhver Negerslave ved at betræde

---

[1] Caswall, the martyr of the Pongas. London 1857, 62 ff. 164. Caswall, Progress. 19. Col. ch. chr. 1850—51 f. 389 ff. 1851—52, 321 f. Missionfield 1861, 41 f. 1862, 133. 1866, 247. 1879, 5. 56. 1880, 394. 1881, 407. Mission life 1874, 127 ff. Grundem. 2. I, 161 ff. Winterbottom XX.

[2] Rep. 1881, 58. Caswall 63. Caswall progr. 21. Church bells 1883, 407.

[3] Rep. 1855, 89. 1881, 42. 50. II, 289. Caswall, progr. 19.

[4] Walker 262. 299.

[5] Winterbottom XVIII, 9 f. Missionfield 1877, 298. Dapper 379. Mission cath. 1882, 312.

britisk Grund var fri, fandtes snart mange forarmede frie Negre i England. En Menneskeven i London sendte 1788 39 saadanne Negre til Sierra Leone for at anlægge en Koloni der, og snart fulgte flere efter, afsendte paa Regeringens Bekostning, og 1790 stiftedes en Forening for at udvikle Sagen videre. 1791 lod Foreningen komme 1031 Negre fra Ny Skotland, der havde tjent i den britiske Hær mod Fristaterne, og efter Fredslutningen havde bosat sig her, og under mange Besværligheder tog Kolonien til. Den var anlagt paa en Grund, kjøbt af de Indfødte, og 1808 afstodes den til den britiske Regering. Siden 1808 indbragte engelske Krydsere de befriede Negerslaver hertil, og Befolkningen har derved og ved indvandrede Negre faaet en betydelig Tilvæxt; med britisk Kveiah er den nu (1881) 60,546. Den har været endnu større, men en stor Mængde af de befriede Negerslaver er senere vendt tilbage til deres Hjemstavn. En Følge af den Maade, hvorpaa Kolonien har faaet sin Befolkning, er det, at den bestaaer af Folk fra mange forskjellige (over 200) Folkefærd med mange forskjellige (151) Sprog og Mundarter[1].

Det Negerfolk, der boer indenfor Sierra Leone, er Timani'erne. Ligesom de fleste andre af Negerfolkene, der bebo Guineakysten, have de tidligere boet længere inde i Landet, men ere trængte længere ned mod Kysten; derfor bestaaer Kystbefolkningen af saa mange forskjellige Stammer. Timani'erne have saaledes bemægtiget sig Bullom'ernes Land. De ere begge Fetisjtilbedere, men Muhamedanismen trænger sig ind blandt dem[2].

Vi ville først betragte Missionen i Sierra Leone Kolonien alene, og forbigaa de Missionærer, der blot havde et rent foreløbigt Ophold i Kolonien.

Det kirkelige M. S. sendte sine første Missionærer til Vestafrika 1804. Baade Sierra Leone Selskabet og ligeledes det 1808 stiftede *afrikanske Institut,* der traadte istedet for det, havde levende interesseret sig ikke alene for Negrenes timelige, men ogsaa for deres aandelige Vel. Kun uregelmæssigt vare de indvandrede Negre

---

[1] Wadström, Précis sur l'établissement des colonies de S. Leone et du Boulama. Paris 1798, 9 ff. Walker, 59. Winterbottom, XVI, 339. Valdez 1, 263. Andrée 95. Burkh. 2, I, 61. C. M. atl. 30. C. M. int. 1881, 723. Bas. M. M. 1882, 80.

[2] Wilson, 63 ff.

blevne forsynede med Præster, og derfor blev en af Missionærerne ansat som Regeringspræst i Freetown (1804), hvilken Plads vedblev at være besat. 1817 trak alle Missionærerne sig tilbage til Kolonien. Stationer anlagdes i Leicester (1816), Kissey (1816), Regentstown (1816), Gloucester (1816), Wilberforce (1817. 1848), Wellington (1821), Hastings (1827), Waterloo (1820), Leopold (1818, forlagt 1827 til) Bathurst, Charlotte (1819), Kent (1819), Bananas (1823), af hvilke nogle i det Mindste af og til vare Udposter. Det dræbende Klima, der bortrev den ene Missionær efter den anden, medførte en betydelig Anvendelse af Indfødte, og 1828 anlagdes derfor Præsteskolen i Furahbay. 1852 fik Sierra Leone sin egen Biskop. Efter i flere Aar at have tilstræbt det, lykkedes det 1861 at gjøre det første Skridt til Missionens Afløsning, idet 9 indfødte Præster (i Kissey, Wellington, Hastings, Regentstown, Bathurst, Gloucester, York, Kent, Bananas) bleve erklærede for Sognepræster, der skulde lønnes af den indfødte Kirke og være uafhængige af M. S. Dette beholdt Stationer i Freetown, Wilberforce (til 1868), Waterloo (til 1863), Furahbay og Charlotte (til 1871), hvortil siden er kommen Dublin paa Bananas (1867—73). Nu har det kun en Station tilbage i Furahbay med 2 Missionærer og 2 indfødte Præster (Mai 1882), men der er ialt 15 indfødte Præster i Freetown (1863), Kissey, Wellington, Hastings, Regent, Bathurst, Gloucester, York, Kent, Waterloo (1861), Wilberforce (1864), foruden 3 udenfor Kolonien. Ved Udgangen af 1881 var der i de indfødte Menigheder 4751 Nadvergjæster; Antallet af anglikanske Christne var 18,860[1].

Det wesleyanske M. S. sendte 1811 Missionærer til Freetown, hvor der var banet dem Vei ved methodistiske Negre fra Ny Skotland. Freetown var i mange Aar den eneste Station, først 1843 kom dertil Hastings og York, senere Wilberforce (før 1861), og Wellington (1866). Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 3 Missionærer, 10 indfødte Præster, og der var 5569 Medlemmer samt

---

[1] Rep. 1861—62, XII, 23 f. 1863—64, 52. 1866—67, XII. 1867—68, XII. 1871—72, 8. 1873—74, XIV. 1881—82, XVI, 15. Burkh. 2, I, 75 ff. Hoole 334 f. Ein Gebirgsthal Afrikas. Hamburg 1862, 32. Miss. reg. 1826, 22 ff. 1828, 25. 31. C. M. int. 1879, 626. 1881, 725. Grundem. N. 3. Bas. M. M. 1839, II, 201. Fox 172. 176.

660 paa Prøve. Methodisternes Antal var 1871 15,100, 1881 (alleslags Methodister) 17,098[1].

Den sydlige Baptistconvention (Amerika) anlagde 1855 en Station i Freetown, hvor allerede 1853 en Neger var bleven ordineret af hint Selskabs Missionærer, og 1856 i Waterloo, men denne Mission naaede aldrig nogen synderlig Betydning, og synes at være ophørt, da Borgerkrigen 1863 nødte Kirkesamfundet til at ophøre med at støtte de afrikanske Missionærer. 1881 var her 400 Baptister[2].

Den forenede methodistiske Frikirke har Stationer i Freetown og York (anlagt efter 1847), og maaske i Kambia. Antallet af Christne er 2556[3].

Lady Huntingdons Menighed (Plymouthbrødre) har flere Menigheder i Sierra Leone. 1776 sendte Lady Huntingdon Missionærer over til Negrene i Ny Skotland, og da disse udvandrede til Sierra Leone, hovedsagelig for at udbrede Christendommen der, fulgte de med dem. I mange Aar vare de forglemte i Europa, først 50 Aar efter besøgte 2 af dem England, og Forbindelsen knyttedes igjen. Nu understøttes de fra England, og 1882 var her 14 Menigheder, 60 Prædikanter, Formanere og Lærere. 1867 var her Menigheder i Freetown, Goderich, Russeltown, Kossotown, Mac Donald, Ibotown, Hastings og Rokelle. Menighedsmedlemmernes Antal var 1881 2717[4].

Det britiske og udenlandske Skoleselskab sendte 1834 en Missionær til Sierra Leone for at oprette Skoler der og støttede siden disse[5].

Det britiske B. S.[6], *det religiøse Traktatselskab*[7], *Liturgi-* (prayer

---

[1] Rep. 1861, 77. 1867, 46. 1878, 147 ff. 1882, 208. 217. Grundem. N. 3. Miss. reg. 1844, 20. Bas. Miss. Mag. 1825, I, 121 ff. C. M. atl. 31. C. M. int. 1881, 726. Miss. leaves 1870, 75.

[2] Tupper 353 ff. Bowen, Central Africa. Charlestown 1857, 213. Bas. M. M. 1882, 80.

[3] Grundem. N. 3. Hoole 331 ff. C. M. atl. 31. Wesl. miss. not. 1878, 267.

[4] Grundem. N. 3. Hoole 331 ff. C. M. Int. 1881, 726. Miss. Reg. 1847, 8. Africa 1882, 16. Rep. brit. B. S. 1846, CXII f.

[5] Miss. Reg. 1835, 13. 1846, 8.

[6] Rep. 1866, 221. Miss. Reg. 1835, 13.

[7] Miss. Reg. 1835, 13. 1838, 12. Rep. 1850, 80. 1851, 67.

book) og *Homilieselskabet*[1] og *Selskabet for Christenkundskabs Fremme*[2] have gjentagne Gange støttet Missionen i Sierra Leone. Allerede 1816 stiftedes *et Sierra Leone Hjælpebibelselskab*, hvilket hovedsagelig antog sig Bibeludbredelsen, og omtr. 1837 stiftedes *en Hjælpeforening til det religiøse Traktatselskab i* Freetown.

Romerkirken sendte 1646 spanske Kapucinere til Sierra Leone. Missionen ophørte dog snart, fornyedes af og til, men blev dog aldrig til Noget. 1858 fraskiltes Sierra Leone fra det øvrige Guinea og fik en egen apostolisk Vikar i Sierra Leone[3]. 1869 ankom han, men samme Aar døde baade Biskoppen og hans 4 Præster. Atter 1867 synes Missionen igjen at have gjort Tilløb, men Antallet af Papister var dog 1881 kun 369[4].

Af Befolkningen i Sierra Leone ere de 40,000 Christne. Omtrent 40,000 Negre fra det Indre besøge aarlig Kolonien, af hvilke de muhamedanske Fulah'er og Mandingo'er ere ivrige Proselytmagere. Muhamedanernes Antal er 5188 og er taget betydelig til i de seneste Aar[5].

a. Bullomfolket.

Dette Folk, der er bleven trængt tilbage af Timmani'erne, boer endnu paa Halvøen Nord for Sierra Leone og paa Kystlandet Syd for Kolonien. 1798 anlagde *det londonske M. S.* en Station i Bullomland, der dog blev af meget kort Varighed[6]. Blandt Bullom'erne anlagde *det kirkelige M. S.* 1812 en Station i Yongra Pomoh, og det tegnede godt, men Slavehandlernes Fjendskab foranledigede, at Stationen blev opgivet 1818. 1861 gjenoptoges Missionen, idet en indfødt Kateket ansattes i Yongra, og 1864 blev han ordineret. Han underholdes af Sierra Leone kirkelige M. S. Menigheden har 105

---

[1] Miss. Reg. 1836, 14. 1837, 12.

[2] Rep. 1872, 38. 1881, 184.

[3] Annales 1864, 112. Jahrb. 1847, II, 5. Miss. cath. 1882, 16 ff. Miss. field 1859, 215. Spir. of miss. 1868, 699. Bas. M. M. 1882, 80. Miss. life 1866, 230.

[4] Saaledes er det opgivet ved Folketællingen. En Papist, der har været Protestant, angiver Papisternes Antal til 1000, der næsten alle have været Protestanter, hvilket altsaa er meget overdrevet (Jahrb. 1882, III, 64). Han angiver ligeledes Stationens Anlæggelse til 1864.

[5] C. M. atl. 30. C. M. Int. 1881, 726.

[6] Burkh. 2, I, 64.

Nadvergjæster (Udg. 1882). Sproget er Bullom, men maa være nær beslægtet med Timani, da det andetsteds hedder, at der prædikes i dette. Paa Platanøerne, hvor Sproget er Bullom, arbeidedes ved indfødte Præster fra 1821—28[1].

Lady Huntingdons Menighed har eller har havt Menigheder i Ro Benkeh og Kambia[2].

Det britiske B. S. har udgivet Mathæus Evangelium paa Bullomsproget[3].

b. Timmanifolket.

Timmani eller Timnehfolket boer Øst for Kolonien. De ere hovedsagelig Fetisjtilbedere, men Muhamedanismen udbreder sig iblandt dem[4]. Her anlagde *det baptistiske M. S.* en Station 1795 i Port Lokkoh, men da Missionæren blandede sig i de Indfødtes Stridigheder, maatte han paa den engelske Statholders Befaling forlade Landet[5].

Det londonske M. S. anlagde 1798 en Station i Rokelle, der snart efter blev opgivet paa Grund af Missionærernes Uværdighed[6].

Det kirkelige M. S. anlagde 1833 en Station i Magbele, der dog blev opgivet Aaret efter. 1840 anlagdes en Station i Port Lokkoh, der 1851 blev Udpost og siden (1853) blev opgivet, men 1857 gjenoptoges Arbeidet paa Magbele, der dog atter maatte opgives 1860 paa Grund af de Indfødtes Fjendlighed. 1864 paabegyndtes en Mission i Ma Dunkia eller Prince Alfredstown (en af dem var Hovedstationen i Syd Kveialandet, der kort efter blev Udpost til Waterloo, indtil den atter 1871 fik sin egen Missionær, som dog ei blev der længere end til 1873). 1865 anlagdes en Station i Nord Kveialandet, der fra 1862—1872 var i engelsk Besiddelse; Missionæren boede i Makibitr, (½ Mil fra Benkia). Da Missionæren maatte forlade Stationen 1874 paa Grund af sit Helbred, blev den overdraget til en indfødt Kateket, og 1875 blev denne

---

[1] Rep. 1864—65, 43. 1881—82, XVI, 15. C. M. int. 1866, 5 ff. 1879, 626 f. Grundem. N. 3. Burkh. 2, I, 71 ff. 74 f. M. Reg. 1828, 37. Winterbottom, XXIII, 8 f. Walker 280 ff. 297.

[2] Grundem. N. 3.

[3] Rep. 1881, 267.

[4] Winterbottom 6 f.

[5] Wiggers 2, 328.

[6] Burkh. 2, I, 64.

Mission overdraget til «Sierra Leone kirkelige M. S.», og har siden faaet sin indfødte Præst (Britisk Kveiah). Hvor han boer, anføres ikke. 1878 var her 42 Nadvergjæster. En ikke ordineret Missionær er i den seneste Tid bleven ansat paa Tasso Øen. Derimod ansatte det kirkelige M. S. en Kateket ved samme Tid i Port Lokkoh, der 1878 fik sin egen Missionær. Ved Udgangen af 1881 var her 85 Nadvergjæster og 2 Missionærer[1].

Det britiske B. S. lod 1865 Mathæus Evangelium og senere flere Stykker af den hellige Skrift trykke paa Timmanisproget[2].

c. Limbafolket.

Dette Folk boer Øst for det forrige inde i Landet mellem Lille Scarcies og Rokellefloderne. Efter i 1879 at have aflagt et Besøg her, anlagde en af *det wesleyanske M. S.'s* Udsendinge en Station her 1880. Ved Udgangen af Aaret 1880 var der 3 Medlemmer. 1 Missionær arbeider her[3].

d. Mendefolket.

Dette Folk boer langs Kysten til Gallinasfloden. Paa Sherbro tales en egen Mundart, beslægtet med Bullomsproget[4].

1795 anlagde *det baptistiske M. S.* en Station paa Bananas Øerne, men Missionæren maatte faa Maaneder efter paa Grund af Sygdom forlade Stedet[5].

1798 anlagde *det glasgowske M. S.* en Station paa Sherbro Øen, men Missionærerne døde kort efter, og Stationen blev opgivet[6].

Det nordamerikanske Kolonisationsselskab, der stiftedes 1816 for

---

[1] Rep. 1833—34, 33. 1864—65, 42. 1869—70, 18. 1871—72, 15 1872—73, 14 f. 1873—74, XIV. 1874—75, 17 f. 1878—79, XIV, 14. 1879 —80, XII. 1881—82, XIV, XVI, 15. Burkh. 2, I, 95 ff. C. M. int. 1866, 9 ff. 1879, 626 ff. 1881, 690. C. M. rev. 1859, 17. 1860, 235. 1871, 87. Miss. reg. 1852, 7. 347. Miss. leaves 1869, 98. 1870, 34 f. 223.

[2] Rep. 1866, 222. 1867, 271. 1881, 267.

[3] Rep. 1879, 138. 1880, 155. 1881, 161. 1882, 208 ff. 217. Wesl. miss. not. 1880, 228 ff.

[4] C. M. atl. 27. Burkh. 2, I, 74.

[5] Burkh. 2, I, 62. Gützlaff, 2, 57.

[6] Burkh. 2, I, 64.

at kolonisere frie Farvede i Afrika eller andetsteds, sendte 1817 to (congregationalistiske) Præster over til Afrika at udse Plads til en Koloni; de kjøbte 1818 en Landstrækning af Kongen over Sherbroøen; 1820 ankom Kolonister med Præst, udsendte af den amerikanske Regering, men klimatiske Hensyn foranledigede dem 1822 til at flytte længere mod Syd[1].

En Forening af christelige Menneskevenner sendte 1841 nogle befriede Negerslaver, der vare underviste i Christendommen, tilbage til Afrika med en Præst, og anlagde 1842 Stationen Kaw Mendi, der 1848 blev overtagen af *det amerikanske Missionssamfund* (Udpost omtr. 1857)[2]. 1850 anlagdes Tissana. Omtrent 1852 anlagdes Good Hope og Mo Toppan (siden opg.), nogle Aar senere Avery og Salem Hill (siden opg.), og endnu senere Debia (efter 1874), Mokassie (1881). 1880 var her 6 Missionærer, 1 indfødt Præst og 87 Medlemmer[2].

Efter at Sherbrolandet var blevet taget i Besiddelse af Englænderne, sendte *det kirkelige M. S.* 1863 en indfødt Kateket dertil, der bosatte sig i Bendo; fra 1866 af besat af en indfødt Præst. 1875 kom dertil York Ø. 1879 gik Missionen over til den anglikanske Kirke i Sierra Leone, og der anføres nu kun en Station. Befolkningen i Britisk Sherbro var 1881 4333, men det angives udtrykkeligt, at den var vist dobbelt saa stor. Antallet af Nadvergjæster var ved Udg. af 1881 258, af Christne omtr. 850[3].

Efter en Tid at have havt en Udpost her, anlagde *det wesleyanske M. S.* en Station her, rimeligvis i Bonthe, hvorfra Arbeidet strækker sig over paa Fastlandet. En Missionær arbeider her, og der er 117 Nadvergjæster, 17 paa Prøve[4].

1868 anlagde *Brødremenigheden i Amerika* en Station i Shingi[5].

Det britiske B. S. har udgivet Dele af den hellige Skrift paa

---

[1] Burkh. 2, I, 98 f. Africa redumed. London 1851, 9. 29 ff.

[2] Rep. 1880, 74 ff. Grundem. 2, I, 94 f. 176. C. M. int. 1870, 85 f. Thompson, Thompsom in Africa. Cleveland 1852, 189 ff. 318 f.

[3] Rep. 1862—63, 29. 1863—64, 54. 1866—67, XII. 1867—68, 15. 1873—74, 12. 1875—76, 19. 1879—80, 9. 1881—82, XVI, 15. C. M. int. 1864, 110 ff. 1870, 86 ff. 1877, 356 ff. 1879, 126. 1881, 723 f.

[4] Rep. 1880, 154 f. 1881, 161. 1882, 208 ff. 217.

[5] Grundem. 2, I, 176.

Mendesproget[1], *det amerikanske Traktatselskab* har hjulpet til Udgivelse af gudelige Skrifter paa dette Sprog[2], og *det amerikanske B. S.* har ogsaa hjulpet Missionen noget[3].

3. Peberkysten.

a. Veyfolket.

Veyfolket (udt. Vei) boer fra Gallinasfloden til Lille Kap Mount og omtrent 6 Mil ind i Landet. Dets Antal angives fra 15,000 (1831) til 100,000. Mange ere Muhamedanere, og 1874 omtales en muhamedansk Missionær fra det Indre af Landet, der arbeidede her[4].

Den almindelige Baptistconvention af Baptistsamfundet i Amerika, i Almindelighed kaldet *Treaarsconventionen,* der 1821 havde sendt en Missionær til Liberia, aabnede 1827 Skoler omtr. 7 Mil fra Kap Mount, men de synes snart at være blevne opgivne. Siden maa de dog være blevne fornyede, thi 1860 nævnes Grand Cape Mount som Station, derimod ikke 1870[5].

Det baselske B. S. anlagde 1828 en Station ved Kap Mount, der dog allerede Aaret efter blev opgivet[6].

1833 sendte *et i Liberia stiftet M. S.*, af hvilket Kirkesamfund, vide vi ikke, en Missionær til Veyfolket ved Kap Mount. Missionen ophørte vist snart igjen[7].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. anlagde 1858 en Station i Robertsport ved Kap Mount. Arbeidet her gjaldt navnlig Kolonister, men der arbeidedes ogsaa blandt Vey'er, og 1865 var en Station inde i Landet blandt dem tilsigtet, hvilket dog ikke synes

---

[1] Rep. 1881, 267.

[2] Rep. 1866, 147.

[3] Rep. 1873, 115.

[4] Wilson 66. Miss. reg. 1831, 486. Fox, mem. of C. C. Hoffmann. N. York 1868. 184 (Antallet af Folket angives her 1837 til 6000). Rep. Meth. Ep. M. S. 1873, 38. Col. ch. chr. 1874, 278. Spirit of miss. 1877, 470 ff. Forbes, Dahomey and the Dahomeans. Paris 1851, 85 ff.

[5] Tupper 277. 357. 362. 466. Miss. reg. 1829, 19.

[6] Burkh. 2, I, 102. Kiszling, ein Missionsleben. Basel 1871, 16.

[7] Miss. Reg. 1834, 16.

at være sket. Atter 1876 paatænktes en Missionsstation anlagt blandt dem, men heller ikke dette synes at være blevet udført[1].

Den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. anlagde 1869 en Station for Vey'erne i Greytown ved Robertsport, men 1875 blev den opgivet[2].

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. har en Station ved Marfarfloden (1877) med 1 kvindelig Arbeider. Den er rimeligvis bleven anlagt istedetfor den ovennævnte Station i Greytown[3].

Den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S., der i nogen Tid (indtil 1873) havde arbeidet blandt Vey'erne i Monrovias Forstad Veytown, anlagde 1878 en Station ved Kap Mount, hvor der ved Udgangen af 1881 var 3 Missionærer foruden Biskoppen, der 1879 tog Bolig her. Nadvergjæsternes Antal var 19[4].

b. Kondofolket.

Dette Folk boer Nord for Vey'erne og kaldes ogsaa efter en Konge, der beherskede det for 20 Aar siden, Boatswainfolket. I dets Hovedstad Boporro tales mange forskjellige Sprog, men Veysproget forstaaes almindeligt[5].

Her anlagde *den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S.* 1870 en Station (Udpost) i Totokoreh (Totokorrie, Totoquella), der rimeligvis blev opgivet 1874[6].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. anlagde 1878 en Station i Boporro, der opgaves samme Aar, men siden synes at være gjenoptaget[7].

c. Golahfolket.

Dette Folk boer S. O. for det forrige fra omtrent 5 Mil fra Kysten langt ind i Landet paa begge Sider af St. Paulsfloden. Det er ikke saa talrigt og saa mægtigt som for 40 Aar siden. Det

---

[1] Rep. 1858, 42. 1866, 87 f. 1876, 33 ff. 1881, 35.

[2] Rep. 1870, 17. 1872, 36. 1876, 26.

[3] Rep. 1881, 50. Rep. presb. ch. 1878, 27. 1881, 28.

[4] Spirit of missions 1873, 254. 1874, 512. 1875, 100. 1878, 348. 1879, 476. 1881, 513. 516. Bas. M. M. 1878, 181.

[5] Spirit of miss. 1871, 170 ff.

[6] Spirit of miss. 1870, 306 ff. 363. 671. 1874, 512. 1875, 116. 524.

[7] Rep. 1878, 35. 1881, 33. Bas. M. M. 1878, 180.

taler omtrent samme Sprog som Pessa'erne, Dei'erne, Kveia'erne og Bassa'erne [1].

Den sydlige Baptistconventions M. S. anlagde 1850 en Station i Sama, men paa Grund af Missionærens Død strax efter blev den opgivet [2].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. har havt en Station her, der 1856 havde 5 Medlemmer; endnu 1866 nævnes den, men forsvinder siden af Beretningerne, med mindre det er den, der nu gaaer under Navnet St. Pauls Flod eller Kongotown. I dette Distrikt fandtes ved Udgangen af 1880 8 indfødte Præster [3].

Den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. anlagde 1860 blandt dette Folk Stationen Mount Coffee eller Golah, der ophørte med Missionærens Død 1865 [4].

Generalsynodens Hedninge M. S. har en Station i Mühlenberg (1860), hvor der ved Udgangen af 1880 var 1 Missionær, 117 Christne og 62 Nadvergjæster [5].

d. Pessafolket.

Dette Folk boer Øst for Golah'erne, Nord for Bassa'erne [6]. Mulig drives der Mission blandt dem fra en eller anden af de nedenfor nævnte Stationer blandt andre Folk, saaledes navnlig fra *den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S.'s* Station i Caldwell [7].

e. Dei- og Kveiafolket.

Deifolket boede 1831 fra Lille Kap Mount til Junkfloden, Syd for Kap Mesurado, 3 à 4 Mil inde i Landet og talte 6—8000 Mennesker. Indenfor dem boede Kveiafolket. Vi sammenfatte dem under et, da det vil være meget vanskeligt at skille Missionsgjerningen mellem dem fra hinanden. Kongofolket, der hyppig omtales fra den prot. bisk. Kirkes Stationer, synes at være ensbetydende

---

[1] Wilson 67. Grundem. N. 4. Fox, Hoffmann 184 ff. Bowen, Centralafrica. Charleston 1857, 40. Spir. of miss. 1873, 386.

[2] Tupper 378. Bowen 68 ff.

[3] Rep. 1856, 40. 1866, 87. 1872, 45. 1877, 36. 1878, 35. 1881, 35. 42.

[4] Rep. 1861, 28. 1865, 14.

[5] Luth. miss. journ. 1883 N. 12 p. 4. Bas. M. M. 1872, 218. Spir. of miss. 1881, 158. Kiszling 26.

[6] Fox 184. Spirit of miss. 1871, 174.

[7] Spirit of miss. 1868, 842.

med Kveia'erne. Paa disse to Folks Omraade ligger Fristaten Liberia og navnlig dens Hovedstad Monrovia[1].

1822 flyttede *det nordamerikanske Kolonisationsselskab* sin Koloni af Frinegere fra Mendelandet længere mod Syd til den Landstrækning, det havde kjøbt ved Kap Mesurado, hvor Byen Monrovia anlagdes. I de følgende Aar kom stedse flere Frinegere til, og nye Kolonier anlagdes; det forenede Kolonisationsselskab i Ny York og Pennsylvanien anlagde en Koloni ved Bassa Cove, Mississippi og Louisiana Kolonisationsselskab (forenet 1841 med det amerikanske Kolonisationsselskab) anlagde en Koloni ved Greenville, Maryland Stats Kolonisationsselskab (stiftet 1831) Kolonien Maryland ved Kap Palmas (1834). I England stiftedes 1833 det britiske afrikanske Kolonisationsselskab, der tilsigtede at oprette en Koloni af Frinegre ved Kap Mount, hvilket dog ikke skete. Af disse Selskaber var det amerikanske Kolonisationsselskab det mægtigste, de andre synes at være gaaede op i det, og 1857 forenedes Maryland hermed; det udvidede stadig sine Besiddelser, og paa dets Raad erklærede Kolonien sig uafhængig 1847. Nu omfatter det Kyststrækningen fra Lille Kap Mount til omtr. 6° Ø. L. og har 718,000 Indvaanere[2].

De indvandrede Negre vare Christne, og med dem indvandrede Præster, saa at Missionsgjerningen navnlig i Førstningen mere blev et Arbeide blandt Christne end blandt Hedninger. *Treaarsconventionen* sendte 1821 Missionærer med de første Kolonister, og de bosatte sig med disse i Monrovia. 1836 anlagdes en Station i Ny Georgia. 1851 fornyedes Stationen i Monrovia og 1855 i Ny Georgia af *den sydlige Baptistconventions M. S.,* til hvem hin Conventions Missioner var gaaet over. 1848 anlagdes en Station i Ny Virginien, 1853 i Caldwell og Millsburg og 1854 i Clay Ashland og ved samme Tid i Ny Kentucky og lidt senere i Careysburgh, Louisiana og Marshall. Under Borgerkrigen afbrødes Forbindelsen med Moderlandet (fra 1863), og blev denne end atter siden tildels fornyet, opgav dog Conventionen 1875 hele Liberiamissionen[3].

---

[1] Miss. reg. 1831, 486. Grundem. N. 4. Africa redeemed 69. Spirit of miss. 1868, 140. 559. 843.

[2] Burkh. 2, I, 99 ff. Tupper 275. Miss. Reg. 1833, 310. 1834, 17. 1835, 17. 20. 1841, 25. Andrée 95. Africa redeemed 65 ff. Scott, day dawn in Africa. N. York 1858, 25. 182.

[3] Tupper 280 ff. 357 f. 368.

1828—1830 opholdt en Udsending fra *det baselske M. S.* sig i Monrovia. En Station var her egenlig ikke[1].

1832 begyndte *den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S.* sin Virksomhed i Liberia, skjøndt der ogsaa tidligere var kommet Methodistpræster dertil. En Station anlagdes i Monrovia, en anden i Whiteplains (1840—44), hvortil 1841 var kommen Robertsville (oph. inden 1856), Millsburgh, Heddington (nævnes sidste Gang 1875), Marshall, og senere Careysburgh, hvor eller snarere nærved hvilken «Kveiastationen» findes (opr. 1866), samt Mount Olive (1873). De statistiske Opgivelser ere meget ufuldstændige; ved Udgangen af 1880 var i hele Liberiamissionen 2098 Medlemmer, 161 paa Prøve, 1878 var der 21 Missionærer, 1880 8 indfødte Præster, thi M. S. er ifærd med at afløse hele Missionen og lade den blive selvstændig[2].

Det vestlige Hedninge M. S., siden kaldet *det presbyterianske Hedninge M. S.*, udsendte 1833 en Missionær til Monrovia, men hvis Stationen her ellers kom istand, blev den dog snart ophævet. 1845 anlagdes en Station her. Senere (mellem 1851 og 1855) anlagdes Kentucky eller Clay Ashland og Harrisburgh, 1863 Marshall, 1871 Samsonville (1876 Udpost). Ved Udgangen af 1880 arbeidede her 3 Missionærer, og her var ved Udgangen af 1878 168 Nadvergjæster[3].

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. har en Station i Mourovia (Bruverville) (1880) med 1 kvindelig Arbeider og en i Nærheden af Marshall med 1 kvindelig Arbeider[4].

Deu protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S. har Stationer i Monrovia (1853), Clay Ashland (1854—74), Caldwell (1865—1871). Foruden blandt Liberierne arbeidedes her blandt forskjellige andre Folk, f. Ex. Kru (Monrovia), Kongo'er (Caldwell, Monrovia, og blandt Kongoerne oprettedes en særegen Station i Crozierville eller Quaystown (1868). Ved Udgangen af 1881 var her 4 liberiske Missionærer, af hvilke kun en lønnedes fra Amerika. 1876 angives 174 Nadvergjæster; siden den Tid fattes Opgivelser.

---

[1] Kiszling 17.

[2] Rep. 1856, 40. 1866, 87. 1870, 33. 1875, 37. 1878, 34. 1879, 33. 40. 1880, 33 ff. 1881, 35. 40. M. reg. 1836, 22. 1842, 30. 1843, 22 f. 1846, 18. 1848, 20. Grundem. 2, I, 178.

[3] Rep. 1855, 26 f. 1864, 15. 1872, 35. 1877, 25. 1880, 24. 1881, 28. Miss. Reg. 1834, 17. 1840, 22. 1848, 20. Grundem. 2, I, 177.

[4] Rep. 1881, 8. 50, jfr. Rep. Presb. ch. 1881, 28.

En allerede 1865 fremsat Plan om en egen Biskop for Liberia er endnu ikke virkeliggjort[1].

Det britiske B. S. har gjentagne Gange hjulpet Missionen i Liberia[2], ligesaa *det religiøse Traktatselskab*[3].

e. Bassafolket.

Dette Folk boer ved Mundingen af St. John'sfloden og omtrent 2 Mil ind i Landet. Ifølge Sproget staaer det Krufolket nærmest. 1831 ansloges dets Antal til 125.000 Mennesker[4].

Det baselske M. S. gjorde Skridt til at anlægge en Station blandt dette Folk 1828 og atter senere, men 1831 opgav det al Mission i Liberia[5].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. anlagde 1833 en Station i Great Bassa, der vist snart blev opgivet. 1856 var der Stationer i Bexley, Edina (siden Udpost), senere er der anlagt Stationer i Buchanan (rimeligvis = Bassa) (før 1866), Durbinsville (før 1866, oph. 1875). Her arbeidede ved Udgangen af 1880 2 indfødte Præster (Edina og Bexley), og her fandtes 407 Medlemmer, 70 paa Prøve[6].

Treaarsconventionen (den sydlige Baptistconvention) anlagde 1835 en Station i Bassa Cove, 1837 i Edina (flyttet til Bexley 1845, gjenoprettet i Edina 1849), 1838 i Madebli eller St. Wills (opg. 1842). 1860 var her Stationer i Edina, Bexley, Vonbrunnshill, Buchanan, Lille Bassa, Freetown, Waterloo, af hvilke 1871 kun den i Lille Bassa bestod, hvilken siden er opgivet, rimeligvis 1875[7].

Kvinde Baptist M. S. har en Station i Bassa (1880) med en kvindelig Arbeider[8].

---

[1] Scott 38. 124. Spirit of miss. 1868, 146. 559. 564. 706. 842. 843. 1870, 237. 1871, 525. 565. 1874, 512. 1875, 116. 1876, 552. 1878, 488. 1881, 513. 516. Col. ch. chr. 1866, 461.

[2] Miss. Reg. 1835, 13. Rep. 1834, LXXXIX. 1855, CXIX. 1857, CCXVIII.

[3] Rep. 1849, 42. 1850, 80. 1852, 81. 1853, 81. 1855, 161. 1867, 179.

[4] Wilson 70. Miss. reg. 1831, 486.

[5] Kiszling 15. 23. 25.

[6] Rep. 1856, 40. 1866, 87. 1873, 39. 1879, 40. 1880, 40. 1881, 40. Miss. Reg. 1834, 16.

[7] Tupper 278 ff. 362. 368. Miss. Reg. 1844, 24. Burkh. 2, I, 103.

[8] Rep. 1881, 84. 1882, 85 ff.

Kvinde Baptist M. S. for Vesten har en Station i Bexley (1880) med en kvindelig Arbeider[1].

Den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S. anlagde 1854 en Station i Buchanan og 1855 i Bassa Cove; senere opgaves de, men 1875 fik Buchanan atter en Missionær, og ved Udgangen af 1881 fandtes her en Missionær (Liberier) og 16 Nadvergjæster[2].

Den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. har en Station i Lower Buchanan eller New Cess (1872) med 1 Missionær og 10 Nadvergjæster (Udg. af 1878)[3].

f. Fisker- eller Niffufolket.

Dette Folk (en Del af Kogbostammen) boer fra Egnen lidt Syd for St. Johnsfloden til henimod 9°. Det kunde maaske henregnes til Krufolket[4]. Ved Greenville bo baade Fiskerfolket, Krufolket og Blue Bassafolket, hvilket sidste er det oprindelige her. Om Missionsgjerningen blandt dette Folk henvises til Krufolket, idet der fra Stationerne blandt dette ogsaa arbeides blandt Fiskerfolket.

g. Krufolket.

Dette Folk (eg. Krao) (30 à 40,000) boer paa begge Sider, men mest Øst for Sinufloden (omtr. 9 Mil), men findes iøvrigt i alle europæiske Kolonier i Afrika, da de meget tage Tjeneste som Sømænd. Til dem maa snarest regnes Sedewefolket eller Store Sestres, da deres Sprog meget ligner Krusproget, og denne Stamme naaer da Cavallafloden. Blandt dette Folk grundede Franskmænd fra Normandiet allerede 1380 en Koloni (Petit Paris) ved Escravosfloden[5].

Den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. anlagde 1837 en Station i Greenville eller Bobli, der kort efter blev opgivet. 1841

---

[1] Rep. 1881, 85. 123.

[2] Scott 140. Spirit of missions 1875, 313. 1881, 513. 516.

[3] Rep. 1873, 29. 1880, 24.

[4] Wilson 70 f. Grundem. N. 4. Fox 168 (Kortet). Spirit of miss. 1872, 234. Schøn and Crowther 13.

[5] Spir. of miss. 1864, 378 (Bp. Payne siger, at Sedewe er nær beslægtet med Grebo). Wilson 71. Grundem. N. 4. Miss. reg. 1842, 80. Fox 185. Goldberry 1, 51.

anlagdes en Station i Settra King (opg. 1872, igjen 1877—1878), hvortil siden kom King Williamstown (1844—1848), Sinu (1845), Niffu (1860—1862). Ved Udgangen af 1878 var her 81 Nadvergjæster, og 1880 1 Missionær[1].

Treaarsconventionen (den sydlige Baptistconventions M. S.) anlagde 1850 en Station i Greenville, 1855 i Lexington, men 1863 ophørte som ovenfor omtalt Forbindelsen med Moderkirken[2].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. havde 1856 Stationer i Greenville (til 1876), Bluntsville (kort Tid efter opg.), hvortil siden en kort Tid kom Sinu (omtr. 1870). Ved Udgangen af 1880 var her 3 indfødte Præster (Gilberthaven, Sinu, Louisiana) og 161 Medlemmer[3].

h. Yedabofolket.

Dette Folk har fra det Indre skudt sig som en Kile ned mellem Krufolket og Sedewefolket. Særlig Missionsgjerning øves ikke blandt det[4].

i. Grebofolket.

Dette Folk (Grebo eller Gedebo) boer paa begge Sider af Kap Palmas. Nær beslægtet med dem er Webo'er, Plabo'er (25,000) og Berebi[5].

1828 udsendte *den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas indre og ydre M. S.* en Negerpræst til Liberia for der at begynde en Mission, men han døde, inden han kom afsted. 1828 var der i Hartford (Conn.) oprettet *en afrikansk Missionsskole* med det Formaal at uddanne unge Negre, og naar de egnede sig dertil, anbefale dem til ovennævnte Selskab. Dette skete 1830, og samme Aar sendte dette Selskab Missionærer til Liberia, men det Hele maa strax være blevet til Intet. 1835 ansatte Selskabet en derboende Mand til Lærer i Mount Vaughan, og efter at Selskabet 1835 var gaaet over til at blive *den protestantisk biskoppelige Kirke*

---

[1] Rep. 1848, 20. 1849, 19. 1861, 28. 1863, 17. 1873, 29. 1878, 27. 1879, 29. 1880, 24. 1881, 28. Miss. reg. 1840, 22. 1842, 30. 1843, 23.

[2] Tupper 287. 358. 362.

[3] Rep. 1856, 40. 1870, 33. 1872, 45. 1876, 35. 1879, 40. 1881, 40.

[4] Spir. of miss. 1864, 378.

[5] Wilson 71. 103 (hvor Berebi henregnes til Krufolket). Fox, Hoffmann 185 f. 296. Spirit of miss. 1869, 49. 610. 1873, 120. 1881, 156.

i Amerikas M. S., nedsatte dettes første Udsendinge sig 1836 her (St. James Hill). 1839 anlagdes Graway (opg. 1841, atter 1842 — omtr. 1848), 1839 Cavalla (opg. 1843, gjenoptaget 1844), i de nærmest paafølgende Aar Rockbukah, Tabu (uden Missionær 1846—55) og Kap Palmas. 1843 overgav det amerikanske M. S. det Stationerne Fishtown (ved 1850 i nogle Aar uden Missionær) og Rocktown[1] (ligeledes i nogle Aar uden Missionær, atter Hovedpost 1855). Senere anlagdes Greenhill eller Kap Palmas 1855, Half Graway 1855, Hening 1856, Bohlen eller Netea Lu (blandt Webo'erne), hvorfra man begyndte at trænge ind i Landet. Paa Grund af hyppige Dødsfald og stadig Omflytning blandt Missionærerne er det vanskeligt at faa Klarhed over, hvilke Stationer vare besatte af Præster, hvilke af Lærere eller Katecheter, hvilket ikke altid angives i Beretningerne, ligesom ogsaa de, der til en Tid vare Udposter, til en anden vare Hovedposter. 1870 havde Harper eller Mount Vaughan, Hoffmann, Bohlen (til 1873) Missionærer, Rockbuckah (endnu 1869), Tabu, Fishtown (endnu 1869), Hening havde end ikke Lærere. Senere nævnes foruden hine 3 Stationer Cavalla (1871—73. 1878), Tabu (1871—73), Graway (1874—74), Rocktown (1874—74), ved Udgangen af 1881 havde kun Kap Palmas, Cavalla, Cavalla Flod, Hoffmann Missionærer (ialt 1 amerikansk, 2 liberiske, 3 indfødte), Nadvergjæsternes Antal er 272. Siden 1879 har Biskoppen forlagt sin Bolig fra denne Mission, som i de senere Aar er gaaet meget tilbage[2].

Det amerikanske M. S. sendte 1830 Missionærer hertil, som anlagde Stationerne Fair Hope (1834) og Fishtown (1840), men da det 1844 opgav denne Mission, overlod det Fishtown (og Fair Hope) 1843 til den protestantisk biskoppelige Kirke i Amerikas M. S.[3].

1840 anlagde *den sydlige Baptist Conventions M. S.* en Station ved

---

[1] Nævnes istedetfor Hovedposten Fair Hope.

[2] Rep. 1860, 41 ff. 1861, 36 ff. 1862, 63 ff. Scott 25. 141. 155. 158. 164. 216. 294. Denison, hist. of for. miss. work of the prot. ep. ch. N. York 1, 67 ff. 119 ff. 271. Spirit. of miss. 1862, 368. 1869, 167 f. 223. 575 ff. 1870, 671. 1871, 525. 1874, 512. 1875, 116. 524. 1878, 488. 1881, 513. 516. Miss. reg. 1838, 28. 1840, 21. 1841, 23. 1843, 20. 1844, 26. 1845, 27. 1847, 20. 1848, 19. Fox, Hoffmann 178. Burkh. 2, I, 111.

[3] Rep. 1834, 37 ff. 1835, 35 ff. 1836, 36 f. 1841, 85. 1842, 99. 1843, 84. 1844, 86. Miss. Reg. 1831, 8. 1845, 27.

Kap Palmas, der opgaves 1841, fornyedes 1846, bestod endnu 1860, men ophørte snart efter, rimeligvis 1863[1].

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. havde 1856 en Station ved Kap Palmas eller Mount Scott (omtr. 1870), hvortil 1878 kom Garraway. Ved Udgangen af 1881 havde ingen af dem Missionærer, men her var 252 Medlemmer og 10 paa Prøve[2].

Det amerikanske B. S.[3] og *det amerikanske Traktatselskab*[4] have hjulpet Missionen og udgivet Skrifter paa Grebosproget.

Paa Begjæring af amerikanske Biskopper 1833 anlagde *Romerkirken* 1842 en Station ved Kap Palmas, og samme Aar oprettedes et apostolisk Præfektur til at forestaa Missionen fra Sahara til Kongo, men da Missionærerne døde, den ene efter den anden, opgaves Missionen 1845[5].

4. Tandkysten.

Denne Kyst regnes enten fra Kap Palmas eller maaske rettere fra Kap Frisko, da de dertil boende Folk høre til Grebostammen, til Kap Apollonia. Kun de Franske have sat sig fast her siden 1701 og atter siden i Midten af det 18de Aarhundrede ved Assinifloden, men det opgaves snart igjen. Omtr. 1855 have de atter sat sig fast her og ved Grand Bassam[6].

Den romersk katholske Kirke forsøgte allerede 1635 ved nogle franske Kapucinermunke en Mission, men den mislykkedes. Atter forsøgtes 1687 ved en fransk Munk en Mission i Assinie. Han døde kort efter. 1701 fornyedes Missionen, men opgaves atter 1703. 1844 forsøgtes atter Stationers Anlæggelse i Grand Bassam og Assinie; men Missionærerne døde allesammen samme Aar. 1851 optoges den førstnævnte Station, men opgaves samme Aar[7].

---

[1] Tupper 278. 280. 357. 362.

[2] Rep. 1856, 40. 1866, 87. 1873, 39. 1879, 40. 1881, 41.

[3] Rep. 1880, 21.

[4] Rep. 1842, 72. 1855, 168. 1860, 165. 1863, 132. Miss. Reg. 1844, 15.

[5] Jahrb. 1842, IV, 40. 1854, VI, 30. Ann. 1864, 102.

[6] Wilson 1, 102. Samling af Reisebeskr. Kbhn. 1789, 4, 362.

[7] Dapper 487. Samling af Reisebeskr. 4, 350 ff. Jahrb. 1847, II, 6. 1876, II, 24. V, 65. Annales 1864, 102.

5. Guldkysten.

Denne Kyst gaaer fra Kap Apollonia til Voltafloden. Den har tidligere været besaaet med europæiske Forter. Det første, Elmina, anlagdes af Portugiserne 1481 og erobredes af Hollænderne 1637, 4 Forter anlagdes af de Danske, to af Preusserne (til 1720), et af de Franske (1786), 9 af Englænderne og 11 af Hollænderne. 1821 gik de engelske Besiddelser over til den engelske Regering der 1831 overtog Protectoratet over Fanti o. fl. Kyststrækninger. 1851 kjøbte de de danske, 1872 de hollandske Forter. Beboernes Antal er 520,070[1].

a. Ahantafolket.

Dette Folk boer fra Tendafloden til Øst for Prahfloden. Englænderne havde her Fort Dixcove, men den øvrige Del af Folket var under hollandsk Beskyttelse til 1872, da de hollandske Besiddelser solgtes til England[2].

1875 anlagde *det wesleyanske M. S.* en Station i Dixcove, hvor der ved Udgangen af 1881 var 282 Medlemmer, 38 paa Prøve og 1 Negermissionær[3].

b. Fantifolket.

Dette Folk (tidligere kaldet Fetu) boer fra Vest for Udløbet af Prahfloden til Densufloden. Her ligger Kap Coast, der efter afvexlende at have været i de Svenskes (1652—58. 1660—63), de Danskes (1658—59), og Hollændernes (1659—60. 1663—64) kom i Englændernes Besiddelse. Disse have 1872 erhvervet Elmina[4].

Den danske Regering havde 1659 anlagt Fortet Frederiksberg, som afstodes til Englænderne 1685. Allerede 1662 ankom en dansk

---

[1] Wilson 108 ff. Andrée 95. Isert. 249 f. Hesse, der Asantekrieg. Basel 1874, 7. Labarthe, Reise nach der Küste v. Guinea. Lpz. (1803). 48. 58. 191 f. Saml. af Reisebeskr. 5, 115. Müller, die afrik. Landsch. Fetu. Nürnberg 1675, 8 ff.

[2] Wesl. miss. not. 1869, 158. 1872, 121. Monatsbl. d. nordd. Mg. Bremen 1840, 259.

[3] Rep. 1876, 119. 1878, 150. 158. 1882, 218.

[4] Müller 9 ff. Isert. 249. Tupper 378. Saml. af Reisebeskr. 5, 101 ff. Grundem. N. 5. Col. ch. chr. 1859, 62 (der angives Befolkningen ved Kap Coast at høre til Krobofolket)

Præst hertil, der blev her til 1669, men det synes ikke, at han har øvet nogen Missionsgjerning[1].

Den hollandske Regering havde i Elmina en Præst, men nogen videre Missionsgjerning øvedes ikke; thi saalænge den besad Elmina, vilde den ikke taale nogen saadan der. Dog blev vel her ligesom andetsteds de Børn, der fødtes i utugtige Forbindelser af de Hvide med Negerkvinder, døbte og oplærte i Christendom. Imidlertid udgik dog den første egenlige Missionsgjerning herfra, idet en Neger, der havde studeret i Leiden, prædikede i Elmina omtr. 1743 for sine Landsmænd. En Anmodning fra den hollandske Guvernør til baselske Missionærer 1846 om at anlægge en Station i Elmina kunde de ikke efterkomme[2].

I Kap Coast var ogsaa en Præst fast ansat, men Missionsgjerning dreves ikke. 1751 besluttede *Evangelieudbredelsesselskabet* paa Opfordring af en af dets Præster i Amerika at antage sig Fantifolket, og det sendte ham over til Guinea som Reisepræst, hvor han arbeidede i 6 Aar, til Sygdom nødte ham til at tage hjem. 1766 sendte det en Indfødt, han havde taget med til England, og som der var uddannet til Præst, som Missionær til Kap Coast, hvor han arbeidede i 50 Aar († 1816), tilsyneladende uden Resultat[3].

Det wesleyanske M. S. oprettede 1834 en Station i Kap Coast, hvor endel unge Negre, der i Regeringsskolen havde lært Herren at kjende, havde dannet en Forsamling til Fremme af christelig Erkjendelse, og vare traadte i Forbindelse med Methodisterne. Stationer anlagdes i Anamabu (1836), hvortil snart kom mange Udposter. Andre Stationer anlagdes i Donomasi (1848), Abakrampa (1871—75), Winnebah (1873), Ekroful (1875, Udpost 1880), Elmina (1875), Mankessim (1880), Assin eller Dunkva (1881). 1880 havde Saltpond, 1881 Assafa en indfødt Præst. Ved Ud-

---

[1] Müller, 21. Tileman, Beretn. om det Landskab Guinea. Kbhn. 1697, 74 f. Monrad, Bidrag til en Skildring af Guineakysten. Kbhn. 1822, VII.

[2] Gundert 23. M. Reg. 1847, 340. Mosl. miss. not. 1872, 121. Tilemann 65.

[3] Wilson 109. Burkh. 2, I, 117. Anderson, hist. of the col. chr. London 1856, 3, 368 f. Col. ch. chr. 1858, 25. Schøn and Crowther 265. Tileman 69.

gangen af 1881 var her 1 engelsk og 10 indfødte Missionærer, 4831 Medlemmer og 233 paa Prøve[1].

Den engelske Kirke har en Præst i Kap Coast, men han befatter sig ikke med Hedningemission for ikke at gaa Methodisterne i Veien[2].

Romerkirken besluttede ved Propagandaen i Rom at grundlægge en Mission i Guinea 1634 med franske Kapucinere, men Hollænderne fordreve dem. 1674 begyndtes der atter en Mission, men i det 18de Aarhundredes Begyndelse ophørte den. Først 1880 gjenoptoges Missionen, idet en Station anlagdes i Elmina[3].

c. Asjantifolket.
(Tsji eller Otsji).

Dette mægtige Negerfolk, der i Grunden er det samme som Fantierne (begge tilsammen 5—6 Mill.), boer indenfor dette til Voltafloden og har et mægtigt Rige paa en Mill. Mennesker med Hovedstaden Kumassi. Fra 1807 af, da de første Gang naaede Kysten, have de flere Gange gjort Anfald paa Englænderne og bibragte dem et stort Nederlag 1824. Først 1831 kom en Fred istand, hvorefter Missionærer fik Indpas i Landet. En ny Krig endte med Kumassis Erobring af Englænderne 1874[4].

1841 lykkedes det *det wesleyanske M. S.* at oprette en Station i Kumassi. Efter at have været ubesat fra 1863—1876 blev den igjen optaget 1877, men allerede 1878 havde den ingen Missionær og har senere ingen havt, om den end staaer opført i Beretningen[5].

I dette Sprogomraade har *det baselske M. S.* anlagt Stationer i Asjantis Vasalstater Akvapim, Akim, Akvambu. 1835 flyttedes den baselske Mission fra Christiansborg (Ussu) til Akropong (ubesat 1840—1843), hvortil siden kom Aburi (1847, ubesat 1849—57), begge i Akvapim, Dauromadam (1856—57, Privatstation) og Anum

---

[1] Rep. 1861, 81. 1870, 87. 1871, 88. 1874, 86. 1876, 119. 1878, 150. 158. 1880, 158. 1881, 164 f. 1882, 113 f. Hoole 338. Wesl. m. n. 1873, 12. Burkh. 2, I, 117 ff. M. reg. 1836, 19. 1837, 12. 1850, 12.

[2] Miss. leaves 1876, 267.

[3] Jahrb. 1847, II, 4. Miss. cath. 1880, 344.

[4] Wilson, 116 ff. Burkh. 2, I, 127 ff. Grundem. 2, I, 109. 117 ff. 191. Hesse, 9 ff. Rep. Brit. B. S. 1852, CXXXI.

[5] Rep. 1863, 113. 1864, 124. 1877, 137. 1878, 151. 1879, 43. 1882, 213. Burkh. 2, I, 129 ff.

(1864—69), begge i Akvambu, Gjadam (1853—59), Kjebi (1861), og Begoro (1875), disse tre i Akim, Abetifi i Asjanti (1876), hvor der ved Udgangen af 1880 var 1136 Nadvergjæster og ialt 2556 Christne, 14 Missionærer og 5 indfødte Præster[1].

Det britiske B. S. har støttet den baselske Mission og udgivet hele Bibelen paa Otsji[2].

d. Akkrafolket.
(Gasproget).

Dette Folk, hvis Antal angives fra 150,000 til 300,000 Mennesker, er nær beslægtet med de andre ovenfor nævnte. Det boer langs Kysten fra Densufloden til Voltafloden og er beslægtet med flere Stammer mod N. O. Den østlige Mundart hedder Adangme (i Prampram) og tales ogsaa mere ind ad Landet til[3].

I dette Sprogomraade have forskjellige europæiske Magter havt Kolonier. Allerede 1452 anlagde Portugiserne et Fort i Akkra, der ødelagdes af de Franske 1578, og siden fordreves de fra hele Kysten af Hollænderne. Disses eneste Koloni her (lige ved Akkra) var Crevecæur, Englænderne anlagde Akkra og Prampram, de Danske Christiansborg (1659), (Augustenborg), Fredensborg (mellem 1735 og 1741), Kongsten 1783[4].

De europæiske Magter synes Intet at have gjort for Hedningernes Omvendelse. I de danske Kolonier var der ansat 2, senere kun 1 Præst, fra 1809 i mange Aar slet ingen, og Præsterne, der kom her, synes saagodtsom aldeles ikke at have befattet sig med Missionsgjerning. Europæerne levede i polske Ægteskaber med Negerkvinder, Børnene bleve døbte og oplærte i Christendommen, og de levede saa i lignende Ægteskaber som deres Fædre, det var den hele Mission[5].

En Akkramulat, som en dansk Præst bragte tilbage til Danmark 1726, blev der døbt, geraadede paa Afveie, men omvendtes,

---

[1] Ber. 1870, 18. 1872, XXVI. 1880, XII. XVII. Hesse 14 ff. Grundem. 2, I, 110 ff. 188 ff. Bas. M. M. 1878, 312 ff. Buhl, die Basler Mission auf der Goldküste. Basel 1882.

[2] Rep. 1858, CLXXIX. 1866, 224. 1869, 287. 1871, 304. 1872, 286 ff.

[3] Grundem. 2, I, 187. Wesl. m. n. 1876, 268. Bas. M. M. 1859, 52. Saml. af Reisebeskr. 5, 103 ff. Rep. brit. B. S. 1859, 262.

[4] Bas. M. M. 1827, IV, 525 f. Labarthe 191 f. Isert. 26. 32. 254.

[5] Isert. 266 f. Monrad, XVIII, 370 ff. Rømer, Efterretn. om Kysten Guinea. Kbhn. 1760, 325 f. D. M. S. Aarsb. 1836, 5.

og 1736 med en Europæer sendt af *Brødremenigheden* til Guinea, hvor han anlagde en Station i Christiansborg. Inden 1740 kaldtes han tilbage. 1768 udsendtes andre Missionærer, der forsøgte Missionsanlæg baade i Christiansborg og Fredensborg (Ningo), men de døde, og Missionen blev opgivet[1].

Det baselske M. S. besluttede 1827 at udsende Missionærer til Guldkysten, og ved det danske M. S.'s Medvirkning tillod Regeringen dem det, saameget mere, som (de christnede ?) Negre havde bedet Regeringen om atter at faa en Præst. Det danske M. S. støttede fra først af denne Mission og ønskede 1835 ganske at overtage den, hvilket dog ikke skete. Efter at de første Missionærer vare ordinerede i Kjøbenhavn 1828, afreiste de til Guinea og ankom til Christiansborg 1829 for at udse sig en Missionsplads. Det dræbende Klima kaldte alle Missionærerne bort paa en nær, og det paabegyndte Arbeide i Fredensborg maatte opgives; i Christiansborg virkede Missionæren indtil 1835 mest som Præst for de Christne. 1845 anlagdes en Station i Christiansborg (Ussu), hvortil siden kom Abokobi (1854), Odumase (1856), Ada (1864, Station 1867). Paa disse Stationer var der ved Udgangen af 1880 19 Missionærer, 4 indfødte Præster, 786 Nadvergjæster, 1637 Christne[2].

Det wesleyanske M. S. anlagde 1841 en Station i Akkra (Jamestown), hvortil 1875 kom Prampram. Her var ved Udgangen af 1881 1 Missionær, 1 indfødt Præst, 424 Medlemmer og 52 paa Prøve[3].

Det britiske B. S. udgav 1843 to Evangelier paa Gasproget, oversatte af en indfødt Neger, der 1843 ansattes af Regeringen som Præst paa Guldkysten, om i Kap Coast eller Akkra, vide vi

---

[1] Uebers. d. Missionsgesch. d. ev. Brüdergem. Gnadau 1833, 1, 38 f. 2, 23 ff. Der evang. Heidenbote, Basel 1830, 17 f.

[2] Ber. 1872, XXV f. 1880, XIII ff. Grundem. 2, I, 109 ff. Heck, zehn Jahre auf der Goldküste. Basel 1869, 14 ff. D. M. S. Aarsb. 1826, 49. 1827, 33. 1836, 5 f. 1837, 22. 1838, 22. D. Mbl. 1836, 9 ff. 90. D. Religbl. 1827, 193. 1829, 377 ff. Münter, Rede bey der Einweihung von vier nach der Küste Guinea bestimmten Missionare. Kopenh. 1828.

[3] Rep. 1861, 81. 1876, 119. 1878, 150. 158. 1882, 218. Miss. reg. 1842, 22.

ikke. Senere har det udgivet hele Bibelen paa dette Sprog og sørget for Udbredelsen deraf og derved meget hjulpet den baselske Mission[1].

6. Slavekysten.

Denne Kyst strækker sig fra Voltafloden til Nigerfloden. Bag Kysten ligger 3 Riger, Dahome, Yoruba og Benin. Fra det Sted, hvor Kysten dreier mod Syd, kaldes den ogsaa Beninkysten[2].

a. Ewefolket.
(Krepelandet).

Dette Folks vestlige Afdeling boer fra Voltafloden til henimod 2° Ø. L. og ind i Landet til 7° N. Br.[3]; dets østlige Afdeling er Riget Dahome, der strækker sig til Opara Floden mod Øst og til 8° N. Br. mod Nord. De Danske have her havt Fortet Keta (Prindsensten). Den yderste Kyststrimmel er her i Englændernes Besiddelse. Sproget tales af 5 Millioner[3].

Det nordtyske M. S. anlagde 1847 en Station i Peki (uden Miss. 1851—52). Paa Grund af Krigsuroligheder maatte denne 1853 forlægges til Keta, og 1856 anlagdes Waya, 1857 Anyako, 1860 Wegbe. 1869 ødelagdes i Asjantekrigen baade Wegbe og Waya, dog gjenoptoges den sidste 1872. Der findes paa de 3 Stationer 121 Døbte, hvoraf 79 ere Nadvergjæster[4].

Bibelselskabet i Bremen har udgivet Dele af den hellige Skrift i Ewesproget og er deri blevet støttet af *det britiske B. S.*[5].

Den romersk katholske Kirke oprettede 1860 et apostolisk Vikariat Dahome (Benin). Allerede tidligere havde portugisiske Missionærer ikke uden Held arbeidet i Dahome, og 1861 anlagdes med Kongen af Dahomes Tilladelse en Station i Whydah (Iuidah), hvor franske Missionærer havde arbeidet 1667 og 1670, men begge Gange fordreves ved protestantiske Kjøbmænds Iversyge, og Portu-

---

[1] Rep. 1843, CXVI. 1844, CXXIV. 1845, CXLIV f. 1854, CXXIII. 1856, CLXXXIV. 1871, 304.

[2] Wilson 139.

[3] Grundem. N. 5. 6. Bas. Miss. Mag. 1856, II, 87. Rep. brit. B. S. 1861, 207.

[4] Grundem. 2, I, 121 ff. 191 ff. Zahn, Die Arbeit der nordd. Mg. Bremen 1864, 26 ff. Zahn, Vier Freistätte im Sclavenlande. Bremen 1870.

[5] Rep. 1861, 206. 1878, 129.

giserne ligeledes 1698 eller 1699 havde gjort et frugtesløst Missionsforsøg. Senere havde Portugiserne sat sig fast her (til 1825) og bygget en Kirke. Paa et Besøg i Abome blev Biskoppen venlig modtaget, men forandrede politiske Forhold foranledigede, at ingen Station her anlagdes. I hele Stiftet (fra Volta til Benin) arbeidede 1874 11 Præster, og 1882 var der 10,000 Papister (deraf i Lagos 3000, Porto Novo 2000, Popo 3000, Whydah med Gadomey og Abome 2000)[1].

b. Popofolket.

Dette Folk, der er nær beslægtet med det forrige, boer ved Kysten indtil Ogunflodens Udløb. 1861 har England bemægtiget sig Lagos, og dets Besiddelser ere siden blevne udvidede til en smal Kyststrækning fra Badagry til 4° Ø. L. Ogsaa Frankrig har sat sig fast her, og 1863 gav Kongen af Popo sig under denne Magts Beskyttelse. Muhamedanismen har trængt sig frem hertil, saa at af Befolkningen i Lagos (40,000) er ¼ Muhamedanere[2].

Paa hjemvendende christne forhenværende Negerslavers Begjæring anlagde *det wesleyanske M. S.* 1842 en Station i Badagry, der 1843 forlagdes til Lagos. Før 1861 anlagdes Whydah (Udpost 1866, fornyet 1881), Porto Novo (1875), Lille Popo (1876), Ahgwey (1877—79), Gadomey (1881). Her var der ved Udgangen af 1881 4 engelske, 5 indfødte Missionærer, 1127 Medlemmer og 98 paa Prøve. Mere end de andre M. S., der arbeide her, retter det sin Opmærksomhed ogsaa paa Popofolket[3].

Det kirkelige M. S. anlagde 1845 som en Begyndelse til Yorubamissionen en Station i Badagry, hvortil 1852 kom Lagos, men da meget faa af disses Medlemmer ere Popoer, hvilke vise meget Had til Christendommen, henføres Missionen her og i Lagos til Yorubamissionen[4].

---

[1] Annales 1865, 84. 1864, 420. 1863, 46. Kath. Miss. 1874, 98. 101. Monatsblatt d. nord. M. G. 1840, 369. Valdez 1, 341. Jahrb. 1882, VI, 57 f. Saml. af Reisebeskr. 6, 7 f.

[2] Grundemann N. 5. 6. Grundem. 2, I, 125. C. M. atl. 35. Petermann 1864, 194. C. M. int. 1882, 21. Tucker, Abbeokuta. London 1853, 97.

[3] Rep. 1861, 81. 1867, 47. 1876, 119. 1878, 150 ff. Grundem. 2, I, 139 f. W. Miss. not. 1876, 101. 219. 1881, 200.

[4] Rep. 1874—75, 24.

Det sydlige Baptistconventions M. S. anlagde 1855 en Station i Lagos, nærmest beregnet paa at støtte Yorubamissionen[1].

Romerkirken anlagde før 1874 en Udpost i Ahgwey (Ague), der kort efter 1874 blev selvstændig Station. Forhenværende brasilianske Slaver, der ere vendte tilbage hertil, danne Forbindelsesleddet. I det portugisiske Fort Ajuda eller Lille Popo (anl. 1680), er der en romersk katholsk Præst, og mange indfødte Christne findes der. Ved Badagry er anlagt en christelig Landsby, St. Josef of Tokpo (1877)[2].

c. Yoruba- eller Okufolket.

Øst for Oparafloden ligger Yorubariget, der bestod i forrige Aarhundrede og til henved 1830 og strakte sig til Niger og langt ind i Landet. Det omfattede endel med hverandre nær beslægtede Folk, der talte samme Sprog om end i forskjellige Mundarter (3 Mill.) Af disse skulle vi her blot nævne Iketu, Otta, Jebu (ved Leke), Idsjebu, Egba, Egbadu, Yoruba, Ondo, Ife, Idsjessa. De muhamedanske Fellatah'ers (Fulla'ers) Anfald og andre Krige have foranlediget store Forstyrrelser, og under disse har der reist sig et nyt Yorubarige med Abeokuta som Hovedstad, der blev anlagt omtr. 1825, og i hvilken Flygtninge fra mange forskjellige Yorubabyer have bosat sig. Fra 1839 af droge befriede Negerslaver (Egbaer), deriblandt mange Christne, tilbage til deres Hjemland, og derfra skriver sig Missionens Begyndelse[3].

Til Yoruba'erne hører Kakanda'erne, der naa Niger ved dens Sammenløb med Tsjadda[4].

En *Baptist,* der ei stod i Forbindelse med noget Selskab, nedsatte sig 1841 i Addakuddu, men døde samme Aar[5].

Det kirkelige M. S. anlagde, foranlediget ved Begjæringer fra Abeokuta, en Station, først i Badagry 1845, derpaa i Abeokuta 1846,

---

[1] Tupper 385. 413. 416 f. 422. 426. 429.

[2] Kath. Miss. 1874, 98. 101. Wesl. m. m. 1881, 42. Valdez 1, 323. 325. Forbes 22. Jahrb. 1882, VI, 58. Miss. cath. 1881, 442.

[3] Grundem. N. 6. Grundem. 2, I, 125 ff. C. M. atl. 35 ff. Bowen, Central Africa. Charleston 1857, 105 ff. 220. 268 ff. Tupper 369. Burton, Abeokuta. London 1863, 1, 223 ff. 304. Annales 1864, 427 (hvor de kaldes Nango'er).

[4] Schøn and Crowther 134. Crowther 201.

[5] Schøn and Crowther 134. 228 f.

hvortil 1852 kom Lagos og Otta, Ibadan (1853), Idsjaji (1853, ødelagt 1862), Ojo (1856), Okeodan (1863—65). 1867 fordreves de europæiske Missionærer fra Abeokuta, ligesom ogsaa Ibadan fra 1869 af var uden europæisk Missionær, men under indfødte Præster fortsattes Gjerningen, og den naturlige Følge af hine Uroligheder var en Forstærkelse og Udvidelse af det indfødte Element. Senere ere Stationer anlagte i Ebute mete (1872) og i Leke (1874). I Juni 1882 var der europæiske Missionærer (7) i Lagos og Abeokuta og indfødte Præster (14) i Ebute mete, Lagos, Ode Onda (1876), Abeokuta (i Staddelene Ake og Igbore (Udpost siden 1849) (før 1862), Oshielle, Ibadan. Leke havde kun en Kateket, ligesaa Otta, der tidligere havde en indfødt Præst. Paa disse Stationer samt Kystdistriktet var der 6742 indfødte Christne, hvoraf 395 vare Nadvergjæster[1].

Det wesleyanske M. S. anlagde Stationer i Abeokuta (1850), Ibadan (1878—79), Ojo (1879—79), Igboho (1879—79), Yaba (1879). Ved Udgangen af 1881 var her 2 indfødte Missionærer, 272 Medlemmer og 56 paa Prøve[2].

Den sydlige Baptist Conventions M. S. sendte 1850 en Missionær til Vest Afrika, der samme Aar tog Bolig i Abeokuta (til 1852), nærmest for at trænge længere ind i Landet. 1854 anlagdes en Station i Idsjaji (ophævet paa Grund af Krigsuroligheder 1861), 1855 Ogbomishaw, 1857 Abeokuta, 1859 Awyaw eller Ojo (—64). Krigsuroligheder foranledigede, at hele Missionen ophørte 1869. Først 1876 gjenoptoges Gjerningen i Abeokuta, 1878 i Ogbomishaw. Hvormange Christne der ere paa Stationerne, er ikke angivet. Missionærernes Antal er 2[3].

Stationen i Lagos (1855) er gaaet over til «*det farvede M. S.*»,

---

[1] Rep. 1862—63, 34. 1863—64, 60. 1864—65, 47. 1876—77, XIV. 1877—78, 21. 1879—80, XII. XIV. 1881—82, XIV ff. Tucker 94 ff. Barber, Oshielle. London 1857, 56 ff. C. M. atl. 34 ff. Grundem. 2, I, 130 ff. 194 ff. Seventeen years in the Yoruba country. Mem. of A. Hinderer. London 1872, 51 ff. C. M. int. 1878, 648.

[2] Rep. 1878, 150 f. 1879, 160 f. 1880, 158. 1882, 219. Miss. Reg. 1852, 12.

[3] Tupper 377 ff. Foreign miss. journal. Richmond 1880, N. 122. Bowen 127 ff.

rimeligvis et Hjælpeselskab af det ovenanførte. Her arbeider en Missionær[1].

1860 var der i Abeokuta ogsaa *en amerikansk Baptistmissionær*, der støttedes fra Nordstaterne, foranlediget ved Splittelsen i Amerika angaaende Slavespørgsmaalet. Han støttedes dog ikke af den amerikanske Baptistforening, i hvis Beretning for 1863 han ikke omtales, og det har vist været en ren foreløbig Mission[2].

Romerkirken udvidede 1864 sine Missioner til dette Sprogomraade ved Anlæggelsen af en Station i Porto Novo, hvortil 1877 kom Lagos og 1880 Abeokuta[3].

Det britiske B. S. har udgivet hele Bibelen paa Yoruba og gjentagne Gange støttet Missionen[4].

Det religiøse Traktatselskab har fremhjulpet Udgivelsen af gudelige Skrifter paa Yorubasproget[5].

7. Nigerlandene.

1841 udsendte den engelske Regering en Expedition opad Nigerfloden for at undertrykke Slavehandelen. Den ledsagedes af en af *det kirkelige M. S.'s* Missionærer fra Sierra Leone og af en christen Neger (Samuel Crowther). 1854 udsendtes en anden Negerexpedition, der trængte opad Tsjadda og naaede Gurowa (11" Ø. L.). Med denne fulgte Miss. Crowther. Atter 1857 fulgte han en tredie Expedition, der naaede Rabba, denne Gang for at paabegynde en Mission i Nigerlandene[6].

a. Nupefolket.

Dette Folk (Nufi) boer hinsides Sammenløbet af Niger og Tsjadda. Dets tidligere Hovedstad var Rabba; siden det er blevet skatskyldigt til Fellatah'erne, er Hovedstaden Bida (80,000 Indv.). Muhamedanismen er fremherskende i dette Folk[7].

---

[1] Foreign m. j. 1880, 122. Bowen 185.

[2] Burton 1, 244.

[3] Jahrb. 1881, I, 27. 1872, IV, 25. Annales 1864, 427. 1867, 238. Kath. Miss. 1874, 99. Miss. cath. 1881, 90. 242.

[4] Rep. 1850, CXVII. 1851, CI. 1870, 260. 1879, 133. 1881, 123.

[5] Rep. 1860, 126. 1861, 140.

[6] C. M. atl. 37 ff. C. M. int. 1863, 28 f.

[7] C. M. atl. 38. Rep. C. M. soc. 1868—69, 36. 1877—78, 44. C. M. int. 1853, 253.

Det kirkelige M. S. anlagde 1867 Stationer i Rabba (1860 fordreves Missionærerne herfra) og i Gbebe (flyttet 1865 til) Lokoja. 1876 anlagdes Eggan (Kipo Hill). Befolkningen i Lokoja er kun tildels Nufi'er. Nigermissionen drives udelukkende af Negre, og i Spidsen for den staaer siden 1864 den indfødte Neger, Sam. Crowther, som Biskop. Paa ovennævnte 2 Stationer fandtes i Juni 1882 2 indfødte Missionærer. Nadvergjæsternes Antal i Lokoja var 56[1].

Det wesleyanske M. S. har 1879 anlagt en Station i Eggan med en Missionær. Dertil er 1881 Wunaga, Havnestaden til Bida, kommet. Det er Hensigten derfra at anlægge en Række Stationer lige op til Tsadsøen. Ved Udgangen af 1882 arbeidede her 1 europæisk og 1 indfødt Missionær, og her var 18 Medlemmer og 15 paa Prøve[2].

Det britiske B. S. har udgivet noget af Matthæus Ev. paa Nupi[3].

b. Haussafolket.

Dette Folk, der ogsaa er et Negerfolk, boer Vest for Nufi'erne og Nord for Tsjadda. De ere Muhamedanere[4]. Der er ingen særlig Station blandt dem, men i *det kirkelige M. S.'s* Station Lokoja tales meget Haussa, og det synes at være i Tiltagende der, af hvilken Grund ogsaa Missionærerne beskjæftige sig med literære Arbeider i dette Sprog[5].

Det britske B. S. har udgivet det N. T. og endel af det G. T. paa Haussa[6].

c. Bunufolket.

Dette Folk boer paa den vestre Bred af Niger omkring Lokoja. Der holdes her særlig Gudstjeneste paa dette Sprog, og der samles i Almindelighed 110 Tilhørere[7]. I Gbebe tæt ved Lokoja ligesom

---

[1] Rep. 1862—63, 50. 1863—64, 70. 74. 1881—82, XVI. C. M. atl. 38 ff. Johnson, a journey up the Niger. London (1878). (Om hele Nigermissionen).

[2] Rep. 1882, 214. 219. Wesl. miss. not. 1880, 114. 244. 1882, 302 f.

[3] Rep. 1881, 267.

[4] Hartmann 1, 460.

[5] Rep. 1879—80, 2.

[6] Rep. 1858, CCXI. 1881, 267.

[7] Rep. 1863—64, 7. 1865—66, 65. 1866—67, 30. 1867—68, 23. 1879—80, 21.

ogsaa her mødes overhovedet mange Sprog, nemlig Igbira, Nupe, Haussa, Eki, Yagba, Igarra, Kakando, Gheri, Bunu. Det første anførtes 1864 som Hovedsproget i Gbebe; i Lokoja synes Bunu, Igbira, Nupe og Haussa at være det[1].

d. Igarra- eller Akpottofolket.

Dette Folk boer paa den sydlige Bred af Tsjadda til 8° og paa den østlige Bred af Niger til Syd for 7°. Her havde *det kirkelige M. S.* en Station i Idda fra 1864—67[2].

e. Ibofolket.

Dette Folk boer Syd for Igarrafolket. Sproget tales i forskjellige Mundarter fra Cross Floden til Benin og er ifærd med at fortrænge Bonnysproget. Hoveddialekten er Isoama[3].

Da den første Biskop af Sierra Leone ankom derti 1852, henvendte derboende christnede Ibo'er sig til ham med Anmodning om, at der maatte blive sendt Missionærer til deres Landsmænd. 1857 anlagde *det kirkelige M. S.* en Station i Onitsja (1857), hvortil siden kom Bonny (1866), Osamare (1872), Ny Kalabar (1875), Asaba (1875), Alenso (1878). Paa disse Stationer (Onitsja og Alenso ere for Tiden uden Missionærer) arbeidede i Juni 1882 5 Missionærer foruden Biskoppen, og i hele Nigermissionen fandtes 451 Nadvergjæster, 1599 Christne[4].

Det britiske B. S. har udgivet noget af det N. T. paa Ibo[5].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har gjentagne Gange støttet Nigermissionen[6].

f. Orufolket eller Beninfolket.

Dette Folk, der ogsaa kaldes Ijo (Udso), Brass, Itebu eller Nempe, boer 20 Mil opad Nunfloden samt Vest for Idda[7].

---

[1] Crowther, journal of an exped. up the Niger and Tshadda. London 1855, 200. Schøn and Crowther 118.

[2] Rep. 1865—66, XII. C. M. atl. 38.

[3] Crowther 200. Schøn and Crowther 52. Grundm. N. 7.

[4] Rep. 1867—68, XII, 23. 1873—74, 26 f. 1878—79, 24. 1881—82 XIV. XVI. C. M. int. 1853, 253. C. M. atl. 40. Crowther 25.

[5] Rep. 1860, 151. 1864, 217. 1867, 271. 1881 267.

[6] Rep. 1865, 40. 1873, 48 f.

[7] Crowther 199. Schøn and Crowther 355 f.

Her har *det kirkelige M. S.* anlagt Stationerne Brass (1868), Akassa (1861, Udpost 1873) og Nembe (1881), hvor der i Juni 1882 arbeidede 2 Missionærer[1].

I Uwerre (= Oru) har der allerede i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede været en portugisisk *romersk katholsk Mission*, der synes at have erhvervet sig endel Indflydelse, men den er siden sporløst forsvunden[2].

g. Okokamafolket.

Bonny- eller Okokama- og Ny Kalabarsproget, der tales ved Ny Kalabardeltaet, er ifærd med at fortrænges af Ibosproget, under hvilket de to Stationer Bonny og Ny Kalabar ere anførte[3].

h. Efikfolket.

Efik- eller Kalabarfolk boer ved Mundingen af Gammel Kalabar[4]. Her anlagde *den presbyterianske Kirke paa Jamaika* Stationer 1846 i Duketown og Creektown, hvortil 1847 kom Oldtown (en Udpost) Ikunetu, Ikorofiong. Senere gik denne Mission over til *den forenede presbyterianske Kirke i Skotland.* 1881 anlagdes Adiabo. Ved Udgangen af 1881 fandtes her 6 Missionærer, af hvilke to vare indfødte, og 249 Medlemmer (Nadvergjæster)[5].

Det skotske nationale B. S. har udgivet hele Biblen paa Efiksproget[6].

Det religiøse Traktatselskab har flere Gange støttet denne Mission[7].

i. Fernando del Po.

Fernando del Po blev opdaget 1486 af den Portugiser, hvis Navn den bærer. Den afstodes til Spanien 1778, men forlodes af dem 1781. 1827 anlagde Englænderne en Koloni (Clarencetown) der af befriede Negerslaver. I det Indre af Øen boer den oprindelige

---

[1] Rep. 1881—82, XVII.
[2] Dapper 508. Bas. M. M. 1851, III, 37.
[3] Crowther 200.
[4] Grundem. N. 7. Ch. m. int. 1855, 258.
[5] U. P. Miss. rec. 1882, 191 ff. Miss. reg. 1848, 18. Grundem. 2, I, 148 f. Young, modern missions. London 1881, 246 ff.
[6] Rep. 1876, 28. Stat. of prot. m. s. 139.
[7] Rep. 1851, 67. 1867, 177.

Befolkning, Bubi'erne eller Edieiah'erne, der i Sprog ere meget forskjellige fra den øvrige vestafrikanske Befolkning. De ere ialt 35—40,000[1].

1830 havde den engelske Regering paabegyndt en Koloni her af befriede Negerslaver; den blev vel opgivet, men en hel Del Sierra Leone Folk bleve tilbage i Clarence, og til dem sendte *det baptistiske M. S.* Missionærer 1841, der støttedes i deres Gjerning ved Medlemmer af deres Menigheder paa Jamaika, der udvandrede hertil. De begyndte ogsaa at rette deres Blik paa Bubi'erne, uden at der dog blev foretaget noget for dem. 1843 gjorde den spanske Regering sine gamle Fordringer gjældende paa Øen, men garanterede dog Religionsfrihed. Men 1858 blev al anden Religion end den romerske forbudt og Missionærerne fordrevne, som det synes ikke ganske uden deres egen Skyld. Missionen er ikke siden gjenoptagen[2].

Efterat 1869 Troesfrihed var indført i Spanien, paabegyndte *det primitive Methodist M. S.* 1870 en Mission paa Fernando del Po. Der er Stationer i Santa Isabel og St. Georges Bay, hvor der ved Udgangen af 1880 var 2 engelske og 1 indfødt Missionær samt 122 Medlemmer. Ved kongeligt Dekret af 1880 tilstodes Religionsfrihed paa Øen[3].

Romerkirken har sendt Missionærer til Fernando del Po 1845, 1846, 1856, men hverken de eller de franske Jesuiter, der senere nedsatte sig paa Øen, og som fordreves af den spanske Regering (før 1874), rimeligvis af politiske Grunde, have ifølge den spanske Regerings Udsigende 1880 udrettet Noget[4].

Det britiske B. S.[5] og *det religiøse Traktatselskab*[6] have gjentagne Gange støttet denne Mission.

---

[1] Church m. int. 1853, 256. 260 ff. Col. ch. chr. 1851—52, 17. Hutchinson, 10 years among the Ethiopians. London 1861, 303 ff. Schøn & Crowther 248. Valdez 2, 5.

[2] Grundem. 2, I, 150 ff. Caswall, Mart. of the Pongas 116 f. Rep. brit. B. S. 1844, CXXIV.

[3] Rep. 1881, VI f. Rep. Brit. B. S. 1877, 159. Allg. Missz. 1881, 42 f.

[4] Kath. Miss. 1874, 98. Allg. Missz. 1881, 42.

[5] Miss. Reg. 1843, 20.

[6] Miss. Reg. 1843, 20.

k. Isubufolket.

Dette Folk boer ved Djamurfloden og dens Udløb. Her anlagde *det baptistiske M. S.* 1843 en Station i Cameruns (Camerones), ogsaa kaldet Betheltown, Isubu (senere oph.), Robola (senere oph.), Abo (1859, senere oph.), John Aquatown (1862—69), Hickorytown (1862), Belltown (1866, nu Udpost), Mortonville (1869, nu Udpost). Ved Udgangen af 1879 var her 2 Missionærer og 117 Medlemmer[1].

l. Duallafolket.

Blandt dette Folk, der boer ved Kysten ligeoverfor Fernando del Po, anlagde *det baptistiske M. S.* 1844 en Station i Bimbia (oph. 1850), og da Missionærerne vare blevne fordrevne fra Fernando del Po, anlagde de 1858 Victoria (Ambas), hvortil 1866 kom Belltown (nu Udpost). Paa denne Station var der ved Udgangen af 1879 1 Missionær og 39 Medlemmer[2].

Det britiske B. S. har udgivet Dele af det G. T. paa Duallasproget[3].

m. Bakvillifolket.

Blandt dette Folk, der boer oppe i Bjergene ved Cameruns og taler samme Sprog som Isubu'erne, anlagde *det baptistiske M. S.* 1873 Stationen Bonjongo (nu Udpost) og 1879 Bukundu. Ved Udgangen af 1879 var her 1 Missionær, 10 Medlemmer[4].

n. Prindsens Ø.

Denne Ø opdagedes af Portugiserne 1471, hvem den siden har tilhørt; den var ubeboet ved Opdagelsen. Dens Befolkning (5000 Indv.) taler et Blandingssprog af Portugisisk og Negersprog[5].

Befolkningen er christnet af Portugiserne, men er mest Navnchristne[6].

---

[1] Rep. 1880, 116. 137. 142. Grundem. 2, I, 151 ff.

[2] Rep. 1880, 137. 142. Grundem. 2, I, 151 ff. Burton 2, 53.

[3] Rep. 1870, 261.

[4] Rep. 1880, 117. 137. 142. Johnson, Africa for Christ. London (1882), 42 ff. V. de St. Martin 1863, 89. Grundem. 2, I, 207.

[5] Valdez 2, 3 f. 61.

[6] Valdez 2, 18. Monrad 341. Hecquard 18.

o. St. Thomas.

Denne Ø blev opdaget af Portugiserne 1470, hvem den siden har tilhørt. Den var ubeboet ved Opdagelsen og er siden koloniseret af Portugiserne[1].

1493 kom den første romersk katholske Præst til St. Thomas og 1500 de første Missionærer (Augustinere). 1534 fik St. Thomas sin egen Biskop; dog har der siden 1782 ingen Biskop boet her. Christendommen er dog af meget ringe Art[2].

p. Annabom.

Øen opdagedes af Portugiserne 1471 og var ubeboet ved Opdagelsen. Befolkningen (3000) er romersk katholsk. Den tilhørte Portugal til 1774 da Spanierne erobrede den; men 1781 fordreves de i et Oprør, siden har Øen ingen Herre havt[3].

Sydguinea.

Sydguinea strækker sig fra Camerunsbugten til Kap Negro og deles i 5 Dele: Pongo- eller Gabunkysten (til Mayumba 3° S. Br.), Loango (til Kongofloden), Kongo (til Ambriz), Angola (til Koanza), Benguela (til Kap Negro). Folkene i hele denne Del af Afrika fra Øst til Vest og indtil Sydspidsen ere paa Hottentotterne og de indvandrede Arabere nær beslægtede med hverandre (Bantufolkene)[4].

a. Mbengafolket.

Dette Folk boer paa Øen Korisko, (omtr. 1000 Indv.) og det ligeoverfor liggende Fastland[5]. Her anlagde *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S.* fra Liberia af tre Stationer paa Øen Korisko

---

[1] Valdez 2, 3. 61. Dapper, Naukeurige beschr. d. afrik. eyl. Amsterdam 1668, 73.

[2] Valdez, 2, 36 ff. 61. Monrad 343.

[3] Valdez 2, 3. 61 f. Dapper, afrik. eyl. 73.

[4] Wilson 176 f.

[5] Chaillu, Reise i Mellemafrika. Kbhn. 1862, 1, 38 ff.

(omtrent 1850), Evagasimba, Ugovi, Alongo (1850). Ved Udgangen af 1881 arbeidede 1 indfødt Præst i Alongo, og her var 72 Medlemmer[1].

Det amerikanske B. S. har udgivet noget af N. T. paa Bengasproget[2].

Det amerikanske Traktatselskab har udgivet endel gudelige Skrifter paa Benga[3].

Romerkirken anlagde 1846 Stationen St. Josef de Benga, hvor den arbeider blandt de Mbenga'er, der bo ved Udløbet af Gabun[4].

b. Belingifolket.

Blandt dette Folk, der boer dels Nord, dels Syd for det nedenfor nævnte Folk, anlagde *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S.* en Station i Benita 1864, hvor der ved Udgangen af 1864 fandtes 3 Missionærer og 231 Medlemmer. Dens fjerneste Udpost Banaka blandt Batangafolket ligger 14 Mil Nord paa[5].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. har en Station i Benita med 2 kvindelige Arbeidere[6].

c. Mpongvefolket.

Dette Folk har fortrængt de oprindelige Beboere, Divwa'erne, af hvilke allerede for 30 Aar siden kun faa fandtes ved Gabunfloden. De bo paa begge Sider af denne Flod. 1845 bemægtigede de Franske sig deres Land efter 1843 at have anlagt et Fort her. Det synes nu at tælle kun 6000 Mennesker, men har før været talrigere. Det ene Folk trænger det andet ned mod Kysten, hvor det saa gaaer til Grunde for at gjøre Plads for et andet, der har samme Skjæbne[7].

Det amerikanske M. S. anlagde her (1843) Stationen Osjunga

---

[1] Rep. 1882, 35. Grundem. 2, I, 155 f. Chaillu 1, 39.
[2] Rep. 1880, 21.
[3] Rep. 1863, 132. 1872, 108. 1874, 107.
[4] Annales 1864, 115. Jahrb. 1856, IV, 28.
[5] Rep. 1880, 31. 1882, 32 ff. Grundem. 2, I, 209.
[6] Rep. 1881, 73.
[7] Hutchinson, 10 years wanderings among the Ethiop. London 1861, 252. Chaillu 1, 5. 11 ff. Hecquard 5 ff. Grundem. 2, I, 154 f. C. M. int. 1853, 262. Hist. sketch of the Zulu and the Gaboon miss. Boston p. 29. Wilson 215 ff.

(Prince Glasstown, opg. 1846), og 1850 Baraka (King Glass Town) og Konig Ø (opg. 1851). 1870 gik denne Mission over til *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S.* Ved Udgangen af 1881 var her 3 Missionærer og 1 indfødt Præst (i Rembve)[1].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. for Nordvest har en Station med 1 kvindelig Arbeider i Baraka[2].

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. har en Station i Baraka med en kvindelig Arbeider[3].

Den presbyterianske Kirkcs Kvinde M. S. har en Station i Baraka med 3 kvindelige Arbeidere[4].

Det nordtydske M. S. forsøgte 1847 at anlægge en Station i Baraka, men det blev Missionærerne forbudt af den franske Styrelse at opholde sig der, hvorpaa de maatte begive sig bort[5].

Det amerikanske B. S. har udgivet endel af det G. T. og N. T. paa Mpongve[6].

Det amerikanske Traktatselskab har udgivet endel Skrifter paa Mpongve[7].

Romerkirken anlagde, da Missionen ved Kap Palmas blev opgiven 1844, en Station i St. Marie, hvortil siden (inden 1863) kom St. Pierre (Libreville) tæt derved. Da den apostoliske Vikar for Guinea tog Bolig her, bidrog dette til, at Missionen, der kraftig støttedes af den franske Regering, tog et godt Opsving. 1876 regnedes der at være 3000 Papister i Gabunmissionen. Omtr. 1878 anlagdes Stationen Denis paa Sydsiden af Bugten. 1880 anlagdes Station St. Frans Xaver paa Øen Ozangenenge blandt Galloisfolket, der tilligemed Nkomi, Kama, Eninga og Adyombofolkene taler Mpongve[8].

---

[1] Rep. 1844, 85 ff. 1847, 79. 1851, 52. 1852, 49. Rep. Presb. M. S. 1882, 32. Grundem. 2, I, 154 f. 208 f. Hist. sketch of the Zulu and the Gaboon miss. Boston p. 29. Chaillu 1, 7 ff. Hecquard 5 f.

[2] Rep. 1881, 27.

[3] Rep. 1881, 50. Rep. Presb. M. S. 1881, 31.

[4] Rep. 1881, 43.

[5] Zahn 25.

[6] Rep. 1880, 21.

[7] Rep. 1880, 117.

[8] Jahrb. 1847, II, 9. 1854, VI, 38. 1873, III, 55. 1877, III, 45. 47. 1879, III, 48. Kath. Miss. 1874, 54 f. 1876, 66. Miss. cath. 1881, 182. 314.

d. Shekanifolket.

Shekani'erne eller Bulu'erne bo indenfor Mpongver'ne paa begge Sider af Gabunfloden. De have tidligere været meget talrigere, men ere drevne frem og sprængte fra hinanden af den følgende Stamme. Paa den nedenunder anførte Station Nengenenge arbeides der ogsaa blandt dem af *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S.*[1].

Romerkirken har omtr. 1878 anlagt en eller to Stationer, beregnede paa dem og Fan'erne (se S. 64)[2].

e. Bakelefolket.

Dette Folk (af de Franske kaldet Akelai) trængte omtr. 1840 fra det Indre ind i Shekani'ernes Land og undertvang dem. Nu boer det ved Olombofloden lidt indenfor dens Udløb i Gabunfloden og har i den senere Tid trængt sig længere frem mod Havet, fremdrevne siden 1840 af Pangve'rne, og endel af dem boer spredt mellem Mpengverne. De ere omtrent 100,000 i Tallet[3].

Blandt dette Folk anlagde *det amerikanske M. S.* 1848 Stationen Ikai, der 1849 flyttedes til Olandebenk (Udpost 1857), og 1849 Okala eller Øvre Gabun, siden (1852) kaldet Nengenenge (Udpost 1861). 1870 overtog *den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S.* Missionen og besatte atter Nengenenge 1881. Her arbeider 1 Missionær[4].

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. har en Station i Nengenenge med 1 kvindelig Arbeider[5].

Det amerikanske B. S. har udgivet Johannes Evangelium paa Dikelesproget (1879)[6].

f. Pangvefolket eller Fan'erne.

Dette kraftige Folk (af de Franske kaldet Pahuin) boer indenfor Bakele'rne og har siden 1840 drevet dem fremad, og endel af

---

[1] Wilson 221. Grundem. N. 8. C. M. int. 1853, 253. Hecquard 7. 11 f.

[2] Jahrb. 1879, III, 47.

[3] Wilson 221 f. Grundem. N. 8. Hist. sketch 29. Hutchinson 255 ff. Hecquard 13. C. M. int. 1853, 262. Jahrb. 1877, III, 45.

[4] Rep. 1849, 101. 1850, 95. 1853, 50. 1858, 28. 32. 1862, 60. Rep. Presb. M. S. 1881, 31, jfr. 1882, 32 ff. Grundem. 2, I, 155. 208. Hist. sketch 31. Chaillu, 181, 247.

[5] Rep. 1881, 50. Rep. Presb. M. S. 1881, 31.

[6] Rep. 1880, 21. 125.

Fan'erne have trængt ned til Havet og bo mellem Mpongvene. Alene ved Gabun og dens Bifloder regner man 100,000—150,000 Fan'er[1].

Den presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. anlagde Stationen Kangve 1876. Maaske det er blandt Fan'erne, at her arbeides. Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 3 Missionærer, og her var 17 Medlemmer[2].

Den presbyterianske Kirkes Dame M. S. har en Station i Kangve med 2 kvindelige Arbeidere[3].

Den presbyterianske Kirkes Kvinde M. S. har en Station i Kangve med 3 kvindelige Arbeidere[4].

Endel Fan'er ere blevne Christne paa *Romerkirkens* ovenfor nævnte Stationer, og 1878 anlagdes en særlig Station for dem (St. Paul) i Dongila. Paa den nye Station, der 1880 anlagdes i Ogowo (St. Frans Xaver) arbeides ogsaa blandt Fan'erne[5].

---

[1] Jahrb. 1873, III, 49 ff. 1880, II, 47. 1881, VI, 62. Wilson, 222 ff.
[2] Rep. 1881, 32 ff. Africa 1881, 90.
[3] Rep. 1881, 50. Rep. Presb. ch. 1881, 32.
[4] Rep. 1881, 43.
[5] Jahrb. 1877, III, 51. 1879, III, 49. 1881, VI, 56.

Sydafrika (til Nr. 8 og 7, E. F. G.)[1].

1487 omseilede Portugiserne Sydspidsen af Afrika og naaede indtil den store Fiskeflod (Rio Infante), hvor de landede ved Øen Santa Cruz, reiste et Kors og nøde Nadverens Sacramente. 1497 opdagedes Natalkysten. 1498 anlagdes et lille Fort ved Store Fiskeflod, der snart atter opgaves, og et Forsøg paa at nedsætte sig ved Kap 1509 mislykkedes fuldstændig. Af og til landede de, deriblandt ogsaa Missionærer, paa Forbifarten, men Missionsforsøg gjordes ikke. Ogsaa andre Folkefærds Skibe anløb Landet, men først 1652 grundlagde Hollænderne en Nybygd og anlagde Kapstaden. Under stadig Kamp med de Indfødte, først med Hottentotterne, der gjorde kraftig Modstand, hvilken dog ved 1770 var ganske knækket, derpaa med Buskmændene, som man ligefrem (fra 1778) stræbte at udrydde ved de saakaldte Kommandoer, og de kraftige Kaffere (fra 1780), udvidede Koloniens Landomraade sig stedse mere og mere. 1659 strakte det sig i en lille Kreds om Taffelbugten til Stellenbosch i Syd, 1700 fra St. Helenabugten til

---

[1] Kortet tegnet efter Grundemann Missionsatlas. Reichel, Missionsatlas der Brüderunität. Hernhut 1860. Petermann, Mittheilungen. Gotha 1871, N. 11. Rheinischer Missionsatlas. Barmen 1878. Moffat, Miss. labours and scenes in S. Africa. London. Casalie, les Bassoutos. Paris 1860. Wangemann, Uebersichtskarte über die ev. Missionsarbeit in Südafrika. Berlin 1881. Freeman, a tour in S-Africa. London 1851. Burchell, Reisen in das Innere v. S. Afrika. Weimar 1825, Vol. 2. Rep. S. P. G. 1878. Missionfield 1874. Paterson, Reisen in das Land d. Hott. u. Kaff. Berlin 1790. Mackenzie, 10 years, north of the Orangeriver. Edinb. 1871. Südafrika, z. Darstell. d. Gebiete d. Berliner Mg. Berlin 1862 o. fl. af de nedenanførte Skrifter.

Øst for Caledon, 1739 fra Lambertsbugten til St. Sebastiansbugten, 1770 fra Olifantfloden 70 Mil i Øst og derfra i en Bue til Udløbet af Grootrivier, 1786 førtes Nordgrænsen 40 Mil længere i Øst, og et Stykke Land af en Brede paa 10 Mil (Graf Reinett) indlemmedes i Kolonien. Efter at Englænderne havde besat Landet fra 1795 til 1802 og atter fra 1806, afstodes det formelig til dem ved Freden 1815. Nordgrænsen var da en skraa Linie fra Port Nolloh til Sakflodens Kilde (23⁰), derfra en skraa Linie op til Oranjefloden (24⁰ 30′), og derfra langs denne indtil Udløbet af Caledonfloden og derfra mod Syd til Store Fiskeflodens Udløb. Grænsen mod Sydost var dog en Tidlang indenfor denne Flod.

1778 havde Hollænderne fastsat denne Flod til Grænse, men Kafferne agtede ikke dette og trængte stadig frem mod Vest. 1798 rykkede Englænderne Grænsen tilbage til Søndagsfloden, men da Kafferne endnu bestandig trængte længere mod Vest, besluttede de at drive dem tilbage over Fiskefloden 1811, hvilket Kafferne maatte anerkjende ved Fredslutningen 1819. Et Par Gange udvidedes Grænsen midlertidig over denne, men først 1847 blev Keifloden endelig bestemt til Grænselinie, og fra denne Flods øvre Løb droges denne mod N. O. til 31⁰ 30′ S. Br. 28⁰ 20′ Ø. L., hvorfra den gik mod N. V. op til Oranjefloden. Dette nye Landomraade (Britisk Kaffraria) blev 1865 formelig indlemmet i Kolonien.

Dennes Omraade var imidlertid ogsaa andetsteds blevet udvidet. De hollandske Bønder vare utilfredse med den britiske Regering, navnlig fordi de ikke kunde vedblive at behandle de Indfødte med den tilvante Grusomhed og Ringeagt for alle menneskelige Rettigheder. Et Oprør 1815 var let blevet dæmpet, men da Regeringen 1828 befalede, at de Indfødte skulde stilles lige med de andre Beboere af Kolonien, og da Slaveriet 1834 afskaffedes fra 1838 af, blev det mange af Bønderne utaaleligt at være i Kolonien, og de vandrede ud. Endel droge mod Nord over Oranjefloden, fik af Grikaerne Lov til at nedsætte sig i Landet, som de dog ikke fik til Eiendom, og fratoge 1836 Matebelerne Landet mellem Vaal og Limpopo. Grikaerne dannede Nord for Oranjefloden en uafhængig Stat, hvilken Englænderne 1814 og 1820, da deres egen Magt endnu kun var lille, havde forsøgt at underlægge sig, og 1843 sluttede Englænderne formelig Forbund med dem. De udvandrede Bønder vilde ikke anerkjende, at de vare vedblevne at være engelske Undersaatter, og dannede en Fristat, og da de begyndte at trykke Grikaerne, be-

klagede disse sig til Englænderne, der bibragte Bønderne et Nederlag 1845, og 1848 udførte de deres længe nærede Forehavende og indlemmede Landet mod Nord til Vaal, mod Øst til Drakenberge i de engelske Besiddelser under Navn af the Sovereignty. Bønderne vilde ikke finde sig deri, men efter et afgjørende Nederlag ved Boomplaats 1848 trak de Utilfredse sig tilbage over Vaal og grundlagde der den sydafrikanske Fristat (Transvaal), hvilket Englænderne saa sig nødsagede til at tillade 1852, og 1865 anerkjendte de dens Uafhængighed.

Grika'erne vare saaledes ogsaa komne under Englænderne, og uagtet disse 1846 havde tilsikret dem Landet, tilstode de Bønderne Eiendomsret til de Dele af det, de havde besat.

Dette Forhold varede ved til 1852. Englænderne vare komne i Strid med Basuto'erne, i hvilken de lede et betydeligt Nederlag. Bønderne (hvis Antal allerede var voxet til 15,000) begyndte at reise Hovedet, man trængte til at have frie Hænder mod Kafferne, og 1854 opgave Englænderne Besiddelserne Nord for Oranjefloden, og Oranjefristaten dannede sig nu. Bønderne søgte nu at udvide deres Besiddelser paa Basutoernes Bekostning, dette foranledigede Krigene 1858 og 1865—69, ved hvilke Bønderne vandt Landet Vest for Kaledonfloden og det sydvestlige Hjørne af Landet mellem Kaledon og Orangefloden (1869), efterat Basutoerne (1868) havde givet sig ind under Englændernes Overhøihed, hvis Besiddelser derved udvidedes mod Nord langs Kaledon til Kvatlambabjergkjæden (Drakenberge).

Ved Opgivelsen af the Sovereignty havde Bønderne dog ikke faaet Herredømmet over Grikalandet, den østlige Del af dette afstodes til Englænderne 1859, da Grikaerne udvandrede til Nomansland; den vestlige Del gav sig 1870 ind under Englænderne, der ønskede at komme i Besiddelse af Landet efter Diamanternes Opdagelse (1869), og de toge da ogsaa et lille Stykke af Oranjefristaten, hvilket denne maatte finde sig i.

Paa et andet Sted længere mod Øst havde Englænderne imidlertid vundet Besiddelser. Engelske Nybyggere havde siden 1825 nedsat sig i Natal, hvilket Land (mellem Tugela og Umzinkulu) Zulukongen havde skjænket dem, og de havde 1835 andraget paa, at den engelske Regering vilde erklære det for engelsk Eiendom. Som siden nærmere vil blive fortalt, var Landet imidlertid kommet i udvandrede Bønders Magt, men Englænderne vilde ikke taale dette

1842 og bibragte dem et Nederlag 1845, hvorpaa Bønderne udvandrede til Transvaal, og 1845 erklæredes Natal for britisk Koloni. Ved Krigen med Zuluerne 1878—1879 udvidedes de britiske Besiddelser ikke.

Da der 1867 var opdaget Guld i Bamangvato'ernes og Matebelernes Land, erklærede Transvaals Regering hele Landet til Ngamisøen og fra denne langs 23° Ø. L. mod Syd indtil Grikalandet for deres Eiendom; men forinden havde Bamangvatohøvdingen forlangt af Regeringen paa Kap at komme under dennes Overhøihed. Ingen af Delene er dog blevet til Alvor, og kun i det sydvestlige Hjørne er Fristatens Grænse blevet lidt udvidet. Under Bevægelserne i 1878 kom ogsaa Syd Betsjuanaland ind i disse, og Følgen var, at Englænderne fra Vest Grikaland bemægtigede sig endel af Landet, hvorpaa det hele frivillig gav sig under Englænderne for at søge deres Beskyttelse. Men den engelske Regering anerkjendte ikke dette, og 2 Aar efter trak de sig tilbage derfra. Hollandske Fribyttere fra Transvaal have nu trængt sig ind, Transvaalregeringen har afslaaet at deltage med den engelske Regering i at bringe Orden i Landet, og disse Bander have her stiftet en ny hollandsk sydafrikansk Fristat, Stellaland kaldet. Det gaaer her navnlig ud over Batlapierne.

Zulukongens Afstaaelse 1865 af Landet mellem Kvatlambabjergene og den hvide Umvolosiflod til Transvaal synes ikke at være bleven til Virkelighed, derimod er Transvaal Nord for Zululandet blevet udvidet til Lubombobjergene.

1877 indlemmede den britiske Regering Transvaalfristaten i sit Rige, men efter en kort Krig anerkjendte den 1880 dets Uafhængighed, dog saaledes, at Englænderne have forbeholdt sig et Protektorat over de Indfødte.

Imidlertid vare ogsaa Grænseforholdene til Kafferne forandrede. I 1865 indlemmedes det nordostlige Hjørne af det uafhængige Kafferland, Landet mellem Kei og Umtanfuna, Kvatlambabjergene og Havet, under Navnet Alfredia i Natalkolonien, 1874 indlemmedes det Nord derfor liggende Østgrikaland, 1876 Fingoland, Idutyvareserven og Nomansland, 1875 Tambukkiland, 1877 Galeka- og Bomvaniland. Uafhængigt er kun Pondoland.

Mod Vest udvidedes Grænsen til Oranjefloden 1847, og 1877 gave Orlam'erne og Herrero'erne sig ind under England, men det

ynes, som om England kun har tilegnet sig Hvalfiskebugten, som let iøvrigt havde bemægtiget sig 1867[1].

Hvad de øvrige sydafrikanske Riger angaaer, da støder man insides Grikaland først paa *Batlapiriget* under Mankuruane (omtr. 30,000 Mennesker), hvis *Østgrænse* er Hartrivier, og hvis Nordgrænse gaaer lidt Syd fra Mamusa mod *Øst*. Her ligger Taung, Kuruman og Motito. Paa det nordostlige Hjørne af det ligger Vest for Hartfloden det lille *Korannarige* Mamusa (8000 Indv.), hvilket er i Tilbagegang[2], Nord derfor *Barolongriget* under Montsua, hvis Østgrænse paa den ene Halvdel dannes af Hartfloden og derpaa gaaer lidt mod Nordvest. Her ligger Lotlakane, hvorimod Polfontein ligger i Transvaal. Befolkningen er 65,000, hvoraf omtrent 30,000 bo Syd for Molopo og ere tildels uafhængige, men dog skatskyldige[3]. Nord derfor ligger *Bavanketseriget* under Chatsitsivi (28 à 30,000 Indvaanere) med Kanje, Hovedstaden, og Mosjaneng[4]. Nord derfor er *Bakvenariget* under Setsjele, der mod Øst begrænses af Marikva- og Limpopofloderne og mod Vest strækker sig til store Namaland. Nordgrænsen dannes tildels af Sirorumefloden. Befolkningen er 32—35,000, hvortil kommer de i Landet boende Batloka'er, Bakhatla'er, Makhosi'er, ialt 18—20,000, der dog ikke betale Skat. Her ligger Liteiane og Molepole[5]. Nord for dette Rige ligger *Bamangvatoriget* med Hovedstaden Shoshong, til for omtr. 15 Aar

---

[1] Martin, History of S. Africa. London 1843, 2. Barrow, Reisen in d. nn. v. S. Afrika. Lpz. 1801, 231. Kay, travels and researches in Kaffraria. N. York 1834 (map.). Campbell, travels in S. Africa. London 1815 (map.). Freemann, a tour in S. Afrika. London 1851, 84. 242 f. Pringle, Südafr. Skizzen. Stuttg. 1836, 63 ff. Fritzsch, die Eingebornen Südafr. Breslau 1872, 148 ff. Grundem. 2, II, 90. 190. 213 ff. 250 f. 261 f. 280 f. Wangemann, Gesch. der Berl. M. G. u. ihre Arbeiten in Südafrika. Berlin 1872. 2, II, 4 ff. 8. 125. 2, III, 11. Monthly rec. S. P. G. London 1852, 217 ff. 228 f. 249 ff. Col. ch. chr. London 1850—1851, 1. Mackenzie, ten years north of the Orangeriver. Edinb. 1871, 453 f. Allg. Missionsz. 1879, 83. Wangemann, Uebersichtskarte üb. d. ev. Miss. Arbeit in Südafrika. Berlin 1881. Behm u. Wagner 55. 59 f. Vivien de S. Martin, l'année géogr. 1867, 106. Chron. London M. S. 1883, 68 ff. Africa 1883, 3 ff. Hollub, sieben Jahre in Süd Afrika. Wien 1881, 1. 395. 523. Guardian 1883, 443.

[2] Hollub 1, 395. 2, 7.

[3] Hollub 1, 395.

[4] Hollub 1, 367. 395.

[5] Hollub 1, 395.

siden den største Stad i det Indre (30,000 Indv.), nu er den under Khame igjen i Begreb med at opblomstre[1]. Vesten herfor ligger det vestlige Bamangvatoriget eller *Batauanariget* under Moremi[2]. Norden derfor er *Bamasjiriget* under Dabebe, hvis Hovedstad ligger 17° 30′ og 21° 50′[3]. Nordost derfor ligger Barotse- eller *Marutse-Mabundariget* under Vanavena, der fra 14° S. B. og 22° Ø. L. strækker sig først mod Ø. N. O. dernæst mod S. O., naaer Zambese ved dens Sammenløb med Kafuefloden (16° S. B.), følger denne til dens Sammenløb med Tsjobefloden og gaaer derfra først omtr. 30 Mil mod V. og derfra i N. V.[4]. Mellem Zambese mod Nord, Transvaal mod Syd, og Øst for Bamangvatoriget ligger *Matebelerriget* under Lo Bengula[5].

Regeringens Forhold til Christendommens Udbredelse.

Saalænge Hollænderne herskede over Kap, forholdt Regeringen sig ligegyldig, stundom fjendlig til Missionen. Det kunde synes at være Forordninger i christelig Aand, at det var forbudt at sælge christne Slaver eller at det var befalet, at hvis en christen Slave frigaves, skulde Eieren skjænke Kirken en Sum Penge, at han ei skulde siden falde Fattigvæsenet til Byrde. Følgen heraf var blot den, at man ikke vilde lade Slaver blive Christne[6]. Da den første Hernhuter Missionær var reist hjem 1744, vilde man ikke tillade ham at vende tilbage, og først 1791 tillodes det Missionærer at nedsætte sig i Landet. Da Englænderne fik Kolonien afstaaet, maatte de forpligte sig til at opretholde de hidtilværende 30—35 hollandsk reformerte Kirker med deres Præster. Nogen Modstand fandt Missionen nu ikke mere, og indirekte gavnede Regeringen den ved den Beskyttelse, den ydede Hottentotterne, først ved Lord Caledons Proclamation 1809, der dog allerede svækkedes 1812 ved Lord Cradocks Bestemmelse om, at hvert Barn paa 8 Aar skulde til sit 18de Aar tages i Lære hos den Bonde, paa hvis Grund det

---

[1] Hollub 1, 454. 463 ff.
[2] Hollub 1, 395. Kort.
[3] Hollub 1 (Kortet).
[4] Ss.
[5] Ss.
[6] Leben u. Schicks. v. M. C. Vos. Berlin 1829, 115. 183 f.

var født, siden ved Befalingen 1828, at de Indfødte skulde stilles paa lige Fod med de Hvide, og navnlig ved Slavernes Frigivelse 1834 (fra 1838 af). Regeringsskolerne, der oprettedes fra 1839 af, vare af ikke ringe Betydning for Christendommens Fremme, indtil al Religionsundervisning blev trængt ud af dem. Senere har den fuldkomne Ligestilling af alle Kirkesamfund bidraget ikke lidet til at svække den anglikanske Kirke i sin Gjerning uden derfor at gavne de andre, end mindre den Sag, de dog alle ville kæmpe for[1].

Udenfor den gamle Koloni har Regeringen, som jo ogsaa senere kom der til Magten, fulgt mere christelige Grundsætninger, ja bestemt ønsket og arbeidet for Christendommens Fremgang, idet dog de forskjellige Statholderes christelige Standpunkt her har været af megen Betydning. I Kafferlandet, hvor, som vi siden nærmere skulle omtale, Regeringen først 1816 tillod Gjenoptagelsen af Missionsgjerningen (1799—1801), kom den efterhaanden til den Erkjendelse, at Christendommen var dens bedste Forbundsfælle til at tæmme Kafferne, og navnlig efter Kafferkrigen 1846—1847 tilstod den Missionen al Lettelse, og støttede navnlig den anglikanske Mission med store Pengesummer. Dette er vel for største Delen siden ophørt, dels paa den ene Side som en Følge af andre Kirkesamfunds Skinsyge og Dissenternes Uvillie mod al Statsunderstøttelse til religiøse Formaal, dels paa den anden Side bevirket ved vantro og missionsfjendlige Indflydelser i Koloniens Parlament, dels ogsaa ved de senere Tiders økonomiske Ugunst. Men afgjort venlig har dog Regeringen saagodtsom altid stillet sig til Missionen, om den end ofte har været svag ligeoverfor de Hvides Landbegjærlighed[2].

I Natal har Regeringen navnlig i Begyndelsen med stor Iver fremhjulpet Missionen; den indsaa, at denne vilde være dens bedste Forbundsfælle ligeoverfor den overvældende talrige sorte Befolkning. Senere er Iveren kølnet, tildels fordi Omvendelserne foregik saa langsomt, ligesom det vist ogsaa har bidraget dertil, at Regeringskommissæren blev inddraget i Dr. Colensos Vantro[3].

I Oranjefristaten og Transvaalfristaten have Forholdene stillet sig anderledes. Det er jo navnlig af hollandske Bønder, der vare

---

[1] Burkh. 2, II, 22 ff. Col. ch. chr. 1847—48, 197. Wiggers 2, 277.

[2] Grundem. 2, II, 259. Wangemann, Südafrika. Berlin 1881, 4, 26 ff. Carter, Mem. of Bp. Armstrong. Oxford 1868, 309.

[3] Wangem., Südafr. 4, 34 ff.

utilfredse med, at Englænderne ikke vilde tillade dem at betragte og behandle alle Farvede som Kvæg, at disse to Staters Befolkning blev dannet — et «religiøst» Parti af dem, Doppers, antog endog, at Forbandelsen over Kam hvilede over alle de Farvede, og at de vare kaldede til at virkeliggjøre denne Forbandelse. Det er da en Selvfølge, at de hadede al Missionsgjerning og Missionærerne, der agtede og viste i Gjerning de Farvedes Menneskerettigheder og Lighed med de Hvide. Derfor ere af og til Missionsstationer blevne overfaldne og ødelagte af Bønderne (Kolobeng, Mamusa og Mabotse 1852, Saron 1879), og navnlig vendte deres Harme sig i Basutokrigen 1865—69 mod de franske Missionsstationer. Navnlig er det de engelske og franske Missionærer, der have maattet lide herunder; noget venligere have de stillet sig til de tyske Missionærer, og det er iøvrigt langtfra alle Bønder, der have stillet sig i sligt fjendligt Forhold til Missionen[1].

Folkeslagene.

1. Buskmænd.

Buskmændene (Bosjemen ɔ: Skovmennesker, Soakva)[2] ansaaes tidligere for at være Hottentotter, der vare flygtede ud i Ørken, men de ere et selvstændigt Folkefærd, Levninger af Sydafrikas ældste Befolkning, hvortil muligvis senere hen enkelte Hottentotter have sluttet sig. Allerede da Europæerne kom til Sydafrika, vare de fortrængte af Hottentotterne og boede spredt blandt dem lige ned til Sydspidsen, men siden ere de blevne fuldstændig udryddede, navnlig ved de hollandske Bønders skændige Grusomhed, der holdt formelige Jagter paa dem og nedskøde dem som vilde Dyr (fra 1778 af og endnu ned til 1823). Saavidt man kan beregne, har der boet 10,000 Buskmænd i Kolonien, før Udryddelsen begyndte, og fra denne boede de mod N. O., saa at de paa Campbells Kort 1815

---

[1] Wangem., Südafrika 4, 39 ff. Landgren, öfvers. af de prot. miss. Hudiksvall 1871, 1, 124. Allg. Missz. 1879, 424.

[2] Levaillant (second voyage dans l'int. de l'Afrique. Paris l'an 3. 3, 169 ff.), der iøvrigt er upaalidelig. Barrow, (Reisen in das Innere v. S. Afrika. Lpz. 1801, 440), kalder dem Huzonana.

anføres boende i en Bue fra 31° og 20° Ø. L. til 27° og 31° Ø. L. Nu er der i Kolonien, i Orangefristaten og Transvaalfristaten kun enkelte Individer eller Familier tilbage, navnlig turde der findes endel i Kvatlambabjergkjæden, baade mere sydlig i Natal og længere Nord paa, hvor Miss. Robertson fra Zululand 1871 i Svaziland traf de første Buskmænd, han havde set. I Nama-, Grika- og Betsjuanalandet findes nogle flere, snart uafhængige, snart afhængige Smaastammer, der endnu have deres Tilflugt i Kalahariørkenen. Nord for Ngamisøen, i Herrero- og Ovambalandet, hvor de kaldes Okuangala eller Matuancalla (af Portugiserne), ere de talrigere, og helt op til Zambese, ja rimeligvis langt Nord for denne Flod findes der Buskmænd adspredtboende mellem de andre Folk. Til saadanne blandt Betsjuanerne boende Smaastammer, der maa henregnes til Buskmændene, hører mod Syd Balala og Baroa eller Barva, hvilke sidste nordligere (i Bamangvatoernes Land) kaldes Masarva (Massarua) og ere et Blandingsfolk af Buskmænd og Bakalaharier, samt de i samme Rige mere mod N. V. boende Madanassa'er. I Kolonien er kun 421 Buskmænd tilbage, hvoraf 376 findes i Provinsen Victoria Vest, 35 i Lille Namaland. I Damara- og Namaland boer der 3000 Buskmænd[1].

Det første Missionsforsøg blandt Buskmændene gjordes af *det londonske M. S.*, hvis Udsendinge netop vare komne til Kapstaden, da Sendebud kom fra en Buskmandshøvding for at bede om Lærere. 1799 anlagdes de to Stationer, Blijde Verwacht og Blijde Voruitsichtsfontein ved Sakfloden, der forlodes 1800, men 1802 gjenoptoges den sidstnævnte, og Missionsgjerningen havde uventet god Fremgang. Men forskjellige Omstændigheder bevirkede, at den blev opgivet 1806, og de christne Buskmænd flyttede til Graf Reynett, hvor den dygtigste af Missionærerne var bleven Sognepræst 1805. Fra Littaku havde Campbell 1813 besøgt Buskmænd, der boede

---

[1] Fritzsch 386 ff. Grundemann, 2, II, 13. 98 ff. Sparrmann, voyage au Cap de b. c. Paris 1787, 1, 297 (der kalder dem Hottentot-Kinesere). Wangemann 1, 43. Moffat, miss. labours and scenes in S. Africa. London 2 f. Mackenzie, ten years north of the Orangeriver. Edinb. 1871, 128 ff. 504 ff. Behm u. Wagner 55. 57. The net cast in many waters. London 1872, 59. Livingstone 47 ff. 165. Anderson, Sjøn Ngami. Stokh. 1856, 1, 165. Life of R. Gray. London 1876, 1, 287. Thunberg, resa uti Europa, Afr. Asia. Upsala 1879, 1, 177 f. 194. Serpa Pinto, how I crossed Africa. London 1881, 2, 188. Hollub 1, 431 ff. 2, 468. Miss. cath. 1880, 429 f. 1881, 597.

ved Vaalflodens øvre Løb (28° S. Br. 27° Ø. L.) og havde lovet dem Missionærer, hvilket dog ei blev til noget. 1814 fornyedes Missionen i Bethesda, hvor den bestod til 1821, da den flyttedes til Campbellsstad (se under Grikaer). 1814 anlagdes en anden Station i Toverberg (Vanderwaltsfontein, Gracehill), og kort efter (1816) en tredie i Rhinosterfontein eller Hefziba. En stor Mængde Buskmænd samlede sig, men Bønderne, som ikke længere kunde undertrykke dem, klagede til Regeringen, og denne befalede, at Stationerne skulde flyttes ind paa Koloniens Omraade og forbød Missionærerne, der vare komne ind i Kolonien for at forhandle desangaaende, at vende tilbage, og Stationerne ophævedes 1816. Endel Buskmænd vedbleve dog en Tid at samle sig ved Stationerne, men 1825 samlede de fleste af dem sig paa den 1823 anlagte Station Philippolis, der 1828 gav sig ind under Grikaerne og blev væsenlig en Grikastation. 1829 anlagdes Stationen Caledon, men Buskmændene forlode efterhaanden Stationen, der 1833 overgaves til det franske M. S. og er bleven en Basutostation (Bethulia). 1836 forsøgtes atter en Buskmandsmission fra Grikastaden af, og 1839 en anden, idet der anlagdes en Udpost til Philipton, Ny Bethelsdorp (Madurskraal, Freemanton) under en hottentottisk Katechet, hvilken siden er ophørt[1].

1819 begyndte *det wesleyanske M. S.* sin Missionsgjerning blandt Buskmændene og anlagde Stationen Rietfountein, der allerede 1822 synes at være opgiven. Nogen anden egenlig Buskmandsmission har det ikke havt. Paa Lilyfontein (1816), Buchnaap (1828), arbeidedes der blandt Buskmændene, paa Haslope Hill (1840—45), Lesseytown (1847) blandt de der indtil Kafferkrigen 1850—53 boende Buskmænd, ligesom der ogsaa nævnes Buskmænd blandt dem, der vare Æmne for Missionærernes Arbeide i Fauresmith[2].

Ligeledes have ogsaa andre Missionsselskaber arbeidet blandt de Buskmænd, der have boet i Nærheden af deres Stationer, saaledes

---

[1] Campbell, travels in S. Afrika. London 1815, 198, 225 ff. Burkh. 2, II, 83 ff. 94 f. Grundem. 2, II, 105 ff. Wangem. 1, 283 ff. Maandb. v. h. nederl. zg. 1801, 72. 1802, 174 ff. 1803, 132. 1806, 166. 1809, 28. 1810, 60. Miss. reg. 1817, 233. 1833, 17. 1837, 54.

[2] Rep. 1862, 82. Shaw, Memoir of S. Africa. London 1841, 102. 161 f. Taylor, chr. adv. in S. Africa. London (1867), 207. M. Reg. 1842, 70. Wesl. meth. mag. 1826, 344. 1829, 559.

det berlinske M. S. paa Stationen Bethanien (1836—41 og fra 1865 af), hvor Udposten Portjesfontein (Vogelstruiskeue) næsten ganske bestod af Buskmænd[1], og *det rhinske M. S.* paa Stationen Gobabis (1856—65, 1876)[2], *det franske evangeliske M. S.* i Friedau (1841 —1850)[3], og 1879 har en af det rhinske M. S. Missionærer fra Herrerolandet paa de ved Ngamisøen boende Buskmænds (og Betsjuaners) Begjæring gjort en Undersøgelsesreise derhen, der maaske vil lede til Oprettelsen af en Station[4].

2. Hottentotter.

Da Europæerne kom til Sydafrika, fandt de Landet beboet af et Folk, som Hollænderne have kaldet Hottentotter, men som kalde sig selv Koikoin (i østlig Mundart Khe-Khewena) (Koin-Folk). De høre til de nigritiske Folk og falde i tre Hovedafdelinger, de koloniale Hottentotter, Nama-kvaer, Koranna'er[5].

A. De koloniale Hottentotter.

Disse have boet fra Kap af mod Øst, indtil de naaede Kafferne. De vare delte i en Mængde mindre Stammer[6], hvis Navne nu alle ere forsvundne, undtagen Gonakvaerne, der i Koloniens tidligere Aar synes at have været mindre talrige. De boede mellem Hollænderne og Kafferne, der omtr. 1628 havde drevet dem tilbage over Fiskefloden, og de vare uafhængige indtil 1778, da Hollænderne uden videre udvidede Koloniens Grænser til Fiskefloden. Men Kafferne trængte, som vi senere nærmere skulle vise, over denne, og derved kom de til at bo mellem disse, og de blandedes med dem, skjøndt dog Vest for Fiskefloden Hottentotelementet var overveiende hos Blandingerne, Kafferelementet derimod Øst for denne (Amagqumkvebi, Amantinde). Antallet af de koloniale Hottentotter kan ved Europæernes Indvandring i det Høieste anslaaes til 150,000,

---

[1] Wangem. 2, I, 39 ff. Wangemann, Reisejahr in Süd Africa. Berlin 1867, 321. 330. Grundem. 2, II, 123.

[2] Grundem. 2, II, 154.

[3] Journal d. m. ev. 1847, 42.

[4] Ber. 1879, 22.

[5] Fritzsch 261 ff. Hartmann 1, 490.

[6] se Thunberg 1, 209.

siden er det betydeligt gaaet nedad, men det er vanskeligt at opgive. 1807 angives Hottentotternes Antal til 17,431, men muligvis er der ogsaa Hottentotter blandt de 29,303 Slaver; 1810 var der 19,855, 1820 26,975. Ved Folketællingen 1875 angaves deres Antal til 97,781, og deri er medregnet Nama'er, Koranna'er, Bjergdamara'er og de faa Buskmænd (421), der levede i Kolonien. Det er altsaa en betydelig Tilvæxt, Hottentotterne have faaet, men de ere nu et Blandingsfolk; rent fuldblods Hottentotter findes nu vanskeligt. Foruden Hottentotterne findes der 86,537 Blandinger, blandt hvilke Hottentotterne ogsaa have en betydelig Anpart. De koloniale Hottentotter have allerede i dette Aarhundredes første Halvdel ombyttet deres Sprog med Hollandsk. Langt mod Nord boer der en lille Hottentotstamme, Amazitzi, der er fulgt med Matebelerne derhen[1].

Hollændernes Missionsforsøg i de første halvandet hundrede Aar vare for Intet at regne. Vel ønskede van Riebek, Kapstadens Anlægger, at Landets Bebyggelse maatte lede til de Indfødtes Omvendelse, men i den Aand handlede hans Eftermænd ikke. Vel sendtes Præster fra Holland derover, vel befalede Handelsselskabet, at alle Slavebørn skulde døbes og undervises, samt at Negerslaverne skulde undervises, for at de kunde naa til Daab og Frihed, men Nybyggerne saa dog ikke gjerne, at de Indfødte bleve Christne, thi dels nærede de Betænkelighed ved at have christne Slaver, dels var det forbudt at sælge saadanne, og frigaves de, skulde Herren skjænke Kirken en Sum Penge til deres fremtidige Forsørgelse, naar de bleve aflægs og fattige, hvilke Bestemmelser dog toges tilbage 1814. Derfor havde selv troende Bønder, der underviste deres Slaver, meget imod, at de bleve døbte, og Præsterne handlede kun altfor meget i samme Aand. De Missionsforsøg, der gjordes, vare aldeles enestaaende, og de synes at være faldne ganske uheldigt ud, dels paa Grund af Hollændernes slette Exempel, dels fordi man vilde denationalisere de christne Hottentotter[2].

---

[1] Fritzsch 265 ff. Martin 165. 214. Behm u. Wagner 57 f. Mackenzie 515. Wangemann 1, 306. Shaw 20. Thunberg 2, 339. Miss. cath. 1881, 75.

[2] Burkh. 2, II, 10 ff. Kolbe, Beschr. des afrik. Vorb. d. gut. Hoffnung. Nürnberg 1719, 357 f. Sparrmann, voyage au Cap de bonne esp. Paris 1787, I, 369 ff. Wangemann, Gesch. d. berl. Mg. in S. Afr. Berlin 1872, I, 175. Leben Vos. 184. Thunberg 2, 337.

Brødremenigheden var den første, der begyndte en egenlig Missionsgjerning blandt Hottentotterne. Paa sin Reise til Indien 1715 besøgte Ziegenbalg Kap, og den Meddelelse, han gav om sit Møde med Hottentotterne[1], foranledigede to troende Hollændere, der havde fattet Medlidenhed med dem, til at opfordre Brødremenigheden til at udsende Missionærer til dem. Dette skete, og den udsendte Missionær anlagde 1737 en Station, der Aaret efter flyttedes til Bavianskloof, men da Gjerningen begyndte at lykkes, udvirkede Modstanderne et Forbud mod Daabshandlinger, og deres Bagvaskelser foranledigede, at Missionæren 1744 hjemkaldtes for at retfærdiggjøre sig, og det var Brødremenigheden umuligt at faa Tilladelse til at gjenoptage Missionen. Først 1791 tillod Handelsselskabet det, og 1792 ankom nye Missionærer, Stationer anlagdes i Bavianskloof (siden 1806 kaldet Gnadendal), Groenekloof (1808, siden 1854 kaldet Mamre), Enon (1818, ødelagt 1819, gjenoptaget s. A.), Hemel en Aarde (1823), Elim (Vogelstruiskraal) (1824), Robben Ø (1846—68), Goedverwacht (1846, flyttet til Wittewater 1859), Berøa (1865). Siden Slavernes Frigivelse findes der ogsaa mange Negere og Mulatter paa Stationerne. Disse ere nu nærmest at betragte som christne Menigheder, Daab af Hedninger finder sjælden Sted, da der kun findes faa Hedninger i Nærheden. Paa de 7 Stationer var der ved Udgangen af 1879 42 mandlige og kvindelige Arbeidere og 8923 Personer i Pleie[2].

1794 var en i Sydafrika født Præst, Vos, bleven ansat i Rodezand; han tog sig med stor Iver af Missionsgjerningen, og senere foretog han med den engelske Regerings Samtykke Missionsreiser omkring i Kolonien, og hans Breve til Hjemmet foranledigede, at det londonske M. S. i Forbindelse med det nederlandske M. S. 1799 udsendte Missionærer til Sydafrika, og paa en af disses, Dr. v. d. Kemps Foranstaltning stiftedes der 1799 *et sydafrikansk M. S.* i Kapstaden, der fik Hjælpeselskaber i flere Menigheder. I Kapstaden holdtes fra Begyndelsen af Møder med Hedninger, og der oprettedes et Seminarium for indfødte Katecheter, og ved sine Forbindelser med Landets Sognepræster opmuntrede det sydafrikanske

---

[1] Die königl. dän. Miss. ans Ostindien Ber. Halle 1717. 1, 651 f.

[2] Jahresber. 1879, 37 f. The Moravian yearbook 1881, 79. Reichel, Atlas der Brüderg. Herrnhutt 1860, 36 ff. Burkh. 2, II, 13 ff. 22 f. 30. 53. Miss. reg. 1826, 38. Missbl. d. Brüdergem. 1868, 154.

M. S. disses og de Christnes Iver til at tage sig af de omboende Hedningers Omvendelse, saa at en betydelig Virksomhed begyndte, dog uden Anlæggelse af egenlige Stationer eller Ansættelse af egenlige Missionærer. En saadan anlagde det dog 1816 eller 1817 i Zoar, men paa Grund af Missionærens Uværdighed afskedigedes han 1823, og Stationen havde i mange Aar ingen Missionær. 1837 blev den midlertidig overtaget af det berlinske M. S. (indtil 1856). Paa Grund af Mangel paa Pengemidler kom det sydafrikanske M. S. aldrig til at udfolde nogen synderlig Virksomhed. Da der henad Aarhundredets Midte var trængt mere aandeligt Liv ind i den hidtil stærkt rationalistiske *sydafrikanske reformerte Kirke*, besluttede denne 1848 at tage sig af Missionsgjerningen, og det sydafrikanske M. S. sluttede sig nu ganske til Kirkens M. S. Man lod sig dog endnu en Stund som hidtil nøie med, at udenlandske M. S.'er toge sig af de Farvede, og først den anglikanske Kirkes kraftige Arbeide blandt disse drev den sydafrikanske hollandsk-reformerte Kirke til kraftigere Virksomhed. Først anlagdes en Station i Beaufort (1860), dernæst i George (1861), og snart kom dertil Stationer i Ceres, Kapstaden, Hermon (o. 1861), Malmesbury (o. 1861), Montague (o. 1861), Elandskloof (o. 1861), Riversdale (1861, siden oph.), Zoar (1862—1867), Freimersheim, Prince Albert, Wellington, Zuurbraak, Frasersburgh (nu oph.), Middelburg (o. 1865), Franschehoek. Der arbeides paa de fleste af disse Stationer ikke alene blandt Hottentotter, men ogsaa blandt Korannaer, Fingoer, Betsjuaner og Kaffere[1].

Det londonske M. S. sendte 1799 sine første Missionærer til Kap. Nogle af dem vare Hollændere, og i de første Aar er det vanskeligt at afgjøre, hvormeget af Gjerningen der egenlig tilkommer hint Selskab, hvormeget *det nederlandske M. S.*, der her arbeidede i nøieste Forening med det, hvilket ogsaa for en Del det sydafrikanske M. S. gjorde. 1800 begyndte Missionærerne en foreløbig Gjerning i Wagenmakersvalley og i Kapstaden (gjenoptaget 1812—1818. 1819). 1801 begyndtes Missionsgjerningen i Stellen-

---

[1] Bas. Miss. Mag. 1855, II, 78 ff. Grundem. 2, II, 89 f. Wangemann 1, 177 f. 3, I, 197. Wangem. Uebersichtskarte. Lebensbeschr. v. M. C. Vos. Basel 1829, 99 ff. 182 ff. Ber. d. rhein. Mg. 1863, 140 ff. Ermelo Zendingsblad 1866, 147. Ziegler, Kurze Gesch. d. Berliner Mg. Eckartsberga 1857, 53 f. Maandb. v. h. nederl. zg. 1800, 119 flg.

bosch og i Graf Reynett, hvorhen den 1799 begyndte Gjerning i Kafferlandet paa Grund af de derværende uheldige Forhold blev forlagt. Ogsaa der var der arbeidet blandt Hottentotterne. Paa Grund af Slaveholdernes Modstand flyttedes største Delen af Missionsgjerningen fra Graf Reinett 1802 til Botasplaats ved Algoabugten, hvorfra den 1803 flyttedes til Bethelsdorp, der blev en Hovedmissionsplads. Graf Reinett blev opgivet omtr. 1803, da alle Hottentotterne vare flyttede bort, men 1805 blev en af Missionærerne Sognepræst der, og derhen drog da endel af Hottentotterne fra Zakfloden med de tilbageblevne Missionærer, og Arbeide var der nok af. En Tid dreves Gjerningen af et M. S. i Byen selv, 1830 overtog det londonske M. S. den. En af Selskabets Missionærer traadte 1806 i Regeringens Tjeneste som Feltpræst for et Regiment Hottentotter først i Wijnberg, siden i Albany, hvor han endnu var 1813. Nye Stationer anlagdes imidlertid i Bosjeveld (1801—1806. 1815, flyttet 1837 til Klaas Vooks Rivier, oph. 1850), Rodezand eller Tulbagh (1804—1842), Caledon eller Zuurbrak (1811—22 og 1827), Theopolis (1814), Hooge Kraal eller Pacaltsdorp (1813), Paarl (1819), Hankey (1825), Grahamstown (1826). Efterat Hottentotternes Slaveri var ophørt, anlagdes en Station blandt de mod Nord udvandrede frigivne Slaver i Philipton ved Katfloden (1829) med talrige Udposter, af hvilke Tidmanton (Blinkwater) 1849 fik en indfødt Præst. Andre Stationer anlagdes i Uitenhage (1828), Port Elizabet (1830), Dysalsdorp (1838), Cradock (1839), Long Kloof eller Avontuur (1840), Colesberg (1840), Somerset eller Hottentotholland (1842), og talrige Menigheder, der dog ikke udelukkende bestode af Hottentotter, samledes. I Kafferkrigen 1852 ødelagdes Theopolis og Philipton, paa sidste Sted gjenoptoges Arbeidet, og siden ere nye Stationer anlagte i Kruisfontein (1839), Oudtshoorn (1845), Oxkraal (1848), Hopedale (1856), Queenstown I de senere Aar har Selskabet trukket sig tilbage fra de Steder, hvor Missionsgjerningen kunde siges at være tilendebragt, for med desto større Kraft andetsteds at kunne tage fat paa den egenlige Missionsgjerning, og det har overdraget de indfødte Menigheder Missionens Eiendomme (saal. Philipton). Der er saaledes nu kun tre Stationer tilbage, Graf Reinett, Uitenhage og Oudtshoorn, hver med 1 Missionær (Antallet af Medlemmer paa de to sidste Stationer

var ved Udgangen af 1881 1183); paa Stationerne Bethelsdorp og Somerset underholdes der kun Skoler[1].

Ogsaa den *hollandsk lutherske* Menighed paa Kap har arbeidet blandt Hottentotterne[2].

Det wesleyanske M. S. begyndte sin Virksomhed i Kapstaden (1816. 1819), hvor det dog i Førstningen nærmest var indre Missionsgjerning, og anlagde derpaa Stationer i Grahamstown (1820), Bathurst (1833(?)—36. 1841), Salem (1838), Port Elisabet (1838), Fort Beaufort (1838), Winterberg (1838) eller Haslope Hills (1840—49), Stellenbosch (1841), Cradock (1842), Somerset (1845), Rondebosch (o. 1850—64), Somerset east (o. 1850), Wijnberg (o. 1850—76. 1881), Simonstown (o. 1850), Robertson (o. 1850), Swellendam (1862), Peddie (1864), Uitenhage (1864), Graf Reinett (1870), Port Alfred (1877), Burghersdorp (1863)[3], Raithby (1881), Deep River (1882). Paa disse Stationer, hvor Menighederne dog ikke bestaa udelukkende af Hottentotter, men tillige dels af andre Farvede, dels af Europæere, var der ved Begyndelsen af 1882 14 Missionærer, 1616 Medlemmer (1275 i Missionerne) og 321 paa Prøve[4].

1820 sendte *Evangelieudbredelsesselskabet* sin første Missionær til Sydafrika, hvor han anlagde en Station i Bathurst ved Algoabugten. I mange Aar var han Selskabets eneste Missionær i Sydafrika (senere oph.). Senere understøttede det i nogle Aar Præsterne i Fort Beaufort (ophørt 1842), Wijnberg (oph. 1845) og Graf Reinett (1845).

---

[1] Rep. 1813, 135. 1815, 74. 1843, 85. 1880, 35. 1882, 56. Miss. reg. 1816, 313. 1817, 20. 1826, 39. 42. 1828, 42. 1829, 26. 1833, 15. 455. 1840, 36. 1843, 40. 1844, 44. 1846, 32. 1849, 24. Burkh. 2, II, 21 f. 26 ff. 53. Grundem. 2, II, 55 ff. Basel. M. M. 1855, II, 97 ff. 118. Burchell, 2, 175. Wangem. 1, 117. 256 ff. Freemann 106 ff. 163. Maandber. 1802, 57. 1803, 82. 1807, 45 f. 1815, 128. Landgren 1, 127. Wangemann, Ein Reisejahr in Südafrika. Berlin 1868, 170. Chron. Lond. M. S. 1881, 284.

[2] Rep. brit. B. S. 1845, CXXXVII.

[3] Af Beretningerne fremgaaer ikke altid klart, naar Stationerne have faaet deres egne Missionærer. De ophævede ere blevne Udposter.

[4] Rep. 1863, 60. 1864, 45. 71. 1865, 40. 45. 1871, 69. 1877, 84. 1878, 99. 1879, 101. 1880, 108. 1881, 108. 1882, 123, 202. Miss. Reg. 1826, 42. 1829, 27. 1835, 42. 1837, 34. 1840, 67. 1842, 70. 1843, 68 f. 1847, 41. 1851, 34. Burkh. 2, II, 32. 44 f. Grundem. 2, II, 65 f. Shaw 60 ff. 176 ff. 232 f. Taylor, Chr. adv. in S. Africa. London (1867) 196.

Men i det Hele taget stod den anglikanske Mission her meget langt tilbage. For at ophjælpe denne og Gjerningen blandt Europæerne beskikkedes 1847 den første Biskop (af Kapstaden) for hele Sydafrika, der hidtil havde hørt under Kalkutta Stift. Pengemidlerne, af hvis Renter Biskoppen skulde lønnes, gav en fornem engelsk Kvinde altsammen. Ved Biskoppens Tiltrædelse fandtes der for de 50,000 Englændere i hele Sydafrika kun 14 Præster[1], af hvilke de to vare Feltpræster, og under saadanne Forhold er det naturligt, at der kun blev lidt af nogen Missionsgjerning blandt de Indfødte. Men Stiftets første Biskop, Dr. Gray, var en Mand med en Villie- og Handlekraft og et vidtskuende Blik, der gjorde ham i høi Grad skikket til sit vanskelige Hverv. Strax efter sit Komme paalagde han alle Stiftets Præster at holde Prædikener for et Missionsfond til Hedningernes Omvendelse, og kort efter drog han ud paa en Visitatsreise paa 4 Maaneder, paa hvilken han reiste 700 (danske) Mil. Ved Biskoppens Bestræbelser, der støttedes af Evangelieudbredelsesselskabet, blev Gjerningen da ogsaa meget fremmet, og den dreves saaledes, at Sognepræsterne dels selv, dels ved talrige Katecheter dreve Missionsgjerningen ligeoverfor Hedningerne i deres Sogne, idet hele Stiftet stykkedes ud i anglikanske Sogne. Derfor kunde omtrent ethvert Sognekald anføres som en Missionsstation, men Missionsgjerningen er dog af forskjelligt Omfang i de forskjellige Sogne. Som Stationer for Evangelieudbredelsesselskabet nævnes Stellenbosch (1838), Swellendam (1849—80), Kneisna (1851), Caledon (1851), George (1851), Claremont (1852—80), Worcester (1852), Prince Albert (1852—79), Papendorp (Forstad til Kapstaden) (1855—81), Riversdale (1857), Kapstaden (1858), Malmesbury (1858), Mossel Bay (1858), Clamwilliam (1858), d'Urban (1858), Robertson (1859), Ceres (1860), Lower Paarl (1861), Oudtshoorn (1861), St. Helena Bugt (1864), Constantia (1868), Victoria West (1869), Bredasdorp (1870), Uniondale (1873), Beaufort West (1875), Frasersburgh (1875), Port Nolloh (1875), Upper Paarl (1877), Schoonberg (1878—79), Kalk Bay (1879), Newlands (1881) samt i Grahamstown Stift Uitenhage (1846) Graf Reinett (1846), Alice (1858), Adelaide (1862), East London

---

[1] De fandtes i Kapstaden, Rondebosch, Wijnberg, Simonstown, George, Grahamstown, Fort Beaufort, Bathurst, Sidbury, Uitenhage, Algoa Bay og Graf Reinett (Col. ch. chr. 1847—48, 13. 25).

(1868—80), Fort Beaufort (1870), Port Elisabeth (1870). Paa disse Stationer, hvor Gjerningen falder baade blandt Hvide og blandt Farvede af forskjellige Stammer, arbeidede der ved Udgangen af 1881 34 Missionærer, Kirkemedlemmernes Antal var 12,816, Nadvergjæsternes 1718, dog maa bemærkes, at Opgivelserne for de to sidste ere meget ufuldstændige. Mere tilfældigt arbeidedes der blandt Hottentotter paa St. Mark (1859), Grahamstown (1860). I tidligere Beretninger nævnes ogsaa Plettenberg, Aliwal, Colesberg (1855), Winterberg, East Somerset, Burghersdorp, Hopetown, Queenstown, Cradock; naar de ikke nævnes i de sidste af Evangelieudbredelsesselskabets Beretninger, er det ikke, fordi Gjerningen er ophørt, men fordi den drives ved stedlige Midler, hvilket vist er Tilfældet mange flere Steder. En saadan Station anlagdes 1882 i Zuurbraak. 1864 angaves Antallet af anglikanske Christne i Stiftet til 16,181, af hvilke omtr. Halvdelen vare farvede, og med Undtagelse af Malaierne var Befolkningen i de vestlige Provinser at anse for Christne[1].

Dameforeningen til Fremme af Kvindeundervisning blandt Hedningerne i Forbindelse med Evangelieudbredelsesselskabets Missioner har en Station i Kapstaden med en kvindelig Arbeider (Lærerinde)[2].

1829 ankom *det franske evangeliske M. S.'s* Udsendinge til Sydafrika og anlagde samme Aar en Station i Wagenmakersvalley, der 1845 flyttedes til Wellington. Paa denne Station har det 1 Missionær[3].

1829 ankom ligeledes *det rhinske M. S.'s* Udsendinge og anlagde deres første Station 1830 i Stellenbosch, idet en af dets Missionærer blev af et lille der siden 1800 bestaaende M. S. taget i dettes Tjeneste. Andre Stationer anlagdes i Tulbagh (1830, hvor 1842 ogsaa det londonske M. S.'s Gjerning overtoges), Wupperthal

---

[1] Rep. 1832, 131. 1860, 20. 106. 110. 1861, 126. 128. 134. 1862, 113. 1863, 75. 78. 1864, 72. 1868, 62. 1877, 37. 1879, 45 f. 1880, 50. 1881, 55. Miss. reg. 1843, 80. 1846, 72. 1847, 69. Col. ch. chr. 1847—48, 197 f. 471. 1855—56, 314. Mission field 1860, 58 f. 85 f. 211 f. 1866, 119. 1869, 142, 291. 1870, 27. 295. 1871, 43. 1872, 259 f. Work in the col. London 1865. 123 ff. Three months vis. of Bp. of Capetown. London 1856, 32 etc. Mission life 1881, 505. Gray, life of Bp. Gray. London 1876, 1, 155. Church. bells 1883, 248. Carter, Mem. of Bp. Armstrong. Oxf. 1868, 342. 361. Occ. pap. of St. Aug. Coll. N. 43, 8. 62, 1.

[2] Rep. 1880, 20.

[3] Rapp. 1880, 9. Burkh. 2, II, 35. 45. Allg. Missz. 1876, 305.

(1830), Worcester (1832), Ebenezer (1832, senere oph.), Sarepta (1843), Steinthal (1844), Amandelboom (1845), Saron (1846), Schietfontein (1847). Amandelboom er efter mange af de Omvendtes Udvandring 1874 gaaet over i den øvrige Menighed der paa Stedet og ophørt som Missionsstation. Paa disse Stationer arbeidede 11 Missionærer; om de Døbtes Antal mangler der statistiske Opgivelser[1].

1833 anlagde *det baptistiske M. S.* en Station i Grahamstown, hvor Gjerningen efterhaanden gik over til at blive en indre Missions Gjerning, saa at den senest fra 1844 af maa betragtes som Hedningemissionen uvedkommende[2].

1834 anlagde *det berlinske M. S.* en Station i Beaufort West (oph. 1841, gjenoptaget 1856, oph. s. A.) og 1836 i Franschehoek (oph. 1836). 1837 bosatte Missionens Forstander sig i Kapstaden (til 1844), og ved hans venskabelige Forhold til det sydafrikanske M. S. overdrog dette midlertidig (1837—56) Zoar til det, men da denne Station kun kunde beholdes for en Tid, anlagdes 1849 en selvstændig Station i Amalienstein. 1860 anlagdes Ladysmith og Anhaltschmidt, 1867 gjenoptoges Zoar, der har Missionær tilfælles med Amalienstein, 1868 anlagdes Riversdale, med hvilken talrige Udposter ere forenede, 1880 Mosselbay. Paa disse Stationer var der ved Udgangen af 1881 5 Missionærer, 3108 Christne med 1480 Nadvergjæster[3].

1838 anlagde *Selskabet for kvindelig Skoleuddannelse i Østerland* en Station i Kapstaden, 1844 i Wijnberg (oph. o. 1848), 1844 i Grahamstown (oph. o. 1848), 1844 i Blinkwater (oph. o. 1848). Nu har det paa Stationen i Kapstaden 1 Arbeider[4].

1845 anlagde *den skotske Frikirke* en Station i Kapstaden, der dog atter ophævedes som Missionsstation 1849[5].

En ikke konfessionel Mission i Forbindelse med Missionsskolen

---

[1] Ber. 1880, 58. Grundem. 2, II, 163. Burkh. 2, II, 35 ff. 45 ff. 55. Wallmann, Leiden u. Freuden rhein. Miss. Halle 1862, 304. 413 ff. D. Miss. Freund. Berlin 1862, 21. Rhein. Miss. Ber. 1874, 360.

[2] Burkh. 2, II, 38. Miss. reg. 1840, 75. 1845, 69. Cox, Hist. of the Baptist. M. S. London 1842, 271.

[3] Berl. Missn. 1881, 70 f. 1882, 192. 196. Burkh. 2, II, 38. 48. 56 ff. Grundem. 2, II, 68. Wangem. 3, I, 6 ff. 149. 168. 207. 217.

[4] Miss. reg. 1840, 27. 1845, 46. 1849, 383 f. Dobbins 3.

[5] Hunter 353 f.

i Øst London (Engl.) drives i Kapstaden, Oudtshoorn (1879) og Dysaltsdorp (1880) med 5 Missionærer[1].

Ved Folketællingen 1875 angaves Hottentotternes Antal i Kolonien til 98,561, fordelte saaledes: Uangivet 27,745, ikke hørende til noget Troessamfund 21,212, hollandsk ref. Kirke 11,978, Christne 10,058, Independenter 8986, Hernhuter 7470, Lutheraner 4253, Wesleyaner 3193, Anglikaner 2701, Presbyterianer 533, Papister 335, Protestanter 54, Baptister 34, Muhamedaner 19. Dette passer ikke ganske med ovenanførte Angivelser[2].

Det britiske B. S. har støttet Missionen blandt Hottentotterne fra Aarhundredets Begyndelse af, navnlig ved at hjælpe dets sydafrikanske Hjælpe B. S. paa Kap, men det er vanskeligt her at skille Gjerningen for Kolonisterne og for Hottentotterne ad[3].

Det Samme er Tilfældet med *Selskabet for Christenkundskabs Fremme*, der dog mere direkte og rigelig har støttet Missionen[4].

Romerkirken har først meget sent begyndt at arbeide i Sydafrika. Da Englænderne 1806 erobrede Kap, forefandt de to papistiske Præster, der vel næppe vare Missionærer; de forvistes, og da Paven 1837 udnævnte en Biskop for Sydafrika, og han ankom 1838, var der ikke en eneste romersk Præst i hans Stift. 1847 fraskiltes Grahamstown, 1850 Natal under egne Biskopper, 1874 Centralkap (Georgestown). Det synes, som om man mere arbeider paa at drage Christne over til sig end Hedninger. Præsternes Antal var 1870 8. I Stiftet Georgetown var der 1875 Stationer i Georgetown, Mosselbay, Oudtshoorn, Beaufort, Frasersburgh og Pella (1874) med 7 Præster[5].

B. Grikaerne.

Grika'erne ere et Blandingsfolk, hvis oprindelige Hovedmasse er Grikastammen (Khirigrikaer), der før boede fra Olifantflodens Udløb til henimod Udløbet af Molopofloden og der blandedes med

---

[1] Guiness, G. The story of our sixth year at the East London inst. f. home and for. miss. London (1879) VI. Reg. beyond 1880, 88.

[2] Behm und Wagner 58.

[3] Rep. 1880, 245.

[4] Rep. 1879, 38. 1881, 50.

[5] Ann. de la prop. 1870, 235 ff. Die kath. Miss. 1874, 67. 1876, 22. Jahrb. 1875, IV, 65.

Hollændere og andre Folk, hvorfor de kaldte sig Bastarder. Derfra droge de henved 1805 op langs Oranjefloden og bosatte sig langs denne fra Molopo til henad Caledon, hvor de yderligere blandedes med Buskmænd og Korannaer. Da det londonske M. S.'s Visitator Campbell besøgte dem 1813, ordnede han deres borgerlige Forhold og fik dem til igjen at antage Navnet Grikaer. Siden spaltede de sig i to Dele, der skiltes ved Vaalfloden, af hvilke den østlige med Hovedstaden Philippolis stod under Adam Kok, den vestlige (Grikastaden) under Waterboer, og deres Antal udgjorde 1840 15—20,000. Medens denne sidste har bevaret sin Uafhængighed indtil 1870, har den første, der var aftaget i Antal og følt sig trængt af Bønderne, solgt sit Land til dem og fik 1861 af den britiske Regering Tilladelse til at bosætte sig i Nomansland, hvortil de udvandrede (2000), og 1863 kom de dertil og bosatte sig ved Mount Currie (Ny eller Øst Grikaland), og en anden lille Stamme ved Gatberg. 1874 indlemmedes dette Land i de britiske Besiddelser. I Vest Grikaland med Grikastaden, der nu har faaet Navnet Hay, var der 1877 45,277 Indv., af hvilke 12,374 vare hvide, Resten farvede[1].

Paa den Korannastation, som *det londonske M. S.'s* Udsendinge 1801 havde anlagt, kom de ogsaa i Berørelse med Grikaerne, og det blev endmere Tilfældet, da hine vare dragne til Oranjefloden, hvor de navnlig kom til at arbeide blandt Grikaerne. Da disse ikke vare at bevæge til at tage fast Bolig, fulgte de da i nogle Aar omkring med dem, til en Station 1804 anlagdes ved Klarwater, der 1813 fik Navnet Grikastad. Her udviklede sig et kraftigt politisk og kirkeligt Liv. Ogsaa paa andre Stationer, f. Ex. Warmbad (1806—1811) kom man i Berøring med Grikaerne. 1821 anlagdes Campbelltown (Udpost fra 1823), 1823 Philippolis og 1845 Backhouse. Disse Stationer ere siden ophævede, men paa Udposter af Kuruman arbeides der blandt Grikaer. Da den ene Del af Stammen udvandrede, havde de en indfødt Præst med, som dog forlod dem, inden de naaede Landet, og 1870 anlagde det londonske M. S. en Station her, der blev opgivet 1877[2].

---

[1] Fritzsch 376 ff. Burkh. 2, II, 93 f. Grundem. 2, II, 210 ff. Allg. Missz. 1879, 91. Behm u. Wagner 50. Campbell 253. Martin 180. The net cast in many waters. London 1866, 97. Patterson (Kort). Hollub 1, 71.

[2] Burkh. 2, II, 86. 94. Grundem. 2, II, 210 ff. Wangem. 1, 264. Moffat, miss. labours in S. Africa. London 51 ff. Mackenzie, ten years north of the

Blandt de i Ny Grikaland indvandrede Grikaer har den anglikanske Kirke begyndt en Mission. Biskoppen af Oranjefristaten, der allerede før deres Udvandring var kommen i Forbindelse med dem, besøgte Landet 1865 paa Høvdingens Begjæring. 1871 anlagdes Clydesdale af *Evangelieudbredelsesselskabet* og 1877 Kokstad. Der arbeidede ved Udgangen af 1881 1 Missionær, og der var 27 Nadvergjæster; desuden arbeides der blandt Grikaerne paa Ensikeni (1875)[1].

Det wesleyanske M. S. har ingen særlige Stationer havt blandt Grikaerne, men har arbeidet blandt dem paa sine Stationer Lisjuani (Udpost til Plaatberg), Plaatberg (1826—1834) og Fauresmith. Nu arbeider det blandt Grikaerne i Øst Grikaland paa Udposten Ibisi (1861), Øvre Umzinkulu (1873, fra 1880 kaldet Kokstad), Kvagogela (1881), Etembeni (1881). Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 2 engelske Missionærer, 3 indfødte Præster, og her var 317 Medlemmer og 35 paa Prøve[2].

Den evangeliske frivillige Forening i Kaplandet (evangelical voluntary union) sendte 1869 en indfødt Præst til Grikaerne i Ny Grikaland, der dog synes efter nogle Aars Forløb at have forladt det, da de ikke efter Bestemmelsen vilde yde ham tilstrækkeligt Underhold[3].

Fra den af en engelsk uafhængig Missionær anlagte Station Ikvesi Lamaci (1876) arbeides ogsaa blandt Grikaer[4].

C. Koranna.

Korannaerne (Gorona, Gorakva) er et Folk, der omtales i Koloniens tidligste Tider, skjøndt de boede hinsides Oranjefloden og vandrede om der fra Molopoflodens Kilder langs Hartrivier og

---

Orange river. London 1871, 56 ff. Casalis, les Bassoutos. Paris 1860, IX. Freemann 233. Maandb. 1870, 132. 190. M. Reg. 1826, 44. The net 1866, 113 f. 1876, 62. Chron. L. M. S. 1871, 53. 1875, 12. 1877, 207.

[1] Rep. 1877, 38. 1879, 46. 1881, 56. Miss. field 1878, 15. The net 1866, 98 ff. 1876, 71. 1880, 127. Miss. field 1881, 102 ff. Brief hist. Bloemf. miss. 7.

[2] Rep. 1862, 82. 1866, 75. 1881, 137. 1882, 171. 205. M. Reg. 1839, 34. Wesl. miss. not. 1869, 123. 1881, 270. Grundem. 2, II, 291.

[3] Monthly rec. F. Ch. S. 1872, 78. Chron. L. M. S. 1875, 12.

[4] Reg. beyond 1881, 199.

Oranjefloden til Molopos Udløb, i dette Aarhundrede langs Oranjefloden fra Molopo til henad Kaledons Kilder og kun ved Sakflodens Udløb paa dens sydlige Bred, ellers altid Nord for den, og de boede ogsaa paa Vaalflodens nordlige Bredder ved 28° Ø. L., hvorfra de ved 1850 af Bønderne dreves længere mod Vest. Endnu i Midten af dette Aarhundrede vare de 20,000 i Tallet[1], delte i 17 Klaner; men siden den europæiske Indvandring er tiltaget, er deres Antal betydelig taget af. Den største Samling af dem findes i Mamusa, hvor de ere uafhængige, i Vaaldalen fra Fourteenstreams til Udløbet af Hartrivier, og mod Nord blandt Barolongerne, afhængige af og blandede med disse, bo mange af dem; men Folket er i Tilbagegang og ved at uddø[2].

Det londonske M. S.'s første Udsendinge anlagde paa Korannaernes Begjæring en Station iblandt dem ved Rietfontein 1801, men 1803 droge de derfra med Stammen høiere op ad Oranjefloden til et Sted, der kaldtes Kona a Hiep te Hijp eller Sand Koraal. Missionen gik imidlertid over til at blive en Grikamission, og de ved Klarwaater boende talrige Korannaer viste sig uvillige til at tage mod Undervisning i Christendom. Arbeidet blandt Korannaerne blev dog ikke opgivet; dels var over Halvdelen af Befolkningen i Grikastaden og dens Udposter Korannaer, dels arbeidedes der paa Stationen Bethesda (1814—21) blandt dem. Og senere havde det londonske M. S. en Korannamission paa Borigelong, Udpost til Mamusa (selvstændig 1842) og paa Udposter for Kuruman[3].

1834 anlagde *det berlinske M. S.* en Station blandt Korannaerne i Bethanien, hvortil siden kom Pniel (1845, forlagt til Ny Pniel 1847), Hebron (1849, forlagt til Plaatberg 1849, opg. 1855), Saron (1847—1854, fornyet 1878, Udpost 1880). Men det er langtfra udelukkende Koranna'er, der bo paa disse Stationer, andre Folkestammer ere indvandrede, og navnlig har Opdagelsen af Diamanter ved Pniel (1869) foranlediget en stor Tilstrømning dertil af

---

[1] Martin (1840) angiver dog kun 10,000 (p. 180).

[2] Fritzsch 366 ff. Grundem. 2, II, 115 f. Wangem. 1, 51 f. Burchell 1, 259. Campbell 282. Maandb. 1807, 77 (if. hvilken de synes at have boet længere mod Vest). Journal d. m. ev. 1849, 47. 1851, 314. 1854, 425. Hollub 1, 72. 111 ff. 525.

[3] Maandber. 1802, 183 ff. 1803, 145 f. Freeman 294. Burkh. 2, II, 83 ff. Burchell 1, 267. M. Reg. 1816, 316. 1844, 46. Wangem. 1, 127 ff. Campbell 256 ff. Chron. L. M. S. 1875, 12.

alle Slags Folk, og dette er i endnu høiere Grad Tilfældet ved Kimberley (1878), hvor der boer over 50,000 Farvede af mange forskjellige Stammer, navnlig Betsjuaner. Paa disse 4 Stationer og Bloemfontein (1875) var der ved Udgangen af 1881 1199 Christne (553 Nadvergjæster) og 7 Missionærer[1].

Det wesleyanske M. S. arbeidede blandt Korannaerne paa den særligt med Hensyn til dem anlagte Station Umpukani (1833), ogsaa paa andre Stationer arbeides der blandt Korannaerne, saaledes paa Thaba Unchu (1832), Buchnaap (1833, siden oph.), og dens Udposter Ratabani (selvst. 1841—1848) og Mirametsi, samt paa Plaatbergs Udpost Lisjuani. De omvendte Korannaer findes medoptagne blandt de andre derboende Christne, hvis Antal senere anføres[2].

Det franske evangeliske M. S. anlagde paa en Korannahøvdings Begjæring Stationen Mamusa 1841, men samme Aar flyttede Stammen til Friedau, hvor Stationen var indtil 1845, da Stammen atter flyttede tilbage til Mamusa. Men atter 1846 fordreves den af Batlapierne og vendte tilbage til Friedau (Jackalfontein), hvorfra Bønderne fordreve den 1850, og den vendte tilbage til Mamusa. Under disse Omskiftelser fulgte Missionæren med til Friedau (1841—44), men man vedblev at antage sig Korannaerne fra Motito og Carmel, til Friedau 1846 blev Udpost for den nyanlagte Station Hebron (eller Tikva) (oph. 1865) og snart efter til Motito, hvilken Station opgaves 1869. Ogsaa arbeidedes der blandt Korannaerne paa andre Stationer[3].

D. Nama.

Namaerne (Nama-kva) bo i det vestlige Kystland fra Olifantfloden til Hvalfiskebugten; Oranjefloden deler Landet i Store Namaland (det nordlige) og Lille Namaland. De have tidligere boet langt sydligere, og Dapper omtaler dem boende N. O. for Kap.

---

[1] Berl. Missn. 1881, 189. Grundem. 2, II, 120 ff. Wangem. 2, I, 116. 238 ff. 260 ff. Wangem., Reisejahr 299. 347.

[2] Rep. 1836, 39. Miss. reg. 1836, 67. 1843, 173. 1850, 35. Shaw 258 ff. Wangem. 1, 179. Monatsbl. Nordd. Mg. 1844, 384. 396 f.

[3] Rapp. 1845, 42. 1846, 52. 1847, 42 f. Journ. d. m. ev. 1849, 41 ff. 1854, 121. M. Reg. 1842, 41. 1847, 43. 1848, 16. Grundem. 2, II, 188 ff. Monatsbr. d. nordd. Mg. Hamburg 1844, 420 ff. Allg. Missz. Hamburg 1847, 23. 117. 1851, 133.

De ere delte i mange Stammer; i Begyndelsen af dette Aarhundrede var der 14 saadanne i Store Namaland, af hvilke Keixhouerne (Kaubibkoin, det røde Folk) var det mægtigste. Altsom Nybyggerne trængte sig frem i Lille Namaland, vandrede flere og flere af de sydligere Namaer over Oranjefloden, men iøvrigt blandedes Namaerne her i den Grad med Hollænderne, at ved dette Aarhundredes Midte var hele Namabefolkningen et Bastardfolk, der havde samlet sig paa Lilyfontein, Komaggas, Steinkopf med Pella og Richtersveld (Udpost for det rhinske M. S.), ialt 3000 Sjæle. I store Namaland boer der (1877) 10,250 Namaer, fordelte i 10 Klaner, af hvilke kun 4 tælle over 1000 Mennesker. Sydligst boer Qgami-vnuka (Gaminu eller Bondelzwaarts) fra Keiqoabfloden mod Øst til Løvefloden mod Nord, dens Hovedsæde er Nisbetbad (2000). Lidt Nord for dem bo Khoroa's eller Tseib (300), Xhabobika (Habobes, Veldschoedragers) bo N. O. derfor (1800). Længere mod Nord, afskaarne fra de andre ved Orlamstammer, bo Karagi-Khois (Franzman 25°, 19°) (800), Xokeis eller Ogeis (800), Kei-xhous (Geikous, Oasib, Røde Folk), der boer omkring Hoachanes og er den stærkeste Stamme (2500). Khangoas eller unge røde Nation (Zwaartboi) boede tidligere i en Del af det af Bondelzwaarterne beboede Land, men er i den senere Tid draget mere nordlig og boer ved Rehoboth (1000). Baunin eller Narinku eller Topnaar's (750) bo ved Hvalfiskebugten. Foruden disse er der to smaa Stammer, Khogei (100) og Gunungu eller Lavlændere (200). Om de maaske ere de samme som de Lille-Namaer, der ere indvandrede fra de Tuin og Pella og bo ved Rechoboth o. fl. St., vide vi ikke[1].

De første Missionærer, der trængte frem til Namaerne, vare *det londonske M. S.'s* Udsendinge, der 1805 anlagde en Station ved 2 Kilder, Konevis, hvilken de kaldte Stille Hoop, og t'Hames, hvilken de kaldte Blijde Uitkomst, hvorfor ogsaa Stationen benævnedes med begge Navne. Det var blandt Bondelzwaarts Folk, at Arbeidet faldt. Her bleve nogle af Missionærerne, medens en af de andre anlagde Stationen Herregewis, hvor han arbeidede blandt

---

[1] Fritzsch 343 ff. Behm u. Wagner 56. Grundem. Miss. atl. N. 9. Maandber. 1810, 21 f. Campbell 310. Atlas d. rhein. Mg. 4. Shaw, Mem. of S. Africa. London 1841, 20. Ber. d. rhein. Mg. 1850, 150. 1851, 376. Dapper 634. Ridsdale, scenes and adventures in Great Namaqualand. London 1883, 72 ff.

Lille Namaer og Orlamer. 1806 flyttedes Stationen fra Blijde Uitkomst til det nærliggende Warmbad, og 1808 forlagdes Stationen Herregewis til Khamiesberg i Lille Namakvaland. Men vilde Stammers Overfald forstyrrede denne Station 1810 og den i Warmbad 1811. Missionærerne bleve dog ikke raadvilde; 1812 besattes igjen Khamiesberg, og samme Aar anlagdes Stationer i Bijzondermeid (oph. inden 1813) og Silverfontein (oph. 1814). 1813 anlagdes Pella, 1814 Klipfontein (Bethanien) (Udpost 1817)[1], hvor Veldschoedragers dengang boede. 1815 gjenoptoges Gjerningen i Blijde Uitkomst, som nu blev kaldet Friedeberg, hvor den navnlig blev en Orlamstation (se nedenfor). 1817 gjenoptoges Gjerningen i Warmbad og i Bijzondermeid (siden kaldet Steinkopf). Overhovedet var denne Mission idelige Omskiftelser underkastet, som gjør det vanskeligt nøie at følge dens Gang. Fra 1824 var Pella, der blev forladt af dens fleste Beboere, kun en Udpost, Steinkopf var Udpost fra 1824—29 til Rietfontein, der i disse Aar var Hovedpost, hvorpaa den atter blev Hovedpost, men ophævedes 1830, hvorpaa Komaggas (1829) var eneste Station; 1840 blev denne overdraget til det rhinske M. S., og dermed ophørte det londonske M. S.'s Gjerning her[2].

Det rhinske M. S. overtog 1840 Komaggas og 1846 Steinkopf (eller Kookfontein, lidt Nord for S.); det gjenoptog Missionen i Bethanien 1842, der dog nu var en Orlamstation, 1849 Pella (opg. 1869) (se nedenfor), og 1862 anlagdes de Tuin (opg. 1869), 1863 Concordia og 1865 Spektacle (opg. 1866). I Store Namaland anlagdes 1845 Rechoboth (ødelagt 1864, gjenoptaget 1865, Zwaartboi, nu Lille Nama'er fra de Tuin), Hoachanes (1853—o. 1862. 1874. Røde Folk), Ameib (1867 Zwartboi), Keetmanshoop (1866 Tseib), Shepmansdorp (1845—1868. 1879 Topnaar), Grootfontein (1878 Lille Namaer fra de Tuin) og 1867 overtoges Warmbad (Bondelzwart). Resterne af Menighederne i Pella og de Tuin ere

---

[1] Maa ikke forvexles med Klipfontein i Lille Namaland (Miss. reg. 1817, 17).

[2] Rep. 1815, 21. Maandber. 1807, 84 f. 1809, 24 f. 1810, 124. 178. 195. 202. 1813, 127 ff. 1834, 37 ff. 217. 1815, 115 ff. Miss. Reg. 1817, 235. 1826, 47. 1831, 12. 1835, 190 ff. Campbell 300 ff. 322. Burkh. 2, II, 86. 90. 95. Grundem. 2, II, 144 ff.

udvandrede til Bethanien og andre Pladse. Paa Gobabis (1856—65. 1876) arbeides der ogsaa blandt Namaer. Paa disse 10 Stationer arbeide 9 Missionærer og 1 Katechet[1].

Det wesleyanske M. S. begyndte sin Gjerning blandt Namaerne i hjertelig Forstaaelse med det londonske M. S., anlagde 1816 en Station i Lilyfontein eller Khamiesberg og gjenoptog paa Bondelzwaarthøvdingens gjentagne Begjæring (1826—1830) hint Selskabs Gjerning i Warmbad (nu Nisbetbad, 1834 Udpost), hvortil flere Udposter knyttedes. Længere mod Nord anlagdes 1822 en Station ved Buskkilden hos det røde Folks Høvding Gommap, hvilken blev af ligesaa kort Varighed (opg. 1823) som den omtrent 1823 anlagte Station ved Hvalfiskebugten. Atter 1826 agtede en Missionær at anlægge en Station i Store Namaland, men blev dræbt paa Undersøgelsesreisen. 1844 anlagdes blandt Geikaus Wesleyvale (Nausannabis) en Station, der dog atter opgaves kort efter, hvorpaa Missionsmarken i Store Namaland overlodes til det rhinske M. S. I Lille Namaland er Stationen Lilyfontein omtr. 1860 bleven flyttet til Khamiesberg. Stationen i Okiep (1876) er navnlig beregnet paa Englændere. Paa disse 2 Stationer var der ved Udgangen af 1881 2 Missionærer, 264 Kirkemedlemmer og 11 paa Prøve[2].

Evangelieudbredelsesselskabet har to Stationer i Lille Namaland, nemlig i Springbok (1863) og Port Nolloh (1875), af hvilke den sidste vist nærmest er beregnet paa Englændere. Paa disse to Stationer var der ved Udgangen af 1879 2 Præster, og paa den første 3000 Christne, kun 61 Nadvergjæster. Af de 8000 Farvede 1872 i Lille Namaland vare de 1500 Christne[3].

Romerkirken har en Station i Springbok (1873), der dog nærmest var beregnet paa de Hvide, og Pella (1873)[4].

Det britiske B. S. har allerede tidlig udgivet N. T. paa Nama-

---

[1] Ber. 1879, 22. 58 f. Grundem. 2, II, 148 ff. 154. 161. Wangem. 1, 301 ff. Rhoden 187 ff. Atlas d. rh. Mg. 3 ff. Ber. Rhein. Mg. 1878, 297.

[2] Rep. 1865, 44. 1877, 84. 1878, 99. 139. 1881, 125. 202. Wesl. meth. mag. 1826, 343, 634. Grundem. 2, II, 147 f. 154. 164. Wesl. miss. not. 1881, 242. Shaw 71 ff. 161 ff. Wangem. 1, 303. Bas. M. M. 1823, I, 31. 1826, I, 35. M. Reg. 1826, 47. Ber. Rhein. Mg. 1854, 259 ff. Ridsdale 111 ff.

[3] Rep. 1879, 45. Wangem. 1, 301. Occ. pap. St. Aug. N. 76, 3.

[4] Die kath. miss. 1874, 67. 1876, 22.

sproget og er nu ifærd med at udgive Resten af den hellige Skrift paa dette Sprog[1].

Det religiøse Traktatselskab har fremhjulpet Udgivelsen af Skrifter paa Namasproget[2].

E. Orlam.

Dette Folk er et Bastardfolk (af Namaer), der tidligere boede i Kolonien, men siden vandrede ind i Store Namaland, hvor de navnlig ved Brugen af Ildvaaben vare Namaerne overlegne. De ere delte i 6 Stammer, der tildels bo imellem Namastammerne. Længst mod Syd bo Afrikanerne (en Del af Jonkers Stamme, der vægrede sig ved at drage Nord paa med ham og blev boende ved Oranjefloden, omtr. 400), Nord for Bondelzwaarts bo Amaerne (David Christians Folk, 2000) og N. O. for dem Khauaerne (Poul Goliaths, siden Jakob Isaks Folk 700). Kowesi (2500) bo Nord (Witbooi) og Vest (Jan Booi) for denne, den sidste Afdeling op til 22°. Witbooierne boede tidligere ved Pella i Lille Namaland, en Tid have de sluttet sig til Grikaerne i Philippolis. De udgjøre ⅚ af Stammen. Gei-Khauaerne (Gobabis, Amraal), ialt 600, bo ved Quosopfloden (Wesleyvale), Eicha-ais (Jonkers Folk 4 à 800 (bo mellem Quisip og Zwaghob, og under denne Høvding staaer 4 à 500 Topnaar'er og ligesaamange Damra'er og Herrero'er[3].

Den første aandelige Paavirkning fik Orlamerne ved *det londonske M. S.* dels fra Stationerne Herregewis (1805), Warmbad (1806) og Bethesda (1814—21), dels paa Stationen Stille Hoop eller Friedeberg, der 1815 paa Høvdingen Afrikaners Begjæring, der 1810 og 1811 havde ødelagt Stationerne, anlagdes hos ham. Den opgaves atter 1820, men Høvdingen vedblev selv at sørge for sit Folks aandelige Pleie til sin Død 1823. Han kaldte sin Plads Jerusalem. Ogsaa paa Bethanien (1814) boede indtil 1825 mange Orlamer, men Namaerne fordrev dem derfra. Men ved de Missionsreiser, der udgik fra Bethanien, bragtes Evangeliet til mange af de fjernere Stammer[4].

---

[1] Rep. 1833, LXXIII. 1864, 217. 1867, 263. 1868, 230. 1880, 260.

[2] Rep. 1868, 190.

[3] Fritzsch 344 ff. Rhein. Miss. atl. 4. Behm u. Wagner 56.

[4] Maandber. 1810, 195. 207. Grundem. 2, II, 145. Wangem. 1, 292 ff. Rhoden 208. M. Reg. 1816, 316.

Senere blev Jerusalem en Udpost for *det wesleyanske M. S.* (o. 1840—66). Dette Selskab anlagde 1844 Stationen Concordiaville (Eicha'erne), der opgaves 1846, gjenoptoges 1848, men helt opgaves 1850[1].

Det rhinske M. S. har nu udelukkende Missioner blandt Orlamerne og har en Station blandt hver Stamme, nemlig Bethanien (1842—1851. 1853) blandt Ama'erne, Bersaba (1851 istedetfor Gudbrandsdalen, en Udpost til Bethanien) blandt Khauaerne, Gibeon (1863) blandt Kowesierne, Elberfeld (1842—1844) og Salem (1864—65) blandt de nordlige Kowesier, Windhoek (1842—1871) blandt Eichaerne og Gobabis (1856—1865. 1876) blandt Gei Khouaerne (1855—1855 i Nausannabis eller Wesleyvale), paa hvilke der arbeider 5 Missionærer[2].

3. Damara.

Hawkoin (d. e. Mennesker) eller Ovazorotua'er eller Bjergdamara'er eller Ghaudamara'er bo talrigst Nord for Huab- og Eisibfloderne og Syd for denne sidste, Øst for 18°, tildels adspredt mellem Herreroerne. De ere omtr. 40,000 og synes at være et eget Folk, der længe har boet her og derpaa er blevet undertvunget først af Namaerne, hvis Sprog de have antaget, senere baade af disse og af Herrero'erne. Andre (Fritzsch) antage dem for en Sammenblanding af mange forskjellige Folk. De leve som Buskmændene[3].

Det rhinske M. S. har blandt Bjergdamaraerne anlagt Stationer i Okombahe (1870 — o. 1880) og Otyozondyupa (1874), ligesom der ogsaa paa flere af de andre Stationer (Rechoboth, Windhoek, Otyizeva, Otjimbingue opholde sig, om end ustadigt, en hel Del af dem[4].

---

[1] Rep. 1861, 51. 1867, 36. Hoole 345. Grundem. 2, II, 148. 151. 153. Rhoden 266.

[2] Rep. 1879, 59. Rhoden 208 ff. Rhein. Miss. atl. 4 ff. Grundem. 2, II, 149 ff. 154 ff. Wangem. 1, 297.

[3] Fritzsch 211. Rhein. Miss. atl. 5. Grundem. 2, II, 140. Campbell 311. Rhein. Miss. ber. 1878, 29 ff. Anderson, Sjøn Ngami. Stokh. 1856. 1, 199.

[4] Rhein. Miss. atl. 6. Rhein. Miss. ber. 1878, 42.

4. Ovambo.

Dette Folk er et Negerfolk; det blev først opdaget 1851 og besøgtes 1857 og 1866 af de rhinske Missionærer. Det boer Syd for Cunenefloden mellem 19° og 17° S. Br. og 14° og 18° Ø. L., og tæller henved 100,000 Mennesker, delte i 14 Stammer. Selv have de intet Fællesnavn paa disse, men Herreroerne kalde enkelte Stammer Ovambo og Ambo, og Europæerne benævne dem alle med det første Navn[1].

Paa *Evangelieudbredelsesselskabets* Station Springbok (1863) arbeides ogsaa blandt Damaraer[2].

1870 anlagde *det finske M. S.* Stationer i Omandongo eller Ondonga og Elim (Ovakuambi), 1871 i Rehoboth (Ongandjera). Men allerede 1872 fordreves Missionærerne fra Elim, og Rehoboth maatte ogsaa opgives 1872, derimod ere nye Stationer anlagte ikke langt fra Omandonga i Olukonda eller Orukonda (1871), Onipa eller Bethel (1872—76), Ondjumba (1872—78) og Omulongo (1874). Paa disse arbeide 4 Missionærer. Endnu er der ingen Christne paa Stationerne; da Kongen modsætter sig at nogen maa døbes, flytte Daabskandidaterne til Omaruru. Der er blevet døbt 4 1881. Alle Stationerne ere anlagte blandt Ondongostammen (11,000 Mennesker), den næsttalrigste af Ovambostammerne[3].

Romerkirkens apostoliske Vicepræfekt har gjort omfattende Reiser i hele Ovambolandet. Dens Missionærer have døbt Ovamboer, der opholdt sig paa Omaruru, og 1880 fik Præfekten Lov til at anlægge en Station hos den nordligste Stamme, Ombandja. Maaske er det derhen, at de fra Omaruru 1882 fordrevne Missionærer have begivet sig[4].

---

[1] Miss. cath. 1880, 426 ff. 1881, 608. Behm u. Wagner 54. Rhoden 264. 269.

[2] Occ. pap. St. Aug. N. 76, 3.

[3] Årsberätt. 1872, 12 ff. 1873, 15 ff. 1874, 14 f. 1875, 16. 1876, 13. 1880, 22. 1881, 16. 1882, 15 ff. Finska Miss. tidn. 1875, 57. 1879, 37. Grundem. 2, II, 164 ff. Allg. Missz. 1874, 541 ff. Miss. cath. 1881, 608.

[4] Miss. cath. 1880, 367. 1881, 1, 475 ff. Finska M. S. Årsb. 1880, 21

5. Cimbebas.

Til Cimbebasfolket høre endel Stammer baade Nord og Syd for Cunene. Nogle af dem ere Blandingsstammer af Cimbebas og Ovambo[1].

1882 har *Romerkirkens* fra Herreroerne fordrevne Missionærer anlagt en Station her i Cimbebas eller maaske rettere i Ombandja[2].

6. Abantufolkene.

Den sydafrikanske Afdeling af Abantu- eller Kafferfolkene boer i Landene Syd for Ækvator mod Øst til 8° N. Br. i det Indre, 4° N. Br. mod Vest. Deles denne Afdeling i den nordvestlige, midterste og sydostlige Afdeling, vedkommer os her kun de to sidste[3].

A. De midterste Abantufolk.

Disse deles atter i den østlige Afdeling og den vestlige, og denne sidste atter i den sydvestlige eller Bundagruppen og den nordvestlige eller Kongogruppen. Til den østlige hører O Tyi-herrero-sproget[4].

a. Herrero *(w)*.

Herrero'erne (O va-herrero eller Kvægdamaraer) ere 85,000 i Tallet og deles i egenlige Herreroer mod Vest og O va-mbantjeruer mod Øst; dog have disse Folk meget blandet deres Boliger. De ere indvandrede fra N. O. ved forrige Aarhundredes Slutning, bo mod Nord til 19°; deres Grænse mod Syd er noget flydende, idet de siden 1840 ere blevne Gjenstand for hyppige Anfald og ere blevne undertvungne af Orlamerne, navnlig af Jonkers Horde[5].

Blandt dette Folk var *det rhinske M. S.* det første, som anlagde Stationer, nemlig 1844 Okahandhja, der samme Aar flyttedes til Ny Barmen (Otjkango). 1849 anlagdes Otjimbingue (Richters-

---

[1] Miss. cath. 1881, 608 ff.
[2] Finska Missionst. 1883, 4. Miss. cath. 1881, 559.
[3] Fritzsch 238 ff. Hartmann V. A. 54.
[4] Fritzsch 238 ff.
[5] Rhein. Miss. atl. 5. Fritzsch 213 ff. Behm u. Wagner 55. Anderson, 1, 45. 199.

veld), og 1850 gjenoptoges Arbeidet paa Okahandhja (Schmelens Verwachting). Men Krigsuroligheder nødte Missionærerne til at forlade denne Station 1850, Otjimbingue 1853 og Ny Barmen senere hen paa samme Aar. Men 1854 gjenoptoges Gjerningen paa Otjimbingue, 1855 paa Ny Barmen. Dog Krigsuroligheder og hvide Menneskers slette Exempel (Kobberbjergværker) bragte Missionærerne til at forlade de to Stationer 1861 og 1858. 1863 gjenoptoges Arbeidet atter paa Otjimbingue, 1864 Ny Barmen, 1870 Okahandhja, og nye Stationer anlagdes i Okozondye eller Omaruru (1870), Otyosazu (1872), Otyizeva (1874), Omburo (1876). Ogsaa paa Gobabis (1856—65. 1876) samt paa de to Bjergdamarastationer arbeides der blandt Herreroerne. Atter 1880 bragte Krigsuroligheder stor Forstyrrelse over Missionen, flere Stationer ødelagdes eller maatte opgives. Paa de ovenanførte Stationer arbeidede der ved Udgangen af 1879 8 Missionærer; Antallet af de døbte Herrero'er angives ved denne Tid eller mulig senere til 2516, iblandt hvilke dog vist Bjergdamaerne ere medregnede[1].

Den romersk katholske Kirke har i de senere Aar trængt sig ind paa denne rent evangeliske Arbeidsmark og har 1876 anlagt en Station i Omaruru, hvor den har to Præster. Ved Udgangen af 1879 havde de kun døbt 1. Herreroerne holdt sig tilbage fra dem; derimod syntes de at vinde mere Indgang blandt de paa Stationen boende Ovamboer og Blandinger. Men da Høvdingen forbød dem at blive i Landet, maatte de 1881 forlade det og trak sig tilbage til Hvalfiskebugten[2].

Blandt Damaraer, der ere vandrede mod Syd, arbeider *det wesleyanske M. S.* paa Okiep i Lille Namaland[3].

Det britiske B. S. har udgivet det N. T. og Psalmerne paa Herrerosproget[4].

b. Bayeye.

Den østlige Afdeling af de midterste Abantufolk deles i en sydlig og en nordlig Gruppe. Til den første hører Bayeye eller

---

[1] Ber. 1879, 59. Missionsfr. 1881, 146 f. Rhoden 260 ff. Grundem. 2, II, 152 f. 154 f. 159 ff. Rhein. Miss. Atl. 6. Anderson, 1, 46.

[2] Miss. cath. 1880, 546 f. Ber. d. rhein Mg. 1879, 25. Finska M. S. tidn. 1881, 52. 165. 1882, 4 f.

[3] Wesl. miss. not. 1881, 242.

[4] Rep. 1881, 207.

Wayeye, der af Betsjuanerne kaldes Ba-koba eller Wa-kobu (Livegne). De bo ved Ngamisøen og ere afhængige af Batauana'erne. Rimeligvis ere Tkobaab Vest for Ngamisøen samme Folk som Wakobu. Egenlig Mission er ikke dreven iblandt dem, men de have dog været besøgte af Missionærer, der have benyttet Leiligheden til at prædike for dem, saal. Livingstone[1].

B. De sydostlige Abantufolk.

Disse deles i 3 Afdelinger, Betsjuana, Kaffer og Tekeza[2].

a. Betsjuana.

Denne Folkestamme boer fra Zambese til Oranjefloden og fra Kathlambabjergene til Kalahariørkenen; Nord for 22° indsnævres Grænserne mod Øst af Matebelerne, mod Vest af Herrero'er og Namaer. De deles i Vestbetsjuaner, Midtbetsjuaner og Østbetsjuaner. Betsjuan betyder de, der ligne hinanden, og antyder altsaa det nære Slægtskab mellem de mange forskjellige Stammer[3].

α. **Vestbetsjuaner**
eller Bakalahari[4].

1) Batlapi.

(Høvd. Mothibe, Mahura, Jantsje, Gassibone, Mankuruane).

Dette Folks Antal anslog Burchell 1812 til 10,000, men siger, at de hørte til de mindst talrige[5]. Han kaldte dem Batchapins, Campbell, der besøgte dem Aaret efter, Matchappi, i de ældste

---

[1] Fritzsch 238. 249. Freeman 284 ff. Mackenzie 207. Rh. Missionsatlas N. 1.

[2] Fritzsch 338.

[3] Fritzsch 151 f. (hans Inddeling er fulgt her). Hermansb. Mbl. 1879, 41.

[4] Livingstone Miss. trav. and res in S. Africa. London 1857, 202.

[5] Forstavelsen Mo betegner en enkelt Person af Folket, Ba Folket, Le Landet, Se Sproget. Det derefter følgende Ord betegner det Dyr, Stammen høiagter (egenlig ikke tilbeder), altsaa Stammens „Totem" saaledes Ba-kuena (Krokodilfolket), Ba-tlapi (Fiskefolket), Ba-khatla (Abefolket), Ba-tau (Løvefolket), Ba-makhosi (Menneskefolket ɔ: som viser et Menneske, en Høvding høiest Agtelse), Ba-noga (Slangefolket). Hollub 1, 403 Livingstone 14.

Reise- og Missionsberetninger kaldes de Brikva'er; et Navn, der allerede findes paa Sparmans Kort. De bo 27°—28° S. B., 24°—26° Ø. L. Omtrent 1820 udvandrede de fra Kuruman, og Stammen delte sig i to Dele, af hvilke den ene bosatte sig ved Vaalfloden (Lekatlong), den anden ved Hartfloden (Taung). Deres Antal anslaaer Fritzsch til omtr. 20,000[1].

Blandt dette Folk nedsatte 1801 Udsendinge fra *det londonske M. S.*, eller rettere baade fra dette, *det nederlandske M. S.* og *det sydafrikanske M. S.*, sig i Kuruman, og flere bleve i de nærmeste Aar derefter sendte hertil. Men en af dem blev dræbt af Batlapierne (1806), og Aaret forinden havde de andre forladt Landet paa en nær, der ganske blev Missionskaldet utro[2].

1817 anlagde *det londonske M. S.* en Station ved Kuruman i Ny Littaku, hvor en blomstrende Mission opstod, der, da Hovedstationen forlodes af Batlapierne, blev en Bakuenamission; dog arbeidedes der paa Udposter blandt Batlapier. Andre Stationer anlagdes i Lekatlong (1840, tidligere Udpost til Grikastad), Taung (1843—46, 1868, forlagt med Stammen til Mamusa, hvorfra den fordrev Korannaerne 1846—52), og nu maa hele Folket betragtes som christnet. Fundet af Diamanter 1867 ved Lekatlong har foranlediget en stærk Tilstrømning af Folk fra alle Stammer, men ei gavnet Missionen. Paa Stationerne Lekatlong, hvortil Taung nu er Udpost, og Kuruman var der ved Udgangen af 1881 4 Missionærer, 909 Kirkemedlemmer, 1340 Tilhængere, Kuruman havde tre Missionærer[3].

Det franske evangeliske M. S. anlagde 1830 en Station i Littaku, men 1832 flyttedes den til Motito, der ogsaa blev en Baharutsistation. 1869 overdroges den til det londonske M. S. Ogsaa paa Bethulia (1833), hvor 1833 1800 Batlapier bosatte sig, Carmel (1846),

---

[1] Burchell 2, 526. 557. Campbell 182. Chron. L. M. S. 1881, 190. Fritzsch 154. Barrow 493. Patterson Kort (1777) har dem rimeligvis ved Fortegning lige Nord for Orangefloden ved 20° Ø. L. og kalder dem Brihvo eller Tamaka. Hollub 1, 72. 148. 150.

[2] Maandber. 1803, 148 ff. 1805, 183. 1807, 160. 1809, 177. 1810, 14. Moffat 57 f. Burkh. 2, II, 124. Grundem. 2, II, 179 f. Hoole 369.

[3] Rep. 1880, 64. 1882, 55 f. Miss. Reg. 1844, 46. Burkh. 2, II, 97. 141. Grundem. 2, II, 180 ff. 201. Wangem. 1, 327. Landgren 1, 123. Grundem. Miss. atl. 12. Mackenzie 67 ff. 85 ff. Chron. L. M. S. 1875, 55 ff. Monatsbl. d. nordd. Mg. Hamburg 1844, 4 ff. Allg. Missz. Hamburg, 1847, 117.

Hebron (fra 1862 af), Friedau (1841—50), arbeidedes der blandt Batlapierne[1].

Det østerlandske Kvinde Uddannelsesselskab havde 1848 en Station i Lekatlong, som siden er opgivet[2].

Det britiske B. S. har støttet Missionen blandt de forskjellige Betsjuanfolk ved Udgivelsen af Bibelen paa Betsjuansproget[3].

Det religiøse Traktatselskab har ogsaa støttet Missionen ved at udgive Skrifter paa dette Sprog og paa anden Maade[4].

2) Barolong.

(Høvd. Sifonello, Moroka, Molema, Mantsua).

Denne Stamme har delt sig i flere Afdelinger. Den nordligste boer Nord og Nordost for Batlapierne. Deres Høvding Mantsua var, betrængt af Bønderne, flyttet til Bavangketsihøvdingen med en Del af sit Folk, der da boede i den sydlige Del af Mosjaneng, men omtr. 1877 byggede han sig en Stad i sit gamle Landomraade, syd for hans Broder, Underhøvdingen Molemas Stad (omtr. 20,000). Den østligste Del af Barolongerne bo ind i Transvaal (Polfontein), (3000). En anden større Afdeling af Stammen (20,000) er udvandret mod S. O. til den vestlige Bred af Caledonfloden, en anden mellem Modderfloden og Vaal[5].

Det wesleyanske M. S. anlagde 1823 en Station blandt Barolong'erne, der dengang boede ved Makvassa, men den forstyrredes af Krigsuroligheder og flyttedes til Plaatberg 1826 (oph. 1834). Stationen i Moos (1824) synes snart at være bleven opgiven. 1828 anlagdes Buchnaap (ogsaa for Korannaer og Blandinger). Blandt de nordlige Barolonger anlagdes 1851 en Station i Lotlakana, men da Bønderne vilde tvinge Folket til Underkastelse, flyttede det, og Missionen ophævedes 1852. I de senere Aar er den Udpost til Mosjaneng (Molopo). Nogle af dem bosatte sig paa den londonske

---

[1] Grundem. 2, II, 188. 205. Journal d. m. ev. 1831, 45. 1833, 196. 1849, 47. 1862, 248. 1869, 323. M. Reg. 1842, 34. 41. Monatsbl. nd. Mg. 1844, 536.

[2] M. Reg. 1849, 383.

[3] Rep. 1841, LXXXVII. 1842, LXXIX. 1851, CVIII. 1866, 219. 1867, 263.

[4] Rep. 1834, 49. 1849, 44.

[5] Hermansb. Mbl. 1879, 39. Fritzsch 152. Hollub 1, 349 ff. 364 ff. Wesl. M. S. Rep. 1882, 199.

Station Taung, andre leve under en indfødt Lærer i Kanje. Blandt de nordligste Barolonger i Mosjaneng anlagdes omtr. 1851 en Station i denne By, men 1852 fordreves Missionærerne af Bønderne, hvorpaa den var en Udpost til Thaba Unchu, til den 1873 fik sin egen Missionær. 1877 flyttedes Stationen med Stammen til Molemas Stad ved Molopo, der 1880 mistede sin Missionær. For den talrige Afdeling af Barolonger, der har bosat sig mod S. O., er der 1832 anlagt en Station i Hovedstaden Thaba Unchu, hvortil 1881 kom Muis og Strachan. I Bloemfontein anlagdes 1850 en Station, hvor Arbeidet tildels er blandt Europæer, men ogsaa blandt Indfødte, af hvilke vist de Fleste ere Barolonger. Som saadanne Stationer maa endvidere anføres Fauresmith (før 1860—72. 1881), Smithfield (1869), Kimberley (1871), Du Toitspan (1878), Reddersburg (1881), Winburg (1881), Jagersfontein (1881). Paa alle Stationerne arbeidede ved Udgangen af 1881 7 Missionærer, 10 indfødte Præster, og her var 2094 Medlemmer (deraf 112 Englændere) og 523 paa Prøve[1].

Ogsaa *det franske evangeliske M. S.* har arbeidet blandt Barolongerne, navnlig paa Stationerne Motito (1832—1869), Bersaba (1835—1865), Friedau (1841—1844) og Carmel (1846—70)[2].

1850 besøgte Biskoppen af Kapstaden Egnen og knyttede Forbindelse med Barolongerne i Thaba Unchu, hvis Høvding sendte ham en af sine Sønner til Opdragelse paa hans Skole i Zonnebloem ved Kapstaden, hvorfra han siden kom paa St. Augustines Missionsskole i Canterbury, og ved hans Bistand anlagde *Evangelieudbredelsesselskabet* 1865 en Station i Thaba Unchu. Her bosatte sig ogsaa 1868 et anglikansk Broderskab for at drive Missionen, og de toge Gjerningen op med megen Kraft. 1869 anlagdes en Station i Modderport (Ladybrand), 1876 i St. John's med Udposten Phokoana (St. Mikael), men allerede Aaret efter nødte Overfald af Høvdingen Missionæren til at flygte; dog 1879 gjenoptoges Gjerningen i Phokoane. 1882 anlagdes Dewetsdorp og Boshof. Den

---

[1] Rep. 1861, 56. 1864, 77. 1870, 76. 1872, 82. 1873, 76. 1874, 76. 1878, 130 f. 1879, 124. 1881, 143. 1882, 179. 206 f. Wesl. Meth. Mag. 1825, 275. 1827, 125 ff. Wesl. meth. not. 1874, 259. 1880, 267. Grundem. 2, II, 184 f. 191. 209 f. Shaw 225. 252 ff. Mackenzie 103. 228 ff. Wangem. 1, 179. 336 ff. Miss. reg. 1830, 10. 1852, 39. Calw. Mblatt. 1854, 100.

[2] Journ. de mis. ev. 1837, 19ff. 1842, 41 f. 1849, 48. 50. 1850, 16 ff. 1862, 248. 1870, 161. Hollub 1, 349 ff. 369 ff.

anglikanske Mission i Bloemfontein (1863), Smithfield (1863), Fauresmith (1864) maa ogsaa nærmest ansees for Barolongmissioner, skjøndt der her ogsaa arbeides blandt Hvide og blandt andre Farvede. 1850 besøgte Biskop Gray Bloemfontein og ansatte her en anglikansk Præst, men han forlod Stedet, da Englænderne 1854 opgave Herredømmet; nogle Aar senere var her atter en kort Tid en anglikansk Præst. 1863 blev der udnævnt en Biskop for Orangefristaten med Bolig i Bloemfontein, og siden den Tid har hele Missionsgjerningen, der er udgaaet derfra, taget et kraftigt Opsving, støttet af *Evangelieudbredelsesselskabet* og *Bloemfontein Missionsforeningen* (i England). Foruden ovennævnte Stationer vil det maaske ogsaa være rigtigst her at anføre Kimberley (1877), tidligere kaldet Colesberg Kopje eller New Rush, hvor der boer 20,000 Indfødte af forskjellige Stammer og 6000 aarlig passere igjennem. Klipdrift (nu Barkly) (1871), du Toitspan (1873)[1], Jagersfontein (1881), hvor der ogsaa arbeides blandt Europæere, Basuto'er, Zulu'er, Kaffere og Betsjuaner af forskjellige Stammer lige op til Zambese. I hele Stiftet arbeide foruden Biskoppen 37 Præster, og de hjælpes i deres Gjerning af et Søsterskab i Bloemfontein[2].

Dameforeningen til Fremme af Evangelieudbredelsesselskabets Missioner har en Station i Bloemfontein med 1 kvindelig Arbeider (Lærerinde)[3].

Det hermansborgske M. S. anlagde 1871 en Station i Ramaliane og 1872 en anden i Matlabe, siden 1878 kaldet Polfontein. Det er efter Hollub en Barolongmission, hvor de fleste Beboere forresten ere Methodister, og han kalder denne Afdeling af Stammen Ba-rapu-

---

[1] Kimberley, du Toitspan, Bultfontein og de Beers kaldes under et Dry Diggins, hvilket Navn stundom nævnes i Missionsberetninger, Medd. af Miss. Tobias i Senekal.

[2] Rep. 1864, 95. 1865, 99. 1866, 91. 1868, 66. 1869, 72. 1871, 82. 1872, 52. 1873, 50. (Smithfield udgaaer 1868, Fauresmith 1872 af Selskabets Beretninger). 1879, 46. M. R. S. P. G. 1852, 271. Grundem. 2, II, 210. Brief hist of the Bloemf. miss. London 1876, 4 ff. 17. Occas. paper of the Orange free state miss. London 1864, 1. 29. Quarterly pap. of the Bloemfont. miss. London. N. 19, 8. 24, 8. 32, 29. 35, 25 ff. 1881 193. 206. 228. 1882, 41. 1883, 18. Col. ch. chr. 1865, 280. Mission field 1876, 362. 1877, 450. 1880, 86. Guardian 1881, 1452. Hollub 1, 71. Tucker, Under his banner. London (1872) 157 ff.

[3] Rep. 1880, 20.

laner; i Hermansb. Mbl. kaldes den efter Høvdingen Bamatlabe. Her arbeidede ved Udgangen af 1881 2 Missionærer, her var 108 Christne[1].

Den evangeliske Forening (i Kapkolonien) arbeider i Kimberley ved en indfødt Kafferpræst og i Bultfontein ved en ordineret Prædikant (en Baperi)[2].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har gjentagne Gange støttet den anglikanske Mission[3].

Romerkirken har Stationer i Bloemfontein og Kimberley[4].

3) Bamatlaru.

Ba-matlaru eller Ba-tlaru (Batlachu), (Bamuchar og maaske ogsaa Mokarraqua hos Burchell)[5] staa Batlapierne nær. De bo N. V. for Kuruman. En egen Missionsstation har ikke været anlagt hos dette Folk, men *det franske evangeliske M. S.* havde en Udpost fra Motito (1833—1869), Linokaneng blandt dem[6].

Det londonske M. S. arbeider allerede siden 1847 blandt Batlaru'erne paa en af Kurumans (1817) Udposter[7].

4) Ba-meri.

Dette Folk boer Nord for Vaal fra 27°—28° og er blandet med de østlige Batlapier[8].

Det londonske M. S. har arbeidet blandt dem fra Taung (1843—46. 1868)[9].

5) Bavangketzi.

(Høvd. Gassisioe).

Dette Folk boer Nord for de nordlige Barolonger, Burchell kalder dem Nuakketsi, Campbell Wanketzen. Deres Antal anslaaes

---

[1] Hermansb. Mbl. 1879, 39. 1882, 53 f. Hollub 1, 350. 2, 459.
[2] Chron. Lond. M. S. 1879, 75.
[3] Rep. 1872, 38. 1873, 49. 1879, 38.
[4] Jahrb. 1878, VI, 36 f.
[5] Maaske disse ere Korannaer (jfr. Burchell 2, 526).
[6] Journal d. m. ev. 1849, 47. Burchell 2, 526. Hollub 1, 150.
[7] Chron. Lond. M. S. 1867, 223 ff. Allg. Missz. 1848, 118.
[8] Fritzsch Kort. Hollub 1, 287.
[9] Miss. Reg. 1847, 39.

fra 4000 til 15,000. Oprindelig vare de et Folk med Bakuena'erne og Bamangvato'erne; først skiltes disse to Stammer tilsammen fra Bavangketzi'erne, senere deltes de Udskilte i to Stammer; senere udskiltes Batauana'erne fra Bamangvato'erne. Dette skete under Oldefaderen til den Høvding, der herskede over sidstnævnte Stamme 1870, altsaa omtr. 1780; de tidligere Adskillelser ligge altsaa længere tilbage i Tiden[1].

De besøgtes flere Gange af *det londonske M. S.'s* Missionærer (Moffat 1824) og have sammen med andre Stammer været Æmne for Missionærernes Arbeide, saaledes paa Taung (1843, se Batlapi). 1871 anlagdes Stationen Kanje, hvor 1 Missionær arbeider[2].

Fra *det wesleyanske M. S.'s* Station blandt Barolongerne Mosjaneng (1873—1877) arbeidedes ogsaa blandt Bavangketzi'erne[3], saavelsom fra *det franske evangeliske M. S.'s* Station Motito (1833—69)[4].

6) *Bakhatla.*

(Høvd. Mosielele, Mothibe, Lienkoe).

Dette Folk boer i 3 Afdelinger. Den nordligste udvandrede fra Transvaal, da Bønderne bemægtigede sig Landet og bosatte sig i Bakuenernes Land, hvor deres Stad Mochuri ligger. De have dog vægret sig ved at yde Sechele Tribut. Den anden Afdeling boer sydligere, dels Syd for Ngotuanefloden (4000), dels mod S. O. inde i Transvaalfristaten Nord for Prætoria[5].

Blandt den mellemste Afdeling anlagde *det londonske M. S.* en Station i Mabotse 1843, der allerede nogen Tid forud havde været Udpost til Kuruman, men den ødelagdes af Bønderne (1852)[6].

Blandt samme Afdeling af dette Folk har *det hermansborgske M. S.* anlagt Stationerne Cuane eller Tsjuane eller Mosetla (1867)

---

[1] Fritzsch (Kortet) 154. Campbell 216. Burchell 2, 524. Hermansb. Mbl. 1879, 39. Wesl. M. S. Rep. 1864, 84. Mackenzie 356 ff.

[2] Rep. 1880, 64. 1882, 56. Moffat 101 ff. Grundem. 2, II, 184. Miss. reg. 1846, 36. Chron. L. M. S. 1876, 221.

[3] Rep. 1864, 84.

[4] Journ. d. m. ev. 1842, 42.

[5] Fritzsch (Kortet). Livingstone, 11. 39. Hermansb. Mbl. 1879, 39. 42. Grundem. 2, II, 189. Chron. L. M. S. 1877, 39. Hollub 2, 453.

[6] Burkh, 2, II, 141 f.

og Mabotse (1873—78), ligesom der ogsaa arbeides blandt dem paa Molorane (1876). I Beretningen 1881 nævnes ikke Mosetla, hvor der 1880 var 332 Christne, paa Molorane var der 212 Christne, og der arbeidede 4 Missionærer[1].

Den kapske Synode har anlagt Stationerne Welgwallen, der senere er flyttet til Saulsport ved Pilandsberg, hvortil den nu er Udpost, og Mokuli. Her arbeide 2 Missionærer[2].

Det berlinske M. S. arbeider ogsaa blandt Bakhatla'erne og har 1868 anlagt Tsjuaneng, der 1873 flyttedes til Ny Halle. De Døbtes Antal var ved Udgangen af 1881 350 (120 Nadvergjæster), 1 Missionær arbeider her[3].

7) *Batloka.*

(Høvd. Matlapin).

Denne Stamme, der staaer under Bamangvatoernes Overherredømme, boer tæt Nord for *det hermansborgske M. S.'s* Station Molorane (1876) og er rimeligvis Æmne for Missionsarbeide derfra og fra Mosetla[4].

8) *Bakuena.*

(Høvd. Sechele).

Denne Stamme boer dels Nord for Bavangketsierne ved 24^0 S. Br. (10,000 Msker.), dels mod S. O. paa den anden Side af Lille Marikvafloden inde i Transvaalfristaten (16,000). Denne sidste Afdeling af Stammen henregner Livingstone, maaske paa Grund af dens Boligers Beliggenhed, til Vestbetsjuanerne (hos ham Midtbetsjuanerne). Den omtales allerede af Campbell som boende her[5].

Blandt en lille Afdeling af Stammen, der boer i Littaku, arbeides af *det londonske M. S.* paa dets siden 1877 der anlagte Batlapistation. Blandt Hovedstammen anlagde Livingstone hos Høv-

---

[1] Hermansb. Mbl. 1869, 32. 1871, 68. 1873, 58. 1874, 58. 96. 231. 1879, 39. 1881, 248. 1882, 66.

[2] Hermansb. Mbl. 1879, 39. Serpa Pinto 267. Bull. miss. 1878, 214 f. 297.

[3] Ber. f. 1879, 42. 1882, 194 ff. Wangem. 4, 636. 639. 666.

[4] Hollub 1, 494. Hermansb. Mbl. 1879, 39.

[5] Fritzsch (Kortet) 154. Hermansb. Mbl. 1879, 39. Livingstone 202. Burchell 2, 525 (Makvin ell. Bamakvin). Campbell 216 (Makquana).

dingen Sechele 1845 en Station i Hovedstaden Sjokuane, der dog samme Aar maatte flyttes til Kolobeng, men ødelagdes 1852 af Bønderne, hvem Bakuenerne maatte underkaste sig. Bønderne vilde ingen engelske Missionærer taale, og derfor indkaldte de *det hermansborgske M. S.*, der fra 1857—63 havde en Station i Hovedstaden Liteiane. Men da *det londonske M. S.* ønskede at gjenoptage Missionen her og vandt Folket for sig, maatte den tydske Missionær, der paa Grund af Uenighed med sit M. S. 1861 havde afbrudt Forbindelsen med dette, fortrække, og det er ikke siden (1864) lykkedes *det hermansborgske M. S.* at vinde Indgang her. *Det londonske M. S.* anlagde 1866 en Station i Lohaneng eller Molepole, siden 1863 Secheles Hovedstad. Paa denne Station arbeider 1 Missionær, og her var ved Udgangen af 1881 93 Medlemmer[1].

Blandt sydligere Bakuener har *det franske evangeliske M. S.* arbeidet paa Baharutsistationen Motito (1833—69)[2].

Blandt den sydostlige Afdeling af Bakuenafolket (Bamagaler) arbeider *det hermansborgske M. S.* Ved Landsmænd, der vare blevne omvendte i Kolonien, vare allerede flere blevne vundne for Christendommen, og de havde bygget en lille Kirke, da Missionærerne kom hertil og anlagde 1864 Bethanien. Senere er anlagt Matlare (1865, forlagt 1871 til Hebron), Kana (1867), Saron (1867), Leporo (1869), Likhatlong (1867, forlagt 1870 til Falane og siden 1879 kaldet Kroonthal), Berseba (1872) og Jeriko (1879). Paa disse 8 Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 10 Missionærer, og her var 3310 Christne[3].

9) *Bamangvato.*

(Høvd. Sekhomi, Macheng, Khame).

Dette Folk boer Nord for det forrige indtil 23°. Det er talrigt; i Hovedstaden Sjosjong boer der 30,000 Msker.

---

[1] Rep. 1880, 64. 1882, 56. Hermansb. Mbl., overs. af Brandt. Odense 1861, 58 ff. Hermansb. Mbl. 1862, 68. 1864, 100 ff. Grundem. 2, II, 188 ff. 201. 220 ff. Mackenzie 84. Hollub 1, 394 ff. Freemann 279. Chron. L. M. S. 1872, 75. 1876, 221. Livingstone 39. 92. 118. Miss. reg. 1847, 39.

[2] Journal d. m. ev. 1845, 27.

[3] Hermansb. Mbl. 1865, 75. 128. 227. 1866, 155. 1867, 253 f. 1868, 193. 1869, 232. 1871, 68. 1872, 72 f. 1873, 68 ff. 1879, 39. 1880, 36 ff. 1881, 207. 1882, 53 f. 66.

Det londonske M. S.'s Udsendinge besøgte det 1842 og 1855, men det lykkedes dem ikke at anlægge en Station her, om de end ved en af deres indfødte Lærere holdt en Skole i Sjosjong i nogle Aar. Derimod tillod Kongen *det hermansborgske M. S.* at anlægge en Station i Sjosjong (Goyon) 1859, hvilken dog kun bestod indtil Udgangen af 1862. 1862 tillod Kongen *det londonske M. S.* at anlægge en Station i Sjosjong (anl 1865). Paa denne Station arbeider 1 Missionær[1].

Hos en Underhøvding Seleka, efter hvem Stationen Nguapa i Almindelighed benævnes, har *det franske evangeliske M. S.* med det londonske M. S.'s Samstemning 1879 anlagt en Station, besat af tre Basutolærere[2].

Et Forsøg, som *romerskkatholske* Missionærer 1879 gjorde paa at nedsætte sig i Sjosjong og forstyrre de londonske Missionærers Gjerning, mislykkedes heldigvis, da Høvdingen ikke vilde tillade dem at opholde sig i Landet[3].

10) Bamasji.

Bamasji'erne med Hovedstaden Dabebe er egenlig en Afdeling af Bamangvato'erne. Egenlig Missionsgjerning er ikke begyndt her endnu.

11) Makalaka.

Dette Folk (omtr. 8000), der ogsaa kaldes Bakaa (Bakaua), lever i Afhængighed dels af Matebelerne, dels af Bamangvato'erne, mellem hvis Landomraader de bo. 1/3 af Befolkningen i Kolobeng hører dertil. Ifølge Bull. miss. N. 42, 318 ere de samme Folk som det nedenfor anførte Banyai, staa mellem Kaffere og Betsjuaner, men dog sidste Folk nærmest. De have paa Kolobeng været Æmne for *det londonske M. S.'s* Arbeide[4].

---

[1] Rep. 1882, 56. Fritzsch (Kortet). Grundem. 2, II, 198 f. 222. Mackenzie 227. 248. 265. 365. Chron. L. M. S. 1876, 221. Hermansb. Mbl. v. Brandt 176. Hermansb. Mbl. 1863, 113. 1864, 101 ff. Hollub 1, 462. Serpa Pinto 219.

[2] Rep. 1880, 33. Journ. d. m. ev. 1881, 350.

[3] Bas. Miss. mag. 1880, 7. Miss. cath. 1880, 270. 494. 1882, 298.

[4] Mackenzie 268 f. Freemann 279. Fritzsch 154. Livingstone 149. Campbell 216 (maaske det er dem, han kalder Magalatzina, der bo Nord for Bakvenerne). Serpa Pinto 2, 2.

12) *Batauana.*

(Høvd. Lechulatebe, Moremi).

Dette Folk (oprindelig en Afdeling af Bamangvato'erne) boer ved Ngami Søen (omtr. 8000). De besøgtes af *det londonske M. S.'s* Missionærer 1860, og paa Høvdingens Begjæring besøgte en af disse ham 1877 for at træffe Forarbeider til en Stations Anlæggelse. Han efterlod 2 indfødte Lærere der[1].

13) *Makololo.*

(Høvd. Sebituana, Sekeletu).

Dette Folk boede i Aarhundredets Begyndelse mod S. O. i Egnen om Harrismith, hvorfra de bleve uddrevne og fulgte med Mantatierne paa deres Tog mod Vest, men efter Nederlaget ved Kuruman 1823 skilte de sig fra dem, droge mod Nord og bosatte sig paa begge Sider af Zambese, dog mest mod Syd for denne. Men da Høvdingen Sekeletu døde 1863, opstod der Uenighed om Thronfølgen; deraf benyttede de undertvungne Folk sig, og Makololofolket blev dels ganske tilintetgjort, dels ere dets Levninger spredt ud mellem andre Stammer (se senere Beskr. til Kortet N. 9). 1851 trængte *det londonske M. S.'s* Udsending, Livingstone, sig frem til dette Folk, og 1860 anlagdes en Station i Hovedstaden Lineiante, men Sygdom bortrev alle Missionærer paa en nær, og Stationen blev forladt samme Aar. Kort efter gik Folket under[2].

14) *Barotsi.*

Barotsi eller Lui (ell. Ungenge) er en mægtig Stamme, som boer Nord for Makololo'erne, under hvilke de tidligere have staaet, fra 18° — 15° S. Br. 26° — 21° Ø. L. En af *det franske evangeliske M. S.'s* Missionærer gjorde 1879 en Undersøgelsesreise til Barotsi'erne og fik venlige, men vist ikke velmente Løfter af dets Konge. Det franske ev. M. S. har nu i Sinde at paabegynde en Mission der[3].

---

[1] Chron. L. M. S. 1878, 31 ff. 55 ff. 1879, 21. Mackenzie 356. Fritzsch 154. Livingstone 64.

[2] Gründem. 2, II, 189. 196. Mackenzie 186 ff. 243 ff. Fritzsch 479. Livingstone 84 ff.

[3] Journal d. m. ev. 1880, 168 ff. 386 ff. 1881, 342. Livingstone 87. La Mission au Zambèze. Paris 1881. Serpa Pinto 2, 2. 15. 98 ff. Hollub 2, 166 ff.

En uafhængig protestantisk Missionær var 1882 ifærd med at nedsætte sig blandt Barotsi'erne, og det lod til, at Kongen vilde tillade det[1].

Romerkirken gjorde 1880 Skridt til at anlægge en Station blandt dette Folk, rimeligvis i Kabonde. Endnu synes det ikke at være blevet udført[2].

15) *Bakalahari.*

Denne Stamme (eller Balala, Vaalpenz) er egenlig intet Folk, men en undertrykt Klasse af Folket, der findes blandt de forskjellige Betsjuanstammer. Allerede ved Aarhundredets Begyndelse vare de (Karrikarri eller Bakarrikarri) trængte ud i Kalahariørkenen Vest for Bakuenaerne. I større Samling bo de Nord for Bamangvato'erne og vare tidligere afhængige baade af Makololo'erne og de tilgrænsende Betsjuanstammer, nu af de sidste. Til Bakalahari'erne synes ogsaa Tamaka'erne eller de røde Kaffere at have hørt, der oprindelig vare betsjuanske Buskmænd, men ved Aarhundredets Begyndelse dannede en uafhængig Stamme, hvis Hovedsæde var Øst for Kuruman mellem 25° og 26° Ø. L., men siden synes at være forsvundne. Egenlig Missionsgjerning er ikke begyndt iblandt dette Folk, men Missionærer have paa Gjennemreise sat sig i Forbindelse med dem[3].

β. **Midtbetsjuaner (Balani).**

1) *Baharutsier*[4].

(Høvd. Mohilo, Khuantle, Matlabe, Moiloa).

Dette Folk (Morutzi, Mahutzi) boede omtr. 1830 ved Marikvaflodens Kilder (omtr. 26° 26°), men ikke længe efter flygtede det for Matebelerne, og Afdelinger af det nedsatte sig mod S. V. blandt Barolongerne, mod N. V. blandt Barolongerne ved Kolobeng

---

[1] Ill. miss. news 1883, 40.

[2] Jahrb. d. Verb. 1881, IV, 40. Miss. cath. 1882, 592.

[3] Fritzsch 153. Mackenzie 128 ff. 207. Livingstone 49 (der siger, at de ere den Betsjuanstamme, der først er indvandret og siden undertrykt af de andre) 157. Burchell 2, 525 f. Moffat 4. Campbell Kort (ifølge hvilket de 1815 boede mellem 29° og 31° Ø. L. og 26° og 27° S. Br.

[4] Regnes af Livingstone (202) til Vestbetsjuanar.

og mod S. ved Vaalfloden. Nu boer dog Hovedmassen af Folket igjen ved Marikvas Kilder. De ere nu mindst 10,000 i Tallet[1].

Blandt dem anlagde *det franske evangeliske M. S.* en Station i Mosika 1831, men da Matebelekongen Mosilikatse, af hvem Baharutsierne vare afhængige, forlangte, at Missionærerne skulde drage til ham, flygtede baade de og Folket. Forsprængte Rester af Folket samlede sig paa Stationen Motito (1832), ligesom ogsaa endel fulgte den Missionær, der 1835 anlagde Bersaba. Motito blev 1869 overdraget til *det londonske M. S.* (opg. 1878). Fra Stationen Taung (1843) arbeidedes ogsaa blandt de ikke langt derfra boende Baharutsier. 1846 anlagdes Stationen Matibe, der ophævedes omtrent 1857[2].

1839 nedsatte *det kirkelige M. S.'s* Udsendinge sig i Mosika, men Baharutsierne havde forladt Egnen og vilde ikke vende tilbage uden Bøndernes Samtykke, og da de franske Missionærer arbeidede der paa Egnen og forøgede deres Arbeidskraft, blev denne Mission opgivet 1840[3].

Det hermansborgske M. S. anlagde 1859 Stationen Linokana, hvortil senere kom Limao (1864), Pata Lekopa (1865, forlagt 1875 til Harmshope, som navnlig er en Bamaletestation), Kolobeng (1867, rim. oph. 1871), Notoan (1870, rim. forl. til den 1872 anlagte Station Thaba Lekope eller Thaba Lenong, der 1876 flyttedes til Molorane), Ramaliane (1871), Mathebe (1871, rim. opg. 1872), Matlabe (1872, siden 1878 kaldet Polfontein eller Bülkfontein). Antallet af Baharutsier ved Limao og Linokana anslaaes til 10,000. Paa Harmshope, Limao, Linokana (de andre Stationer ere omtalte andetsteds) arbeidede ved Udgangen af 1881 3 Missionærer, og der var 542 Christne. Maanoane, der første Gang nævnes i Aarsberetningen for 1881 med 1 Missionær og 286 Christne, ligger rimeligvis ogsaa her[4].

---

[1] Fritzsch. Hermansb. Mbl. 1879, 39. Campbell 216 f. Burchell 2, 525.

[2] Fritzsch (Kortet) 155. Grundem. 2, II, 188. Moffat 101. Casalis 2 ff. Miss. Reg. 1846, 30. 1847, 39. Journal d. m. ev. 1832, 19 ff. 1833, 193 ff. 1837, 19 ff. 1842, 42. Chron. Lond. M. S. 1879, 33. Allg. Missz. 1876, 307.

[3] Miss. reg. 1840, 286 ff.

[4] Hermansb. Mbl. overs. af Brandt, 4—6 Aarg. 158. Hermansb. Mbl. 1864, 99 ff. 1865, 128. 192. 1867, 253. 1868, 30. 1871, 68. 1872, 74. 1873, 71. 176 f. 1874, 72. 1875, 55. 1876, 61. 1877, 55. 1878, 68. 1879, 39. 1882, 52. 66. Grundem. 2, II, 221. 224. Hollub 1, 503.

2) Ba-Mantatisi.

Ba-tlokoa eller Batokva, Mantatisi eller Mantati[1] (Bakloqueni eller Machallaqueni)[2] have tidligere været meget mægtige, og de have i dette Aarhundrede vandret vidt omkring. Stammen er i dette Aarhundrede kommen fra N. O. hinsides 22° og er altsaa formodenlig den sidst derfra udvandrede Betsjuanstamme. Fortrængte af Zuluerne trængte de omtr. 1820 ind i Zoutpansberg, underlagde sig andre Stammer, som forenedes med dem; men dels af Mangel paa Plads, dels paa Grund af indre Spaltninger, trængte en stor Afdeling af dem Syd paa, overskred Vaalfloden ved dens Kilder, bøiede mod Vest og N. V., overvandt Baharutsierne og drog derpaa mod N. V., hvor de sloges tilbage af Bavangketsierne, hvorpaa de faldt over Barolongerne, Tamakaerne og Batlapierne, erobrede Littaku, men dreves derpaa tilbage af de christne Grikaer 1823, der kom Batlapierne til Hjælp. Endel af dem droge mod N. O. til Bakoneland, hvorfra de vare komne, og det er uvist, hvor de ere blevne af, formodentlig ere de ligesom den Del af Stammen, der ikke udvandrede, gaaede op i andre Stammer; en anden Skare drog mod Syd, angreb de mellemliggende Stammer og satte sig endelig fast ved Umtataflodens og Umzinvubuflodens Kilder, hvor de anfaldt Kafferne, indtil Englænderne paa disses Begjæring anfaldt dem 1828, slog dem og tilintetgjorde dem[3]. Hovedmassen drog østerpaa og bosatte sig 1824 ved 29° S. Br. 28° Ø. L. Da de i deres nye Boliger vedbleve at angribe Basutoerne, foretog disses Høvding Mosjesj et Tog imod dem 1833 og tilintetgjorde dem som Folk. Resten blev optaget i Basutofolket eller boer nu adspredt, paa en Rest nær, der under Navn af Batlokoa'er endnu boer i Zoutpansberg og maaske ikke er udvandret med de andre[4].

---

[1] Rimeligvis er dette blot en Benævnelse efter Høvdingen, ligesom Folket paa Falane i Hermansb. Mbl. 1875, 74 kaldes Bafalaner, i 1879, 39 Bakvener.

[2] Wangem. Reisejahr 269 kalder dem Basuto'er.

[3] Ifølge Kay (281 ff), der besøgte Egnen Aaret efter, var det Mantati'er, der her bleve dræbte, ifølge Berl. Miss. nachr. 1858, 30 vare disse Folk (begge Forf. give deres Høvding samme Navn) Ama-ngvan'er. Resten af Stammen (1858 o. 1000) boer ved Tugelas Kilder, og blandt dem har det berlinske M. S. anlagt Stationen Emaus.

[4] Fritzsch (Kortet) 155. 479 ff. Kay 281 ff. Moffat 94 ff. Wangemann Reisejahr 269. Journal d. m. ev. 1854, 41 f. Berliner M. M. 1862, 331. Bull. miss. 1877, 157.

Blandt Mantati'erne anlagde *det wesleyanske M. S.* 1833 Umpukani (oph. 1850), 1835 Thaba Kuruhele, oph. 1837), ligesom de ogsaa arbeidede blandt dem paa Buchnaap (1828) og senere paa Udposten Umperani[1].

Mantati'erne ere ogsaa blevne Æmne for *det franske evangeliske M. S.'s* Arbeide paa Basutostationerne Mekuatling (1837) og Ebenezer (1839)[2]. Blandt Batlokoa'erne i Zoutpansberg har *det berlinske M. S.* 1878 anlagt Stationen Hautbusch eller Mfome, hvor der ved Udgangen af 1881 var 2 Missionærer, 161 Døbte, 85 Nadvergjæster[3].

3) Bamalete.

(Høvd. Mokhosi).

Denne Stamme (af Hollub kaldet Makhosi), der ei omtales af Fritzsch, hører sandsynligvis ogsaa til Midtbetsjuanerne. De bo i den sydostlige Del af Secheles Land, hvorfra Hollub siger (1875), at de vilde vandre over Grænsen ind i Transvaal. Blandt dem har *det hermansborgske M. S.* anlagt Harmshope 1875 (oprindelig en Station blandt Baharutsi'erne i Pata Lekopa). Her var der ved Udgangen af 1881 1 Missionær og 212 Christne[4].

γ. Østbetsjuaner.

1) Basuto.

(Høvd. Mosjesj).

Dette Folk boer mellem Caledonfloden og den omtrent 10 Mil Øst derfor parallelt løbende Malutibjergkjæde. Det er et af de talrigste og kraftigste Betsjuanafolk; Befolkningen i Basutoland var 1875 127,000, og er deri end endel Folk af andre Stammer medtaget, boer der ogsaa ikke faa Basutoer udenfor Basutoland, saa at deres Antal maa anslaaes til 200,000. Basutoerne boede tidligere endnu nordligere, og Leribe var da Midtpunktet i deres Landomraade; men omtrent 1820 flygtede en Zuluhøvding over Bjergene og drev Finguerne foran sig, disse dreve atter Mantatierne

---

[1] Rep. 1836, 39. Shaw 258 ff. Miss. Reg. 1836, 67. 1837, 37. 1839, 34. Allg. Missz. 1851, 26. 1861, 66. jfr. ss. 1879, 93.

[2] Journal d. m. ev. 1860, 202. 1842, 39.

[3] Jahresb. f. 1879, 34. Berl. Miss. nachr. 1881, 188. 1882, 194 ff.

[4] Hermansb. Mbl. 1879, 39. 1882, 52. Hollub 2, 37.

ind paa Basutoerne, der bragtes til Afgrundens Rand, saa at Størstedelen af Folket flygtede bort og navnlig ind i Kolonien, hvor de bosatte sig lige ned til Algoabugten. Resten sank ned i dybeste Forkommenhed (Menneskeædere). Dog Fingukongen døde, Zuluerne droge bort, rolige Tider indtraf, og da den britiske Regering efter Kafferkrigen 1834—35 forbød Basutoerne, hvis Paalidelighed de betvivlede, at bo i Kolonien, vendte de for største Delen tilbage; da anfaldt Matebelerne dem, men bleve slagne tilbage; fra den anden Side trængte Korannaerne dem; dog det lykkedes den dygtige Konge Mosjesj (af Makhariklanen) at hævde sin Uafhængighed (omtr. 1833). Senere ere de blevne meget trængte af Bønderne i Oranjefristaten, for hvem de frivillig trak sig tilbage over Caledon 1845, og med hvem de have maattet føre flere Krige (1858, 1865—1869). Under den sidste Krig anraabte de længe forgjæves den engelske Konge om Hjælp, indtil denne endelig paa den franske Keisers Begjæring tog sig af Basutoerne. Mosjesj gav sig under britisk Beskyttelse 1868, Boererne trak sig tilbage, men beholdt dog Landet Vest for Caledon og et Landstrøg mod Syd mellem Caledon og Oranjefloden. Skjøndt de vare komne umiddelbart under den engelske Regering, og det var en Forudsætning, at de skulde beholde deres Vaaben, befalede den koloniale Regering paa Kap dem 1878 at udlevere disse, og da den engelske Regering trods deres Begjæring ei vilde hjælpe dem til deres Ret, grebe de til Vaaben, men maatte underkaste sig 1881. En anden lille Basutostamme (Hlubis'), 500 i Tallet, flygtede først ind i Oranjefristaten, siden omtr. 1860 ind i Natal, og, efter at dens Høvding har faaet en Andel af Zululandet tildelt 1880, ind i dette[1].

Blandt dette Folk har navnlig *det franske evangeliske M. S.* arbeidet. Dets Udsendinge kom netop, da det trængtes af Matebeler og Korannaer, og Hottentotchristne havde anbefalet Mosjesj Christendommen som Folkets eneste Frelse. De anlagde Stationerne Morija (1833), Bersaba (1835), Thaba Bossiu, Hovedstaden (1837), Berøa (1843), Bethesda (1843), Hebron (1846), Karmel (1846), Kana (1846), Hermon (1853). Ogsaa arbeidedes der blandt Basutoer paa Sta-

---

[1] Fritzsch 153. Casalis 18 ff. 75. Rapp. de la soc. d. m. ev. de Paris 1865, 10. Miss. field 1876, 45. 1880, 81. Behm u. Wagner 59. Journ. d. m. ev. 1868, 208. 1869, 162. 1881, 9 ff. Freemann 317. Berl. Missn. 1862, 135. Tucker 155.

tionerne Caledon (1833, kaldet Bethulia 1835), Mekuatling (1837) og Friedau (1841—50). I Krigen med Boererne 1858 ødelagde disse Bersaba og Morija, men Gjerningen gjenoptoges samme Aar igjen paa begge Steder, og 1859 anlagdes Ebenezer (Leribe) og Bethlehem (Mabulele), Thaba Morena (o. 1862), Siloam (1862), 1863 flyttedes Bersaba med Befolkningen (et Par Mil derfra). I Krigen 1865—69 øvede Bønderne ret deres Had paa Missionærerne, der hindrede dem i ganske at undertrykke Basutoerne; de fordreve i Begyndelsen af Krigen Missionærerne fra Bersaba, Hermon, Mekuatling, Hebron, Morija, Siloam, Thaba Morena, Leribe og Bethesda. Menigheden i Leribe flygtede med sin Missionær til Peter Maritzburg i Natal, en ny Station anlagdes paa Grænsen i Masitise (1867), hvorfra man vendte tilbage 1869, de andre besøgtes af og til af Missionærerne. 1868 lykkedes det atter at besætte Thaba Morena, Bethesda og Morija, og ved den Fredsslutning, den britiske Regering endelig paatvang Bønderne 1869, maatte disse afstaa alt Krav paa disse Stationer og paa Siloam, Hermon og Leribe, derimod mistedes Hebron, Bersaba, Mekuatling, og Mabulele. Som Følge deraf gjenoptoges Arbeidet 1869 paa Hermon, Siloam og Leribe. Arbeidet paa Mabulele havde ei været opgivet; derimod gjenoptoges det ikke paa Hebron, Bersaba og Mekuatling, og Karmel blev Udpost 1870. 1870 anlagdes en Station i Smithfield og 1872 gjenoptoges den i mange Aar afbrudte Gjerning paa Kana. 1875 anlagdes en Station i Matatiele (i Nomansland), hvortil christne Basutoer vare udvandrede efter Freden 1869, og hvor der siden den Tid havde været en Udpost, og ikke langt derfra anlagdes 1876 Paballong. Karmel opgaves omtr. 1875. Under Krigen med England 1879—1881 kunde Arbeidet fortsættes paa alle Stationer undtagen Matatiele, hvor det gjenoptoges efter Krigen. Paa de 15 Stationer havde ved Udgangen af 1882 Selskabet 19 Missionærer; desuden arbeidede paa 77 Udposter 105 indfødte Katecheter, af hvilke maaske nogle ere ordinerede. Nadvergjæsternes Antal var 4023[1].

---

[1] Rapp. 1842, 35 ff. 1844, 49 ff. 1846, 46. 1847, 29. 38. 1880, 8. Journal des miss. ev. 1836, 131. 1842, 41. 1848, 422. 1850, 336. 1853, 361 ff. 1858, 205 ff. 241 ff. 414 ff. 1859, 47. 401 ff. 1860, 161 ff. 1863, 204. 361. 1864, 86. 214. 1865, 249. 408 ff. 1866, 245. 400. 1867, 370. 1868, 86. 401 ff. 1869, 5 ff. 162 f. 322 f. 1870, 161. 1871, 208. 1873, 339. 1875, 360 ff. 1876, 403 ff. 1881, 66. 397. 1883, 201. Grundem. 2, II, 192 ff. Casalis 18 ff.

Den valdensiske Kirke i Italien har 1881 udsendt en Missionær til Basuto'erne; han staaer i det franske M. S.'s Tjeneste, men som en Udsending fra denne[1].

Det wesleyanske M. S. har ogsaa arbeidet blandt Basutoer dels paa Mating (1839—40) og dels mere leilighedsvis paa Thaba Unchu (1832), Plaatberg (1826—34), og Plaatbergs Udpost Lisjuani, Imparani eller Umperani (1839—1849, siden Udpost), Umpukane (1833—1850), Wittebergen (1849), Colesberg, Kvamtonjana (1880), Manxeba (1881) samt blandt Basutoerne i Nomansland fra Shawbury af. Paa disse Stationer arbeidede der ved Udgangen af 1881 3 Missionærer og 2 indfødte Præster, og her var 1264 Medlemmer (deraf 12 engelske) og 164 paa Prøve[2].

Det londonske M. S. anlagde 1843 en Station i Thaba Pechu, men den opgaves atter 1847. Blandt Basutoerne i Kolonien arbeidedes navnlig i Uitenhage og Graf Reinett[3].

Den anglikanske Kirke arbeider ogsaa blandt Basutoerne. Mosjesj traadte allerede i Forbindelse med Biskoppen af Kap og sendte Sønner til hans Skole i Zonnebloem (1858) for indfødte Hedningesønner, og siden til St. Augustines college i Canterbury, og da Oranjefristaten fik sin Biskop, besøgte denne Mosjesj 1863. Men ikke længe efter udbrød Krigen med Bønderne (1865—69), og nogen Missionsstation blev ikke anlagt, om der end, ligesom der allerede tidligere var arbeidet blandt Basutoer i Kolonien (Graf Reinett 1845, St. Marks 1859, Grahamstown 1860), saaledes ogsaa arbeidedes paa dem saavelsom paa andre paa Stationerne Bloemfontein (1863), Fauresmith (1863), Smithfield (1863), Philippolis (1863), Modderport (1869), Drydiggins (1871), Klipdrift (1872), paa hvilke sidste der, efter Diamanter vare fundne (1867), samlede sig en stor Menneskemasse af alle Farver og Stammer. I Harrismith (1873), Bethlehem (1877) og Senekal (1879—82) arbeides mest blandt de Hvide og blandt deres farvede Folk af forskjellige Stammer.

---

[1] Fr ch. M. R. 1881, 308.

[2] Rep. 1836, 39. 1861, 56. 1862, 81. 1865, 74. 1875, 108. 1881, 142. 1882, 179. 205. Miss. reg. 1841, 45. 1842, 73. 1844, 72. 1850, 35. 1851, 35. Wesl. miss. not. 1871, 151. 1876, 40. Allg. Missz. 1851, 26. Burkh. 2, II, 139 f.

[3] Rep. 1867, 164. Miss. reg. 1845, 46. 1849, 30. Chron. L. M. S. 1881, 79.

Blandt Basutoerne særlig begyndte man dog *først* sent et egenligt Arbeide, idet Stationer 1875 anlagdes i Moseru (flyttet 1877 til Mohalishoek), (St. John Evangelist), 1876 Mapatsueng (Tlotseheights, St. Saviour) og 1877 en tredie i Sekubu valley. Alle disse Stationer lede meget i Krigen 1880, Sekubu blev ødelagt, men Arbeidet er atter gjenoptaget 1882, Mohalis Hoek blev ødelagt og Gjerningen forlagdes til Wepener. Ogsaa Rouxville (1877—82) og Bethulie maa ansees for Basutostationer. Paa disse 3 Stationer (Sekubu nævnes ikke) arbeidede April 1883 5 Præster[1].

Ogsaa blandt de i Nomansland indvandrede Basutoer arbeider *Evangelieudbredelsesselskabet*, navnlig paa Stationerne Ensikeni (1875) og Herschell, hvilke tillige ere Kafferstationer, og paa Matatiele (1879), der nærmest er en Bafutistation. I den sidste Krig blev Stationen ødelagt. Blandt Basutoerne i Natal (Hlubisstamme) har ovennævnte Selskab arbeidet siden 1875 dels fra Estcourt, dels siden de ere indvandrede i Zululand, paa Isandhlavana (1880).

Det primitive Methodist M. S. har en Station i Aliwal (o. 1870) med 2 Arbeidere og 126 Christne[2].

Den reformerte Synode paa Kap («den hollandsk reformerte Kirke») har en Station i Witsieshoek (o. 1875) med 1 Missionær[3].

Det britiske B. S. har udgivet Bibelen paa Basuto[4] og *det religiøse Traktatselskab* Traktater paa dette Sprog[5].

Romerkirken har trængt sig ind paa denne Missionsmark og har anlagt Stationer i Motsiva ma Jesu eller Roma (1862), i Sikoani (1871). St. Mikael, St. Josef i Korokoro, St. Monika og St. Jean nævnes som Udposter, men i det Mindste den første har fastboende Missionær. De Christnes Antal er 1000[6].

---

[1] Miss. field 1860, 7. 1869, 365. 1872, 19. 1876, 45. 335 f. 1877, 89. 264. 1878, 15. 36. 172. 1880, 181. 1881, 103 f. 1882, 254. The net 1876, 73. 1877, 46. 1878, 4. Col. ch. chr. 1863, 125. Brief hist. of the Bloemf. miss. 6 ff. Quarterly pap. of the Bloemf. miss. N. 32, 39. 35, 29. 36, 18 f. 37, 3 ff. 15. 39, 2 ff. 51, 5. 11 ff. 58. 54, 207. 232. 59, 50. 60, 122. Medd. af Miss. Tobias i Senekal. Rep. S. P. G. 1881, 56.

[2] Dobbins 55. Christlieb 73. Stat. of prot. miss. London 1874, 117.

[3] Malan, la mission franc. de Sud. de l'Afrique. Paris 1878, 155.

[4] Rep. 1856, CLXXIX. 1857, CCXII. 1879, 131 f.

[5] Rep. 1864, 165.

[6] Annales 1867, 471 ff. 1871, 209. Jahrb. 1878, VI, 35. 1882, V, 58. Miss. cath. 1882, 349 ff.

2) *Batau.*

(Høvd. Makoana, Molitsane).

Denne Stamme (ogsaa kaldet Bataung) boer Nord for Basuto'erne. Da Zuluerne omtrent 1820 gjorde deres Indfald blandt Basutoerne, dreves endel af Bataung'erne i Forening med Bapatsa'erne ind paa Barolong'erne og naaede Marikvafloden. Men Matebelerne anfaldt dem, Bapatsa'erne bleve drevne mod Nord, hvorimod Bataung'erne dreves mod Syd til Vaalfloden, hvor de bleve haardt hjemsøgte af Matebelerne; dernæst samlede Levningerne sig ved Modderfloden, hvor Grika'erne berøvede dem Alt, hvad de eiede, hvorpaa de med næsten hele den anden Del af Stammen gave sig under Basuto'erne, bosatte sig ved den Station, som *det franske evangeliske M. S.* 1837 anlagde i Mekuatling og vare Gjenstand for de derværende Missionærers Arbeide. I Basutoernes Krig med Bønderne 1865—1869 bleve de af disse uddrevne og bosatte sig først ved Berøa, kort efter ved Siloam og Thaba Morena, hvor samme Selskabs Missionærer arbeidede iblandt dem[1].

Medens Bataung'erne vare fordrevne mod S. O., vare de Gjenstand for *det wesleyanske M. S.'s* Arbeide fra Plaatberg[2].

3) *Baputi (eller Bafuti).*

(Høvd. Morose).

Denne Stamme, der er en Blandingsstamme, hvis Hovedmasse er Basutoer, boede i den sydlige Del af Basutolandet, hvor de vare Gjenstand for Arbeide fra *det franske evangeliske M. S.* Station Bersaba (1843). Men for at unddrage sig dette, droge de over Oranjefloden ind i Kafferlandet, hvor de i Forbindelse med Kafferne 1850 lede et Nederlag af Englænderne; senere udvandrede de til Nomansland og bleve Gjenstand for *det franske evangeliske M. S.* Arbeide paa Masitisi (1867) og Matatiele (1875)[3].

---

[1] Fritzsch 153. Journal d. m. ev. 1854, 86. 1870, 247. 1871, 206. Casalis 77 ff.

[2] Wesl. Meth. M. 1827, 127. 1828, 127.

[3] Fritzsch 153. Journ. d. m. ev. 1867, 413 (paa hans Kort 1872 findes de ved 28° S. Br. 28° Ø. L., hvilket næppe er rigtigt). Schrumpf, souvenirs de l'Afrique mer. Genève 1860, 20. 31. Miss. field 1879, 535. Quarterly pap. Bl. M. 46, 5 ff. Bull. miss. 1874, 206.

Evangelieudbredelsesselskabet har ogsaa en Station i Matatiele (1879) med 1 Missionær, 44 Christne, 31 Nadvergjæster[1].

4) Bakolokue.

(Høvd. Uetsi).

Denne Stamme anføres af Fritzsch som boende lidt S. O. for den forrige langs Kathlambabjergene. Den er rimeligvis den samme som Batlokoa, der 1867 var udvandret til Nomansland og ligesom den forrige boede ved den franske Station Matatiele[2].

5) Bafiring.

(Høvd. Mabalane).

Denne lille Stamme (1500 Msker.) boer V. for Rustenburg. *Det hermansborgske M. S.* anlagde her 1867 Stationen Emmaus, paa hvilken der ved Udgangen af 1881 fandtes 1 Missionær og 408 Christne[3].

6) Likhoia.

Dette Folk boede i Begyndelsen af Aarhundredet Syd for det senere Potshefstroom, paa den Egn (Burchell kalder dem Koja ell. Lukoja), hvor Vaalfloden kaldes Likva mellem 27° og 28° Ø. L. og 26° 50′ og 28° 30′; senere boede de 30 Mil sydligere; og de udgjorde endel af de Folk, blandt hvilke *det franske evangeliske M. S.'s* Udsendinge arbeidede i Mekuatling (1837—65). Siden synes de at være oprevne, navnlig i en Krig 1849 med de forenede Mantatier og Korannaer, og endelig yderligere i Krigen 1865—69[4].

7) Baapo.

(Høvd. Maruatona).

Dette Folk (findes ei hos Fritzsch) boer Øst for Rustenburg (2000)[5]. *Det hermansborgske M. S.* har her en Station i Ebenezer

---

[1] Rep. 1879, 46.

[2] Fritzsch 153. Journal d. m. ev. 1867, 413. Livingstone 202 (nævner baade Makolukue „en Basuto'stamme" og Batlokua).

[3] Hermansb. Mbl. 1867, 253. 1874, 224 ff. 1879, 39. 1882, 53. Grundem. 2, II, 226.

[4] Journ. d. m. ev. 1836, 321 ff. 1842, 39. 1849, 44 f. 1850, 375. 1866, 7. Campbell 216. Fritzsch 154. Burchell 2, 525.

[5] I denne Egn hensætter Fritzsch (Kortet), der ikke nævner Baapo, Stammen Bapugeni under Høvd. Moletchi, Matlale.

(1874), hvor der ved Udgangen af 1881 var 1 Missionær og 53 Christne[1].

Dette Folk maa ikke forvexles med en blandet Kaffer- og Betsjuanerstamme, der boer mod N. O., taler Bapedisproget og kaldes efter deres Høvdinger Zebedeli og Bapo (senere Høvding Moletlane). *Det berlinske M. S.* forsøgte 1865 at nedsætte sig her, men Høvdingen modsatte sig det, og efter et Par Maaneders Forløb maatte det opgives. 1875 boede en *anglikansk* Præst en kort Tid i Ersteling, men heller ikke da vilde Høvdingen tillade nogen Mission[2].

8) Bagnalube.

(Høvd. Ramogobotle).

Dette Folk (findes ei hos Fritzsch) boer Nord for de østlige Bakhatla'er (25° S. Br. 29°) (4000). *Det hermansborgske M. S.* har her en Station i Potoane (1870), hvor der ved Udgangen af 1881 var 1 Missionær og 88 Christne[3].

9) Bamatlaku.

(Høvd. Thabuse, Lekhatle).

Dette Folk (findes ei hos Fritzsch) boer Nord for Bafiringerne (3500). *Det hermansborgske M. S.* har her en Station i Thabusa (1868) eller Pella, hvor der ved Udgangen af 1881 fandtes 1 Missionær og 214 Christne[4].

10) Ba-mapeli.

(Høvd. Mankopane).

Dette Folk boer længere mod Nord, er stærkt blandet med Matebeler, hvorfor det ofte regnes til disse[5]. 1863 sendte *det franske evangeliske M. S.*, der enkeltvis havde arbeidet

---

[1] Hermansb. Mbl. 1879, 39. 1874, 35. 1875, 54. 1882, 53.

[2] Berl. Miss. nachr. 1862, 135. 1865, 103. 1877, 11. Miss. field 1875, 335. Bull. miss. N. 9, 144.

[3] Hermansb. Mbl. 1879, 39. 1871, 68. 1882, 66.

[4] Hermansb. Mbl. 1868, 194. 1871, 68. 1879, 39. 1882, 95. Campbell 216 omtaler et Folk Matzslaku Øst for Makoapa.

[5] Berl. Miss. nachr. 1860, 338. 1865, 108. 1866, 72. Wangem. 4, 218.

blandt Matebeler paa Basutostationen Mekuatling, en indfødt Lærer til Mankopane (ogsaa kaldet Mapæle), der havde begjæret Lærere af Mosjesj, men efter at have opholdt sig der i nogle Aar, veg han Pladsen for *det berlinske M. S.*, der her anlagde Thutloane (1867), hvor der ved Udgangen af 1881 fandtes 27 Christne (22 Nadvergjæster). Den havde Missionær tilfælles med Malokong[1].

11) Bachananoa.

Denne Stamme, der egenlig er en Gren af Batsjoena'erne, er for omtrent 150 Aar siden komne fra Egnen om Liteiane, og hører derfor maaske til Midtbetsjuanerne. De bo Nord for Bamapeli'erne ved 23° S. Br. 30° Ø. L. Blandt dem har *det berlinske M. S.* 1868 anlagt Missionsstationen Blauberg, hvor der ved Udgangen af 1881 var 1 Missionær, 93 Christne, 65 Nadvergjæster[2].

12) Batloung.
(Høvd. Mapoli).

Batloung eller Bamelechu boer Nord for Bachananoa'erne paa Sydbreden af Limpopo mellem 29° og 30°. Missionsgjerning er endnu ikke her begyndt[3].

13) Ba-tsoetla.
(Høvd. Fafoli, Makchato, Matsie eller Katlachter, Sebase, Pafudi).

Dette Folk (Basoëta, Bavenda) anføre vi her, skjøndt det staaer de andre Basutofolk noget fjernere. Den østlige Del af det er formodenlig det, der kaldes Bamporora. Den vestlige Del af dem hedder Baramapulana (Makati), de bo Øst for Batloung'erne og ere 40—50,000 i Tallet[4].

---

[1] Journal d. m. ev. 1845, 39. 1864, 412. 1880, 168 (Folket kaldes her Baperi). Wangem. 4, 222 ff. Berl. Miss. nachr. 1867, 72 ff. 1881, 237. 1882, 194. 197. Beibl. z. Berl. Missfr. 1879, 18.

[2] Ber. f. 1879, 42. Wangem. 4, 508. Berl. Miss. nachr. 1881, 188. 1882, 193 ff.

[3] Fritzsch 154 (Kortet). Berl. Miss. nachr. 1866, 72.

[4] Wangem. 4, 715. 720. Journal d. m. ev. 1874, 81. F. C. S. Quarterly miss. pap. XXXV (de tale ei Kaffersproget) XLVII (Øst for Baram. bo Bamp.). Bull. miss. 1874, 176 f. 1878, 241. 1881, 318 f.

Efterat *det berlinske M. S.'s* Udsendinge flere Gange siden 1862 havde besøgt dem, anlagdes 1872 en Station i Ha Shevasse, hvortil 1874 kom Tshakoma og 1877 Georgenholtz. Paa disse Stationer var der ved Udgangen af 1881 3 Missionærer, 114 Døbte (67 Nadvergjæster)[1].

Nogle Baramapulan'er, der vare komne til Natal for at søge Arbeide, vare blevne omvendte paa *den skotske Frikirkes* Station Impolveni, og 13 af dem vendte 1870 tilbage for at begynde en Missionsgjerning blandt deres Landsmænd. Forbindelsen med Impolveni holdes endnu vedlige[2].

Det waadtlandske M. S. arbeidede ogsaa paa dette Folk fra sine under Makvamba'erne anførte Stationer, indtil det efter Aftale med det berlinske M. S. indskrænkede sin Gjerning til disse[3].

14) Banyai.

Dette Folk boer Nord for det forrige, Nord for Limpopo og hinsides Floden Lunde indtil 19° 30′ S. Br. og længere mod Nord paa Sydbredden af Zambese fra 28°—31° Ø. L. En lille Afdelig af dem (Høvd. Molepa) boer Syd for Limpopo ikke langt fra den berlinske Station Matlale. Rimeligvis er det samme Folk, som Portugiserne kalde Manhae (Flertal B.) og de jesuitiske Missionærer kaldte Mongayi eller Mongazi, der atter skal være det samme som Manganja. En Stamme af Banyai'erne hed Bambire'rne; efter deres Høvding (Muene) Mtapi kaldte Portugiserne hele Landet indenfor Mosambik Monomotopa[4].

Til det Folk sendte *det franske evangeliske M. S.* eller rettere sagt de franske Basutomenigheder 1874 nogle Basutokatecheter, og da de kom hjem med Underretning om, at Folket med Glæde vilde modtage Missionærer, drog en af Missionærerne derop med flere Katecheter 1876, men Bønderne opsnappede dem og fængslede dem; de forsøgte da om ad Kuruman og Ineiate at naa deres Land, men

---

[1] Ber. f. 1879, 34 f. 42. Wangem. 4, 11 ff. Berl. Miss. nachr. 1881, 188. 1882, 195 ff.

[2] F. C. S. Quarterly miss. pap. XXXV; XLVII. Monthly rec. F. C. S. 1870, 32. 1880, 221.

[3] Bull. miss. N. 29, 241.

[4] Journal d. m. ev. 1875, 32. 1876 (Kort). 1880 (Kort). Wangemann Uebersichtskarte. Livingstone 574. 617 (Kort). Wangemann Reisejahr 436. The Lands of Cazembe. London 1873, 22. 67.

det mislykkedes. Endelig lykkedes det 1877 at naa deres Hovedstad Nyanikoa, men da Matebelekongen, under hvem Folket staaer, fik at vide, at de uden hans Tilladelse havde bosat sig der, fordrev han dem 1878[1].

Blandt de Banyai'er, der bo længst mod Nord paa Zambeseflodens Sydbred, havde *Romerkirken* tidligere Missioner i Zumbo (portugisiske Jesuiter), Mitondo o. fl., som den maatte ophøre med, da Pombal fordrev Jesuiterne fra de portugisiske Besiddelser (1759). Af de tidligere Missioner er kun Tete tilbage. 1880 oprettedes Missionerne i disse Egne til et Provikariat for det indre Afrika. I Tete arbeide 2 Missionærer[2].

15) *Bamoletse.*

Denne Folkestamme, der angives at tælle 12,000 Mennesker, boer Syd for Limpopo og Øst for Bachanonaerne[3].

Blandt det har *den hollandsk reformerte Synode paa Kap* anlagt en Station i Houtrivier (o. 1860), nu har det Stationer i Bethesda og Goedgedacht (1871)[4].

Paa *det berlinske M. S.*'s Udpost Ga Moletse (1877) var der ved Udgangen af 1881 37 Christne, 17 Nadvergjæster[5].

16) *Matlale.*
(Høvd. Mangoati).

Denne Stamme boer Syd for Bachananoa'erne, den er 20,000 i Tallet. *Det berlinske M. S.* har her anlagt Stationerne Gamatlale eller Matlale Thabeng (1865) og Makchabeng (1870), hvor der ved

---

[1] Journal d. m. ev. 1875, 132 ff. 285. 407. 1876, 86 ff. 332 f. 1877, 204. 447. 1878, 257. La mission au Zambèze. Paris 1881, 6. 17 ff. Malan 186 ff.

[2] Jahrb. 1881, 40. Livingstone 171. 643.

[3] Wallmann 4, 35. Wangemann Uebersichtskarte. Journal d. m. ev. 1874, 87.

[4] Berl. Missn. 1866, 74 f. 1881, 337. Journal d. m. ev. 1874, 87. 1875, 407. Wangem. 4, 713. 723. Bull. miss. 1874, 154. 177. 180. 1877, 169. M. Rec. F. C. S. 1873, 119. Om den ref. Synode paa Kaps Missioner har det været umuligt at erholde nøiagtigere Meddelelser.

[5] Berl. Missn. 1882, 195, 197.

Udgangen af 1881 var 2 Missionærer, 122 Døbte (83 Nadvergjæster[1].

17) *Baroka.*

Denne Stamme boer Øst for Matlalernes østlige Naboer Batlakoa'erne. De danne ikke et Folk, men staa under forskjellige Høvdinger, og adspredt mellem dem boer Makoapa'er. En Afdeling af dem boer ved Kysten mellem Inhambane og Delagoa (Høvd. Santomeli). Egenlig Missionsgjerning er endnu ikke begyndt blandt dem, skjøndt de berlinske Missionærer fra 1862 af ere komne i Berørelse med dem[2].

18) *Baperi.*

(Høvd. Sekvati, Sekukuni).

Baperi'erne kaldes ogsaa Bapedi (Bapeli eller Malekuta). I forrige Aarhundredes første Halvdel brøde de op fra deres daværende Bopæle mellem 27° og 28° S. Br., 25° og 26° Ø. L. og droge mod N. O. En Afdeling (Babinapudi eller Bapudi) drog mere mod Øst, den anden (Babinanoku) drog mere mod Nord, hvor de bosatte sig Nord for det nuværende Lijdenburg, og stiftede ved Undertvingelse af flere andre Folkeslag Bapediriget, der i dette Aarhundredes første Fjerdedel naaede sin største Magt. 1827 bleve de næsten ganske tilintetgjorte af Zuluerne; en stor Del af dem bleve af Zulufyrsten Moselekatse stukne ind i hans Hær, og deraf dannedes Matebelefolket. Efter at Matebelerne vare drevne tilbage af Bønderne 1836, bleve Bapedierne undertrykkede af Svazierne, til disse 1846 afstode Landet til Bønderne. Først da samledes Bapedierne sig atter om Bjerget Piring (Magale). Det er et talrigt Folk paa 40—50,000 Mennesker[3].

Blandt dette Folk, af hvilke allerede nogle, saaledes som det saa ofte skeer i Sydafrika, vare i Kolonien blevne bekjendte med Christendommen, anlagde *det berlinske M. S.* 1861 Stationen Kha-

---

[1] Ber. 1879, 42. Wangem. 4, 222. 536. Berl. Miss. nachr. 1867, 175. 1882, 195 ff. Beibl. z. Berl. Mfr. 1879, 18.

[2] Wangem. 4, 66. Berl. Miss. nachr. 1863, 7.

[3] Wangem. 4, 45 ff. Berl. Miss. nachr. 1861, 100. 1862, 327 ff. Fritzsch 154.

lotlu, 1863 Pata Metsane[1], 1864 Kharatau; men Høvdingens gjentagne Forfølgelser forstyrrede 1866 alle disse Stationer, hvor et godt Arbeide var begyndt. Menigheden flyttede da til den 1865 anlagte blomstrende Station Botsjabelo. Siden er Arbeidet blevet gjenoptaget paa Patametsane (1877) og Khalotlu 1880), en ny Station er anlagt i Arkona (1877), Thaba Mossegu (1880), og paa Stationen Lijdenburg (1866) arbeides der ogsaa blandt Bapedi'erne. Paa disse 5 Stationer var der ved Udgangen af 1881 7 Missionærer, 2,448 Døbte og 1144 Nadvergjæster, hvilke dog ikke udelukkende ere Bapedi'er[2].

Blandt en Afdeling af Baperierne, der staa under Kvinden Modjadji eller Motyatyi har *det franske evangeliske M. S.* forgjæves søgt at anbringe en Katechet[3].

Den hollandsk reformerte Synode paa Kap arbeider paa en Udpost til Goedgedacht (oprindelig Udpost til det waadtlandske M. S.'s Station Valdezia) blandt Bapedierne[4].

19) Bakopa.

(Høvd. Maleo).

Denne Stamme (omtr. 3000) boede lidt S. V. for Bapedierne, hvilken Stamme den staaer nær og derfor stundom kaldes Baperier, indtil 1864, da næsten hele Stammen blev tilintetgjort af Svazi'erne. 1860 havde *det berlinske M. S.* anlagt Stationen Rietkloof eller Gerlachshoop, der 1865 maatte opgives. Smaalevninger af Stammen findes mod Syd et Par Steder dels (1877 450) paa samme Selskabs Station Botsjabelo, dels (4 à 500) paa Stammens gamle Hovedsæde Modimulle (Waterberg), hvor en Station anlagdes 1867 af samme M. S.; de Christnes Antal paa denne (ikke alle Bakopa'er) var ved Udgangen af 1881 187, Nadvergjæsternes 60, Missionærernes 1[5].

---

[1] Denne Afdeling af Folket under Høvd. Masserumule kaldes i Berl. Miss. nachr. 1862, 135. Baroa.

[2] Ber. f. 1879, 27 ff. 42. Berl. Miss. nachr. 1881, 188. 1882, 193 ff. 327. Grundem. 2, II, 211 ff. Wangem. 4, 136 ff. 190 ff. 211. 232.

[3] Bull. miss. 1881, 263 ff. 319.

[4] Bull. miss. 1881, 266.

[5] Ber. f. 1879, 30 f. Wangem. 4, 109 ff. 220. 670. Berl. Miss. nachr. 1861, 103. 131. 1862, 7. 135. 1882, 195 ff.

Paa nogle Stationer er Befolkningen i den Grad blandet, at det vilde være vanskeligt at anføre Stationen under et enkelt af de forannævnte Folk. Det er tildels Tilfældet med de tidligere nævnte Stationer Fauresmith, Smithfield, Kimberley, du Toits Pan o. fl. Til saadanne Stationer høre:

Det wesleyanske M. S.'s Stationer i Potschefstroom eller Mooiriver (1866—1867. 1872, da Veien banedes ved en i Thaba Unchu omvendt Indfødt), Kronstadt (1874, senere oph.), Lijdenburg (1874—76), Prætoria (1875), Zeerust (1877, senere oph.), paa disse arbeides der ogsaa blandt Hvide. Paa Kamastone (1847) o. fl. andre arbeides der ogsaa blandt forskjellige Betsjuanstammer. Paa hine 3 Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 4 Missionærer og 1 indfødt Præst, og her var 36 Medlemmer og 180 paa Prøve[1].

Den anglikanske Kirke har saadanne Missioner i Prætoria (1874—75. 1878), Potschefstroom (1875), Rustenburg (1875), Lijdenburg (1875), Marikva (1875—77), Zeerust (1878—80. 1882), Wakkerstroom (1880; Zuluer), Standerton (1880—81). Paa disse 5 Stationer, hvor Gjerningen (navnlig i Prætoria) mest drives blandt Hvide, havde Evangelieudbredelsesselskabet under Biskoppen for Transvaal (Prætoria) ved Udgangen af 1881 6 Missionærer. I Lijdenburg og Wakkerstoom var der 468 Christne, 42 Nadvergjæster[2].

Paa *det hermansborgske M. S.'s* Station i Rustenburg arbeides ogsaa blandt forskjellige Betsjuanstammer. Her var ved Udgangen af 1881 1 Missionær og 463 Christne[3].

Paa *det londonske M. S.'s* tidligere anførte Station Colesberg (1840) arbeides der ogsaa blandt forskjellige Betsjuanstammer[4].

Den hollandske reformerte Synode paa Kap har en Station i Prætoria[5].

---

[1] Rep. 1862, 76. 1867, 42. 1870, 76. 77. 1872, 82. 86. 1873, 76. 79. 1876, 85 f. 1877, 112. M. Reg. 1843, 73. 1852, 39. Wesl. miss. not. 1878, 61. 210. 1882, 180. 196.

[2] Rep. S. P. G. 1874, 60. 1875, 89. 1876, 57. 1878, 47. 1879, 47. 1880, 53. 1881, 57. The net 1873, 49. 1876, 146. 182. 1880, 27 f. Brief hist. of Bloemf. miss. London 1876, 7. Miss. field 1882, 354 ff. jfr. Berliner Miss. ber. 1882, 294.

[3] Hermansb. Missbl. 1866, 155. 1872, 26. 1879, 39. 1882, 53.

[4] Miss. Reg. 1843, 40.

[5] Serpa Pinto 313.

Romerkirken har Stationor i Prætoria (1879) og i Lijdenburg (1880)[1].

Foreningen for Christenkundskabs Fremme har støttet ovenanførte anglikanske Mission[2].

b. Kaffer.

Kaffer (oprindelig en Misforstaaelse af det arabiske Kafir, d. e. Vantroende), er den anden af de tre store Hovedstammer af det sydostlige Bantufolk. Pondumisierne paastaa, at de altid have boet i deres nuværende Boliger; derimod gaa de fleste andre Stammers Overleveringer ud paa, at de ere komne fra N. O., og Pondoernes Overleveringer tyde paa, at Chosaerne og Tembuerne ere vandrede om dem mod S. V. Dapper (1668) har Kafferne (som han siger, ogsaa kaldes Hottentotter) boende fra Lagoabugten til Algoabugten. Allerede 1497, da Vasco da Gama opdagede Natalkysten, beboedes denne af Kaffere. 1670—1675 naaede Chosaerne Keifloden, og 1668 havde de drevet Gonakvahottentotterne over Store Fiskeflod[3]. Endnu 1737 boede Gonakvaerne mellem dem og Hollænderne, men 1778 vare ogsaa disse underkuede af Hollænderne, der uden at spørge enten dem eller Kafferhøvdingerne ad, bestemte, at Fiskefloden skulde være Grænse mellem Kolonien og Kafferne. Dog disse lode sig ikke holde tilbage, de trængte videre frem og ind i Zureveld 1789, hvor de dels fortrængte Hollænderne, dels boede sammen med dem. 1798 blev ved Overenskomst mellem Englænderne og en af Høvdingerne Søndagsfloden fastsat som Grænse, dog i de følgende Aar trængte de videre mod Vest og over Gamtufloden eller Grootrivier. Da besluttede Regeringen 1811 at at drive dem tilbage over Store Fiskeflod, og denne Beslutning, der iværksattes med største Hensynsløshed, forbitrede Forholdet mellem Kafferne og Englænderne, der ogsaa begik den Uklogskab kun at forhandle med en af deres Høvdinger (Gaika) og behandle ham som Overhøvding, hvilket han ikke var, og derfor kunde ordnede Forhold ikke indtræde. Gjentagne Gange udbrøde blodige Krige, dels begyndte af

---

[1] Serpa Pinto 321. Miss. cath. 1881, 114.

[2] Rep. 1873, 49.

[3] Saaledes Kay (S. 101), der angiver Traditionen som Kilde. Ifølge Fritzsch (S. 5) nævnes Kafferne første Gang 1678 og kom første Gang i Berørelse med Europæerne, da et Skib strandede ved Natal 1688. Men det er næppe rigtigt.

Englænderne (1818), dels af Kafferne, der opirrredes ved Englændernes Uretfærdighed, der gik saavidt, at en af Statholderne lovede, i Hidsighed formodenlig, at udrydde dem (omtr. 1850). 1820 udvidede Englænderne deres Besiddelser til Keiskammafloden, uagtet det i Fredslutningen 1819 var blevet bestemt, at Landet mellem denne og Fiskefloden skulde være neutralt, og de dreve baade Venner og Fjender ud herfra, dog Regeringen i England misbilligede dette 1820, og Store Fiskefloden blev Grænsen. Atter bosatte Kafferne sig her, men 1827 fik de Befaling til at drage ud, og 1829 dreves de tilbageblevne ud af den nordlige Del af Distriktet, og Hottentotter fik Lov til at bo her. Efter Krigen 1834—35 (Magoma, Hintze) udvidedes de engelske Besiddelser til Keifloden; dog da Regeringen i Moderlandet misbilligede det, blev Store Fiskeflod atter Grænsen 1837. Men 1845 udbrød atter en Kafferkrig (Umhala, Seyolo, Pato), og ved Freden 1847 udvidedes Grænsen til Keifloden. Men Krigen udbrød atter 1850 (Magoma, Umhala, Kreli, Mapassa), dog 1853 maatte Kafferne underkaste sig, og Følgen deraf var, at Ngqika'erne og Ndhlambe'rne flyttedes fra Amatolabjergene ned til Havet ved Keiflodens Bred, og ogsaa Tambukierne mistede det Stykke Land, hvor Queenstown blev bygget 1854. Utilfredsheden ulmede i Folket, ved en falsk Profet (Gcaleka'erne) foranledigedes en stor Hungersnød, i hvilken 37,000 Mennesker omkom, og derved blev Kaffernes Magt knækket. Atter 1877 udbrød igjen en Kafferkrig (Gcaleka, Ngqika). Efter Krigens Tilendebringelse 1878 bleve alle Ngqikaere (loyale og illoyale) tvungne til at flytte over Keifloden, hvor før Gcaleka'erne boede, og det gamle Ngqikaland blev delt ud til hvide Nybyggere. Atter 1880 var der en lille Kafferkrig (Tembuer, Pondumisi'er), foranlediget af, at det befaledes alle Kaffere, Venner som Fjender, at udlevere deres Vaaben. Denne Krig fik dog snart Ende[1].

Kafferne deles i 6 Hovedstammer: Chosa, Tembu, Pondu,

---

[1] Charton, Reiser i ældre og nyere Tider. Kbhn. 1857, 4, 272 (V. de Gama). Kay, travels in Caffraria. N. York 1834. 101. Cole, das Kap und die Kaffern. Lpz. 1852, 172. Pringle, Südafr. Skizzen. Stuttg. 1836, 94. 259 ff. Mackenzie 517 ff. Freemann 84. 114 ff. Barrow, 427. Wangemann 1, 73. 316. 2, II, 150 ff. The net 1878, 180. 1881, 14 f. Miss. field 1878, 24. 162. London. miss. chr. 1881, 242. Allg. Missz. 1879, 28. U. p. miss. rec. 1881, 209. Fritzsch 4. 460 ff. Kolbe 349 f. Dapper, Afrika. Amsterd. 1668, 626. Berl. Miss. nachr. 1881, 76 ff.

Pondumisi, Zulu, Svazi, foruden nogle Smaastammer i Kafferlandet[1].

1) Chosa.

Denne Stamme, der boer længst mod Vest, er den, med hvilken Europæerne først og mest ere komne i Berøring. De ere et livskraftigt Folk. 1842 ansloges deres Antal til 170,000, 1856 til 210,000. De ere delte i to Hovedstammer: Amagcaleka (tidligere i Keidalen, men ere nu viste over Bashifloden, 70,000, Høvd. Hintze, Kreli, Ssgkavu) og Amahabe, hvilken atter er delt i en Mængde Klaner. Af disse bo nu (d. e. *før* 1877) fra Fiskefloden til Buffalofloden Amagqumkvebi (15,000, Høvd. Pato's Klan), ved det nedre Løb af Buffalofloden Amandhlambe (eller Amatslambi med Underafdelinger, 55,000, Umhala's Klan), inde i Landet mellem Fiskefloden og Keiskammafloden indtil Fort Beaufort Amambalu, i Amatolobjergene til Keifloden Amangqika, (Gaika'er, tilligemed et Par mindre Stammer, 70,000, Høvd: Gaika, Makomo, Sandili). Desuden er der et Par andre mindre Klaner, deriblandt Imidushane (Høvd. Sivani)[2].

Paa Grund af sin Beliggenhed var det naturligt, at Chosa'erne først bleve Gjenstand for Missionsforsøg. *Det londonske M. S.'s* fortræffelige Missionær, Dr. v. d. Kemp nedsatte sig 1799 blandt Ngqika'erne og anlagde en Station ved Guakubij (hvor nu Pirrie ligger[3]), men i Begyndelsen af 1801 maatte han paa Grund af Krigsuroligheder drage tilbage til Kolonien[4], og det lykkedes ham ikke, som han havde haabet, siden at vende tilbage. Dog opdrog han paa sin derværende Station flere Høvdingesønner. Den engelske Regering havde med en mærkelig Blindhed for, hvad der tjente til dens egen Fordel, forbudt Missionsgjerningen, og først 1816 toges Forbudet tilbage, efterat baade Kafferne gjentagne Gange havde

---

[1] Fritzsch 5. I Almindelighed kaldes de med Forbenævnelsen Ama, der betyder Folk: Amachosa = Chosas Folk (Fritzsch 6). Kortets Betegnelser paa de forskjellige Stammers Bopæle er efter Fritzsch, men efter den senere Krig ere de atter forandrede.

[2] Fritzsch, 6 ff. 94.

[3] Young 157.

[4] Det skete ikke Nytaarsaften 1800, som i Almindelighed fortælles, thi endnu i Febr. 1801 skrev han et Brev fra Guakubij; den 27. Mai skrev han atter fra Graf Reinett (Maandber. 1802, 166 ff.)

bedet Lærerne om at vende tilbage, og disse havde bestræbt sig derfor. Samme Aar begave Missionærerne sig tilbage til Kafferlandet, og 1817 anlagdes en Station ved Keifloden (Ngqika'er), og paa Begjæring af Høvdingen for den lille Amantinde Stamme (2000), der 1791 var udvandret til Svartkopsfloden, hvor hans Søn var bleven opdraget og omvendt paa Bethelsdorp, men nu var draget østerpaa igjen, anlagdes 1826 en Station hos ham paa Tzatzuskraal (King Williamstown), og i Grahamstown (1826) arbeidedes ogsaa delvis blandt Kaffere. 1833 anlagdes Stationen Keiskamma (Knappshill, senere Knappshope) blandt Ngqika'erne. Men ved Kafferkrigen 1834—35 ødelagdes alle Stationerne; dog Arbeidet gjenoptoges igjen, og 1838 anlagdes Stationen Botmans Kraal (senere Umxelo) blandt Imidonga'erne og 1839 Blinkwater blandt Ngqika'erne, hvortil talrige Udposter knyttede sig. Atter ødelagdes Stationerne i Krigen 1846—47, men efter Freden gjenoptoges Arbeidet i King Williamstown (1847), Knappshope (1848), Peelton 1848 (istedetfor Umxelo), ligesom ogsaa Gjerningen i Theopolis (1814—52), Port Elisabeth (1830), Fort Beaufort (1848) tildels faldt paa Kafferne. Atter ødelagdes Stationerne i Krigene 1850—53, og nu gjenoptoges Arbeidet paa Knappshope, King Williamstown og Peelton. I Alexandria er der en indfødt Præst. Paa King Williamstown og Knappshope, hvortil talrige Udposter ere knyttede (om Peelton mangler der Meddelelser) var der ved Udgangen af 1881 3 Missionærer, 841 Kirkemedlemmer (Nadvergjæster) og 2201 Tilhængere[1].

Det næste Missionsselskab, der betraadte denne Arbeidsmark, var *det glasgowske M. S.* Paa Gaikas Begjæring til Regeringen anlagde det 1820 Stationen Chumie, hvis Udgifter Regeringen overtog, og dertil kom 1826 Lovedale og 1828 Balfour, alle blandt Ngqikaerne. Efter Krigen 1828 ophævedes Balfour[2], men 1830 anlagdes Burnshill og Pirrie (blandt Ngqikaerne). I Krigen 1834—35

---

[1] Rep. 1834, 93. 1880, 64. 1882, 56. Burkh. 2, II, 171 ff. 178. 188. Grundemann 2, II, 246 f. 255. 264. Wangemann, Gesch. der berl. Mg. in S. Afrika. Berlin 1872, I, 169. 2, II, 95. Pringle 265. Freemann 93. 105. The christian keepsake. London 1837, 157 ff. Miss. reg. 1816, 315. 1817, 233. 1829, 27. 1840, 40. 1850, 28. 1851, 29. Maandber. 1801, 149. London miss. chr. 1881, 243.

[2] Indtil 1835 nævnes dog stadig de tre ældre Stationer (og kun disse) i de rigtignok meget ufuldstændige Uddrag af Selskabets Aarsberetninger i Miss. reg., sidste Gang 1835, 37. Hvad Balfour angaaer, da optoges den 1829 som

ødelagdes Stationerne, men 1835 gjenoptoges Arbeidet paa alle Stationerne (Lovedale flyttedes), og 1836 anlagdes Iggibigha. Da Missionsselskabet spaltede sig 1837, gik Lovedale, Burnshill og Pirrie over til *den skotske Statskirke,* og 1840 anlagdes Kveleha (opg. 1842)[1]. 1844 gik Stationerne over til *den skotske Frikirke.* Efter Kafferkrigen 1846—47 gjenoptoges Arbeidet i Lovedale (undertiden kaldet Alicetown efter den 1/4 Mil derfra liggende By af dette Navn), hvor et fortræffeligt Seminarium findes, Burnshill og Pirrie, og efter Krigen 1850—53 paa de to Stationer, Burnshill blev nu en Fingustation. Paa disse 2 Stationer fandtes ved Udgangen af 1882 870 Nadvergjæster, og der var 3 Missionærer, 1 Professor, 1 indfødt Præst og 4 Seminarielærere[1]. Paa de to Stationer støttes den kvindelige Missionsgjerning af *den skotske Frikirkes Dameselskab til Fremme af christelig Undervisning blandt Kvinderne i Indien og Sydafrika.* Ved Udgangen af 1882 var her 4 kvindelige Arbeidere[2].

1837 gik *det glasgowske M. S.'s* Stationer Chumie og Iggibigha (Uniondale) over til *det glasgowske afrikanske M. S.,* og der anlagdes en Station i Glenthorn (1840). Efter Krigen 1846—47 gjenoptoges Arbeidet i Chumie og Uniondale, der 1847 overdroges til *den forenede presbyterianske Kirke i Skotland.* Efterat Stationerne vare blevne ødelagde i Kafferkrigene 1850—1853, samledes Levningerne af Menighederne i Glenthorn, og nye Stationer anlagdes i Ny Chumie eller Emgvali (1857), Henderson (1864), Tutuka (1867—69), Paterson (o. 1867), Somerville (1869), Lugilo eller Elujilo (1869), Quolora (1869), Adelaide (1869), Uxolo (efter 1870), Somerset (mell. 1870 og 1879). Under Krigen 1877—78 hjemsøgtes disse Stationer, og efter Freden bleve Henderson og Lugilo, der i den vare blevne ødelagte, Udposter. Quolora, Uxola og Somerville vare maaske allerede ophørte, derimod anlagdes Kon-

---

Hottentotstation af en af M. S. udtraadt Missionær (Hunter 346). Først 1836, 69 nævnes Chumie, Lovedale, Burnshill og Pirrie, hvorefter man skulde antage, at disse to Stationer anlagdes 1834 eller 1835 (?).

[1] Rep. 1881, 36 ff. 56 f. 1883, 50 ff. 85 ff. Burkh. 2, II, 183 f. 188. 195. Grundem. 2, II, 248 f. 250. 255. Allg. Missz. 1879, 5. Hunter, Hist. of the missions of the F. C. S. London 1873, 345 ff. Wangem. 1, 183. M. reg. 1839, 454 ff. 1841, 39. 1844, 67.

[2] Rep. 1880, 10. 37 f. 1881, 8 f. 1883, 8. Rep. F. C. S. for. miss. 1883.

bongaba eller Columba 1879, Malan 1881. Paa de sex Stationer (hvortil høre mange Udposter) var der ved Udgangen af 1882 8 Missionærer, 1339 Medlemmer (Nadvergjæster). Af Udposter var der 45[1].

1823 anlagde *det wesleyanske M. S.* Stationen Wesleyville blandt Amagqumkvebi'erne, hvis Udpost Beka 1835 fik en Missionær, 1825 Mount Coke (Amandhlambe), 1826 Butterworth (Amagcaleka), ligesom ogsaa Kaffere bleve i Grahamstown (1820) Gjenstand for Missionærernes Arbeide. I Krigen 1835 ødelagdes Stationerne, men paa Høvdingernes Begjæring gjenoptoges Arbeidet 1836 i Wesleyville, hvor Arbeidet ogsaa gjaldt Amandhlambe'rne, Butterworth og Beka, og 1837 i Mount Coke, og nye Stationer anlagdes for Amagqumkvebierne i Newtondale (1838), i Beechamwood (1839) blandt Amaveleto, en Klan af Amagcaleka, i Tamakka (1843) blandt Amandhlamberne og i d'Urban (1846). Under den store Kafferkrig 1846—47 lede Stationerne meget, men Arbeidet gjenoptoges efter Krigen paa alle Stationerne (af hvilke Wesleyville blev flyttet til Annshaw, Stammens nye Hjem), nogle af dem dog som Udposter, og nye anlagdes i Kamastone eller Buffalovlji (1847), blandt Amagqumkvebierne, King Williamstown (1850), East London (1850) og Witteberge (1850), der alle tre havde været Udposter til Mount Coke. Atter ødelagdes Stationerne i Krigen 1850—53, og Arbeidet gjenoptoges i Annshaw, Mount Coke, Butterworth, Beechamwood (Udpost o. 1855), d'Urban (flyttet til Peddie 1864), Kamastone, King Williamstown[2]; desuden arbeidedes der blandt Kaffere foruden paa Stationen Grahamstown (1820), paa Salem (1838), Bathurst (1833 (?)—36. 1841), Fort Beaufort (1838), Port Elisabeth 1838), Healdtown (o. 1850). Dertil ere siden komne Colesberg (1839), Cradock (1842), Somerset east (o. 1850), Burghersdorp (1863), Uitenhage (1864), Stormberg (1868, Udpost til sin tidligere Udpost Dordrecht (1870) (1868), Graf Reinett (1870), Mount Arthur (o. 1871), Keiskamma Hoek (1871), Tamakka eller Tamara (1871—81), Amatola (1873), Pauleni (1873), Newtondale (1875), Horton (1875), Kvelera eller Izela (1875—79), Panmure (1876), Hilton (1876), Perksdale (1876), Seymour (1879—80), Cathcart

---

[1] Burkh. 2, II, 189. Grundem. 2, II, 255. Miss. reg. 1842, 67. 1848, 65. Un. pr. miss. rec. 1859, 122. 1866, 118. 1869, 370 ff. 1880, 256. 1881, 92. 200 ff. 1883, 198 ff.. Allg. Missz. 1879, 36. Landgren 1, 161. 470.

(1880), East London (1881), Tarkastad (1881). Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 35 Missionærer, 23 indfødte Præster, og der var 7595 Medlemmer (mindst 1000 deraf Englændere), 2323 paa Prøve. I de sidste Aar er der blevet mange indfødte Præster i de wesleyanske Kaffermissioner[1].

1836 anlagde *det berlinske M. S.* en Station ved Gonubiefloden (Amangqika), der Aaret efter flyttedes til Bethel, 1838 anlagdes Itemba, 1843 Emmaus (begge blandt samme Stamme), 1845 Indve (Amagcaleka). I Krigen 1846—47 ødelagdes Stationerne, men 1847 gjenoptoges Bethel og Itemba; dog 1850 maatte alle Missionærerne flygte. Efter Fredsslutningen opførtes 1853 Bethel, 1855 Emmaus (nu Wartburg), og nye Stationer anlagdes: 1857 Petersberg, 1864 Emdiseni (nu Udpost til Petersberg), 1868 Etembeni (alle tre hos Amangqika), hvorimod den 1857 anlagte Martinsdale Aaret efter ophævedes. Paa disse 4 Stationer var der ved Udgangen af 1880 10 Missionærer, hvoraf de 2 indfødte, 635 Christne (310 Nadvergjæster)[2].

Ogsaa blandt Kafferne optog *den anglikanske Kirke* først sent Arbeidet. Da Biskop Gray blev Biskop af Kapstaden 1847, var endnu Intetsomhelst gjort for Kaffernes Omvendelse af de meget faa anglikanske Præster i den østlige Del af Kolonien. Men han saa strax, hvad der burde gjøres, udstrakte sin første Visitats 1848 til disse Egne, samtalede personlig med Kafferhøvdinger og lovede at sende dem Lærere, og 1850 holdt han en Synode i Grahamstown for at raadslaa om Kaffermissionen, og samme Aar indsendte han et Forslag til Evangelieudbredelsesselskabet om at paabegynde en Kaffermission. Samtidig havde Erkediakonen af Grahamstown vandret om fra Landsby til Landsby, fra Stamme til Stamme, havde levet som Høvdingernes Gjæst og saaledes vundet deres Tillid. Men endnu 1853 var man ikke kommet videre end til Anlæggelsen af en Skole; det var ikke Biskoppen muligt at faa

---

[1] Rep. 1834, 41. 1836, 30. 1837, 29. 1861, 172. 1862, 81. 1864, 77. 1869, 63. 1871, 65. 71. 1872, 65. 72. 1874, 69. 1876, 84. 1877, 91. 104 f. 1880, 116. 1881, 114. 1882, 103 f. 135. 161 f. Burkh. 2, II, 188. Grundem. 2, II, 248. 255. Wangem. 1, 306 ff. Fritzsch 6. Taylor, chr. adv. in S. Africa. London 1867, 108 f. 226. Miss. Reg. 1835, 33. 1836, 66. 1838, 66. 1839, 33. 1840, 67. 1841, 63. 1844, 71. 1845, 48. 50. 1847, 42. 1851, 35.

[2] Burkh. 2, II, 180 ff. Grundem. 2, II, 252 ff. 269. Wangemann 2, II, 79. 82. 133. 142. 233 ff. Berl. Miss. ber. 1859, 14. 372. 1881, 187 ff.

de dertil nødvendige Mænd. Men nu lykkedes det Biskoppen, kraftig støttet af Evangelieudbredelsesselskabet, at faa Midten af sit Stift udskilt 1853 som Grahamstown Stift. Den nye Biskop ankom 1854 med flere Missionærer og tog med stor Kraft fat paa Missionsgjerningen, støttet af *Evangelieudbredelsesselskabet* og af Statholderen, hvis Plan det var, at Staten for desto bedre at forebygge de ødelæggende Kafferkrige, aarlig skulde støtte de forskjellige Missioner med 540,000 Kr., hvilken Plan dog senere opgaves. Stationer anlagdes nu, nemlig 1854 St. Lukas, Kahun eller Newland (Amandhlambe) 1855, St. Markus (Gcaleka) og St. Johns eller Kabusi (Amagqnika), 1857 St. John Baptist eller Bolotva. Men de politiske Forhold bevirkede, at allerede 1857 maatte St. Lukas flytte, da Folkene flyttede derfra; dog andre Stationer ere komne til, nemlig Grahamstown eller St. Philip (1860), St. Bartholomæus (1868) (forskjellige Stammer), St. Paul eller Kongha (1866), ligesom der ogsaa paa andre Stationer arbeides blandt derboende Kaffere, f. Ex. Kapstaden, Malmesbury, Ceres, Queenstown (1858—71. 1873—78), King Williamstown (1881), Fort Beaufort (før 1860—78. 1870), Port Frances eller Port Alfred West (før 1860—64), Winterberg (før 1860—77), East Somerset (før 1860 —67), East London (1868—74. 1877—80) og Sandflats (1881—81). I den sidste Kafferkrig blev St. Johns ødelagt (1878), og Arbeidet er ikke siden optaget, da alle Folkene vare flyttede bort derfra hinsides Kei. Paa Bolotva, St. Luke's, Grahamstown, Beaufort (Trinity mission 1874), Southwell (1879), Sidbury (1881) og King Williamstown (1881) var der ved Udgangen af 1881 9 Missionærer[1].

Dameforeningen til Fremme af Evangelieudbredelsesselskabets Missioner har en Station i St. Mathews med 1 Arbeider (Lærerinde)[2].

---

[1] Rep. 1860, 20. 1861, 132. 134. 1865, 82. 1868, 60. 63. 1869, 64. 1872, 40. 1873, 38. 1874, 52. 1875, 50. 1877, 58. 1878, 46. 51. 1879, 46. Monthly rec. S. P. G. 1852, 258. 297. Col. ch. chr. 1849, 50. 422. 1853—54, 243 ff. 273. 1854—55, 325. 1855—56, 5 ff. 1863—64, 74. Miss. field 1858, 113. 1859, 67. 1867, 244 f. 321. 323. 1869, 21. 1870, 297. Bp. Cotterill, journ. of a vis. London 1858, do vis. 1862, London 1863, 11 ff. 23 ff. Work. in the col. 126. 131 ff. Mission life 1881, 505. The net 1878, 162. Carter, Mem. of Bp. Armstrong. Oxf. 1868, 282 f. 297 ff. 309. 357. 393.

[2] Rep. 1880, 21.

Det koloniale og kontinentale Kirkeselskab har Stationer i Grahamstown Stift i King Williamstown, Port Elisabet, Aliwal North, Seymour, Somerset East, Peddie, Dordrecht, Chalumne med 8 Missionærer, der vel særlig arbeide blandt de Hvide, men ogsaa paa flere Steder med Iver tage sig af Hedningerne[1].

Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østerland anlagde Stationer i Iggibigha eller Chumiedal (1839), Iliwa eller Bootmans Kraal (1839), King Williamstown (1839—44), Umxelo (1844), Grahamstown (1844), Lovedale eller Alice (o. 1843), hvilke dog siden ere ophørte. Nu har det Stationer i Peelton og Newland med 2 Arbeidere, der vist nærmest maa regnes for Fingumissioner[2].

Blandt en Stamme af Ndhlambe'r, der som en Følge af Krigen er vandret langt mod Vest i Kapkolonien, har *det rhinske M. S.* 1847 anlagt Stationen Shietfontein[3].

Romerkirken har med Kafferne for Øie 1880 anlagt et Trappistkloster i Dunbrody, hvortil Munkene kom fra Bosnien[4].

I Lovedale arbeide to Indfødte i Forbindelse med den fra Missionsskolen i Øst London (Engl.) udgaaede ikke konfessionelle Mission[5].

Det britiske B. S. har udgivet hele Bibelen paa Kaffersproget og gjentagne Gange støttet Missionen ved Gaver i den Retning[6].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har udgivet den anglikanske Liturgi paa Kaffersproget og paa forskjellig Maade støttet Missionen[7], og *det religiøse Traktatselskab* har fremhjulpet Udgivelse og Udbredelse af gudelige Skrifter paa dette Sprog[8].

2) Tembu.

(Høvd. Vossanie, Mapassa).

Dette Folk, der ogsaa kaldes Tambukki'erne boede tidligere langt mod Vest (omtrent 1770 Nord for Store Fiskeflod) inde i

---

[1] Rep. 1880, XVI, 105 ff.

[2] M. Reg. 1841, 27. 1842, 410. 1845, 31. 1849, 383. Dobbins 54 f. Freeman 91.

[3] Rhein. Miss. ber. 1870, 8. Fritzsch 474.

[4] Miss. cath. 1880, 28. 530 ff.

[5] Guinness VI.

[6] Rep. 1834, LXXXVIII. 1845, CXLI. 1881, 267.

[7] Rep. 1865, 89. 1879, 38. 1881, 50.

[8] Rep. 1853, 79. 1864, 167.

Landet, Nord for Chosaerne til Umtata eller maaske endnu længere mod Øst. Paa Campbells Kort (1815) anføres de boende i Natal og som deres Naboer til Delagoabugten Mambuki'erne. Men uagtet de have staaet i fredeligt Forhold til Englænderne, ere de dog blevne nødte til at drage fra de vestligere Egne og bo siden 1847 Øst for Kei mellem Basjifloden og Umtatafloden. Endel bo i et afgrænset Landstrøg (location) i Queenstownkredsen. De ere 100,000 i Tallet[1].

Blandt dette Folk anlagde *det wesleyanske M. S.* 1827 Stationen Morley (Aweelo) og 1830 Clarkbury (Ungvali), ogsaa kaldet Vossanie efter Høvdingen. I Krigen 1834—35 lede hine Stationer meget, men Arbeidet gjenoptoges efter Krigens Ende, og 1841 anlagdes Imvani, ligesom Tambukki'erne vare Gjenstand for Arbeide paa Haslope Hill (1840—49). Atter ødelagdes Stationerne 1846—47, men efter Krigen gjenoptoges Arbeidet strax paa dem alle. Lesseytown anlagdes 1847, 1849 blev Haslope Hill Udpost til Kamastone (Buffalo Vlij), der tidligere havde været dens Udpost. Imvani blev 1847 Udpost til Glovatzi, men begge bleve samme Aar Udposter til den samme Aar anlagte Station Lesseytown. Under Krigen 1850—53 ødelagdes atter Stationerne, men Arbeidet paa Clarkbury gjenoptoges, ligeledes (1855—80) paa Lesseytown og 1862 paa Morley, hvor det havde hensygnet siden 1847, og senere anlagdes Isikoba ell. Isikobeni (1867), Xalanga (1876), begge i Wodehouseskoven, Tsomo (1867), Cwecweni (1879), Mhlanga (1881), Bengu (1881), Glen Grey (1881), Ngwaru (1881), Mlondleni (1881), Nomaheya (1881), Jikezi (1881). Muligvis er det blandt Chosaer eller Finguer, at der arbeides paa endel af de sidste Stationer. Andre Stationer ere Idytuva (1880), Xora (1881), Buwa (1881), Umtata (1881), Qokolweni (1881). Ogsaa er der arbeidet blandt Tembuerne paa Witteberge (1849), Palmerton (1847). Paa de anførte Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 4 Missionærer, 23 indfødte Præster, og her var 2722 Medlemmer og 1790 paa Prøve[2].

Brødremenigheden anlagde 1828 Stationen Silo, hvor der ogsaa

---

[1] Fritzsch 7. Paterson (Kortet). Allg. Missz. 1879, 82 f. Miss. field 1874, 3.

[2] Rep. 1834, 41. 1861, 56. 1862, 76. 1868, 49. 1877, 106. 1880, 133. 1881, 136. 1882, 161. 170. 204. Burkh. 2, II, 188. 195. Grundem. 2, II, 249 f. 256. Kay 279. Taylor 207. 215. 290. 322 f. M. Reg. 1842, 70. 1843, 73. 1848, 33. 1849, 33. 1850, 33. Mem. of Bp. Armstrong 333.

boer mange Hottentotter. Kafferkrigene hindrede ikke Missionsarbeidet, og 1850 anlagdes Sichem, der kort efter fik Navnet Gosen. Under Krigen 1851 ødelagdes begge Stationer, men Silo gjenopførtes 1851, Gosen 1853, og 1859 anlagdes Engotini, 1863 Baziya og efter 1874 Intvanazana. I Basutokrigen 1880 ødelagdes de to sidste Stationer, men Arbeidet paa Baziya optoges Aaret efter. Paa disse Stationer var der ved Udgangen af 1879 28 mandlige og kvindelige Arbeidere, og her samt paa Hlubistationerne «2104 Personer i Pleie»[1].

Det glasgowske M. S. anlagde 1842 Stationen Kirkwood (Tarkapost), der 1837 gik over til *det glasgowske afrikanske M. S.* og 1847 til *den (skotske) forenede presbyterianske Kirke.* 1846 flyttedes Stationen til Ubankolla, senere maa den være opgivet. 1880 nævnes Tarkastad som Station med en Missionær; i Beretningen for 1882 er den forbigaaet[2].

Evangelieudbredelsesselskabet anlagde 1857 Stationen St. Peter eller Gwytyu (selvstændig 1860), 1858 St. Barnabas (opg. o. 1860)[3], 1862 All Saints (Basjifloden). Omtr. 1862 begyndtes en Tambukkimission i Graf Reynett. Ved Krigen 1878 ødelagdes St. Peter, og en ny Station anlagdes i Lante 1879 (St. Peter, Indwe). Ogsaa ved St. Mark og St. Albans arbeides der blandt Tembuerne. Disse Stationer samt Umtata og All Saints høre til St. Johns Stift. I Krigen 1880 ødelagdes All Saints, men gjenaabnedes Aaret efter. Paa St. Peter var der ved Udgangen af 1881 550 Medlemmer af Kirken og 110 Nadvergjæster, paa begge Stationer 2 Missionærer. Vi anføre ogsaa her følgende Stationer, hvor Gjerningen er blandt forskjellige Stammer: Hopetown (før 1860—67), Burghersdorp (før 1860—77), Colesberg (før 1860), Cradock (1869—73), Dordrecht

---

[1] Jahresb. f. 1879, 98. Grundem. 2, II, 250. 263 f. Reichel Young 171 f. The net 1881, 179. Allg. Missz. 1874, 197.

[2] Burkh. 2, II, 184. Grundem. 2, II, 255. Miss. reg. 1846, 68. 1848, 65 f. 1852, 66. U. P. Miss. rec. 1880, 259 f. 1882, 195 ff.

[3] I Miss. field 1867, 321 hedder det, at den oprettedes, men blev opgiven igjen. 1860 var her en engelsk Katekist (maaske der aldrig har været en ordineret Missionær) (Col. ch. chr. 1860, 301), i S. P. G. Rep. 1861, 136 anføres den som Udpost til St. Peter, der i nogle Aar efter 1860 ei havde en ordineret Missionær (Rep. S. P. G. 1861, 136, Bp. Cotteril, Vis. 1863, 18), hvorpaa den var Udpost til All Saints (Rep. 1865, 88) til den 1867 fik sin egen Missionær (Miss. field 1868, 6).

(1875), Seymour (1877). Paa disse arbeidede ved Udgangen af 1881 3 Missionærer[1].

Den skotske Frikirke har 1882 anlagt Stationen Main eller Quitsi i Tembuland. Her er 1 Missionær og 274 Nadvergjæster[2].

3) *Pondo.*

(Høvd. Faku).

Denne Stamme er talrig (180,000) og mest uafhængig; den boer ved Havet fra Umtatafloden til Umtafanafloden[3].

Det wesleyanske M. S. betraadte ogsaa her først Arbeidsmarken. 1827 anlagdes Stationen Buntingville; den ødelagdes i Krigen 1834, men 1836 gjenoptoges Arbeidet igjen. Atter ødelagdes Stationen i Krigen 1846—47, og atter gjenoptoges Arbeidet strax efter denne, og en ny Station anlagdes i Izala (Palmerton) 1847. I Krigen 1850—53 ødelagdes atter Stationerne, men Arbeidet gjenoptoges paa Buntingville (flyttet 1865) og Palmerton, og nye Stationer anlagdes i Emfundisveni (1863) og Enquba (1881), Emgodeni (1881), Dikos (1881), St. Johns (1881). Paa disse Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 3 Missionærer og 6 indfødte Præster, og her var 266 Medlemmer, og 86 paa Prøve[4].

Allerede 1849 havde en Pondohøvding og 1853 en Regeringsagent i Pondoland begjæret anglikanske Missionærer, men nærmere Stationer krævede den første Hjælp, og først efter Oprettelsen af Stiftet St. Johns 1873, hvis Biskop lønnes, og hvis Missionsgjerning støttes meget af *den skotske biskoppelige Kirke*, anlagde *Evangelieudbredelsesselskabet* en Station, St. Andrews i dette Land 1875. Her ligger ogsaa Stationen Umtata (St. Johns), hvor Biskoppen boer. Ved Udgangen af 1881 var her og paa Umtata 800 Kirke-

---

[1] S. P. G. Rep. 1860, 20. 1865, 92. 1869, 34. 1873, 38. 1878, 51. 1879, 46. 56. 1880, 52. Miss. field 1863, 30. 1867, 321. 1869, 71. 1876, 276. 1878, 170. 172. 1879, 102. 1881, 98. 1882, 252. Cotterill vis. 13. do. 1863 18. The net. 1876, 58. 1879, 104. 1881, 15. 45.

[2] Rep. 1883, 54. 85 f. M. R. F. C. S. 1883, 48.

[3] Allg. Missz. 1879, 77. Fritzsch 6 (angiver deres Antal 1856 til 55,000). Taylor 346 (Antallet 150,000), i M. R. S. P. G. 1852, 229 angives det til 160,000. I de større Beregninger ere Pondumisi'erne medregnede.

[4] Rep. 1865, 62. 1882, 170 ff. 205. Burkh. 2, II, 179. 184. 188. 195. Grundem. 2, II, 249. 255. Taylor 384. 430. Wesl. miss. not. 1865, 160 ff. Miss. Reg. 1848, 33. 1849, 37.

medlemmer, 98 Nadvergjæster, 1 Missionær og en indfødt Kafferpræst. I Krigen 1880 led St. Andrews meget og er for Tiden opgivet[1].

En Pondomission er vist ogsaa den Mission, en *uafhængig Missionær* begyndte 1876 blandt Amaciklanen paa Grænsen af Natal i Ikvesi Lamaci og 1878 i Ixopo og 1879 i Rock Fontein. Den er ukonfessionel og her arbeide to Missionærer. Den ene af Missionærerne underholdes af B. Y. M. F. M. S., hvilket vist skal være det baptistiske Ynglinge M. S.[2].

Dameforeningen til Fremme af Evangeliendbredelsesselskabets Missioner har en Station i St. Andrews med en kvindelig Arbeider (Lærerinde)[3].

Foreningen for Christenkundskabs Fremme har gjentagne Gange støttet den anglikanske Mission i Stiftet St. Johns[4].

4) *Pondumisi.*

(Høvd. Umbali, Quirana, Umdityva, Umplonblo).

Denne Stamme, der først 1860 blev uafhængig af Pondo'erne, boede før 1863 paa begge Sider af Matvanabjerget, nu Nord derfor mellem Tina og Tsitsafloderne, to Bifloder til Umzinvubo. De ere rimeligvis medregnede i Pondoernes Folketal[5].

Evangelieudbredelselskabet anlagde her 1865 Stationen St. Augustine's. Denne Station hører nu til Stiftet St. John's; den havde ved Udgangen af 1881 300 Kirkemedlemmer, 60 Nadvergjæster, 1 Missionær og 1 indfødt Pondumisipræst, der er Præst blandt Umthlonthlos Kraal, 6 Mil fra Hovedstationen[6].

Det wesleyanske M. S. arbeider blandt dette Folk paa Shawbury (1840), Gatberg (1875), Ncambele (1881), hvor Arbeidet dog ogsaa falder blandt andre Stammer (se Baka). Der var her ved

---

[1] Rep. 1879, 46. Col. ch. chr. 1849—50, 158. 1853—54, 246. Miss. field 1881, 101. 1874, 1.

[2] Ill. miss. news 1876, 92. 1878, 60. Guinness 43. Regions beyond 1879, 59. 1881, 199.

[3] Rep. 1880, 21.

[4] Rep. 1879, 38. 1881, 50.

[5] Allg. Missz. 1879, 80. Fritzsch 94. Occ. pap. St. Aug. 93, 8.

[6] Rep. 1865, 92. 1879, 46. Miss. field 1881, 98. 1882, 326.

Udgangen af 1881 1 Missionær, 2 indfødte Præster, 274 Medlemmer, 289 paa Prøve[1].

5) *Smaastammer.*

Disse Stammmer ere Levninger af Stammer i Natal, der ere blevne fordrevne af Zuluerne. De dreves mod Syd, trykkede siden 1828 Tambukki'erne, men maatte give sig under disse, Pondoerne og Chosaerne, dog under deres egne Høvdinger. De kaldtes Fetkana'er (Røvere)[2].

α. Fingu.

Fingu'erne ere Levninger af Folkestammer, der tidligere boede navnlig i Østafrika (Natal), men ved Krigene 1810—30 Nord og Øst for Kolonien bleve oprevne, og de tilbageblevne flygtede til Kafferlandet, hvor de (17—20,000) bleve holdte i en Slags Trældom af Chosaerne (navnlig Amagcaleka'erne). Ved Freden 1835 skaffede Englænderne dem Friheden, for Fremtiden skulde de være frie for alt Slaveri. De bleve nu bosatte dels ved Grahamstown, dels i Zitzikamma (langs Plettenbergbugten), hvorfra en stor Del (over 40,000) efter 1865 udvandrede hinsides Keifloden. I Basutoland boer der 30,000 Finguer[3].

Paa den Missionsstation, *det baptistiske Missionsselskab* havde i Grahamstown (1832—1838. 1844) arbeidede det ogsaa blandt Finguer[4].

1839 anlagde *Brødremenigheden* paa Statholderens Ønske Stationen Clarkson, hvor der ogsaa boer endel Hottentotter, og 1849 Mamre, der ødelagdes 1851 og ikke siden gjenoptoges. Paa Silo boer der endel Finguer. Clarkson har 2 Missionærer[5].

Paa *det londonske M. S.'s* tidligere omtalte Station Theopolis (1814—52), King Williamstown (1826), Uitenhage (1828), Philipton (1829), Port Elisabet (1830), Freemanton (1839), Kruisfontein (1839), Peelton (1848), af hvilke kun King Williamstown,

---

[1] Rep. 1882, 171. 205. Wesl. miss. not. 1874, 111.

[2] Allg. Missz. 1879, 84 f.

[3] Grundem. 2, II, 70 f. 250. Gardiner, Narrative of a journey to the Zoolu country. London 1836, 313. Quarterly Pap. Bloemf. miss. N. 36, 18 f. Colenso, ten weeks in Natal. London 1855, 146. Hunter 375.

[4] Miss. Reg. 1840, 75. 1844, 69.

[5] Jahresb. 1879—80, 38. Grundem. 2, II, 258. Reichel 38.

Uitenhage og Peelton ere Hovedstationer, er der arbeidet blandt Finguerne[1].

Evangelieudbredelsesselskabet har Fingustationer i Keiskammahoek (St. Mathews) (1859) og St. Albans (Egoso) (1868), Rabulu (1875)[2], Peddie (1877—78), ligesom ogsaa St. Mark's (1859) nu hovedsagelig er en Fingustation. Paa disse Stationer fandtes ved Udgangen af 1881 3740 Kirkemedlemmer, 1777 Nadvergjæster, 4 Missionærer, 2 indfødte Præster. Ogsaa paa andre Stationer arbeides der blandt Finguer, saaledes paa Grahamstown (1860), Queenstown (1862), Aliwal (1862—66. 1874—78. 1881), All Saint's (1862), Port Elisabet (1870), Herschel (1872 eller maaske rettere 1875), samt paa Bloemfontein (1863), Modderpoort (1869), Mohalieshoek (1875). Den første Kafferpræst, der ordineredes i de anglikanske Missioner (1870), var en Fingu, og siden ere flere Finguer blevne ordinerede[3].

Den skotske Frikirkes Station Burnshill blev efter Krigen 1853 en Fingustation, og samme Aar anlagdes Macfarlan, 1867 Toleni eller Cunningham, 1874 Duffbank og 1877 Seminariet i Blythswood. Ved Udgangen af 1881 var her 4 Missionærer, 1 indfødt Præst, 1 Lægemissionær, 3 Seminarielærer, 1308 Nadvergjæster[4].

Frikirkens Gjerning blandt Kvinderne støttes af det S. 129 omtalte *den skotske Frikirkes Dameselskab*, om hvis Arbeidere dog Selskabets Beretning ikke indeholder nærmere Meddelelse[5].

Det wesleyanske M. S. har særlige Fingustationer i Tsomo (1867), Keiskammahoek (1871), Amatola eller Qoboqobo (1873), desuden arbeides der blandt Finguerne paa de tidligere omtalte

---

[1] Freemann 120, M. Reg. 1846, 30 f. Col. ch. chr. 1854—55, 321. Chron. London M. S. 1877, 39. 1881, 282. Hoole 358.

[2] Denne Station er enten den samme, som senere kaldes Cwaru (Rep. 1879, 46) eller Rura (1881, 56) eller ligger tæt ved disse.

[3] Rep. 1861, 136. 1862, 18. 1863, 78. 1864, 80. 1867, 74. 1868, 62. 64. 1869, 18. 68. 1870, 55. 1874, 50. 1875, 50. 1877, 58. 1878, 46. 52. 1879, 46. 1881, 56. Missionfield 1871, 43. 1875, 308. 1876, 274. 1877, 265. 1881, 90 f. Quarterly pap. of Bloemf. miss. N. 54, 193. Net. 1873, 141. 1876, 358. Mem. of Bp. Armstrong 273. 279. Grundem. 2, II, 268.

[4] Rep. 1867, 87. 1869, 65. 1870, 63 (her ombyttes Navnene Toleni og Cunningham). 1881, 56 f. 1883, 85 f. M. R. F. C. 1867, 196. Smith 60.

[5] Rep. 1880, 10. 38 f. 1881, 8.

Stationer, Grahamstown (1820), Wesleyville (1837—46), Dordrecht (1840), Haslope Hills (1840—49), d'Urban (1846), Witteberge (1850), Bensonvale (1862). Paa de tre første Stationer var der ved Udgangen af 1881 1 Missionær, 3 indfødte Præster, 1048 Medlemmer, 486 paa Prøve[1].

Det primitive Methodist M. S. arbeider ogsaa blandt Finguerne paa sin Basutostation Aliwal[2].

Den forenede presbyterianske Kirke arbeider paa Columba (1879) og flere andre Stationer tildels blandt Finguer[3].

Det østerlandske Kvindeuddannelsesselskab har Stationer i Peelton og Newlands med 2 Arbeidere[4].

Ved Folketællingen 1875 var Antallet af Finguer i Kolonien 73,506, fordelte saaledes: Ikke hørende til noget Troessamfund 55,000, Wesleyaner 7667, Independenter 3637, Protestanter 1915, Presbyterianer 1758, Uangivne 1082, Anglikaner 868, Hollandsk reformerte Kirke 658, Herrnhuter 588, Lutheraner (ɔ: Unerede) 243, Baptister 84, Papister 6[5].

β. Baka.

Dette Folk (Amabaka eller Amahoah) boer nu dels Nord for Pondumisi'erne, dels ved Grænsen af Natal og i Alfredia[6].

Det wesleyanske M. S. anlagde blandt dette Folk Stationen Shawbury 1840. 1862 anlagdes Tsjungvaua (Osborne), 1879 Rode, 1881 Ncancele og Emhlabeni. Ogsaa paa Gatberg (1875) arbeides blandt Baka'erne. Ved Udgangen af 1881 var her 1 Missionær, 4 indfødte Præster, 564 Medlemmer, 195 paa Prøve[7].

Det hermansborgske M. S. har Stationer i Marburg (1867), Elim (1870), Ebenezer (1871). Den 1868 anlagte Station Emtanda-

---

[1] Rep. 1861, 56. 1865, 74. 1868, 49. 1882, 135. 161. 203 f. Miss. reg. 1837, 34. 1842, 70. Wesl. miss. not. 1870, 148. 1881, 267. Hoole 359. Wangemann, Reisejahr 170.

[2] Christlieb 73.

[3] U. P. miss. rec. 1881, 216.

[4] Dobbins 5.

[5] Behm u. Wagner 58.

[6] Allg. Missz. 1879, 86 ff. Fritzsch 6. Petermann 1881, Kort N. 10.

[7] Rep. 1864, 68. 1876, 85. 1880, 133. 1882, 171. 205.

zveni opgaves 1870[1]. Her arbeidede ved Udgangen af 1881 3 Missionærer, og her var 120 Christne[2].

Evangelieudbredelsesselskabet arbeider blandt dette Folk paa Clydesdale (1871) og Ensikeni (1875), hvor der dog ogsaa arbeides blandt andre Folk. 2 Missionærer ere her ansatte[3].

γ. Bowani.

Denne Stamme hører egenlig hjemme langt oppe paa Østkysten, hvorfra Zuluerne have drevet den mod Syd, og den boer nu ved Udløbet af Umtata, Vest for denne Flod[4].

Mission er endnu ikke begyndt her; det wesleyanske M. S. har Udposter paa Grænsen af Bowaniland. 1882 besøgtes det af *det forenede presbyterianske M. S.'s* Udsendinge[5].

δ. Xesibe.

Xesibe eller Kxasiba boer i tre Afdelinger; den største i Pondolandet ved Floden Umzinhlava (Høvd. Jojo eller Hodsjo), den anden i Ibise i Østgrikaland, den tredie blandt Tambukierne ved nedre Umtata. *Det wesleyanske M. S.* har havt Station blandt Jojos Stamme (1860—63)[6].

ε. Hlubi.

Dette Folk (Hlubi eller Amaplubi) kom 1848 under Høvdingen Langabilalele til Natal (ialt 15,000). Han kom i Strid med Englænderne 1873 og blev landsforvist 1874. Endel af Stammen boer nu ved Keiskammahoek, største Delen er bleven i Natal. Blandt dette Folk har *det hermansborgske M. S.* anlagt Stationen Empangveni (1864)[7].

---

[1] Den laa maaske i Natal.

[2] Hermansb. Mbl. 1871, 30. 1872, 45. 70. 1882, 51 f. Speckmann, Die Hermansb. Mission in S. Afrika. Hermansb. 1876. 1, 346 ff.

[3] Rep. 1880, 52. Miss. field 1878, 15. 172. 1881, 102 f.

[4] Rep. 1862, 82. 1865, 61. Allg. Missz. 1879, 85 f. Miss. field 1875, 165.

[5] Peterman 1881, N. 10. U. P. M. R. 1883, 90.

[6] U. P. M. R. 1883, 90.

[7] Allg. Missz. 1879, 88. Miss. field 1876, 92. Berl. Miss. nachr. 1858, 32. Hermansb. Mbl. 1874, 14. Guardian 1883, 957.

Blandt en anden Gren af Stammen, der har bosat sig i Nomansland (Høvd. Ludidi), har *Brødremenigheden* anlagt Stationerne Emtumase (1870), Ekukolweni (1875) og Tinana (1876), hvorfra nu Emtumase betjenes. Her findes 8 mandlige og kvindelige Arbeidere[1].

Baade ved Keiskamma Hoek (St. Mathews) og i Natal er denne Stamme Gjenstand for *anglikanske Missionærers* Arbeide[2].

Ved Folketællingen 1875 var der i Kapkolonien (alssaa indtil Keifloden) 214,133 Kaffer og Betsjuaner, af hvilke 189,229 ikke hørte til noget Troessamfund. Resten fordeltes saaledes: Wesleyaner 8315, Independenter 5307, Uangivet 3796, Protestanter 2738, Presbyterianer 1319, Anglikaner 1117, Lutheraner 783, holl. ref. Kirke 783, Herrnhuter 471, Papister 46, Baptister 40, Muhamedanere 25[3].

6) Zulu.

Denne Stamme er den mægtigste af alle de Kafferstammer, med hvilke Europæerne ere komne i Berørelse. I Begyndelsen af dette Aarhundrede boede de mellem tre andre mægtige Kafferstammer, hvoraf Umtetva'erne var den bekjendteste, ved den hvide Umvolozi, hvorhen de rimeligvis vare komne fra N. O. De vare en mindre betydelig Stamme, der imidlertid voxede ved Sammensmeltning af andre undertvungne Stammer, gik 1816 over Tugela og trængte frem, idet de dels udryddede de derboende Stammer, dels dreve dem foran sig, indtil de 1823 af Pondoerne standsedes ved Uzimvubofloden. Paa den Tid stod Zuluernes Magt paa sit Høidepunkt, og fra 1825 af, ved den Tid, de første Hvide kom til Landet, vendte Zuluerne sig mod Nord og underlagde sig Landet indtil Inhambane. 1825 begyndte de første Englændere at nedsætte sig i Natal, hvilket Zulukongen Chaka skjænkede dem 1827; de anlagde 1835 Byen d'Urban og androge samme Aar hos den engelske Regering paa, at Landet mellem Tugela og Umzinkulu, der nu var næsten ganske menneskletomt, maatte blive erklæret for engelsk Eiendom. Ved en Traktat med den engelske Befuldmægtigede

---

[1] Jahresber. f. 1879, 38. Allg. Missz. 1879, 89. Grundem. 2, II, 264.
[2] Miss. field 1876, 92.
[3] Behm u. Wagner 58.

(Kapt. Gardiner) gav Zulukongen Dingan 1835 Afkald paa Herredømme over alle Mennesker og Eiendom, der boede i dette Landstrøg (Port Natal). 1838 trængte Bønder, der vare udvandrede fra Kapkolonien, ind i Landet, men skjøndt Zuluerne bibragte dem et blodigt Nederlag, lykkedes det dem dog at beseire Zuluerne, og 1839 aftraadte den Zulukonge, de havde indsat, Panda, Landet Syd for Tugela og 1840 Landet mellem Tugela og Umvolozi til dem. Dette vilde Englænderne ikke anerkjende, skjøndt de 1839 havde trukket alle deres Tropper fra Landet, og gjorde 1842 Fordring paa Landet ifølge Freden 1814, da Kapkolonien, hvortil rigtignok ikke Natal hørte, afstodes til dem af Hollænderne, og da Bønderne satte sig derimod, tvang de dem 1845 ved et Nederlag til Underkastelse. Skarer af de af Zuluerne undertvungne, men med dem nærbeslægtede Folk nedsatte sig nu i Natalkolonien, hvorhen ogsaa stadig flere af Zuluerne flygtede over Tugela for at undgaa deres Konges Grusomhed. Efterhaanden som Forholdene ere blevne mere ordnede, ere disse blevne anbragte paa særegne «Lokationer», hvor der kun boer Kaffere. De ere et Blandingsfolk, der har antaget Zulumundart og betragtes paa faa Undtagelser nær som Zuluer og benævnes som saadanne. 1842 var Zuluernes Antal Syd for Tugela, med hvilke vi i det Følgende først ville beskjæftige os, steget til 24,000, 1848 til 100,000 (de Hvide 2500); 1852 angaves Folketallet til 115,000 og 20,000, 1877 til 290,035 og 22,654 (samt 12,823 hinduiske Kulier). Siden den sidste Zulukrig og mere ordnede Forholds Indtræden hinsides Tugela tager Zuluernes Antal af, idet mange af disse vende tilbage til deres gamle Hjemstavn[1].

Det første Missionsforsøg blandt Zuluerne af det kirkelige M. S. ville vi omtale nedenfor, da de foretoges Nord for Tugela.

Det amerikanske M. S. udsendte 1834 Missionærer til Zuluerne, der ankom i Begyndelsen af 1836 til Zulukongen, som raadede dem til at begynde Syd for Tugela. Her anlagde de Stationer i Umlazi 1836 og Illovo 1837. Krigsurolighederne foranledigede, at Missionsgjerningen fuldstændig afbrødes 1838, men efter at Bønderne

---

[1] Gardiner, 398 ff. Colenso, ten weeks iVIII, 15 f. Kay 338. Young 208. Fritzsch 122. 478 ff. M. Rec. S. P. G. 1852, 229. Speckmann, 1, 87. Allg. Missz. 1879, 74 f. Grundem. 2, II, 277 ff. Jahresb. d. Berl. M. G. f. 1879, 36. Am. M. S. Rep. 1840, 79. 1843, 82. 1847, 74.

havde overvundet Zuluerne, gjenoptoges Arbeidet paa Umlazi 1839 (flyttet 1847 til Amanzitote, der siden 1875 kaldes Adams), og nye Stationer anlagdes i Pieter Maritzburg (1840, flyttet 1846 til Inanda, siden 1875 kaldet Lindley), Umgeni (1842, flyttet 1845 til Umvoti, siden 1878 kaldet Groutville), Umsunduzi (1847), Ifumi (1847—69), Amahlongva (1848—69), Ifafa (1848—70), Table Mountain (1848—60), Itafamasi (1849—54), Mapumulo (1849—78), Esidumbini (1849—70), Umbilo (1849—50), Umtvalumi (1851), Umzumbi (1860), Indumduna (1876—79). Missionærernes og dermed ogsaa Stationernes Antal er i de senere Aar blevet meget indskrænket, men Udposternes (dertil høre for en Del de tidligere Stationer), og de indfødte Hjælperes Antal er blevet desto større. Ved Udgangen af 1880 var der 11 Missionærer, 4 indfødte Præster (Itafamasi, Imushane, Noodsberg, Lindley) og 646 Medlemmer[1].

Selskabets Missionsgjerning hjælpes ved (det amerikanske) *Kvinde M. S.* med 5 kvindelige Arbeidere i Inanda, Umvoti og Umsumduzi[2], *Kvinde M. S. for det Indre* med 2 kvindelige Arbeidere i Amazintote, Umzumbi[3].

1841 begyndte *det wesleyanske M. S.* sin Gjerning i Natal. Gjerningen i Port Natal (d'Urban) (1841), i Pieter-Maritzburg (1845) og senere i York (1868) drives navnlig, men dog langtfra udelukkende blandt Europærere; andre Missionsstationer anlagdes i Indaleni (1848), Kvangubeni eller Zwaartkops (1850—5?. 1871—79. 1881), Verulam (1861), Kaar Kloof (1861—1862), Edendale (1862), Ladismith (1866, navnlig blandt Europæere, flyttet til Drie Fontein 1877, hvor den blev mere blandt Indfødte), Inanda (1867), Umhlali (1871), Harrismith (1874), Bethlehem (1880—80), Jononos Kap (1881), Biggarsberg eller Telapi (1881), Newcastle (1881, engelsk), Endwedwe (1881), Nedre Tugela (1881). Paa disse Stationer var der ved Udgangen af 1877 17 Missionærer,

---

[1] Rep. 1835, 37 ff. 1838, 58 ff. 1839, 52 f. 1840, 78 f. 1841, 77. 1843, 80 f. 1844, 76. 1847, 75. 1848, 128 ff. 1849, 92. 1850, 91. 1851, 48. 1852, 46. 1855, 42. 1860, 29. 1868, 9. 1870, 7. 1871, 7. 1876, 6. 1877, 13. 1879, 13. 1881, 12. Colenso, first steps of the Zulu mission. London 1860, 30 ff. Burkh. 2, II, 211. Grundem. 2, II, 285 ff.

[2] Rep. 1880, 144 f.

[3] Rep. 1880, 37.

11 indfødte Præster, 2071 Nadvergjæster, af hvilke maaske omtrent 900 vare Englændere, desuden vare 870 paa Prøve[1].

Det norske M. S. anlagde 1849 en Station i Uitkomst, der 1851 blev opgivet, da Gjerningen flyttedes til den 1850 anlagte Station Umpumulo, hvor der ved Udgangen af 1881 var 2 Missionærer, 55 Nadvergjæster[2].

Det berlinske M. S. havde ved Kafferkrigen 1846—47 faaet næsten alle sine Stationer ødelagte, og paa Indbydelse af den engelske Regeringskommissær droge 3 af dets Udsendinge til Natal og anlagde 1847 Lindenkvespruit eller Emmaus og 1848 Christianenburg. Nye Stationer anlagdes i Stendal (1858, flyttet 1860), Emangveni (1863), Wartburg (1861—1871?), Kønigsberg (1868), Hoffenthal (1868). Paa disse Stationer var der ved Udgangen af 1881 6 Missionærer, 1 Nationalmedhjælper (Præst?), 1082 Christne og 441 Nadvergjæster[3].

Ikke længe efter, at England havde erklæret Natal for Koloni (1845), var det, at Biskop Gray blev Biskop af Kapstaden (1847). Kort efter sin Ankomst fik han to Præster ansatte i Natal (1849), og 1850 strakte han sin Visitats dertil. Han fandt, at Præsternes Tid næsten ganske blev optaget af Europæerne, han forfattede derfor en Plan til en Zulumission og drog til England for at skaffe Penge, og det lykkedes ham 1853 at faa en Mission igang, idet *Evangelieudbredelsesselskabet* sendte en Missionær derover, Regeringen skjænkede en Sum Penge til Missionen, og samme Aar fik han Natal fraskilt til et eget Stift. Den nye Biskop ankom 1854 og tog med Iver fat paa Missionsgjerningen. 1855 anlagdes Missionsstationer i Ekukajeni og Durban, 1856 i Pieter Maritzburg, Umhlali (opg. før 1860) og Umlazi eller Clairmont foruden flere med Lægmænd besatte Poster, 1857 Pinetown, 1858 Springvale ved Umkomanzi, samme eller følgende Aar Ladismith (til 1861), Verulam, Richmond, Addington (flyttet til Durban 1862), 1860 Umgababa eller Umnini.

---

[1] Rep. 1861, 72. 1862, 82 ff. 1863, 98 ff. 1867, 44. 1868, 56. 1869, 69 f. 1872, 87. 1874, 79. 1875, 108. 1878, 136. 142. 1879, 142. 1881, 154. 1882, 191 f. 207. M. rec. S. P. G. 1853, 244. Grundem. 2, II, 289 f. M. Reg. 1842, 72. 1846, 41 f. 1847, 43. 1850, 33. 1852, 38.

[2] Aarsb. 1882, 30. 59. Sommerfeldt, den norske Zulumiss. Chra. 1865, 159 ff. Medd. af Miss. Oftebro i Ekjove.

[3] Wangem. 3, II, 105. 117. 193 ff. 224. 235. Grundem. 2, II, 105. 117. Berliner Miss. ber. 1849, 75. 192. 1881, 187 ff. 1882, 195 ff.

Alt tegnede godt; da faldt Biskoppen (Dr. Colenso) i Vantro. Vel blev han afsat af Erkestiftets Synode, men denne kunde ikke fratage ham hans officielle Charakter, og paa Grund af Uklarhed i Lovgivningen, hvoraf han benyttede sig, lykkedes det ham at tilegne det af ham stiftede vantro Kirkesamfund, der næppe kan kaldes christeligt, Alt, hvad der var skjænket til den anglikanske Kirke i Kolonien. Dette Troessamfund sygner dog den Dag idag hen; dets Arbeide paa Ekukajeni og Umhlali (siden ophørt) kan kun høist uegenlig kaldes en christelig Mission. Evangelieudbredelsesselskabet afbrød 1863 Forbindelsen med Dr. Colenso († 1883) og fortsatte sin Missionsgjerning. Ekukajeni (1863), der var Dr. Colensos særegne Station, maatte opgives; paa de andre Stationer fortsattes Missionsgjerningen, og den styrkedes, da en ny Biskop 1869 endelig blev ansat for den troende Del af Stiftet. Vel bleve nogle Stationer opgivne lidt senere, nemlig Verulam (1867, gjenopt. 1872), Umgagaba (1867), Richmond (1867, gjenopt. 1879), men nye Stationer vare eller bleve anlagte, nemlig Umzinto (1861), hvor der ogsaa arbeides blandt Kulier, Greytown (1864), Karkloof eller Howick (1866), Coedmore (1866—1872), Byrne (1866—69), Ladismith (1866—67. 1870), Boston (1868—1870), Highflats (1870), Nedre Umgeni eller Sydenham (1871), Estcourt (1872—80), Inanda (1872), Isipingo eller Umhlatuzana (1873), Newcastle (1877), Umzinkulvana (1881), St. Philips (1881)[1]. Ialt arbeidede her ved Udgangen af 1882 26 Præster. Navnlig i Maritzburg, Springvale, Ladismith, Highflats og Umzinkulvana arbeides iblandt Hedningerne. De statistiske Opgivelser ere høist ufuldstændige[2].

Dameforeningen til Fremme af Evangelieudbredelsesselskabets Mis-

---

[1] St. Faith, der kun nævnes i Aarsberetningen for 1877, ligger i Durban (Missionfield 1880, 407); maaske det Samme er Tilfældet med St. Augustine, der ogsaa kun nævnes i samme Aarsberetning.

[2] Rep. 1860, 122. 1861, 18. 136 ff. 1862, 19. 1863, 19. 80. 1863—64, 19. 1864, 83. 1865, 93. 1867, 82. 1868, 66. 1869, 72. 1870, 58. 1871, 72. 1872, 44. 1873, 43. 1875, 53. 1876, 52. 1877, 39. 1878, 47. 1879, 46. 1880, 53. 1881, 57. Monthly rec. S. P. G. 1853, 243 ff. 264. Work in the col. 140 ff. Tucker 128 ff. Natal journal P. Maritzb. 1857, 2. 216. Colenso, first steps 131. Gray, journ. of a visitat. of Natal. London 1864, 112. Grundem. 2, II, 304 ff. The net 1870, 100. 1874, 152 f. 1877, 86. Col. ch. chr. 1870, 166. Life of R. Gray 1, 287 ff. Mission field 1881, 118 ff. Clergylist. London 1882, 674.

sioner har Stationer i Maritzburg og Springvale med 3 kvindelige Arbeidere[1].

1854 ankom *det hermansborgske M. S.'s* Udsendinge til Natal og anlagde samme Aar Hermansburg, og en stor Mængde Stationer anlagdes i de følgende Aar, nemlig: Ehlanzeni (1856), Etembeni (1856), Müden (1859), Emhlangana (1861)[2], Empangveni (1863), Emakabaleni (1863), Ifâfa eller Rantismus (1870—73), Endumeni (1871), Sutherland (1873), Entembeni (1880), Hebron (1881), Nazareth (1881). Ny Hannover (1862) er kun tildels Missionsstation og medtages derfor ikke i Beretningerne. Paa de 9 Stationer (Emhlangana og Emakabaleni omtales ikke i Beretningen for 1880, Müden ikke 1881) var der ved Udgangen af 1881 11 Missionærer, 503 Christne[3].

Den hollandsk reformerte Kirke i Natals Missionsudvalg underholdt 1864 en hidtilværende Missionær i Ladismith, men allerede 1867 synes dette at være ophørt[4].

1867 traadte en tidligere wesleyansk Missionær med sin Menighed i Maritzburg over til *den skotske Frikirke*, og senere har denne anlagt en Station i Impolveni (1873). Paa disse Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 2 Missionærer, og der er 281 Nadvergjæster og desuden 55 voxne Døbte[5].

Til Frikirkens Missioner henregnes ogsaa den af *Gordon Erindrings Missionen* oprettede Station Gordon (1874), (med mange Udposter) med 1 Missionær (Læge og Præst), 19 Nadvergjæster, 24 Christne[6].

Uafhængige Missionsstationer, der dog staa i nær Forbindelse med det hermansborgske M. S., ere Lüneburg (1870, Arbeidet navnlig blandt hvide Nybyggere), Ebenezer (1871—74), Zoar

---

[1] Rep. 1880, 21.

[2] Nævnes sidste Gang i Hmb. Mbl. 1873, 67, men bestod dog endnu 1873 (Speckmann 287).

[3] Speckmann, Grundem. 2, II, 297 ff. Hermansb. Mbl. 1871, 30. 1872, 45. 1874, 70 (Ifafa nævnes her sidste Gang). 1881, 89 f. 204 f. 1882, 50 ff. 66.

[4] Ermel. zendingsbl. 1865, 51. Wangem. Reisejahr 552 ff.

[5] Rep. 1881, 40. 57. 1882, 73 ff. Smith 61. Grundem. 2, II, 305. Hunter 376. Young 218 f.

[6] Rep. 1877. Free ch. Rep. 1876, 60. 1881, 40. 57. Young 219. The Zulus and miss. work among them. Glasgow.

(1872—79), Goede Hoop (1873). I Ny Tyskland, hvor en forhenværende berlinsk Missionær er Præst for Nybyggerne, drives ogsaa Missionsgjerning. Paa Goede Hoop var der ved Udgangen af 1881 1 Missionær og 6 Christne[1].

Paa Begjæring af en svensk Missionær, der stod i det hermansborgske M. S.'s Tjeneste, anlagde *Evangeliska Fosterlandsstiftelsen* (Stokholm) en Station ved dennes Station i Rantismus 1873, men da man fandt, at det vilde udkræve flere Pengemidler, end man raadede over, opgaves Stationen 1874[2].

1876 udsendte *den svenske Kirke* sine første Missionærer til Sydafrika, der ankom til Biskop Schreuder paa Entumeni samme Aar, og efter der at have opholdt sig nogen Tid 1878 anlagde Stationen Oskarsberg. I Zulukrigen 1879 ødelagdes Stationen, men Aaret efter gjenoptoges den, og samme Aar anlagdes en ny Station Aangeleken og 1881 Amoibie. Paa disse arbeide 3 Missionærer[3].

De Zuluer, der fra Barndommen af opvoxe blandt Bønderne og tale deres Sprog, kaldes Orlam'er, under hvilket Navn ogsaa indbefattes Blandinger af Zulu'er, Basuto'er, Buskmænd, Hottentotter o. fl. Blandt dem er der anlagt Stationer af *det berlinske M. S.* i Adamshoop (1867), Heidelberg (1875), Potschefstroom (1872) med 3 Missionærer, 813 Christne, mindst 288 Nadvergjæster (Udg. af 1881), der dog ikke alle ere Orlam'er. I det Hele taget arbeides der blandt dem paa de fleste Stationer i det østlige Transvaal, ligeledes paa den anglikanske Station Thlotse heights[4].

En uafhængig engelsk Mission har bestaaet siden 1880 i Ixopo eller Rock Fountein[5].

Det amerikanske B. S. har udgivet N. T. paa Zulu[6], *det bri-*

---

[1] Speckmann 1, 546 ff. Hermansb. Mbl. 1872, 72. 1873, 68. 70. 1874, 12 f. 235. 1877, 54 (Goede Hoop nævnes her sidste Gang). 1879, 57. 1880, 35 ff. 1882, 52. Miss. tidn. 1878, 267.

[2] Årsb. för 1872, 107. 1873, 95 f. 1874, 99.

[3] Miss. tidn. (Sv. kyrkans). Stokh. 1876, 29. 1877, 19. 1878, 59. 1879, 56. 1881, 121. 126. 244.

[4] Jahresb. f. 1879, 20. 23. 41 f. Speckmann 87. Berl. Miss. ber. 1881, 187 f. 1882, 193 ff. Wangem. 4, 686 ff. 700. Beibl. z. Berl. Missfr. 1876, 17. Quart. pap. Bloemf. miss. N. 36, 15.

[5] Africa 1883, 43 f.

[6] Rep. 1879, 117.

tiske B. S. har støttet Udgivelsen af G. T. paa Zulu[1]. *Selskabet for Christenkundskabs Fremme* har dels udgivet et Par Smaaskrifter paa Zulu, dels støttet Missionen ved Pengetilskud til Udgivelsen af N. T., til nye Kirkers Opførelse og til andre saadanne Formaal[2].

Det amerikanske Traktatselskab har udgivet gudelige Skrifter paa Zulu og fremhjulpet deres Udbredelse[3], og ligesaa har *det religiøse Traktatselskab* støttet Missionen[4].

Romerkirken ansatte 1850 en Præst til Natal for at tage sig af Papisterne der, og samme Aar oprettedes Natal til et eget Stift. Stationer anlagdes i Pieter Maritzburg og Durban, og egenlig Missionsgjerning begyndtes i St. Mikael 1855, der maatte opgives 1856, hvorpaa et andet St. Mikael anlagdes 1859, der opgaves saavelsom den 1860 anlagte Vor Frue af de 7 Smerter, (opg. 1861). Senere ere Stationer anlagte i Bluff og Camperdown[5].

Ifølge officielle Opgivelser var de Christnes Antal i Natal 1872 33,922, fordelte saaledes: Det wesleyanske M. S. 14,133, det amerikanske M. S. 8465, Hollandsk reformert 3923, Dr. Colensos Parti 2470, Anglikansk 2416, Luthersk 1385, Rom. katholsk 1130; men denne Angivelse er upaalidelig. Ifølge Stat. of prot. miss. 122, hvoraf den er taget, maa Angivelsen for de to førstes Vedkommende angaa «Tilhørere», og den er i saa Fald for liden for Wesleyanernes Vedkommende (Forf. hører til dette Kirkesamfund), for Anglikanernes maa den angaa Nadvergjæsterne.

Zululand.

Hinsides Tugela laa det uafhængige Zulurige. Dets østlige Grænse var mod Syd Kathlambabjergene og Pongolofloden, mod Nord og mod N. O. mere ubestemmelig; der bo Amatonga'erne, en beslægtet Stamme, som var afhængig af Zuluerne.

Da Kong Umpanda døde 1872, tog hans Søn Ketsjvajo Riget til Lehn af Englænderne, hvorved han blandt Andet maatte gaa ind paa at tillade Missionsgjerningen i Landet; men dels frygtede

---

[1] Rep. 1875, 145.

[2] Rep. 1868, 35. 1869, 24. 1872, 38. 1873, 49.

[3] Rep. 1861, 169. 1863, 133. 1864, 147. 1878, 110.

[4] Rep. 1862, 164.

[5] Annales de l. p. 1867, 460 ff. Jahrb. 1878, VI, 28. 1882, V, 59 f. Miss. cath. 1880, 65.

han for, at Englænderne efterhaanden skulde faa for megen Magt i Landet, dels æggede hans Undersaatter ham stadig til Krig mod Englænderne. Den stærke Tilstrømning af Indfødte af alle Stammer til Diamantgruberne mod Vest, hvor de baade følte, hvor nær de stode hverandre i Modsætning til de Hvide, og hvor langt de overgik dem i Antal, og hvor de tilmed fik deres Løn udbetalt i Geværer i et Antal af flere hundrede tusinde, gav dem Lyst til at forsøge at uddrive de Hvide, og her saa man hen til Zuluerne, det tapreste og krigsdygtigste Folk. Ved Indlemmelsen af Transvaalfristaten bleve disse ganske anderledes end tidligere omsluttede af Englænderne, og Hadet til disse tiltog end mere, hvortil ogsaa kom, at Englænderne arvede Transvaals Grænsestridigheder med Zuluerne. For at forekomme Begivenhedernes Udvikling begyndte Englænderne selv Krigen 1879, før de vare tilstrækkelig forberedte, og de lede et blodigt Nederlag ved Isandhlvana (22. Jan. 1879), men Zuluerne benyttede ikke Seiren, og det Nederlag, de lede ved Ulundi (4. Juli 1879) omstyrtede Zuluriget. Istedetfor at beholde det udstykkede England det til 13 forskjellige i Navnet uafhængige Høvdinger og gav dem fuldstændig Frihed til at tillade eller forbyde Missionsgjerningen i deres Landomraade, ja det befalede endog, at alt Landomraade, som de forrige Zulukonger havde skjænket til Missionærerne, skulde gives tilbage (!). 1882 har England imidlertid skjænket endel af Landet tilbage til Zulukongen[1].

Den første Missionsgjerning blandt Zuluerne begyndte Nord for Tugela. Den engelske Søofficer Gardiner (siden død af Sult som Missionær paa Ildlandet 1851), besøgte Zululandet 1835 for at bane Vei for Missionen og anlagde paa Kolonisternes Begjæring en Station i Berøa 1835, og med Zulukongens Tilladelse en i Kurkula 1835, hvilke skulde forsynes med engelske Præster, som han saa vendte tilbage til England for at skaffe. *Det kirkelige M. S.* udsendte derpaa Missionærer til Zululand, der 1837 anlagde en Station paa Kongsgaarden i Umkunginhlove (Kinghloof), men da Kongen forræderisk myrdede de hollandske Bønder 1838, og da Missionæren havde noget lignende at befrygte, og Krig med de

---

[1] Fritzsch 122. Journal d. m. ev. 1881, 401 f. Miss. field 1880, 81. Missionstidning 1878, 61 f. 1879, 35 ff. S. P. G. Rep. 1879, 49.

Hvide truede, forlod han Stationen umiddelbart derpaa, og dermed var denne Mission opgivet[1].

Det amerikanske M. S. anlagde efter Zulukongens Anvisning en Station i Ginani 1836 nærved den af Gardiner udtagne Plads Kukula og samme Aar en anden i Klangezoa eller Temba ved Umthlatusi. Men under Krigen mellem Zulukongen og Bønderne maatte begge Stationer opgives. Saasnart der var blevet Fred, begyndte Missionsgjerningen igjen med Bøndernes Bifald, og en Station anlagdes tæt ved Zulukongens Kongsgaard i Inkanyezi (1841); men Kongens Troløshed gjorde det nødvendigt at opgive den Aaret efter[2].

1844 ankom den norske Missionær Schreuder til Natal og gjorde Aaret efter et Forsøg paa at nedsætte sig paa Kongsgaarden Unodvengu, hvilket mislykkedes. 1848 vendte han atter tilbage til Natal, og *det norske M. S.*, i hvis Tjeneste han var traadt, anlagde Stationer i Empangeni (1851), Entumeni (1852), Unodvengu (1860, siden kaldet Emathlabatini), Ekjove (1861), Intlasakje (1862), Imfule (1865), Umbonambi (1869), Emzinjati (1870), Kvatlabisa (1871—74). Da Schreuder 1872 udtraadte af Selskabets Tjeneste, beholdt han Stationen Entumeni. Under Krigen med England maatte Arbeidet ophøre paa alle Stationerne, der bleve ødelagte i Krigen, men efter denne er, trods den uheldige Ordning, Englænderne have truffet, Arbeidet gjenoptaget paa alle Stationer, undtagen Emzinjati, hvis Høvding kun vil taale engelske Missionærer i sit Land. Nye Stationer ere anlagte i Ekombe (1880) og Ungoje (1882). Paa disse Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 11 Missionærer, og her var 128 Christne, 113 Nadvergjæster[3].

Biskop Schreuders norske Mission har beholdt Stationen Entumeni, og har i Natallandet anlagt Untumjambile. Arbeidet her forstyrredes ikke af Krigen. Biskoppen er den eneste Missionær

---

[1] Rep. 1836—37, 40. M. Reg. 1837, 44 f. 1838, 410 ff. 470 ff. Gardiner 80. 180. Burkh. 2, II, 210. Grundem. 2, II, 284 f. 286. Colenso, first steps 108. Am. M. S. rep. 1840, 79 (det berettes her, at det kirkel. M. S. havde besat den forladte amer. Station Ginani (Rep. 1841, 83 meddeles, at den i Oktober 1840 var øde), men det er vist urigtigt).

[2] Rep. 1838, 58 ff. 1841, 83. 1843, 80 f.

[3] Aarsberetn. 1875, 39. 1881, 37 f. 1882, 24 ff. 59. Sommerfeldt 84 ff. 159 ff. Grundem. 2, II, 291 f. Christlieb, den ev. Hedn. mission i Nutiden, overs. af Gjerløv. Chr. 1881, 160 ff. Medd. af Miss. Oftebro i Ekjove.

her, og her var ved Udgangen af 1881 78 Døbte og 44 Nadvergjæster. Her arbeider 1 Missionær og 1 Læge[1].

Det hermansborgske M. S. udvidede 1858 sin Virksomhed til Zululand ved Anlæggelsen af Emlalazi, hvortil hurtig en Række andre Stationer kom, nemlig Injesane (1859), Emvujini (1860), Enhlongane eller Ekuhlengeni (1860), Etaka eller Bethel (1862, flyttet 1873), Emyati (1862), Ehlomohloma (1862), Endhlangubo (1864), Ezilengeni (1867), Endhlovini (1867). I Krigen 1878—79 ødelagdes alle de 10 Stationer i Zululand og maatte opgives, men i Løbet af 1880 besattes atter Emyati, Bethel, Ekuhlengeni, Ehlomohloma og 1881 Ezilengeni; de andre derimod, der laa i et Landstrøg, over hvilket en Englænder, der havde været Forræder mod sin hidtidige Ven, Zulukongen, og som levede i fuldstændigt hedensk Levnet, var sat til Høvding, var det paa Grund af hans Modstand umuligt atter at besætte. I Aarsberetningen for 1881 nævnes dog kun Emyati, Ezilengeni og Ekuhlengeni med 3 Missionærer og 12 Christne[2].

Efter at Zulukongens Samtykke var erhvervet dertil, anlagde Biskoppen af Natal med *Evangelieudbredelsesselskabets* Understøttelse Stationen Kvamagvaza (1860), hvortil 1863 kom St. Paul. Denne Mission er bleven støttet kraftig dels af *Selskabet for Christenkundskabs Fremme*[3], dels og fornemmelig af *Mackenziefondet*, stiftet og vedligeholdt til Erindring om den 1862 afdøde Biskop Mackenzie, hvilket skaffede de nødvendige Pengemidler tilveie til Oprettelsen af et Bispesæde for Zululand 1870. 1871 anlagdes Etaleni eller St. Philip og James (Udpost 1871), 1875 St. Andrews[4]. Under Krigen maatte alle Stationerne opgives (1879), men endnu samme Aar gjenoptoges Arbeidet paa St. Paul og Kvamagvaza og 1880 paa St. Andrews. En ny Station anlagdes 1880 i Isandhlvana, hvor Høvdingen, der var flyttet derhen fra Estcourt, hvor Missionærer havde arbeidet (1872), begjærede kun anglikanske Missionærer. Fremdeles anlagdes samme Aar St. Augustines, hvor Biskoppen

---

[1] Christlieb (norsk Udg.) 171 ff. Miss. t. f. sv. Kyrkan 1883, 57. Medd. af Miss. Oftebro.

[2] Speckmann 1, 378 ff. Grundem. 2, II, 297 ff. Hermansb. Mbl. 1879, 54. 1881, 34. 1882, 51 f. 66. 191.

[3] Rep. 1870, 24. 1872, 38.

[4] Rep. S. P. G. 1875, 53 kaldet St. Mary, jfr. Net. 1876, 160.

1881 tog Bolig, men kort efter flyttede til St. Vincent (1881); derimod har Høvdingen, der raader der, ikke tilladt at optage Arbeidet paa Etaleni[1].

7) *Amokonondo.*

Under dette Navn indbefattes 3 Smaastammer N. V. for Zuluerne og tidligere afhængige af disse, men siden indlemmede i Transvaalfristaten. De ere Levninger af forskjellige af Zuluerne tilintetgjorte Folk. *Det hermansborgske M. S.* havde ved Udgangen af 1881 paa Stationerne Entombe (1860) og Ekombela (1861) 2 Missionærer og 145 Christne[2].

8) *Matebele.*

(Høvd. Mosilekatse, Lupengula).

Matebelerne eller Amandebele ere et Blandingsfolk. Grundstammen er en Zuluafdeling (Abakazuluerne), hvis Høvding Mosilekatse skilte sig fra Hovedstammen omtrent 1820, tilintetgjorde Bapediriget 1827, stak de fangne Bapedier og rimeligvis ogsaa Bakona'er og Bakhatla'er ind i sine Regimenter, og det deraf dannede Folk kaldes Matebeler. Han udvidede sine Besiddelser mod S. V., hvorfra han uddrev Baharutsierne (Moseka), foretog Streiftog endnu længere bort, men 1836 blev han af Bønderne drevet over Limpopo op i Makshona'ernes og Makalaka'ernes Land, og her have Matebelerne deres Hovedsæde mellem Limpopo og Zambese. Af Zuluerne ere kun faa tilbage, de ældre Regimenter bestaa mest af Betsjuaner, de yngre af Makalaka'er og Mashona'er. I Transvaal boer der endnu mange Smaastammer af Matebelerne Syd for Limpopo helt ned til Botsjabelo under deres egne Høvdinger tildels mellem Betsjuanstammer og uafhængige af hverandre[3].

---

[1] Rep. 1861, 40. 1865, 95. 1870, 63. 1871, 72 f. 1873, 43. 1875, 75. 1876, 52. The net 1866, 3. 81 ff. 1870, 65. 1871, 121. 1875, 141. 1879, 162. 1880, 18 f. 36. Miss. field 1871, 242. 1872, 109. 1882, 112 f. Tucker 148 ff. Medd. af Miss. Oftebro.

[2] Hermansb. Mbl. 1862, 90. 1881, 207. 1882, 51. 54. Speckmann 1, 512 ff.

[3] Wangem. 4, 45. 211. 218. 225. 252. Moffat 133. Mackenzie 268. 307 ff. A. M. S. rep. 1837, 43. Fritzsch 145. Thomas, eleven years in Central Africa. London (1872) 153 ff. Hollub 2, 434. 531.

Det londonske M. S. traadte meget tidlig i Forbindelse med Matebelerne. Rygtet om, hvad der skete i Kuruman, havde naaet Mosilekatse, og 1829 sendte han fortrolige Mænd derhen for at gjøre sig bekjendt med Sagerne, og de vendte tilbage, ledsagede af Moffat, der sluttede Venskab med Kongen. 1835 besøgte hin ham atter og udvirkede Tilladelse for det amerikanske M. S. til at aabne en Mission blandt hans Folk. 1854 besøgte Moffat atter Mosilekatse, og nu blev der anlagt en Station i Ineiate 1859, og 1871 i Hopetown, paa hvilken der ved Udgangen af 1881 arbeidede 3 Missionærer[1].

Paa londonske Missionærers Tilskyndelse sendte *det amerikanske M. S.* 1834 Missionærer til Matebelerne, der 1836 besøgte Mosilekatse og med hans Tilladelse nedsatte sig i Mosika nærved hans Hovedplads. Men 1836 trængte Bønderne ind i Landet og sloge Mosilekatse, hvorpaa de droge sig tilbage for at komme igjen med større Kraft, og paa deres Raad forlode Missionærerne Landet med dem, da de tillige mente, at de derboende Matebeler vare for lille (3000 Krigere) og for isoleret en Stamme[2].

Den anglikanske Kirke i Natal paatænkte 1875 at sende to Missionærer til Matebelerne for at vinde Indgang der, men den ene døde, inden Reisen begyndte; 1876 lykkedes det den anden at naa Ineiate, men en Station blev ikke anlagt. Nu er Missionen helt opgivet[3].

Blandt de Matebeler, der bo Syd for Limpopo (Høvd. Mankopane eller Mapela, Mapoch, Lekalekale) har *det berlinske M. S.* arbeidet siden 1865. I dette Aar anlagdes Makapanspoort eller Ga Lekalekale, 1867 Tutloane og Malokung, ligesom ogsaa Stationerne Prætoria (1866), Waterberg eller Modimulle (1867) og Wallmannsthal eller Moretele (1870) tildels ere Matebelestationer. 1868 forstyrredes Makapanspoort og Tutloane under Krigsuroligheder; den sidste er senere gjenoprettet, her og i Malokung var der ved Udgangen af 1881 1 Missionær og 52 Døbte (38 Nadvergj.), paa Prætoria og Wallmansthal var der 2 Missionærer, 1123 Døbte og 455 Nadvergjæster

---

[1] Rep. 1882, 56. A life's labours in S. Afr. Story of the life work of R. Moffat. London 1871, 61 ff. 94 ff. Moffat 133 ff. 151 ff. Grundem. 2, II, 196 ff. Thomas 306 ff.

[2] Rep. 1834, 40. 1837, 43.

[3] Rep. 1877, 51. Miss. field 1875, 143. 1877, 48. The net 1882, 139.

(Betsjuaner og Matebeler[1]). Ogsaa paa andre Stationer arbeides der blandt Matebeler, saaledes paa Botschabelo (1865), Kimberley[1].

Den romerske Kirke har 1879 anlagt Stationer i Gubuluvajo (Jesu hellige Hjerte), og Tati. 1881 flyttede Kongen Hovedstaden til Umhlabatine, saa at alt Folket flyttede fra Gubuluvajo[2].

9) Molambo.

Denne Stamme (af Bønderne kaldet Maferi) boer ved Vaalflodens Kilder, har lidt meget af Svazierne og synes ikke at være af megen Betydning. Særlig Missionsgjerning er ikke begyndt blandt dem; derimod er der vel mange af denne som af andre Stammer vandret ud til andre Steder og ere Gjenstand for Missionsgjerning der[3].

10) Makvamba eller Tonga.

Dette Kafferfolk deles i tre Hovedafdelinger, Mahlengve, Tonga (Amatonga eller Batonga) og Blandingsfolket Landin.

A. Mahlengve.

Denne Stamme, der af Serpa Pinto kaldes Umhlenga, boer Nord for Limpopo, hvor denne Flod dreier mod Syd ned til Havet, og langs dette. Den beboer saaledes det portugisiske Distrikt Inhambane. Her er ingen Mission paabegyndt, men det er nok muligt, at *det amerikanske M. S.'s* nedenfor omtalte Mission til Umzilas Rige vil faa sin Hovedplads her[4].

B. Tonga.

a. Amatonga.

Den Del af denne Stamme, der boer Nord for Zululand indtil Lagoabugten, benævnes i Almindelighed med dette Navn. *Den angli-*

---

[1] Ber. f. 1879, 42. Berl. Miss. Nachr. 1881, 117. 188 f. 238. 1882, 193 ff. Wallmann 211. 224 f. 236. 244. 465. 585. 635.

[2] Miss. cath. 1880, 213. 270 f. 332. 1882, 272. 311. Jahrb. d. Verbr. 1881, IV, 40.

[3] Berl. Missnachr. 1860, 279.

[4] Bull. miss. addres. p. la com. des missions de l'église libre du canton de Vaud etc. Lausanne 1881, N. 41, 284. 42, 319. Serpa Pinto (Kort). Africa 1883, 47.

kanske Kirke (fra Zululand) har længe stræbt at faa en Mission istand blandt dette Folk, og 1880 er det endelig lykkedes at faa en Mission begyndt her ved en indfødt Lærer fra Stationen ved Usutufloden. Den ligger paa Bombobjergene Øst for 32⁰, og en Plads ved Delagoabugten er erhvervet[1].

Det waadtlandske M. S. har ogsaa begyndt Missionsgjerning her. En Kateket opholdt sig her et halvt Aar ved Delagoabugten, og atter 1881 besøgte to Kateketer denne Egn og knyttede Forbindelser der[2].

b. Makvamba.

Denne Afdeling af Stammen, der ogsaa kaldes Makvapa Karikvari eller paa Grund af en særegen Tatoveringsmaade Knoopneuzer, omtales allerede af Campbell som boende i den sydøstlige Del af det nuværende Transvaal. Nu bo de dels Syd for Lepalule (Olifantfloden), dels Nord for denne opad Limpopo, hvor de blive talrigere og talrigere, men synes først at være indvandrede i de sidste 30 Aar. De leve for en stor Del under fortrykte Vilkaar. Syd for Lepalule ere de afhængige af de derboende Betsjuanstammer, ligesom de ogsaa have lidt meget af Svazierne. Mellem Lepalule og Limpopo ere de blevne trængte af Bønderne og andre Eventyrere, deriblandt en Portugiser Albasini, der paa egen Haand havde bosat sig Syd for Limpopo (27^0 31^0) som Høvding for en Afdeling Makvapaer, og derpaa drog mange af deres Landsmænd ind i Landet, og de bo der tildels mellem Bavenda'er og Bapedi'er. Et ikke ringe Antal Makvapaer ere vandrede mod Syd som Arbeidere, og navnlig skal der være (eller have været) mange af dem i Diamantgruberne ved Kimberley[3].

Det berlinske M. S., der fra 1862 af var begyndt at komme i Forbindelse med Knoopneuzerne, har vel ikke anlagt nogen egen Station iblandt dem, men paa flere af dets Stationer ere Medlemmer af dette Folk blevne Christne, saaledes paa Modimulle eller Waterberg (1867), Galekalekale (1865—1868)[4].

---

1. Bull. miss. 42. 319. The net 1881, 165. Mission field 1882, 116.
2. Bull. miss. 1880, 191. 1881, 37 ff. 263 ff.
3. Campbell 216. Berliner Miss. nachr. 1863, 7. 11. Bull. miss. N. 37, 146 f. 41, 263 ff. 42, 318 f. Miss. field 1876, 243. Quarterly paper of O. F. S. M. Nr. 18, 13.
4. Berl. Miss. nachr. 1863, 7 f. Wangem. 4, 224. 671.

Det waadtlandske M. S. sendte 1869 Missionærer til Sydafrika, der nedsatte sig blandt Makvamba'erne, blandt hvilke allerede Kateketer fra de *franske Missionærer* blandt Basutoerne havde arbeidet, hvis Gjerning de overtoge. Efter Aftale med det berlinske M. S. have hine overtaget Missionen blandt Makvamba'erne, dette Selskab blandt Betsjuanerne. De have i Distriktet Spelonken anlagt Stationerne Klipfontein eller Valdezia (1875, Udpost 1880—82) og Waterfall (1879), der ogsaa kaldes Valdezia eller Elim. Bønderne søgte at hindre dem i at bosætte sig blandt Makvamba'erne, men heldigvis bemægtigede Englænderne sig, desværre kun midlertidig, Transvaal, og nu slap Missionærerne ud af det Fængsel, hvori de vare blevne kastede. Ogsaa ned til Delagoabugten har Missionen, som ovenfor omtalt, strakt sin Virksomhed. En Kateket opholdt sig der et halvt Aar (1880) og atter (1881) en Maaned hos Høvdingen Magud ved Kamati, og vel har den portugisiske Statholder forbudt det, men hans Magt strækker sig ikke udenfor Lorenzo Marquez, saa at han næppe kan hindre en Udposts Anlæggelse. Missionen havde ved Udgangen af 1882 29 Missionærer, 1 indfødt Præst, 180 Døbte og Katechumener og mindst 38 Nadvergjæster. 1882 anlagdes en Station med ovenanførte indfødte Præst hos Høvdingen Magud[1].

Blandt Batonga'erne mod N. V. ved Zambeze har *Romerkirken* 1880 anlagt en Station i Moemba (Hellig Kors). Den tilsigtede Station i Zumbo vil ogsaa blive en Batongastation[2].

C. Umzilas Rige (Gaza).

Omtrent 1820 blev en Zuluhøvding uddreven af sit Land af Chaka, gik over Limpopo, uddrev Portugiserne af deres Besiddelser i det Indre og underlagde sig Landet lige til Zambese. Men ikke længe efter overfaldtes han af en anden Zulu-Hærfører Manikusa, der med sin Hær var udsendt i et andet Ærinde, og han underlagde sig Landet. Hans Søn er Umzila (Motsila). Kun over Kyststrækningen have Portugiserne Herredømme. Folket bestaaer af en Sammenblanding af Zuluer, Amanguni eller Umgoni, Bangoai

---

[1] Journal d. m. ev. 1876, 167. 1880, 168. Wangem. Südafrika 3, 19. Bull. miss. 1880, 191. 1881, 263 ff. 284. 1882, 6 ff. Malan 205 f. Africa 1882, 42 f.

[2] Miss. cath. 1882, 248 (Kort). 263. 311.

eller Bakalonga, (der hverken ere Zuluer eller Betsjuaner og boede Nord for Limpopo) og Amatonga'er eller Batonga eller Makvapa'er, der er Hovedmassen. 1880 sendte *det amerikanske M. S.* en Missionær hertil for at paabegynde en Mission, men han døde; dog allerede Aaret efter sendtes 2 andre hertil. Nogen Station er endnu ikke anlagt[1].

Den romerske Kirke har ligeledes 1880 oprettet en Station her i Landet med 2 Missionærer, rimeligvis i Umgani. De kalde Folket, de arbeide iblandt, Mashona'er[2].

D. Landin.

Landin (Landeen) eller Vatua[3] vil ligesom nogle andre Kaffer- og Zulustammer blive omtalt senere.

11) Svazi.

Dette Folk (45—70,000) boer Nord for Zuluerne, adskilt fra dem ved Molambo'erne, ved 26⁰ S. Br. 31⁰ Ø. L. De hed tidligere Barapuza (efter deres daværende Konge), men antoge 1843 Navnet Amasvazi (Svazis Folk) efter deres Konge[4].

Allerede 1832 have to Europæere, den ene en Filantrop, den anden en Irvingianer, været hos dem for at omvende dem, men begge skulle være dræbte af dem[5].

Omtrent 1838 søgte Svazikongen, der hørte om Missionen blandt Barolongerne i Thaba unchu, at faa Lærere, og da han døde 1843, forlangte han af sin Søn, at han ei skulde hvile, før han fik Lærere. 1844 gjorde *det wesleyanske M. S.'s* Udsendinge en Reise dertil, 1846 anlagdes Stationen Mahamba, der 1847 opgaves paa Grund af Overfald. Endel af de Omvendte og flere andre Svazier fulgte med Missionæren til Natal, hvor han 1847 anlagde

---

[1] Bull. miss. N. 41, 284. 42, 318. Miss. herald 1880, 260 ff. 465 ff. 1881, 141. Wangem. 4, 82 f. (hvor det fortælles lidt anderledes). Africa 1883, 46 f. Allg. Missz. 1881, 587. Journ. of roy. geogr. soc. 1875, 53 ff. 1878, 26. 45.

[2] Jahrb. d. Verbr. 1881, IV, 40. 42. Miss. cath. 1881, 41. 169. 1882, 272. 311.

[3] Serpa Pinto 212. Rowley 67 f.

[4] Wangem. Uebers. karte. Wangem. 1, 319. Hermansb. Mbl. 1860, 172. Berl. Miss. nachr. 1859, 340 ff. Campbell 216 (Boraputzaan). Rep. Wesl. M. S. 1882, 199.

[5] Berl. Miss. nachr. 1859, 341 f.

Stationen Indaleni, hvorfra han drog 1851 og anlagde Edendale (uafhængig Station), der siden er flyttet til Pieter Maritzburg og forenet med Selskabet, under hvis Zulu-Stationer den ovenfor er anført. 1881 besluttedes det at gjenoptage Svazimissionen, og endel Svazier fra Edendale bosatte sig med en indfødt Præst i Mahamba 1882. Her arbeide 1 Missionær og 2 indfødte Præster[1].

1860 forsøgte *det hermansborgske M. S.* at faa Indgang blandt Svazierne, men blev tilbagevist og maatte forlade Landet, og senere Forsøg (1862) have heller ikke været gunstigere[2].

1860 forsøgte ligeledes to af *det berlinske M. S.'s* Missionærer ved et Besøg i Hovedstaden Hocho at vinde Indgang, men det mislykkedes[3].

Den anglikanske Kirke er det derimod lykkedes at faa Indpas blandt Svazierne. 1878 besøgte Biskoppen af Zululand det sydlige Hjørne af Landet og lod Høvdingen vide, at han vilde oprette en Station i hans Land og samtidig havde anlagt en Station i Ny Skotland Mahamba ved Usutufloden, hvor Arbeidet toges op blandt Svazierne. 1874 anlagdes en ny Station Komati. Under de paafølgende Krigsuroligheder og paa Grund af den Englænders Død, der havde oprettet Kolonien, maatte Missionæren forlade den første Station, men drog dog ikke langt bort; efter Freden har han 1881 bosat sig i Nærheden af Derby paa Enhlozane, hvorfra han samme Aar paa Kongens Begjæring flyttede til Usutu. 2 Missionærer arbeide saaledes blandt Svazierne, og endel af dem ere christnede. Det er *Evangelieudbredelsesselskabet* og *Mackenzie Missionen*, som underholde denne Mission[4].

12) Tekeza.

Denne Kafferstamme boede tidligere ned i Natal, men er bleven dreven længere mod Nord af Zuluerne, med hvem de ere blevne meget blandede, saa at de ikke altid adskilles fra dem. De bo i den nordostlige Del af Zululand og strække sig vist Nord for

---

[1] Rep. 1882, 199. Wangem. 1, 319. Grundem. 2, II, 290. Hermansb. Mbl. 1863, 103. Berl. Miss. nachr. 1859, 343 ff. Miss. field 1882, 112.

[2] Speckmann 512. Hermansb. Mbl. 1860, 172. 1863, 23. 37.

[3] Berl. Miss. nachr. 1861, 242 ff.

[4] Rep. S. P. G. 1879, 46. The net 1872, 56. 78. 167. 1873, 23. 156. 1874, 126. 1878, 35. 1880, 90. 1881, 163. 1882, 6. Miss. field 1881, 402. 1882, 115.

Delagoabugten. Til dem hører Stammen Ma-nculosi, der endnu boer i Natal; 1860 boede de paa den sydlige Bred af Tugela fra 28^{0} østerpaa[1].

Malaier.

Malaierne ere Afkom af Slaver og Forbrydere førte fra de indiske Øer til Kap i Hollændernes Tid. Rene Malaier gives der næppe mere her, de ere et Blandingsfolk af Malaiere, Hinduer og Negre; deres Sprog er hollandsk. De vare Muhamedanere, og medens de vare Slaver, tillode deres Herrer dem ikke fri Religionsøvelse, men til samme Tid var det ei heller tilladt at drive Mission iblandt dem, og Følgen var, at de bleve ivrige Muhamedanere, og have gjort Proselyter ikke alene blandt Hedningerne (navnlig sluttede ved Slaveemancipationen mange af deres hidtilværende Standsfæller sig til deres Tro), men ogsaa blandt de Christne. Malaiernes Antal angaves ved Folketællingen 1875 til 10,817, hvoraf 212 Christne, (68 Protestanter, 49 Hollandsk reformerte, 32 Independenter, 31 Anglikanere, 25 Wesleyaner, 5 Romerskkatholske, 2 Lutheraner). De bo især i Kapstaden og nogle enkelte andre Steder (f. Ex. Uitenhage) i Koloniens ældste Dele[2].

Blandt Muhamedanerne paa Kap har *den anglikanske Kirke* ivrig arbeidet; allerede 1849 (til 1854. 1858) ansatte *Evangelieudbredelsesselskabet* en Præst til særlig at arbeide iblandt dem, og siden har *Moslem M. S.* 1875 ansat en Missionær i Kapstaden, der døde 1882[3].

Negre.

Af *Negre*, der oprindelig have været Slaver, er der en betydelig Mængde i Kapkolonien, navnlig i den ældste Del. Slavernes Antal ansloges 1837 til 29,303, 1848 angaves de befriede Negerslavers Antal til 35,000. De ere dels en Blanding af Europæere, Malaier og Negre, dels Negre, og disse ere dels i Hollændernes Tid indførte fra Østafrika (Mosambik), dels, skjøndt forholdsvis meget

---

[1] Fritzsch 246. Südafrika (Atl.) V.

[2] Miss. field 1860, 123. 1874, 245. Col. ch. chr. 1848—49, 248. 1849—50, 455. Behm u. Wagener 58. Occas. pap. of St. Aug. Canterbury 1858, N. 32, 6 f. 37, 8.

[3] Col. ch. chr. 1848—49, 248. Miss. field 1877, 245. 1860, 124. Miss. life 1881, 446. Ev. Miss. mag. 1882, 171.

færre, befriede Negerslaver, der ere landsatte paa Kap. De have navnlig været Æmne for Muhamedanernes Omvendelsesforsøg, og disse have været heldige dermed. Antallet af de farvede Muhamedanere angaves ved Folketællingen 1875 til 715, men det er et Spørgsmaal, om dog ikke endel ere medregnede blandt Malaierne[1].

Det londonske M. S., der allerede tidligere leilighedsvis havde taget sig af Slaverne i Kapstaden, ansatte 1821 en særegen Missionær for dem[2].

Ved sin Ankomst til Kapstaden 1848 forefandt Biskop Gray endel af de befriede Negerslaver døbte af den anglikanske Præst, men forresten brød Ingen sig om dem. Han anlagde en Skole for dem i Bispegaarden, og ogsaa paa andre af *Evangelieudbredelsesselskabets* Stationer arbeides der blandt dem, saaledes i Colesberg (1849)[3].

Ogsaa andre Missionsselskaber arbeide blandt de forhenværende Slaver, saaledes *det franske evangeliske M. S.* i Wellington (1845)[4], *det wesleyanske M. S.* i Grahamstown (1820)[5].

Hinduer.

Tamuler og andre Hinduer, indførte som Arbeidere, findes i Natal, omtr. 7000 i Tallet. Blandt dem har *det wesleyanske M. S.* siden 1861 en Mission i Durban med 1 Missionær[6].

---

[1] Col. ch. chr. 1848—49, 242. 1849—50, 255. Martin 165. Behm u. Wagener 58. Campbell 14.

[2] Bas. Miss. mag. 1855, II, 170.

[3] Col. ch. chr. 1849—50, 252. 256. Miss. field 1869, 16.

[4] Journal d. m. ev. 1855, 243.

[5] Miss. reg. 1837, 34.

[6] Rep. 1862, 82. 1878, 135. Taylor 466.

Kortet Nr. 9.

1. Ægypten.

Folketallet i det egenlige Ægypten var 1877 5,586,280, af hvilke 68,653 (30,000 Grækere) vare Fremmede. Kopterne og tildels Fellah'erne ere at betragte som Efterkommere af de gamle Ægyptere, der vare et Blandingsfolk af Berabra og Amu, en semitisk Stamme i Nildeltaet. Foruden dem boer der Efterkommere af de forskjellige Folk, der have hersket i Ægypten, navnlig Arabere, men stærkt blandede (5/7 af Befolkningen ere Muhamedanere). I det Høieste 250,000 af Befolkningen hører til den koptiske Kirke, desuden er der Christne af forskjellige Kirkesamfund (Papister, Grækere, Syrere, Armeniere), endvidere Jøder og Fetisjdyrkere (Negerslaver)[1].

Romerkirken har navnlig fra Korstogenes Tid uafbrudt bestræbt sig for at vinde Indgang i Ægypten, hovedsagelig dog saaledes, at man lod al Missionsgjerning blandt Muhamedanerne ligge og navnlig stræbte at bringe den ægyptiske Kirke under Roms Aag, hvis Medlemmer den grusomt undertrykte under det franske Korstog (1247—49). Af og til prædikedes der for Muhamedanere, men det synes snarere at have været Stræben efter at vinde Martyrnavn end en bestemt Plan til frugtbar Missionsgjerning, der har besjælet Vedkommende. Fra Slutningen af det 17de Aarhundrede synes de franske Jesuiter alene at have rettet Blikket paa Kopterne, men

---

[1] Andrée 94. Church. bells 1882, 776 (angiver 1/3 af Befolkningen som Kopter). Bas. M. M. 1849, IV, 205. Allg. Mz. 1880, 8. Jahrb. 1856, V, 12. 1872, I, 21. Hartmann, Völker Afr. 5 ff. Hartmann 1, 3.

med Jesuiterordenens Ophævelse gik ogsaa denne Gjerning til Ende. Endelig optoges den igjen 1839, da Missionen efter en Undersøgelsesreise af Lazaristernes Superior overdroges en særegen Biskop (ap. Delegat). Flere forskjellige Ordner arbeide i Ægygten. De papistiske Kopters Tal var 1856 12—13,000. Der er Stationer i Kairo, Alexandria, Rosetta, Mansura, Damiette, Fuah, Fayum, Siut, Akhmim, Tahtah, Girgeh, Farshut, Ghene, Nagade, Luxor, Gamula, Port Said (1863), Tesne, Zagazig[1].

Det første evangeliske Missionsforsøg i Ægypten var *Brødremenighedens*. 1752 anlagdes en Station i Kairo, dog egenlig kun som Forpost til Abessinien, af hvilken Grund den blev forladt 1755 (1761); 1769 gjenoptoges den, og 1770 anlagdes en Station i Behnesse. Gjerningen var udelukkende rettet paa Kopterne, og Arbeidet var ikke uden Frugt, men 1782 maatte det opgives paa Grund af de vanskelige politiske Forhold[2].

Efterat *det kirkelige M. S.* 1818 og 1819 havde ladet Forholdene undersøge i Ægypten, oprettede det 1826 en Station i Alexandria, der samme Aar forlagdes til Kairo. Gjerningen var saagodtsom udelukkende rettet paa Kopterne og dreves ved Skoler. 1882 fornyedes Stationen i Kairo[3].

En af *det londonske Selskab til Fremme af Christendom blandt Jøderne's* Udsendinge besøgte 1821 og atter 1823 Alexandria, Kairo o. fl. St. 1847 anlagdes en Station i Kairo, der endnu bestod 1851, men siden er ophævet[4].

To af *det amerikanske M. S.'s* Udsendinge besøgte 1820 Alexandria og atter 1823 Ægypten[5].

Det wesleyanske M. S. anlagde 1825 en Station i Alexandria, der blev opgivet 1834, hvorefter Missionæren reiste en kort Tid om i Ægypten, hvorpaa han forlod Landet. Gjerningen var beregnet paa Christne[6].

---

[1] Bas. M. M. 1849, IV, 11 ff. Miss. life 1867, 263. Jahrb. 1856, V, 12 ff. Grundem. 1, N. 20 (Kort). Miss. cath. 1880, 532. 570 1882, 293. 400.

[2] Bas. M. M. 1849, IV, 20 ff. Uebers. d. Mg. der ev. Brüderkirche. Gnadau 1883, 1, 86 ff. 2, 25 ff.

[3] Bas. M. M. 1820, 473 ff. 488 ff. 1823, 196 ff. 1849, IV, 61 ff. C. M. int. 1882, 697.

[4] Bas. M. M. 1823, 208 ff. 1830, 552. Miss. Reg. 1848, 83. 1852, 87.

[5] Bas. M. M. 1830, 537 ff. 552 ff.

[6] Bas. M. M. 1849, IV, 23 ff. M. Reg. 1835, 81. 1836, 93.

Den forenede presbyterianske Kirkes Hedninge M. S. oprettede 1854 en Station i Kairo og optoge der det kirkelige M. S.'s Gjerning. Siden ere Stationer anlagte i Alexandria (1856), Mansura (1866), Fajum (Sinoris) (1866), Siut (Asiut) (1865), Ghus eller Kus (1867), med indfødte Præster i Bulak (1867), Nakhayleh (1871), Sinoris (1876), Mellawi (1876), Asiut (1879), Bennb (1879); desuden er der en overmaade stor Mængde Udposter. Ialt var der ved Udgangen af 1881 1168 Nadvergjæster, 9 Missionærer, 6 indfødte Præster. Der arbeides navnlig, skjøndt ikke udelukkende, blandt Kopterne, og Skolerne besøges ogsaa af muhamedanske og jødiske Børn[1].

Den amerikanske kvindelige Forenings M. S. for Hedningelandene (Filadelfia Gren) anvender en kvindelig Bibellæserinde i Kairo under Tilsyn af en af ovennævnte Selskabs Arbeidere[2].

1861 begyndte *Frøken Whately* sin Skolevirksomhed i Kairo, navnlig for muhamedanske Børn. Senere er ogsaa i Damiette anlagt en Skole. Den stod først i Forbindelse med *Moslem M. S.*, men er senere støttet af forskjellige Venner[3].

Pilgrimsmissionen i St. Chrischona anlagde 1861 en Station i Kairo (oph. 1872) og 1865 i Alexandria (oph. 1880) og Assuan (oph. 1870). Man arbeidede her baade blandt Kopter og Muhamedanere[4].

Evangelieudbredelsesselskabet hjalp 1861 til Ansættelsen af en Præst i Kairo, hvis Gjerning dog udelukkende var beregnet paa Europæere[5].

Ermelo Missionsforening udsendte 1866 Missionærer til Ægypten med det Formaal, at de skulde trænge længere frem mod Syd. 1866 toge de Bolig i Kairo og droge Aaret efter til Khartum. 1870 udsendtes atter en Missionær, og 1871 anlagdes Stationen Kaliub. Her arbeides blandt Kopterne. Der er kun 1 Missionær[6].

Den skotske Statskirke har Stationer, beregnede paa Jøder, i

---

[1] Rep. 1879—1880, 37 ff. 1881—82, 17 ff. 68. Bas. M. M. 1872, 340 ff.

[2] 20 Rep. Philad. br. XI.

[3] Bas. M. M. 1873, 328 ff. Miss. life 1882, 133. Whately, letters from Egypt. London 1879, 240 ff. Church bells 1883, 228. Mildmay Park conf. 333 ff. Africa 1883, 75.

[4] Allg. Missz. 1880, 72. Bas. M. M. 1873, 497 f.

[5] Missionfield 1862, 41.

[6] Allg. Missz. 1880, 72 f. Ermel. zbl. 1866, 93. 1867, 179. 1872, 11. 1882, 6. Bas. M. M. 1882, 474 ff.

Kairo og Alexandria, hvor man ogsaa leilighedsvis antager sig Kopter og Muhamedanere[1].

Diakonissestiftelsen i Kaiserswerth har 1870 anlagt et Hospital i Alexandria, hvor der ved Udgangen af 1880 arbeidede 10 Søstre[2].

I Port Said arbeider en *uafhængig engelsk Missionær* (1879) vel mest blandt europæiske Søfolk, dog ogsaa blandt Arabere[3].

Det britiske B. S. har gjentagne Gange støttet Missionen i Ægypten ved Udgivelse og Udbredelse af hellige Skrifter paa Arabisk og Koptisk, og det har dertil anvendt Kolportører[4]. Paa samme Maade har *det amerikanske B. S.* virket i de senere Aar[5]. *Det religiøse Traktatselskab*[6] og *det amerikanske Traktatselskab*[7] have ogsaa hjulpet Missionen ved Udgivelse og Udbredelse af Skrifter paa Arabisk.

2. Nubien.

Nubien, der tidligere var uafhængigt, staaer nu under Ægypten, der 1821—24 underlagde sig Nubien og Kordofan og i de senere Aar har udvidet sig langt længere mod Syd. Befolkningen i Nubien er i Nildalen oprindelig Berabra (Enkelt. Berberi), der bo langs Nilen fra Assuan til Khartum og tidligere have boet langt længere mod Syd. Gjennem Nobah'er i Kordofan og Teda'er eller Tibbu'er i Sahara danne de Overgangen til Nigritierne. Arabiske Stammer gives der næppe i Nubien. Foruden Berabra hører ogsaa Bejahfolket til den oprindelige Befolkning i denne Del af Afrika. Til det hører Abahdeh'er og Besari'er. Til Bejahfolket høre ogsaa de nomadiserende Stammer ved det røde Hav, deriblandt Beni Amer, rimeligvis en Blanding af egenlige Bejah'er og Abessiniere. Til Agaufolket, Abessiniens Urfolk, ogsaa et Bejahfolk, hører Bogos eller Belen og Mensafolket. De saavelsom Bejahstammerne ved det røde Hav tale Tigrisproget. Derimod ere Kunama-

---

[1] Allg. Missz. 1880, 73. Africa 1883, 76.

[2] Jahresb. f. 1881, 14. Der Armen u. Krankenfr. 1881, 74. Mitth. aus Kaiserswerth 64.

[3] Regions beyond 1880, 125. 1882, 227.

[4] Rep. 1831, LIX. 1832, LXXVII. 1874, 142. 1876, 105. 1877, 149 f. 1879, 125 f.

[5] Rep. 1873, 114. 1879, 103. 1880, 108 f.

[6] Rep. 1868, 191.

[7] Rep. 1867, 131. 1880, 117.

folkene (Bazen og Barea), der tale helt forskjellige Sprog, Nigritiere. Adskillige af Bejahstammerne ansees med Urette for Arabere, saaledes Sukurieh[1].

Fra Abessinien havde Christendommen trængt sig mod Nord indtil Suakin, men da Tyrkerne erobrede Kystlandet 1557, blev Christendommen trængt mere og mere tilbage, og kun mod Syd ere nogle Rester tilbage, der mere og mere forsvinde. Bogosfolket er endnu christent.

Det kirkelige M. S. lod Nubien bereise ved en af sine Missionærer 1834, men en Station anlagdes ikke[2].

Pilgrimsmissionen i St. Chrischona anlagde 1863 en Station i Khartum, der blev opgiven 1871[3].

Ermelo Missionsforening's Udsendinge forlagde deres Ophold fra Kairo til Khartum 1867, hvorfra de 1868 forsøgte at trænge længere mod Syd, men Dødsfald foranledigede, at det Hele maatte opgives[4].

Romerkirkens Mission i Nubien begyndte, da Paven oprettede Midtafrika (fra Algier, Tripolis, Ægypten til Abessinien, Maanebjergene og Guinea) til et apostolisk Provikariat 1846 (Vikariat 1877). 1848 anlagdes den første Station Khartum, hvortil 1850 kom Shellal (opg. 1865). Skjøndt Missionen har kostet overmaade mange Ofre (her og ved den hvide Nil 40 i 20 Aar), er den dog bleven fortsat og udvidet ind i Kordofan med megen Kraft. 1874 anlagdes en Station i Berber, og 1879 var der en kort Tid en Station i Gadaref. Missionen har god Støtte i de Skoler for Negre og Negerinder, der anlagdes 1867, dels for at skaffe Missionen Tilgang af duelige indfødte Kræfter, dels for ved et midlertidigt Ophold der nogenlunde at vænne Europæerne til det afrikanske Klima[5].

---

[1] Hartmann 1, 3. 330. 340 ff. 357. 377. 386. L'année geogr. 1863, 102. 1865, 55 f. Petermann 1867, 170 f. 1881, 309. Progr. d. Gymnas. z. Brixen 1861.

[2] Bas. M. M. 1849, IV, 110.

[3] Grundem. 2, III, 79. Bas. M. M. 1873, 497 f.

[4] Ermel. zbl. 1866, 95. 1867, 179. 1868, 100. 1869, 7 ff. 23 ff.

[5] Jahrb. 1848, VI, 51 f. 1875, V, 47. 1877, VI, 66. 1878, I, 48 ff. 1882, II, 64. Ann. 1871, 109 ff. Progr. Brixen 6. Miss. cath. 1880, 133. 146.

3. Ægyptisk Sudan.

Ægypten erobrede 1835 Sennar (Funque) og har i de senere Aar udvidet sine Besiddelser mod Syd; 1874 erobredes Darfur, siden er Landet til Albert Nyanza og Kyststrækningen Syd for Abessinien lagt ind under Ægypten. Ligesom i det sydlige Nubien boer der ogsaa i Kordofan, Darfur, Wadai og ind i Bornu endel Stammer, der kaldes Arabere, men snarere ere Bejah'er, om de end paastaa hint. Syroarabere ere de i hvert Fald ikke. Til dem høre Kababis, Bakara, Rizgat o. fl. Nær Bejahfolket, skjøndt endnu nærmere Nigritierne, staaer Funquefolket, et meget gammelt Folk, hvortil Burunfolket hører. Nær dette staaer Sjillukfolket paa den vestlige Bred af Bahr el Abiad (12° — 9°), og Dinkafolket (12° — 9° paa Østbredden, 9° — 8° paa Vestbredden af samme Flod). Derimod synes Nuerfolket (9° — 8° paa Østbredden), Barifolket (6° — 4°), Berifolket (Øst for det forrige), Yanbarafolket (Vest for Bari) at være Nigritiere; af disse danne de to første Overgang fra Dinkafolket. Nobahfolket i Kordofan staaer Bejahfolket nær. I det østlige Sudan langs det røde Hav boer det store Danakilfolk (Afer, Adaib), der ogsaa er et Bejahfolk, beslægtet med Abessinierne og Galla'erne. I Darfur er Hovedmassen af Folket Nigritier, det største Folk af dem er Kongarah'erne. Til Nigritierne høre Tagrurifolket paa Vestgrænsen af Abessinien, der synes at være en Blanding af mange Nigritierfolk. Funque'rne ere Muhamedanere[1].

Romerkirken anlagde, efter at en af dens Missionærer 1850 havde aflagt et Besøg hos Barifolket, en Station i Gondokoro 1853, hvilken dog paa Grund af det dræbende Klima maatte opgives 1862, saavelsom den blandt Kitsjfolket (en Dinkastamme) anlagte Station Hellig Kors. Derimod anlagdes 1873 en Station i El Obeid i Kordofan og 1875 en i Delen, der dog ophævedes samme Aar, men i de sidste Aar atter er fornyet. Ved samme Tid er der anlagt en Station i Djebel Nubah (Nobahfolket), der har skudt en Aflægger 1880 i Djebel Golfan (?). Under Krigen i Nubien 1883 have de lidt endel[2].

---

[1] Hartmann, 340 ff. 387. 424 ff. 442. Hartmann, V. A. 14. 35. 42. 82. Heuglin, Reise in N. O. Afrika. Gotha, 1857, 26. Salt 157. 253. Progr. 13 f. Jahrb. 1875, V, 48. Baker, Der Albert Nyanza. Jena 1868, 50 ff.

[2] Ann. 1871, 113 ff. Jahrb. 1872, I, 38. 1878, I, 98 ff. Die kath. Miss. 1873, 3 ff. 91. Miss. cath. 1881, 236. Vinco, Reiseber. auf einer Reise

Den amerikanske Missionsforening udsendte 1881 Missionærer for at begynde en Mission ved Sobatfloden (Arthingtonmissionen), men Aaret efter maatte den paa Grund af Krigsurolighеder (Mahdien) foreløbig opgives[1].

Enkeltvis er en Dinka bleven døbt af *det kirkelige M. S.'s* Missionærer 1882[2].

4. Abessinien.

Den oprindelige Befolkning i Abessinien, det gamle Æthiopien, senere Habesj, er Agaufolket (Awava, Hamra), et Bejahfolk, til hvilket Falasja'erne (omtr. 10,000) og Bogos høre. Beslægtede med dem ere Abessinierne eller, som de kalde sig selv, Gheez. Gheezsproget er kun et Skriftsprog, Folket taler Amharisk (i Amhara og Sjoa) eller Tigre (i Tigre). Foruden af disse Folk bestaaer Abessiniens Befolkning (3 Mill.) af Galla'er, der have skilt Sjoa fra Amhara, og af nogle nigritiske Folk (Sjanqala, Kunama). Da Gallaerne i det 16de Aarhundrede trængte ind i Abessinien, dannede sig flere Riger i Tigre, Amhara, Sjoa, Godjam, af hvilke stundom flere have været forenede. 1855 gjorde Kongen i Amhara under Navnet Theodorus sig til Herre over Abessinien, men da han 1868 faldt i Krigen med Englænderne, blev Landet efter hæftige Kampe delt i tre Riger, Tigre (Kassas eller Johannes' Rige), Amhara (Gobaziehs Rige) og Sjoa (Meneleks Rige), af hvilke Kong Johannes først underlagde sig Amhara og 1879 Sjoa. Galla'erne ere dels Muhamedanere, dels Fetisjdyrkere, Kunama'erne Fetisjdyrkere, men mange af dem ere blevne Muhamedanere, Agauerne ere Christne. Muhamedanernes Antal i Abessinien er taget til i dette Aarh.[3].

Abessinierne bleve Christne i det 4de Aarhundrede; de ere Monofy-

---

in d. Gebieten d. versch. Æquinoctialstämme am weiszen Fluss. Wien 1853. Peterm. 1881, 158. Baker 62 f.

[1] Allg. Missz. 1881, 575. 1882, 512. Africa 1882, 173.

[2] C. M. gleaner 1882, 142.

[3] Grundem. 2, III, 49 f. 72. 76. Andrée 94. Jahrb. 1851, VI, 28. 1852, VI, 40 ff. 1872, V, 33. 1880, III, 40. Peterm. 1867, 399 ff. Hartmann 1, 371 ff. 420. Salt 260. 318. 343. Gobat 360 f. Petermann, Die deutsche Expd. in Ostafrica. Gotha 1864, 6. Bruce, Reisen zur Entd. d. Quell. der Nils. Lpz. 1791, 3, 255 f. 559. 617. 732 ff. Zwey Schreiben ... darausz zuwarhmehmen, was massen d. Herr ... in Ethiopia König.... Augsb. 1622, 33 ff. (om Agauer).

siter, og have, omgivne af Hedninger paa alle Sider, dog holdt fast ved Christendommen i de mange Aarhundreder, i hvilke de have været adskilte fra andre Christne, en svag Forbindelse med den koptiske Kirke undtagen. Denne har kun tænkt paa at herske over Abessinierne, saa at endog 1140, da Keiseren af Æthiopien anmodede om Forøgelse af Biskoppernes Antal og støttedes i sin Begjæring af Kalifen, afslog den koptiske Patriark denne Begjæring af Frygt for, at hans Magt derved skulde formindskes[1].

Da Rygtet om denne enestaaende Kirke kom til Europa, begyndte *Romerkirken* strax at arbeide paa at underlægge sig den. 1490 sendte Kongen af Portugal en Munk til Abessinien for at knytte Forbindelser med dette Land, hvilket ogsaa lykkedes, og 1526 sendte Kongen af Abessinien en Underkastelsesskrivelse til Paven; men han døde kort efter, og skjøndt Portugiserne 1541 hjalp hans Efterfølger til at faa Magt over sine Fjender og gjenerobre sit Land, brød han sit Løfte om at give sig ind under Pavens Aag. 1555 sendtes med Skrivelse fra Loyola 3 Jesuiter til Abessinien, af hvilke den ene kom dertil 1557, medens de andre bleve i Goa, men Kongen vilde ikke underkaste sig, hvorfor Jesuiterne satte ham i Ban og begav sig til en mod ham oprørsk Fyrste. Kongen faldt i Krigen, og hans Eftermand fordrev Papisterne. 1597 lykkedes det en anden Jesuit at faa Indpas i Abessinien, og ved med Snildhed at benytte de politiske Forhold bragte Jesuiterne det dertil, at Kongen 1624 formelig gik over til den romerske Kirke. Men Oprør af Folket tvang ham til 1632 at tilstaa Troesfrihed, og under hans Efterfølger fordreves alle Jesuiterne. I Resten af Aarhundredet forsøgte baade Jesuiter, Kapucinere og Franciskanere at trænge ind i Abessinien, men de fleste omkom paa Veien, og de, der naaede dertil, bleve dræbte. Først i dette Aarhundrede har Romerkirken igjen begyndt sin Gjerning i Abessinien. 1833 forlangte en abessinsk Underfyrste Missionærer fra Rom. 1838 ankom en papistisk Præst til Adova og begyndte strax med at forestille Abessinierne, at deres Kirke og Romerkirken vare ens, de evangeliske Missionærer derimod Kjættere, og fra 1842, da det havde lykkedes Jesuiterne at fordrive disse, begyndte den papistiske Mission at drives med Kraft. 1847 ophøiedes Abessinien til et apostolisk Vikariat, og man anslog 1850 Papisternes Antal til

[1] Grundem. 2, III, 59 ff. Miss. life 1867, 264.

10,000, skjøndt de siden 1847 vare Gjenstand for den abyssinske Biskops Forfølgelse. Hovedposterne for Missionen vare 1860 Massua, Saganeiti, Hebo, Halaï, Maharda, Keren (Bogosfolket), Akrur, Alitiena og Tsjelga (1872). Gjentagne Trængsler vedblev Missionen at være udsat for baade under Theodorus og Kong Kassa (1871). Den har navnlig samlet sig i det nordostlige Hjørne af Landet. Statistiske Opgivelser over dens Tilstand mangle. 1867 var her mere end 30 indfødte Præster[1].

Ligesom den christelige Kirke i Abessinien tildrog sig Romerkirkens Opmærksomhed, saaledes ogsaa Protestanternes.

1632 drog Peter Heyling fra Lübek fra Paris, hvor han med nogle andre fromme Tyskere følte Missionskaldet, til Abessinien, hvortil han ankom 1634 eller 1635. Han synes at have arbeidet med Frugt og er død omtr. 1652 maaske som Martyr[2].

1652 kaldte Hertug Ernst den Fromme af Gotha en abessinsk Munk, der opholdt sig i Rom, til Gotha for af ham at faa nærmere Besked om de abessinske Kirkeforhold, og 1663 afsendte han et Sendebud til Abessinien for at knytte Forbindelse med dette Land, men Forsøget mislykkedes[3].

Brødremenigheden udsendte 1752 Missionærer til Ægypten for at trænge frem til Abessinien, og 1758 begave de sig paa Veien, men naaede ikke længere end til Dsjidda, da de atter maatte vende om. 1768 gjenaabnedes Missionen i Ægypten med Tanken rettet paa Abessinien, men der gjordes ingen flere Forsøg paa at naa derhen[4].

Det kirkelige M. S. udsendte 1826 Missionærer til Abessinien. En abessinsk Munk, der 1808 havde taget Ophold i Alexandria, havde oversat det N. T. paa Amharisk, hvilket det britiske B. S. trykte 1829 efter allerede tidligere at have udgivet noget af det, og for nu at bringe dette og det rene Evangelium til Abessinien,

---

[1] Hazart 2, 13 ff. Hahn 2, 227 ff. 243 ff. Grundem. 2, II, 65 f. 69. Jahrb. 1843, I, 55 ff. 1844, I, 5 ff. 1845, IV, 3 ff. 1851, VI, 29 ff. 1872, V, 33 ff. 1873, VI, 43 ff. 57 f. 1876, I, 8 ff. Geogr. Mitth. 1867, 406. Ann. 1871, 328 ff. Isenberg, Abessinien und die ev. Mission Bonn 1844, 2, 135 ff. Gobat, journal of a resid. in Abess. London 1834, 1 ff. Missionstidn. 1882, 174.

[2] Michaelis, Sonderbares Lebenslauf Herrn P. Heylings. Halle 1724, 175. 191. Allg. Missz. 1876, 206 ff. Bruce 3, 616.

[3] Uebers 1, 88 ff. 2, 26 ff.

[4] Ev. luth. Mbl. 1852, 159.

udsendte hint M. S. sine Missionærer, der 1830 ankom til Abessinien. Dette Aar anlagdes Stationer i Adova og Gondar. Krigsuroligheder afbrøde dog allerede Aaret efter Arbeidet, og 1832 forlod den sidste Missionær Landet. 1835 gjenoptoges Arbeidet i Adova, men 1838 fordreves de af Kongen, paa Foranledning af de papistiske Missionærer. 1839 begyndte de en ny Gjerning i Ankobar (i Sjoa), men 1842 forbødes det dem at bo der, og da de vilde gjenoptage Gjerningen i Adova, forhindrede Papisterne det[1].

Paa Foranledning af Biskop Gobat af Jerusalem, der havde været en af hint M. S.'s Arbeidere i Abessinien, overtog *Pilgrimsmissionen i St. Crischona* en Missionsgjerning i Abessinien 1854. Missionærerne skulde foreløbig ikke arbeide som Missionærer, men lade deres Lys skinne for Menneskene og udbrede den hellige Skrift. En Station anlagdes 1856 i Bata Efat (Prov. Begemeder), der endnu samme Aar flyttedes til Gondar, 1858 til Magdala, 1860 til Gaffat. 1862 anlagdes en anden Station i Matamma (Galabat) paa Grænsen af Landet. Man havde paa disse Stationer begyndt en lovende Gjerning, navnlig blandt Falasja'erne, da Kong Theodorus ikke uden adskillige af Europæernes Skyld 1863 fængslede de fleste af dem; dog kunde Missionsgjerningen vedblive i Gaffat til 1866. 1868 befriedes Europæerne af Englænderne, der paaførte Theodorus Krig, og han faldt. 1869 fik Missionærerne Lov til at vende tilbage og arbeidede først i det britiske B. S.'s Tjeneste (1870—72), dernæst 1872 for ovennævnte Selskab i Adoa, til de 1872 paa Kongens Indbydelse droge til Ankobar, hvorpaa de 1875 anlagde en Station i Sodo. De to Missionærer bo dog endnu i Ankobar. Ved en indfødt Abessinier arbeidedes der 1874—76 i Hamasen, men ved hans Død ophørte denne Gjerning[2].

Det londonske Selskab til Fremme af Christendommen blandt Jøderne anlagde 1860 en Station i Gaffat, hvor Gjerningen tillodes dem paa det Vilkaar, at de af dem omvendte Falasjaer skulde optages i den abessinske Kirke. 1861 forlagdes Missionsgjerningen til Dsjenda.

---

[1] Burkh. 2, III, 67 ff. Bas. M. M. 1834, 65 ff. 163 ff. Isenberg 1, 67 ff. 78. 150 ff. 2, 2 ff. 98. Gobat 52 ff. Rep. Brit. B. S. 1829, LXIV.

[2] Rep. 1881, 15. Grundem. 2, III, 72 ff. 79. Bas. M. M. 1878, 135. Notes from the journal of F. M. Flad. London 1860, 22 ff. Waldmeier, Erlebnisse in Abessinien. Basel 1869, 1 ff. 43 ff. Hauszmann, Bericht d. neuesten Verg. in Abessinien in 1863. Basel 1864, 1 ff. Flad, zwölf Jahre in Abessinien. Basel 1869, 9 ff. Rep. brit. B. S. 1870, 252 ff. 1872, 275.

Da en af Missionærerne havde fornærmet Kongen, lod han dem fængsle 1863, og da Englænderne erobrede Landet, forbøde de Missionsgjerningen, og den er ikke siden gjenoptaget, skjøndt Forbindelsen holdes vedlige med Falasja'erne. Nu anvendes kun indfødte Arbeidere (8), og der er Skoler i Assesso og Dsjenda. At der arbeides med Held, fremgaaer deraf, at i 1882 døbtes 40 Falasja'er[1].

Den skotske Statskirke anlagde 1861 en Station for Jødemissionen i Derma. 1863 lod Kongen imidlertid Missionærerne fængsle, og dermed blev Gjerningen afbrudt[2].

Evangeliska Fosterlandsstiftelsen udsendte 1865 Missionærer til Afrika, hvis Endemaal var Gallaerne. De anlagde 1866 Stationen Tendere i Kunamalandet, hvis Befolkning dels er Barea og Bazen, dels Sjanqala, alle Hedninger. 1867 anlagdes Oganna og Kulluko, men paa Grund af Drab paa Missionærerne og Krigsuroligheder maatte de opgives 1870, og Missionen forlagdes 1870 dels til Massua, dels til Landskabet Hamasen, først til Koazen, dernæst til Ambaderho (1870) og endelig til Eilet (1871). 1873 anlagdes Stationen Geleb blandt Mensafolket, 1878 flyttedes Stationen i Massua til det tæt derved liggende M'Kullo. Denne er nu den eneste Station, efter at Eilet (1877) og Geleb (1880) have maattet opgives. De Christnes Antal opgives ikke i Selskabets Meddelelser. I Midten af 1882 arbeidede her 6 Missionærer. Der arbeides blandt Abessiniere, Galla'ere, Agau'ere, Kunama'ere, Mensa'ere. To af de svenske Missionærer, der en Tid havde opholdt sig i Adova og Axum for af Kongen at faa Lov til at drive Mission i Landet, fik 1879 bestemt Afslag paa deres Begjæring[3].

Det britiske B. S. har allerede tidlig tænkt paa Abessinien ved Udgaver af Dele af den hellige Skrift paa Æthiopisk og Amhara, siden af den hele paa disse Sprog og Tigre. I den allerseneste Tid har det udgivet Markus Evangelium paa Bogos. Det har støttet Missionen dels ved rigelige Gaver af hellige Skrifter, dels

---

[1] Rep. 1880, 126 ff. Africa, 1883, 38 f. Grundem. 2, III, 74 ff. Waldmeier 3. 6. 15. 31. 43. Die Mission in Abessinien. Basel 1870, 15 ff.

[2] Die Miss. in Abess. 20. Grundem. 2, III, 75 f. Waldmeier 6.

[3] Årsb. 1870, 71 ff. 1871, 74 ff. 1873, 94. 1876, 106. 1878, 90. 1879, 70 ff. 1881, 109 ff. Missionstidn. 1866, 65. 1867, 10. 66. 1868, 68. 75. 1869, 53 ff. 1878, 2. 1882, 123. Grundem. 2, III, 79 ff.

tillige stundom ved at tage Missionærer i sin Tjeneste (1870—72) eller ved at udsende Kolportører[1].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har udgivet den anglikanske Liturgi paa Amhara[2].

5. Somali'erne.

Dette Folk boer fra Bab el Mandeb til mellem Floderne Denok og Dsjuba, over hvilken Flod de i de senere Aar ere trængte til Dana og Sabaki, altsaa paa en Kyststrækning af omtr. 300 Mil. De deles i to Hovedstammer, Bari (mod Øst) og Gulbedh mod Vest. Somali'erne ere nær beslægtede med Danakil'erne, Galla'erne og andre Folkestammer, hvis Sprog deres Sprog staaer nært; men de ere ogsaa ikke lidet blandede med Arabere og Nigritiere, og deres Religion forleder dem til at paastaa og tillyve sig et nær Slægtskab med Arabere. Folket er muhamedansk. I Aden er der indvandret mange Somalier (omtr. 8000)[3].

Romerkirken har i Aden arbeidet blandt Somalierne og har 1880 anlagt en Station i Berbera, 1881 i Harar, hvilken sidste dog kun tildels er en Somalistation[4].

Evangeliska Fosterlandsstiftelsen har 1882 ladet foretage en Undersøgelsesreise til Berbera og Harar for at prøve, om en Mission lod sig der begynde, nærmest med Gallaerne for Øie[5].

6. Galla.

Galla- eller Ormafolket boer Vest for 43°. Syd for Floden Dsjuba naa de Havet og bo der til Floden Sabaki, men Somalierne, der trænge Gallaerne tilbage, have i de seneste Aar for en Del trængt de derboende Gallastammer (Waboni, Wagalla, Walangulu, Wassaniæ) tilbage fra Havet. Gallafolket staaer midt imellem Berber-

---

[1] Rep. 1818, 113. 1829, LXIV. 1832, LXXVII. 1833, LXXII. 1837, C. 1842, LXXXV. 1864, 220. 1868, 234. 1870, 252 ff. 1871, 295 ff. 1872, 275. 1877, 151 f. 1878, 118 ff. 1881, 267.

[2] Rep. 1879, 239. Isenberg 75.

[3] Grundem. 2, III, 8 ff. C. M. int. 1882, 119 f. Hartmann 1, 390 ff. Peterm. 1881, 15. Isenberg 156 ff. (han deler dem i Isa, den nordlige, Gudobursi, den midterste, og Habbar Auel, den sydlige Stamme; den sidste er den talrigste). Kersten 2, 319 ff.

[4] Miss. cath. 1880, 453. 1881, 195. 1882, 75, 294.

[5] Missionstidn. 1882, 115.

folkene og Nigritierne; de ere rimeligvis komne fra Syd fra Egnen om Kilimandsjaro og have udbredt sig baade mod Nord og Syd. Mod Nord have de i Slutningen af forrige Aarhundrede trængt sig ind i Abessinien og have (Wollogallaer) skilt Sjoa fra det øvrige Abessinien. Nær beslægtet med Galla'erne ere Sidama'erne mod Nord. Mod Syd have Masai (de Rige) og Wakuafi trængt sig frem og ere ved deres røveriske Overfald Naboernes Skræk. De danne Overgang til Abantufolkene; Wakuafi'erne og Masai'erne staa hinanden meget nær. Wahuma'erne, det herskende Folk i Uganda, Usui, Karague, Uneioro er ogsaa et Gallafolk. I det 16de Aarhundrede trængte en Gallastamme (Gaqqa eller Sjagga) sig langt hen mod Vest, naaede Sierra Leona og stiftede et Rige i Angola. Til det hørte den tidligere omtalte Dronning Anna Zinga. Galla'-erne ere delte i en Mængde forskjellige Stammer og danne ikke et politisk Hele. De ere Fetisjdyrkere, men navnlig mod Nord ere endel blevne Muhamedanere; i Abessinien og de Lande, de have taget fra dem, ere de tildels Christne. Sidama'erne, der bebo Landet Kaffa, ere Christne (abessinske Kirke). Deres Antal anslaaes til 9 Millioner[1].

1843 besøgte en Franskmand Landene Syd for Abessinien for at forvisse sig om de derlevende Christnes Vilkaar, og han fandt en betydelig Del Christne i Gudrun, den første Christenprovins, færre i de sydligere, men erfarede, at endnu sydligere i Kaffa var hele Befolkningen christen, Afkom af den christelige Sidamastamme, der var flygtet derhen for Gallaerne, der i det 16de Aarhundrede vare blevne drevne tilbage fra Kystlandet af Araberne, og derved vare blevne skilte fra det øvrige abessinske Rige. Men næsten ikke en eneste Præst fandtes her. Vel nærmest foranlediget ved hans Meddelelser, udnævnte Paven 1846 en apostolisk Vikar for Gallalandet, der 1846 ankom til Massua, og dermed begyndte *Romerkirkens* Mission, men efter at han havde besøgt de christelige Stammer i Sjoa og Godjam, maatte han paa Grund af den af den abessinske Biskop vakte Forfølgelse flygte ud af Landet, hvor dog nogle Missionærer bleve tilbage. Opmærksomheden blev i nogle

---

[1] Hartmann 1, 397 ff. Kersten 2, 23 ff. 268. 304. 320. 370 ff. Petermann 1881, 15. 141 f. (Kort). Grundemann 2, III, 10 ff. Salt 277. Bruce 2, 214 ff. Annales 1865, 7 ff. Zeitschr. f. Ethnol. 1878, 349. 1879, 259. Grant XVIII. 48. 175. Hartmann V. A. 20 (Wakuafi regnes for Nigritier).

Aar draget bort fra Gallalandet til Seychellerne, Aden og Zanzibar, men 1852 gjenoptoges Missionen, en Station anlagdes i Sandabo (1852). 1863 var her foruden Biskoppen 2 europæiske og 6 indfødte Præster, og Stationer fandtes i Kaffa (1859), Guera, Gammara, Barro; Stationerne i Guderu (atter Station 1868) og Nerea vare atter opgivne. Omtr. 1867 anlagdes Stationer i Litche (Aman) og 1868 i Bibirsa (Finfirmi) og senere i Gilogob, begge i Sjoa. Men 1879 fordrev Kongen af Abessinien, der havde gjort sig til Herre over Sjoa, alle Missionærerne paa en nær, men ogsaa han maatte forlade Landet 1881. I Forveien var der anlagt en Station i Harar, som tildels er en Gallastation[1].

En fra Abessinien 1843 fordreven Missionær af *det kirkelige M. S.* havde nordfra villet trænge frem til Galla'erne; da det nu ikke lykkedes, forsøgte han at naa dem sydfra, men han maatte opgive det og tog Bolig i Mombas. Ved sine Meddelelser har han vakt megen Interesse for Gallaerne[2].

Den forenede methodistiske Frikirke anlagde 1862 en Station i Ribe med den Tanke derfra at trænge frem til Gallaerne. Paa denne Station ere de komne ikke saa lidt i Berørelse med dem, og 1878 anlagdes en Gallastation i Sigirsa[3].

Det hermansborgske M. S. udsendte 1853 sine første Missionærer for at begynde en Mission blandt Galla'erne. De ankom 1854 til Mombas, men det tillodes dem ikke at bo i Landet. 1858 gjordes atter et Forsøg paa at naa Gallaerne, men ogsaa det mislykkedes[4].

Ogsaa *Pilgrimsmissionen i St. Chrischona* tænker paa Gallamissionen. I Skolen i Ankobar have Missionærerne uddannet unge Gallaer. 1881 have de anlagt en Station i Bali eller Valli, og paa Kongen af Godjams Begjæring er 1882 anlagt en Station Syd for denne By. Enkeltvis ere nogle Galla'er blevne bragte til Europa og ere blevne Christne[5].

---

[1] Jahrb. 1845, IV, 7 ff. 1851, VI, 26 ff. 1854, III, 82. 1881, II, 36 ff. Ann. 1865, 7 ff. 1871, 40 ff. Rep. brit. B. S. 1882, 204. Miss. cath. 1880, 362. 554 ff. 566. 1882, 75. 270. 294.

[2] Grundem. 2, III, 33.

[3] Grundem. 2, III, 38. Gundert 81. Landgren 1, 171.

[4] Speckmann 1, 18 ff.

[5] Ber. 1881, 16. Ledderhose, Gallabüchlein, Aus d. Leben d. P. J. Fathme. Basel 1867, 20 ff. Genome Duro, ein Gallamädchen. Basel. Finska Misst. 1883, 8. Africa 1883, 38 f.

Evangeliska Fosterlandsstiftelsens Mission til Afrika (1865) var foretaget med Blikket rettet paa Gallaerne. Paa Skolen i M'Kullo ere endel Gallaer blevne optagne og uddannede, og 1877 sendtes nogle af de der uddannede indfødte Christne mod Syd for at aabne en Mission blandt Gallaerne. De aabnede en Skole i Godjam 1877, der 1879 blev forlagt til Provinsen Agowmeder, hvis Befolkning er Gallaer og Falasjaer, men 1881 fordreves de. De ere dog blevne paa Egnen og have nedsat sig tæt ved Chrischonamissionærerne. Et Forsøg, andre af Selskabets Missionærer gjorde 1882 paa fra Khartum mod S. O. at naa Gallaerne, mislykkedes[1].

En Afdeling af Wakvafi'erne, Wahumba'erne, ere af Masai'erne blevne drevne mod Syd og bo i Nærheden af *det kirkelige M. S.'s* Stationer, men Missionsgjerning synes endnu ikke at være begyndt iblandt dem[2].

Det britiske B. S. har udgivet Lukas Ev. paa Galla[3].

Det religiøse Traktatselskab har i de sidste Aar begyndt at fremhjælpe Udgivelsen af Dele af den hellige Skrift i Gallasproget[4].

---

[1] Årsb. 1877, 101. 1878, 90. 1879, 74. 1881, 112 f. Missionstidn. 1881, 54 ff. 123. 234.

[2] Burton 2, 72. C. M. int. 1874, 667.

[3] Rep. 1871, 298.

[4] Rep. 1881, 179. 1882, 204.

Kortet Nr. 9 B[1].

Med Undtagelse af de ovenfor omtalte Folk høre alle de paa dette Kort anførte Folk til Abantufolkene, og alle Sprogene, der tales Syd for 2° N. Br. med Undtagelse af hine og Hottentot- og Buskmændssprogene ere kun at anse som Mundarter af samme Sprog[2].

---

1. Suaheli.

Dette Folk beboer Kyststrækningen fra 4°, hvor det grænser til Somali'erne, til Kap Delgado. De nuværende Suaheli'er — der har tidligere været en særegen Stamme af dette Navn — ere Afkom af Slaver af de forskjellige Stammer, der ere slæbte ned til Kysten og have antaget Suaheli'ernes Sprog. De ere ikke, som oftere antages, en Blanding af Arabere og Nigritiere, thi disse Blandinger kaldes Wa-mlima (d. e. Kystarabere). Indenfor Suaheli'erne boer der en Mængde forskjellige Stammer, og paa flere Steder skyde enkelte Kiler af dem sig ned til Havet. Beboerne af Øen Pata (Wapata ell. Patjuni ell. Wagunja) ere et suahelisk Blandingsfolk, Warima'-erne, der bo lidt indenfor Udløbet af Wamifloden, ere Suaheli'er. Suaheli'ernes Sprog er et almindeligt Meddelelsesmiddel temmelig langt ind i Landet. De ere temmelig overfladiske Muhamedanere[3].

---

[1] Efter Andrée, Grundemann, C. M. atlas, Petermann 1875, 5. 22. 1881, 1. Chron. London. M. S. 1882, 257 og Kortene i de nedenfor anførte Værker.

[2] Kersten 1, 75 f.

[3] Grundem. 2, III, 15. C. M. atl. 42. Ricklin, la mission cath. de Zanguebar. Paris 1880, 65 ff. Thomson, to the Central African lakes. London, 1881, 1, 91 f. C. M. int. 1879, 659. Kersten 2, 275. 417. Jfr. Burton, Zanzibar. London 1872, 1. 407 ff.

Oxford Cambridge Universitetsmissionen er for en stor Del en Suahelimission, men da den drives fra Zanzibar af, vil den blive omtalt derunder.

Romerkirken drev i Portugisernes Velmagtsdage Mission flere Steder her paa Kysten, saaledes paa Øen Pata, i Melinde, senere anlagdes 1868 en Station i Bagomoio, hvorhen den forlagde endel af sin Gjerning i Zanzibar og anlagde en christelig Nybygd for forskjellige Stammer. Her arbeidede 1879 3 Præster og 9 Brødre[1].

Det britiske B. S. har gjentagne Gange støttet Suahelimissionen og har udgivet den hellige Skrift paa dette Sprog[2].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har udgivet den anglikanske Liturgi og nogle gudelige Skrifter paa Suaheli[3].

2. Zanzibar.

Vi have tidligere omtalt de politiske Forhold i Zanzibar og paa Østkysten (S. 14). Araberne havde allerede fra 740 af anlagt Kolonier ned ad Østkysten, men fortrængtes af Portugiserne efter 1498. 1633 optog Imanen af Maskat Kampen mod disse, der havde gjort sig forhadte af Befolkningen, bemægtigede sig 1698 Mombas, Zanzibar og Kiloa; men lidt efter lidt gjorde de indfødte Høvdinger sig uafhængige af Araberne. I det 18de Aarhundredes sidste Halvdel erobrede Imanen igjen de afrikanske Besiddelser, men mistede dem atter. 1810 gjenoptog han Kampen, erobrede Pemba og Zanzibar 1822, Mombas 1828, og 1840 forlagdes Herskersædet fra Maskat til Zanzibar, og hele Kysten fra Kap Delgado til Mukdisju (Magadoxo) underlagdes ham. 1856 deltes Riget i Maskat og Zanzibar. Zanzibar var Hovedsædet for Slavehandelen paa Østkysten, men 1872 afnødte England Sultanen en Traktat, ifølge hvilken han forpligtede sig til at forbyde Slavehandelen i sit Rige. Befolkningen paa Øen (200—250,000) bestaaer hovedsagelig af Negerslaver af mange forskjellige Folkestammer (2/3—3/4 af Befolkningen), samt af Arabere, navnlig fra Oman (omtr. 5000), af Indiere, navnlig Handelsmænd fra Cutch, hvilke sidste dog kun foreløbig opholde sig her (omtr. 14,000).

---

[1] Ricklin 123 ff. 334. Ann. 1870, 49. Kersten 2, 275 f. Lobo. Dapper 679.
[2] Rep. 1869, 277. 288 f. 1875, 145. 1881, 267.
[3] Rep. 1881, 289. Rep. Univ. miss. 1879—80, 40.

Araberne have udbredt Muhamedanismen paa hele Kysten, Portugisernes Optræden bragte en Standsning deri, siden have Araberne atter og med mere Iver drevet Missionen, og Zanzibar er ogsaa i denne Henseende en Hovedplads[1].

Romerkirken begyndte 1860 sin Mission i Zanzibar, idet Biskoppen af Bourbon sendte Missionærer derhen. I denne Mission arbeidede 1879 4 Missionærer og 2 Brødre, og her var 500 Christne[2].

Da *Oxford Cambridge Universitetsmissionen*, som senere vil blive meddelt, havde opgivet Missionen ved Shirefloden, forlagdes Virksomheden 1864 til Zanzibar, og Bestræbelserne gik her først ud paa at uddanne Indfødte til Lærere for deres Landsmænd. Suahelisproget blev Hovedsproget. Foruden i Byen Zanzibar er der Stationer i Kingani (Kiinua Mguu), hvor Biskoppen boer, og en Nybygd anlagdes i Mbveni. Ved Udgangen af 1881 arbeidede her foruden Biskoppen 3 Missionærer, 7 Lægmænd og 6 Kvinder[3].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har gjentagne Gange støttet denne Mission dels ved temmelig betydelige Pengetilskud, dels ved Skrifter[4].

Evangelieudbredelsesselskabet støttede første Gang Missionen med et Bidrag 1879 og er siden vedblevet dermed; dette vil nedenfor blive anført under det Folk, hvor Gaverne anvendes[5].

3. Wakamba.

De to nordligste Bantufolk ere Wapokomo, der bo langs Danaflodens Sydbred (25,000), og Wakamba (egenlig = Reisende) (70,000), der bo mellem Dana- og Sabakiflodens Kilder. De ere nær beslægtede med Wadsjagga'erne, der bo ved Afrikas høieste Bjerg Kilima Ndsjaro, Wateita'erne (152,000), der bo S. O. for dem, og flere mindre Folk, der bo mellem Dana- og Sabakiflodens Kilder. Disse

---

[1] Kersten 1, 76 ff. Burton 1, 312 f. 337. 368. 463. Ricklin 19. 27 ff. 46 f. Grundem. 2, III, 45 ff. Mission field 1861, 125.

[2] Ricklin 81 ff. 334. Annales 1863, 124 ff. 1864, 115 ff. 1867, 23 ff.

[3] Rep. 1881—82, 47. Miss. life 1876, 486. 1882, 315 ff. 341 ff. Grundemann 2, III, 44 ff.

[4] Rep. 1868, 35. 1869, 24. 1879, 38. Rep. Univ. miss. 1876, 28. 1879—80, 40.

[5] Rep. 1879, 68.

Folk ere blevne skilte fra hverandre ved de indtrængte Gallafolk, og rimeligvis ere de blevne blandede med dem. Wakambaerne staa Somali'erne nær, og efter deres egne Overleveringer stamme de tilligemed Masai'er og Wakvafi'er ned fra Galla'erne. Endel af Wakamba'erne ere paa Grund af de andre Folks Fremtrængen udvandrede mod Syd og have bosat sig blandt Wanguru'erne ved Wamifloden. Den lille Stamme, der boer Nord for Ruvufloden og kaldes Wakumba'er, hører rimeligvis til Wakamba'erne[1].

Blandt Wakumba'erne ved Ruvufloden har *Oxford Cambridge Universitetsmissionen* 1881 anlagt en Station i Mkuzi, hvor der ved Udgangen af 1881 arbeidede en Missionær[2].

4. Wanika.

Dette Folk er nær beslægtet med Wakamba'erne og boer fra Mangudofloden til Syd for Umbafloden og naaer Havet ved Mombas. De deles i to Dele, Walupanga eller egenlige Wanikaer (20,000) Nord for Mombas, Wadigo (30,000) Syd for Mombas. Oprindelig boede de ved Kilima Ndsjaro, men ere udvandrede derfra for et Par Aarhundreder siden. De ere Fetisjdyrkere, skjøndt Muhamedanismen har begyndt at faa Indpas blandt dem[3].

1844 tog en af *det kirkelige M. S.'s* Udsendinge Bolig i Mombas, hvor han med Iver studerede Wanika- og Suahelisprogene. 1846 maatte han forlade dette Sted og anlagde 1846 en Station i Rabba Mpia (Kisuludini) (ødelagt 1856—59). 1874 anlagdes Freretown, en Nybygd af befriede Negerslaver, der af Regeringen havde været anbragte under Selskabets Veiledning i Sharanpur ved Nasik i Indien, og hvortil senere mange andre befriede Negerslaver kom. Ved Udgangen af 1881 var her 7 Missionærer, 56 Nadvergjæster, 794 Christne[4].

---

[1] Petermann 1881, 17. 141 f. Zeitschrift für Ethnol. 1878, 140. 347 ff. Hartmann V. A. 22. Net 1881, 174. C. M. int. 1879, 663. Kersten 1, 236. 242. 2, 268.

[2] Rep. 1881—82, 32. 37 ff. Net 1881, 174.

[3] Grundem. 2, III, 16 ff. Petermann 1881, N. 1. Burton 2, 81 ff. Hartmann, V. A. 22. Kersten 1, 212 ff. (Kort 3).

[4] Rep. 1874—75, 38 ff. 1875—76, 50 ff. 1877—78, 42. 1879—80, 25. 1881—82, 39. C. M. atl. 42 ff. Grundem. 2, III, 33 ff. Burkh. 2, III, 22 ff. Kersten 1, 211 f.

Den forenede methodistiske Frikirke anlagde 1862 en Station i Ribe. Her arbeide 2 Missionærer, og her var 1878 26 Medlemmer og 36 paa Prøve[1].

Det britiske B. S. har udgivet Dele af den hellige Skrift paa Wanikasproget[2].

Romerkirken havde i det 16de Aarhundrede Missionærer i Mombas, først Augustinermunke, siden ogsaa Jesuiter; men da Portugiserne fordreves herfra, gik Missionen ganske til Grunde[3].

5. Wabundei.

Wabundei eller Wasjensi boer i Usambaralandet i et smalt Landstrøg ved Foden af Sjambalabjergene Nord for Floden Ruvu. Det taler Bondeisproget, der er et Bantusprog, men danner dog Overgang mellem Sjambala og Suaheli[4].

Her anlagde *Oxford Cambridge Universitetsmissionen* 1869 Stationen Magila, dens første Station paa Fastlandet, hvortil siden er kommet Pambili (1876—76) og Umba (1877); Kilimeni er en Udpost. Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 3 Missionærer, en indfødt Præst og 1 Lægmand. Fra Magila af har man tænkt at naa Wadigo (Wanika), Wasambara, Wasigua o. fl. Folk[5].

6. Wasambara.

Dette Folk boer indenfor det forrige, og Wasambarariget hører til de større Riger. Sproget kaldes Sjambala[6].

Det kirkelige M. S. anlagde 1853 en Station i Wasambarariget, om i Hovedstaden Fuga eller andetsteds, vide vi ikke; men den maatte opgives samme Aar[7].

---

[1] Grundem. 2, III, 38. Gundert 80. Dobbins 58. Mildmay park conf. 91.

[2] Rep. 1881, 267.

[3] Kersten 1, 192 ff.

[4] Net 1882, 124. Missionfield 1878, 327. 1880, 294 ff. Univ. miss. rep. 1869, 9.

[5] Rep. 1876, 11. 1877, 26. 1881—82, 47. Mission life 1868, 638. 1869, 688. Missionfield 1881, 232 ff.

[6] Univ. miss. rep. 1867, 5. Burton 2, 210. 229.

[7] Burkh. 2, III, 27 f.

7. Wasigua.

Dette Folk boer Syd for Ruvufloden, og efter Ricklin strækker det sig Syd for Wamifloden[1].

Romerkirken har blandt en lidt vestligere boende Afdeling af dette Folk anlagt Stationen Mhonda (1873), hvor der 1879 arbeidede 2 Præster og 2 Brødre[2].

8. Wazeguhha.

Dette Folk, hvis Land kaldes Uzeguru eller Uzegura, boer fra Ruvufloden til Syd for Wamifloden, indenfor og mellem det forrige. Det er et talrigt Folk, der staaer under Sultanen af Zanzibar. De ere Fetisjdyrkere[3].

Romerkirken har 1881 anlagt en Station i Mandera[4].

9. Wadoe, Wakwere og Wakami.

Blandt nogle mindre Folk mellem Kysten og Wazeguhha'erne Wadoe, Wakwere (5000) og Wakami er der endnu ingen Missionsgjerning begyndt, om end Medlemmer af dem vist ere Æmne for Missionærernes Arbeide paa Bagomoio og Zanzibar. Wadoe tale samme Sprog som Manyuema Vest for Tanganjika, fra hvilke de skulle nedstamme[5].

10. Wazaramo.

Dette Folk, der boer mellem Kingani- og Lufijifloderne, har vel sit eget Sprog, men næsten alle forstaa og tale Suahelisproget[6].

Det er Æmne for *Romerkirkens* Missionærers Arbeide paa Bagomoio.

Oxford Cambridge Universitetsmissionen har paatænkt en Mission her[7].

---

[1] Ricklin (Kort). Kersten 1 (Kort 3). 2 (Kort 8) 303.

[2] Ricklin 263 ff. 304 ff. 334. Miss. cath. 1882, 401 f.

[3] Kersten 2 (Kort 8). C. M. Atl. 45 (Kort). C. M. Int. 1879, 659 ff. Stanley 242.

[4] Jahrb. 1882, VI, 39 ff. Miss. cath. 1882, 369.

[5] Stanley 238 ff. Miss. cath. 1882, 353 ff.

[6] Thomson 1, 165.

[7] Rep. 1881—82, 41.

11. Wanguru.

Dette Folk boer temmelig spredt Vest for Wazeguhha, endel af det boer Nord for Mpvapva, derimod er det Folk, der boer længere vesterpaa Syd for Wanyamwezierne og bærer samme Navn, forskjelligt derfra [1].

Fra *det kirkelige M. S.'s* Station Mamboia vil der kunne arbeides blandt dem [2].

Romerkirkens ovenfor nævnte Mission Mhonda (1873) maatte maaske rigtigst anføres her [3].

12. Wakaguru.

Dette Folk boer Vest for Wanguru'erne. Wakumba'erne bo egenlig i deres Land [4].

Her anlagde *det kirkelige M. S.* 1879 paa Sultanens Begjæring Stationen Mamboia, efter at der allerede fra Mpvapva var arbeidet blandt det. Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 1 Missionær. Endnu var Ingen døbt [5].

13. Wasagara.

Dette Folk, hvis Land kaldes Usagara (forskjelligt fra det ovenfor anførte Uzegura), boer Syd for Wamifloden [6].

Blandt dette Folk arbeides fra *det kirkelige M. S.'s* 1876 anlagte Station Mpvapva [7].

14. Wogogo.

Dette kraftige Folk boer Vest og N. V. for det forrige [8].

Her har *det kirkelige M. S.* 1876 anlagt Stationen Mpvapva (eg. Mbambva), hvor der ved Udgangen af 1881 arbeidede 3 Mis-

---

[1] C. M. Int. 1879, 662 f.
[2] C. M. Int. 1880, 742.
[3] C. M. Int. 1879, 662.
[4] C. M. Int. 1879, 664.
[5] Rep. 1881—82, XIV. XVII. C. M. Int. 1878, 645. 1880, 742.
[6] Stanley 242 ff. C. M. Atl.
[7] Rep. 1881—82. C. M. Int. 1879, 530.
[8] Stanley 249 ff.

sionærer. Christne var der ingen af. 1882 anlagdes en ny Station Kisoko[1].

Romerkirkens Mission blandt Wagandaerne har 1881 anlagt Stationen Mdaburu paa Grænsen af Ugogolandet[2].

15. Wakimbu.

Dette Folk boer Vest og N. V. for det forrige. Landet kaldes Uanzi eller Magunda Mkali (Mgunda Mkhali). Missionsgjerning er ikke begyndt her endnu[3].

16. Wanyamwezi.

Dette Folk boer N. V. for det forrige, S. V. for Nyansasøen fra 3° 51′ — 5° 40′ og 34°.— 31° 25′. Enkelte Udløbere af det bo helt ned til Mpvapva. Grene af dette Folk er Wagunda, Wakanongo, Wakawendi, der bo helt hen til Tanganjikasøen. Arabiske Kolonier findes ogsaa blandt dette Folk[4].

Her anlagde *det kirkelige M. S.* 1879 Stationen Uyui, hvor der ved Udgangen af 1881 arbeidede 1 Missionær. Christne var der ikke[5].

Det londonske M. S. anlagde 1879 en Station hos Høvdingen Mirambo (Urambo), hvor der ved Udgangen af 1881 arbeidede 1 Missionær[6].

Romerkirkens Wagandamission anlagde 1879 en Station i Taboro, Arabernes Hovedsæde i denne Del af Afrika[7].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har udgivet nogle lexikalske Arbeider paa Nyamwezisproget[8].

---

[1] Rep. 1877—78, 57. Rep. 1881—82, XIV. XVII. C. M. Atl. 41 (Kort). C. M. Int. 1879, 530. 1882, 699. Stanley 166.

[2] C. M. Int. 1882, 371. Petermann 1881, 278. Miss. cath, 1882, 222.

[3] Stanley 257.

[4] Stanley 516 ff. 551. Peterm. 1875, 100. C. M. Int. 1879, 530. Thomson 2, 243.

[5] Rep. 1879—80, XV, 25. 1881—82, XIV. XVII.

[6] Rep. 1882, 56.

[7] C. M. Int. 1882, 371. Stanley 264. Miss. cath. 1880, 229.

[8] Rep. 1881, 288.

17. Waganda.

Dette Folk boer paa den nordvestlige Side af Søen Victoria Nyansa, men en hel Del mindre Folk rundt om Søen høre til samme Stamme, deriblandt Wasukuma'erne og Kawirondo'erne. Hovedfolket er blevet bekjendt ved dets mægtige Konge Mtesa i Rubaga. Han hersker over Rigerne Uganda, Karague, Uneioro, Usoga og Usui. Sproget Kingoro, der oprindelig taltes i disse Egne, og mellem hvilket Kigandasproget har skudt sig ned som en Kile, er ligesom dette et Bantusprog[1].

Det. kirkelige M. S. sendte 1875 Missionærer for at grundlægge en Mission ved Nyansasøen, og 1877 anlagdes en Station i Rubaga. Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 2 Missionærer. 1882 døbtes de første 5 Hedninger[2].

Romerkirken sendte fra Algier 1878 Missionærer hertil, der 1879 anlagde en Station i Rubaga, hvortil siden kom en Station i Mboma. Man arbeidede her ogsaa ved at kjøbe Børn og lade dem oplære i Christendom for med Tiden at bruge dem i Missionsgjerningen. Desuden gjorde man Alt for at modarbeide de evangeliske Missionærer. En stor Mængde Missionærer — ialt i det første halvandet Aar 43 — ere sendte til denne Egn af det indre Afrika. Endel af dem ere dog døde. 1882 arbeidede ialt 26 Missionærer, Præster og Lægmænd i denne østafrikanske Mission (Zanzibarmissionen fraregnet). 1883 forlode Missionærerne Landet[3].

18. Wanyambo.

Dette Folk er Almuen i Uzinza og Karague, undertvungen af Gallafolket Wahumba. Mellem Karague og Søkysten boer et andet lille Folk Uhia eller Mohea. Missionsgjerning er ikke begyndt endnu[4]. Vi forbigaa Usuifolket, hvor heller ingen Mission er begyndt.

---

[1] Geogr. Mitth. 1881 (Kort 1). C. M. Int. 1880, 424. Miss. life 1876, 530 ff. Zeitsch. f. Eth. 1879, 259. Hartmann V. A. 311. Stanley 519.

[2] Rep. 1875—76, 54. 1879—80, XV, 25. 1881—82, XVII. C. M. Int. 1882, 94 (hvor Stationen (Landet) kaldes Buganda) 725.

[3] Jahrb. 1880, IV, 66. 1881, III, 59. C. M. Int. 1882, 37 f. 1883, 442. Miss. cath. 1881, 116. 128. 1882, 222.

[4] Grant 129. 161. 174.

19. Wajiji.

Dette Folk boer Øst for Tanganjika, Nord for Malagarazifloden. Befolkningen er blandet med Arabere og Suahelier. Til samme Folk hører Warundi, Wawinza, Wawira[1].

Her anlagde *det londonske M. S.* 1877 en Station i Ujiji, hvor der ved Udgangen af 1881 arbeidede en Missionær[2].

Romerkirkens Wagandamission anlagde 1879 blandt Warundi'erne en Station i Rumonge (ogsaa kaldet Ujiji), 1880 i Mulonera ell. Uvira (blandt Massansastammen). Ligesom andetsteds drives ogsaa her Missionen navnlig blandt kjøbte Slavebørn[3].

20. Waguha.

Dette Folk beboer en Landstrimmel Vest for Tanganjika Søens Midte[4].

Her har *det londonske M. S.* 1879 anlagt en Station i Mtova eller Kazenge (Plymouth Rock), hvor der ved Udgangen af 1881 arbeidede 2 Missionærer. Stationen er 1882 forlagt til Butonga[5].

21. Warungu.

Warungu eller Walunga bo Vest for den sydlige Del af Tanganjika og om dennes Sydspids. De have i de sidste 20 Aar hævet sig til mere Betydning[6].

Det londonske M. S. tilsigter en Stations Anlæggelse i Zombe[7].

22. Chungu.

Dette Folk (Uchungu) boer mellem Tanganjika og Njassa, nærmest sidstnævnte Sø[8].

---

[1] London miss. chron. 1881, 8. Stanley 551. Grant (Kort).

[2] Rep. 1882, 56.

[3] Jahrb. 1881, III, 51. Peterm. 1881, 278. C. M. Int. 1882, 371. Miss. cath. 1880, 140. 1881, 139. 234. 1882, 222.

[4] London miss. chron. 1881, 237. 280. Thomson 2, 46.

[5] Rep. 1882, 56. London miss. chr. 1881, 54. Thomson 2, 60 f. 72. Allg. Missz. 1882, 517. Regions beyond 1880 (N. 9), 21.

[6] Thomson 1, 317.

[7] Rep. F. Ch. Sc. 1881, 14.

[8] M. Rec. F. Ch. S. 1881, 144. London m. c. 1882, 257 (Kort).

Her har *den skotske Frikirke* 1882 anlagt en Station i Chivinda ved Malivandu[1].

23. Mazitu og Angoni.

Mazitu er en Zulustamme, der ved Zulukongen Tsjakas Tyranni (1828) dreves mod Nord og lever af at foretage Streiftog i en vid Omkreds. Siden have andre Folk antaget deres Krigsmaade og Navn.

Til dette Folk hører Watuta, en plyndrende Folkestamme, der naaer op til 3⁰ S. Br., Maviti paa Østsiden af Nyansa, Gwangwara (Wakwangwara) eller Waangwe, der boer længere mod Øst, og Wahehe N. V. for. En anden Zulu- eller rettere Fingustamme fra Egnen om Limpopo er Angoni (eller Mangone), der boer Vest for Midten af Njassasøen i Høilandene[2].

Her har *den skotske Frikirke* 1881 anlagt en Station i Momberas By ved Kasitufloden, hvor en Kafferevangelist arbeider[3].

Gwangwara'erne gjorde 1882 et Overfald paa *Oxford Cambridge Universitetsmissionens* Station i Masasi og bortslæbte endel af de Christne, hvilket sandsynligvis vil blive Anledning til, at de komme i Berøring med og under Paavirkning af denne Mission[4].

24. Mang-anja.

Dette Folk, hvis Navn vist egenlig er Ma-Nyanja (Søfolket) og som ogsaa kaldes Nyassa'er eller Maravi'er (Sproget Chinyanja) boede ved 1860 mellem Shirefloden og Shirvasøen. De havde tidligere været mægtigere, men vare da stærkt i Tilbagegang. Nu ere de trængte tilbage af Ajava'erne og bo vestligere, Sydvest

---

[1] Rep. 1882, 14. African papers. Edinb. 1881, N. 2. 28. M. R. F. C. S. 1883, 108.

[2] Thomson 1, 188. 230 ff. 317. Grant XVIII. Livingstone, Narrat. of an exped. to the Zambese. London 1865, 381. Africa 1882, 135. 1883, 16 f. Stanley, Gj. M. F. 1, 477 ff. M. Rec. F. Ch. S. 1881, 4. 1882, 206. Regions beyond 1879 (N. 8) 159. Africa 1882, 179. Univ. miss. rep. 1881—82, 5. Central Afr. 1883, 27.

[3] M. R. F. Ch. S. 1882, 324 f.

[4] Central Africa 1883, 3 ff. 38 ff.

for Njassa. Til dette Folk hører Tsjipeta, Chava, Matembuka, Macheva[1].

Oxford Cambridge Universitetsmissionen anlagde under sin første Biskop en Station blandt dette Folk, Magomero 1861, der 1862 flyttedes til Chibisa, men da Biskoppen og de fleste Missionærer vare døde, opgaves Missionen 1864, efter at den 1863 var bleven forlagt til Morumbala[2].

Den skotske Frikirke arbeider paa sine Stationer blandt Ajava'erne ogsaa blandt Manganja'erne[3].

25. Makololo.

Endel af de Makololo'er, der havde fulgt Livingstone og været i Universitetsmissionens Tjeneste, have bosat sig mellem Shire og Zambese og have der gjort sig til Høvdinger, have befriet Slaver fra Slavehandlere, der droge gjennem Landet, og have samlet disse og mange andre under deres Herredømme[4].

Den skotske Statskirke har her o. 1882 anlagt en Station i Nankanga eller, som den kaldes efter Høvdingen Katunga[5].

26. Ajava.

Ajava'ernes Sprog, der er meget udbredt, kaldes Yao. Manganja'erne, Makua'erne, Matimbve'erne tale det foruden deres eget. Ajava'erne bo paa den sydostlige Kyst af Njassaøen, hvor deres Antal 1882 anslaaes til 44,000. De have derfra trængt sig længere mod Syd, og 1861 trængte de frem mellem Njassa og Shirva, hvorfra de fordreve Manganja'erne. De ere samme Folk som Atonga'erne Vest for Midten af Njassa og Waiu eller Waijau Øst for den sydlige Del af Njassa, hvilke bo til Sammenløbet af Lujenda og Rovuma og enkeltvis endnu østligere[6].

---

[1] Rowley, the story of the Univ. miss. to Central Africa. London 1866, 237 ff. 265. Three years in Central Africa. London 1865, 37. Livingstone, Zamb. 548. Livingstone, Last journals. London 1874. 1, 25. 144. 154. Petermann 1875, 93. Regions beyond 1878 (N. 6) 23. 1880 (N. 9) 28.

[2] Rowley 148. 330 ff. 354 ff. 481. 491. Three years 65 ff.

[3] M. R. F. Ch. Sc. 1881, 4.

[4] Rep. of Com. for. P. G. to the gen. ass. of Ch. of Scott. 1881, 45.

[5] Rep. 1881, 42 ff.

[6] Goodwin, mem. of Bishop Mackenzie. Cambr. 1864, 318. 338. 357 (Kort). Rowley 237 ff. Miss. to Central Africa. Rep. 1865, 27. Col. ch. chr. 1870, 58. Net 1875, 51. 1877, 164 ff. Livingstone l. j. 1, 53. Petermann 1875, 79. Africa 1882, 179. Regions bey. 1879 (N. 8) 159.

Oxford Cambridge Universitetsmissionen havde allerede truffet paa Ajava'erne under dens Missionsgjerning ved Shirefloden (1861). Da denne hævedes 1863, medtoges endel befriede Ajavabørn til Kapstaden, hvor de opdroges i Christendommen. 1876 anlagdes en Station i Masasi, bestaaende af befriede Negerslaver, hvortil 1877 kom Newala (Matola). Paa disse Stationer arbeides der tildels blandt Ajava'erne, der strække sig derhen, og rimeligvis ogsaa blandt Smaastammerne Matimbas, Mabiha o. fl. 1880 anlagdes en Station i Mwembe (Moembe) eller Matakas Stad; 1881 fordreves Missionærerne fra Mwembe, men anlagde saa 1882 en Station i Ngoi (Kungoi) ved Njassa Søen, hvorved en Række Stationer mellem Kysten og denne Sø er naaet. Paa disse 3 Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 3 Missionærer og 1 Lægmand[1].

Evangelieudbredelsesselskabet har fra 1879 af støttet Missionen ved Pengetilskud[2].

Den skotske Frikirke, støttet af *den reformerte presbyterianske Kirke* og *den forenede presbyterianske Kirke* anlagde 1875 Stationen Livingstonia ved Cap Maclear[3]. 1881 flyttedes den til Bandave og er nu en Udpost. Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 2 ordinerede Læger. Her var 1 Døbt[4].

Den skotske Statskirke anlagde 1876 Stationen Blantyre, hvortil 1879 kom Zomba (besat af en Lægmand). Ved Udgangen af 1879 arbeidede her 1 Missionær og 2 Læger[5].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har hjulpet den anglikanske Mission dels ved at udgive lexikalske Arbeider i Yaosproget, dels ved at hjælpe til Udgivelse af den anglikanske Liturgi paa dette Sprog[6].

Det britiske B. S. har udgivet Mathæus Ev. paa Yao[7].

---

[1] Rep. 1876, 20. 1877, 19. 27. 1878, 25. 1880—81, 19. 1881—82, 20. 47. Rowley 488 ff. Net 1877, 164 ff. 1881, 70. 73. 1882, 47. 94. 144. Missionfield 1877, 288. 1880, 520. 1881, 553. Allg. Missz. 1882, 518. Bas. M. M. 1882, 219. Central Africa 1882, 1 ff.

[2] Rep. 1879, 68. 1881, 58.

[3] I M. R. F. Ch. S. 1880, 299 kaldes Sproget, der tales her, Yahitonga.

[4] Rep. 1882, 14 ff. 58. Young 272 ff. M. R. F. Ch. S. 1881, 3. 1882, 235.

[5] Rep. 1880, 23 ff. Young 277 f.

[6] Rep. 1881, 294.

[7] Rep. 1881, 127.

27. Makua.

Dette Folk boer fra Rovumafloden næsten lige ned til Zambese og fra Kysten til 37° Ø. L.[1].

Oxford Cambridge Universitetsmissionen har her anlagt 1876 Masasi og 1877 Newala, der egenlig ere Makuastationer, og kun ved Makua'ernes Utilbøielighed til at modtage Evangeliet ere blevne Ajavastationer. 1880 anlagdes Mwera (Mkwera) eller Moera, der 1881 var uden Missionær, og endnu nærmere ved Kysten Mtua (Abdallah Pesa), 1881 en Station i Kyststaden Lindi, hvor Arbeidet dog kun tildels falder blandt Makua'erne. Paa de to Stationer arbeidede ved Udgangen af 1881 1 Missionær og 1 Lægmand[2].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har til Hjælp for Missionen udgivet endel lexikalske Arbeider i Makuasproget[3].

28. Wakonde.

Dette Folk (Mtonde) boer Nord for Rorumafloden mellem denne og Ruhuhufloden. De ere ganske forskjellige fra Suahelierne, men deres Sprog staaer Yaosproget og Maviha nær[4].

De ere Æmne for Missionærernes Arbeide paa *Oxford Cambridge Universitetsmissionens* Station Mtua[5].

29. Wauwera.

Wauwera (Wamuera) eller Mwera bo fra Ruhuhufloden til Lufijifloden[6].

De ere Æmne for Missionærernes Arbeide paa *Oxford Cambridge Universitetsmissionens* Station Mtua[7].

---

[1] Miss. life 1882, 49. Peterm. 1875, 89.

[2] Rep. 1876, 20. 1877, 19. 1878, 25 f. 1880—81, 19. 26 ff. 1881—82, 5. 20. 47. Missionlife 1882, 97. Missionfield 1877, 288. Net 1881, 73. The Guildsman. London 1882, 21.

[3] Rep. 1881, 288.

[4] Kersten 2 (Kort 8). Livingstone, last journ. 1, 19. Africa 1882, 135.

[5] Rep. 1881—82, 29. Guildsman 1882, 21.

[6] Kersten 2 (Kort 8). Rep. Univ. miss. 1882 (Kort).

[7] Guildsman 1882, 21.

30. Wagindo, Wanindi, Mahenga.

Wagindo, Wanindi, Mahenge (4000) ere nær beslægtede Stammer, der bo Vest for Wauwera hen imod Ruahaflodens Kilder[1]. Missionsgjerning er ikke begyndt blandt dem.

Endel andre Stammer, blandt hvilke Missionsgjerning ikke er begyndt, have vi forbigaaet.

---

[1] Thomson 1, 187 ff. Kersten 2 (Kort 8).

Kortet Nr. 10.

---

1. Madagaskar.

Madagaskars Befolkning anslaaes til $3^1/_2$—4 Millioner. Oprindelig synes Øen at være beboet af Wazimbaerne, rimeligvis samme Folk som Suaheli'erne paa Afrikas Østkyst. Sandsynligvis ere de beslægtede med Behosy'erne og Kimos'erne. Dette sidste Folk synes at være uddød, af de to første findes endnu Levninger, men de ere kun lidet kjendte. Malaiiske Stammer ere siden indvandrede, af hvilke Hova'erne ere de sidst indvandrede og have dels fortrængt de andre, dels gjort dem til Slaver, dels blandet sig med dem. Nu deles Befolkningen i tre Hoveddele. *Sakalaverne* bo fra Passandavabugten (eller maaske fra Antongilbugten) til St. Vincent og deles i Nord Sakalaver (i Iboina) til Balybugten, Midt Sakalaver (Ambongo) til mellem 17° og 18° og Syd Sakalaver. Syd for dem til Øens Sydspids bo to med dem nærbeslægtede Stammer, Fiarenana (Nord for St. Augustinbugt) og Mahafaly (Syd for denne). Nord for Passandavabugten til Antongilbugten er Befolkningen, der ikke er meget kjendt, en Blanding af Sakalava'er og Betsimisaraka'er. Dette sidste Folk beboer Kystlandet fra Antongilbugten til Mananjarafloden. Syd derfor til Sydspidsen bo nogle Stammer, der ogsaa høre til dette Folk (deriblandt Tanosy'erne eller Anosy'erne), Taimoro'-erne, Taifasy'erne, Taisaka'er, men som ere stærkt blandede med Arabere. I det Indre af Landet boer Hovedstammen *Hova*'erne. Beslægtet med dem er *Betsileo*'erne og atter med dem *Ibara*'erne. I Skovstrækningen mod Øst, der skiller Kystlandet fra Høilandet, bo Tanala'erne, og Nord for disse Tankay'erne eller Bezanozano'-erne samt Sihanaka'erne eller Antsianaka'erne. Foruden disse findes

mange indførte Negerslaver, hvilke navnlig ere talrige ved Mojanga, hvor ogsaa det arabiske Element er stærkt repræsenteret, og der ogsaa findes indvandrede Hinduer. Antallet af Hova'er, Betsileo'er (300,0000), Ibara'er (200,000) og beslægtede Stammer anslaaes til 1,700,000, Sakalava'er til 500,000, Betsimisaraka'er, Sihanaka'er, Tanala'er og Tankay'er til 300,000, altsaa ialt $2^1/_2$—3 Mill.[1].

De første Europæere, der kom til Madagaskar, vare Portugiserne 1505, men først de Franske satte sig fast her og bemægtigede sig 1642 St. Maria og anlagde samme Aar en Koloni ved St. Luciabugten, der Aaret efter flyttedes til Fort Dauphin, men de Franskes Undertrykkelser vakte saadan Modstand hos de Indfødte, at de 1671 maatte opgive Kolonien. Flere Forsøg af de Franske i forrige Aarhundredes anden Halvdel paa at sætte sig fast paa Madagaskar mislykkedes, og de maatte i Begyndelsen af dette Aarhundrede (1825) opgive alle deres Besiddelser undtagen St. Maria. 1840 bemægtigede de sig Nossi Be, og de synes nu ville forsøge at tilegne sig mere af Landet. Ved Traktat af 1868 have de anerkjendt Hovaernes Dronning som Dronning over hele Madagaskar — i det Mindste have de kaldt hende saaledes; men nu søge de at tilegne sig Landet fra Mojanga til Kap Amber, fordi de have faaet de derboende Sakalaverhøvdinger til at give sig under Frankrigs Beskyttelse.

I Slutningen af forrige Aarhundrede lykkedes det en af de mange Hovakonger at undertvinge endel af de andre, og hans Efterfølger gik frem ad samme Vei, underlagde sig 1822 Sakalavekongen i Menabe, hvem han hidtil havde været skatskyldig, og siden have Hovakongerne i Antananarivo udvidet deres Magt. Endnu er dog omtrent $^1/_3$ af den sydlige og vestlige Del af Øen uafhængig af Hovaerne, og i mange andre afsides Egne er deres Magt ubetydelig, i den midterste og østlige Del af Øen er den derimod anerkjendt. Befolkningen har hidtil været hedensk, i Nordsakalava havde Muhamedanismen før Hovaernes Komme havt stor Fremgang. Efter at Hovaerne ere blevne paavirkede af Christendommen, og, som senere skal omtales, for en stor Del have sluttet sig til denne,

---

[1] Dahle, Madagaskar. Chra. 1876, 1 f. 60 ff. 85 ff. London miss. soc. ten years review of mission work in Madagaskar. Antananarivo 1880, 98. Miss. life 1880, 193 ff. Sibree, Madagascar. Lpz. 1882, 85 ff. 112 ff. 135 ff. Journal royal geogr. soc. London 1875, 151.

have de allevegne, hvor de have trængt frem, tillige arbeidet for Christendommens Fremgang[1].

Romerkirkens Missioner paa Madagaskar begyndte allerede i det 16de Aarhundrede, idet Portugiserne landsatte Munke paa Kysten for at missionere. Men Portugisernes Vold og Slavehandel gjorde dem saa forhadte, at inden en Snes Aar bleve de alle fordrevne eller dræbte. Da de Franske satte sig fast her, sendtes Missionærer til Madagaskar, til hvilken Mission Paven anviste en fast aarlig Indtægt. Paa den franske Konges og Pavens Begjæring sendte Vincens af Paula to Missionærer til Fort Dauphin, af hvilke den ene døde allerede Aaret efter; to Gange sendte han Forstærkning, men ingen af dem naaede Øen, tredie Gang lykkedes det, og Missionen var i god Fremgang. Men de Franskes Udsugelser og Missionærernes Uforstand foranledigede et Oprør af de Indfødte, hvorpaa de Franske forlode Øen 1674, og Missionen ophørte. Et Forsøg paa at gjenoptage Missionen 1832 mislykkedes ganske. 1837 ankom den første papistiske Præst til St. Maria og boede nogle Maaneder der i dette og følgende Aar. 1840 tog han Bolig paa Nossi Be, 1842 i Nossi Mitsiu. 1844 blev Øen ophøiet til et apostolisk Præfektur, og Stationer anlagdes i Hellville, Tafondru, Fasseigne. Men det dræbende Klima hindrede Stationernes Udvikling, og 1863 var kun Nossibe og St. Maria besatte foruden to Pensionater for Madagassere (la Ressource og Nazareth) i St. Denis paa Bourbon (1850). 1853 anlagdes en Station i Baly. Da de forandrede politiske Forhold indtraadte paa Madagaskar, vare Papisterne ikke sene til at benytte sig deraf, og den apostoliske Præfekt mødte allerede 1861 i Antananarivo og berettede Paven, at han var den første paa Pletten, fuldstændig overseende den indfødte Menighed, som var der og stod i Forbindelse med det londonske M. S. Stationer anlagdes 1861 i Antananarivo og Tamatave, 1862 i Mahela. 1868 fik Papisterne fuldstændig Religionsfrihed. I Nærheden af Antananarivo anlagdes 1871 3 Stationer, i Ambohimanarina, Ambohitrimanjaka og Ambohidrapeto, samt i Namehana, i Nærheden af hvilket Sted (i Ambulatara) der findes en Mission for Spedalske. Samme Aar anlagdes en Station i Fianarantsoa og

---

[1] Dahle 1, 79. 116 ff. Jahrb. 1846, II, 41 f. Kath. Miss. 1875, 29. 49. Sibree 137. Les missions catholiques 1881, 433 ff. Mullens, twelve months in Madagascar. London 1875, 88. 167.

lidt senere i Ambohimandroso og Alakamisy, 1876 i Masindrano eller Mananjary. Ialt var der ved Udgangen af 1881 48 Missionspræster, 20 Brødre, 8 Skolebrødre, 20 Nonner og 23,490 Døbte. I Imerina boer der foruden paa ovenanførte Steder Missionærer i Andrainarivo, Imerimandroso, Ambohimanga, Ambohidratrimo, Ambohimalaza, Ambaniala, Ambohipo, Manpitovy, Ambohibeloma, Androhibe, Arivonimamo, Ambohijanaka[1].

Det londonske M. S. havde siden sin Grundlæggelse 1796 havt Blikket rettet paa Madagaskar, og da det udsendte v. d. Kemp 1798 til Kap, paalagde det ham og atter Campbell paa dennes Visitats til Kap 1812—14 at indhente Efterretninger om denne Ø. Tanken med den til Mauritius 1814 sendte Missionær var ogsaa rettet paa Madagaskar. 1818 aabnedes en Station i Tamatave, men det lykkedes Slavehandlerne Aaret efter at faa Missionæren til at opgive Gjerningen. Dog 1820 lykkedes det den engelske Statholder at faa Kongen til at ophæve Slavehandelen, og da han begjærede europæisk Uddannelse for sit Folk, anlagdes 1820 en Station i Antananarivo og 1822 i Ambatomanga. Men 1828 døde Kongen, og hans Efterfølgerinde, der vilde tilintetgjøre al fremmed Indflydelse, var derfor fjendlig stemt mod Christendommen, aabnede 1835 en Forfølgelse mod den og fordrev 1836 Missionærerne. Omtr. 1842 anlagdes en Station paa Nossi Mitsiu, hvorfra Missionæren og de indfødte Lærere fordreves af de Franske 1843. Endel af de Christne flyttede til Mauritius, hvor der arbeidedes blandt dem og andre madagaskiske Indvandrede. Trods Forfølgelsen af de Christne, der atter 1849 brød ud i lys Lue, og trods mange Christnes Martyrdød, tog dens Udbredelse paa Øen stedse til. Kronprindsen var stemt for Christendommen, og en engelsk Missionær aflagde Besøg i Hovedstaden 1856, da udbrød en tredie Forfølgelse 1857. 1861 døde Dronningen, og strax forkyndtes Troesfrihed, der 1865 formelig blev stadfæstet i en Traktat med England. 1862 anlagdes en Station igjen i Antananarivo og Tamatave, 1870 i Ambohimanga, Fianarantsoa (i Prov. Ikalangina) og

---

[1] Jahrb. 1846, II, 40 ff. 1849, IV, 46 ff. 1850, VI, 14 ff. 1853, V, 36. 1854, II, 20 ff. 48 ff. 1856, I, 5 ff. 1873, I, 30 ff. 44. Annales 1862, 259 ff. 1863, 121. Dahle 1, 118. 123 f. 2, 276 ff. Missions cath. 1881, 450 (Kort). 1882, 561. 585. 588. Kath. Miss. 1875, 29. 48 ff. 192. Ten years rev. 289. L'année geogr. 1869, 88. Young 323.

Vonizongo (Fihaonana), 1872 i Soavino eller Isoavino, 1873 i Ambositra og Ambohimandraso, 1874 i Ambohibeloma (oph. 1878), Ambohidratrimo (oph. 1878), Tsiafahy, Ambatomanga (oph. 1874) og Fiarenana og 1875 i Ambatondrazaka, 1877 i Mojanga og Fanjakana[1-2]. Af de indfødte Christne i Imerina er der 1875 dannet et indfødt M. S., der har udsendt indfødte uddannede Evangelister, deriblandt til Tamatave (1875), til Betafo, Sirabe, Ankavandra, Manadaza, Amboanio, Antalaha, Anonibe, Mandritsara, Mananara, Andavoranto, Mahanoro, Betsisaraina, Manakara, Masindrano, Ambohimanga, Ambohipena, Mahamanina, Ambahy, Ankarana, Vangaindrano, Faradofay, Ranohira, Ihosy, Kiliarivo, Janatsony, Ankatsoaka, Tolia, Manja, Fenoarivo, Fihasinana, Midongy, Malaimbandy, Morondava, Tsimanandrafozana, Maintirano, Manandaza, Ambatomboahangy, Antoby, Lempona, Sinjoarivo, Miarinarivo, Ambohitrinibe, Andrainarivo, Ambohimanga, Ambohitraina, Antanetibe, Ambatolampy, Behenjy, Alasora, Antanamalaza, Ambatomanga, Mantasoa, Ankeramadanika, Moramanga, Antoby, Anjorazobe, Ambohibao, Ambatolaivy, Antambolo, Farahantsana, Ankandiforsy; Faravohitra, Babay, Fihaanona, Fiorenana, Ankazobe, Angavo, Ambatovalaina, Beloha, Ankavandra, Malatsy, Ambodiamontaka, Andangodrahoja, Imevantanana, Trabonjy, Maravoai, Amorontsongana[3]. Det vil heraf sees, at det indfødte M. S.'s Gjerning omspænder heleØen, skjøndt mange Egne endnu ere meget tyndt besatte. Nogle af Stationerne (i Provindserne Ibara og Tanala) ere besatte af Udsendinge fra Betsileo Indre M. S. Det indre M. S. i Imerina har flere Indtægter, end det kan faa Anvendelse for. De indfødte Menigheder ere for største Delen uafhængige af det londonske M. S., men staa i hjerteligt Forhold til det. I de statistiske Opgivelser ere de indbefattede derunder. Ved Udgangen af 1880 var her 28 londonske Missio-

---

[1] Ifølge Rep. 1882, 54 og Tabellen foran i Ten years rev. vare nogle Stationer i Betsileo anlagte 1863, men det maa ifølge T. y. r. 83 være urigtigt, og det samme maa ogsaa være Tilfældet med Angivelserne om Ambohimandroso ell. Sihanaka (1866), og Mojanga (1869).

[2] Stationerne Ambatonakanga (1831), Amparibe (1862), Analakely (1862), Ambohipotsy (1862), Ankadibevava (1863), Ambohitantely (1864), Faravohitra (1868), Ambohimanga (1862), Ampamarinana (1864), Andohalo (1864) ligge i Hovedstaden Antananarivo, men have Distrikter langt ud paa Landet med 833,000 Indv.

[3] Nogle af de med Evangelister besatte Stationer paa Kvækernes Missionsmark burde maaske snarere anføres derunder.

nærer, 604 indfødte Præster (1870 209, 1875 319), 124 Evangelister (indfødte Missionærer), 71,585 Medlemmer (1870 20,951, 1875 58,955), 244,197 Tilhængere (1870 231,759, 1875 215,787) og 1132 Udposter. Christendommen er bleven mægtig fremmet ved, at Dronningen kort efter sin Thronbestigelse 1868 gav slip paa Hedenskabet og blev døbt 1869. 1877 afskaffedes Slavehandelen og mange gode Love ere blevne givne[1].

Biskoppen af Mauritius havde 1862 deltaget i Gesandtskab til Madagaskar, og Kongen havde anmodet ham om Missionærer til Hovedstaden. 1864 anlagde *Evangelieudbredelsesselskabet*, der fra 1859 havde taget sig af de paa Mauritius boende Madagasser, Stationer i Tamatave og Mahavelona (Foule Point), hvortil 1872 kom Stationen i Antananarivo, der har en meget betydelig Mængde Udposter. 1874 fik den anglikanske Kirke efter mange Besværligheder sin egen Biskop. 1874 overtoges Stationen i Andavoranto. 1876 anlagdes en Station i Sambave, der 1877 flyttedes til Vohimare, Stationerne Ambatoharanana og Imerina (1881) ligge i Hovedstaden; Ved Udgangen af 1880 arbeidede her foruden Biskoppen 6 Missionærer og 5 indfødte Præster. I Tamatave var her 1882 143 Nadvergjæster[2].

Det med Selskabet forbundne *Kvindeselskab* har en Station i Antananarivo med 3 kvindelige Arbeidere (Udg. af 1880)[3].

Det kirkelige M. S. anlagde 1864 Stationer i Vohimare, der flyttedes 1866 til Andavoranto og 1869 anlagdes en Station i Amboanio, men 1874 opgaves Missionen[4].

---

[1] Rep. 1882, 53 ff. Grundem. 2, III, 93 ff. Campbell 379. Ten years review 26 f. 59 ff. Ellis, three visits to Madagascar. London 1858, 91. Ellis, Madagascar revisited. London 1867. Mathews, notes on mission work in Madagascar. London 1881, 156 (her findes Navnene paa alle Udposter til Fiahonana). Dahle 2, 218 ff. Sibree 414 f. I Rep. 1862, 53 angives de indfødte Præsters Antal til 64, i Ten years rev. 303 til 604 og 124 Evangelister, ss. 318 f. findes en Navneliste paa indfødte Præster og Evangelister, ialt 83, af hvilke 17 underholdes af Paladsmenigheden og det indfødte M. S.

[2] Rep. 1879, 48. 1881, 58. 73 f. Col. ch. chr. 1870, 261. 264. Grundem. 2, III, 123. 138 ff. 10 years rev. 285 ff. Miss. field 1864, 22 ff. 1865, 225 ff. 1875, 329. 1877, 54. 1878, 189. 1882, 106. 1883, 134. Work in col. 189. Tucker 186 ff.

[3] Rep. 1880, 20. 24.

[4] Grundem. 2, III, 124. 139. 10 years rev. 285 f. C. M. Int. 1867, 179 ff. 1869, 213 ff. Young 319.

Kvækernes Hedninge M. S. anlagde en Station i Antananarivo (Ambohitantely) (1867), Antoby (1874—77). I denne Mission arbeidede ved Udgangen 1880 4 Missionærer, 15 indfødte Præster, hvoraf 7 i Hovedstaden og dens Distrikt, 2 i Arivoninamo Distrikt, 6 i Avaratr' Ankaratra Distrikt. Her var 3358 Kirkemedlemmer. Paa det officielle Kort betegnes Arivoninamo, Tsirangaina, Isaha, Antoby, Mahaba, Mahatsinja som Stationer for indfødte Præster (eller Evangelister ?)[1].

Det norske M. S. undersøgte Forholdene paa Madagaskar ved Biskop Schreuder 1865, og 1867 ankom de første Missionærer hertil, og anlagde samme Aar en Station i Betafo (Ambohitsimanona). Senere er Stationer anlagte i Masinandraina (1869), Sirabe (1869), Ambohimassina (1870), Alakamisi (1870—1871), Soavina (1870), Manandona ell. Ambohiponana (1870), Lohorano (1870), Antananarivo (1871), Ambohidranandriana (1871—72), Fandriana (1871), Miadanimerina ell. Ambohiponana (Ambohipo) (1872), Ambohipo (1873), Ilaka (1875), Ambatofinandrahana (1875), Fihasinana (1875), Fenoarivo (1876), Tsaraindrana ell. Ambohimahamasina (1876), Isoatanana eller Soatanana (1877), Fianarantsoa ell. Fianarana (1878). Paa Vestkysten anlagdes 1874 Stationerne Morondava (1874), Ranopasy (1874—1875), Tullear (1875, gjenoptaget 1878), Manja (1875—1876). Ved Udgangen af 1881 arbeidede her 25 Missionærer og 1 Læge, og her var 4449 Medlemmer (alle i Indlandet)[2].

Det skotske Læge M. S. har en Missionær i Antananarivo (1866)[3].

Det britiske B. S. har ligefra Missionens Begyndelse støttet denne, og under Forfølgelsen var det af væsenlig Betydning for Christenlivets Vedligeholdelse, at N. T. var udgivet paa Hovasproget (1830). Siden har det gjentagne Gange støttet Missionen[4].

---

[1] Rep. 1882, 5 ff. 33 ff. Review of the work of the Friends foreign miss. ass. in Madagascar 1867—80. Antananarivo 1880, 39 ff. Grundem. 2, III, 127. Ten years rev. 264 ff.

[2] Aarsber. 1870, 78. 1871, 57. 1872, 53. 1874, 94. 1876, 53 f. 1877, 54. 1880, 59 f. (Tab). 1881, 59. 1882, 43 (Tab.). Ten y. r. 280 ff. Dahle 2, 297 ff.

[3] Dahle 2, 294.

[4] Rep. 1833, LXXI. 1834, LXXXIV. 1835, LXXVII. 1841, LXXXIV. 1856, CLXIX. 1873, 319.

Det religiøse Traktatselskab har gjentagne Gange hjulpet Missionærerne til Udgivelse af gudelige Skrifter paa Hovasproget[1].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har hjulpet den anglikanske Mission dels ved at yde et betydeligt Bidrag til Bispestolens Dotation, dels ved at yde Bidrag til Kirkers Opførelse, dels paa anden Maade[2].

Blandt *Hova'erne* har Christendommen faaet megen Magt, og Regeringen er at anse som en christelig Regering, meget mere end de fleste europæiske. Blandt *Betsileo'erne* er ved Hovaernes Indflydelse Afgudsdyrkelsen afskaffet, og Missionen har gjort megen Fremgang blandt dem. *Ibara'erne* ere først nylig blevne bekjendte. Først da en Hovahær var draget gjennem deres Land, fik man nogen Kundskab til dem. 1876 gjorde to londonske Missionærer en Undersøgelsesreise derhen, og siden har det indfødte M. S. anlagt Stationer blandt dem. De nordlige *Tanala'er* staa under Hova'erne, og her er der begyndt en Mission; de sydlige ere uafhængige, men det er dog blevet Missionærer tilladt at nedsætte sig i Hovedstaden Ikongo. Blandt *Tankay'erne* synes ingen Mission at være begyndt. *Sihanaka'erne* staa under Hova'erne; i de seneste Aar er der begyndt Mission iblandt dem. *Betsimisaraka'erne* og de øvrige Stammer paa Østkysten staa under Hova'erne, blandt de første har der i længere Tid været drevet Mission, blandt *Taimoro'erne, Taisaka'erne* senere, blandt *Tanosy'erne* ogsaa, men i ringere Grad. *Sakalava'erne,* der før have været Hovedfolket, har siden Aarhundredets Begyndelse begyndt at miste deres Magt, og siden 1824 er Størstedelen af Vestkysten i Hovaernes Magt, dog er denne ikke stor, og de sydvestlige Stammer ere i Virkeligheden uafhængige. Det indfødte M. S. og det norske M. S. drive Mission her[3].

2. Mauritius.

Denne Ø blev opdaget af Portugiserne 1507 og kaldet Cerne, men var endnu ubeboet, da Hollænderne bemægtigede sig den 1598 og kaldte den Mauritius, og den vedblev endnu en Tid derefter at være ubeboet. 1712 opgave de den, og 1715 toge de Franske den;

---

[1] Rep. 1834, 52. 1853, 83. 1855, 94 f. 1862, 166. 1882, 209.
[2] Rep. 1879, 38. 1881, 50.
[3] Sibree 138 ff. Mullens 242.

1721 anlagdes den første Nybygd, men først efter 1735 koloniseredes den. En overveiende Del af Befolkningen var Slaver fra Vestkysten af Madagaskar eller Afrika (1767: 3163 Hvide, 587 frie Farvede, 15,027 Slaver, 1797: 6237—3703—49,080). 1810 erobrede Englænderne den, og den afstodes formelig til dem 1814. Befolkningen steg stærkt (1832: 26,560 Frie, (1847: 15,000 franske Papister, 5000 Englændere), 63,056 Slaver, 1881 359,874), og efter Slaveriets Afskaffelse 1834 er et nyt Element kommet til, nemlig Arbeidere fra Indien, af hvilke der er en betydelig Mængde, saa at 2/3 af Øens nuværende Befolkning ere Indier, deraf 170,000 fra Nordindien (især Bengaler), 50,000 Tamuler). Endvidere findes der ogsaa en hel Del Kinesere (1867 4000) og Madagasser. Af Befolkningen kan 12,000 regnes for Protestanter, 90,000 Papister, 36,000 Muhamedanere, 8000 Buddhaister, 350 Parsere, 200,000 Hinduer[1].

Det londonske M. S. sendte 1814 en Missionær til Mauritius med Tanken paa derfra at komme til Madagaskar. Han blev imidlertid i Port Louis, hvor han fandt rigeligt Arbeide blandt Papister og Negerslaver. Navnlig efter Forfølgelsernes Begyndelse paa Madagaskar indvandrede mange derfra, og blandt dem arbeidedes ogsaa, ligesom ogsaa blandt de indvandrede Hinduer. Navnlig for Madagasser anlagdes en Station i Moka 1845. Men da Madagaskar gjenaabnedes for Missionen, blev i det Mindste denne Del af Gjerningen tildels overflødig, og omtrent 1868 traadte Missionæren ud af Selskabets Tjeneste. Den Menighed, der var samlet, hovedsagelig blandt Englændere, men dog ogsaa af Farvede, sluttede sig til Presbyterianerne[2].

Den anglikanske Kirke havde først ved Øens Erobring af Englænderne faaet Indgang her, men blev i mange Aar saare stedmoderlig behandlet, skjøndt Englændernes Antal ikke var ringe (1847 5000 Englændere, 15,000 franske Papister). Først 1821 ansattes en anglikansk Regeringspræst, 1833 en til, og først 1850 besøgtes Øen af en Biskop (af Colombo). Under saadanne Forhold

---

[1] Martin, The brit. colon. library. London 1843, 3, 348 ff. 378. C. M. int. 1877, 548. Net. 1867, 138. 1883, 76 ff. Col. ch. chr. 1847—48, 316. Rep. S. P. G. 1881, 75. The colonies and India. 1883, 10.

[2] Rep. 1866, 153. Ellis, three visits 68. Grundem. 2, III, 92 f. 105. 168. Gundert 94.

kunde der ikke være Tale om synderlig Missionsgjerning, dog føltes der Trang dertil, og 1850 stiftede anglikanske Christne en *Mauritius christelig Forening* for at drive Mission blandt Hinduerne. 1854 fik Øen navnlig ved Dotation af *Evangelieudbredelsesselskabet* og *Selskabet for Christenkundskabs Fremme* sin egen Biskop. Fra den Tid af er baade Præstegjerningen og Missionsgjerningen bleven drevet med Kraft. Det første af de to Selskaber havde allerede 1836 anmodet Regeringspræsten om paa dets Bekostning at aabne Skoler for de befriede Negerslaver, men 1846 opgaves disse Skoler midlertidig. Efter Biskoppens Ansættelse har det kraftigt støttet hans Gjerning ved Pengetilskud. Som Selskabets Stationer anføres Port Louis, Pamplemousse, Moka og Bambous (1881), hvor der ved Udgangen af 1881 arbeidede 4 Missionærer, 2 Præster, og paa de to første Stationer var der 840 Christne og 113 Nadvergjæster. *Mauritius Stifts Kirkeselskab* har Stationer i Vacoa og Beau Bassin; Stationen i Moka hører rimeligvis ogsaa til det. Ialt arbeider i Stiftet 18 Præster foruden Biskoppen[1].

Det kirkelige M. S. anlagde 1856 en Tamulstation i Crevecæur (flyttet 1877 til Mont Pitou) og 1857 en Bengalstation i Plaines William (flyttet 1875 til Beau Bassin). 1864 ansattes en indfødt Bengalpræst i Port Louis (o. 1879 flyttet til Pamplemousse), 1866 anlagdes en Station i Plaisance (Tamul), 1874 i Rose Belle (Bengal), og 1875—79 var der en Tamulpræst i Rose Hill. Ved Udgangen af 1879 var her 3 Missionærer og 2 indfødte Præster (i Mont Pitou, Plaines William, Port Louis, Rose Belle), 291 Nadvergjæster og 1532 Christne[2].

Selskabet til Fremme af den christne Tro bidrog 18,000 Kr. til Bispestolens Dotation og har i mange Aar aarlig støttet Skolegjerningen paa Øen[3].

---

[1] Rep. S. P. G. 1879, 48. 1881, 58. 77 ff. Col. ch. chr. 1847—48, 316. 1850—51, 313. 1854—55, 70. Missionfield 1867, 20. 1877, 473. 1878, 577. Work in the col. 187 ff. Clergy list London 1882, 578.

[2] Rep. 1875—76, 185 f. 1876—77, 171. 1878—79, XIX. 1879—80, XII. XIX. 115. C. M. int. 1876, 266. 1877, 549. Net. 1870, 58. Grundem. 2, III, 167. Clergy list 578 (her anføres Pl. Will, Pampel., Plaisance, Rose Belle).

[3] Rep. S. P. G. 1881, 79. Work in the col. 188.

Det berlinske M. S. paatænkte 1854 at paabegynde en Hindumission paa Mauritius, men Planen blev ikke udført[1].

Det franske evangeliske M. S. udsendte 1863 en Missionær for at arbeide i Port Louis i et stedligt Udvalgs Tjeneste i hjertelig Forstaaelse med det londonske M. S. Om denne Mission er intet videre os bekjendt[2].

Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østerland har en Station i Port Louis (anl. efter 1852) med 1 Arbeider[3].

Det koloniale og kontinentale Kirkeselskab har vel havt en Station i Port Louis siden 1854, men Præstens Gjerning synes udelukkende at have været helliget Søfolk[4].

Selskabet for Christenkundskabs Fremme har kraftig hjulpet Missionen dels ved Bispestolens Dotering, dels ved Gaver til Kirker og Skoler, dels paa anden Maade[5].

Det britiske B. S. har gjentagne Gange støttet Missionen paa Mauritius blandt Negre, Madagasser og Hinduer. 1852 oprettedes et *Hjælpebibelselskab paa Mauritius*, der udsendte Kolportører blandt Hedningerne, og 1855 sendte *Madrashjælpebibelselskabet* 2 Arbeidere til Mauritius for at udbrede den hellige Skrift blandt Hinduerne. Nu arbeide 6 Kolportører der, lønnede af det britiske B. S[6].

Det religiøse Traktatselskab har støttet Missionen paa Mauritius navnlig ved at hjælpe *Mauritius religiøse Traktatselskab* (stiftet omtr. 1853) til at udbrede Skrifter i forskjellige Sprog[7].

Romerkirken havde under Frankrigs Regimente uhindret Herredømme over Øen, men under den franske Revolution gik det saare meget tilbage. Ved Øens Afstaaelse til England forpligtede dette Land sig til at lønne Biskoppen og Præsterne, og det opfyldte denne Forpligtelse saa samvittighedsfuldt, at det forøgede Antallet af lønnede Præster fra 8 (1810 var der kun 4) til 10. Ved Lovbogen af 1723 var der sørget for Negerslavernes Undervisning, men med Undtagelse af, at de vare døbte, var der ved Øens Afstaaelse

---

[1] Miss. nachr. d. ost. Missionsanst. z. Halle 1855, 103 ff.

[2] Rapp. 1863, 23. Journal d. m. ev. 1863, 243.

[3] Miss. reg. 1852, 502. Dobbins 58.

[4] Rep. 1880, 152 f.

[5] Rep. 1869, 24.

[6] Rep. 1835, LXXVIII. 1841, LXXXIV. 1856, CLXIX. 1859, 253. 1862, 133. 1864, 203. 1866, 212. 1877, 165. 1881, 131.

[7] Rep. 1855, 96. 1856, 136 ff. 1881, 188.

Intet gjort, og selv dette var ikke altid iagttaget. 1829 erklærede den ap. Vikar, at kun to Slaver vare saaledes underviste, at de kjendte Edens Betydning, og efter den ap. Vikars Sigende (1845) «kjendte de ikke Religionens første Grundlærdomme og kunde ikke bede til Faderen». Ved den Tid begyndte man dog at føle det Urigtige deri, og en i Port Louis 1843 ansat Præst antog sig udelukkende Negrenes Undervisning. Blandt de indvandrede Tamuler var der mange Christne, og for disses Skyld ansattes en Præst fra Pondicherry 1861. Nu er der omtrent 50 Præster paa Øen, hvilke lønnes af Regeringen. Som Jesuiternes Missionærer anføres 7 Præster og 2 Brødre[1].

3. Seychellerne.

Denne Øgruppe, der blev opdaget af Portugiserne paa deres første Reise til Indien, var ubeboet og befolkedes først, da Frankrig 1742 besatte den. Befolkningen er dels Franskmænd, dels forhenværende Negerslaver, Sproget fransk. 1814 bleve Øerne afstaaede til England. Befolkningen er i de sidste 20 Aar steget til 14,000 Mennesker, navnlig paa Grund af, at en Mængde befriede Negerslaver ere blevne landsatte her. Paa et Par Tusinde nær bo de alle paa den største Ø Mahe[2].

Under det franske Regimente vare Øerne blevne i høi Grad religiøs forsømte. 1787 byggedes den første Kirke her. I mange Aar efter Øernes Afstaaelse var her ingen papistisk Præst. 1831 meddeles saaledes, at her ingen Præst var, og at kun i Forbireise havde en saadan besøgt Øen. Derimod synes en anglikansk Præst's Besøg paa Øen 1832 strax at have foranlediget Ansættelsen af en eller flere papistiske Præster. 1850, medens den apostoliske Vikar for Gallalandet opholdt sig i Aden, fordreven fra sit Stift, kom et Skib fra Seychellerne dertil, og paa Folkenes Begjæring fulgte en Præst med dem; vel blev han forvist, men nye Missionærer ankom og 1854 indviedes den første Kirke (i Port Victoria paa Mahé); 1856 var her to Præster paa Mahé, en paa Praslin, og 1860 oprettedes Øerne til et apostolisk Præfectur og 1880 til et apostolisk Vikariat. Ved den Tid angave Papisterne deres Antal til 7100, Protestanternes til 500, Hedningernes til 2000, men den første

---

[1] Missionfield 1862, 88. 1867, 19. Rep. S. P. G. 1881, 76. 81. Work in the colon. 187. Miss. cath. 1880, 358.

[2] Jahrb. 1857, I, 5 ff. Kath. Miss. 1874, 200.

Angivelse er vist meget for stor, den anden for lille. Kirker findes i Port Victoria, i Kredsene Anse Royale, Anse Boyleau, Anse aux Pins, alle paa Mahé, paa Praslin og La Digue, og formodenlig er der Præster ved dem alle. Sædeligheden blandt de Hvide staaer meget lavt[1].

1831 besøgtes Øerne paa Forbireise af en af *Evangelieudbredelsesselskabets* indiske Missionærer. Den venlige Modtagelse, hans der udøvede Præstegjerning mødte, foranledigede, at han 1832 forflyttedes dertil, men allerede Aaret efter maatte han opgive Gjerningen som Følge af papistiske Præsters Modstand. 1843 deltog Selskabet paa den engelske Regerings Opfordring i Ansættelsen af en anglikansk Missionær i Port Victoria og deltog i hans Lønning til 1854, da Regeringen overtog den hele. Ved Hjælp af *Mauritius Stifts Kirkeselskab* ansattes 1877 endnu en Præst sammesteds, og samme Aar en paa Praslin. Ved Udgangen af 1881 havde førstnævnte Selskab en Missionær (paa Praslin), 60 Nadvergjæster, 650 Christne. I Port Victoria (Maheburg) er der en anglikansk *Regeringspræst*[2].

Et engelsk Skoleselskab, kaldet *Mico charity* understøttede 1840 Skoler paa Seychellerne, men rimeligvis kun ganske foreløbigt[3].

Det kirkelige M. S. anmodedes allerede 1828 om at sende en Missionær til Seychellerne, men havde ingen at sende; først 1875 udsendte det en Missionær hertil for at arbeide blandt de der landsatte befriede Negerslaver, for hvem det anlagde en Station, Venns-Town i Forêt noire. Ved Udgangen af 1879 arbeidede her to Lægmænd[4].

Hjælpebibelselskabet paa Mauritius har gjentagne Gange støttet Missionen paa Seychellerne[5], ligesaa *det religiøse Traktatselskab*[6].

---

[1] Jahrb. 1857, I, 6 ff. Die kath. Miss. 1874, 200. Col. ch. chr. 1852—53, 16 (1900 Papister, 1300 Anglikanere, 3000 Hedninger, denne Angivelse er vist rigtigere). Rep. S. P. G. 1832, 82. 1881, 81. Church bells 1882, 61. Miss. Reg. 1835, 123. Miss. cath. 1881, 186. 1882, 130. Kersten 2, 121.

[2] Rep. 1832, 81 ff. 4881, 18. 81. Col. ch. chr. 1852—53, 15 ff. Miss. field 1857, 168. 1877, 474. 1878, 187. 577. Miss. reg. 1834, 82. 1835, 123. 1842, 82. 1843, 480. Work in the col. 192 f. Clergy list 578.

[3] Miss. reg. 1842, 81.

[4] Rep. 1874—75, 174. 1876—77, 173. 1879—80. 116. C. M. int. 1875, 118 f. Miss. Reg. 1829, 37 f. Allg. Missz. 1881, 313.

[5] Rep. brit. B. S. 1860, 145. 1877, 166.

[6] Rep. 1881, 189.

De tkoloniale og kontinentale Kirkeselskab anlagde 1880 en Station paa Seychellerne, der vist udelukkende er beregnet paa de Hvide[1].

4. Reunion.

Denne Ø har 184,000 Indvaanere, dels Hvide, dels forhenværende Negerslaver og senere indførte indiske Arbeidere, især Tamuler (45,000) samt Madagasser (21,000). Øen har siden 1664 tilhørt Frankrig, Englænderne erobrede den 1811, men gave den tilbage 1814[2].

Romerkirken hersker her alene. Omtrent 1840 var Negerbefolkningen næsten ganske hedensk, men senere har Romerkirkens Præster, der staa under Biskoppen i St. Denis, med Iver taget sig af Missionsgjerningen blandt den. Ifølge en protestantisk Meddelelse fra 1875 have de imidlertid kun liden Indflydelse paa de Hvide og paa Madagasserne og Tamulerne. Kirker (og formodenlig ogsaa Præster) findes i St. Denis, St. Marie, St. Suzanne, St. André, Bras Panon, St. Benoît, St. Rose, St. Philippe, St. Josef, St. Pierre, St. Louis, Chapelle des Avirons, Entre deux, St. Agathe, Hellburg, Salazie, St. Leu, St. Gilles, St. Paul, La Possesion. I Ressource og Nazareth findes Missionsanstalter, beregnede paa Madagasser. 1880 fandtes her 8 Jesuiterpræster og 3 Lægbrødre[3].

Anglikanske Missionærer fra Mauritius have været indbudne herover, men endnu er kun en Kateket sendt herover[4].

Hjælpebibelselskabet paa Mauritius lod 1855 sin Sekretær besøge Øen og udbrede hellige Skrifter blandt Hinduerne, af hvilke endel vare christnede i de evangeliske Missioner i Indien, og denne Forbindelse holdtes en Tid vedlige[5].

---

[1] Rep. 1880, 155.

[2] Andrée 96. Jahrb. 1845, V, 44. C. M. rec. 1875, 37.

[3] Ricklin 90. Miss. cath. 1880, 358. 1881, 268. 1882, 599. C. M. rec. 1875, 37. Kersten 2, 108 ff. og Kort 2.

[4] C. M. Rec. 1875, 37.

[5] Rep. brit. B. S. 1856, CLXX.

Navnefortegnelse.

	Sidetal.	Kort.	Særkort.	Spalte.
Smithfield	100. 101. 113. 114. 124	8		Fh
Soakva = Buskmænd	72	8		Ab osv.
Soatanana	198	10		Ke
Soavina	196	10	D	Be
Soavina	198	10	E	Bb
Sobatflod	168	9	A	Mc
Sodo	171	9	A	Mf
Sofala	14	6		No
Sogno	12	6	C	Bb
Sokoto	23	6		Fh
Sokotra	15	6		Fk
Somali	173. 177	{9 {6	B	Bg Hp-Fk
Somerset W.	79. 80. 129	8		Bk
Somerset east	80. 130. 133	8		Ei
Somerville	129	7	E	Bb
Sonninkvæ = Mandingo	23	7	A	Dd
Sougaflod		8		Dc
Southwell	132	7	E	Ac
Souza	8	6	B	Bg
Spectacle	90	8		Ag
Spelonken	157	(8		Hd)
Springbok	91. 94	8		Ag
Springvale	145-147	7	F	Cb
Standerton	124	7	G	Aa
Stauley Pool	11-13	6	C	Ad
Staneli	5	6	B	Ac
Steinkopf	89	8		Ag
Steinthal	82	8		Bi
Stellenbosch	65. 78. 80-82	8		Bi
Stendal	145	7	G	Ab
Stille Hoop	92	8		Cg
Stille Hoop = Friedeberg	92	8		Cg
Store Fiskeflod	66. 125. 126. 133	8 7	 E	Fi Bc
Store Kabylien	3	6	B	(Bc)
Store Namaland	89-91	8		Ad-Bf
Store Scarciesflod	26	7		Ab
Store Sestresfolk	41	(7		Bc)
Stormberg	130	8		Fh
Strachan	100	8		Fg
Suah'er	10	6		

	Sidetal.	Kort.	Særkort.	Spalte.
Suaheli	16. 177. 178. 181. 186. 190. 192	9	B	Ig-Di
Suakin	166	9	A	Ge
Sudan	1. 9. 10	6		(Ef-Gb)
Sukurieh	166	9	A	Ic
Susu	26	7		Aa-Ab
Sutherland	147	7	G	Bb
Svazi	122. 127. 155. 156. 158	{(7 {8	F	Ca) He
Svaziland	73	8		He
Swartkopsflod	128	8		Ei
Swellendam	81	8		Ci
Sydafrika	65	8		
Sydafrikanske Fristat=Transvaal	67	8		Ef-Hd
Syd Betsjuanaland	68	(8		Df)
Syd Kveia	32	(7		Ab)
Sydenham	146	7	F	Da
Syd Sakalava	192	10		Kc-Gd
Søndagsflod	65. 125	8		Ei
Tabarka	7	6	B	Af
Table Mountain	144	7	F	Ca
Taboro	184	9	B	Gc
Tabu	43	7	D	
Taffelbugt	65	8		Bi
Tafondra	194	10		Bg
Tagruri	167	9	A	Kd
Tahtah	163	9	A	Cb
Taifasy	192	10		Lf
Taimoro	192. 199	10		Kf
Taisaka	192. 199	10		Mf
Tamaka	98. 110	8		Ef
Tamakka	130	(7	E	Bb)
Tamara = Tamakka	130	(7	E	Bb)
Tamatave	194. 197	10		Gh
Tambukki = Tembu	133. 138. 141	7	{E {F	Aa, Ab-Ca Ac
Tambukkiland	68	7	E	Ca
Tamuler	200. 205			
Tanala	192. 193. 196. 197. 199	10		Lf-If
Tandkyst	44	7		BcCc

England.

1. Engelske Kirke.

2. Presbyterianske.

3. Congregationalistiske.

4. Methodistiske.

5. Baptistiske.

6. Kvækere.

Vennernes M. S. (Friends' mission in Syria and Palestine) I, 11.
Kvækernes Hedninge M. S. (Friends' foreign miss. association) I, 101. II, 10. 21. 198.

7. Plymouthbrødre.

Plymouthbrødremission I, 12.
Lady Hundingtons Menighed (Lady Hundingtons connexion) II, 30. 32.

8. Ikke confessionelt.

Kina Indlands M. S. (China Inland Mission) I, 145. 190. 195. 199-205.
Evangelisk Mission til Druserne (Mission to the Druses) I, 11.
Livingstone (Kongo) Indland Missionen (Livingstone (Congo) Inland mission) II, 12.
Det britiske Selskab til Udbredelse af Evangeliet blandt Jøderne (British society for the propagation of the gospel among the Jews) I, 11. II, 6.
Det skotske Selskab til Jødernes Omvendelse (Scottish society for the conversion of Israel) II, 5.
Selskabet til Fremme af kvindelig Uddannelse i Østerland eller *Det kinesiske og indiske Kvindeundervisningsselskab* (Society for promoting female education in the east) I, 31. 69. 74. 81. 98. 104. 112. 148. 156. II, 83. 133. 202.
Det østerlandske Kvinde Uddannelsesselskab (eastern female education society) I, 8. 92. 188. II, 99. 140.
Britiske og udenlandske Skoleselskab (British and foreign school society) II, 30.
Det christelige Modersmaals Skoleselskab (Christian vernacular education society) I, 67. 74. 83. 93. 100. 104. 108. 112. 137.
Indiske kvindelige Normalskole- og Undervisningsselskab (Indian female normal school society) I, 94. 100. 104. 113.
Det afrikanske Institut (African institution) II, 28.
Mico charity II, 204.
Det skotske Læge M. S. (Edinburgh medical m. s.) II, 198.
Uafhængige Missionærer I, 184. 189. II, 10. 18. 137. 148. 165.
Det britiske Bibelselskab (British bible s.) I, 13. 33. 50. 69. 74. 77. 79. 83. 86. 94. 101. 104. 105. 107. 108. 113. 115. 118. 120. 135. 136. 137. 143. 148. 152-154. 158. 167. 172. 188. 193. 197. 201. 202. 203. II, 6. 8. 17. 22. 23. 24. 27. 30. 32. 33. 34. 40. 48. 49. 50. 54. 55. 56. 58. 59. 84. 91. 96. 99. 115. 133. 165. 172. 176. 178. 181. 189. 198. 202.
Det skotske nationale Bibelselskab (National bible society of Scotland) I, 33. 197. II, 57.
Det religiøse Traktatselskab (Religious tract S.) I, 13. 33. 51. 69. 77. 79. 80. 94. 101. 104. 114. 115. 137. 143. 149 152. 158. 173. 193. 205. II, 3. 6. 8. 17. 22. 30. 40. 54. 57. 58. 92. 99. 115. 133. 149. 165. 176. 199. 202. 204.

Danmark.

Norge.

Sverig.

Finland.

Tydskland.

a. Lutherske.

b. Unerede og Reformerte.

c. Brødremenigheden.

d. Andre.

Sveits.

Frankrig.

Holland.

Rusland.

Italien.

Amerika.

1. Anglikanske.

2. Lutherske.

3. Unerede.

4. Presbyterianske.

5. Congregat.

Det amerikanske M. S. (American board of commissioners for foreign missions) I, 5. 6. 16. 22. 29. 61. 63. 65. 109. 135. 151. 156. 159. 171. 182. 186. 195. 196. II, 8. 9. 14. 43. 143. 151. 154. 155. 158. 163.

Kvinde M. S. (Woman's board of Missions) I, 7. 30. 66. 99. 110. 186. 195. 196. II, 144.

Kvinde M. S. for det Indre (Woman's board of missions of the interior) I, 7. 30. 66. 110. 135. 186. 195. 196. II, 144.

6. Herrnhuter.

Brødremenigheden i Amerika (Board of missions of the home, frontier and foreign m. s. of the united brethren in Christ) II, 34.

7. Methodistiske.

Den methodistisk biskoppelige Kirkes M. S. (the m. s. of the methodist episcopal church) I, 30. 68. 79. 82. 94. 98. 104. 107. 113. 115. 187. 197. 203. II, 35. 36. 37. 39. 40. 42. 44.

Den methodistisk biskoppelige Kirkes Kvinde Hedninge M. S. (Woman's foreign m. s. of the meth. ep. ch.) I, 30. 94. 187. 203.

Den meth. biskop. Kirke i Sydstaterne (board of missions of the meth. ep. ch. south) I, 193.

Den meth. prot. Kirke (board of missions of the meth. prot. church) I, 31.

Den wesleyanske Methodistkirke i Canada eller *Methodistkirken i Canadas M. S.* (M. S. of the Methodist church of Canada) I, 31.

8. Baptistiske.

Treaarsconventionen (the triennial convention) I, 181. 192. II, 35. 38. 40. 42.

Amerikanske Baptist Missionsforening (American Baptist missionary union) I, 22. 30. 50. 116. 118. 123. 129. 140. 141. 143. 144. 145. 182. 199.

Kvinde Baptist M. S. (Woman's Baptist M. S.) I, 31. 80. 123. 142. 145. 148. 185. 190. II, 40.

Kvinde Baptist M. S. f. N. V. (Woman's Baptist M. S. of the N. W.) I, 185.

Kvinde Baptist M. S. for Vesten (Woman's Baptist M. S. of the West) I, 69. 116. 123. 142. 144. II, 41.

Den sydlige Baptistconventions M. S. (Foreign mission board of the southern Baptist convention) I, 182. 189. 192. 195. II, 30. 37. 38. 40. 42. 43. 52. 53.

Amerikanske Frivillie Baptist M. S. (Freewill Baptist M. S.) I, 30. 84.

Syvende Dags Baptist M. S. (Seventh Day Baptist M. S.) I, 192.

Et Bapt. M. S. I, 191.

Uafh. II, 54.

Det kanadiske Baptist M. S. (Board of foreign missions) I, 83.
Det kanadiske Baptist M. S. for Søprovinserne (Baptist convention, maritime provinces) I, 83.
Det baptistiske Kvinde M. S. for Canada. (Canada Woman's board of foreign missions) I, 83.

9. Kvækere.

Vennernes M. S. (Executive committee of foreign missions) I, 11.

10. Uconfessionelle.

Amerikanske Missionsforening (American missionary association) I, 22. II, 34. 168. (Skulde maaske henføres under Nr. 5).
Den evang. Forening i Amerika (Evangelical association of N. Am.) I, 31.
Den amerikanske kvindelige Forenings M. S. (Woman's Union M. S.) I, 12. 30. 93. 100. 197. II, 164.
Canadiske kvindelige M. S. for Hedningemissionen (Canadian Woman's board of foreign mission) I, 61.
Det amer. B. S. (American Bible society) I, 13. 33. 101. 104. 143. 193. II, 35. 44. 61. 62. 63. 148. 165.
Det amerikanske Traktat S. (American Tract society) I, 13. 33. 83. 94. 103. 113. 115. 119. 143. 149. II, 35. 44. 61. 62. 149. 165.
Det nordamerikanske Kolonisationsselskab (North Am. Colonization soc.) II, 33. 38.

Asien.

1. Anglikanske.

Anglikanske Mission i Syrien I, 3.
Indfødt filantropisk Selskab i Edeiengudy (Native philantropic society) I, 62.
Edeiengudy Evangelieudbredelsesselskab (Edeienkoody Society for the propagation of the gospel) I, 63.
Radhapuram Evangelieudbredelsesselskab (Radhapuram self-supporting native society for the propagation of the gospel) I, 63.
Assam og Kacharmission (The Assam and Cachar mission) I, 124.
Kalkutta Præsteforøgelsesselskab (Calcutta clergy additional society) I, 89. 99. 104. 124. 141.

2. Lutherske.

Indisk Indre Mission til Santalerne (Indian home mission to the Santhals) I, 120.

3. Reformerte.

Indfødt protestantisk Udvalg i Beirut (native protestant shool eastern quarter Beirut) I, 11.

4. Baptistiske.

5. Armenisk Kirke.

6. Græske Kirke.

7. Ubestemte.

Afrika.

1. Anglikanske.

2. Lutherske.

3. Reformerte.

4. Baptistiske.

5. Ubestemte.

Australien.

Romerkirken.

Rettelser og Tilføielser.

S. 3 Lin. 4 tilf. „En *uafhængig Missionær* i Forbindelse med Missionsskolen i det østlige London arbeider siden 1883 i Marokko (Regions beyond 1884, 3)."
S. 6 Lin. 16 tilf. „En *uafhængig Missionær* i Forbindelse med Missionsskolen i det østlige London arbeider siden 1882 ell. 1883 i Oran (Regions beyond 1884, 3)."
S. 9 Lin. 13 tilf. „1883 forsøgte *det britiske B. S.* at aabne et Udsalg af hellige Skrifter i Tripoli, men paa Grund af Papisternes og Jødernes Modstand mislykkedes det (Monthly rep. Brit. B. S. 1883, 198 ff.)."
S. 12 Lin. 15 f. n. efter „Manjanga" tilf. „eller Wathen" (Bas. M. M. 1883, 214).
— Lin. 13 f. n. „Liverpool" rettes til „Arthington" (Bas. M. M. 1883, 214).
— Lin. 12 f. n. efter „Batekefolket" tilf. „og Bawumbu" (Bas. M. M. 1883, 214).
— Lin. 7 f. n. efter „Banana" tilf. „flyttet til Mukimvika (Kimorik) ligeoverfor Banana paa Flodens Sydkyst (Allg. Missz. 1883, 520)."
— Lin. 6 f. n. efter „Stanley Pool" tilf. „Sakungu og Masele (Nygomas Stad). Her arbeide 16 Missionærer (Allg. Missz. 1883, 520)."
S. 13 Lin. 6 f. n. efter „228" tilf. „1883, 87."
S. 15 Lin. 15. „tilsigtes" rettes til „ere nu rimeligvis anlagte".
— Lin. 4 f. n. efter „273" tilf. „248 (Kort)."
S. 27 Lin. 6 „1881 og 2" rettes til „1882 og 5."
— Lin. 5 f. n. efter „407" tilf. „Net. 1883, 154."
S. 30 Lin. 3 „Baptistconvention" rettes til „Baptistconventions M. S."
S. 33 Lin. 13 efter „1880" tilf. „i Riget Tongoh Limbah, rimeligvis i Hovedstaden Fouracariah (At home and abroad 1883, 211 f. 1884, 3 ff.)."
— Lin. 17 efter „Bullomsproget" tilf. „Englænderne have 1883 bemægtiget sig hele Landet mellem S. Leone og Liberia (Allg. Missz. 1883, 523)."
S. 34 Lin. 10 «*Missionssamfund*» l. «*Missionsforening*».
— Lin. 15 tilf. „Missionen er nu overdraget til *Brødremenigheden i Amerika* (se nedenfor) (Allg. Missz. 1883, 522)."
— Lin. 10 f. n. efter „Shingi" tilf. „og 1882 (?) i Monboh mellem Avery og Shingi. Efter Overdragelsen af den amerikanske Missionsforenings Missioner er der 12 Stationer, 4 i Mende, 8 i Sherbro og det nordvestlige Mende."

S. 36 Lin. 12 „1881 og 3“ Miss. rettes til „1882 og 1 indfødt Præst (Spirit of miss. 1881, 485)“.

S. 37 Lin. 11 „1880 og 6“ rettes til „1881 og 6“ (Rep. 1882, 40).

S. 39 Lin. 5 efter „Monrovia“ tilf. “1833“.

— Lin. 9-11 „De — paa Prøve“ rettes til „Ved Udgangen af 1881 var i Monrovia og Mt. Olive 4 indfødte Præster, 558 Medlemmer, 51 paa Prøve. Desuden var der endel Udposter“.

— Lin. 10 f. n. „1881“ rettes til „1882“.

— Lin. 9 f. n. efter „Missionærer“ tilf. „(i Clay Ashland, Monrovia, Crozierville)“.

— Lin. 5 f. n. efter „40“ tilf. „1882, 40. Manual of the meth. ep. ch. 1881, 235 ff.“

S. 40 Lin. 16 „1880“ rettes til „1881.“

— Lin. 9 f. n. efter „516“ tilf. „1882, 447.“

— Lin. 4 f. n. efter „40“ tilf. „1882, 41.“

S. 41 Lin. 6 „1881“ rettes til „1882.“

— Lin. 7 f. n. efter „516“ tilf. „1882, 485.“

S. 42 Lin. 11 „1880 og 3“ rettes til „1881 og 2.“

— Lin. 12 „161 Medl.“ rettes til „165 Medlemmer og 17 paa Prøve“.

— Lin. 4 f. n. efter „1881, 40“ tilf. „1882, 40.“

S. 43 Lin. 18 f. n. efter „Palmas“ tilf. „Harper“.

— Lin. 17 f. n. „1 — indfødte“ rettes til „6, af hvilke en ikke underholdes af Selskabet“.

— Lin. 4 f. n. efter „516“ tilf. „1882, 485.“

S. 44 Lin. 6 „252“ rettes til „265“.

— Lin. 7 efter „41“ tilf. „1882, 40.“

S. 64 Lin 5 efter „Kangve“ tilf. „og Talagua 14 Mil ovenfor Kangve (Allg. Missz. 1883, 521).“

S. 82 Lin. 15 efter „16,181“ tilf. „1883 40,000 (Miss. field 1883, 179).“

S. 83 Lin. 1 „senere oph.“ læs „oph. 1881“.

— Lin. 2 efter „1844“ tilf. „oph.“

— — efter „1845“ tilf. „oph.“

— Lin. 5 „11 — Opgivelse“ rettes til „ved Udgangen af 1882 16 Missionærer og her var 7805 Medlemmer, 3287 Nadvergjæster“.

— Lin. 16 f. n. „for“ rettes til „til Fremme af“.

— Lin. 6 f. n. efter „58“ tilf. „1883, 8. 38. 43“.

S. 90 Lin. 8 f. n. efter „1878“ tilf. „—1882“.

S. 91 Lin. 1 efter „Bethanien“ tilf. „Walfishbai“.

— Lin. 2 „10“ rettes til „9“.

— Lin. 3 „9“ rettes til „8“.

— — efter „1“ tilf. „og her var 2930 Medl., 890 Nadvergjæster, alt ved Udgangen af 1882“.

— Lin. 8 f. n. efter „58 f.“ tilf. „1883, 12. 38. 43.“

S. 93 Lin. 12 „arbeider 5 M.“ rettes til „ved Udgangen af 1882 arbeidede 3 Missionærer og var der 1841 Medlemmer, 672 Nadvergjæster. Paa Rechoboth, der er en Orlamstation, arbeidede 1 Missionær, og her var der 402 Medlemmer, 155 Nadvergjæster“.

S. 93 Lin. 12 f. n. efter „1880“ tilf. „senere gjenoptaget.“
— — efter „1874“ tilf. „oph.“
— Lin. 9 f. n. efter „dem“ tilf. „Paa ovennævnte Station arbeidede ved Udgangen af 1882 1 Missionær.“
— Lin. 6 f. n. efter „2“ tilf. „Jahresb. 1883, 39. 43.“
— Lin. 1 f. n. efter „4“ tilf. „Jahresb. 1883“, 39.“
S. 96 Lin. 8 efter „Barmen“ tilf. „(Otyikonge)“.
— Lin. 15 „1879 8“ rettes til „1882 9“.
— Lin. 16 „ved — medregnede“ rettes til „ved Udgangen af 1881 til 1046, af Nadvergjæster til 391.“
— Lin. 6 f. n. efter „59“ tilf. „1883, 39. 43.“
S. 104 Lin. 5 „den kapske Synode“ rettes til „den hollandsk reformerte Synode paa Kap.“
S. 107 Lin. 11 f. n. efter „staaet“ tilf. „og hvis Sprog de tale (Arnot 64).“
S. 108 Lin. 6 „Endnu — udført“ rettes til „, men Missionærerne ere endnu kun naaede til Pandamatenka (Allg. Missz. 1883, 514).“
— Lin. 7 f. n. efter „40“ tilf. „Arnot, from Natal to the Upper Zambese. Glasgow (1883).“
— Lin. 6 f. n. efter „592“ tilf. „Arnot 59.“
S. 115 Lin. 21 f. n. foran „reformerte“ sættes „hollandske“.
S. 117 Lin. 17 f. n. „Likva“ læs „Likoa“.
S. 123 efter Lin. 16 tilf. „*Det wesleyanske M. S.* har 1883 begyndt en Mission i Good Hope blandt endel Baperi'er, der vare blevne omvendte af en i Natal omvendt Baperi (Wesl. miss. not. 1883, 256 ff. 276)“.
S. 125 Lin. 3 „Foreningen“ læs „Selskabet“.
S. 130 efter Lin. 4 tilf. „*Dame Kaffer Selskabet* støtter denne Mission (U. p. miss. rec. 1883, 77).“
S. 137 Lin. 13 „Foreningen“ læs „Selskabet“.
S. 139 Lin. 18 efter „Blythwood“ tilf. „1882 Main“.
— Lin. 20 „1 Lægemissionær“ udgaaer.
S. 141 Lin. 6 „Bowani“ læs „Bomwana“.
— Lin. 10 „Bomwaniland“ læs „Bomwanaland“.
— Lin. 11 „det“ læs „den“, „M. S.'s“ læs „Kirkes“.
S. 142 Lin. 5 efter „Arbeidere“ tilf. „1883 blev en Indfødt ordineret til Missionær i Bethesda (Africa 1883, 211).“
S. 144 Lin. 4 „Umgeui“ læs „Umgeni“.
— Lin. 13 „1880“ og „4“ læs „1881“ og „3“.
— Lin. 14 „Lindley“ og „646“ læs „Umzinkulu“ og „637“.
— Lin. 4 f. n. efter „12“ tilf. „1882, 14. 20.“
S. 147 Lin. 17 f. n. efter „Gordon“ tilf. „ved Jobskop“.
S. 148 Lin. 16 efter „Missionærer tilf. „og her var ved Udgangen af 1882 31 Medl.“
— Lin. 6 f. n. efter „244“ tilf. „1883, 218.“
S. 149 Lin. 9 „samme Aar“ rettes til „Aaret efter“.
— — efter „Stift“ tilf. „under en apostolisk Vikar“.
— Lin. 2 f. n. efter „Jahrb.“ tilf. „1857, II, 11. 13. 1858, I, 31.“
S. 151 Lin. 5 „Kukula“ læs „Kulula“.

S. 151 Lin. 5 „Klangezoa" læs „Klangeza".

S. 154 Lin. 6 f. n. tilføies „Blandt Matebelerne of Makapans Stamme begyndte *det wesleyanske M. S.* 1882 at arbeide ved en Indfødt (Wesl. miss. not. 1883, 208 ff.)"

S. 157 Lin. 15 „Kamati" læs „Komati".

S. 158 Lin. 5 efter „hertil" tilf. „der dog endnu arbeide i Natal".

— Lin. 6 efter „anlagt" tilf. „Rimeligvis vil der først blive begyndt i Egnen om Inhambane".

— Lin. 9 efter „Mashona'er" tilf. „Moembas By, hvor de have en Station, er ogsaa beboet af Batonga'er".

— Lin. 11 f. n. efter „1" tilf. „Rep. 1882, 14 ff."

— Lin. 6 f. n. efter „311" tilf. „Arnot 59."

S. 164 Lin. 1 „Kirkes Hedninge M. S." læs „Kirke".

— Lin. 16 „Børn" tilf. „(6 à 700").

— Lin. 5 f. n. efter „75" tilf. „229."

S. 165 Lin. 6 tilf. „*den associerede reformerte Synode for Sydstaterne* har en Station i Asiut med 1 Missionær" (Dobbins 59).

S. 180 Lin. 11 tilf. „*Det kirkelige M. S.* har fra Kisuludini 1882 anlagt en Station hos Wateïtahøvdingen Mwakitsusu" (Allg. Missz. 1883, 507).

— Lin. 10 f. n. efter „Christne" tilf. „1883 anlagdes Stationen Kamlikeni".

— Lin. 1 f. n. efter „211 f." tilf. „Africa 1883, 219."

S. 181 Lin. 5 f. n. efter „9" tilf. „To the com. of U. M. (Occ. paper) (1876) 10 f."

S. 183 Lin. 12 f. n. „Wogogo" læs „Wagogo".

S. 184 Lin. 11 f. n. tilf. „Oxford Cambridge Universitetsmissionen har endnu ikke kunnet opfylde Høvdingen Mirambes Begjæring (1878) om Missionærer" (Central Africa miss. Occ. pap. 1878).

— Lin. 5 f. n. tilf. „Central afr. miss. occ. pap. 1878."

S. 185 Lin. 7 efter „Usui" tilf. „med en Befolkning af henved 3 Mill." (Stanley 1, 384).

— Lin. 14 f. n. tilf. „uagtet et apostolisk Vikariat for Ækvatorialafrika var oprettet 1883, og agtede at drage til Unyanyembe." (Guard. 1883, 786. C. M. int. 1883, 547).

S. 187 Lin. 13 efter „Høilandene" tilf. „samt Nord for Tanganjika ved Sammenløbet af Loangve og Zambese, og et Par flere Steder. Zulufolket Landin boer Syd for Udløbet af Zambese."

— Lin. 1 f. n. tilf. „C. A. M. Occ. pap. 1879, 5."

S. 188 Lin 7 tilf. „Paa Masasi, hvor 1879 7/8 af Befolkningen var Manganja, arbeides blandt dette Folk" (C. M. A. occ. pap. 1879, 4).

S. 189 Lin. 8 f. n. tilf. „C. A. M. Occ. paper."

S. 190 Lin. 3 tilf. „og har i de senere Aar i det Indre udbredt sig paa Ajava'ernes Bekostning."

— Lin. 12 tilf. „1883 blev Masasi opgivet paa Grund af dens farlige Beliggenhed, og Gjerningen forlagdes til Chilonda nærved Newala."

— Lin. 18 „Maviha" læs „Maviti".

S. 190 Lin. 9 f. n. efter „89“ tilf. „C. M. A. Occ. pap. 1879, 2 ff.“
— Lin. 6 f. n. tilf. „Central Africa 1883, 176.“
S. 191 Lin. 4 „Missionsgjerning — dem“ forandres til „Blandt Waginda'er og Wabisa'er arbeider *Oxford Cambridge Universitetsmissionen* i Masasi (1876—83) (C. A. M. occ. pap. 1879, 4.)“
S. 201 Lin. 3 „christelig“ læs kirkelig“.
S. 209 Bali osv. læs Bali — 175 — 9 — Mf.
S. 215 Elim 94 osv. læs {Elim — 94 — 6 — Mk.
Elim = Waterfall — 157 — 8 — Hd.

Paa Kortet 6.

„Mopea“ i Mo ved Bogstavet M i „Kuama“.
„Morambala“ Nord for Mopea.
Ved „Zumbo Tete, Senna“ i Mn tilf. „5“.
Ved „Kilimane“ i Mo tilf. „5“.
„Umgani“ Mn over U i „Umzila“.

I 6 C.

„Ntamo“ i Ad tæt ovenfor „Lukungu“.
„Nemlao“ i Bb tæt Øst for „Banana“.
„?“ i Bb ved „Sogno“ ombyttes med „.“

I 7 E Ac.

„Mbalu“ læs „Amambalu“.

I 7 F Ca.

„Ny Tydskland“ tæt Øst for „Christianenburg“.

I 8 A Ab.

„Zagazig 6“ N. O. for „Koluib“.

I 8 A Mf.

„Bali 4“ Syd for „Ankobar“.

UNIVERSITY OF CHICAGO
48 439 732